

Holy Bible

Aionian **Edition®**

**Leb-Thur
Thur Bible**

Holy Bible Aionian Edition ®
Leb-Thur
Thur Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 5/9/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0
Wycliffe Bible Translators, 2024

Formatted by Speedata Publisher 5.1.7 (Pro) on 6/1/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>
Report content and format concerns to Nainoia Inc
Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Thur at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Thur at AionianBible.org/History

06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
10/20/24 - Gospel Primer handout format.
11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Acaki 1
Nwö Cík 39

NEW TESTAMENT

Matayo 69
Marako 94
Tic k'Ěkwēna110
1 Jö Korinti 136
2 Jö Korinti 147
Jö Galatia 155
Jö Epeco 159
1 Jö Tecalonika 163
2 Jö Tecalonika 166
1 Timoteo 168
2 Timoteo 171
Yakobo 173

APPENDIX

Reader's Guide
Glossary
Maps
Destiny
Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT

Kinge na dong öryëmö dhanö ökô, ên oketho cerubim yo kukîdê më pwodho më Eden. Êka oketho pala abadê na lyêl mac, wîrê tungi êka tungi, më gwökô yoo na cîdhô yo yath më kwô.
Acaki 3:24

Acaki

1 Ī acaki Obanga ocweo polo ēka lobo. **2** Lobo onwongo obedo atata na gin mōrō ope iē, pīny na cōl onwongo oumo pii na tye ĩ nam ēka Tipo k'Obanga onwongo olyero ĩ wi pii. **3** Cē Obanga okobo nī, “Ēk tar obed na tye,” ēka tar obedo na tye. **4** Obanga ōnēnō nī tar onwongo bē, ēka ēn opoko tar kī ĩ kom pīny na cōl. **5** Obanga ōcakō nying tar nī “kiceng,” ēka pīny na cōl nī “kiwor.” Pīny ocido ēka pīny oru—manōn nīnō mē acēl. **6** Cē Obanga okobo nī, “Ēk gin n'ōpēdhērē obed na tye ĩ dyere pii na poko pii kī ĩ kom pii.” **7** Obanga ocweo gin n'ōpēdhērē na poko pii na tye pīny kī ĩ kom pii na tye malō. Ēka obedo nī kōmanōn. **8** Obanga ōcakō nying gin n'ōpēdhērē na poko pii nī “polo.” Pīny ocido ēka pīny oru—manōn nīnō mē arīō. **9** Cē Obanga okobo nī, “Ēk pii na tye ĩ thē polo ōgūrē kanya acēl ĩ kabedo acēl ēk ngōm n'ōthwō onen.” Ēka obedo nī kōmanōn. **10** Obanga ōcakō nying ngōm n'ōthwō nī “lobo” ēka pii n'ōgūrē kanya acēl ōcakō nyingē nī “nam.” Ēka Obanga ōnēnō onwongo nī bē. **11** Cē Obanga okobo nī, “Ēk gin na mar otuu ĩ wi lobo: gin n'ēpīdhō na nyakō nyig-gī ēka yen na tye ĩ lobo na nyakō nyig-gī na kodhi tye iē, na lūbērē kī kothgī.” Ēka obedo nī kōmanōn. **12** Gin na mar ōcakō tuu ĩ wi lobo: gin n'ēpīdhō na nyakō nyig-gī na lūbērē kī kothgī ēka yen na nyakō nyig-gī na kodhi tye iē na lūbērē kī kothgī. Ēka Obanga ōnēnō onwongo nī bē. **13** Pīny ocido ēka pīny oru—manōn nīnō mē adek. **14** Cē Obanga okobo nī, “Ēk jami na miō tar obed na tye ĩ wi polo mē poko kiceng kī ĩ kom kiwor, ēk gin obed na calō anyuth mē poko karē, nīnō ēka mwaka, **15** ēk obed gīnī tar na ryēny kī ĩ wi polo mē mēnyō wi lobo.” Ēka obedo nī kōmanōn. **16** Obanga ocweo jami arīō na thwon na ryēny—mana thwōnē mē lōōnō kiceng, ēka mana tīdī mē lōōnō kiwor. Ēn thon oketho cēr. **17** Obanga okethogī ĩ wi polo mē mēnyō lobo, **18** mē lōōnō kiceng ēka kiwor, ēka mē poko tar kī ĩ kom pīny na cōl. Ēka Obanga ōnēnō onwongo nī bē. **19** Pīny ocido ēka pīny oru—manōn nīnō mē angwēn. **20** Cē Obanga okobo nī, “Ēk gin na kwō opong ĩ pii mē nam, ēka wīny ōngwēc gīnī malō ĩ wi polo.” **21** Obanga ocweo leeni na thwon mē nam, gin na kwō kibēc na bedo ĩ nam, na lūbērē kī kothgī, ēka kī wīny na bwomgī tye na lūbērē kī kothgī. Ēka Obanga ōnēnō onwongo nī bē. **22** Obanga ōmīōgī gum ēka okobo nī, “Nywōl ĩnya unu, ipong unu ĩ pii na tye ĩ nam, ēka wīny thon ōnya ĩ wi lobo.” **23** Pīny ocido ēka pīny oru—manōn nīnō mē abic. **24** Cē Obanga okobo nī,

“Ēk gin na kwō obed tye ĩ wi lobo na lūbērē kī kothgī: leeni mē pacō, leeni na wotho ĩ wi ngōm kī korgī, ēka leeni mē thim, acēlacēl kī kothe.” Ēka obedo nī kōmanōn. **25** Obanga ocweo leeni mē thim na lūbērē kī kothgī, leeni mē pacō na lūbērē kī kothgī, ēka leeni na wotho ĩ wi ngōm kī korgī na lūbērē kī kothgī. Ēka Obanga ōnēnō onwongo nī bē. **26** Cē Obanga okobo nī, “Eru ecweu dhanō na cal kī onu, ēka ēmīōgī ōlōō rēc mē ĩ nam, wīny na ngwēcō kī malō, leeni mē pacō, wi lobo thūkūl, ēka leeni na wotho ĩ wi ngōm kī korgī.” **27** Cē Obanga ocweo dhanō ĩ cal mērē kikokome, Obanga ocweogī ĩ cal mērē, ocweo ēcwō ēka dhakō. **28** Obanga ōmīōgī gum ēka okobo nī, “Nywōl ĩnya unu, ipong unu lobo ēka ĩlōō unu. Lōō unu rēc na tye ĩ nam, wīny na ngwēcō kī malō, ēka gin na kwō kibēc na wotho ĩ wi ngōm.” **29** Cē Obanga okobo nī, “An amīōwu kodhi kibēc mē wi lobo thūkūl na nyakō nyig-gī ēka yen kibēc na nyakō nyig-gī na kodhi tye ĩ ĩgī. Un ibino camōgī. **30** Ēka leeni kibēc mē thim, wīny kibēc na ngwēcō malō, leeni kibēc na wotho ĩ wi ngōm—jami kibēc na yweo na kwō tye ĩ komgī—an amīō jami kibēc na mar mē acamagī.” Ēka obedo nī kōmanōn. **31** Obanga ōnēnō jami kibēc na ēn ocweo, ēka onwongo nī bē rwōk. Pīny ocido ēka pīny oru—manōn nīnō mē abicēl.

2 Cē Obanga otyeko cweno polo ēka lobo kī jami kibēc na tye iē. **2** ĩ nīnō mē abirō, Obanga onwongo otyeko tic mērē na ēn obedo ka tīmō, ēka oyweo kī ĩ kom tic mērē kibēc. **3** Ēka Obanga ōmīō gum ĩ kom nīnō mē abirō cē ōmīō ōdōkō na leng, piēn ĩ nīnō nōn ēn oyweo kī ĩ kom tic mērē kibēc mē cwec na ēn otio. **4** Man ēnē kite na polo ēka lobo ōcakērē kōdē ĩ karē n'ecweogī. ĩ karē na Rwoth Obanga ocweo lobo ēka polo— **5** yath mōrō mē thim onwongo bara tye ĩ wi lobo ēka kit lum mōrō mē thim onwongo bara otuu, piēn Rwoth Obanga onwongo bara ōmīō kōth ocwe ĩ wi lobo ēka dhanō mōrō onwongo ope na myero opur ngōm, **6** ēntō pii ōcakō cwer kī ĩ ngōm ĩ wi lobo ēka obido wi ngōm kibēc— **7** cē Rwoth Obanga ocweo dhanō kī ĩ apua mē ngōm, ōkūdhō yamō mē kwō ĩ ume, ēka dhanō ōdōkō gin na kwō. **8** Rwoth Obanga oketho pwodho ĩ Eden, kī kukidē, ēka oketho dhanō na ēn ocweo kunōn. **9** Ēka Rwoth Obanga oketho koth yen kibēc mē tuu kī ĩ ngōm—yen n'onwongo bē kī ĩ wang jō ēka bē mē acama. Yath mē kwō ēka yath mē ngeo gin na bē ēka gin na rac onwongo tye ĩ dyere pwodho. **10** Kulo onwongo molo yaa kī ĩ Eden na kelo pii ĩ pwodho, ēka kī kany nōn pokere ĩ kulo angwēn. **11** Nying kulo mē acēl ēnē Picon, ēn mōl rimo lobo

Kabila kibéc, kanya gol nwongere ië. **12** (Gol më lobo nön bër; odok yath n'ecwodo nî bedola ëka kite na welgi tæk n'ecwodo nî onik tye thon kunön.) **13** Nyíng kulo më ariö ënë Gikon, ën möl rimo lobo Kuc kibéc. **14** Nyíng kulo më adek ënë Tigiric, ën möl dök yo kukidë Aciria. Ëka kulo më angwën ënë Euparate. **15** Rwoth Obanga ökwanyö dhanö cë oketho i pwodho më Eden ëk ën opur ëka ögwöki. **16** Ëka Rwoth Obanga öciko dhanö nî, "In itwëro camö nyig yath mörö kékën na tye i pwodho, **17** ëntö yath më ngeo gin na bër ëka gin na rac, in myero kür ícam, piën i ninö na in ibino camö nyig yath nön, ënë in ibino thöö ködë." **18** Cë Rwoth Obanga döki okobo nî, "Ba bër nî dhanö myero obed kënë. Pî manön, an abino cweno ngat na kõnyö ën n'opore pirë." **19** Cë Rwoth Obanga onwongo dong ocweo leeni më thim kibéc ki kom ngöm ëka wíny kibéc na ngwëcö ki malö. Ën okelogi both dhanö ëk önën kite na myero öcak ki nyíng-gí ködë, ëka nyíng mörö na dhanö öcakö ki gin na kwö acélacél, manön dökö nyíngë. **20** Dhanö öcakö nyíng leeni më pacö kibéc, wíny na ngwëcö ki malö ëka leeni më thim kibéc. Ëntö ngat na myero ököny Adam n'opore pirë onwongo pod ope. **21** Cë Rwoth Obanga ömiö ninö ömakö wang dhanö rwök, i karë na ën tye ka ninö, Obanga ökwanyö cogo lak nget dhanö acél ëka ömwönö kakarë ki ringo. **22** Cë Rwoth Obanga ocweo dhakö ki i kom cogo lak nget na ën ökwanyö ki i kom dhanö, ëka okelo dhakö both dhanö. **23** Cë Dhanö okobo nî, "Man ënë cogo më cogona ëka ringo më ringo koma, ebino cwodo ën nî 'dhakö', piën ökwanyö ën ki i kom dhanö." **24** Pî tyën köp nî ecwö bino wëkö apap mërë ëka aya mërë cë ribërë ki dhakö mërë ëka jö ariö bino dökö kom acél. **25** I karë nön ecwö ki dhakö mërë onwongo tye gíni kotula ëka lewic onwongo ba makögi.

3 Thwol onwongo obedo lee na ryëk n'obedo jö ököra ki kin leeni më thim na Rwoth Obanga onwongo ocweo. I ninö mörö acél, thwol obino cë okobo both dhakö nî, "Adyer Obanga okobo nî, 'Un myero kür ícam nyig yath mörö kékën ki i pwodho?'" **2** Dhakö okobo both thwol nî, "Wan ëtwëro camö nyig yen kibéc na tye i pwodho, **3** ëntö Obanga okobo nî, 'Kür ícam unu nyig yath na tye i dyere pwodho, ëka kür igud unu; ka ícamö unu, ibino unu thöö.'" **4** Ëntö thwol okobo both dhakö nî, "Adyer un ba ibino thöö. **5** Piën Obanga ngeo nî ka ícamö unu, wangwu bino yabërë, ëka ibino bedo unu calö Obanga, nakun ingeo unu gin na bër ëka gin na rac." **6** I karë na dhakö önënö nî nyig yath onwongo bër më acama, nen na bër ki i wang jö ëka thon twëro mïö ryëkö,

dhakö öpüdö ëka öcamö. Ën thon ömiö nököenë both cwörë n'onwongo tye ködë kanya acél cë öcamö. **7** Cë gin jö ariö kibéc wang-gí öyabërë ökö, ëka ongeogini nî etye gíni kotula, gin öcakö kwönö pot ölam kanya acél më umo komgi. **8** Cë gin owinyo Rwoth Obanga ka tye ka woth i pwodho i caa na piny okwe, ëka opono gíni ökö ki both Rwoth Obanga i kin yen na tye i pwodho. **9** Ëntö Rwoth Obanga ocwodo Adam nî, "In itye kwene?" **10** Dhanö ögamö nî, "An awinyo ka in itye ka woth i pwodho ëka an abedo na lwor piën onwongo atye kotula, cë an apono." **11** Ëka Rwoth Obanga okobo nî, "Nga n'okobo nî in itye kotula? In ícamö nyig yath na an acikö nî kür ícam?" **12** Dhanö okobo nî, "Dhakö na in imiö botha ënë ömiä nyig yath ëka acamö." **13** Cë Rwoth Obanga openyo dhakö nî, "Ngö ene na in itimö?" Dhakö ögamö nî, "Thwol öbwöla ëka acamö." **14** Rwoth Obanga okobo both thwol nî, "Piën in itimö man, 'In elami na löö ki kin leeni më pacö kibéc, ëka leeni më thim kibéc! In ibino ywari ki ii ëka ibino camö apua i karë më kwöni kibéc. **15** An abino ketho adagë i kin in ëka dhakö, ëka i kin ëkwaëni ëka ëkwaë mërë, akwarë bino göönö wi, ëka in ibino tongo opunye." **16** Cë ën okobo both dhakö nî, "An abino mëdö arem na thwönë rwök i karë më nywöl; in ibino nywölö ëthiö k'arem. Mitini bino bedo i kom cwori, ëka ën bino löönöni." **17** Ëka okobo both Adam nî, "Piën in iwinyo köp ka dhaköni ëka ícamö nyig yath n'onwongo aciki nî, 'In myero kür ícam,' 'Ëlamö ngöm ökö piri ibino tic na tæk k'arem ëka ibino cem pî karë më kwöni kibéc. **18** Ngöm bino cëgö okudhi ëka öcöcök, ëntö in ibino camö ngwedo më thim. **19** In ibino camö cem ki kwok na cwer ki i terinyimi, naka ka ibino dök i ngöm, kite na yam ekwanyi ki i apua, piën in ibedo apua, ëka ibino dök i apua." **20** Adam öcakö nyíng dhakö mërë Eba, piën ën bino dökö aya ka jö na kwö kibéc. **21** Rwoth Obanga öyübö löör lee, ömiö both Adam ëka dhakö mërë cë oruko gíni. **22** Ëka Rwoth Obanga okobo nî, "Dhanö dong ödökö ngat na cal ki onu, nakun ngeo poko gin na bër ëka gin na rac. Kür döki ëmií öryë cingë më püdö nyig yath më kwö ëka öcam cë ökwö pî naka naka." **23** Pî manön Rwoth Obanga öryëmögi ökö ki i pwodho më Eden më cidhö puro ngöm na yam ekwanyö ën ki ië. **24** Kinge na dong öryëmö dhanö ökö, ën oketho cerubim yo kukidë më pwodho më Eden. Ëka oketho pala abadë na lyël mac, wirë tungi ëka tungi, më gwökö yoo na cidhö yo yath më kwö.

4 Adam obedo ki dhakö mërë Eba, cë öyac ëka önywölö Kain, nakun kobo nî, "Rwoth ökönya

ömïö anwongo athîn n'ëcwö." 2 Kinge ên önywölö ömîn mërê Abel. Abel ödökö akwath, êka Kain ödökö apur pwodho. 3 Kinge karê mörö, Kain okelo cem mörö kî ï pwodho mërê ömïö both Rwoth na calö mïc. 4 Êntö Abel okelo êthîn rom mërê n'obedo kaö kî dwologi. Rwoth cwinye obedo na yom ï kom Abel êka oyeo mïc mërê, 5 êntö Rwoth ba oyeo Kain kî mïc mërê. Cê man ömïö Kain ökëcö na cwinye ba yom. 6 Cê Rwoth openyo Kain nî, "Pîngö in ïkëcö? Pîngö cwinyi ba yom? 7 Ka in ïtîmö gin na tye atîr, ba ebino yeeno? Êntö ka in ba ïtîmö gin na tye atîr, bal buto ï dholokek na calö lee na ger më kürö nekoni, êntö in myero îlöö ên." 8 Kain okobo both ömîn mërê Abel nî, "Ërö ëcidhî ï pwodho." Êka ï karê na gin tye ï pwodho, Kain öcakö lwëny ï kom ömîn mërê Abel êka oneko ökö. 9 Cê Rwoth okobo both Kain nî, "Omeru Abel tye kwene?" Ên ögamö nî, "An ba angeo, an abedo ngat na gwökö ömëra?" 10 Rwoth okobo both Kain nî, "Ngö na in ïtîmö? Winy kany! Remo k'omeru tye ka kok botha kî ï ngöm. 11 Kobedi dong elami êka eryemi ökö kî ï ngöm, n'ongamo dhögê më madhë remo k'omeru na in ïönyö. 12 Ngöm ba dök bino cëgö cem nini ka ipuro. In ibino bedo ngat na lathö alatha na parë ope wi lobo." 13 Cê Kain okobo both Rwoth nî, "Pwod na in imïa pëk na ba arömö dangö. 14 Nën! Tin dong itye ka ryëmöna ökö kî ï pwodho, êka an ba dök abino nen ï nyimi. An abino bedo ngat na lathö alatha ï wi lobo, êka ngat mörö kékên na bino nwongona bino nekona." 15 Êntö Rwoth okobo bothe nî, "Pathî nî kômanön, ka ngat mörö oneko Kain, ebino cülö kwor ï kome wang abirö." Cê Rwoth oketho alama ï kom Kain êk ka ngat mörö onwongo ên kür oneki. 16 Kain öya ökö kî ï nyim Rwoth cê öcidhë obedo ï lobo Nod na tye kukidë më Eden. 17 Kain obedo kî dhakö mërê, êka öyac cê önywölö Enoka. Kain ögërö pacö na dit êka öcakö kî nying wode Enoka. 18 Enoka önywölö Irad, Irad önywölö Mekujael, Mekujael önywölö Metuacel, êka Metuacel önywölö Lamek. 19 Lamek önyömö mon ariö, acël nyingê Ada êka nökenê ca nyingê Jila. 20 Ada önywölö Jabal, ên onwongo obedo kwarö ka jö na bedo gini ï këma êka gwökö leeni më pacö. 21 Ömîn mërê nyingê onwongo ecwodo nî Jubal, ên onwongo obedo kwarö ka jö kibëc na göö adungu êka küdhö oletu. 22 Jila thon önywölö wode, Tubal Kain, na ênê obedo athedh jami më tic kibëc më mola êka nywenyo. Amîn Tubal Kain onwongo ecwodo nî Naama. 23 ï ninö mörö acël, Lamek okobo both mon mërê nî, "Winya unu, un mon-na, winy unu köpna. An aneko dhanö n'ömïa ret, aneko awobi pî wanöna. 24 Ka ebino cülö kwor ka Kain wang abirö, cê më

ka Lamek bino bedo wang pyer abirö wie abirö." 25 Adam obedo kî dhakö mërê dökî, êka önywölö wode cê öcakö nyingê Ceth, nakun kobo nî, "Obanga ömïa athîn nökenê dökî n'oleo kakar Abel na Kain oneko." 26 Ceth thon önywölö wode êka öcakö nyingê Enoc. ï karê nön jîi öcakö wörö Rwoth nakun etio kî nyingê.

5 Man ênê cöc na nyutho êkwaë k'Adam. ï karê n'Obanga ocweo dhanö, ên ocweo na cal ködë. 2 Ên ocweogî ëcwö êka dhakö cê ömïögî gum. Êka ï karê na ên ocweogî, öcakö nying-gî "Dhanö." 3 ï karê na dong Adam obedo ï wi lobo pî mwaka 130, ên önywölö wode na cal ködë kikokome, êka öcakö nyingê Ceth. 4 Kinge na dong önywölö Ceth, Adam obedo ï wi lobo pî mwaka 800 nakun onwongo önywölö awope nökenê êka anyira. 5 Adam obedo ï wi lobo pî mwaka 930 kibëc êka öthöö. 6 ï karê na dong Ceth obedo ï wi lobo pî mwaka 105, ên obino önywölö Enoc. 7 Êka kinge na ên dong önywölö Enoc, Ceth obedo ï wi lobo pî mwaka 807 nakun onwongo önywölö awope nökenê êka anyira. 8 Ceth obedo ï wi lobo pî mwaka 912 kibëc êka öthöö. 9 ï karê na dong Enoc obedo ï wi lobo pî mwaka 90, ên obino önywölö Kenan. 10 Êka kinge na ên dong önywölö Kenan, Enoc obino obedo ï wi lobo pî mwaka 815 nakun önywölö awope nökenê êka anyira. 11 Enoc obino obedo ï wi lobo pî mwaka 905 kibëc êka öthöö. 12 ï karê na dong Kenan obedo ï wi lobo pî mwaka 70, ên obino önywölö Malalel. 13 Êka ï karê na ên dong önywölö Malalel, Kenan obino obedo ï wi lobo pî mwaka 840 nakun onwongo önywölö awope nökenê êka anyira. 14 Kenan obino obedo ï wi lobo pî mwaka 910 kibëc êka öthöö. 15 ï karê na dong Malalel obedo ï wi lobo pî mwaka 65, ên obino önywölö Jared. 16 Êka kinge na ên dong önywölö Jared, Malalel obino obedo ï wi lobo pî mwaka 830 nakun onwongo önywölö awope nökenê êka anyira. 17 Malalel obino obedo ï wi lobo pî mwaka 895 kibëc êka öthöö. 18 ï karê na dong Jared obedo ï wi lobo pî mwaka 162, ên obino önywölö Enoka. 19 Êka ï karê na ên dong önywölö Enoka, Jared obino obedo ï wi lobo pî mwaka 800 nakun onwongo önywölö awope nökenê êka anyira. 20 Jared obino obedo ï wi lobo pî mwaka 962 kibëc êka öthöö. 21 ï karê na dong Enoka obedo ï wi lobo pî mwaka 65, ên obino önywölö Methucela. 22 Êka kinge na ên dong önywölö Methucela, Enoka obino ökwö ï nyim Obanga ï yoo n'opore pî mwaka 300 nakun onwongo önywölö awope nökenê êka anyira. 23 Enoka obino obedo ï wi lobo pî mwaka 365 kibëc. 24 Enoka ökwö ï nyim Obanga ï yoo n'opore êka obino orwenyo, piën Obanga otero ên ökö. 25 ï

karë na dong Methucela obedo i wi lobo pi mwaka 187, ën obino önywölö Lamek. 26 Ëka kinge na ën dong önywölö Lamek, Methucela obino obedo i wi lobo pi mwaka 782 nakun onwongo önywölö awope nököñë ãka anyira. 27 Methucela obino obedo i wi lobo pi mwaka 969 kibëc ãka öthöö. 28 I karë na dong Lamek obedo i wi lobo pi mwaka 182, ën obino önywölö wode. 29 Cë öcakö nyíngë Noa ãka okobo ni, “Ën bino kelo niwa yweo ki i tic më cingwa na wan eyelere ië i kom ngöm na Rwoth ölamö.” 30 Kinge na dong önywölö Noa, Lamek obino obedo i wi lobo pi mwaka 595 nakun onwongo önywölö awope nököñë ãka anyira. 31 Lamek obino obedo i wi lobo pi mwaka 777 ãka öthöö. 32 Kinge na dong Noa tye ki mwaka 500, ën obino önywölö Cem, Kam ãka Yapec.

6 I karë na dhanö öcakö nya i wi lobo ãka önywölö giní anyira, 2 awope k'Obanga öñëñö ni anyira ka dhanö bëcö, ãka öcakö giní nyömö mökö ki i kin-gi na gin öyëñö. 3 Cë Rwoth okobo ni, “Tipona ba bino bedo i kom dhanö pi naka naka, piën ën obedo kom na thöö, ninö më kwögi bino bedo mwaka 120 këkën.” 4 Jö Nepili onwongo tye giní i wi lobo i karë nonu—ãka kinge—i karë n'awope k'Obanga obedo giní k'anyira ka dhanö ãka önywölö ködgi ëthiñö. Gin ëñë onwongo jö na ték i karë na cön, ãka jö na ngere. 5 Rwoth öñëñö ni bal ka jö na tye i wi lobo ödökö na thwönë rwök, ãka thama më cwingyi kibëc opong më tímö gin na reco këkën i karë kibëc. 6 Rwoth cwinye ba obedo na yom pi cweno dhanö i wi lobo, cë cwinye ocwer rwök. 7 Ëka Rwoth okobo ni, “Abino tyeko dhanö na yam acweo i wi lobo—dhanö ãka leeni, ãka gin n'ecweo kibëc na wotho i wi ngöm, ãka winy na ngwëcö ki malö—piën cwinya ba yom ni acweogi.” 8 Ëntö Rwoth onwongo tye ki cwiny na bëñ i kom Noa. 9 Man ëñë ëkwaë ka Noa. Noa onwongo obedo dhanö na kite atir abonge bal möñö ki i kin jiri i karë mëñë, ãka obedo kwö i nyim Obanga i yoo n'opore. 10 Noa onwongo tye ka awope mëñë adek: Cem, Kam ãka Yapec. 11 Lobo onwongo öbal ökö ki i nyim Obanga ãka opong ki tím më gero. 12 Obanga öñëñö kite na lobo öbal ködë, piën jö kibëc na tye i wi lobo onwongo öbalö kwögi ökö. 13 Cë Obanga okobo both Noa ni, “An amoko thamana më tyeko gin na kwö kibëc na tye i wi lobo, piën gin ömiö lobo opong ki tím më gero. An abino tyekogi ökö kanya acël ãka ki wi lobo. 14 Pi manön yüb dong yeya ki bao më yath caiprac; pok ië na papath, ãka ipu ië ãka kungee k'odok lam. 15 Man ëñë kite na myero in iyüb ködë: Bor ka yeya myero obed mita 135, lac mëñë mita 22 ãka bor mëñë yo malö myero obed mita

13. 16 Gër wi yeya ãka ityek ökö nakun iwëkö malö mëñë dong nucu mita. Keth dhlokek i kom yeya kucël ãka ipok ië kör adek—piny, dyere ãka malö. 17 An abino kelo abwal pii i wi lobo më tyeko gin na kwö kibëc na tye i thë polo, gin n'ecweo kibëc na tye ki kwö i komgi. Gin na kibëc na tye i wi lobo bino thöö ökö. 18 Ëntö an abino ketho cikëñëna kodi, ãka in ibino dönyö i yeya—in ãka awopeni, dhaköni ãka mon k'awopeni. 19 In myero ikel i yeya jami kibëc na kwö ka ariö ariö, lee n'obedo ëcwö ãka lee n'obedo dhakö, ëk obed giní na kwö kanya acël kodi. 20 Koth winy na papath ariö ëcwö ki dhakö, koth leeni na papath ariö ëcwö ki dhakö ãka gin n'ecweo kibëc na wotho i wi ngöm bino giní bino bothi ëk igwökgi obed na kwö. 21 Ter koth cem na papath më acama ëk igwöki më acamani ãka pi leeni kibëc.” 22 Noa ötimö gin na kibëc kite n'Obanga öcikö ën ködë.

7 Cë Rwoth okobo both Noa ni, “Cidh i öd yeya, in ãka jö më odi kibëc, piën an anwongo ni in ëñë kiteni atir ki i kin rok më karë ni. 2 Ter koth leeni n'ëcamö abirö ka ariö ariö, lee n'obedo ëcwö ãka lee n'obedo dhakö, ãka koth leeni na ba ëcamö ka ariö ariö, lee n'obedo ëcwö ãka lee n'obedo dhakö, 3 ãka thon koth winy abirö, winyü n'obedo ëcwö ãka winyü n'obedo dhakö, më gwökö kothgi bedo na kwö i wi lobo kibëc. 4 Cakërë kobedini kinge ninö abirö, an abino miö köth cwe i wi lobo pi ninö pyer angwën kiceng ãka kiwor, ãka an abino tyeko gin na kwö kibëc na tye i wi lobo na an acweo.” 5 Ëka Noa ötimö gin na kibëc na Rwoth öcikö ën më tímö. 6 Noa onwongo dong tye ki mwaka 600 i karë n'abwal pii opong i wi lobo. 7 Ëka Noa, awope mëñë, dhakö mëñë ãka mon k'awope mëñë ödönyö giní i yeya më bwöth ki i abwal pii. 8 Leeni n'ëcamö ãka leeni na ba ëcamö ka ariö ariö, winy ãka gin n'ecweo kibëc na wotho i wi ngöm, 9 n'obedo ëcwö ãka n'obedo dhakö obino giní both Noa ãka ödönyö giní i yeya, kite n'Obanga öcikö Noa ködë. 10 Ëka kinge ninö abirö abwal pii opong i wi lobo. 11 I mwaka 600 më kwö ka Noa, i ninö dwe apar abirö më dwe më ariö—i ninö nön wang pii kibëc omwoc ãka polo thon öyabëñë. 12 Ëka köth ocwee i wi lobo pi ninö pyer angwën, kiceng ãka kiwor. 13 I ninö nön kikokome Noa ãka awope mëñë, Cem, Kam ãka Yapec, kanya acël ki dhakö mëñë ãka mon k'awope mëñë adek, ödönyö giní i yeya. 14 Gin ödönyö kanya acël ki leeni më thim kibëc na lübëñë ki kothgi, leeni më pacö kibëc na lübëñë ki kothgi, gin n'ecweo kibëc na wotho i wi ngöm na lübëñë ki kothgi ãka winy kibëc na lübëñë ki kothgi, gin na kibëc na tye ki bwomgi. 15 Gin n'ecweo kibëc na tye ki yweo

mê kwô ï komgî obino ginî both Noa êka ôdônyô ginî ï ôd yeya ka ariô ariô. 16 Leeni na papath n'obedo cwô êka mon, kite n'Obanga ôcikô ên kôdê obino ôdônyô ginî ï yeya both Noa. Cê Rwoth ocegogî ï ôd yeya. 17 Kôth obedo cwee ï wi lobo pî ninô pyer angwên, êka abwal pii opong ï wi lobo naka otingo yeya malô kî ï kom lobo. 18 Kôth ocwee êka ômiô pii ômêdêrê rwôk ï wi lobo naka yeya olyero ï wi pii. 19 Kôth ocwee rwôk ï wi lobo naka ômiô pii oumo kite na boco kibêc na tye ï thê polo. 20 Kôth ômêdêrê kî cwee ï wi lobo naka pii ômwônyô wi kite na kadhô puti pyer ariô. 21 Gin môrô kékên na kwô n'onwongo wotho ï wi lobo—wîny, leeni mê pacô, leeni mê thim, gin n'ecweo kibêc na wotho ï wi ngôm êka kî jîi kibêc ôthôô ginî ôkô. 22 Gin na kibêc na tye ï wi ngôm n'onwongo tye kî yweo mê kwô ï kome ôthôô ôkô. 23 Gin na kwô kibêc n'onwongo tye ï wi lobo etyekogî ôkô; dhanô, leeni, gin n'ecweo kibêc na wotho ï wi ngôm êka wîny kibêc na ngwêcô kî malô etyekogî ôkô kî ï wi lobo. Noa êka jô n'onwongo tye kôdê ï yeya kékên ênê odong. 24 Abwal pii opong ï wi lobo pî ninô 150.

8 Êntô Obanga opo ï kom Noa kî leeni mê thim kibêc, êka kî leeni mê pacô n'onwongo tye kanya acêl kôdê ï yeya, êka ooro yamô ï wi lobo, cê pii ôcakô dwon ôkô. 2 Wang pii na thuth kî ï ngôm êka pii na yaa kî ï polo ocung ôkô, cê kôth kî ï polo ocok ôkô. 3 Pii ômêdêrê mê dwon kî ï wi lobo. Kinge ninô 150, pii onwongo odwon ôkô. 4 ï ninô dwe apar abirô mê dwe mê abirô, yeya obino ocung ï wi kite mê Ararat. 5 Pii ômêdêrê mê dwon naka ï dwe mê apar, êka ï ninô mê acêl mê dwe mê apar, wi kite na boco ôcakô ginî nen. 6 Kinge ninô pyer angwên, Noa ôyabô wang derica n'onwongo ên otuco ï kom yeya, 7 êka ooro akûrûk yôkô, cê ôcakô ngwêc, nakun wirê tungi kî tungi, naka pii ôthwô ôkô kî ï wi lobo. 8 Cê Noa ooro amam mê nêno ka pii dong odwon ôkô kî ï wi ngôm. 9 Êntô amam ba onwongo kanya myero epye iê, piên pii onwongo pod tye ï wi lobo kibêc. Cê amam ôcakô dôk cen both Noa ï yeya. Noa olyao cîngê êka ôgamô amam cê odwongo yo bothe ï yeya. 10 Ên ôkûrô pî ninô abirô nôkênê, êka dôkî ooro amam yo yôkô kî ï yeya. 11 ï karê n'amam ôdôk bothe ï yeya kothyeno, amam onwongo otingo pot yath jeituni na thîc ï dhôgê na ên ôpudô. Cê Noa ôniang nî pii dong otyeko dwon ôkô kî ï wi lobo. 12 Cê Noa ôkûrô pî ninô abirô nôkênê, êka dôkî ooro amam, êntô amam ba dôk odwogo bothe. 13 ï karê na Noa onwongo dong tye kî mwaka 601, ï ninô mê acêl mê dwe mê acêl mê mwaka na nyen, pii onwongo dong

odwon ôkô kî ï wi lobo. Noa ôcakô pudho wi yeya ôkô, cê ônêno nî wi ngôm onwongo ôthwô ôkô. 14 ï ninô dwe pyer ariô wie abirô mê dwe mê ariô, wi lobo kibêc onwongo ôthwô ôkô. 15 Cê Obanga okobo both Noa nî, 16 "Donyi yôkô kî ï yeya, in êka dhakôni, awopeni êka mon-gî. 17 Kel gin na kwô kibêc na tye ginî kanya acêl kodi yôkô—wîny, leeni êka gin na kibêc na wotho ginî kî korgî ï wi ngôm—êk ônya ginî ï wi lobo, ônywôl ginî êka ômêdêrê na pol ï wi lobo." 18 Cê Noa odonyo yôkô, kanya acêl k'awope mêrê, dhakô mêrê, êka mon k'awope mêrê. 19 Leeni kibêc, gin na kibêc na wotho kî korgî ï wi ngôm, êka wîny kibêc—gin na kibêc na wotho ï wi lobo—odonyo ginî yôkô kî ï yeya, na lûbêrê kî kothgî. 20 Cê Noa ôgêrô keno tyêr both Rwoth êka ôkwanyô koth leeni kî wîny n'êcamôgî, êka ôtyêrô tyêr awanga ï wi keno tyêr. 21 Rwoth ongweo gin na ngwece kur na yomo cwinye, cê Rwoth okobo kî ï cwinye kênê nî, "An ba dôkî abino lamô lobo pî dhanô, kadî bed thama mê cwinye opong kî bal cakêrê kî ï karê mê thino mêrê. An ba dôkî abino neko gin na kwô kibêc kite na yam atîmô. 22 "Ka lobo pod tye, karê mê cwôc êka kac, ngîcô êka lyetho, oro êka cwîr, kiceng êka kiwor, ba bino jik na twal."

9 Cê Obanga ômiô gum ï kom Noa êka êthinô awope mêrê nakun kobo bothgî nî, "Nywôl ïnya unu, êka ipong unu lobo. 2 Leeni kibêc mê thim bino ginî lworoni, naka thon wîny kibêc na ngwêcô kî malô, gin na wotho ginî kî korgî ï wi ngôm, êka kî rêc kibêc na tye ï nam; etyeko miôgî ï cîngwu. 3 Gin na kibêc na kwô êka na wotho, bino bedo cem na mewu. Kite na calô amiô bothwu ngwedo, kobedi dong an amiôwu jami kibêc. 4 "Êntô kûr ïcam unu ringo na remo pod tye iê, piên remo obedo kwô mêrê. 5 Êka ka ênyô remowu, an abino miô pwod both lee môrô kékên. Êka both dhanô acêlacêl thon, an abino miô pwod pî kwô k'awodhe. 6 "Ka ngat môrô ôdnyô remo ka dhanô, dhanô thon bino ônyô remo mêrê; piên Obanga ocweo dhanô ï cal mêrê. 7 Êntô pî un, nywôl unu, mêdêrê unu na pôl, êka ïnya unu ï wi lobo." 8 Cê Obanga okobo both Noa êka awope mêrê nî, 9 "Nên! An amoko cikêrêna kodwu êka k'êkwaêwu na bino lûbô kôrwu 10 kî gin na kwô kibêc n'onwongo tye ginî kodwu—wîny, leeni mê pacô êka kî leeni mê thim kibêc, gin na kibêc n'odonyo yôkô kî ï yeya kodwu—kî gin na kwô kibêc na tye ï wi lobo. 11 An amoko cikêrêna kodwu nî abwal pii ba dôkî bino neko gin na kwô; abwal pii ba dôkî bino bedo na tye mê tyeko wi lobo." 12 Êka Obanga okobo nî, "Man ênê anyuth mê cikêrêna na an aketho ï kin an kodwu êka

kí gin na kwô kibéc na tye kodwu, cikêrê na bino bedo na twal i rok kibéc. **13** An aketho lúth kóth na mēga i edou, éka bino bedo anyuth mē cikêrêna i kin an éka kí wi lobo. **14** Ka an akelo edou i wi lobo éka lúth kóth orire i edou, **15** an abino po i kom cikêrêna na tye i kin an kodwu éka kí gin na kwô kibéc kí kothgi. Abwal pii ba dôki bino bedo na tye mē tyeko gin na kwô kibéc. **16** Ka lúth kóth orire i edou, an abino nēnô, cê abino po i kom cikêrê na ba jik i kin Obanga éka koth gin na kwô kibéc na tye i wi lobo." **17** Cê Obanga okobo both Noa nî, "Man ênê anyuth mē cikêrê na an aketho i kin an kí gin na kwô kibéc na tye i wi lobo." **18** Awope ka Noa n'odonyo ginî kí i yeya ênê Cem, Kam éka Yapec. (Kam ênê obedo apap ka Kanaan.) **19** Man ênê awope adek ka Noa, éka kí i kin-gî ênê jô n'obino ôkêth ginî i wi lobo thûkûl. **20** Kinge abwal pii, Noa obino ôdôkô apur éka opuro pwotho ôlôk. **21** I ninô môrô acêl ên ômadhô kôngô ôlôk cê ômêr ôkô, éka obuto kotula i ôd kēma mērê. **22** I karê na Kam, apap ka Kanaan, ônēnô apap mērê na tye kotula, ên ôcîdhô okobo both omego mērê n'onwongo tye ginî yôkô. **23** Cê Cem éka Yapec otero ginî bôngû cûka n'otîngi i wi baagi, cê ôcakô woth ginî ayongec, éka oumo ginî kom apapgi n'onwongo tye kotula. Terinyimgi onwongo nēnô yo kanya path, naka ba dôk ônēnô ginî kom apapgi n'onwongo tye kotula. **24** I karê na Noa oco kí i wang ninô na kôngô ôlôk dong othum ôkô kí i wie, cê opo i kom gin na wode na tîdî ôtîmô i kome, **25** ên okobo nî, "Cen obed i kom Kanaan! Ên obed opii na rwôm mērê tîdî i kin opii k'omogo mērê." **26** Ên thon okobo nî, "Pak obed both Rwoth, Obanga ka Cem! Êk Kanaan obed opii mērê. **27** Êk Obanga ômîi wang lobo ka Yapec obed na lac êk Yapec obed i kēma ka Cem éka Kanaan obed opii mērê." **28** Kinge n'abwal pii opongi i wi lobo, Noa obedo i wi lobo pî mwaka 350. **29** Noa obino obedo i wi lobo pî mwaka 950, cê dong ôthôô.

10 Man ênê côc na nyutho êkwaê ka Cem, Kam éka Yapec awope ka Noa n'obino ônywôlô ginî êthînô na pol kinge abwal pii. **2** Awope ka Yapec gin ene: Gomer, Magog, Madai, Jaban, Tubal, Mecak éka Tîrac. **3** Awope ka Gomer gin ene: Acikenaj, Ripat éka Togarma. **4** Awope ka Jaban gin ene: Elica, Tarcic, Kitim, éka Rodanim. **5** Jô na tye i dhô nam opokere ginî ôkô kí i kom jô nôn. Man ênê êkwaê ka Yapec kí lobogi, nakun ngat acêlacêl twakô lëbgi, na calô kakagi kí rokgi tye kôdê. **6** Awope ka Kam gin ene: Kuc, Ejip, Put éka Kanaan. **7** Awope ka Kuc gin ene: Ceba, Kabila, Cabta, Raama éka Cabteca. Awope ka Raama gin ene: Ceba éka Dedan. **8** Kuc onwongo

obedo apap ka Nimrod, n'ôcakô bedo alwēny na tēk kí i wi lobo. **9** Ên onwongo obedo thwôn adwar na tēk i nyim Rwoth, ênê ômîô ekobo nî, "Calô Nimrod n'obedo thwôn adwar na tēk i nyim Rwoth." **10** Acaki mē lôc mērê onwongo obedo i Babel, Erek, Akad éka Kalne, na tye i lobo Cinar. **11** Cakêrê kí i lobo nôn, ên ôcîdhô naka i Aciria, kanya ên ôgêrô iê Ninebe, Rekobot Ir, Kala, **12** éka Recen, n'obedo kabedo na tye i kin Ninebe kí Kala, manôn ênê pacô na dit. **13** Ejip onwongo obedo apap ka jô Lud, jô Anam, jô Leab, jô Naptuk, **14** jô Patruc, éka jô Kacluk (man ênê kaka na Pilicitaîn ôya ginî kí iê) éka jô Kaptor. **15** Kanaan onwongo obedo apap ka Cidon athîn kaô mērê, éka jô Kit, **16** jô Jebuc, jô Amor, jô Girgac, **17** jô Kibi, jô Arka, jô Cin, **18** jô Abad, jô Jemar, éka jô Kamat. Kinge, kaka ka jô Kanaan ôkêth ginî ôkô. **19** Wang lobo ka jô Kanaan ôcakêrê kí i Cidon odok kôdê yo kutung Gerar, mē thuno kôdê naka i Gaja, éka dôk kôdê yo Codom, Gomora, Adma éka Jeboim mē thuno kôdê naka yo Laca. **20** Man ênê awope ka Kam na lûbêrê kí kakagi éka lëbgi, i katedogi éka i rokgi. **21** Cem ômîn Yapec na dit obino ônywôlô awope thon, Cem ênê onwongo obedo kwarô k'awope ka Eber kibéc. **22** Awope ka Cem gin ene: Elam, Acur, Arpakcad, Lud éka Aram. **23** Awope ka Aram gin ene: Uj, Kul, Geter éka Mac. **24** Arpakcad onwongo obedo apap ka Cela, éka Cela onwongo obedo apap ka Eber. **25** Eber obino ônywôlô awope ariô: Ngat acêl ebino êcakô nyingê Peleg, piên i karê mērê ênê jô mē lobo obino opokere, ômîn mērê ebino êcakô nyingê Yokotan. **26** Yokotan onwongo obedo apap ka Almodad, Celep, Kajarmabet, Jera, **27** Adoram, Ujal, Dikla, **28** Obal, Abimael, Ceba, **29** Opir, Kabila éka Jobab. Man ênê onwongo obedo ginî awope ka Yokotan. **30** Lobo na gin onwongo obedo ginî iê ôcakêrê kí i Meka, ôdôk kôdê yo kutung Cepar i lobo n'otîngere malô na tye yo kukidê. **31** Man ênê awope ka Cem, na lûbêrê kí kakagi éka lëbgi na tye i lobogi éka rokgi. **32** Man ênê kaka k'awope ka Noa, na lûbêrê k'ekwaêgi, i kin rokgi. Rok ôcakô kêth i wi lobo thûkûl kinge abwal pii.

11 Yam côn jô mē wi lobo thûkûl onwongo twakô ginî lëb acêl éka kôp acêl. **2** I karê na jîi ôcakô woth nakun êdôk yo kukidê, gin onwongo kany môrô n'obedo bar i Cinar éka obedo ginî kunôn. **3** Gin ôcakô twak kên-gi nî, "Bin unu, êk êgôô birik éka êwang na bër." Gin otio kí birik nakaka kidi, éka odok lam mē mwônô kin-gi. **4** Cê gin dôki okobo nî, "Bin unu, êk êgêr pacô onu, kí gedo na bor na thuno malô i wi polo, êk êmîi nying onu ongere éka kûr êkêth ata

ĩ wi lobo kibęc.” 5 Ĕntō Rwoth oidho pĩny mē nēnō pacō ĕka gedo na bor na jĩĩ onwongo tye ka gērō. 6 Cē Rwoth okobo nĩ, “Ka gĩn na calō jō n’ōribērē acēl na twakō gĩnĩ lēb acēl ōcakō gĩnĩ tĩmō nĩ kōman, cē gĩn mōrō na gĩn bino yūbō mē tĩmō ba bino lōōnōgĩ. 7 Bin unu, ĕcidh pĩny erurubo lēbgĩ ĕk kūr ngat acēlacēl ōnĩang ĩ lēb awodhe.” 8 Cē Rwoth ōkēthōgĩ kĩ kunōn ĩ wi lobo thūkūl, ĕka ōwēkō gĩnĩ gērō pacō nōn. 9 Manōn ĕnē ōmiō ĕcakō nĩyngē nĩ Babel—piēn kany nōn ĕnē Rwoth orurubo kĩ lēb mē wi lobo thūkūl, ĕka kĩ kunōn ĕnē Rwoth ōkēthōgĩ kōdē ĩ wi lobo kibęc. 10 Man ĕnē ĕkwaē ka Cem. ĩ karē na Cem onwongo dong tye kĩ mwaka 100, ĕn ōnywōlō Arpakcad, kinge mwaka ariō n’abwal pii opong kōdē ĩ wi lobo. 11 Ĕka kinge na ĕn ōnywōlō Arpakcad, Cem obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 500, ĕka ĕn onwongo dong ōnywōlō awope nōkēnē ĕka anyira. 12 ĩ karē n’Arpakcad obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 35, ĕn obino ōnywōlō Cela. 13 Ĕka kinge na ĕn ōnywōlō Cela, Arpakcad obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 403 ĕka ĕn onwongo dong ōnywōlō awope nōkēnē ĕka anyira. 14 ĩ karē na Cela obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 30, ĕn ōnywōlō Eber. 15 Ĕka kinge na ĕn ōnywōlō Eber, Cela obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 403 ĕka ĕn onwongo dong ōnywōlō awope nōkēnē ĕka anyira. 16 ĩ karē n’Eber obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 34, ĕn ōnywōlō Peleg. 17 Ĕka kinge na ĕn ōnywōlō Peleg, Eber obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 430 ĕka ĕn onwongo dong ōnywōlō awope nōkēnē ĕka anyira. 18 ĩ karē na Peleg obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 30, ĕn ōnywōlō Reu. 19 Ĕka kinge na ĕn ōnywōlō Reu, Peleg obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 209 ĕka ĕn onwongo dong ōnywōlō awope nōkēnē ĕka anyira. 20 ĩ karē na Reu obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 32, ĕn ōnywōlō Cerug. 21 Ĕka kinge na ĕn ōnywōlō Cerug, Reu obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 207 ĕka ĕn onwongo dong ōnywōlō awope nōkēnē ĕka anyira. 22 ĩ karē na Cerug obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 30, ĕn ōnywōlō Nakor. 23 Ĕka kinge na ĕn ōnywōlō Nakor, Cerug obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 200 ĕka ĕn onwongo ōnywōlō awope nōkēnē ĕka anyira. 24 ĩ karē na Nakor obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 29, ĕn ōnywōlō Tera. 25 Ĕka kinge na ĕn ōnywōlō Tera, Nakor obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 119 ĕka ĕn onwongo dong ōnywōlō awope nōkēnē ĕka anyira. 26 Kinge na Tera obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 70, ĕn onwongo dong ōnywōlō Abram, Nakor ĕka Aran. 27 Man ĕnē ĕkwaē ka Tera. Tera ōnywōlō Abram, Nakor ĕka Aran. Ĕka Aran ōnywōlō Lot. 28 ĩ karē na Tera apap k’Aran pod kwō, Aran obino ōthōō ĩ Ur n’obedo lobo ka jō Kaldaya. 29 Abram ĕka Nakor obino onyomo gĩnĩ. Nĩyng dhakō k’Abram onwongo ecwodo nĩ Carai ĕka nĩyng dhakō ka Nakor onwongo

ecwodo nĩ Milca, ĕn onwongo obedo nyaka Aran, apap ka Milca ĕka Icika. 30 Ĕntō Carai onwongo ope k’athĩn mōrō piēn onwongo ba nywōl. 31 Tera ōkwanyō wode Abram, akwarē Lot wod ka Aran, ĕka cii wode Carai, dhakō ka Abram. Gĩn kibęc ōya ōkō kĩ ĩ Ur n’obedo pacō ka jō Kaldaya mē cidhō yo lobo Kanaan. Ĕntō ĩ karē na gĩn othuno ĩ Aran, cē gĩn kono obedo kany nōn. 32 Tera obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 205, ĕka ōthōō ĩ lobo Aran.

12 Rwoth okobo both Abram nĩ, “Yaa ōkō kĩ ĩ lobo thurwu, kĩ ĩ kin jōwu ĕka jō mē ōt k’apapni ĕk ĩcidh ĩ lobo na an abino nyutho nini. 2 “An abino miōni ibedo rok na dit, ĕka abino miōni gum; An abino miō nyingi bedo na dit, ĕka in ibino bedo dhanō mē gum both jō nōkēnē. 3 An abino miō gum both jō na bino miōni gum, ĕka ngat mōrō kēkēn na bino lamōni an thon abino lamō; ĕka jĩĩ kibęc na bedo ĩ wi lobo bino nwongo gĩnĩ gum na yaa kĩ bothi.” 4 Cē Abram ōya, kite na Rwoth okobo ninē kōdē, ĕka Lot thon owotho kōdē. Abram onwongo tye mwaka 75 ĩ karē na ĕn yaa kĩ ĩ lobo Aran. 5 Abram owotho kĩ dhakō mērē Carai, Lot wod k’ōmin mērē, kĩ jamigĩ kibęc n’onwongo gĩn tye kōdē ĕka kĩ jĩĩ na gĩn onwongo kĩ ĩ lobo Aran. Gĩn ōya ōcidhō, ĕka othuno gĩnĩ ĩ lobo Kanaan. 6 Abram owotho ĩ lobo naka othuno ĩ kabedo na tye ĩ Cekem. Kany nōn ĕn oketho kēma mērē ĩ nget yath na thwōnē mē More. ĩ karē nōn jō Kanaan onwongo tye gĩnĩ ĩ lobo nōn. 7 Cē Rwoth onen both Abram ĕka okobo nĩ, “An abino miō lobo nĩ both ĕkwaēni.” Cē ĕn ōgērō keno tyēr both Rwoth n’onen bothē. 8 Kĩ kany nōn, ĕn ōcakō dak ōkō nakun dōk yo kukidē lobo n’otingere mē Betel ĕka oguro kēma mērē iē, Betel nwongo tye kĩ kuthō ĕka Ai nwongo tye kĩ kukidē. Ĕn ōgērō keno tyēr kany nōn both Rwoth ĕka ōwōrō nĩyng Rwoth. 9 Cē Abram ōmēdērē kĩ woth mērē na cidhō yo Negeb. 10 Kec onwongo opodho ĩ lobo Kanaan, ōmiō Abram ōcidhō yo Ejip mē bedo kunōn pĩ karē mōrō, piēn kec onwongo rac rwōk. 11 ĩ karē n’Abram onwongo dong cwōk dōnyō ĩ Ejip, ĕn okobo both dhakō mērē Carai nĩ, “An angeo nĩ in ibedo dhakō na leng rwōk. 12 Ka jō mē Ejip oneni gĩnĩ, gĩn bino kobo nĩ, ‘Man ĕnē dhakō mērē.’ Cē gĩn bino nekona ōkō, ĕntō ebino wēkōni na kwō. 13 Kob bothgi nĩ in ibedo amēra, ĕk ōmiōgĩ obed kōda na bēr pi in ĕka kwōna ba ebino neko.” 14 ĩ karē n’Abram obino ĩ Ejip, jō Ejip onwongo ōnēnō dhakō mērē nĩ leng rwōk. 15 ĩ karē n’editē ka Parao ōnēnō Carai, gĩn ōpakō ĕn both Parao, ĕka etero ĩ pacō ka Parao. 16 Parao ōgwōkō Abram na bēr pĩ Carai. Abram ōgamō rom, dhok, kene n’obedo cwō ĕka kene na mon, etic

n'obedo cwö, etic n'obedo mon, ëka kînaga. 17 Ëntö Rwoth ooro two na reco i kom Parao ëka kî jö më ödë pî Carai dhakö k'Abram. 18 Cë Parao ocwodo Abram ëka okobo ninë nî, "Ngö na in itimö i koma? Pingö in ba ikobo nîna nî Carai obedo dhaköni? 19 Pingö in ikobo nî ën obedo ameru, ëka imiö atero ën na calö dhaköna? Dhaköni dong ene, kwany ën ëka icidh ökö kî kany!" 20 Cë Parao ömiö twëro both jögë i kom Abram, ëka gîn ömiö ën öcidh kî dhakö mërë ëka kî jami kibëc n'onwongo ën tye ködë.

13 Abram öya ökö kî Ejip gîn kî dhakö mërë, ëka kî jami kibëc n'onwongo ën tye ködë më cidh i Negeb, ëka Lot thon owotho ködë. 2 I karë nön, Abram onwongo ölöny kî leeni më pacö, kî ryal ëka kî gol. 3 Ën obedo ka mëdërë kî wowotha nakun yaa kî i Negeb naka othuno i Betel, kanya ën onwongo oguro këma mërë ië cön, i kabedo na tye i kin Betel ëka Ai. 4 Man onwongo obedo kabedo na ën öcakö gërö keno tyër ië, ëka kany nön ënë Abram öwörö Rwoth ië dökî. 5 Lot, n'onwongo wotho gîn k'Abram onwongo thon tye kî rom, dhok ëka këma. 6 Ëntö ngöm onwongo ope na römö miögi bedo kanya acël, piën limgi onwongo dwong rwök na miögi ba römö bedo kanya acël. 7 Dhaa öcakërë i kin ëkwath k'Abram ëka më ka Lot. I karë nön jö Kanaan ëka jö Periji onwongo thon bedo gîni i lobo nön. 8 Abram okobo both Lot nî, "Ba amitö nî dha mörö obed na tye i kin in kî an, onyo i kin ëkwathni ëka mëga, piën onu ebedo utmego. 9 Lobo kibëc tye n'omere i nyimi. Kobedini myero in ipokiri ökö kî botha. Ka in idök yo kucam, an abino dök yo kucem, ka in idök yo kucem an abino dök yo kucam." 10 Cë Lot öcakö tingo wangë ëka önenö nî lobo n'opwodere më Jordan onwongo opong kî pii na bër, calö pwodho ka Rwoth, ëka calö lobo më Ejip na dök yo Joar. (Man ötimërë na bara Rwoth otyeko Codom ëka Gomora.) 11 Lot öyërö gire kënë, lobo kibëc n'opwodere i Jordan ëka ödök yo kukidë. Man ömiö jö ariö ni opokere. 12 Abram obedo i lobo më Kanaan, nakun Lot obedo i kin peci n'opwodere ëka oguro këma mërë na cwök kî Codom. 13 Jö Codom onwongo obedo gîni jö na kitegi reco ëka balgi onwongo dwong rwök both Rwoth. 14 Kinge na dong Lot opokere kî both Abram, Rwoth okobo both Abram nî, "Ting wangi malö kî kanya in itye ië ëka inën kukuju ëka kukwap, kukidë ëka kuthö. 15 Lobo kibëc na in itye ka nön an abino miöni ëka both ëkwaëni na twal. 16 An abino miö ëkwaëni bedo calö kwo më dhö nam, ëk ka ngat mörö twëro kwanö kwo më dhö nam, cë ëkwaëni bino kwanërë. 17 Yaa malö, icak lübö bor mërë ëka arii mërë, piën an abino

miöni." 18 Cë Abram ökwanyö këma mërë ëka öcidh obedo i nget yath na thwönë më Mamre na tye i Kebron, kanya ën ögërö keno tyër ië both Rwoth.

14 I karë nön rwoth Amrapel më Cinar, rwoth Ariok më Elacar, rwoth Kedorlaomer më Elam, ëka rwoth Tidal më Goim, 2 öcidh gîni më lwëny i kom rwoth Bera më Codom, rwoth Birca më Gomora, rwoth Cinab më Adma, rwoth Cemeber më Jeboim, ëka rwoth më Bela (manön, Joar). 3 Rwodhi ni kibëc öribëc gîni acikarigi kanya acël i Ora më Cidim (Nam më Kadö). 4 Gîn onwongo obedo i thë löc ka Kedorlaomer pî mwaka apar ariö, ëntö i mwaka më apar adek gîn öcakö jëm ökö. 5 I mwaka më apar angwën, rwoth Kedorlaomer ëka kî rwodhi n'onwongo öribërë ködë obino öcakö lwëny ëka ölöö gîni jö Repa kî i Aciterot Karnaim, jö Jujim kî i Kam, jö Emim kî i Cabe Kiriataim 6 ëka jö Kori kî i kite më Ceir, naka i El Paran na cwök kî thim. 7 Cë ödök gîni cen ëka öcidh gîni yo En-Micipat (manön, Kadec). Gîn öcidh ölöö lobo ka jö Amalek, ëka jö Amor n'onwongo bedo gîni i Ajajon Tamar. 8 Cë rwoth më Codom, rwoth më Gomora, rwoth më Adma, rwoth më Jeboim ëka rwoth më Bela (manön, Joar) öya ëka öyübërë gîni më lwëny i Ora më Cidim 9 i kom rwoth Kedorlaomer më Elam, rwoth Tidal më Goim, rwoth Amrapel më Cinar ëka rwoth Ariok më Elacar—rwodhi angwën ölwënyö i kom rwodhi abic. 10 Ora më Cidim onwongo opong kî bur odok lam na cöl, ëka i karë na rwodhi më Codom ëka Gomora ngwëcö gîni, jö mökö opodho gîni ië cë jö nökenë n'odong öngwëcö gîni ökö yo wi kite. 11 Cë rwodhi angwën n'ölö, öyakö jami kibëc na pîrgi tæk kî cem ka jö Codom ëka Gomora, cë öcidh gîni ökö. 12 Gîn thon obino otero gîni Lot wod k'ömin Abram kî jami mërë, piën ën onwongo bedo i lobo Codom. 13 Ngat acël n'onwongo öbwöth obino otero köp ni both Abram dhanö më Iburu. Abram onwongo bedo na cwök kî yen na thwon ka Mamre dhanö më Amor, ömin Ecikol ëka Aner, gîn kibëc onwongo rübërë k'Abram. 14 I karë n'Abram owinyo nî Lot wod k'ömin mërë ëmakö ökö, ën ocwodo jö 318 n'opwonyere, n'ënywölögi i parë ëka öcidh ölübö kî kôr lang naka i Dan. 15 I kiwor, Abram opoko etic mërë më lwëny i komgi ëka ölöögi nakun ryëmögi naka yo Koba, kukuju më Damaciko. 16 Abram odwongo jami kibëc ëka okelo Lot wod k'ömin mërë kî jami mërë, kanya acël kî mon ëka kî jö nökenë. 17 Kinge n'Abram odwogo kî kanya ën ölöö Kedorlaomer ëka rwodhi n'onwongo öribërë ködë, rwoth më Codom obino më romo k'Abram i Ora më Cabe (manön, Ora ka Rwoth).

18 Cē rwoth Melkijedek mē Calem okelo ogati ēka kōngō ölkō. Ēn onwongo obedo alamdhök k'Obanga na Malō Rwök, 19 ēka ömiö gum both Abram nakun kobo nī, "Gum k'Obanga na Malō Rwök obed i kom Abram, Obanga n'ocweo polo ēka lobo. 20 Ēka pak obed both Obanga na Malō Rwök, n'ömiö langni i cingi." Cē Abram ömiö acēl mē apar mē jami kibēc bothe. 21 Rwoth mē Codom okobo both Abram nī, "Mia jī ēka in i'gwök jami obed megī." 22 Ēntō Abram okobo both rwoth mē Codom nī, "An atyeko tingo cinga nakun acikara both Rwoth, Obanga na Malō Rwök, n'ocweo polo kī lobo 23 nī ba abino gamō gin mörō kī bothi, kadī thon wicu, onyo del wör, ēk kūr ibin ikob nī, 'An ēnē amiö Abram ölöny.' 24 An ba abino gamō gin mörō ěntō ngō n'awopena öcamō ēka jami n'obedo mē ka jō n'owotho köda yo both Aner, Ecikol ēka Mamre. Mīgī oter jamigī n'epoko nigī."

15 Kinge man, Rwoth ötwak k'Abram i wang lek, nakun kobo nī, "Abram, kūr ibed na lwor! An abedo kwot na megī, cūl na megī bino bedo na thwönē." 2 Ēntō Abram ögamō nī, "Rwoth Obanga, ngō na in ibino miöna nakun ape k'athin mörō ēka dhanō na bino leeno jamina ēnē Eliejer mē Damaciko?" 3 Abram dōkī okobo nī, "In ba imīa athin mörō, ēka atic ni n'enywölō i öda ēnē bino leeno jamina." 4 Cē Rwoth dōkī ötwak ködē nī, "Dhanō nī ba bino leeno jamini, ěntō wodi kikokome na in inywölō ēnē bino leeno jamini." 5 Cē Rwoth okelo Abram yökō ēka okobo ninē nī, "Nēn malō i wi polo ēka ikwan wel cēr—ka adyer in iromō kwanōgī." Cē ěn okobo ninē nī, "Ēkwaēni thon bino bedo na pol kōmanön." 6 Abram oketho yee mērē i kom Rwoth, ēka ömiö ēkwanō ěn nī kite atir. 7 Cē Rwoth dōkī okobo ninē nī, "An abedo Rwoth na ēnē okeli yökō kī i Ur na tye i lobo ka jō Kaldaya, mē miöni lobo nī ēk obed megī." 8 Ēntō Abram ögamō nī, "Rwoth Obanga, an atwērō ngeno ningō nī lobo nī bino bedo mēga?" 9 Rwoth okobo both Abram nī, "Kel nīna nya raa mörō mē mwaka adek, nya dyēl mē mwaka adek, thwön römō mē mwaka adek, akur ēka athin amam." 10 Ēn okelo jami ni kibēc both Rwoth, cē ongunguno i'gī ariö ariö ēka öcanōgī na dul acēlacēl kemo awodhe, ěntō winy ěn ba ongungunogī. 11 Ka acuth obino mē camō ringogī, Abram ryēmōgī ökö. 12 Ī karē na ceng dong cwök dönyö, ninö ömakō wang Abram rwök, ēka piny na cöl cuc oumo ěn ökö. 13 Cē Rwoth okobo ninē nī, "Myero inge atir nī ēkwaēni bino bedo Erok i lobo na pathi mēgī. Ebino miögi bedo opii ēka ebino yelogī pi mwaka 400. 14 Ēntō an abino miö pwod i kom jō na bino yelogī, ēka kinge

gin bino yaa ökö kī kunön nakun nwongo tye gini kī līm na pol. 15 Ēntō in ebino ikoni kanya acēl kī kwereni kī kuc. Ebino ikoni na dong itii. 16 Kinge rok mē angwēn, ēkwaēni bino dwogo gini cen kany piēn bal ka jō Amor bara römō ketho can i komgi." 17 Ī karē na ceng dong ödönyö, ēka piny ödökō na cöl, agulu na iro dung kī tē kī mac na lyēl i raa onen ēka owok i dyere ringo n'engunguno kī kom lee acēlacēl. 18 Ī ninö nön ēnē Rwoth oketho cikērē mērē k'Abram nakun kobo nī, "An amiö lobo nī both ēkwaēni, cakērē kī i kulo mē Ejip thuno ködē naka i kulo na thwönē mē Euparate, 19 lobo ka jō Keni, jō Keniji, jō Kadmon, 20 jō Kit, jō Periji, jō Repa, 21 jō Amor, jō Kanaan, jō Girgac ēka jō Jebuc."

16 Carai dhakō ka Abram ba önywölō ninē ěthinö mörō. Ēntō onwongo tye k'atic mērē n'obedo nya jō Ejip na nyingē Agar. 2 Carai okobo both Abram nī, "Rwoth öjuka ökö mē nwongo ěthinö, cidhi ibed k'aticna gwök onyo abino nwongo athin mörō kī bothe." Abram oyeo ngō na Carai okobo. 3 Cē kinge na dong Abram obedo i Kanaan pi mwaka apar, Carai ökwanyö atic mērē Agar n'obedo nya jō Ejip ēka ömiö both Abram mē bedo dhakō mērē. 4 Abram obedo k'Agar, ēka öyac. Ī karē n'Agar ongeo nī dong eyac, ěn öcakō caö adit mērē Carai. 5 Cē Carai okobo both Abram nī, "Can na an atye ka nwongo myero obed i wi. An amiö aticna i cingi ēka kobedini ěn ongeo nī ěn dong eyac, cē öcakō caöna. Ēk Rwoth öngöl i kin ön nga na rac." 6 Abram ögamō nī, "Aticni tye i cingi, tīm gin mörō kēkēn na in ithamō nī bēr i kome." Cē Carai öcakō yelo Agar rwök naka ömiö öngwēcö ökö kī bothe. 7 Malaika ka Rwoth onwongo Agar i nget kulo na tye i thim na cidhō yo Cur. 8 Malaika okobo ninē nī, "Agar, atic ka Carai, in ibino kī kwene, ēka i'cidhō yo kwene?" Ēn ögamō nī, "An atye ka ngwēc ökö kī both Carai." 9 Cē Malaika ka Rwoth okobo ninē nī, "Dök cen both Carai ēka ibed i thē löc mērē." 10 Cē malaika ömēdērē mē kobo ninē nī, "An abino mēdö ēkwaēni bedo na pol na ba kwanērē." 11 Malaika ka Rwoth okobo ninē thon nī, "In kobedini dong i yac ēka ibino nywölō athin n'ēcwo. Ibino cakō nyینگē Icimael, piēn Obanga owinyo koko mē cwer cwinyi. 12 Ēn bino bedo calō kana na ger, ěn bino bedo na ger nakun lwēnyö i kom jō kibēc ēka jō kibēc bino lwēny i kome, ēka ěn bino bedo kēnē kī both utmego mērē kibēc." 13 Agar ömiö nying ni both Rwoth n'ötwak ködē nī, "In ibedo Obanga na nēna," piēn okobo nī, "An dong anēnō Obanga na nēna." 14 Ēnē ömiö kulo nön ecwodo nī Beer Lakai Roi. Kulo nön nwongere i dyere Kadec ēka Bered.

15 Agar önywölö n'Abram athîn n'ëcwö ëka Abram öcakö nyingë Icimael. 16 Abram onwongo dong tye ki mwaka 86 i karë na Agar önywölö ninë Icimael.

17 I karë n'Abram dong othuno mwaka 99, Rwoth onen bothe ëka okobo ni, "An Obanga Won Twër kibëc, kwö i nyima i yoo n'opore abonge bal mörö. 2 An abino moko cikërëna i kin an ki in ëka abino miö ëkwaëni bino bedo na pol." 3 Abram oryebere piny i ngöm i nyim Obanga, ëka Obanga okobo ninë ni, 4 "An amoko cikërëna kodi. In ibino bedo kwarö ka rok na pol. 5 Nyingi ba dökï ebino cwodo ni Abram, ëntö Abraam, piën an amii idökö kwarö ka rok na pol. 6 An abino miö ëkwaëni bedo na pol; an abino miöni idökö rok na pol, ëka rwothi bino yaa ki bothi. 7 An abino moko cikërëna kodi ëka ëkwaëni na bino lüböni, ëka ëkwaëgi kibëc obed cikërë na bino bedo na twal pi run kibëc. An abino bedo Obangani ëka Obanga k'ëkwaëni na bino lüböni. 8 An abino miö lobo Kanaan kibëc bothi—lobo na in kobedini itye ië na calö arok ëk obed megï na twal ëka ëkwaëni na bino lüböni. An abino bedo Obangagi." 9 Cë Obanga okobo both Abraam ni, "In myero igwök cikërëna, in ëka ëkwaëni na bino lüböni i run më anyim. 10 Man ënë cikërëna kodi ëka ëkwaëni na bino lüböni, cikërë na myero igwöki: Cwö kibëc na tye i kinwu myero ëlir. 11 Un myero ilir wi del komwu më cwö, ëka man bino bedo anyuth më cikërë i kin an ëka un. 12 Pi rok na tye ka bino, ëthinö awope kibëc na tye ninö aboro myero ëlir, naka thon ëthinö awope n'ënywölö i kinwu onyo ëwilö ki cilingi ki both Erok na ba ënywölögi i kin ëkwaëni. 13 Kono kadï ënywölö i odi onyo iwölö ki cilingni, myero ëlirgi. Cikërëna na tye i del komwu myero obed cikërë na bino bedo na twal. 14 Dhanö mörö n'obedo ëcwö na ba ëlirö del wi kome më cwö, ebino kwanyö ökö ki i kin jögë, piën nwongo ën ötürö cikërëna." 15 Obanga thon okobo both Abraam ni, "Dhaköni, in ba dök ibino cwodo ën ni Carai; nyingë bino bedo Cara. 16 An abino miö gum bothe ëka abino miöni athîn n'ëcwö na yaa ki bothe. Abino miö gum both Cara ëk obed aya ka rok na pol, rwothi ka jii bino yaa ki bothe." 17 Abraam oryebere piny i ngöm, önyërö ëka ötwak kënë ni, "Dhanö na tye ki mwaka 100 twërö nywölö athîn? Cara twërö nywölö athîn nakun ën dong tye ki mwaka pyer abungwën?" 18 Eka Abraam okobo both Obanga ni, "Öma miï Icimael oleë jami na in icikö!" 19 Cë Obanga okobo ni, "Pe, ëntö dhaköni Cara bino nywölö nini athîn n'ëcwö, ëka ibino cakö nyingë Icaka. An abino moko cikërëna ködë na bino bedo na twal ëka ëkwaë mërë na bino lübö ën. 20

Eka pi Icimael, an awinyo kwacni, adyer an abino miö ën gum, abino miö ën nywölö nya na pol rwök. Eñ bino bedo kwarö ka rwothi apar arö ëka abino miö ën dökö rok na dit. 21 Eñtö an abino moko cikërëna ki Icaka, athîn na Cara bino nywölö nini i koth karë ni i mwaka na bino." 22 I karë na ën dong otyeko twak k'Abraam, Obanga öya ökö ki bothe. 23 I ninö nön kikokome Abraam ökwanyö wode Icimael kanya acël ki jö kibëc n'ënywölö i pacö mërë, onyo n'öwilö ki ciling mërë, jö kibëc n'obedo cwö na tye i pacö mërë ölirögi kite n'Obanga okobo ninë. 24 Abraam onwongo dong tye ki mwaka më dit mërë 99 i karë n'ëlirö ën, 25 ëka wode Icimael onwongo dong tye ki mwaka apar adek i karë n'ëlirö ën. 26 Abraam ëka wode Icimael ëlirögi i ninö nonu kikokome. 27 Cwö kibëc n'onwongo tye i pacö mërë, ëka cwö kibëc n'ënywölö i pacö onyo n'ëwilö ki both arok, ëlirögi kanya acël ködë.

18 Rwoth dökï onen both Abraam i nget yen na thwon na tye i Mamre, n'onwongo ën obedo i dholokek më këma mërë i karë na piny lyeth. 2 Eñ otingo wangë, ëka cucüth önenö jö adek n'ocung ginï ki cecen. I karë na ën önenögi, öringö ki i dhö këma mërë më romo ködgi, cë oryebere piny i ngöm. 3 Abraam okobo ni, "Rwothna, ka itye ki cwinu na bër i koma, kür ikadh aticni akadha. 4 Eë ekel pii mörö na nönök, ilwök unu ki tyënwu, ëka dong iywe unu i the yath ni. 5 Eë acidh akel niwu gin mörö më acama, ëk ömiï inwong unu tükö mörö, ëka dong imëdërë unu ki wothwu—kite n'onwongo ibino unu ködë botha." Gin ögamö ni, "Eyo, tim kite na in ikobo ködë." 6 Cë Abraam öbünyö cidhö yo both Cara i këma, okobo ninë ni, "Kwany mökö ngano na römö agwetï adek piöpïö ëk inyöbi, ëka ited k'ogati mörö." 7 Cë Abraam öringö i öd okul dhok, öyërö wod thwön na ringo mërë pod yom na bër, ëka ömiö both atic mërë, n'öyübö piöpïö. 8 I karë na cem dong öcëc, Abraam okelo cak na wac, cak na libü, ringo na gin otedo, ëka oketho i nyimgi. Eñ ocung i nget yath nakun kürögi na gin tye ka cem. 9 Cë gin openyo ni, "Dhaköni Cara tye kwene?" Abraam ögamö ni, "En tye i këma." 10 Cë Rwoth okobo ni, "Adyer an abino dwogo bothi i mwaka na bino i koth karë ni, ëka dhaköni Cara nwongo dong tye ki wode." Cara onwongo tye ka winyo köpgi ki i dholokek më këma, n'onwongo tye i nge Abraam. 11 I karë nön Abraam gin ki Cara onwongo dong otii ginï ökö ëka mwakagi onwongo thon thwönë, mwaka ka Cara thon më nywölö athîn onwongo dong opoth ökö. 12 Cara önyërö kënë, nakun kobo ni, "Kinge na dong an atii, ëka adwongna

thon dong otii ökö, pod döki atwëro bedo kî miti më nywölö athîn?" 13 Cê Rwoth okobo both Abraam nî, "Pîngö Cara önyëro nakun kobo nî, 'Adyer an döki atwëro nywölö athîn, na dong atii ökö?' 14 Tye gin mörö na tøk na löö Rwoth? An abino dwogo bothi i karë n'opore i mwaka na bino, nwongo Cara dong tye kî wode." 15 Entö Cara obedo na lwor ëka okobo twodo nî, "An gira ba anyëro." Entö Rwoth ögamö nî, "Eyo, in ñnyëro." 16 I karë na wele öya më cidhö ökö, gîn ödök yo kutung Codom, ëka Abraam ökwangögi më nyuthigi yoo. 17 Cê Rwoth okobo nî, "Myero an amüng n'Abraam gin na an acwök timö? 18 Adyer Abraam bino bedo rok na thwönë, ëka na tøk, na rok kibëc na tye i wi lobo bino nwongo gum na yaa ki bothe? 19 Piën an dong atyeko yëro ën, ëk onyuth n'ëthünö mërë ëka jö më ödë na bino lübö körë më lübö yoo ka Rwoth nakun tio gîni gin na tye atir. Cê Rwoth bino miö Abraam gin na yam ën öcökö." 20 Cê Rwoth okobo nî, "Koko i kom Codom ëka Gomora ödökö na thwönë rwök, ëka balgi dong rac rwök. 21 An abino cidhö bothgi ëk acidh anën ka adyer gin na gîn tye ka timö, na koko mërë othuno botha. Cê ka pe, an abino ngeno." 22 Cê jö ariö öläkërë ëka öcakö gîni woth më cidhö yo Codom, ëntö Abraam odong nakun ocung i nyim Rwoth. 23 Abraam önyikö na cwök yo bothe ëka okobo nîne nî, "In ibino tyeko jö na kitegi atir kanya acël kî jö na reco? 24 Cê ka jö na kitegi atir bino nwongërë pyer abic i pacö nön? Adyer in ibino tyeko kabedo nön ökö ëka ba ibino wëkö pacö nön pî jö pyer abic na kitegi atir na tye gîni ië? 25 Adyer ba opore in më timö nî kömanön—më neko jö na kitegi atir kanya acël kî jö na reco, nakun imiö jö na kitegi atir thon bedo na rom kî jö na reco. Adyer ba opore in më timö nî kömanön! Angöl-köp më lobo kibëc ba bino timö gin na tye atir?" 26 Rwoth ögamö nî, "Ka an anwongo jö na kitegi atir pyer abic na tye gîni i Codom, an abino wëkö kabedo nön kibëc pîrgi." 27 Cê Abraam döki ötwak nî, "Kite na dong an atwak both Rwoth kî tøk cwiny, kadî bed nî an ba abedo gin mörö ëntö apua ëka buru. 28 Cê ka jö na kitegi atir tye pyer angwën wie abic? In ibino tyeko pacö nön kibëc pî jö abic n'orem?" Ën ögamö nî, "Ka an anwongo jö pyer angwën wie abic, an ba abino tyeko." 29 Ëka Abraam okobo döki nî, "Cê ka ibino nwongo jö pyer angwën këkën kunön?" Ën ögamö nî, "Pî jö pyer angwën an ba abino timö gîn mörö." 30 Ëka döki okobo nî, "Kür akëmö omaki, in Rwoth, an abino twak döki. Ka cê ibino nwongo kunön jö pyer adek kono?" Cê ën ögamö nî, "Ba abino timö ka cê abino nwongo jö pyer adek kunön." 31 Abraam döki okobo nî, "Kite na dong an atwak both

Rwoth kî tøk cwiny, cê ka jö pyer ariö këkën ënë bino nwongere kunön?" Ën ögamö nî, "Pî jö pyer ariö, an ba abino tyeko pacö nön." 32 Më ajiki Abraam okobo nî, "Rwoth, kür akëmö omaki i koma, ëk atwak kicël këkën. Cê ka in ibino nwongo jö apar këkën kunön?" Ën ögamö nî, "Pî jö apar nön, an ba abino tyeko pacö nön." 33 I karë na dong Rwoth otyeko twak k'Abraam, ën öya ökö ëka Abraam ödök i kabedo mërë.

19 I karë n'emalaika ariö othuno gîni i Codom kothyeno, gîn onwongo Lot obedo i dhö wangkac më pacö. I karë na Lot önënoği, ën öya malö më romo ködgi, ëka oryebere pîny i ngöm. 2 Ën okobo nî, "Editena, akwaöwu an aticwu ëk ibin unu i pacöna. İlwök tyënwu ëka ñnin unu kany, cê dong iya unu kodiko cön më mëdërë kî woth na mewu." Gîn ögamö nî, "Pe, wan ebino nîni i dyere pacö." 3 Entö Lot ödiögi rwök, cê gîn öläkërë ödönyö gîni i ödë. Ën otedo cem nigî, otedo ogati abonge thöbi, ëka öcamö gîni. 4 Na gîn bara öcidhö i kabuto, cwö kibëc na tye i pacö më Codom—jö na thünö ëka jö n'otii—obino cê ögürö gîni öt. 5 Gîn öcakö redo kî nyîng Lot nî, "Jö n'obino gîni bothi woro kothyeno tye gîni kwene? Kelgi yökö bothwa kany, ëk ebut ködgi." 6 Lot ödönyö yökö bothgi, ëka oloro dholokek ökö, 7 nakun kobo bothgi nî, "Akwaöwu, utmegona, kür itim unu tim më kipyëdë. 8 Nën, an atye k'anyirana ariö na bara ongere gîni kî cwö. Ëk akelgi bothwu, itim unu gîn na un imitö ködgi. Entö kür itim unu gin mörö i kom jö nî, piën gîn dong tye i thë gwök na mëga." 9 Gîn oredo nî, "Yaa ökö kî i nyimwa!" Ëka okobo gîni döki nî, "Nyeri obino kany na calö arok ëka kobedini mitö bedo angöl-köp! Wan ebino timö gin na rac i komi na löö gîn." Gîn ömëdërë më diö Lot, nakun cidhö gîni më türö dholokek. 10 Entö emalaika ariö olyao cing-gi yökö, cê öywaö gîni Lot i öt ëka oloro gîni dholokek ökö. 11 Cê gîn öbörö wang jö na dito ëka jö na thünö n'onwongo tye gîni i dholokek më öt kî thöo wang, ëk kür onwong gîni dholokek. 12 Emalaika ariö okobo both Lot nî, "In itye kî jö mörö nökenë kany n'onyomo i pacöni, awope, anyira onyo ngat mörö n'obedo watni? Yaa unu ködgi ökö kî kany, 13 piën wan ëcwök tyeko kabedo ni ökö. Koko na tye i kom jö na tye ië ödökö na thwönë i nyim Rwoth, ëka ën oorowa nî ëk etyekgi ökö." 14 Cê Lot ödönyö yökö, ëka ötwak kî jö n'onwongo mitö nyömö anyira mërë. Ën okobo nî, "Yaa unu ökö piöpiö kî i kabedo ni, piën Rwoth cwök tyeko pacö ni ökö." Entö jö n'onwongo mitö nyömö anyira mërë, öthamö gîni nî ën onwongo woco awoca. 15 Kodiko na pîny dong ruu, emalaika ariö öbünöyö gîni Lot, nakun kobo gîni nî, "Yaa ökö!

Kwany dhaköni ëka anyirani arïö na tye ginï kany, ëk kür etyekwu ökö ka ebino pwodo pacö ni." 16 I karë na ën obedo galërë, emalaika ömakö cingë ëka cing dhakö mërë, cing anyira mërë arïö cë öpëögi yökö ki i pacö, piën Rwoth onwongo tye ki kica i komgi. 17 I karë na dong ekelogi yökö, malaika acël okobo ni, "Rïng ilar unu kwöwu! Kür inën unu ngewu, ëka kür icung unu kany mörö i ora! Rïng unu i wi kite, ëk kür ithöo unu!" 18 Entö Lot okobo bothgi ni, "Pe, adwongna. 19 An aticni anwongo cwiny na bër rwök i nyimi, ëka inyutho kica na thwönë rwök pi larö kwöna. Entö ba atwërö ringö yo wi kite, pëkö ni bino podho i koma cë abino thöo ökö. 20 Nën, pacö na cwök na an arömö ringö yo ië, ëka tidi mörö. Ëk aring yo ië entö pacö nön tidi rwök. Pathi ni komanön? Cë kwöna twërö bwöth." 21 Malaika okobo ninë ni, "Bër, an awinyo kwacni, ba abino tyeko pacö nön. 22 Entö ring yo kunön piöpiö, piën an ba abino timö gin mörö na bara ithuno kunön." (Manön ënë ömiö pacö nön ecwodo ni Joar.) 23 I karë na Lot othuno i Joar, ceng onwongo dong odonyo. 24 Cë Rwoth ooro mac ëka calpa na lyël ki i polo n'ocwe piny calö köth i kom Codom ëka Gomora. 25 Ën otyeko peci nön ginï kanya acël ki ngömgï, ëka jö kibëc na bedo ginï i peci, ëka thon gin na mar n'otuu ki i ngöm. 26 Entö dhakö ka Lot ogwilo nge, ëka ölökerë ödökö kadö n'ocung kamë wir. 27 Kodiko mërë Abraam öya cön, cë öcidhö i kabedo na ën onwongo ocung ië i nyim Rwoth. 28 Ën önënö Codom ëka Gomora, cë önënö iro na dung ki i kabedo kibëc na tye i lobo nön na cal ki mac na lyël ki i keno. 29 I karë n'Obanga otyeko peci na tye i kabedo na Lot onwongo bedo ië, ën opo i kom cikërë mërë gin k'Abraam ëka ölarö Lot ki i kom can na thwönë rwök. 30 Lot ëka anyira mërë öya ginï ökö ki i Joar, cë öcidhö obedo ginï i wi kite, piën onwongo lworo ginï bedo i Joar. Ën ëka anyira mërë arïö obedo ginï i rwo. 31 I ninö mörö acël, nyarë na dit öcakö kobo both amïn mërë na tidi ni, "Apap ön dong otii ökö, ëka ëcwö mörö ope i wi lobo na myero obed ki ön kite na cik më wi lobo kibëc mitö. 32 Bin, ëmiï apap ön ömadh köngö ölö, ëk ebed ködë ëka enwong ëthinö." 33 I kiwor nön gin ömiö apapgi ömadhö köngö ölö, ëka anyaka na dit ödönyö i öt cë obedo k'apap mërë. Lot ba onge caa na nyarë obedo ködë, ëka caa na ën öya ködë malö. 34 Kodiko mërë nyarë na dit okobo both amïn mërë na tidi ni, "Woro kiwor abedo k'apap ön. Ëk döki ëmiï köngö ölö tin kiwor, ëka in döki icidhi ibed ködë, ëk enwong ëthinö n'aya ki both apap ön." 35 Cë gin ömiö apapgi ömadhö köngö ölö i kiwor nön thon, ëka nyarë na tidi öcidhö obedo ködë. Ën döki ba

ongeo caa na nyarë obedo ködë ëka caa na ën öya ködë malö. 36 Manön kite n'anyira ka Lot arïö öyac ginï k'apapgi ködë. 37 Nyarë na dit önywölö athin n'ëcwö, ëka öcakö nyingë Moab. Ënë obedo kwarö ka jö Moab më tin. 38 Nyarë na tidi thon önywölö athin n'ëcwö, ëka öcakö nyingë Ben Ami. Ënë obedo kwarö ka jö Amon më tin.

20 Abraam öcakö woth më cidhö i lobo më Negeb cë ën obedo i dyere Kadec ëka Cur. Ën obedo i Gerar pi karë mörö na nönök na calö arok, 2 ëka ki kunön Abraam öcakö kobo both jö kibëc ni, "Cara obedo amëra." Cë Abimelek, rwoth më Gerar, ooro jögë më cidhö ömö Cara bothe. 3 Entö i kiwor mörö acël, Obanga onen both Abimelek i wang lek ëka okobo ninë ni, "In itero dhakö na dong ënyömö ökö, ëka pi manön in ibino thöo." 4 Abimelek onwongo bara obedo ködë ëka ën okobo ni, "Rwoth, in ibino neko rok mörö na ba öbalö? 5 Abraam okobo nina ni Cara obedo amïn mërë, ëka Cara thon okobo ni Abraam obedo ömin mërë. An atimö man na cwinya leng, ëka cinga thon ba ötimö gin mörö." 6 Cë Obanga döki okobo bothe i wang lek ni, "Eyo, angeo ni itimö komanön na cwinyi leng, ëka manön ënë ömiö an ajuki ki i timö bal i nyima. Manön ënë gin n'ömiö an ba amii ibedo ködë. 7 Kobedini dong dwök dhakö ni both cwörë, piën cwörë obedo adwarpiny, ëka ën bino lëgö piri cë ibino kwö. Entö ka ba idwökö, adyer myero inge ni in kanya acël ki jö më pacöni kibëc ibino unu thöo." 8 Kodiko mërë cön, Abimelek ocwodo etic mërë kibëc, ëka i karë na ën okobo bothgi ngö n'ötimërë, gin obedo ki lworo na thwönë rwök. 9 Cë Abimelek ocwodo Abraam bothe ëka okobo ninë ni, "Ngö na in itimö i komwa? Ngö na an abalö nini, n'ömiö in ikelo bal na thwönë i koma ëka i kom kerna? In itimö gin n'onwongo myero kür itim i koma." 10 Ëka Abimelek openyo Abraam ni, "Ngö n'ömiö itimö gin ni?" 11 Abraam ögamö ni, "Piën an athamö ni, 'Ngat mörö ope na lworo Obanga i kabedo ni, ëka gin bino nekona ökö pi dhaköna.' 12 Adyer ën obedo amëra kikokome, nyaka apapna kadï bed ba obedo athin k'ayana, ëka ën ödökö dhaköna. 13 I karë n'Obanga ökwanya ökö ki i pacö k'apapna, akobo ninë ni, 'Man ënë kite na myero in inyuth nina marni: Kabedo kibëc na ön ebino cidhö ië, ibino kobo ni, "Ën obedo ömëra." 14 Cë Abimelek okelo rom ëka dyegi, dhok, opii na cwö ëka opii na mon cë ömiögi both Abraam, ëka Abimelek ödwökö Cara yo both Abraam. 15 Ëka Abimelek okobo ni, "Nën, lobona ene kibëc; bed kany mörö na in imitö." 16 Ën okobo both Cara ni, "Nën, an amïö omeru cëkël na

römö elip acël. Man obedo më cülöni pī bal mörö këkën na an atīmō ī komi ēka më nyutho both jō kibēc nī in ba ībalō gin mörö.” 17 Cē Abraam ölēgō both Obanga, ēka Obanga öcangō Abimelek, dhakō mērē, ēka opii mērē na mon, ēk dōkī önywöl gīnī ēthīnō, 18 piēn Rwoth onwongo oloro öd nyodo kibēc kī ī öt ka Abimelek pī kōp ī kom Cara, dhakō ka Abraam.

21 Rwoth ömīō gum both Cara kite na en onwongo okobo cōn, ēka Rwoth ötimō kite n'onwongo en öcīkō. 2 Cara öyac ēka önywölō athīn awobi both Abraam ī karē më tio mērē, ī karē n'Obanga öcīkō en iē kikokome. 3 Abraam öcakō nying athīn na Cara önywölō nī lcaka. 4 ī karē na wode lcaka onwongo dong tye ninō aboro, Abraam öfirō en kite n'Obanga onwongo öcīkō en ködē. 5 Abraam onwongo dong tye kī mwaka mia acël ī karē n'enywölō wode lcaka. 6 Cara okobo nī, “Obanga ömīa anyērō kī yom cwiny ēka jō kibēc na bino winyo köp ni bino nyērō gīnī kōda kī yom cwiny.” 7 Ēka ömēdō dōkī na kobo nī, “Nga n'onwongo bino kobo both Abraam nī Cara bino dōdhō ēthīnō? Nēn, an anywölō ninē athīn awobi ī karē më tio mērē.” 8 lcaka ödōngō ēka ökwanjō ökö kī ī cak. Abraam öyübō karama na thwōnē rwōk ī ninō n'ekwanjō en kī ī cak. 9 Kinge na karama othum, Cara önēnō awobi na Agar n'obedo dhanō më Ejip önywölō gīn k'Abraam tye ka nywarō lcaka. 10 Cē Cara okobo both Abraam nī, “Ryēm dhakō ni n'obedo opii gīn kī wode ökö piēn wod ka dhakō ni ba bino nywakō gin më alea kī woda lcaka.” 11 Köp ni ocwero cwiny Abraam rwōk piēn lcamael onwongo thon obedo wode. 12 Ēntō Obanga okobo both Abraam nī, “Kūr imīi cwinyi ocwer rwōk ī kom awobi ēka opiini Agar. Tim gin na kibēc na Cara kobo nini, piēn ēthīnō ka lcaka enē ebino cwodogī nī ēkwaēni. 13 An abino miō wod ka dhakō n'obedo opii dōkō rok thon, piēn en thon obedo wodi.” 14 Abraam öya kodiko cōn, ökwanjō cem mörö ēka ocwe më pii cē ömīōgī both Agar. Ēn okethogī ī wi baē, ömīō athīn bothe ēka ömīōgī öcīdhō. Agar öcīdhō kī yore ēka obedo ka lath ī thim më Beerceba. 15 Ī karē na pii othum ökö kī ī ocwe, en ocibo athīn ī thē bunga mörö acël. 16 Cē en öcīdhō ēka obedo pīny na cwōk, na bor mērē rōm kī kanya athērō jik iē k'eyuo, piēn en onwongo öthamō nī, “Ba amitō nēnō athīna ka thōō.” Ēka en obedo kany nōn na bobor ködē, cē en öcakō koko. 17 Obanga owinyo athīn ka kok, ēka malaika k'Obanga ocwodo Agar kī ī polo cē okobo ninē nī, “Agar, ngō na rac? Kūr ibed kī lworo, Obanga owinyo koko k'athīn kī kanya obuto iē. 18 Yaa malō, iting athīn ēka imak cīngē, piēn an abino miō ēkwaē mērē dōkō rok na

dit.” 19 Cē Obanga öyabō wang Agar ēka önēnō kulo na pii tye iē. Ēn öcīdhō ötwōmō pii cē öpikō pong ocwe ēka ömīō athīn omodho. 20 Obanga onwongo tye k'athīn ni na en tye ka dōngō. Ēn obedo ī thim ēka ödökō adwar. 21 Ēn obedo ī thim më Paran, ēka aya mērē önyōmō ninē nyakō kī ī lobo më Ejip. 22 Ī karē nōn Abimelek ēka Pikol adit acikari mērē öcīdhō gīnī both Abraam ēka okobo nī, “Obanga tye kodi ī gin na kibēc na in itīmō. 23 Kobedini kwongiri botha kany ī nyim Obanga nī ba ibino bwölōna onyo ēthīnōna onyo ēkwaēna. Nyuth nīna ēka lobo na in itye kabedo iē na calō arok, gin na bēn na an thon atīmō bothi.” 24 Abraam okobo nī, “An akwongara.” 25 Cē Abraam okok both Abimelek pī kulo na pii tye iē n'onwongo etic k'Abimelek ocere gīnī ökö iē. 26 Ēntō Abimelek okobo nī, “An ba angeo nga n'ötīmō gin ni. In ba ikobo nīna, ēka an awinyo köp ni tin.” 27 Cē Abraam ökwanjō rom ēka dhok cē ömīōgī both Abimelek, ēka jō ariō ni öcīkērē ī kin-gī. 28 Abraam öyērō nyirom abirō okethogī path, 29 ēka Abimelek openyo Abraam nī, “Pīngō in iketho rom abirō na path kī kom rom nökēnē?” 30 Ēn ögamō nī, “Gam rom abirō ni kī ī cīnga, na calō caden nī an yam akūnyō kulo ni.” 31 Manōn enē ömīō ecwodo kabedo nōn nī Beerceba, piēn jō ariō okwongere gīnī kunōn. 32 Kinge na cikērē ötimērē ī Beerceba, Abimelek ēka Pikol adit acikari mērē ödök gīnī ī lobo ka jō Pilicitain. 33 Abraam öpīdhō yath tamarik ī Beerceba, ēka kany nōn enē en öwörō Rwoth, Obanga na Bedo Naka. 34 Ēka Abraam obedo ī lobo ka jō Pilicitain pī karē na lac.

22 Kinge karē mörö, Obanga ötēmō Abraam. Ēn okobo ninē nī, “Abraam!” Abraam ögamō nī, “An enene.” 2 Cē Obanga okobo nī, “Kwany wodi acël këkën lcaka, na in imarō, ēka icīdh ī lobo më Moria, ēk ityēr en kunōn na calō tyēr awanga ī wi kidi mörö acël na an abino kobo nini.” 3 Kodiko cōn Abraam öya ēka otweo then më bedo ī wi kana mērē. Ēn ökwanjō etic mērē ariō ēka wode lcaka. Ī karē na en dong otongo yen më tyēr awanga, en öcakō woth më cīdhō ī kabedo n'Obanga onwongo okobo ninē. 4 Ī ninō më adek Abraam ötingo wangē malō ēka önēnō kabedo nōn kī kanya bor. 5 Cē Abraam okobo both etic mērē nī, “Bed unu kany kī kana nakun an ēka awobi ni ēcīdhō yo tung ca më wörō Obanga ēka ebino dwogo bothwu.” 6 Abraam ökwanjō yen më tyēr awanga cē oketho ī wi wode lcaka, nakun en ömakō mac ēka pala ī cīngē. Ī karē na jō ariō ni tye ka woth kanya acël, 7 lcaka okobo both apap mērē Abraam nī, “Apap!” Apap mērē ögamō nī, “Eyo

woda.” Icaka ôgamô ni, “Mac êka yen tye kany, êntô rômö më tyër awanga tye kwene?” 8 Abraam ôgamô ni, “Woda, Obanga kikokome bino miô rômö më tyër awanga.” Êka jô ariô ni ômêdêrê gini më woth kanya acêl. 9 Î karê na gin othuno î kabedo n'onwongo Obanga okobo ninê, Abraam ôgêrô keno tyër kany nôn êka ôcanô yen î wie. Ên otweo wode Icaka êka opyelo î wi keno tyër, î wi yen. 10 Cê Abraam ôkwanyô pala êka otingo cîngê malô më neko wode. 11 Êntô malaika ka Rwoth ocwodo Abraam kî î polo nî, “Abraam! Abraam!” Ên ôgamô ni, “An enene.” 12 Ên okobo ni, “Kûr iketh cingi î kom awobi nôn. Kûr îtîm gin môrô î kome. Kobedi dong an angeo nî in ilworo Obanga, piên in ba itwona wodi, wodi acêl kékên.” 13 Abraam otingo wangê, cê ônenô rômö tye yo kungee na tunge omoko ôkô. Ên ôcidhô cê ôkwanyô rômö êka ôtyêrô na calô tyër awanga nakaka wode. 14 Abraam ôcakô nyîng kabedo nôn nî “Rwoth ênê bino miô.” Êka naka tin ekobo nî, “Î wi kidi ka Rwoth ebino miô.” 15 Malaika ka Rwoth ocwodo Abraam wang më ariô kî î polo. 16 Cê okobo ni, “Rwoth okobo nî, ‘An akwongara kî nyînga kêna, piên in îtîmô gin ni êka ba itwona wodi, wodi acêl kékên, 17 an abino miôni gum, êka an abino miô êkwaëni bedo na pol calô cêr na tye î wi polo êka na calô kwo na tye î dhô nam. Êkwaëni bino lôônô jami më pacô ka lang-gî, 18 êka kî kom êkwaëni, rok kibêc na tye î wi lobo bino bedo kî gum, piên in ibedo kî winy î koma.” 19 Cê Abraam odwogo both etic mêrê, êka ôcakô cidhô gini yo Beerceba kanya Abraam obedo iê. 20 Kinge karê môrô, ekobo both Abraam nî, “Milca thon ônywôlô êthinô k'omeru Nakor: 21 Uj obedo athin kaô, ômîn mêrê Buj, Kemuel (apap k'Aram), 22 Keced, Kajo, Pildac, Jidlap êka Betuel.” 23 Betuel ônywôlô Rebeka. Milca ônywôlô êthinô aboro kî Nakor ômîn Abraam. 24 Nakor onwongo thon tye kî dhakô nôkênê n'ecwodo nî Reuma, n'ônywôlô thon awope: Teba, Gaam, Taac êka Maaca.

23 Cara obedo î wi lobo pî mwaka 127. 2 Ên ôthôô î Kariat Arba (na kobedini ecwodo nî Kebron) na tye î lobo Kanaan. Abraam ôdônyô î kêma më kumo pî Cara êka okoko ên. 3 Cê Abraam ôya kî î nget lyêl ka dhakô mêrê êka ôcidhô okobo both jô Kit nî, 4 “An abedo welo êka arok î kinwu. Cadh nîna unu kany môrô më ik êk aik dhanôna n'ôthôô iê.” 5 Jô Kit ôgamô dhô Abraam nî, 6 “Adwong, winywa. In ibedo ngat na dit î kinwa kany. Ik kom athôôni î bur lyêl môrô na bër na in iyêrô kî kin bur lyenewa ni. Ngat môrô ope na bino kwêrô nini î bur lyênê më iko athôôni iê.” 7 Cê Abraam ôya êka oryebere piny

î nyim jô Kit. 8 Ên okobo bothgî nî, “Ka un iye më miôna iko athôôna, cê winya unu êka kwa unu nîna Epron wod ka Joar 9 êk ôcadh nîna rwo më Makpela, n'obedo mêgê na tye î ajiki më pwodho mêrê. Peny unu ên êk ôcadh nîna î wel mêrê kikokome na rômö wilô êk obed na calô kabedo më ik na tye î kinwu.” 10 Î karê nôn Epron onwongo obedo î kin jô Kit êka ên ôgamô dhô Abraam na jô Kit kibêc tye ka winyo, n'onwongo obino gini î kabedo më athuko na tye î dhô wangkac më pacô mêrê. 11 Ên okobo ni, “Pathî nî kômanôn rwothna, winy kôpna. An amiô pwodho bothi, êka amiô rwo na tye iê. An amii î nyim jô na mêga. Ik jô na megî iê.” 12 Abraam dôki oryebere î nyim jô Kit 13 êka okobo both Epron na gin tye ka winyo nî, “Winy unu kôpna, ka un iye. An abino cûlô wel më pwodho. Yee unu nîna êk aik dhakôna n'ôthôô kunôn.” 14 Epron ôgamô dhô Abraam nî, 15 “Winy kôpna, rwothna, wel lobo nôn rômö cêkêl më ryal 400, êntô ngô ênôn na tye î kin an kî in? Ik jô na megî n'ôthôô iê.” 16 Abraam oye kôp ka Epron, cê opimo wel ryal î nyim jô Kit na rômö cêkêl më ryal 400, nakun pimo kî kidi ratili n'êcath pimo kî jami î karê nôn. 17 Pwodho ka Epron na tye î Makpela, n'onwongo tye kukidê më Mamre—pwodho êka rwo na tye iê, êka yen kibêc na tye î wang abakêth më pwodho—onwongo êmiô ôkô 18 both Abraam na calô mêgê î nyim jô Kit n'onwongo obino gini î dhô wangkac më pacô. 19 Kinge manôn Abraam oiko dhakô mêrê Cara î rwo na tye î pwodho më Makpela na tye kukidê më Mamre (manôn, Kebron) na tye î lobo më Kanaan. 20 Jô Kit ômiô pwodho êka rwo n'onwongo tye iê both Abraam na calô kabedo më ik.

24 Abraam onwongo dong otii êka mwaka mêrê më tio onwongo pol. Rwoth onwongo ômiô ên gum î gin na kibêc. 2 Abraam okobo both atic mêrê na dit na tye î ôdê n'onwongo ênê lôô gin na kibêc n'onwongo ên tye kôdê nî, “Keth cingi î kin ema. 3 An amitô nî in ikwongiri kî nyîng Rwoth, Obanga n'ocweo polo kî lobo, nî in ba ibino nyômô nî woda nyakô kî î kin anyira ka jô Kanaan, na an atye î kin-gî. 4 Êntô ibino cidhô î lobo n'ënywôla iê êka both wedena kikokome cê înyôm dhakô nî woda Icaka.” 5 Atic k'Abraam openyo ên nî, “Cê ka dhakô ênê ba oyeo më bino kôda î lobo ni? An myero ater wodi î lobo na yam in îya kî iê?” 6 Abraam ôgamô nî, “Gwokiri, kûr iter woda yo kunôn. 7 Rwoth, n'obedo Obanga n'ocweo polo, n'ôkwanya kî î ôt k'apapna, kî î lobo n'ënywôla iê êka n'ôtwak kôda cê ôcikêrê botha kî kwong nî, ‘Abino miô êkwaëni lobo ni,’ ên bino oro malaika mêrê më cidhô anyim nini êk in

inyöm dhakö nĩ woda kĩ kunön. 8 Ēntö ka dhakö ěnē ökwērö mē bino kodi, cē in ibino bedo agōnya kĩ kom kwongna ni. Ēntö kür iter woda yo kunön.” 9 Cē atic k’Abraam oketho cīngē ĩ kin em adwong mērē ěka okwongere bothe na lübērē kĩ kōp ni. 10 Cē atic k’Abraam ökwanyö jami kibēc na bēcö n’adwong mērē ömiö bothe ěka otweogĩ inge kīnaga apar k’adwong mērē cē öcakö woth mē cīdhö yo Aram Naaraim, ĩ pacö kanya Nakor onwongo bedo iē. 11 ĩ karē na ěn othuno kunön, ěn ömiö kīnaga orumo cōng-gĩ pīny ĩ nget kulo na tye ĩ nge pacö. Pīny onwongo dong kothieno caa na mon bwörö ködē yo kulo mē cīdhö twömö pii. 12 Cē ěn ölēgö nĩ, “Rwoth, Obanga k’adwongna Abraam, mīĩ gin na abino iē ocobere, ěka inyuth kīcāni both adwongna Abraam. 13 An enene, acung ĩ nget kulo, ěka anyira ka jīĩ na bedo gīnĩ ĩ pacö ni tye ka bino mē twömö pii. 14 An abino kobo both nyakö mörö acēl nĩ, ‘Mīa pii amodhi,’ cē okobo nĩ, ‘Modhi, ěka an abino mīö kīnagani thon modho,’ mīĩ ěn obed nyakö na in ĩyērö pĩ aticni lcaka. ěka manön mīö an angeo nĩ in dong inyutho kīcāni both adwongna.” 15 Na bara ěn otyeko lēga, nyakö mörö obino n’otingo agulu mērē ĩ wi baē. Nyīngē onwongo ecwodo nĩ Rebeka. Ēn onwongo obedo nyaka Betuel wod ka Milca n’onwongo obedo dhakö ka Nakor ömīn Abraam. 16 Nyakö ni onwongo leng rwök, nyakö na bara ongeö ěcwö, na ngat mörö bara obedo ködē. Ēn öcīdhö yo kulo, cē ötwömö pii ĩ agulu mērē ěka odwogo cen. 17 Atic k’Abraam öbūnyö woth mē romo ködē ěka okobo nīnē nĩ, “Öma mīa pii mörö kĩ ĩ aguluni amodhi.” 18 Nyakö ögamö nĩ, “Eyo adwongna, modh pii.” Cē ěn ökwanyö agulu ökö kĩ ĩ wi baē otingo atinga ĩ cīngē nakun atic k’Abraam tye ka modho. 19 Kīnge na ěn dong ömiö pii mē amodha, nyakö okobo nĩ, “An abino twömö pii pĩ kīnagani thon, naka ka gīn otyeko modho.” 20 Cē piöpiö ěn öönyö pii ĩ öd pwa, ěka öringö ödök cen mē twömö pii kĩ ĩ kulo pĩ kīnaga mērē kibēc. 21 Atic k’Abraam ölling ba okobo gin mörö, ěntö ěn obedo ka nēnö Rebeka alīlling, piēn ěn onwongo mītö ngeö ka cē Rwoth ömiö woth mērē ocobere onyo pe. 22 ĩ karē na kīnaga otyeko gīnĩ modho, atic k’Abraam ökwanyö gwīlū um n’obedo gol ěka atēgö ariö cē ömiögi bothe. 23 Cē ěn openyo nĩ, “In ibedo nyaka nga? Öma kob nina, kabuto mörö tye ĩ öt k’apapni na wan ětwērö nīnö iē ĩ kiwor?” 24 Nyakö ögamö nīnē nĩ, “An abedo nyaka Betuel, wod ka Milca n’önywölö both Nakor.” 25 Ēn ömēdērē nĩ, “Wan etye kĩ cem na römö, ěka kabuto pĩ un mē nīnö ĩ kiwor.” 26 Cē atic k’Abraam okulo wie pīny ěka öwörö Rwoth, 27 nakun kobo nĩ, “Pak obed both Rwoth, Obanga k’adwongna Abraam, n’ögwökö

mar ěka gen mērē na ba lökērē ĩ kom adwongna. Rwoth ötēla ĩ wothna yo öt ka wede k’adwongna.” 28 Cē Rebeka öringö ěka okobo gin n’ötīmērē kibēc both jö na tye ĩ öt k’aya mērē. 29 Rebeka onwongo tye k’ömiin mērē n’ecwodo nĩ Laban, n’öringö mē romo k’ěcwö nön ĩ kulo. 30 Cücüth na ěn önenö gwīlū um, atēgö kĩ ĩ ngut cīng amīn mērē, ěka owinyo gin n’onwongo Rebeka ötwakö ĩ kom ngö n’atic k’Abraam okobo nīnē, ěn öcīdhö both atic k’Abraam n’onwongo ocung ĩ nget kīnaga na cwök kĩ kulo. 31 Laban okobo nīnē nĩ, “Bin, in na Rwoth ömiö gum ĩ komi! Pīngö in icung kany? An ayübö öt nini ěka kabedo pĩ kīnaga.” 32 Atic k’Abraam öcīdhö yo pacö gīn kĩ Laban, ěka ěgönyö yēc kĩ nge kīnaga cē ěmiögi cem ěka kabuto. Ēmiö pii both atic k’Abraam ěka jö na ěn owotho ködē ěk ölwök gīnĩ tyēn-gĩ. 33 ĩ karē n’ekelo cem ĩ nyime, ěn okobo nĩ, “An ba acemo naka ka an akobo gin na myero akob.” Cē Laban okobo nĩ, “Kob nīwa.” 34 Atic k’Abraam okobo nĩ, “An abedo atic k’Abraam. 35 Rwoth ömiö gum na thwönē rwök both adwongna, ěka ěn ödökö alönyö. Rwoth ömiö ěn rom ěka dhok, ryal ěka gol, etic n’obedo cwö ěka etic na mon, kīnaga ěka kene. 36 Cara, dhakö k’adwongna, önywölö nīnē athīn n’ěcwö ĩ karē mē tio mērē, ěka Abraam ömiö jami kibēc n’obedo mēgē bothe. 37 ěka adwongna ömiö an akwongo kwong, ěka okobo nĩ, ‘In myero kür ĩnyöm dhakö nĩ woda kĩ ĩ kin anyira ka jö Kanaan, ĩ lobo ni na an akwö iē, 38 ěntö cīdh ĩ öt k’apapna ěka yo both kakana, cē ĩnyöm dhakö nĩ woda.’ 39 “Cē an apenyo adwongna nĩ, ‘Cē ka dhakö ökwērö woth köda?’ 40 “Adwongna ögamö nĩ, ‘Rwoth na an abedo kwö ĩ nyime ĩ yoo n’opore, bino oro malaika mērē wotho kodī ěka mīö wothni cobere, ěk in ĩnyöm dhakö nĩ woda kĩ ĩ kakana kikokome ěka kĩ ĩ öt k’apapna. 41 Cē ka in ĩcīdhö ĩ kakana, in ibino bedo agōnya kĩ kom kwongna kadī bed gin bino kwērö mē mīöni—in ibino bedo agōnya kĩ kom kwongna.’ 42 “ĩ karē na an abino ĩ kulo tin, an akobo nĩ, ‘Rwoth, Obanga k’adwongna Abraam, ka in ĩmītö, mīĩ wothna ocobere. 43 An enene, an acung ĩ nget kulo ni; ka nyakö mörö obino mē twömö pii ěka an akobo nīnē nĩ, ‘Öma mīa pii mörö amodhi kĩ ĩ aguluni,’ 44 cē ka ěn okobo nīna nĩ, ‘Modhi, ěka an abino twömö pii amīö kīnagani thon modho,’ ěk ěn obed nyakö na Rwoth öyērö pĩ wod k’adwongna.’ 45 “Na an bara atyeko lēga kĩ ĩ cwinya, Rebeka obino n’otingo angulu ĩ wi baē. Ēn ödönyö ĩ kulo cē ötwömö pii, ěka an akobo nīnē nĩ, ‘Öma mīa pii mörö amodhi.’ 46 “Rebeka ökwanyö agulu kĩ ĩ wi baē piöpiö ěka okobo nĩ, ‘Modhi, an abino mīö kīnagani thon modho.’ Cē an amodho ěka ěn ömiö kīnaga thon omodho. 47 “An dong apenyo

Rebeka nĩ, 'In ibedo nyaka nga?' "En ɔgamō nĩ, 'An abedo nyaka Betuel wod ka Nakor, na Milca ɔnywōlō nĩnē.' "Cē an aketho gwīlū ī ume ēka atēgō ī ngut cingē, 48 cē arumo cōnga piny ēka awōrō Rwoth. An apakō Rwoth, Obanga k'adwongna Abraam, n'otēla ī yoo n'atir mē nwongo akwar nyaka ɔmīn adwongna pī wode. 49 Kobedini dong ka ibino nyutho marni ēka kīcani both adwongna, kob nīna; ēka ka pe, kob nīna, ēk ange gin na myero an atīm." 50 Laban ēka Betuel ɔgamō gini nĩ, "Man obedo yūb ka Rwoth; wan ba ērōmō kobo gin mōrō bothi. 51 Rebeka ene; ter ēn ēk ɔcīdh obed dhakō ka wod k'adwongni, kite na Rwoth onyutho nini kōdē." 52 Ī karē n'atic k'Abraam owinyo ngō na gin okobo, ēn orumo cōngē piny ī nyim Rwoth. 53 Cē atic k'Abraam ɔkwanyō gol, ryal ēka bōng cē ɔmīō both Rebeka; ēn thon ɔmīō mīc na welgī tēk both ɔmīn nyakō ēka aya ka nyakō. 54 Kinge man, atic k'Abraam ēka jō na ēn owotho kōdē ocemo cē ɔnīnō gini kunōn. Ī karē na gin oco kodiko mērē, atic k'Abraam okobo nĩ, "Yee nīna adōk cen both adwongna." 55 Ēntō ɔmīn nyakō k'aya ka nyakō ɔgamō gini nĩ, "Ēk nyakō obed bothwa pī nīnō na rōmō apar; cē ēn twērō cīdhō." 56 Ēntō atic k'Abraam okobo bothgī nĩ, "Kūr ijūka unu, kite na Rwoth dong ɔmīō wothna ocobere na bēr. Wēka unu acīdh ēk adōk cen both adwongna." 57 Cē gin okobo nĩ, "Eru ecwod nyakō ēk epeny ngō na ēn rōmō kobo." 58 Cē gin ocwodo Rebeka ēka epenyo ēn nĩ, "In ibino woth k'ēcwō nī?" Rebeka ɔgamō nĩ, "An abino cīdhō." 59 Cē gin oye n'amīn-gī Rebeka kanya acēl k'atic mērē na dhakō n'ɔgwōkō ēn ī karē na ēn pod tīdī mē cīdhō k'atic k'Abraam ēka kī jō na ēn owotho kōdē. 60 ɔlamō gini gum ī kom Rebeka ēka ekobo nīnē nĩ, "Amīnwa, in myero ibed aya ka jō na pol; ēkwaēni myero obed na tēk ēka ɔlōō gini lang-gī." 61 Cē Rebeka k'etic mērē n'obedo anyira ɔyūbērē cē obedo gini ī wi kīnaga ēka owotho gini k'atic k'Abraam. 62 Ī karē nōn Icaka onwongo obino kī ī Beer Lakai Roi, piēn ēn onwongo bedo ī Negeb. 63 Ī kothyeno mōrō acēl, Icaka onwongo tye ka lath ī bar, ī karē na ēn otingo wangē malō, ēn ɔnēnō kīnaga na pol ka tye ka bino. 64 Rebeka thon otingo wangē malō cē ɔnēnō Icaka. Rebeka opye piny kī ī wi kīnaga mērē 65 ēka openyo atic k'Abraam nĩ, "Ēcwō mēnē ca na tye ī bar nakun tye ka bino mē romo kod onu?" Atic k'Abraam ɔgamō nĩ, "Manōn adwongna." Cē Rebeka ɔkwanyō atam ēka oumo kī terinyime. 66 Atic k'Abraam okobo gin na kībēc na ēn ɔtīmō both Icaka. 67 Cē Icaka okelo Rebeka ī kēma k'aya mērē ēka obedo kōdē, ɔdōkō dhakō mērē na ēn ɔmarō. Cwiny Icaka okwe kinge thōō k'aya mērē Cara.

25 Abraam dōkī obino ɔnyōmō dhakō nōkēnē na nyingē Ketura. 2 Ēn obino ɔnywōlō nīnē Yimran, Yokocan, Medan, Midian, Icibak ēka Cuak. 3 Yokocan ɔnywōlō Ceba ēka Dedan. Ēkwaē ka Dedan ēnē jō Acurit, jō Letuc, ēka jō Leum. 4 Awope ka Midian ēnē Epa, Eper, Anok, Abida, ēka Elda. Man kībēc onwongo obedo gini ēkwaē ka Ketura. 5 Abraam ɔmīō gin na kībēc na ēn onwongo tye kōdē both wode Icaka. 6 Ēntō ī karē na ēn onwongo pod kwō, ēn obino ɔmīō mīc both ɔtīdhō ɔkō kī both Icaka yo ngōm na tye yo kukidē. 7 Abraam obino obedo ī wi lobo pī mwaka 175. 8 Cē ɔthōō na mwaka mērē dong dit, na dong otengo rwōk cē eiko ēn kanya acēl kī kwere mērē. 9 Awope mērē Icaka ēka Icimael, oiko gini ēn ī rwo mē Makpela na cwōcwōk kī Mamre, ī pwodho ka Epron wod ka Joar n'obedo dhanō mē Kit, 10 kunōn ēnē pwodho na yam Abraam ɔwīlō kī both jō Kit ēka eiko ēn kī dhakō mērē Cara iē. 11 Kinge na dong Abraam ɔthōō, Obanga obino ɔmīō wode Icaka gum, cē Icaka obedo na cwōcwōk kī Beer Lakai Roi. 12 Man ēnē ēkwaē ka Icimael wod k'Abraam, na Agar, atic ka Cara n'obedo nya jō Ejip, ɔnywōlō both Abraam. 13 Man ēnē nying awope ka Icimael, na lūbērē kī kite n'enywōlōgī kōdē kōrē kī kōrē. Nebayot ēnē obedo kaō ka Icimael ēka dong Kedar, Adbel, Mibcam, 14 Micma, Duma, Maca, 15 Adad, Tema, Jetur, Napic ēka Kedema. 16 Man ēnē awope ka Icimael, n'onwongo obedo gini rwodhi mē kaka apar ariō na lūbērē kī peci ēka kēmagī. 17 Icimael obino obedo ī wi lobo pī mwaka 137 cē dong ɔthōō, ēka eiko ēn kanya acēl kī kwere mērē. 18 Lobo ka jō ka Icimael ɔcakērē kī ī Kabila thuno kōdē naka yo Cur, na cwōk kī wang lobo mē Ejip na dōk yo Aciria. Ēka gin onwongo bedo na dagērē gini kī utmegogī nōkēnē kībēc. 19 Man ēnē ēkwaē ka Icaka wod ka Abraam. Abraam ɔnywōlō Icaka. 20 Icaka onwongo dong tye kī mwaka pyer angwēn ī karē na ēn nyōmō Rebeka nyaka Betuel n'obedo dhanō mē Aram na tye ī Paddan Aram, ēka amīn Laban dhanō mē Aram. 21 Icaka obino ɔlégō both Rwoth pī dhakō mērē, piēn Rebeka onwongo obedo alūr. Rwoth ɔgamō lēga mērē cē dhakō mērē Rebeka obino ɔyac. 22 ɔtīhō obedo ka twomere kēn-gī kī iē, cē Rebeka okobo nĩ, "Pīngō gin nī tye ka tīmērē ī koma?" Cē ēn openyo Rwoth. 23 Ēka Rwoth okobo nīnē nĩ, "Rok ariō tye ī ii, ēka rok ariō kī bothi bino pokere gini ɔkō, rok acēl bino bedo na tēk na lōō awodhe, ēka athīn na dit bino tic pī athīn na tīdī." 24 Ī karē na caa mērē mē nywōl dong ɔrōmō, Rebeka obino ongeō nī adyer etye kī rudi ī iē. 25 Athīn n'ēcakō nywōlō onwongo kwar ēka

kome opong yer, cê gín obino ôcakô nyingê Ecau. 26 Kinge, ebino ênywölö ômin mërê n'ômakô opuny tyên Ecau, cê gín obino ôcakô nyingê Jakob. Icaka onwongo dong tye kî mwaka 60 î karê na Rebeka nywölö êthinô mërê. 27 Êthîno awope ôdöngö êka Ecau obino obedo adwar na tye kî dirû, ên onwongo marô woth î lum, êntô Jakob onwongo obedo dhanô na ling alinga na marô bedo pacô. 28 Icaka onwongo marô Ecau rwök piên onwongo marô camô ringo leeni na ên neko, êntô Rebeka onwongo marô Jakob. 29 Î ninô mörô acêl Jakob onwongo tye ka tedo dêk, cê Ecau obino kî î lum na kec oneko. 30 Ên okobo both Jakob nî, "Mîa dêk nön mörô acam piên kec oneka rwök." (Ênê ômiö onwongo ecwodo ên thon nî Edom.) 31 Jakob ôgamô nî, "An abino mïöni ka in îmîa twëröni mê bedo kaö." 32 Ecau ôgamô nî, "Nên, an dong acwök thöô, ngô na twërô mê bedo kaö tîmô nîna?" 33 Êntô Jakob okobo nî, "Kwongiri botha kono." Cê Ecau okwongere nakun cadhö twërô mërê mê kaö both Jakob. 34 Cê Jakob ômiö Ecau kwon êka dêk. Ên ocemo êka omodho cê ôya ôcidhö. Manön ênê kite n'Ecau ôcadhö kî twërô mërê mê kaö.

26 Î karê mörô kec na rac rwök obino opodho î lobo n'onwongo Icaka bedo iê na path kî kec na yam opodho î karê k'Abraam. Icaka obino ôcidhö î pacô mê Gerar both Abimelek rwoth mê Pilicitain. 2 Cê Rwoth onen both Icaka êka okobo nî, "Kür îcidh yo Ejip, bed î lobo na an akobo nî ibed iê. 3 Bed î lobo nî pî karê mörô na nönök, êka an abino bedo kodi êka amii gum. Pî in êka êkwaëni an abino miöwu lobo nî kibêc êka abino cobo kwong na an acikara kôdê both apapni Abraam. 4 An abino miö êkwaëni bedo na pol calô cêr na tye î wi polo êka abino miögi lobo nî kibêc, êka pî êkwaëni, jô kibêc mê lobo bino nwongo gîni gum, 5 piên Abraam obedo kî winy î koma, ôtimô gin na an akobo ninê nî ôtim, ôgwökô kôpna êka cikna." 6 Cê Icaka obino obedo î Gerar. 7 Î karê na cwô mê kabedo nön openyo ên pî dhakô mërê, ên okobo nî, "Ên obedo amêra," piên ên onwongo tye kî lworo mê kobo nî, "Ên obedo dhakôna." Ên ôthamô nî, "Cwô mê kabedo ni twërô nekona pî Rebeka piên ên leng rwök." 8 Î karê na Icaka obedo kunön pî karê na lac, Abimelek rwoth mê Pilicitain ônênô Icaka kî î wang derica ka tye ka tuko kî dhakô mërê Rebeka. 9 Cê Abimelek ocwodo Icaka êka okobo ninê nî, "Ên obedo dhaköni adyer! Pingô in ikobo nî ên obedo ameru?" Icaka ôgamô ninê nî, "Piên athamô nî êrômô nekona ôkö pirê." 10 Cê Abimelek okobo nî, "Ngô na in îtimô î komwa? Ngat mörô acêl onwongo rômô bedo ôkö kî

dhaköni, êka in onwongo îrômô kelo bal ni î wiwa." 11 Cê Abimelek ôcikô jô kibêc nî, "Ngat mörô n'ogudo êcwô ni onyo dhakô mërê ebino neko ôkö." 12 Î karê na Icaka opuro î mwaka nön, ên ôkaô kac na thwönê na kadhô wang mia acêl na ên ôcwô ôkö, piên Rwoth ômiö gum bothe. 13 Icaka obino ôlöny, êka lönyô mërê ômêdêrê naka obino obedo thwön alönyô. 14 Ên onwongo tye kî rom êka dyegi, dhok êka etic na pol naka ômiö jô Pilicitain nyeko ômakögi ôkö î kome. 15 Cê kulo kibêc na yam etic k'apap mërê Abraam ogolo î karê k'Abraam, jô Pilicitain obino ôcülô ôkö, nakun eumo ôkö kî lobo. 16 Cê Abimelek okobo both Icaka nî, "Yaa ôkö kî bothwa piên in dong îdökô na têk rwök na lööwa ôkö." 17 Cê Icaka ôya ôkö kî kany nön êka ôcidhö oguro kêma mërê î ora mê Gerar êka ên obedo kunön. 18 Cê Icaka dôki ogolo kulo na yam egolo î karê k'apap mërê Abraam, na jô Pilicitain obino ôcülô kinge thöô k'Abraam, êka ôcakô nying-gî kite na yam apap mërê Abraam ôcakô kôdê. 19 Etic ka Icaka ogolo kulo î ôd ora êka onwongo gîni pii na mît na möl. 20 Êntô êkwath mê Gerar ôdhaa gîni k'êkwath ka Icaka nakun kobo gîni nî, "Pii ni obedo mêwa!" Cê Icaka ôcakô nying kulo nön Ecek, piên gín ôdhaa kôdê. 21 Cê etic mërê dôki ogolo kulo nôkênê êntô manön thon êdhaa kôdgi iê, cê ên ôcakô nyingê Citina. 22 Ên ôya kî kunön êka ogolo kulo nôkênê, cê ngat mörô ba dôki ôdhaa kôdgi iê. Ên ôcakô nying kulo nön Rekobot nakun kobo nî, "Kobedini Rwoth dong ômiöwa kabedo na lac êka onu ebino löny î lobo nî." 23 Icaka obino ôcidhö naka yo Beerceba. 24 Î kiwor nön, Rwoth onen bothe êka okobo ninê nî, "An abedo Obanga k'apapni Abraam. Kür ibed na lwor piên an atye kodi. An abino mïöni gum êka abino miö wel êkwaëni nya dôkö na pol pî aticna Abraam." 25 Icaka ôgêrô keno tyêr kunön êka ôwörô Rwoth. Ên ôgêrô kêma mërê êka etic mërê ogolo kulo nôkênê kunön. 26 Cê Abimelek ôya kî î Gerar kanya acêl k'amii thama mërê Aujat êka Pikol n'obedo adit wi acikari mërê cê obino gîni yo both Icaka. 27 Icaka openyogi nî, "Pingô ibino unu botha nakun îdaga unu êka îryêma unu ôkö?" 28 Gín ôgamô nî, "Wan ênênô kanyalêr nî Rwoth onwongo tye kodi, cê ômiö wan ekobo nî, 'Myero wan ebed kî kwong î kinwa êka in.' Êk wan emok cikêrê kodi 29 êk kür îtim gin mörô na rac î komwa, kite na wan thon ba ebino êtimô gin mörô na rac î komi, êntô emii îcidhö kî kuc. Êka kobedini Rwoth dong ômiö gum bothi." 30 Icaka dong ôcakô yübô nîgi karama cê gín ocemo êka omedho. 31 Kodiko mërê cön gín okwongere both ngat acêlacêl. Cê Icaka ômiögi ôcidhö kî yorgi êka gín ôwêkö ên kî kuc. 32 Î ninô nonu etic ka Icaka

obino ëka okobo ginĩ both lcaka kōp ī kom kulo na gin ogolo. Gin okobo nī, “Wan enwongo pii!” 33 Ēn òcakō nying kulo nōn Ceba, ëka naka tin nying pacō nōn ecwodo nī Beerceba. 34 Ī karē n'Ecau dong tye kī mwaka pyer angwēn, ēn obino ònyōmō Judit nyaka Beerī dhanō mē Kit ëka thon Bacemat nyaka Elon dhanō mē Itite. 35 Gin obino òmiō cwer cwiny both lcaka ëka Rebeka rwōk.

27 Ī karē na dong lcaka otii ëka wangē òdōkō na gōrū, na ba dōkī rōmō nēnō pīny, ēn ocwodo wode na dit Ecau ëka okobo ninē nī, “Woda.” Ecau ògamō nī, “An enene apap.” 2 lcaka okobo ninē nī, “An dong atii òkō, ëka ba angeo ninō mē thōōna. 3 Kobedini dong, kwany jamini mē dwar—ocwe athērō ëka atum ëk icidh ī lum īdwar lee mōrō nīna. 4 Yūb nīna koth cem na mīt na an amarō ëka ikel nīna acam, ëk amii gumna na bara athōō.” 5 Ī caa nōn Rebeka onwongo tye ka winyo ka lcaka twak kī wode Ecau. Ī karē n'Ecau dong òcidhō ī lum mē dwarō lee ëk ekel, 6 Rebeka okobo both wode Jakob nī, “Nēn, an awinyo apapni kobo both omeru Ecau nī, 7 ‘Kel nīna ringo lee mōrō ëka iyūb nīna na mīt mē acama, ëk an amii gumna ī nyim Rwoth na bara athōō.’ 8 Dong, woda, winy na bēr ëka ītīm gin na an akobo nini. 9 Cidh ī kin rom kī dyegi ëk ikel nīna nyi dyegi ariō n'òcwēē ëk ayūb n'apapni na mīt kite na ēn marō kōdē. 10 Cē iter both apapni òcam ëk omii gum mērē na ēn bara òthōō.” 11 Jakob okobo both aya mērē Rebeka nī, “Ēntō òmēra Ecau kome opong yer, ëka an koma pwōth. 12 Cē ka apapna oguda? Arōmō nen calō ngat na bwōlō ēn ëka rōmō kelo cen nakaka gum.” 13 Aya mērē okobo ninē nī, “Woda, ëk cen obin ī koma. Tīm gin na an akobo nini kēkēn, cidhī ëka ikelgī nīna.” 14 Cē Jakob òcidhō ëka onwongo dyegi cē okelo both aya mērē, cē Rebeka òyūbō cem na mīt kite na lcaka marō kōdē. 15 Cē Rebeka òkwanyō bōng na bēcō ka wode na dit Ecau n'onwongo tye ī òt, ëka òmiō wode na tidi Jakob oruko. 16 Ēn thon oumo cingē ëka kanya yer ope iē kī ī ngute k'adēla dyegi. 17 Cē ēn òmiō cem na mīt ëka kwon na ēn òyūbō both wode Jakob. 18 Jakob òcidhō both apap mērē ëka okobo nī, “Apapna!” lcaka ògamō nī, “Eyo woda, nga ēnōn?” 19 Jakob okobo both apap mērē nī, “An abedo Ecau athīn kaōni. An atīmō kite na in ikobo nīna kōdē. Yaa malō ibed abeda ëka icam ringo leena ëk imīa gumni.” 20 lcaka openyo ēn nī, “Woda! Inwongo nīngō piōpiō?” Jakob ògamō nī, “Rwoth Obangani òmīa anwongo.” 21 Cē lcaka okobo both Jakob nī, “Woda, bin na cwōk ëk agudi, ëk ange ka in ibedo woda Ecau adyer onyo pe.” 22 Jakob òcidhō

na cwōk both apap mērē lcaka, cē lcaka ogudo ēn ëka okobo nī, “Dwoni cal kī dwōn Jakob, ēntō cingē obedo cing Ecau.” 23 Ēn ba ongeō Jakob piēn cingē onwongo obedo yer calō cing òmīn mērē Ecau, cē lcaka òmiō Jakob gum. 24 lcaka dōkī openyo ēn nī, “Adyer in ibedo woda Ecau?” Jakob ògamō nī, “An ēnōn.” 25 Cē ēn okobo nī, “Woda, kel ringo leeni nōn mōrō acam, ëk amii gumna.” Jakob okelo bothe cē ēn òcamō ëka okelo thon kōngō òlōk mōrō cē lcaka òmadhō. 26 Cē apap mērē lcaka okobo ninē nī, “Bin kany, woda, ëk inōdh lema.” 27 Cē ēn òcidhō, ëka ònōdhō lem apap mērē. Ī karē na lcaka ongeweo ngwec bōng mērē, òmiō ēn gum nakun kobo nī, “Eyo, ngwece ka woda cal kī ngwece pwodho na Rwoth dong òmiō gum. 28 Ēk Obanga omii thoi mē polo ëka lönyō mē lobo bēl na būp ëka pig òlōk na nyen. 29 Ēk rok otii nini ëka jīi oryebere pīny mē wōrōni. Bed rwoth ī nyim utmegoni, ëk awope ka ayani oryebere pīny mē wōrōni. Ēk jō na lami, ēlamgī ëka jō na mii gum, ēmīigī gum.” 30 Kinge na lcaka dong otyeko miō gum ëka Jakob dong òcidhō òkō kī bothe, òmīn mērē Ecau othuno kī ī dwar. 31 Ēn thon òyūbō cem na mīt ëka otero both apap mērē. Cē okobo n'apap mērē nī, “Apapna, yaa malō ibed abeda ëka icam ringo leena ëk imīa gumni.” 32 Apap mērē lcaka openyo ēn nī, “In īnga?” Ecau ògamō nī, “An wodi Ecau, kaōni.” 33 lcaka kome òmyēl rwōk ī karē na ēn onwongo nī Ecau ēnōn cē okobo nī, “Nga kara n'òdwarō ringo lee ëka okelo nīna? An pod acamō acama ëka amīō gum na bara in ibino ëka dong adyer bino bedo kī gum!” 34 Ī karē n'Ecau owinyo kōp k'apap mērē, ēn oredo kī koko rwōk na cwinye cwer nakun kobo both apap mērē nī, “Apapna, mīa an thon gum!” 35 Ēntō lcaka okobo ninē nī, “Omeru obino òbwōla ëka otero gumni òkō.” 36 Ecau okobo nī, “Pathī Jakob ēnōn adyer? Ēn dong òbwōla wang ariō. Ēn otero twērōna na calō kaō, ëka kobedini dōkī otero gumna!” Cē ēn openyo apap mērē nī, “Ba īwēkō nīna gum mōrō?” 37 lcaka ògamō dhō Ecau nī, “An amīō ēn obedo rwoth ī nyimi ëka amīō wede mērē kibēc obedo etic mērē. Amīō ēn kal ëka pig òlōk na nyen. Dong ngō na an arōmō tīmō nini, woda?” 38 Ecau okobo both apap mērē nī, “Apapna, in itye kī gum acēl kēkēn? Apapna, mīa an thon gum!” Cē Ecau okok rwōk. 39 Apap mērē lcaka ògamō dhōgē nī, “Kabedoni bino bedo na bor kī lobo na cēgō cem, na bor kī thoi mē polo na malō. 40 In ibino kwō kī pala abadēni ëka ibino tic pī omeru. Ēntō ka in ibino jēm ninē, in ibino bedo agōnya kī bothe.” 41 Ecau obedo k'adagē ī kom Jakob piēn apap mērē òmiō ēn gum mērē òkō. Cē okobo ēn kēnē nī, “Ninō mē kumo pī thōō ka apapna

dong cwök, cê abino neko ömëra Jakob ökö.” 42 Ī karê n'ekobo both Rebeka ngö na wode na dit Ecau okobo, ên ocwodo Jakob wode na tidi êka okobo ninê nî, “Omeru Ecau ödïö cwinye kî thama më nekonî. 43 Kobedini dong, woda, tim gin na an akobo. Lüü ökö yo both ömëra Laban na tye ĩ Aran. 44 Bed bothe pî karê mörö naka ka omeru cwinye dong okwe. 45 Ka omeru cwinye dong okwe êka wie dong owil ökö kî ĩ kom ngö na in ĩtimö ĩ kome, cê an abino oro köp bothi êk idwogi cen kî kunön. Pîngö an amitö rwenyo un jö arïö ĩ ninö acël?” 46 Cê Rebeka okobo both lcaka nî, “An dong adhero kî kit kwö k'anyira ka jö Kit ökö. Ka Jakob bino nyömö dhakö kî kin mon më lobo ni, kî ĩ kin mon ka jö Kit calö man, cê kwöna dong bino bedo na kõny mërê ope.”

28 Cê lcaka ocwodo Jakob bothe, êka omotho nakun cïkö ên nî, “Kür ĩnyöm dhakö mörö kî kin anyira më Kanaan. 2 Yaa ökö pïöpïö ĩcidh yo Paddan Aram ĩ öt ka kwaröni Betuel n'obedo apap k'ayani, êk ĩnyöm dhaköni kî kunön kî kin anyira ka Laban n'obedo ömîn ayani. 3 Obanga Won Twër kibêc omii gum, êk omii ĩnya unu na pol, êka omii êkwaëni na pol, ömêd welwu naka ibed unu jö na pol. 4 Êk Obanga omii êka êkwaëni gum na ên ömïö both Abraam, êk in ĩgam lobo na kobedini ibedo ĩë na calö arok, lobo na yam Obanga ömïö both Abraam!” 5 Cê lcaka ooro Jakob yo Paddan Aram both Laban, wod ka Betuel më Aram, n'obedo ömîn Rebeka n'onwongo obedo aya ka Jakob êka Ecau. 6 Ī karê nön Ecau öniang nî lcaka ömïö gum both Jakob, êka ooro ên më cidhö yo Paddan Aram êk önyöm dhakö kî kunön. Êka ĩ karê na ên ömïö gum both Jakob, ên öcïkö Jakob nî, “Kür ĩnyöm dhakö mörö n'obedo dhanö më Kanaan.” 7 Jakob owinyo köp k'apap mërê êka aya mërê, cê öcidhö yo Paddan Aram. 8 Cê Ecau öniang nî kite k'anyira më Kanaan ba oyomo cwiny apap mërê lcaka, 9 cê Ecau öcidhö both Icimael, êka önyömö Makalat, amîn Nebayot êka nyaka Icimael wod k'Abraam, ömêdö ĩ kom mon mërê n'onwongo ên tye ködê cön. 10 Jakob öwêkö Beerceba êka öcakö cidhö yo Aran. 11 Ī karê na ên othuno ĩ kabedo mörö, öcakö buto kany nön piën piny onwongo dong ocido ökö. Ên otingo kidi mörö acël êka otheno kî wie, cê öniñö ökö. 12 Lek obino ĩ wie, nakun tye ka nënö madala më idho na tyënë ocung piny ĩ ngöm, na wie othuno malö ĩ wi polo, êka emalaika k'Obanga onwongo idho piny êka idhö gini malö. 13 Ên önenö Rwoth ocung yo kuwie malö, nakun kobo ninê nî, “An abedo Rwoth, Obanga k'apapni Abraam, êka Obanga ka lcaka. An abino miöni êka êkwaëni ngöm

na in ibuto ĩë. 14 Êkwaëni bino bedo calö kwo më dhö nam, êka un ibino mëdêrê yo kuthö, yo kukidê, yo kukuju, êka yo kukwap. Jö kibêc më wi lobo bino nwongo gini gum na yaa kî bothi êka êkwaëni. 15 An atye kanya acël kodi êka abino gwököni kanya in ibino cidhö ĩë kibêc, êka an abino dwongoni cen ĩ lobo ni. An ba abino wêköni ata naka ka acobo gin n'onwongo akobo bothi.” 16 Ī karê na Jakob ocoo kî ĩ wang ninö mërê, ên okobo nî, “Adyer Rwoth tye ĩ kabedo ni, êka an onwongo ba angeo.” 17 Cê lworo ömakö, nakun kobo nî, “Kabedo ni opodho winyo! Man ênê öt k'Obanga kikokome. Man ênê dholokek më polo.” 18 Kodiko cön Jakob öya malö, otingo kidi n'onwongo otheno kî wie, cê ocibo na calö wir, êka öönyö möö ĩ wie. 19 Ên öcakö nyîng kabedo nön nî Betel, kadî bed nyîng pacö nön onwongo ecwodo nî Luj. 20 Cê Jakob okwongo kwong nakun kobo nî, “Ka Obanga bino woth köda, nakun gwöka ĩ woth ni, êka bino miöna cem më acama kî böng më aruka, 21 êka adwogi naka ĩ öt ka apapna kî kuc, cê Rwoth bino bedo Obangana. 22 Cê kidi ni na an acibo malö na calö wir bino bedo öt k'Obanga, êka gin na kibêc na in ibino miöna, an abino miöni acël më apar.”

29 Cê Jakob ömêdêrê kî woth mërê, êka othuno ĩ lobo ka jö më kukidê. 2 Ī karê na ên othuno ĩ kabedo nön, ên önenö kulo na tye ĩ pwodho, êka öthipan rom adek n'obuto gini piny na cwök kî nget kulo nön, piën rom onwongo modho pii kî ĩ kulo nön. Kidi më dhö kulo onwongo thwönê rwök. 3 Ī karê n'öthipan rom kibêc güre gini kunön, êkwath kwanyö gini kidi ökö kî ĩ dhö kulo êka cakö miö gini rom modho pii. Cê kinge na dong öthipan rom omodho pii, gin dwökö kidi kakarê ĩ dhö kulo. 4 Jakob openyo êkwath nî, “Utmegona, un ĩya unu kî kwene?” Gin ögamö nî, “Wan ëya kî ĩ Aran.” 5 Jakob okobo bothgi nî, “Un ingeo Laban n'obedo akwar Nakor?” Gin ögamö nî, “Eyo, wan engeo ên.” 6 Cê Jakob openyogi nî, “Ên tye na bër?” Gin ögamö nî, “Eyo, ên tye na bër. Nën, nyarê Racel ëca tye ka kelo rom.” 7 Cê Jakob okobo nî, “Ceng pod tye malö, êka man ba obedo caa më güro öthipan rom kanya acël. Miï unu rom pii êk omodhi, êka itergî ĩ kwath dökî.” 8 Gin ögamö nî, “Wan ba ëtwêrö miögi pii, naka wang na rom kibêc ögüre gini kanya acël, êka nwongo êkwanyö kidi ökö kî ĩ dhö kulo. Cê wan dong ëcakö miö rom modho pii.” 9 Ī caa n'onwongo ên pod tye ka twak ködgi, Racel obino kî rom k'apap mërê, piën ên onwongo obedo akwath. 10 Ī karê na Jakob önenö Racel nyaka Laban, n'obedo nero mërê, êka kî rom ka nero mërê Laban, Jakob öcakö cidhö

anyim cê ôkwanyô kidi ôkô kî ï dhô kulo êka ômiô rom ka nero mërê omodho pii. **11** Cê Jakob ônôdhô lem Racel, êka ôcakô kok rwôk kî yom cwinye. **12** Ï karê na Jakob okobo both Racel nî ên ebeto wat k'apap mërê êka wod ka Rebeka, cê ên ôringô okobo both apap mërê. **13** Cûcûth na Laban owinyo kôp ï kom Jakob wod k'amîn mërê, ên ôbünyô ngwêc mē cîdhô romo kôdê. Ôthünô kore êka ônôdhô leme, cê otero ên naka ï ôdê. Kî kunôn Jakob okobo kite na ên ebeto kôdê wat both Laban. **14** Cê Laban okobo ninê nî, "Adyer in ibedo koma kikokome êka remona." Cê ebeto ginî kanya acêl kôdê pî dwe acêl. Kinge na Jakob ebeto bothe pî dwe acêl, **15** Laban okobo both Jakob nî, "Myero in itii nîna tic abonge cûl piên ôn ebeto wat? Kob nîna, kite na myero an aculi kôdê." **16** Laban onwongo tye k'anyira mërê ariô, nyarê n'adit nyingê onwongo ecwodo nî Lea, êka nyarê na tîdî nyingê onwongo ecwodo nî Racel. **17** Lea onwongo wangê görû, êntô Racel onwongo tîr êka leng rwôk. **18** Jakob onwongo marô Racel rwôk, cê okobo nî, "An abino tio tic nini pî mwaka abirô pî nyari na tîdî Racel." **19** Laban ôgamô nî, "Beto na bër ka an amiô ên bothi, nakaka miô both êcwô mörô nôkênê. Pî manôn, bed botha kany." **20** Cê Jakob obino otio tic pî mwaka abirô êk êmiê ênyôm Racel, êntô karê nôn onwongo ebeto calô ninô mörô na nônôk kî bothe piên cwinye onwongo ômarô Racel rwôk. **21** Cê Jakob okobo both Laban nî, "Mîa dong dhakôna êk abed kôdê, piên karê na ôn emoko dong othum ôkô." **22** Cê Laban ôyûbô karama mē nyom êka ocwodo lwak kibêc mē kabedo nôn. **23** Êntô kothieno na pîny dong ocido, ên okelo nyarê Lea ômiô both Jakob, êka Jakob ebeto kôdê. **24** (Laban ômiô atic mërê na nyakô na nyingê Jilpa both nyarê Lea mē beto calô atic mërê.) **25** Kodiko mërê na pîny dong oru, Jakob ônênô nî Lea ênê onwongo tye kanya acêl kôdê. Cê Jakob okobo both Laban nî, "Man ngô na in itimô ï koma? An onwongo ba abeto ka tic bothi pî Racel? Pîngô in ibwôla?" **26** Laban ôgamô nî, "Ba ebeto thêkwarôwa kî kany mē miô nyakô na tîdî mē anyôma na bara ênyômô nyakô na dit. **27** Tyek kono yûb mē nyom mē cabît ka nyara nî, cê wan ebino miôni nyakô na tîdî thon, êntô in myero itii tic nîna pî mwaka abirô nôkênê." **28** Êka Jakob obino ôtimô nî kômanôn. Ï karê na Jakob otyeko cabît acêl kanya acêl kî Lea, Laban obino ômiô nyarê Racel bothe mē beto dhakô mërê. **29** (Laban obino ômiô atic mërê na nyakô na nyingê Bila both nyarê Racel mē beto calô atic mërê.) **30** Jakob obino ebeto kî Racel thon. Ên ômarô Racel rwôk na lôô Lea, cê ên obino otio tic both Laban pî mwaka

abirô nôkênê. **31** Ï karê na Rwoth ônênô nî Jakob ba marô Lea, cê ôyabô ôd nyodo mërê, êntô Racel onwongo ebeto alûr. **32** Lea ôyac, êka ônywôlô athîn n'êcwô, cê ên ôcakô nyingê Reuben, nakun ên okobo nî, "Piên Rwoth ônênô can na mēga, adyer dong cwôra bino marôna." **33** Êka ên dôkî ôgamô iê, cê ônywôlô athîn n'êcwô, êka okobo nî, "Piên Rwoth owinyo nî an ba êmara, ômîa dôkî man thon." Cê ên ôcakô nyingê Cimeon. **34** Kinge dôkî ên ôgamô iê, cê ônywôlô athîn n'êcwô, êka okobo nî, "Kobedini dong cwôra bino moko ï koma, piên anywôlô ninê awope adek." Manôn ênê ômiô êcakô nyingê Lebi. **35** Êka dôkî ôgamô iê, cê ônywôlô athîn n'êcwô, êka okobo nî, "Man ênê karê na an abino pakô Rwoth iê." Ên ôcakô nyingê Yuda. Cê ên ocung kono ôkô.

30 Ï karê na Racel ônênô nî ba dôk êtwêrô nywôlô êthînô both Jakob, cê nyeko ôcakô makô ên ï kom amin mërê. Êka ên okobo both Jakob nî, "Mîa anwong êthînô, ka ope cê abino thôô ôkô." **2** Cê akêmô ômakô Jakob ï kom Racel, êka okobo ninê nî, "An adôkô Obanga, n'ojuki nywôlô êthînô?" **3** Cê Racel ôgamô nî, "Aticna na nyakô Bila ene, bed kôdê êk ônywôl êthînô mörô nîna, êk an thon anwong êthînô na yaa kî bothe." **4** Cê Racel ômiô atic mërê Bila both Jakob na calô dhakô mërê, êka Jakob ebeto kôdê. **5** Bila ôgamô iê, êka ônywôlô athîn n'êcwô kî Jakob. **6** Cê Racel okobo nî, "Obanga otyeko ngôlô nîna kôp n'atîr; ên owinyo kokona, êka ômîa athîn n'êcwô." Manôn ênê ômiô ên ôcakô nyingê Dan. **7** Bila atic ka Racel ôgamô iê dôkî, cê ônywôlô kî Jakob athîn mē ariô n'ebeto êcwô. **8** Cê Racel okobo nî, "An abeto yelara k'amêra rwôk, êka alôô ên ôkô." Cê ên ôcakô nyingê Naputali. **9** Ï karê na Lea ônênô nî ba dôk êtwêrô nywôlô êthînô, ên ôkwanyô atic mërê na nyakô Jilpa, êka ômiô both Jakob na calô dhakô mërê. **10** Jilpa, atic ka Lea, ônywôlô athîn n'êcwô kî Jakob. **11** Cê Lea okobo nî, "Gum na bër ômaka!" Êka ên ôcakô nyingê Gad. **12** Jilpa, atic ka Lea, dôk ônywôlô athîn mē ariô n'êcwô kî Jakob. **13** Cê Lea okobo nî, "Kobedini dong an cwinya yom! Êka mon bino cwodona ginî nî ngat na iê yom," cê ên ôcakô nyingê Acer. **14** Ï karê n'êcôkô cem kî ï pwothi, Reuben ôcidhô ï pwodho cê onwongo mandurek êka okelo both aya mërê Lea. Ï karê na Racel obino both Lea, okobo ninê nî, "Mîa mandurek ka wodi mörô." **15** Êntô Lea ôgamô nî, "In îmaô cwôra ôkô kî botha, in îthamô nî kôp nôn onwongo tîdî mörô? Êka kobedini imitô kwanyô mandurek ka woda ôkô thon?" Racel okobo nî, "Eyo, ên twêrô beto kodi tin kiwor nakaka mandurek ka wodi." **16** Ï karê na

Jakob odwogo kɪ ɪ pwodho kothyeno nɔn, Lea ɔcidhɔ mɛ romo kɔdɛ ɪ yoo, cɛ okobo nɪnɛ nɪ, "Myero tin ɪdɔny ɪ ɔda, piɛn atyeko pangoni kɪ mandurek ka woda." Cɛ Jakob ɔcidhɔ obedo kɔdɛ ɪ kiwor nɔn. 17 Obanga owinyo lɛga ka Lea ɛka ɔgamɔ ɪɛ cɛ ɔnywɔlɔ athɪn mɛ abic n'obedo ɛcwɔ kɪ Jakob. 18 Cɛ Lea okobo nɪ, "Obanga dong otyeko cɔlɔna pɪ mɪɔ aticna na nyakɔ both cwɔra." Pɪ manɔn ɛn ɔcakɔ nyɪngɛ ɪcakar. 19 Lea dɔkɪ ɔgamɔ ɪɛ ɛka ɔnywɔlɔ athɪn mɛ abicɛl n'obedo ɛcwɔ kɪ Jakob. 20 Cɛ Lea okobo nɪ, "Obanga dong otyeko miɔna mɪc na bɛr. Kobedini dong cwɔra bino mɪɔ wɔrɔ botha, piɛn an anywɔlɔ nɪnɛ ɛthɪnɔ na cwɔ abicɛl." ɛn ɔcakɔ nyɪngɛ Jabulon. 21 Kinge karɛ mɔrɔ, ɛn obino ɔnywɔlɔ nyarɛ, cɛ ɔcakɔ nyɪngɛ Dina. 22 Cɛ Obanga opo ɪ kom Racel; owinyo lɛga mɛrɛ ɛka ɔyabɔ ɔd nyodo mɛrɛ. 23 ɛn ɔgamɔ ɪɛ, cɛ ɔnywɔlɔ athɪn n'ɛcwɔ, ɛka okobo nɪ, "Obanga ɔkwanyɔ lewic ɔkɔ kɪ botha." 24 Cɛ ɔcakɔ nyɪngɛ Yocepu, ɛka okobo nɪ, "Rwoth myero ɔmɪa athɪn n'ɛcwɔ nɔkɛnɛ." 25 Kinge na dong Racel ɔnywɔlɔ Yocepu, Jakob okobo both Laban nɪ, "Yee nɪna ɛk acɪdh dong yo lobo thurwa. 26 Mɪa mon-na k'ɛthɪnɔna, na an atio bothi pɪrgɪ, ɛk dong acak cɪdhɔ. In ingeo tic na tɛk na an atio bothi." 27 ɛntɔ Laban okobo nɪnɛ nɪ, "Ka in ɪnɛnɔ nɪ an atye kɪ cwiny na bɛr bothi, akwai nɪ ibedi. An anɪang ɔkɔ cɔn nɪ piri ɛnɛ ɔmɪɔ Rwoth ɔmɪa gum." 28 ɛn ɔmɛdɛrɛ mɛ kobo nɪ, "Kob nɪna wel ɔcarani, ɛka an abino cɔlɔ gin mɔrɔ kɛkɛn na in ɪmɪtɔ." 29 Jakob okobo nɪnɛ nɪ, "In ingeo kite na an atio tic nini ɛka kɪ kite na an agwɔkɔ kɪ ɪmɪni kɔdɛ. 30 Adyer ɪmɪni onwongo nɔnɔk ɪ karɛ na an bara abino, ɛntɔ kobedini dong ɔmɛdɛrɛ ɔdɔkɔ na pol rwɔk. Rwoth ɔmɪɔ gum bothi ɪ kom jami kibɛc na an atimɔ. ɛntɔ kobedini, naka awene na an myero atim gin mɔrɔ pɪ jɔ mɛ ɔda?" 31 Laban openyo nɪ, "In ɪmɪtɔ nɪ an amii ngɔ?" Jakob ɔgamɔ nɪ, "Kɔr ɪmɪa gin mɔrɔ. ɛntɔ ka in ibino yee mɛ ɪmɔ nɪna gin mɔrɔ acɛl, cɛ an abino mɛdara mɛ gwɔkɔ ɪmɪni. 32 Yee nɪna tin ɛk acɪdh awoth ɪ kin ɪmɪni kibɛc, ɛka ayɛr rom n'obedo omer onyo okomol kɪ ɪ kin-gɪ, ɛka k'ɛthɪnɔ rom na cɔl gɪnɪ kibɛc, kanya acɛl kɪ dyegi n'omer gɪnɪ. Man bino bedo ɔcara na mɛga. 33 ɛka adwogi ka gen-na bino nen ɪ karɛ mɛ anyim, ka in ibino mɛ nɛnɔ nɪ an atero ɔcarana na ɔn eyere ɪɛ. Ka in ibino nwongo dyɛl mɔrɔ kɛkɛn na ba obedo omer onyo okomol onyo rɔmɔ mɔrɔ na kome ba cɔl, manɔn ebino kwanɔ nɪ gin n'ɛkwalɔ." 34 Cɛ Laban oye ɛka okobo nɪ, "Bɛr, ebino ɪmɔ nɪ kɔmanɔn kite na in ikobo kɔdɛ." 35 ɪ nɪnɔ acɛl nɔn, Laban obino ɔkwanyɔ nywogi dyegi n'omer onyo n'okomol, megɪ dyegi kibɛc n'amer onyo n'akomol (man onwongo ɔlinga na tar

kibɛc) ɛka k'ɛthɪn rom na cɔl kibɛc, cɛ ɔmɪɔgɪ ɪ cɪng awope mɛrɛ nɪ ɛk ɔgwɔkɪ. 36 Cɛ ɛn obino ɔyɔbɔ woth mɛ nɪnɔ adek ɪ kin ɛn kɪ Jakob, nakun Jakob odong mɛ mɛdɛrɛ mɛ gwɔkɔ ɪmɪn ka Laban n'odong. 37 Cɛ Jakob obino otongo jang yen na thɪc na mar kɪ kom yen adek na papath, ɛka ɔpwɔcɔ pɔkgɪ ɛk korgɪ na tar onen. 38 Cɛ Jakob oketho jang yen n'ɛpwɔcɔ ɪ kabedo kibɛc na rom modho pɪi kɪ ɪɛ, ɛk obed ɪ nyim rom ka bino gɪnɪ modho. ɪ karɛ na rom wapere ka bino gɪnɪ modho pɪi, 39 gɪn wapere ɪ nyim jang yen, ɛka mɪɔ nywɔlɔ ɛthɪnɔgɪ n'obedo okomol, ɛka n'omer onyo ɔlinga. 40 Jakob opoko ɛthɪnɔ rom na path, ɛntɔ ɔmɪɔ rom nɔkɛnɛ kibɛc okemo rom ka Laban n'okomol ɛka man acɔl. Cɛ opoko ɪmɪn mɛrɛ na path nakun ba rɪbɔ kɪ ɪmɪn ka Laban. 41 Ka karɛ na megɪ rom na komgɪ tɛk karɛgɪ ɔrɔmɔ mɛ kwarogɪ, Jakob pyelo jang yen ɪ pɪi na tye ka mɔl ɪ nyimgɪ ɛk gɪn owapere na cwɔk kɪ jang yen. 42 ɛntɔ ka rom na gɔrɔ tye ka wapere, ɛn ba pyelo jang yen kany nɔn. Cɛ rom na gɔrɔ bedo mɛ ka Laban ɛka rom na komgɪ tɛk bedo mɛ ka Jakob. 43 Manɔn ɔmɪɔ Jakob ɔdɔkɔ thwɔn alɔnyɔ na tye kɪ rom na pol ɛka dyegi, etic na mon ɛka etic na cwɔ, kɪnaga ɛka kene.

31 Jakob owinyo nɪ awope ka Laban onwongo tye ka kobo nɪ, "Jakob otero jami kibɛc n'onwongo apapwa tye kɔdɛ ɛka onwongo ɪɔnyɔ nɪ kibɛc kɪ ɪ kom ɪmɪn k'apapwa." 2 ɛka Jakob thon ɔnɛnɔ nɪ Laban ba dɔkɪ nɛnɛ na bɛr kite n'onwongo tye kɔdɛ cɔn. 3 Cɛ Rwoth okobo both Jakob nɪ, "Dɔk ɔkɔ cen ɪ lobo ka kwereni ɛka wedeni, cɛ an abino woth kodi." 4 Cɛ Jakob ooro dhanɔ mɔrɔ mɛ cwodo Racel ɛka Lea mɛ bino ɪ bar kanya ɪmɪn mɛrɛ onwongo tye ɪɛ. 5 ɛn okobo bothgɪ nɪ, "An atye ka nɛnɔ nɪ apapwu ba tye ka nɛnɔna na bɛr kite na cɔn, ɛntɔ Obanga n'apapna wɔrɔ obedo ka gwɔkɔna. 6 Un ingeo nɪ an atio tic both apapwu kɪ tɛkɔna kibɛc, 7 ɛka apapwu obedo ka bwɔlɔna nakun ɪɔkɔ ɔcarana wang apar twal. ɛntɔ Obanga ba oyeo nɪnɛ mɛ ɪmɔ gin mɔrɔ na rac ɪ koma. 8 ɪ karɛ kibɛc ka ɛn okobo nɪ, 'Leeni n'ɛnywɔlɔ n'obedo ɔlinga bino bedo cɔlnɪ,' cɛ leeni kibɛc nywɔlɔ ɛthɪnɔgɪ n'obedo ɔlinga; ɛka ka ɛn okobo nɪ, 'Leeni n'ɛnywɔlɔ n'obedo omer bino bedo cɔlnɪ,' cɛ leeni kibɛc nywɔlɔ ɛthɪnɔgɪ n'obedo omer. 9 Manɔn ɛnɛ kite n'Obanga ɔkwanyɔ ɪmɪn k'apapwu cɛ ɔmɪɔgɪ botha. 10 "ɪ karɛ mɛ wapere ka rom kɪ dyegi, an anɛnɔ kɪ ɪ lekna nywogi na tye ka kwaro megɪ dyegi ɛka megɪ rom na komgɪ obedo omer ɛka okomol onyo ɔlinga. 11 Malaika k'Obanga ocwoda ɪ wang lek nɪ, 'Jakob.' An agamɔ nɪ, 'An ene.' 12 Cɛ malaika okobo nɪna nɪ, 'Tɪng wangi malɔ ɛka

inën nĩ nywogi kibęc na tye ka kwaro megĩ dyegi obedo omer, okomol onyo ölinga, piën an anënö gin na kibęc na Laban obedo ka timö i komi. 13 An abedo Obanga më Betel, kanya in iwiro möö ië i wi kidi ëka kanya in ikwongo kwong kodë botha. Kobedini dong yaa ökö piöpiö ki i lobo ni ëka idök cen yo lobo kanya enywoli ië." 14 Cë Racel ëka Lea okobo both Jakob nĩ, "Wan pod etye ki gin mörö më alea ki i öt k'apapwa? 15 Ën ba bino nënöwa na calö Erok? Ën ba öcadhöwa kékën, ëntö öcamö thon lim n'owongo imiö bothe pirwa. 16 Adyer lim kibęc na dong Obanga ökwanyö ökö ki both apapwa obedo mëwa ëka ëthinöwa. Dong itim gin na kibęc n'Obanga okobo nini." 17 Cë Jakob oketho ëthinö mërë ëka mon mërë i ngee kinaga, 18 ën ökölö leeni mërë më pacö ki jami kibęc na ën onwongo ki i Paddan Aram, ëka öcakö cidhö më dök cen i lobo Kanaan kanya apap mërë lcaka ökwö ië. 19 i karë na Laban onwongo öcidhö më nyarö yer rom mërë, Racel ökwälö cal obanga k'apap mërë gini ki i öt. 20 Jakob thon öbwölö Laban dhanö më Aram nakun ba okobo ninë woth mërë. 21 Ën ölüü ki lim kibęc n'onwongo ën tye kodë, ëka öngölö kulo Euparate, nakun dök yo lobo n'otingere më Gilead. 22 Kinge ninö adek, ekobo both Laban nĩ Jakob ölüü ökö. 23 Laban ökwanyö wede mërë ölübö ki kör Jakob pi ninö abirö ëka ëmakö ën i lobo n'otingere më Gilead. 24 Ëntö i kiwor Obanga obino both Laban dhanö më Aram i wang lek ëka okobo ninë nĩ, "Gwokiri, kür icidh ikob gin mörö na bër onyo na rac both Jakob." 25 Jakob onwongo dong oguro këma mërë i lobo n'otingere më Gilead i karë na Laban ömakö ën. Laban ëka wede mërë thon oguro këmagi kany nön. 26 Cë Laban okobo both Jakob nĩ, "Ngö na in itimö? In ibwöla, ëka itero anyirana na calö jö n'ëmakögi ki i dhö lwëny. 27 P'ingö in ilüü alüa imüng na ba inianga? P'ingö ba ikobo nina ëk amii icidh unu ki yom cwiny nakun iweru unu wer ki bul ëka adungu? 28 In thon ba imia amotho ëkwaëna ëka anyirana. In itimö gin mörö më mingo. 29 An atye ki twër më wanöwu kibęc, ëntö i kiwor n'opoth Obanga k'apapni okobo nina nĩ, 'Gwokiri, kür icidh ikob gin mörö na bër onyo na rac both Jakob.' 30 Man dong iya ökö, piën imitö dök i öt k'apapni. Ëntö pingö in ikwalö obangana gini?" 31 Jakob ögamö dhö Laban nĩ, "An onwongo alwor, piën an athamö nĩ in itwërö gamö anyirani ökö ki botha tëték. 32 Ëntö ka in inwongo ngat mörö na tye k'obangani gini, ngat nön ba bino kwö. Rang gin mörö kékën n'obedo megĩ i nyim wede onu ëka ikwany icidh kodë." Jakob ba ongeö nĩ Racel onwongo ökwälö cal obanga k'apap mërë gini. 33

Laban ödönyö i këma ka Jakob, i këma ka Lea ëka i këma ka mon ariö n'obedo etic, ëntö ën ba onwongo gin mörö. Kinge na ën odonyo yökö ki öd këma ka Lea, ën ödönyö i këma ka Racel. 34 Ëntö Racel onwongo ökwanyö cal obanga k'apap mërë gini, cë okethogi i gin më bedo i ngee kinaga ëka obedo i wie. Laban örangö jami kibęc na tye i öd këma, ëntö ba onwongo gin mörö. 35 Racel okobo both apap mërë nĩ, "Adwongna, kür akëmö omaki i koma ka inënö nĩ ba atwërö yaa malö i nyimi, piën an atye ki two dwena." Cë Laban ömëdërë ki rangö cal obanga mërë gini ëntö ba onwongo. 36 Akëmö ömakö Jakob, cë öcakö twak ki Laban nakun kobo nĩ, "Ngö na rac na an atimö?" Ën openyo Laban nĩ, "Bal ngö na an atimö na miö in itye ka lübö köra rwök? 37 Kobedini na dong in irangö i jamina kibęc, inwongo gin mörö n'obedo megĩ? Keth i nyim wedeni ëka mëga, cë imiigi öngöl köp i kin ön jö ariö. 38 "An abedo bothi pi mwaka pyer ariö. Megi rom ëka megĩ dyegini igi ba ööny. An thon ba acamö nywogini mörö. 39 Ka lee më thim oneko romni onyo dyegini an ba akelo bothi, an kikoma ënë acülö. Ëka, in imia acülö pi lee mörö n'orwenyo, kadĩ bed nĩ ëkwälö kiceng onyo kiwor. 40 Man ënë kite n'onwongo an atye kodë: Ceng wanga kiceng ëka koyo neka kiwor, cë ninö kwërö wanga ökö. 41 Pi mwaka pyer ariö na an abedo kodë i pacöni, an atio bothi mwaka apar angwën pi anyirani ariö, ëka pi mwaka abicël pi limni. In ibedo ka lökö öcarana wang apar külü! 42 Ka Obanga k'apapna, Obanga k'Abraam ëka Obanga n'apapna lcaka wörö, onwongo ba ögwöka, in onwongo itwërö ryëmöna ki cinga nono. Ëntö Obanga önenö kite na an limö ki can kodë, tic na tük na an atimö, ëka ocoki i kiwor n'opoth." 43 Laban okobo both Jakob nĩ, "Lea ëka Racel obedo gini anyirana, ëthinögi obedo gini ëkwaëna, ëka lim kibęc obedo mëga. Gin na in itye ka nënö kibęc obedo mëga. Ëntö ngö na an atwërö timö i kom anyirana tin, onyo ëthinö na gin önywölö? 44 Bin dong, ëk emok cikërë, in ëka an, ëk obed caden i kin ön." 45 Cë Jakob ökwanyö kidi ëka oketho na calö wir. 46 Ën okobo both wede mërë nĩ, "Cök unu kite mörö." Gin öcökö kite ëka eurogi i athuketh, cë ocemo gini i nget athuketh. 47 Laban öcakö nying kabedo nön nĩ Jegar Caduta, ëntö Jakob öcakö nyingë nĩ Galeed. 48 Laban okobo nĩ, "Kite n'euro ni obedo caden më cikërë tin, i kin in ki an." Manön ënë gin n'ömiö ecwodo nĩ Galeed. 49 Onwongo thon ecwodo nĩ Mijpa, piën ën okobo nĩ, "Ëk Rwoth ögwök kin ön i karë na ngat acëlacël bino bedo na bor ki both awodhe. 50 Ka in ibino yelo anyirana onyo ka in ibino nyömö mon nökenë më

médö i kom anyirana, kadĩ bed nĩ ngat mörö ope kod onu, myero ipo nĩ Obanga obedo caden i kin in kĩ an." 51 Cē Laban dōkĩ okobo both Jakob nĩ, "Athuketh mē kidi nĩ ene, ēka an aketho wĩr nĩ i kin in kĩ an. 52 Athuketh nĩ obedo caden, ēka wĩr nĩ obedo caden, na an ba abino kadhō mē bino bothi mē wanōni, ēka in ba ibino kadhō athuketh mē kidi nĩ ēka wĩr nĩ mē bino wanōna. 53 Ēk Obanga k'Abraam ēka Obanga ka Nakor, Obanga k'Apapgĩ, ōngōl kōp i kin ōn." Cē Jakob okwongo kwong kĩ nying Obanga n'apap mērē lcaka wörö. 54 Jakob oneko lee ēka ōtyērō na calō tyēr awanga i wĩ kidi, cē ocwodo wede mērē mē bino cem. Kinge na gĩn otyeko cem, gĩn ōninō i wĩ kidi kunōn. 55 Kodiko cōn na pĩny dong oru, Laban omotho ēkwaē mērē ēka anyira mērē kĩ nōdhō lemgĩ, ēka ōlamō nīgĩ gum. Cē opokere kōdgi ēka ōdōk yo pacō mērē.

32 Jakob ōmēdērē kĩ woth mērē, ēka emalaika k'Obanga oromo kōdē. 2 Ī karē na Jakob ōnēnōgi ēn okobo nĩ, "Man ēnē kabedo k'Obanga!" Cē ēn ōcakō nying kabedo nōn nĩ Makanaim. 3 Cē Jakob ooro ēkwēna anyim both ōmĩn mērē Ecau na tye i lobo mē Ceir, lobo mē Edom. 4 Ēn ōcīkōgi nĩ, "Man ēnē ngō na un i'cīdhō kobo both adwongna Ecau: 'Aticni Jakob okobo nĩ: An abedo both Laban ēka an abedo bedo kunōn naka tin. 5 An atye kĩ dhok, kene, rom ēka dyegi, etic n'obedo cwō ēka etic n'obedo mon. Kobedini an aoro kōp nĩ yo bothi adwongna, ēk ibed kĩ cwiny na bēi i koma.'" 6 Ī karē n'ēkwēna odwogo gĩnĩ both Jakob, gĩn okobo nĩ, "Wan ēcīdhō both omeru Ecau, ēka ēn tye ka bino kĩ jō mia angwēn mē romo kodi." 7 Lworo ōmakō Jakob rwōk, ēka cwinye thon opodho. Ēn opoko jō n'onwongo tye bothe, rom kĩ dyegi, dhok, ēka kinaga i gurup ariō. 8 Ēn ōthamō nĩ, "Ka Ecau obino ēka ocelo kabedo acēl, cē mana odong twērō bwōth." 9 Cē Jakob ōlēgō nĩ, "Aa Obanga k'apapna Abraam, Obanga k'apapna lcaka, Aa Rwoth n'okobo nĩna nĩ, 'Dōk cen yo loboni ēka both wedeni, cē an abino gwōkōni,' 10 an ba apora kĩ marni kibēc ēka gen-ni na in inyutho both aticni. An onwongo atye kĩ lūdha mē woth i karē na an angōlō kulo Jordan, ēntō kobedini an dong atye kĩ lĩm na pol n'opokere i gurup ariō. 11 An alēgō nĩ ilara kĩ kom ōmēra Ecau, piēn an atye kĩ lworo nĩ ēn twērō bino mē celona ēka thon mon-na k'ēthīnōgi. 12 Ēntō in ikobo nĩ, 'An abino gwōkōni ēka abino mīō ēkwaēni bedo calō kwo mē dhō nam, na ba bino kwanērē.'" 13 Jakob ōninō kunōn, ēka kĩ kom ngō na ēn onwongo tye kōdē, ēn ōyērō ēka ooro both ōmĩn mērē Ecau na calō mīc: 14 megĩ dyegi

mia ariō ēka nywogi pyer ariō, megĩ rom mia ariō ēka thwoni rom pyer ariō, 15 megĩ kinaga k'ēthīnōgi pyer adek, megĩ dhok pyer angwēn ēka thwoni apar, megĩ kene pyer ariō ēka thwoni kene apar. 16 Jakob ōmīōgi both etic mērē, nakun poko gini i ēthipan, cē okobo both etic mērē nĩ, "Apē unu anyim nĩna ēka kin ēthipan myero obed na lalac." 17 Ēn ōcīkō atic acēl na tēlō wigĩ nĩ, "Ka ōmēra Ecau oromo kodwu ēka openyo nĩ, 'Un ibedo jō ka nga? Īcīdhō unu yo kwene? Leeni ka nga ene na un itye ka kōlō?'" 18 Cē un myero ikob nĩ, 'Obedo mē aticni Jakob. Ēmīō na calō mīc both adwongna Ecau, ēka ēn tye odong cen i ngewa.'" 19 Jakob thon ōmīō cīk nĩ both atic mē ariō, mē adek, ēka both jō nōkēnē kibēc n'onwongo tye ka lūbō kōr ēthipan, nakun kobo nĩ, "Myero ikob unu kōp na rōm arōma both Ecau ka iromo unu kōdē. 20 Myero thon ikob unu nĩ, 'Aticni Jakob tye i ngewa tye ka bino.'" Piēn ēn ōthamō nĩ, "An abino yomo cwinye kĩ mīc na an atye ka oro anyim. Kinge, ka an anēnō ēn, cē onyo twērō jōlōna." 21 Cē Jakob ooro mīc ōcīdhō anyim nīnē, nakun ēn kikome ōninō ōkō kanya onwongo ēn tye iē i kiwor nōn. 22 Ī kiwor nōn Jakob ōya malō cē otero mon mērē ariō, etic mērē ariō n'obedo mon, awope mērē apar acēl, ēka ōngōlō i kulo Jabok yo lōka tung ca. 23 Ēn oterogi ēka ōmīōgi ōngōlō i kulo kanya acēl kĩ jami mērē kibēc. 24 Jakob onwongo odong kēnē. Cē ēcwō mōrō ōgamērē kōdē naka i caa na pĩny dong cwōk ruu. 25 Ī karē n'ēcwō ōnēnō nĩ ba ērōmō lōōnō Jakob, ēn otwomo wĩ bam Jakob ēka ōwīl ōkō nakun pod gamērē kōdē. 26 Cē ēcwō nōn okobo nĩ, "Wēka acīdh ōkō, piēn pĩny dong cwōk ruu." Ēntō Jakob ōgamō nĩ, "An ba abino wēkōni i'cīdhō naka wang imīa gum." 27 Ēcwō nōn openyo nĩ, "In nyingi nga?" Ēn ōgamō nĩ, "Jakob." 28 Cē ēcwō nōn okobo nĩ, "Nyingi ba dōkĩ ebino cwodo nĩ Jakob, ēntō Icarael, piēn in igamiri k'Obanga ēka kĩ jīi naka ilōō." 29 Jakob okobo nĩ, "Ōma kob nĩna nyingi." Ēntō ēn ōgamō nĩ, "Pīngō ipenyō nyinga?" Cē ōmīō Jakob gum kĩ kany nōn. 30 Jakob okobo nĩ, "An anēnō Obanga wang kĩ wang, ēka an pod akwō." Cē ēn ōcakō nying kabedo nōn nĩ Peniel. 31 Ceng odonyo malō n'onwongo Jakob tye ka yaa kĩ i Peniel, ēntō ēn onwongo kōmō pī bamē n'ōwīl. 32 Man ōmīō naka tin jō mē Icarael ba camō gini ler ringo bam, piēn bam Jakob onwongo etwomo na cwōk kĩ ler.

33 Ī karē na Jakob tye ka yaa kĩ kany nōn, ēn otingo wangē ēka ōnēnō Ecau tye ka bino kĩ jōgē mia angwēn. Cē ēn ōcakō poko ēthīnō i kin Lea, Racel ēka etic na mon ariō. 2 Ēn oketho etic na

mon k'ëthînôgî anyim, Lea k'ëthînô mërê ölübô körgî, êka Racel kî Yocepu odong anגע. 3 Jakob kikome öcîdhô anyim êka oryebere pîny wang abîrô na ên tye ka cîdhô na cwök k'ômîn mërê. 4 Êntô Ecau öringô mërê romo kî Jakob êka öthünô ngute cê öndôdhô leme. Cê utmego ariô öcakô gîni koko. 5 İ karê n'Ecau otingo wangê êka önenô mon k'ëthînô, ên openyo nî, "Êthînô ka nga ene?" Jakob ögamô nî, "Man êthînô n'Obanga ömîô both aticni pî kîca mërê." 6 Cê etic na mon k'ëthînôgî othuno êka oryebere gîni pîny. 7 Cê Lea k'ëthînô mërê obino êka oryebere gîni pîny. Më ajiki Yocepu êka Racel obino gîni anyim cê gîn thon oryebere pîny. 8 Ecau openyo Jakob nî, "Gurup na an aromo ködgî thêrê ningô?" Jakob ögamô nî, "Êk ibed kî cwiny na bër i koma, adwongna." 9 Êntô Ecau okobo nî, "An dong atye kî leeni na pol ömêra. Wêk gin na in itye ködê obed megî." 10 Êntô Jakob ökwêrô nakun kobo nî, "Ka in înenô nî an ayomo cwinyi, cê igam mîc na an amii. Piên adyer, ka an anênô terinyimi, rôm nî anênô terinyim Obanga. Pî koth cwiny na bër na in îjôla ködê. 11 Öma gam mîc ni na an akelo bothi, piên Obanga onyutho kîca mërê i koma êka an atye kî mëga na rôma." Jakob ömêdêrê kî diô Ecau naka oye më gamô mîc. 12 Cê Ecau okobo nî, "Eru ewothu kanya acêl, êka an abino tëlô yoo." 13 Êntô Jakob okobo nî nê nî, "Adwongna ngeo nî êthînô pod thîthînô, êka an myero agwök rom kî dhok na dôdhô êthînôgî. Ka îmiôgî owotho na bor rwök kadî pî nîno acêl, leeni kibêc bino thôô ökö. 14 Êk adwongna öcîdh anyim n'atic mërê, nakun an awotho momoth n'oporo woth ka leeni n'ötêlô yoo êka më k'ëthînô, naka ka an abino thuno both adwongna i Ceir." 15 Cê Ecau okobo nî, "Êk awêk jô na mëga mökö bothi." Êntô Jakob ögamô nî, "In kür îtim nî kömanôn. Adwongna bed kî cwiny na bër i koma, îwêk dong obed nî kömanôn." 16 Cê i nîno nôn Ecau öcakô woth mërê më dôk cen yo Ceir. 17 Êntô Jakob öcîdhô yo Cukot kanya ên ögêrô öt iê êka öyübü okul pî leeni mërê. Manôn ênê ömîô ecwodo kabedo nôn nî Cukot. 18 Kinge na Jakob öya ökö kî Paddan Aram, ên othuno na bër i pacô më Cekem na tye i Kanaan êka obedo na cwök kî pacô. 19 Jakob öwîlô ngöm na ên oguro këma mërê iê kî both êthînô ka Kamor, apap ka Cekem, i wel më cîling mia acêl. 20 Kany nôn ênê ên ögêrô keno tyêr êka öcakô nyingê nî El Eloë Icarael.

34 İ nîno mörô acêl Dina, nyaka Lea na ên önywölô kî Jakob, öcîdhô më lîmô mon më lobo nôn. 2 İ karê na Cekem wod ka Kamor dhanô më Kibi, rwoth më kabedo nôn, önenô ên cê ömakô obedo ködê

têtêk. 3 Cwinye onwongo ömarô Dina nyaka Jakob. Ên ömarô nyakô nakun twak ködê kî mar. 4 Cekem okobo n'apap mërê Kamor nî, "Nyôm nîna nyakô ni obed dhakôna." 5 İ karê na Jakob owinyo nî nyarê Dina ebêdo ködê têtêk, awope mërê onwongo tye gîni kî leeni më pacô i thim. Jakob öling alinga ba okobo gin mörô naka k'awope mërê odwogo pacô. 6 Cê Kamor, apap ka Cekem, öcîdhô më twak kî Jakob. 7 İ karê n'awope ka Jakob owinyo gîni kî i thim ngô n'ötîmêrê i kom Dina, odwogo gîni ökö. Gîn onwongo ökêcô rwök êka akêmo thon ömakôgî piên Cekem ötimô gin më lewic na ba bër i Icarael nakun bedo kî nyaka Jakob têtêk—gin mörô na myero kür ötimêrê. 8 Êntô Kamor okobo bothgî nî, "Woda Cekem tye kî mar gîn kî nyari. Öma mîi önyôm nyari obed dhakô mërê. 9 Wêk nyom obed tye i kinwa kodwu, mîi unu anyirawu bothwa, êka un thon înyôm anyirawa obed monwu. 10 Un îtwêrô bedo i kinwa, ibino bedo unu i lobo ni kite na un îmitô. Bed unu iê, cadh unu cath iê, êka inwong unu jami kî iê." 11 Cê Cekem okobo both apap ka Dina êka utmego mërê nî, "Bed unu kî cwiny na bër i koma, êka an abino miöwu lîm kibêc na un ibino ngölô. 12 Ngöl unu wel lîm kite na un îmitô ködê, êka an abino miô gin mörô këkên na un ibino penyona. Êntô mia unu nyakô ni êk anyôm obed dhakôna." 13 Awope ka Jakob ögamô gîni kî yoo më bwöl i karê na gîn ötwak kî Cekem êka apap mërê Kamor piên Cekem obedo k'amîn-gî Dina têtêk. 14 Gîn okobo bothgî nî, "Wan ba êtwêrô miô amînwa both êcwô na ba êlîrô piên bino bedo më lewic bothwa. 15 Wan êtwêrô yee pî tyên köp acêl: Ka un îtwêrô yee më bedo kamê wan nakun îlîrô unu cwô kibêc. 16 Cê wan ebino miô anyirawa êka wan ebino kwanyô anyirawu më bedo mëwa. Wan ebino bedo i kinwu êk ebêd wat. 17 Êntô ka un ba ibino yee më lîrê, wan ebino kwanyô amînwa êka êcîdhô ködê ökö." 18 Köpgî oyomo cwiny Kamor êka wode Cekem. 19 Cekem n'onwongo obedo dhanô n'êwôrô kî i pacôgî ba ögalêrê më timô gin n'ekobo nî nê piên ên onwongo mitô Dina nyaka Jakob rwök. 20 Cê Kamor êka wode Cekem öcîdhô gîni i dhô wangkac më pacôgî êka ötwak gîni both jô më pacôgî nî, 21 "Jô ni tye gîni na bër kod onu. Eru ewekugî obed i lobo onu êka öcadh gîni cath iê, piên lobo tye na lac na rômôgî. Onu êtwêrô nyômô anyiragî êka gîn thon twêrô nyômô anyira onu. 22 Êntô gin twêrô bedo kod onu na calô wat ka cwô kibêc na tye both onu oye më lîrê na calô gîn. 23 Êntô ka onu êtimô man, leenigî êka kî lîmgî kibêc ba twêrô bedo më onu? Gin na myero onu êtim ênê më yee, êka gîn twêrô bedo kany kod onu." 24 Cwô kibêc n'öcökêrê i dhô wangkac

oye gini köp ka Kamor éka wode Cekem. Cwö kibéc n'òcòkèrè gini ì dhò wangkac éllirògì. 25 Kinge ninò adek, n'ajemegì onwongo pod lith, awope ka Jakob ariò, Cimeon éka Lebi, utmego ka Dina, òkwanyò gini pala abadègì cè òcìdhò gini ì pacò na wegi méré ba ngeo éka oneko gini cwö kibéc. 26 Gin oneko Kamor éka wode kì pala abadé, òkwanyò gini Dina kì ì òt ka Cekem éka òcìdhò gini kódè òkò. 27 Ì karè n'awope ka Jakob nòkèné obino gini kanya lyene tye iè, gin òyakò jami kì ì pacò pièn amin-gì onwongo ebodo kódè tètèk. 28 Gin otero rom kì dyegi, dhok, kene éka jami kibéc n'onwongo tye ì pacò éka ì pwothi. 29 Gin otero limgì kibéc, mon-gì kibéc, èthinògì éka jami kibéc na gin òyakò kì ì udigì. 30 Cè Jakob okobo both Cimeon éka Lebi nì, "Un ikelo pèkò ì koma éka imia unu adòkò dhanò na rac both jò Kanaan éka jò Periji—both jò na bedo gini ì lobo ni. Wel onu nòk, éka ka gin òribèrè mè lwèny kòda, an éka jò mè òda ebino tyeko òkò." 31 Èntò gin ògamò nì, "Onwongo pore mè miò èn bedo k'amìnwa calò òlaya?"

35 Kinge karè mòrò, Obanga okobo both Jakob nì, "Yaa malò icidhi yo Betel èk ibed kunòn, éka ìgèr keno tyèr kunòn both Obanga, n'obino onen both ì karè na in itye ka ngwèc òkò kì both omeru Ecau." 2 Cè Jakob okobo both jò mè òdè éka both jò kibéc n'onwongo wotho kódè nì, "Yuu unu obanga nòkèné gini na tye bothwu òkò. Lönyèrè unu éka ilòk unu bòngwu. 3 Kinge onu ebino yaa ècìdhò yo Betel, kanya an abino gèrò keno tyèr both Obanga, n'owinyo lègana ì karè na an atye ì pèkò éka n'obedo gwòkòna kì kanya an abedo ka woth iè." 4 Cè gin òmiò Jakob obanga nòkèné gini kibéc n'onwongo gin tye kódè éka gwilù n'onwongo tye ì ithgì. Jakob oikogì ì thè yath na thwònè na cwòk kì Cekem. 5 Cè gin òcakò woth, éka lworo n'òya kì both Obanga opodho ì kom peci kibéc na cwòk n'ògürögì èk ngat mòrò kùr òlùb kòrgì. 6 Kinge ninò na nònòk, Jakob éka jò mè òdè kibéc othuno gini yo Luj (manòn, Betel) na tye ì lobo Kanaan. 7 Èn ògèrò keno tyèr kunòn, éka òcakò nying kabedo nòn El Betel, pièn kany nòn ènè Obanga onyuthere kódè bothe ì karè na èn tye ka lùù kì both òmin méré. 8 Ì karè na gin tye kunòn, Debora apidi ka Rebeka na dhakò n'ògwòkò èn òthòò òkò éka eiko èn ì thè yath na thwònè na tye ì Betel cè ebino ècakò nyingè Allon Bacut. 9 Kinge na Jakob odwogo kì ì Paddan Aram, Obanga dòkì onen both Jakob éka òmiò gum. 10 Obanga okobo bothe nì, "Nyingi obedo Jakob, èntò in ba dòkì ebino cwodoni nì Jakob; nyingi bino bedo Icarael." Cè Obanga òcakò nyingè Icarael. 11 Cè Obanga okobo bothe nì, "An

abedo Obanga Won Twèr kibéc, nywòl éka ìnya ì wel na pol. Rok éka jò mè rok kibéc bino yaa kì bothi, éka rwothi bino bedo ì kin èkwaèni. 12 Lobo na an amiò both Abraam éka Icaca an thon amiò yo bothi, éka an abino miò lobo ni yo both èkwaèni kì kori." 13 Cè Obanga òya òkò kì bothe kì ì kabedo n'onwongo èn òtwak kódè iè. 14 Jakob oketho kidi n'obedo wir ì kabedo kanya Obanga onwongo òtwak kódè iè. Èn òönyò mic amadha iè, éka òönyò thon mòò iè. 15 Jakob òcakò nying kabedo n'Obanga onwongo òtwak kódè iè nì Betel. 16 Kinge manòn, Jakob kì jò mè òdè òya gini òkò kì ì Betel. Ì karè na gin pod tye na bobor kì ì Eparat, rem mè nywòl ògòò Racel éka rem méré onwongo tèk. 17 Ì karè na èn tye kì rem nywòl na tèk, acòl mon okobo bothe nì, "Kùr ibed kì lworo, pièn ì ìnywòlò awobi nòkèné." 18 Èntò Racel onwongo cwòk thòò, éka na bara òthòò, èn òcakò nyingè Ben Oni. Èntò Jakob òcakò nyingè nì Benjamin. 19 Cè Racel òthòò éka eiko ì yoo n'onwongo etye ka cìdhò yo Eparat (manòn, Bethelem). 20 Jakob oketho kidi ì wi lyèl ka Racel, éka kidi nòn pod tye kany nòn naka ì ninò ni. 21 Jakob, n'ecwodo thon nì Icarael, òmèdèrè kì woth méré éka oguro kèma méré yo nge Migdal Eder. 22 Ì karè na Jakob tye ì lobo nòn, Reuben obedo kì Bila n'obedo dhakò k'apap méré nòkèné, éka Jakob owinyo köp nòn. Jakob onwongo tye k'awope apar ariò: 23 Awope ka Lea onwongo obedo: Reuben, athin kaò ka Jakob, Cimeon, Lebi, Yuda, Icarael éka Jabulon. 24 Awope ka Racel onwongo obedo: Yocepu éka Benjamin. 25 Awope ka Bila atic ka Racel onwongo obedo: Dan éka Naputali. 26 Awope ka Jilpa atic ka Lea onwongo obedo: Gad éka Acer. Man onwongo obedo awope ka Jakob n'ènywòlögì kì ì Paddan Aram. 27 Jakob obino odwogo both apap méré Icaca n'onwongo tye ì Mamre, na cwòk kì Kiriath Arba (manòn, Kebron), kanya Abraam éka Icaca onwongo obedo gini iè. 28 Icaca obedo ì wi lobo pì mwaka 180. 29 Cè òthòò na mwaka méré dong dit, na dong otengo rwòk cè eiko èn kanya acèl kì kwere méré. Awope méré Ecau éka Jakob oiko èn.

36 Man ènè èkwaè k'Ecau (ecwodo thon nì Edom). 2 Ecau ònyòmò mon méré kì both jò Kanaan: Ada nyaka Elon n'obedo dhanò mè Kit, éka Okolibama nyaka Ana akwar Jibeon dhanò mè Kibi— 3 èn thon ònyòmò Bacemat nyaka Icmael éka amin Nebayot. 4 Ada ònywòlò n'Ecau Elipaji, Bacemat ònywòlò Reuel, 5 éka Okolibama ònywòlò Jeuc, Jalam éka Kora. Man awope k'Ecau n'ènywòlögì kì ì lobo Kanaan. 6 Ecau otero mon méré, èthinò awope éka anyira, jò kibéc

më ödë, leeni mërë, ëka jami kibëc na ën onwongo ki i lobo Kanaan, cë öcidhö ködë i lobo nököhë ki both ömîn mërë Jakob. 7 P'ën jamigî onwongo pol rwök na gin ba römö bedo kanya acël; lobo n'onwongo gin bedo ië onwongo ba römögi piën leenigî onwongo pol. 8 Cë Ecau (manön, Edom) öcidhö obedo i Ceir i lobo n'otingere malö. 9 Man ënë ëkwaë k'Ecau, kwarö ka jö Edom na bedo ginî i lobo n'otingere më Ceir. 10 Man ënë nyîng awope k'Ecau: Elipaji, wod ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Ada, ëka Reuel, wod ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Bacemat. 11 Awope ka Elipaji onwongo obedo: Teman, Omar, Jepo, Gatam ëka Kenaj. 12 Wod k'Ecau n'ecwodo ni Elipaji, onwongo thon tye ki dhakö nököhë n'ecwodo ni Timna n'önywölö ninë Amalek. Man onwongo obedo ëkwaë ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Ada. 13 Awope ka Reuel onwongo obedo: Nakat, Jera, Camma ëka Mija. Man onwongo obedo ëkwaë ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Bacemat. 14 Awope ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Okolibama nyaka Ana akwar Jibeon, na ën önywölö n'Ecau ënë: Jeuc, Jalam ëka Kora. 15 Man ënë ëkwaë k'Ecau n'obino ödökö ginî rwodhi: Awope k'Elipaji n'obedo kaö k'Ecau: rwoth Teman, rwoth Omar, rwoth Jepo, rwoth Kenaj, 16 rwoth Kora, rwoth Gatam ëka rwoth Amalek. Man onwongo obedo rwodhi n'öya ki both Elipaji ki i lobo Edom; gin onwongo obedo ëkwaë ka Ada. 17 Man ënë awope ka Reuel wod k'Ecau: rwoth Nakat, rwoth Jera, rwoth Camma ëka rwoth Mija. Man ënë onwongo obedo rwodhi n'öya ki both Reuel ki i lobo më Edom. Gin onwongo obedo ëkwaë ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Bacemat. 18 Awope ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Okolibama: rwoth Jeuc, rwoth Jalam ëka rwoth Kora. Man ënë onwongo obedo rwodhi n'öya ki both dhakö k'Ecau Okolibama nyaka Ana. 19 Man ënë onwongo obedo awope k'Ecau (manön, Edom) ëka man ënë onwongo obedo rwodhigî. 20 Man ënë onwongo obedo awope ka Ceir dhanö më Kori, n'onwongo bedo ginî i lobo nön: Lotan, Cobal, Jibeon, Ana, 21 Dicon, Ejer ëka Dican. Man ënë onwongo obedo rwodhi ka jö Kori, ëkwaë ka Ceir më lobo Edom. 22 Awope ka Lotan onwongo obedo: Kori ëka Emam. Timna onwongo obedo amin Lotan. 23 Man ënë onwongo obedo awope ka Cobal: Alban, Manaat, Ebal, Cepo ëka Onam. 24 Man ënë onwongo awope ka Jibeon: Aia ëka Ana. Man Ana n'obino onwongo pii na lyeth ki i thim i karë na ën tye ka kwaö kene k'apap mërë Jibeon. 25 Man ënë onwongo ëthiñö ka Ana: Dicon ëka Okolibama nyaka Ana. 26 Man ënë onwongo obedo awope ka Dicon: Kemdan, Eciban, Itran ëka Keran. 27 Man ënë onwongo obedo awope ka Ejer:

Bilan, Jaaban ëka Akan. 28 Man ënë onwongo obedo awope ka Dican: Uj ëka Aran. 29 Man ënë onwongo obedo rwodhi ka jö Kori: rwoth Lotan, rwoth Cobal, rwoth Jibeon, rwoth Ana, 30 rwoth Dicon, rwoth Ejer, ëka rwoth Dican. Man ënë onwongo obedo rwodhi ka jö Kori, na lübërë ki kite na kakagi tye ködë i lobo Ceir. 31 Man ënë rwodhi n'ölöö ginî löc i lobo më Edom na bara rwoth mörö më Icarael ölöö löc. 32 Bela wod ka Beor obino ödökö rwoth më Edom. Pacö mërë ebino ëcakö nyîngë Dinkaba. 33 I karë na Bela öthöö, Jobab wod ka Jera n'öya ki i Bojra oleo ka tyënë na calö rwoth. 34 I karë na Jobab öthöö, Kucam n'öya ki i lobo ka jö Teman oleo ka tyënë na calö rwoth. 35 I karë na Kucam öthöö, Kadad wod ka Bedad, n'ölöö Midian i lobo më Moab, obino oleo ka tyënë na calö rwoth. Pacö mërë ebino ëcakö nyîngë Abit. 36 I karë na Kadad öthöö, Camla n'öya ki i Macireka oleo ka tyënë na calö rwoth. 37 I karë na Camla öthöö, Caul n'öya ki i Rekobot na tye i dhö kulo më Euparate oleo ka tyënë na calö rwoth. 38 I karë na Caul öthöö, Baal Kanan wod ka Akbor oleo ka tyënë na calö rwoth. 39 I karë na Baal Kanan wod ka Akbor öthöö, Kadad oleo ka tyënë na calö rwoth. Pacö mërë ebino ëcakö nyîngë Pau, ëka nyîng dhakö mërë onwongo ecwodo ni Meketabel nyaka Matred, nyaka Mejaab. 40 Man ënë rwodhi n'öya ki both Ecau, ki nyîng-gî, na lübërë ki kakagi ëka lobogî: rwoth Timna, rwoth Alba, rwoth Jetet, 41 rwoth Okolibama, rwoth Ela, rwoth Pinon, 42 rwoth Kenaj, rwoth Teman, rwoth Mibjar, 43 rwoth Magdiel ëka rwoth Iram. Man ënë onwongo obedo rwodhi më Edom, na lübërë ki kite na gin obedo ködë i lobo n'obedo mëgi. Man ënë Ecau akwar jö Edom.

37 Jakob obedo i lobo Kanaan, kanya onwongo yam apap mërë obedo ië. 2 Man ënë köp më thëkwarö më öt ka Jakob. I karë na Yocepu dong othuno mwaka apar abirö, ën onwongo kwaö rom ëka dyegi kanya acël ki utmego mërë, awope ka Bila ëka më Jilpa, n'obedo ginî mon k'apap mërë Jakob. Ën okelo köp na rac i kom utmego mërë both apap mërë. 3 Jakob onwongo marö Yocepu rwök na löö awope mërë nököhë piën ënywölö ën i karë na ën dong otii. Ën öyübö ninë böngü na bor na badë boco. 4 I karë na utmego mërë öñëñö ni apapgî marö Yocepu rwök löögi ökö, gin öcakö dagö ën ëka onwongo ba dökî ëtwak ködë ki yom cwiny. 5 I kiwor mörö acël Yocepu oleko lek cë okobo both utmego mërë, gin ömëdërë ki dagö ën rwök. 6 Ën okobo nigî ni, "Winy unu lek na an aleko: 7 Aleko ni onu onwongo etye ka ridhö kal ki i pwodho, cë kal na an atweo öya malö ocung

atir, ëka kal na un itweo obino ögürö mëga dyere cë oryebere giní piny i nyim mëga." 8 Utmego mërë öcakö gamö ninë nî, "In ithamö nî ibino lööwa? In ibino lööwa adyer?" Cë utmego mërë öcakö mëdërë giní amëda më dagö ën rwök pî lek mërë nön ëka pî köp na ën ötwakö. 9 Cë Yocepu döki oleko lek nököñë, ëka okobo both utmego mërë nî, "Winy unu, aleko lek nököñë döki nî ceng, dwe ëka cër apar acël oryebere giní piny i nyima." 10 I karë na ën okobo lek mërë nön both apap mërë ëka utmego mërë, apap mërë ocoko ën nakun kobo nî, "Koth lek ngö na in ileko nön? In ithamö nî ayani, an ëka utmegoni adyer ebino ryebere piny i nyimi?" 11 Adinga öcakö makö utmego mërë rwök i kome, ëntö apap mërë ökanö köp nön kibëc i cwinye. 12 I ninö mörö acël, utmego ka Yocepu öcidhö giní kwaö rom ëka dyegi k'apapgi na cwök kî Cekem, 13 Icarael okobo both Yocepu nî, "Utmegoni öcidhö giní yo kukwath na cwök kî Cekem. Bin ëk aori bothgi." Ën ögamö nî, "An enene." 14 Apap mërë okobo ninë nî, "Cidh inën ka utmegoni ëka rom kî dyegi tye giní na bër ëk idwogi ikob nina." Ën ooro Yocepu më yaa kî i ora më Kebron. I karë na Yocepu othuno i Cekem, 15 ëcwö mörö onwongo ën tye ka lath i dye bar, cë openyo Yocepu nî, "Ngö na in irangö?" 16 Ën ögamö nî, "An arangö utmegona. In irömö kobo nina kanya gin kwaö kwath ië?" 17 Ëcwö nön ögamö ninë nî, "Gin dong öya ökö kî kany. An awinyo ka gin kobo nî, 'Eru ëcidh unu yo Dotan.'" Yocepu öcakö lübö körgi cë onwongogî na cwök kî Dotan. 18 Ëntö i karë na utmego mërë öñënö ën kî kanya bobor, gin öcakö yübö köp më neko ën ökö. 19 Cë ötwak i kin-gî kën-gî nî, "Won lek ëca tye ka bino! 20 Bin unu enek ën ökö ëk ebol i bur mörö acël kany, ëk ekob nî lee mörö na ger ënë omwodo. Cë dong ebino nënö kite na lek mërë giní bino cobere ködë." 21 I karë na Reuben owinyo köp ni, ën ötëmö më larö Yocepu ökö kî i cing-gî nakun kobo nigî nî, "Eru kür enek ën. 22 Kür iöny unu remo mörö. Eru ebol ën i bur mörö kany i thim, ëntö kür eketh cing onu i kome." Reuben okobo köp ni piën ën onwongo öyübërë më kwanyö ën ökö kî öd bur ëk ëdwök ën cen both apap mërë. 23 I karë na Yocepu othuno both utmego mërë, gin ögönyö böngü mërë na ën oruko n'onwongo bor ëka badë onwongo boco. 24 Gin ömakö ën cë obolo giní i bur. I bur onwongo tye nono, pii onwongo ope ië. 25 Cë gin öcakö bedo piny më cem, i karë na gin öñënö gurup ka jö Icimael n'öya giní kî i Gilead. Kinagagi onwongo öyëö odok, möö na kur ëka müra nakun tye ka cidhö giní yo Ejip. 26 Yuda öcakö kobo both utmego mërë nî, "Ngö na onu ebino nwongo ka eneko ömîn onu ëka ëmüngö

thöö mërë ökö? 27 Bin, ëk ëcadh unu ën ökö both jö Icimael, ëk kür eketh cing onu i kome, piën ën obedo ömîn onu, kom onu kikokome." Utmego mërë oyeo. 28 Cë i karë n'ëcadh wil më Midian owok giní na cwök, utmego mërë öywaö Yocepu ökö kî öd bur ëka öcadhö giní ën ökö both jö Icimael pî cëkël më ryal pyer ariö cë jö më Icimael otero Yocepu naka yo Ejip. 29 I karë na Reuben odwogo cen i bur ëka onwongo Yocepu ope ië, ën öyëcö böng mërë ökö kî i kome pî cwer cwiny. 30 Ën ödök cen both utmego mërë ëka okobo nî, "Awobi ni ope kunön! Ngö na an abino timö kobedini?" 31 Cë gin ökwanyö böngü ka Yocepu ëka öngënö giní kî remo ka dyël na gin oneko. 32 Otero giní both apapgi ëka okobo giní nî, "Wan enwongo böngü ni. Nën ka obedo böngü ka wodi onyo pe." 33 I karë na ën öñënö, okobo nî, "Man böngü k'athina kikokome. Lee na ger omwodo ën. Adyer lee ökidhö Yocepu na thithinö." 34 Cë Jakob öcakö yëcö böng mërë ökö kî i kome ëka otweo böng cöla i pyërë, cë okoko wode pî karë na lac. 35 Awopë ëka anyira mërë kibëc obino giní më kweo cwinye, ëntö ën ökwërö ökö nî kür ekwe cwinye. Nakun kobo nî, "Pe, ba obedo nî kömanön. An abino lübö kör athina kî koko naka thon i bur." Apap mërë obedo koko ën kömanön. (Sheol h7585) 36 Jö Midian otero giní Yocepu yo Ejip ëka öcadhö giní ën both Potipa n'obedo adit etic ka Parao nakun ën ënë löö acikari kibëc na kürö piny.

38 I karë nön, Yuda öya ökö kî both utmego mërë ëka öcidhö më bedo both ëcwö mörö më Adulam na nyینگë Kira. 2 Kî kunön, Yuda öñënö nyaka Cua dhanö më Kanaan, cë önyömö ëka obedo ködë. 3 Dhakö nön obino öyac ëka önywölö wode cë öcakö nyینگë Er. 4 Ën döki öyac ëka önywölö wode cë öcakö nyینگë Onan. 5 Ën obino öyac döki ëka önywölö wode nököñë cë öcakö nyینگë Cela. Gin onwongo bedo i Kejib i karë na ën nywölö Cela. 6 Yuda obino onwongo dhakö na nyینگë Tamar, cë önyömö nî kaö mërë Er. 7 Ëntö Er kaö ka Yuda, kwö mërë onwongo rac kî i wang Rwoth, cë Rwoth obino oneko ën ökö. 8 Cë Yuda okobo both Onan ömîn Er nî, "Cidh iter dhakö k'omeru ëka icob ticni na calö ömîn cwörë, ëk inywöl ëthinö ka wi omeru." 9 Ëntö Onan ongeon nî ëthinö ba bino bedo mëgë, cë i karë na ën bedo kî dhakö k'ömîn mërë, ën wëkö remo mërë öny ökö piny më jükö ëk kür ënywöl ëthinö ka wi ömîn mërë. 10 Gin na ën ötimö onwongo rac kî i wang Rwoth, cë ömiö Rwoth oneko ën ökö thon. 11 I karë na ën dong öthöö, Yuda okobo both Tamar, dhakö ka wode nî, "Cidh ibed i öt k'apapni na calö

dhakö na cwörë öthöo naka ka woda Cela ödöngö." En okobo ni komanön piën en onwongo tye ki lworo ni Cela thon bino thöo ökö kamé utmego méré. Cê Tamar ödök yo pacögi më bedo i öt k'apap méré. 12 Kinge karé mörö, dhakö ka Yuda n'obedo nyaka Cua öthöo. I karé na Yuda otyeko ninö më kumo pi dhakö méré ëka cwinye dong okwe, en öcakö yaa më cidhö yo Timna both cwö mörö n'onwongo nyarö yer rom méré. En owotho kanya acël k'okone méré Kira dhanö më Adulam. 13 Cê ekobo both Tamar ni, "Kwaröni tye ka cidhö yo Timna më nyarö yer rom méré." 14 Tamar ögönyö böng méré më cöla ökö, oumo wangé k'atam ëk ömii kür enge en, ëka öcidhö obedo piny i nget dhö wangkac na cidhö yo Enaim, na tye i yoo na cidhö yo Timna. Piën en ongeö ni Cela dong ödöngö ökö ëntö ba ëmiö ölakö en calö dhakö méré. 15 I karé na Yuda önénö en i nget yoo, en öthamö ni ködë obedo ölaya mörö, piën onwongo oumo wangé ökö ki böngü. 16 Yuda ba ongeö ni dhakö ka wode önön cê öcidhö bothe i nget yoo ëka okobo niné ni, "Wék abed kodi." Tamar openyo en ni, "Ngö na in ibino miöna ka an abedo kodi?" 17 Yuda ögamö ni, "An abino oro nini athin dyël ki i kin dyegina." Tamar döki openyo en ni, "Ngö na in ibino jengo pi tutunu naka ka ioro athin dyël?" 18 Yuda ögamö ni, "Ngö na in imiö ni ajeng nini?" En ögamö ni, "Mia agith na nyingi tye ië ki thöl méré, ëka lüth na in imakö i cingi." Yuda ömiögi bothe cê en obedo ködë ëka Tamar öyac ökö ködë. 19 Kinge manön, Tamar ödök cen pacö, ökwanyö böng nön ökö ki i kome, ëka öcakö ruko böng cöla më dha thöo. 20 Yuda öcidhö ëka ooro okone méré Kira dhanö më Adulam k'athin dyël, ëk okel cê ögam jami méré na en ejengo both dhakö, ëntö Kira ba obino onwongo en. 21 Cê en openyo cwö mörö n'onwongo bedo gini kany nön ni, "An atwërö nwongo ölaya mörö n'onwongo bedo i nget yoo na cidhö yo Enaim kwene?" Gin ögamö ni, "Ölaya mörö ope na bedo kany." 22 En ödök cen both Yuda ëka okobo ni, "An ba anwongo en, ëka cwö na bedo kany nön okobo nina ni, 'Ölaya mörö ope kany.'" 23 Cê Yuda okobo ni, "Ek en dong ögwök ngö na en tye ködë, onyo onu ebino dökö gin më anyëra. Ka komanön, an aoro niné athin dyël ëntö ba inwongo en." 24 Kinge dwethe adek, ekobo both Yuda ni, "Cii wodi Tamar obedo tic calö ölaya, ëka öyac ökö." Yuda ömiö twërö ni, "Kel unu en yökö ëka iwang unu en naka i thöo!" 25 Eñtö i caa n'etye ka kelo en yökö, en ooro köp both kwarö méré Yuda ni, "An ayac k'ëcwö won jami ni. Nën ka irömö ngeo won agith, thöl ëka lüth ni?" 26 Yuda ongeö ëka okobo ni, "En obedo dhanö na kite atir na löa ökö, piën an ba

amiö woda Cela më nyömö en." Kinge manön, Yuda ba döki obedo ködë. 27 I karé na ninö më nywöl ka Tamar örömö, ebino enwongo ni en bino nywölö rudi. 28 I caa na en tye ka nywöl, athin acël okelo cingé yökö, cê acöl mon ökwanyö thöl na kwar cê otweo i ngut cing athin ëka okobo ni, "Man ëné öcakö bino." 29 Eñtö i caa na en ödwökö cingé ökö, ömîn méré odonyo ëka dhakö na cölö Tamar okobo ni, "Man ëné kite na in idonyo ködë yökö!" Eka ëcakö nyingé Perej. 30 Cê ömîn méré dong ënywölö ki i nge na thöl na kwar tye i ngut cingé, cê ëcakö nyingé ni Jera.

39 I karé n'etero Yocepu yo Ejip, Potipa, dhanö më Ejip n'onwongo obedo adit etic ka Parao na löö wi acikari na kürö piny, öwölö Yocepu ki both jö Icimael n'otero en kunön. 2 Rwoth onwongo tye ki Yocepu ëka ömiö jami kibéc na en timö wotho na bër. En onwongo bedo i öt k'adwong méré n'obedo dhanö më Ejip. 3 I karé n'adwong méré önénö ni Rwoth tye ki Yocepu, ëka Rwoth ömiö jami kibéc na en timö wotho na bër, 4 en obedo ki cwinu na bër rwök i kom Yocepu nakun ketho en më bedo atic méré, ëka ömiö en më löönö ödë ëka jami kibéc na en tye ködë. 5 Cakërë i karé na en oketho Yocepu më löönö ödë ëka jami kibéc na en tye ködë, Rwoth ömiö gum i öt ka Potipa pi Yocepu. Gum ka Rwoth onwongo tye i kom jami kibéc na Potipa onwongo ut ködë, ki i öt ëka ki i pwothi thon. 6 Manön ömiö Potipa öwëkö jami méré kibéc na en tye ködë i thë twërö ka Yocepu. Bedo ka Yocepu i ödë ömiö en ba döki parö gin mörö këkën na path ki cem na en camö. Yocepu onwongo ödöngö na bër ëka leng rwök. 7 Kinge karé mörö, dhakö k'adwong méré önirö Yocepu cê okobo niné ni, "Bin ibed köda!" 8 Eñtö Yocepu ökwërö ökö nakun kobo ni, "Nën, bedona kany ömiö adwongna ba döki parö pi gin mörö këkën na tye i ödë, ëka thon en dong ogena ki jami méré kibéc na en tye ködë. 9 Ngat mörö ope na dit ki i öt ni na löa. Adwongna ömia twërö i kom jami kibéc na en tye ködë na path ki in këkën, piën in ibedo dhakö méré. An döki arömö timö thwön gin na rac koman ëka abalö i nyim Obanga?" 10 Kono kadî dhakö nön obedo ka diö en ninö ki ninö, Yocepu obino ökwërö cidhö ködë ökö i wi ka buto ëka thon më bedo ködë kanya acël. 11 I ninö mörö acël, n'etic më öt kibéc onwongo ope gini i öt, Yocepu öcidhö i öt më tio tic méré. 12 Cê dhakö ka Potipa ömakö böngü méré nakun kobo ni, "Bin ibed köda!" Eñtö Yocepu ömwöméré yökö nakun wëkö böngü méré dong i cingé. 13 I caa na en önénö ni Yocepu ömwöméré yökö nakun wëkö böngü méré dong i cingé, 14 en ocwodo etic na tio i ödë ëka

okobo nigĩ nĩ, “Nèn cwōra okelo dhanō mē lburu kany mē nywarō onu! Ēn odonyo ī ōt kany mē bedo kōda tētēk, ěntō an aredo rwōk. 15 Cē na ěn owinyo nĩ an aredo rwōk, ěn ōmwōmērē yōkō nakun wēkō bōngū mērē botha.” 16 Ēn ōgwōkō bōngū ka Yocepu bothe naka adwong mērē obino pacō. 17 Cē ěn okobo gin n’ōtīmērē nōn both cwōrē nĩ, “Opī mē lburu na in ikelo kany obino ī ōda ēka ōtēmō mē nywarōna. 18 Ēntō ī caa na an aredo rwōk, ěn ōmwōmērē yōkō ēka ōwēkō bōngū mērē botha.” 19 Ī karē n’adwong ka Yocepu owinyo ngō na dhakō mērē okobo nīnē, nakun kobo nĩ, “Man ěnē kite n’ōpinī ōtīma kōdē,” ěn ōngō rwōk. 20 Cē ōmakō Yocepu otero ī buc kanya etweo emabuc ka rwoth iē. Ēntō ī karē na Yocepu tye ī buc kunōn, 21 Rwoth onwongo tye kōdē, onyutho kīca mērē bothe ēka ōmīō ěn obedo kī cwiny na bēr ī nyim ngat na lōō buc. 22 Ngat na lōō buc oketho Yocepu mē bedo adit na lōō emabuc kibēc ēka kī jami kibēc n’ētīmō ī buc. 23 Ngat na lōō buc onwongo ba dōkī parō pī gin mōrō kēkēn na tye ī thē gwōk ka Yocepu, piēn Rwoth onwongo tye kī Yocepu ēka ōmīō jami kibēc na ěn tīmō wotho na bēr.

40 Kinge karē mōrō, adit na lōō poko kōngō ōlōk ēka adit na lōō tēdo ogati ka rwoth mē Ejip ōtīmō gīnī bal both adwong-gī n’obedo rwoth mē Ejip. 2 Parao onwongo ōngō ī kom edite tic mērē arīō, adit na lōō poko kōngō ōlōk, ēka adit na lōō tēdo ogati, 3 cē oterogī ī buc ī ōt k’adit na kūrō pīny, kanya Yocepu onwongo etweo iē. 4 Adit na lōō acīkari na kūrō pīny ōmīōgī both Yocepu cē ěn ōgwōkōgī. Kinge na gīn dong obedo ī buc pī karē mōrō, 5 ngat acēlacēl—adit na lōō poko kōngō ōlōk ēka adit na lōō tēdo ogati ka rwoth mē Ejip n’onwongo etweogī ī buc—oleko lek mērē ī kiwor acēl nōn, nakun kōr lek ka ngat acēlacēl path. 6 Ī karē na Yocepu obino bothgī kodiko mērē, ěn ōnēnōgī na cwinygī ba yom. 7 Cē ěn openyo edite tic ka Parao n’onwongo etweogī ī buc kōdē ī ōt k’adwong mērē nĩ, “Pīngō cwinywu tin ba yom?” 8 Gīn ōgamō nĩ, “Wan kibēc tin eleko lek, ěntō ngat mōrō ope na rōmō gōnyō nīwa thērē.” Yocepu okobo nigĩ nĩ, “Pathī Obanga ěnē gōnyō kōr lek? Kob nīna unu lekwu.” 9 Adit na lōō poko kōngō ōlōk ōcakō kobo lek mērē both Yocepu nakun kobo nĩ, “ī lekna, an anēnō yath ōlōk ī nyima, 10 ēka ī kom yath onwongo tye iē jangē adek, cūcūth na pod odhugo mē cakō thuro, cē ōnyakō nyige ēka ōcēk ōkō. 11 Okopo ka Parao onwongo tye ī cīnga, cē apūdō nyig ōlōk ēka abīrō ī okopo ka Parao cē amīō ī cīngē.” 12 Yocepu okobo nīnē nĩ, “Lek nonu ene, jang ōlōk adek nyutho nīnō adek. 13 Ī kin nīnō adek, Parao bino gōnyōnī

ēka bino dwōkōnī ī dhō ticnī cē in ibino mīō ěn okopo ī cīngē, kite na yam ītīmō kōdē cōn ī karē na in ibedo adit na lōō poko kōngō ōlōk mērē. 14 Ēntō myero ipo pīra ka jami kibēc bino woth na bēr kodi, akwai nĩ in thon ītīm nīna kīca ēka ītham pīra, ēk ikob both Parao kōp ī koma ēk ěn thon ōgōnya ōkō kī ī ōd buc nī. 15 Piēn an ēkwala akwala tētēk kī both jō lburu ēka thon etwea ī buc kany nono na ba abalō gin mōrō.” 16 Ī caa n’adit na lōō tēdo ogati ōnēnō nĩ ēgōnyō lek k’awodhe na bēr, ěn thon okobo both Yocepu mēgē nĩ, “An thon aleko lek nī onwongo adoko aditi adek mē ogati ī wia. 17 Ī adita na malō onwongo tye iē kwa ogati na papath pī Parao, ěntō wīny onwongo tye ka camō ogati kī ī adita na an ayēō ī wia.” 18 Yocepu ōgamō nĩ, “Leknī nōn thērē ene: Aditi adek nyutho nīnō adek thon. 19 Ī kin nīnō adek Parao bino gōnyōnī ōkō ēka nguno nguti cē ngabō komi ī wī yath ēka wīny bino camō ringo komi ōkō.” 20 Ī nīnō mē adek onwongo obedo nīnō na yam ēnywōlō Parao iē, ēka ěn ōyūbō karama pī edite mērē kibēc. Ēn ōcakō kelo adit na lōō poko kōngō ōlōk ēka adit na lōō tēdo ogati ī nyim edite mērē. 21 Ēn ōdwōkō adit na lōō poko kōngō ōlōk ī tic mērē, ēk ěn dōkī ōmēdērē kī mīō okopo ī cīng Parao, 22 ěntō ěn ōngabō adit na lōō tēdo ogati kite na Yocepu ōgōnyō kī lek mērē. 23 Adit na lōō poko kōngō ōlōk ba dōkī opo pī Yocepu; wīe obino owil ōkō ī kome.

41 Kinge mwaka arīō, Parao rwoth mē Ejip oleko lek nĩ ěn onwongo ecung ī lak kulo mē Nail. 2 Cē dhok abīrō n’oluk ēka n’ōcwēē odonyo gīnī yōkō kī ī kulo ēka ōcakō gīnī camō lum. 3 Cē dhok abīrō nōkēnē n’ōlūbō kōrgī odonyo kī ī kulo mē Nail na komgī rarac ēka omogere obino ocung gīnī ī nget dhok n’onwongo tye ī lak kulo. 4 Cē dhok n’onwongo rarac ēka omogere ōcamō dhok abīrō n’oluk ēka n’ōcwēē ōkō. Cē Parao ōcakō coo ōkō kī ī wang nīnō. 5 Ēn dōkī ōnīnō cē oleko lek mē arīō mērē. Oleko nī ěnēnō wī kal abīrō na komgī yot ēka bēr, ōcēk nakun tye ka dōngō ī kom tyēn kal acēl. 6 Kinge manōn, wī kal abīrō nōkēnē n’oner ōdōngō na rarac ēka yamō na lyeth mē oro onerogī ōkō. 7 Cē wī kal abīrō na rarac ōcakō mwōnyō wī kal na bēcō ōkō. Parao ocoo kī ī wang nīnō cē onwongo nī eleko lek dōkī. 8 Kodiko na pīny dong oru, cwīnye onwongo ba yom, cē ōmīō ěn ooro kōp mē cwodo ajwogi ēka ēryēkō kibēc mē Ejip. Parao ōcakō kobo nigĩ lek mērē, ěntō ngat mōrō ope n’onwongo twērō gōnyō nīnē lek nōn. 9 Cē adit na lōō poko kōngō ōlōk okobo both Parao nĩ, “An tin dong apo ī kom balna. 10 Ī karē n’onwongo Parao cwīnye ōwang ī kom etic mērē, cē otweowa k’adit

na löö tedo ogati i öt k'adwong na löö kürö piny. 11 Cê i nîno mörö acêl wan kibêc ebino eleko lek i kiwor acêl, êka lek acêlacêl onwongo tyên köp mërê papath. 12 Awobi mörö mê lburu onwongo tye ködwa i buc. Ên onwongo obedo atic k'adit na kürö piny. Wan ebino ekobo nîne lekwa êka ên obino ôgönyô nîwa, nakun gönyô lek ka ngat acêlacêl n'opore ki lek mërê. 13 Êka kite na ên ôgönyô ki lekwa, obino ocobere kômanôn. An ebino êdwôka i dhô ticna, êka adit na löö tedo ogati ebino êngabô kome i wi yath." 14 Parao ôcakô oro mê cwodo Yocepu, cê ekelo ên piöpiö ki i buc. Êmiö ôylêlô wie, ôlôkö böng mërê êka obino i nyim Parao. 15 Parao okobo both Yocepu ni, "An aleko lek êka ngat mörö ope na twêrö gönyô tyên köp mërê. Êntô an awinyo köp i komi ni in ka iwinyo lek itwêrö gönyô tyên köp mërê." 16 Yocepu ôgamô dhô Parao ni, "Pathi an, êntô Obanga bino miö Parao agam na yomo cwinye." 17 Cê Parao okobo both Yocepu ni, "I lekna, an onwongo acung i lak kulo mê Nail, 18 êka dhok abirö n'ôcwêê na komgi oluk odonyo ki i kulo êka ôcakô ginî camô lum. 19 Ki körgi, dhok abirö nôkênê dôki odonyo ki i kulo na komgi rarac, êka n'omogere rwök. Koth dhok na rarac nön anaka yam bara anêno i lobo mê Ejip. 20 Dhok n'onwongo omogere na komgi rarac, ôcakô camô dhok abirö n'ôcakô donyo n'ôcwêê na komgi oluk. 21 Êntô kadî kinge na gin dong ôcamô dhok n'ôcwêê nön ôkö, piên onwongo gin pod omogere êka komgi rarac calô kite n'onwongo gin tye ködê cön. Na dong atyeko lek nön, cê acoo ôkö ki i wang nîno. 22 "An thon anêno wi kal abirö n'ôdöngö i tyên kal acêl n'ôcêk na bër. 23 Ki körgi, anêno wi kal abirö na reco, n'ônwêng na yamô na lyeth mê oro onero. 24 Wi kal n'ônwêng ômwönyô wi kal abirö na bécö ôkö. Akobo lek ni both ajwogi, êntô ngat mörö onwongo ope na twêrö gönyô tyên köp mërê nîna." 25 Cê Yocepu okobo both Parao ni, "Lek ka Parao tye acêl kékên. Obanga onyutho both Parao gin na ên cwök timô. 26 Dhok abirö na bécö nyutho mwaka abirö êka wi kal abirö na bécö nyutho thon mwaka abirö. Lek nön tyên köp mërê tye acêl kékên. 27 Dhok abirö n'omogere na komgi rarac n'obino ki körgi, êka wi kal abirö na yamô na lyeth mê oro onero nyutho mwaka abirö mê kec. 28 "Obedo kite na an akobo both Parao: Obanga otyeko nyutho both Parao ngô na ên êcwök timô. 29 Pi mwaka abirö, cem bino cêk na büp i lobo Ejip kibêc. 30 Êntô kinge manôn, mwaka abirö nôkênê bino lûbö na kec bino bedo na tye iê, wi jîi bino wil ôkö i kom cem na yam ôcêk nigî i Ejip. Êka kec nön bino balô lobo rwök. 31 Cem na

büp n'onwongo ôcêk i lobo ba dôki ebino po iê, piên kec na bino lûbö manôn bino bedo na rac rwök. 32 Lek ka Parao na ên oleko ariö nön nyutho ni Obanga ênê omoko köp nön êka Obanga bino miö cobere i karê na cwöcwök. 33 "Dong pi manôn, Parao myero ôrang dhanô mörö na ryêk na nîang êk oketh ôlöö lobo Ejip kibêc. 34 Parao myero oketh edite na löö lobo, êk gin ôcök acêl mê abic mê cem na bino cêk i lobo Ejip pi mwaka abirö na cem bino cêk na büp. 35 Myero gin ôcök cem kibêc i mwaka na cem bino cêk iê na büp, êk êgwök i dere mê kanô cem na tye i thê löc ka Parao. 36 Cem nön ebino gwökô pi loboni, mê kürö mwaka abirö na kec bino podho i Ejip, êk kür kec onek jô mê lobo ni ôkö." 37 Parao êka edite mërê kibêc ônêno ni thama ni bër. 38 Parao okobo both etic mërê ni, "Êtwêrö nwongo dhanô nôkênê na cal ki dhanô ni, na tye ki cwiny k'Obanga?" 39 Cê Parao okobo both Yocepu ni, "Kite na dong Obanga onyutho köp ni kibêc bothi, ngat mörö ope na ryêk êka na wie tio calô in. 40 In ênê ibino löönô ôda êka jôga kibêc bino bedo i thê löcni. An abino löönôni pi then na an atye iê kékên." 41 Parao okobo both Yocepu ni, "An kobedini dong akethi mê bedo alôc mê Ejip kibêc." 42 Cê Parao ôwödhô agith mërê n'eketho anyuth iê ki i nya cingê êka ôrêpô i nya cing Yocepu. Ên thon oruko Yocepu ki böng na mimila na bécö êka ômiö oruko nyör n'ëyübö ki gol i ngute. 43 Parao ômiö Yocepu ôngwêcö ki gadigadi na calô alübkörê mê ariö ki löc, nakun jîi kibêc wöô ki redo i nyime ni, "Rum cöngwu piny!" Manôn ênê kite n'eketho ki Yocepu mê bedo alôc mê lobo Ejip kibêc. 44 Cê Parao okobo both Yocepu ni, "An Parao, dhanô mörö ope na bino tingo cingê onyo tyênê i lobo Ejip kibêc abonge twêröni." 45 Parao ômiö nying both Yocepu ni Japenat Panea êka ômiö ên ônyömô Acenat nyaka Potipera, n'onwongo obedo alamdhök mê On, mê bedo dhakô mërê. Cê Yocepu ôcakô wowotha mê rimo lobo Ejip kibêc. 46 Yocepu onwongo dong tye ki mwaka pyer adek i karê na ên dönyô i tic ka Parao rwoth mê Ejip. Êka Yocepu ôya ôkö ki i nyim Parao cê ôcakô wowotha i lobo mê Ejip kibêc. 47 I mwaka abirö, cem obino ôcêk na büp rwök. 48 Yocepu ôcökô cem n'ôcêk i lobo Ejip pi mwaka abirö nonu cê ôkanô i dêrô mê kanô cem na tye i kabedo kibêc i peci. I pacô acêlacêl, ên oketho cem n'ôya ki i pwothi kibêc n'ôgürö kany nön. 49 Yocepu ôkanô cem na büp rwök i dere mê kanô cem, naka onwongo dong cal ki kwo na tye i dhô nam, cê ômiö ên ôwêkö pimo ôkö piên onwongo dwong rwök na ba rômö pimere. 50 Na mwaka mê kec bara othuno, Yocepu onwongo dong tye k'êthinhô awope ariö n'Acenat nyaka Potipera,

alamdhók mē On, ōnywōlō. 51 Yocepu ōcakō nying kaō mērē Manace nakun kobo nī, “Pīēn Obanga ōmiō wia owil ōkō kī ī can-na ēka kī ī ōt k’apapna kibēc.” 52 Athīn mē ariō ēn ōcakō nyingē Epraim, nakun kobo nī, “Pīēn Obanga ōmia anywōl ī lobo na an anēnō can iē.” 53 Ī karē na mwaka abirō mē cem na būp dong ojik ī lobo Ejip, 54 cē mwaka abirō mē kec ōcakērē, kite na Yocepu yam okobo kōdē. Kec onwongo ōmakō lobo kibēc, ēntō ī lobo mē Ejip kibēc cem onwongo tye iē. 55 Ī karē na dong cem othum ōkō kī ī lobo Ejip kibēc, jīī ōcakō koko both Parao pī cem. Cē Parao okobo both jō mē Ejip kibēc nī, “Cīdh unu both Yocepu ēk ītīm unu ngō na ēn bino kobo niwu.” 56 Ī karē na kec onwongo ōrōmō lobo kibēc, Yocepu ōyabō dere mē kanō cem ēka ōcakō cadhō cem both jō mē Ejip, piēn kec onwongo dong tye na rac ī lobo Ejip kibēc. 57 Jō mē lobo nōkēnē thon obino gīnī yo Ejip mē wilō cem kī both Yocepu piēn kec onwongo dong tye na rac rwōk ī wi lobo thūkūl.

42 Ī karē na Jakob owinyo nī cem tye ī Ejip, ēn okobo both awope mērē nī, “Pīngō īnēnērē unu anēna kenwu?” 2 Cē ēn okobo nī, “An awinyo nī cem tye ī Ejip. Cīdh unu yo kunōn ēk īwil unu cem mōrō pī onu ēk ēkwō ēka kūr ēthōō.” 3 Cē utmego ka Yocepu apar ōcīdhō gīnī yo Ejip mē wilō cem. 4 Ēntō Jakob ba ooro Benjamin ōmīn Yocepu kōdgi, piēn ēn onwongo tye kī lworo nī onyo gin mōrō na rac rōmō tīmērē ī kome. 5 Cē awope ka Jakob onwongo tye ī kin jō n’ōcīdhō gīnī wilō cem, piēn kec onwongo thon tye ī lobo mē Kanaan. 6 Yocepu onwongo dong obedo alōc mē lobo Ejip ēka ēn ēnē onwongo cadhō cem both jōgē. Cē ī karē na utmego mērē othuno, gīn oryebere gīnī pīny ī nyime na terinyimgī gudo ngōm. 7 Ī karē na Yocepu ōnēnō utmego mērē, ēn ongeogī ēntō ōtīmō na calō ēn ebodo arok ēka ōtwak kōdgi kī gero nakun penyogī nī, “Un iya kī kwene?” Gīn ōgamō nī, “Wan ēya kī ī lobo Kanaan mē bino wilō cem.” 8 Utmego ka Yocepu ba ongeogī gīnī ēn, ēntō Yocepu ongeogī. 9 Cē ēn opo ī lek mērē ī komgi ēka okobo nīgī nī, “Un ibedo ērōth pīny! Un ibino unu mē nēnō kanya ba etye ka gwōkō kī ī lobowa.” 10 Gīn ōgamō nī, “Pe, adwongna, eticni obino mē wilō cem. 11 Wan kibēc ebodo awope ka dhanō acēl. Eticni obedo jō na genere, pathī ērōth pīny.” 12 Yocepu okobo nīgī nī, “Pe, Un ibino unu mē nēnō kanya ba etye ka gwōkō kī ī lobowa.” 13 Ēntō gīn ōgamō nī, “Eticni onwongo tye utmego apar ariō, awope ka dhanō acēl, na bedo ī lobo mē Kanaan. Athīn na tīdī odong both apapwa, ēka acēl dong ope.” 14 Yocepu okobo nīgī nī, “Obedo kite na an akobo niwu kōdē:

Un ibedo ērōth pīny! 15 Ēka man ēnē kite n’ebino tēmōwu kōdē: An akwongara kī nying Parao, un ba ibino wēkō kany naka ka wang n’ōmīnwu na tīdī obino kany. 16 Or unu ngat acēl ōcīdh ōm ōmīnwu, un jō kibēc ebino gwōkōwu ī buc, ēk kōpwu ētēm mē nēnō ka ikobo unu kōp adyer. Cē ka ope, adyer ka Parao pod kwō, un ibedo ērōth pīny!” 17 Ēka ēn okethogī kibēc ī buc pī nīnō adek. 18 Ī nīnō mē adek, Yocepu okobo nīgī nī, “An abedo ngat na lworo Obanga, tīm unu kōman ēk ibed unu na kwō. 19 Ka un ibedo jō na genere, wēk unu ōmīnwu acēl odong kany ī buc ēk un kibēc iter unu cem pacō pī jōwu na kec tye ka nekogī. 20 Ēntō myero ikel unu ōmīnwu na tīdī yo botha, ēka ēniang ī kōpwu ēk ōmīī kūr īthōō unu.” Cē gīn ōtīmō kite na ēn okobo kōdē. 21 Gīn ōcakō twak ī kin-gī kēn-gī nī, “Adyer onu etye ka nwongo pwod pī ōmīn onu. Onu ēnēnō pēkō n’onwongo ēn tye kōdē ī caa na ēn dweko onu pī kwō mērē, ēntō onu ba ewinyo; ēnē ōmiō pwod nī tye ka bino ī kom onu.” 22 Reuben ōgamō nī, “An ba akobo niwu nī kūr ītīm unu bal ī kome? Ēntō un ba iwinyo! Kobedini dong onu myero ēcūl remo mērē.” 23 Gīn ba ongeogī nī Yocepu onwongo rōmō niang ī kōpgī, piēn onwongo ēgōnyō kōp mērē agōnya. 24 Cē Yocepu ōya ōkō ōdōnyō yōkō kī bothgi ēka ōcakō koko, cē odwogo cen bothgi ēka dōk ōtwak kōdgi. Ēn ōmiō ēmakō Cimeon kī ī kin-gī ēka etweo ī nyimgī na gīn nēnō. 25 Yocepu ōmiō twērō nī ēpik cem pong puku ka ngat acēlacēl, ēdwōk cīlīng ka ngat acēlacēl ī puku mērē, ēka myero ēmīgī gīn mōrō mē acama ī yoo. Manōn kibēc ētīmō nīgī. 26 Gīn utweo cem ī nge kenegī ēka ōcakō gīnī woth. 27 Ī karē na gīn othuno kanya gīn mītō buto iē, ngat acēl kī ī kin-gī ōyabō wi puku ēk ēkwany cem nī kana mērē, ēn ōnēnō cīlīng mērē ut ī puku ī wi cem. 28 Cē okobo both utmego mērē nī, “Cīlīngna edwongno! Enene tye ī pukuna.” Ī caa na gīn owinyo, cwinygī opodho rwōk nakun ngat acēlacēl lōkērē both awodhe na kome myēl amyēla nakun kobo nī, “Ngō ene n’Obanga tye ka tīmō ī kom onu?” 29 Ī karē na gīn othuno both apapgī Jakob ī lobo mē Kanaan, gīn okobo nīnē ngō n’ōtīmērē kibēc ī komgi nī, 30 “Ēcwō n’obedo rwoth mē Ejip ōtwak kōdwa kī gero ēka oterowa na calō jō na tye ka rōthō pīny. 31 Ēntō wan ekobo nīnē nī, ‘Wan ebodo jō na genere, wan ba ebodo ērōth pīny. 32 Onwongo wan etye utmego apar ariō, awope ka dhanō acēl. Acēl dong ope, ēka athīn na tīdī odong both apapwa ī lobo mē Kanaan.’ 33 “Ēcwō n’obedo rwoth mē lobo nōn okobo niwa nī, ‘Man ēnē kite na an abino ngeo ka onyo un ibedo jō na genere: Wēk ōmīnwu acēl odong botha kany, ēk iter unu cem mē kōnyō jō mē pacōwu

na kec tye ka nekogĩ. **34** Ēntō kel unu ōmĩnwu na tĩdĩ yo botha, ěk ōmĩĩ an ange ka un ba ibedo ěrōth pĩny ěntō jō na genere. Cē abino mĩō ōmĩnwu cen bothwu, ěka un ibino woth ĩ lobo ni abonge ayela mōrō.” **35** Ī karē na gĩn ōnyō cem kĩ ĩ pukigĩ, ngat acēlacēl onwongo ocwe mērē mē cĩlĩng n'eketho ĩ puku mērē. Ī karē na gĩn ěka apapgĩ ōnēnō ocwe kĩ cĩlĩng iē, lworo ōmakogĩ. **36** Cē apapgĩ Jakob okobo nĩgĩ nĩ, “Īmĩa unu arwenyo ěthĩnōna ōkō. Yocepu dong ope, Cimeon dong ope ěka kobedini dōkĩ ĩmĩtō unu tero Benjamin. Man kibēc cen mērē bino podho ĩ koma!” **37** Cē Reuben okobo both apap mērē nĩ, “Ībino neko ěthĩnō awopena ariō ōkō ka ba adwongo ěn cen bothi kany. Wēk an agwōk ěn, ěka an abino dwongo ěn cen bothi.” **38** Ēntō Jakob okobo nĩ, “Woda ba bino cidhō kunōn kodwu, piēn ōmĩn mērē dong ōthōō ōkō ěka ěn kēkēn ěnē dong odong. Ka gĩn mōrō na rac bino tĩmērē ĩ kome ĩ wothwu, cwer cwiny na un ibino mĩōna bino nekona ōkō.” (Sheol h7585)

43 Kec onwongo pod tye na rac ĩ lobo Kanaan. **2** Ī karē na gĩn otyeko camō cem n'onwongo ěwĩlō kĩ ĩ Ejip ōkō, apapgĩ okobo nĩgĩ nĩ, “Dōk unu yo Ejip ěk ĩwĩl unu cem mōrō nĩwa.” **3** Ēntō Yuda okobo nĩnē nĩ, “Dhanō ca ōcĩkōwa nĩ, ‘Ba ibino unu nēnō wanga ka ōmĩnwu ope ĩ kinwu.’” **4** Ka onwongo ĩrōmō oro ōmĩnwa kōdwa, wan ebino cidhō mē wĩlō cem nini. **5** Ēntō ka ba ioro ěn kōdwa, wan ba ebino cidhō, piēn dhanō ca okobo nĩwa nĩ, ‘Ba ibino unu nēnō wanga ka ōmĩnwu ope ĩ kinwu.’” **6** Jakob ōgamō nĩ, “Pĩngō ikelo unu pēkō nĩ ĩ koma mē kobo both dhanō nōn nĩ itye unu k'ōmĩnwu nōkēnē?” **7** Gĩn ōgamō nĩ, “Dhanō nōn openyowa peny na pol na makō komwa ěka kĩ jō mē pacōwa. Ēn openyowa nĩ, ‘Apapwu pod kwō? Itye unu k'ōmĩnwu nōkēnē?’ Wan ěgamō peny mērē. Cē wan onwongo ětwērō ngeo nĩngō ka ěn bino kobo nĩ, ‘Kel unu ōmĩnwu kany?’” **8** Cē Yuda okobo both apap mērē Icarael nĩ, “Or awobi ni kōda ěka wan ebino cidhō ōkō piōpiō, ěk wan, in ěka ěthĩnōwa ebed na kwō ěk kūr ěthōō. **9** An kikoma abino gwōkō ěn; in ibino makōna iē ka ba akelo ěn bothi ĩ nyimi kany. Cē bal mērē bino bedo ĩ wia ĩ karē mē kwōna kibēc. **10** Kite na tye kōdē, kono wan ba ěgalērē, kono wan dong ěcidhō ěka edwogo wang kĩrĩō.” **11** Cē apapgĩ Icarael okobo nĩgĩ nĩ, “Ka onwongo twērē, cē tĩm unu kōman. Keth unu nyig yen mōkō na bēcō na un ĩyērō mē lobowa kany ĩ pukiwu, ěka ĩter unu both dhanō nōn calō mĩc. Ter unu mōō na kur na nōnōk ěka mōō kic na nōnōk, odok yath kĩ mūra ěka nyig yen mōkō n'ěcamō. **12** Ter unu thon cĩlĩng na rōmō wĩlō wĩl wang ariō, piēn myero ĩdwōk unu cĩlĩng n'onwongo

eketho ĩ wi pukiwu. Caa nōkēnē onwongo ba ōthēna gĩnĩ athēna. **13** Ter unu ōmĩnwu thon ěka ĩdōk unu piōpiō both dhanō nōn. **14** ěka wēk Obanga Won Twēr kibēc ōmĩiwu kica ĩ nyim dhanō nōn ěk ōwēk ōmĩnwu nōkēnē ca ěka Benjamin odwog cen kodwu. Na calō kĩ botha, ka abino rwenyo ěthĩnōna, cē wēk obed nĩ kōmanōn.” **15** Gĩn ōcakō yaa mē woth nakun nwongo tero gĩnĩ mĩc ěka cĩlĩng na kadhō mana canga wang ariō, kanya acēl kĩ Benjamin. Ōcidhō gĩnĩ naka yo Ejip ěka ocung gĩnĩ ĩ nyim Yocepu. **16** Ī karē na Yocepu ōnēnō Benjamin kanya acēl kĩ utmego mērē, ěn okobo both atic mērē na gwōkō ōdē nĩ, “Ter jō ni ĩ ōda, ngōl lee ěka ĩyūb cem, piēn gĩn bino cem kōda tin kiceng.” **17** Atic ōtīmō kite na Yocepu okobo nĩnē kōdē ěka oterogĩ ĩ ōt ka Yocepu. **18** Lworo ōmakō utmego mērē rwōk ĩ caa n'ekelogĩ ĩ ōt ka Yocepu. Gĩn ōthamō nĩ, “Ekelo onu kany pĩ cĩlĩng n'onwongo eketho ĩ puki onu ĩ karē na onu ěcakō bino kany. Ēnē ōmĩō ekelo onu ĩ ōt ni, ěk enwong kōp mōrō ĩ kom onu, ěmak onu ěk ebed opii mērē ěka ěma kene onu ōkō.” **19** Cē gĩn ōcidhō naka both atic na gwōkō ōt ka Yocepu ěka ōtwak gĩnĩ kōdē kĩ ĩ dholokek nĩ, **20** “Ōma adwong, wan ebino kany ĩ nĩnō mē acēl mē wĩlō cem. **21** Ēntō ĩ kabedo na wan ěcidhō ecung mē buto iē, ngat acēlacēl ōyabō puku mērē ěka onwongo wel cĩlĩng mērē kikokome ĩ wi puku mērē. Cē wan edwongo. **22** Wan thon ekelo cĩlĩng nōkēnē ĩ kom manōn mē wĩlō cem. Wan ba engeo nga ěnē oketho cĩlĩngwa ĩ pukiwa.” **23** Atic ka Yocepu ōgamō nĩ, “Ayela ope, kūr ibed unu kĩ lworo. Obangawu, n'obedo Obanga k'apapwu, ěnē oketho cĩlĩngwa ĩ pukiwu. An abino agamō cĩlĩngwa. Cē ěn okelo Cimeon yōkō yo bothgĩ. **24** Atic na gwōkō ōt otero utmego ĩ ōt ka Yocepu, ōmĩōgĩ pii mē lwōkō tyēn-gĩ ěka ōmĩō kenegĩ cem. **25** Gĩn ōyūbō mĩcgĩ mē mĩō both Yocepu ka bino dwogo kiceng, piēn onwongo ekobo nĩgĩ nĩ gĩn bino cem kanya acēl kōdē. **26** Ī karē na Yocepu obino pacō, gĩn ōmĩō ěn mĩc na gĩn okelo ěka oryebere gĩnĩ pĩny ĩ nyime. **27** Ēn openyogĩ kite na gĩn tye kōdē ěka dōkĩ openyogĩ nĩ, “Apapwu na un ikobo nĩ otii tye nĩngō? Ēn pod tye na kwō?” **28** Gĩn ōgamō nĩ, “Aticni apapwa pod kwō ěka tye na bēr.” ěka gĩn oryebere pĩny mē nyutho wōrō bothe. **29** Ī karē na Yocepu ōnēnō ōmĩn mērē Benjamin, wod ka aya mērē kikokome, cē openyo nĩ, “Man ěnē ōmĩnwu na tĩdĩ na un ikobo nĩna?” Cē ěn okobo nĩ, “Ěk Obanga omii gum, woda.” **30** Yocepu ōdōnyō yōkō piōpiō, piēn cwinye onwongo myēl ĩ kom ōmĩn mērē. Ēn ōcidhō ōrangō kany mōrō na myero ekok iē. Cē ōdōnyō ĩ ōt kabuto mērē ěka okok iē. **31** Kinge ěn ōlwōkō wangē, odonyo yōkō ěka ōdĩō

cwinye cê okobo nî, “Wêk epok cem.” 32 Epoko cem i mēja mērê kênê, mē utmego mērê i mējagî kên-gî. Jô Ejip na cemo kôdê thon i mējagî kên-gî. Jô Ejip ba cemo kanya acêl kî jô Iburu piên manôn obedo gin mē kwer both jô Ejip. 33 Utmego mērê obedo i nyime na lûbêrê kit n’ênnywölôgî kôdê, cakêrê kî both kaô naka both athîn na tîdî; êka ngat acêlacêl obedo nêno awodhe kî ur. 34 I karê n’epoko nigî cem kî i mēja ka Yocepu, epoko mē ka Benjamin na kadhô mē ka jô nôkênê kibêc wang abic. Gîn ocemo êka omedho ginî abonge ayela mörô kôdê.

44 Kinge na karama othum, Yocepu ôcikô atic mērê na gwôkô ôdê nî, “Pik cem opong puki ka jô nôn na gîn twêrô tingo, êka iketh cîling ka ngat acêlacêl i dhô puku mērê. 2 Cê iketh ekopo ryalna i dhô puku k’awobi na tîdî, kanya acêl kî cîling mē wilô cem mērê.” Ên ôtimô kite na Yocepu okobo nîne kôdê. 3 Kodiko mērê na pîny dong oru, êmîogî ôcidhô kî yorgî yôkô kanya acêl kî kenegî. 4 Gîn onwongo bara ôcidhô na bor kî i pacô i karê na Yocepu okobo both atic na gwôkô jami mērê nî, “Lûb kôr jô nôn piôpiô, êka ka imakôgî, cê ikob bothgî nî, ‘Pîngô un icûlô gin na bër kî gin na rac? 5 Pathî ekopo ni ênê adwongna modho kôdê êka thon tio kôdê mē thyeth? Un itimô gin na rac rwôk.’” 6 I karê n’atic ka Yocepu ômakôgî i yoo, ên ônwô kôp ni bothgî. 7 Gîn okobo nîne nî, “Adwongwa, ngô n’ômîô in itwakô koth kôp nôn? Wan ebeto eticni myero kûr êtim koth tim na calô manôn! 8 Nê, cîling na wan enwongo i dhô pukiwa, wan edwongo ôkô bothi anaka kî i lobo Kanaan. Cê pîngô wan myero êkwal ryal onyo gol kî i ôt k’adwongni? 9 Ka ebino nwongo tye both ngat mörô kî i kinwa, êk ênê ôthôô. Wan kibêc ebino bedo opii k’adwongni.” 10 Ên ôgamô nî, “Wêk unu obed nî kômanôn kite na un ikobo kôdê. Ngat n’ebino nwongo ekopo bothe ênê bino bedo opiina; jô nôkênê ebino wêkôgî cidhô.” 11 Cê ngat acêlacêl ôcakô cibo puku mērê pîny piôpiô êka ôyabô dhôgê. 12 Cê atic ka Yocepu ôcakô rangô i puki cakêrê kî both ngat na dit naka both ngat na tîdî. Ekopo ebino enwongo i puku ka Benjamin. 13 Utmego ka Yocepu ôyêcô bông-gî pî cwer cwiny. Cê gîn kibêc otweo yêcgî i nge kenegî êka ôdôk ginî yo pacô. 14 I karê na Yuda êka utmego mērê obino ginî i ôt ka Yocepu, gîn onwongo ên pod tye kany nôn, cê opodho ginî pîny oryebere i nyime. 15 Yocepu okobo bothgî nî, “Man ngô na un onwongo imîtô timô? Un ba ingeo unu nî dhanô na calô an twêrô ngeo jami nî kî thyeth?” 16 Êka Yuda okobo nî, “Onu ebino kobo ngô both adwongna? Ngô na onu ebino twakô? Onu ebino kwanyô bal kî

kom onu nîngô? Obanga otyeko nwongo bal i kom aticni. Wan dong êdôkô opii k’adwongna—onu êka ngat n’enwongo okopo kî bothe.” 17 Êntô Yocepu okobo nî, “An ba atwêrô timô nî kômanôn! Êntô ngat n’enwongo ekopo bothe, ênê bino bedo opiina. Un jô nôkênê kibêc itwêrô unu dôk both apapwu kî kuc.” 18 Cê Yuda ôcidhô bothe êka okobo nîne nî, “Akwaï adwongna, êk an atwak kôp mörô kodi. Kûr iwêk akêmôni obed na lyeth i koma, piên in irôm kî Parao kikokome. 19 Adwongna openyo etic mērê nî, ‘Un itye k’apapwu, onyo ôminwu nôkênê?’ 20 Êka wan ekobo both adwongna nî, ‘Wan etye k’apapwa na dong otii êka ôminwa na tîdî n’ênnywölô i karê n’apapwa onwongo dong otii ôkô. Ômin mērê ôthôô ôkô, êka ên kênê ênê wod k’aya mērê n’odong, êka apap mērê marô ên rwôk.’ 21 “Cê in ikobo both eticni nî, ‘Kel unu botha, êk anên ên kî wanga.’ 22 Wan ekobo both adwongna nî, ‘Awobi ni ba twêrô wêkô apap mērê. Ka ên ôwêkô; apap mērê bino thôô ôkô.’ 23 Êntô in ikobo both eticni nî, ‘Ka ôminwu na tîdî ba owotho kodwu kanya acêl, un ba ibino nêno wanga dôki.’ 24 I karê na wan êdôk yo both aticni, apapna, wan ebino ekobo nîne kôp n’adwongna okobo. 25 “Cê apapwa okobo nî, ‘Dôk unu yo Ejip êk iwîl unu cem mörô niwa.’ 26 Êntô wan ekobo nî, ‘Wan ba ebino cidhô yo kunôn. Ka ôminwa na tîdî bino cidhô kôdwa, cê wan ebino cidhô yo kunôn, piên wan ba ebino nêno wang dhanô ca, thwara ka ôminwa na tîdî tye i kinwa.’ 27 “Apapna okobo niwa nî, ‘Un ingeo nî dhakôna ônywölô êthinô awope arîô. 28 Acêl kî kin-gî ôwêka ôkô, cê an akobo nî, “Adyer lee na ger ôkidhô ên ôkô na thîthinô.” An ba dôk anênô ên na twal. 29 Ka ikwanyô unu man ôkô kî botha, êka gin na rac opodho i kome, cê cwer cwiny na un ibino miôna bino nekona ôkô.’ (Sheol h7585) 30 “Pî manôn adwongna, an ba arômô dôk both apapna abonge awobi ni. Kwô k’apapwa ocung i kom kwô k’awobi ni. 31 Ka ên ônênô nî awobi ni ope i kinwa, cwer cwiny bino miô apapwa thôô ôkô. (Sheol h7585) 32 Adwongna, an abino acikara both apapna nî an abino gwôkô awobi ni. An akobo nîne nî, ‘Ka an ba abino dwongo ên bothi, cê bal mērê bino dwogo i wia i nyim apapna i karê mē kwôna kibêc.’ 33 “Cê kobedini akwai nî itim bër iye aticni odong kany na calô opii k’adwongna nakaka awobi ni, êk imîi awobi ni ôdôk pacô kanya acêl kî utmego mērê. 34 An atwêrô dôk both apapna nîngô ka awobi ni ba owotho kôda? An ba amîtô nêno gin na rac ka podho i kom apapna.”

45 Cê Yocepu ba dôk ôdiô cwinye i nyim etic mērê kibêc n’onwongo ocung i ngete, êka oredo kî

koko ni, "Mii unu jo kibec oya ocidh gini oko ki botha!" Ngat moro onwongo ope both Yocepu i karé na en nyuthere both utmego méré. 2 Éka en oredo ki koko rwok naka jo mé Eijp owinyo gini. Jo mé ot ka Parao owinyo gini thon. 3 Yocepu okobo both utmego méré ni, "An ené Yocepu! Apapna pod tye na kwó?" Éntö utmego méré onwongo ba twéro gini gamö köp méré, pién onwongo tye gini ki lworo i nyime. 4 Yocepu okobo both utmego méré ni, "Bin unu na cwök botha." Cé gin obino na cwök bothe éka okobo nigí ni, "An ené öminwu Yocepu, ngat na un yam icadhó i Eijp! 5 Kür dong ibed unu ki cwer cwiny, kür ikéc unu i komwu kenwu pi cadhóna kany, pién Obanga ené yam oora kany i nyimwu ek alar kwó ka jii. 6 Pi mwaka ariö n'opoth kéc onwongo tye i lobo, éka pi mwaka abic na tye ka bino, pur ki kac ba bino bedo na tye. 7 Éntö Obanga oora i nyimwu ek agwök jo na bino dong i wi lobo, éka mé larö kwöwu ki yoo mé aura ni. 8 "Pi manön, pathi un ené iora unu kany, éntö Obanga. En ömiö an adökö amii thama ka Parao, adwong na löö ödé kibéc éka alóc mé Eijp kibéc. 9 Kobedini dong dök unu both apapna éka ikob unu niné ni, 'Man ené ngö na wodi Yocepu ököbó: Obanga ömiö abedo ngat na löö Eijp kibéc. Bin botha kany; kür iru. 10 In ibino bedo i lobo Gocen, éka ibino bedo na cwök köda—in, éthinöni éka ékwaéni, romni éka dhok, éka jami kibéc na in itye ködé. 11 An abino gwököni ki kunön pién mwaka abic mé kec pod odong anyim, ek in ki jo mé pacöni, éka jo kibéc na tye bothi kür onwong gini can.'" 12 Cé Yocepu okobo ni, "In éka öméra Benjamin itwéro unu néné ki wangwu ni an ené atye ka twak kodwu. 13 Myero unu ikob both apapna wöro kibéc n'eketho i koma i Eijp éka gin na kibéc na un inénö. Éntö kel unu apapna kany piöpiö." 14 Cé en öthünö ngut ömin méré Benjamin éka okok. Benjamin thon öthünö ngute éka öcakö koko. 15 Cé Yocepu önödhö lem utmego méré kibéc nakun kok. Kinge manön utmego méré ötwak ködé. 16 I karé na köp owinyere i pacö ka Parao ni utmego ka Yocepu obino gini, cwiny Parao éka etic méré obedo na yom rwök. 17 Parao okobo both Yocepu ni, "Kob both utmegoni ni, 'Tim unu ni köman: Twe unu yéc i nge kenewu, éka idök unu i lobo Kanaan, 18 ek ikel unu apapwu ki jöwu obin gini botha. An abino miöwu lobo na bér rwök na tye i Eijp éka ibino unu camö cem na bér na tye i lobo.' 19 "In thon cikgi ni, 'Tim unu ni köman: Ter unu gadigadi ki i Eijp pi éthinöwu éka monwu, ek ikel unu apapwu obin. 20 Kür ipar unu pi jamiwu, pién gin na bécö kibéc mé lobo Eijp bino bedo mewu.'" 21 Awope ka Icarael ötimö gini kite na en okobo ködé. Yocepu

ömiögi gadigadi kite na Parao öcikö, éka ömiögi jami na mitéré mé wothgi. 22 Ömiö both ngat acélaçél böng na nyen mé aruka. Éntö ömiö Benjamin böng na bécö abic mé alöka éka cékél mé ryal mia adek. 23 En ooro n'apap méré jami ni: Kene apar n'öyöö gini jami na bécö mé Eijp, kene na mon apar n'öyöö kal ki cem, éka jami nökené na mitéré pi woth k'apapgi. 24 Cé en ömiö utmego méré öcidhö. Na gin dong tye ka yaa, en okobo nigí ni, "Kür ibed unu ka dha i yoo." 25 Cé gin oya ökö ki i Eijp, cé odwongo gini i lobo Kanaan both apapgi Jakob. 26 Gin ököbó bothe ni, "Yocepu pod tye na kwö, éka ené obedo alóc mé Eijp kibéc." Cé twak ölöö Jakob ökö pién ba oye ngö na en owinyo. 27 Éntö i karé n'ekobo niné gin na kibéc na Yocepu okobo, éka na en önenö gadigadi gini na Yocepu ömiö mé tingo en, cé tipo kom apapgi Jakob öcakö dwogo. 28 Cé Jakob okobo ni, "Adyer an dong aye! Woda Yocepu pod tye na kwö. An abino cidhö mé néné en na pod bara athöö."

46 Cé Icarael öcakö woth ki jami méré kibéc. I karé na en othuno i Beerceba, en ömiö tyér awanga both Obanga k'apap méré Icaika. 2 Obanga ötwak ki Icarael i wang lek i kiwor nakun kobo ni, "Jakob, Jakob!" En ögamö ni, "An enene!" 3 Obanga okobo ni, "An Obanga, Obanga k'apapni, kür ilwor cidhö yo Eijp, pién an abino miöni idökö rok na dit ki kunön. 4 An abino cidhö kodi naka i Eijp, éka an abino dwököni cen dökí. Cé Yocepu bino önyö ngöm i wii." 5 Cé Jakob öcakö woth ki i Beerceba, éka awope méré otero apapgi, éthinögi éka mon-gi i gadigadi na Parao ooro mé tero en. 6 Gin otero leenigi ki jami na gin onwongo ki i lobo Kanaan. Jakob éka éthinö méré kibéc öcidhö gini yo Eijp. 7 En öcidhö i Eijp k'awope méré éka anyira méré—k'ekwaé méré kibéc. 8 Man ené nyíng awope ka Icarael (Jakob éka ékwaé méré) n'öcidhö gini yo Eijp: Reuben athin kaö ka Jakob. 9 Awope ka Reuben gin ene: Kanok, Pallu, Kejeron éka Karmi. 10 Awope ka Cimeon gin ene: Jemuel, Jamin, Okad, Jakin, Joka éka Caul (n'obedo wod ka dhakö mé Kanaan). 11 Awope ka Lebi gin ene: Gercon, Kokat éka Merari. 12 Awope ka Yuda gin ene: Er, Onan, Cela, Perej éka Jera (éntö Er éka Onan obino öthöö gini ökö i lobo Kanaan). Awope ka Perej gin ene: Kejeron éka Kamul. 13 Awope ka Icacar gin ene: Tola, Puwa, Jacub éka Cimron. 14 Awope ka Jabulon gin ene: Cered, Elon éka Jaleel. 15 Man ené onwongo awope ka Lea na en önywölö ki Jakob i Paddan Aram, kanya acél ki nyaré Dina. Awope éka anyira méré kibéc onwongo tye pyer adek wie adek. 16 Awope ka Gad gin ene: Jipon,

Kagi, Cuni, Ejibon, Eri, Arodi ëka Areli. 17 Awope ka Acer gin ene: Imna, Iciba, Icibi ëka Beria. Amin-gi onwongo nyingë Cera. Awope ka Beria gin ene: Keber ëka Malkiel. 18 Man ënë onwongo awope ka Jilpa na ën önywölö ki Jakob, na Laban ömïö both nyarë Lea. Ën önywölö ëthiñö apar abicël kibëc. 19 Awope ka Racel dhakö ka Jakob gin ene: Yocepu ëka Benjamin. 20 I lobo Ejip, Yocepu önywölö Manace ëka Ephraim ki Acenat, nyaka Potipera alamdhök më On. 21 Awope ka Benjamin gin ene: Bela, Beker, Acibel, Gera, Naaman, Eki, Roc, Mupim, Kupim ëka Arud. 22 Man ënë awope apar angwën kibëc na Racel onwongo önywölö ki Jakob. 23 Wod ka Dan ene: Kucim. 24 Awope ka Naputali gin ene: Jajeel, Guni, Jejer ëka Cilem. 25 Man ënë onwongo awope ka Bila na Laban ömïö both nyarë Racel. Ën önywölö ki Jakob ëthiñö abirö kibëc. 26 Jö kibëc n'öcidhö ki Jakob yo Ejip n'onwongo obedo ëkwaë mërë kikokome, na ba ëkwanö mon k'awope mërë, onwongo tye pyer abicël wie abicël. 27 Ka ëkwanö awope ariö na Yocepu onwongo önywölö i Ejip, wel jö më öt ka Jakob n'öcidhö gini yo Ejip onwongo tye pyer abirö kibëc. 28 Jakob ooro Yuda më cidhö anyim ninë both Yocepu ëk onyuth ninë yoo na cidhö yo Gocen. I karë na gin othuno i lobo më Gocen, 29 Yocepu onwongo öyübö gadigadi mërë më cidhö romo k'apap mërë Icarael i Gocen. I karë na Yocepu othuno bothe, ën öthünö ngut apap mërë ëka okok pi caa na lac. 30 Icarael okobo both Yocepu ni, "An dong atwëro thöö, piën dong anëñö wangi ëka aniang ni in pod ikwö." 31 Cë Yocepu okobo both utmego mërë ëka jö më öt k'apap mërë ni, "An abino cidhö both Parao ëk akob ninë ni, 'Utmegona ëka jö më öt k'apapna n'onwongo bedo gini i lobo Kanaan obino gini botha. 32 Jö ni obedo gini ëkwath ëka gwökö gini leeni. Gin okelo rom ki dyegi ëka dhok ki gin na kibëc na gin tye ködë." 33 Ka Parao ocwodowu ëka openyowu ni, 'Tic ngö na un itio?' 34 Un myero igam ni, 'Wan eticni ebodo ëkwath cakërë i karë më thinowa thuno ködë naka tin, kite na kwerewa onwongo timö ködë.' Cë ebino yeo niwu më bedo i lobo më Gocen, piën ëkwath kibëc obedo gini gin më kwer both jö më Ejip."

47 Yocepu öcidhö ëka okobo both Parao ni, "Apapna ëka utmegona obino gini ki i lobo më Kanaan ki rom ki dyegigi ëka dhok ki jamigi kibëc na gin tye ködë. Kobedini dong gin tye i lobo më Gocen." 2 Ën öyëro utmego mërë abic ëka onyuthogi both Parao. 3 Parao openyo utmego ka Yocepu ni, "Tic ngö na un itio?" Gin okobo both Parao ni,

"Wan, eticni, ebodo ëkwath kite na kwerewa onwongo obedo ködë." 4 Gin thon okobo both Parao ni, "Wan ebino më bedo kany pi karë na nönök, piën kec tye na rac rwök i Kanaan ëka lum ope pi rom k'eticni. Kobedini dong wan ëkwaë ni imiï eticni obed gini i lobo më Gocen." 5 Parao okobo both Yocepu ni, "Apapni ëka utmegoni obino gini bothi. 6 Lobo Ejip tye i cingi; keth apapni ëka utmegoni i lobo na bër. Miigi obed i lobo Gocen, ëka ka ingeo jö mörö ki kig-gi na ryëk, cë ikethgi më bedo jö na löö leenina." 7 Cë Yocepu okelo apap mërë Jakob ëka onyutho ën i nyim Parao. Kinge Jakob ölamö gum i kom Parao. 8 Parao openyo ën ni, "In itye ki mwaka adi?" 9 Ëka Jakob okobo both Parao ni, "An dong akwö i wi lobo pi mwaka mia acël ki pyer adek. Ëntö mwaka më wowothana obedo na nönök ëka opong ki pëkö; mwaka më kwöna ba röm ki mwaka më wowotha ka kwerena." 10 Cë Jakob ölamö gum i kom Parao döki, ëka öya ökö ki i nyime. 11 Cë Yocepu ömïö apap mërë ëka utmego mërë kabedo i lobo Ejip ëka ömïögi jami i ngöm na bër na tye i Ramecec, kite na Parao okobo ninë ködë. 12 Yocepu thon opoko cem both apap mërë ëka utmego mërë ki jö kibëc më öt k'apap mërë, nakun lübö wel ëthiñögi. 13 I karë nön cem onwongo ope i lobo kibëc piën kec onwongo rac rwök; jö më lobo Ejip ki jö më lobo Kanaan ödökö gini na görü pi kec n'ödiögi. 14 Yocepu öcökö ciling kibëc n'onwongo tye i lobo Ejip ëka Kanaan më cülö cem n'onwongo gin wilö ëka okelo i pacö ka Parao. 15 I karë na ciling ka jö më Ejip ëka Kanaan dong othum, jö Ejip kibëc öcidhö gini both Yocepu ëka okobo gini ni, "Miwiwa cem, pingö in imiïto ni wan ëthöö i wangi? Cilingwa dong othum ökö." 16 Cë Yocepu ögamö ni, "Kel unu leeniwu, an abino cadhö niwu cem nakun alökö ki leeniwu, kite na dong cilingwu othum ökö." 17 Cë gin okelo leenigi both Yocepu. Ën ömïögi cem nakun ëlökö k'angolegi, romgi, dyegigi, dhokgi, ëka kenegi. Ën ömïögi cem pi mwaka nön nakun ëlökö ki leenigi kibëc. 18 Kinge na mwaka nön othum, gin obino both Yocepu i mwaka nökenë ëka okobo gini ni, "Wan ba ëtwëro kanö köp mörö ki bothi adwongwa, kite na cilingwa dong othum ökö kibëc ëka leeniwa obedo meg. Gin mörö ope n'odong pi adwongwa na path ki komwa ëka ngömwa. 19 Pingö imiïto ni wan ëthöö i wangi na in inëñö, wan kanya acël ki ngömwa? In iwilwa ökö kanya acël ki ngömwa nakun ilökö ki cem, ëk wan ëka ngömwa ebod opii ka Parao. Miwiwa kodhi ëk ebod na kwö kür ëthöö ëka ngöm kür odong nono." 20 Pi manön Yocepu öwilö lobo kibëc më Ejip pi Parao. Jö Ejip kibëc öcadhö gini pwothigi ökö piën kec onwongo rac rwök bothgi.

Cê lobo ôdôkô mê ka Parao. 21 Yocepu ômiô jô kibêc ôdôkô opii cakêrê kî ajiki lobo mê Ejjip kucêl, naka othuno kôdê yo kucêl. 22 Êntô ên ba ôwîlô lobo k'êlamdhôk piên gin onwongo nwongo cemgi kî both Parao. Manôn ênê ômiôgi ba ôcadhô ngômgi. 23 Yocepu okobo both lwak nî, "Kobedini dong kite na an dong awîlôwu êka ngômwu pî Parao, kodhi dong ene. Gam unu êk ipur unu. 24 Êntô ka îcôkô unu cem, miî unu acêl mê abic both Parao. Angwên mê abic bino bedo mewu mê kodhi mê apura êka mê acamawu kanya acêl kî jô mê udiwu." 25 Gin okobo nî, "In îlarô kwôwa, adwong êk ebed kî cwiny na bër i nyimi. Wan ebino bedo opii ka Parao." 26 Cê Yocepu oketho n'obedo cik na makô ngôm i lobo Ejjip—naka tin pod tye—nî acêl mê abic mê cem, obedo mê ka Parao. Ngôm k'êlamdhôk kékên ênê ba ôdôkô mê ka Parao. 27 Jô Icarael obedo ginî i Ejjip, i lobo mê Gocen. Gin onwongo jami kî kunôn, ônywôl ginî êka welgi ômêdêrê na pol rwôk. 28 Jakob obedo i lobo mê Ejjip pî mwaka apar abirô, êka mwaka mê kwô mêrê onwongo mia acêl kî pyer angwên wie abirô. 29 Na karê mê thôô ka Jakob onyingo na cwôk, ên ocwodo wode Yocepu, êka okobo ninê nî, "Ka an atye kî cwiny na bër i nyimi, cê iketh cingi, i kin ema êka icikiri nî in ibino nyutho nîna kîca êka gen-ni. Kûr iika i lobo Ejjip, 30 êntô an amîtô nî eika kanya kwerena tye iê; tînga ôkô kî i Ejjip, cê iika i kabedo n'eikogî iê." Yocepu okobo nî, "An abino tîmô kite na in ikobo kôdê." 31 Jakob okobo nî, "Kwongiri botha nî in ibino tîmô nî kômanôn." Cê Yocepu okwongere bothe êka Jakob okulo wie pîny i wi kabuto mêrê.

48 Kinge karê môrô ekobo both Yocepu nî, "Apapni two." Cê ên otero awope mêrê ariô, Manace êka Epraim. 2 I karê n'ekobo both Jakob nî, "Wodi Yocepu obino bothi," Icarael ôcükêrê ôya malô êka obedo i wi kabuto mêrê. 3 Jakob okobo both Yocepu nî, "Obanga Won Twêr kibêc onen botha i Luj i lobo Kanaan, êka kî kunôn ên ômia gum. 4 Ên okobo nîna nî, 'An abino miôni înya êka abino mêdô welwu. An abino miôni îdôkô rok ka jô na pol, êka an abino miô lobo ni both êkwaeni na bino lûbôni mê bedo mêgi na twal.' 5 "Êka kobedini, awopeni ariô na in înywôlôgi i lobo Ejjip n'onwongo bara abino bothi kany, ebino cwodogî nî mêga. Epraim êka Manace bino bedo mêga kite na Reuben êka Cimeon obedo ginî mêga. 6 Êthinô môrô kékên n'ebino nywôlôgi kî kôrgi ebino cwodogî nî megî; ebino kwanôgi kî nyîng utmegogî i karê na gin poko lobo mê alea. 7 I karê n'onwongo an atye ka dwogo kî i Paddan, gin n'ocwero cwinya ênê nî ayani Racel ôthôô nîna ôkô i lobo Kanaan na pod

etye i yoo, n'onwongo dong acwôk kî Eparata. Cê aiko ên kunôn i nget yoo na cîdhô yo Eparata" (manôn ênê Bethel). 8 I karê na Icarael ônêô awope ka Yocepu, ên openyo nî, "Man jô mênê?" 9 Yocepu okobo n'apap mêrê nî, "Gîn ênê awopena n'Obanga ômia kî kany." Cê Icarael okobo nî, "Kelgi botha kany, êk alam gum i komgi." 10 I karê nôn Jakob onwongo ba dôki nêô pîny na bër piên onwongo dong otii. Cê Yocepu okelo awope mêrê na cwôk bothe cê ôndôdhô lemgi êka ôthûnôgi. 11 Jakob okobo both Yocepu nî, "Onwongo athamô nî ba dôk abino nêô wangi, êka kobedini Obanga ômia anêô êthinôni thon." 12 Cê Yocepu ôkwanyôgi kî i cõng apap mêrê Icarael êka oryebere pîny cê okulo wie i ngôm. 13 Yocepu otero gin kibêc, Epraim i cîngê kucem n'okemo cîng Icarael kucam, êka Manace i cîngê kucam n'okemo cîng Icarael kucem, êka okelogi na cwôk bothe. 14 Êntô Icarael olyao cîngê kucem êka oketho i wi Epraim, n'obedo athîn na tîdi, êka olyao cîngê kucam ari cê oketho i wi Manace n'obedo kaô. 15 Cê ôlamô gum i kom Yocepu êka okobo nî, "Êk Obanga na kwarôwa Abraam êka Icaka obedo ginî ka lûbô cik mêrê, Obanga n'onwongo obedo akwathna i kwôna kibêc naka tin, 16 malaika n'ôlara kî kom gin na rac —ômiî gum both awope nî. Êk ecwodgi kî nyînga, êka kî nyîng kwarôwa Abraam êka Icaka, êka gin myero ômêdêrê na pol rwôk i wi lobo." 17 I karê na Yocepu ônêô nî apap mêrê oketho cîngê kucem i wi Epraim, cwinye ba obedo na yom. Cê ôkwanyô cîng apap mêrê ôkô kî i wi Epraim êka oketho i wi Manace. 18 Yocepu okobo ninê nî, "Pathî nî kômanôn apapna, man ênê obedo kaô; keth cingi kucem i wie." 19 Êntô apap mêrê ôkwêrô ôkô êka okobo nî, "An angeo, woda, an angeo. Ên thon bino bedo rok, êka ên thon bino bedo na dit. Êntô ômin mêrê na tîdi bino bedo na dit na lôô ên, êkwaê mêrê bino dôkô rok na pol." 20 Ôlamô gum i komgi i nîno nôn, nakun kobo nî, "Jô mê Icarael bino lamô gum kî nyîngi nî, 'Êk Obanga omii ibed calô Epraim êka Manace.'" Cê Jakob oketho nyîng Epraim i nyim nyîng Manace. 21 Cê Icarael okobo both Yocepu nî, "An dong acwôk thôô, êntô Obanga bino bedo kodwu, êka ên bino dwôkôwu i lobo ka kwerewu. 22 Na calô ngat acêl na lôô utmegoni, an amîô bothi kor kidi na an amaô kî both jô Amor kî pala abadê êka atumna."

49 Cê Jakob ocwodo awope mêrê êka okobo nî, "Cökêrê unu kanya acêl, êk akob niwu ngô na bino tîmêrê i komwu i karê mê anyim. 2 "Gûrê unu êka iwiny unu, un awope ka Jakob; winy unu apapwu Icarael. 3 "Reuben, in ênê ibedo athîn kaôna,

tékōna, éka acaki tékō koma, in éñé ìlōò kí wörö, éka kí tékō kom. 4 In ical kí pii na kelo bal, éka ba ibino döngö, piën in ibuto i kabuto k'apapni, ibedo kí dhakōna éka ilino kabutona. 5 "Cimeon éka Lebi obedo gīni utmego— pala abadēgi éñé obedo jami mé lwēny. 6 Ba abino bedo i athukogi, ék an kūr aribara i athukogi, piën oneko gīni jīi k'akēmōgi, éka otongo gīni odon thwoni kite na iḡi mītō. 7 Myero cen obed i kom akēmōgi, piën ger, éka akēmōgi, gwaū rwōk! An abino kéthōgi ökō kí i Icarael. 8 "Yuda, utmegoni bino pakōni; cingi bino makō ngut langni; awope k'apapni bino ryebere gīni pīny i nyimi. 9 Yuda, in ical k'athiin kibwor, iya kí mwodo lee, athina. Calō kibwor n'ōnywōngō éka obuto pīny, calō mīn kibwor—nga na twērō ero éñ? 10 Lüth mé lōc ba bino yaa kí both Yuda, onyo lüth k'alōc ba bino yaa kí kin tyēñé, naka ka won mērē obino, éka rok kibēc bino wörō éñ. 11 Éñ bino tweno kana mērē i kom yath ölōk, éka athiin kana i kom jang ölōk n'ēyērō; éñ bino lwōkō böng mērē i kom kōngō ölōk, böng mērē i kōngō ölōk na kwar. 12 Wangē bino bedo na cōl na lōö kōngō ölōk, lakē bino bedo na tar na lōö cak. 13 "Jabulon bino bedo i dhō nam, éka éñ bino bedo ka cūngo ka mel, wang lobo mērē bino mēdērē yo Cidon. 14 "Icakar cal kí kana na ték, buto pīny i dyere aditi mé yēc. 15 Ka éñ önēñō kite na ka yweo mērē bē, éka kí kite na lobo mērē yomo cwinye, éñ bino lōkō ngee i kom yēc na pēk éka dōkō opii i kom tic na ték. 16 "Dan bino ngōlō köp atir pī jōgē na calō kaka acēl mé Icarael. 17 Dan cal kí thwol na tye i nget gudō, ororo na tye i nget yoo, na tongo opuny angole gīni, cē miō ngat na ngwēcō kódē podho pīny. 18 "An akūrō lar na megī, Aa Rwoth. 19 "Éyak bino yakō Gad, éntō éñ bino lōkērē éka ryēmō kōrgi. 20 "Cem ka Acer bino cēk na bē; éñ bino miō cem na mīt n'opore pī rwoth. 21 "Naputali cal kí lee thim na ngwēcō abonge gin mōrō na jūkō, na iē opong kí köp na bēcō. 22 "Yocepu obedo jang ölōk na nyak, jang ölōk na cwōk kí wang pii, na jangē i dhō kor öt malō. 23 Lang bino lwēny i kome, gin bino celo éñ éka élwēnyō i kome. 24 Éntō atum mērē bino cūng na ba yengere, cingē ödōkō na ték, piën pī cing ngat na Thwōñé ka Jakob, piën pī Akwath, Kidi mé Icarael, 25 piën pī Obanga k'apapni na konyi, piën pī gum na Won Twēr éñé mii, kí gum na yaa kí malō i polo, gum na yaa kí kanya thut na tye pīny, gum mé thuno éka ic. 26 Gum k'apapni lōö gum ka kite na bedo na twal, nakaka mwaka mé kite na pol. Ék man kibēc obed i wi Yocepu, i kom terinyime, n'obino ödōkō atēla ka utmego mērē. 27 "Benjamin cal k'orudi na ger, éñ

camō lee n'oneko kodiko, kothyeno éñ poko gin na éñ öyakō." 28 Man éñé kaka apar ariō mé Icarael. Man éñé köp n'apapgi okobo bothgi i karē na éñ lamō gum i komgi. Éñ ölamō gum n'opore both ngat acēlacēl. 29 Cē éñ ömiōgi cik ni: "An dong acwōk cidhō ökō both jōga. lika unu kí kwerena i öd rwo na tye i pwodho ka Epron dhanō mé Kit. 30 Rwo na tye i pwodho mé Makpela, na cwōk kí Mamre i Kanaan, n'Abraam öwīlō mé bedo ngōm mé ik kí both Epron dhanō mé Kit, kanya acēl kí pwodho. 31 Kunōn éñé eiko Abraam kí dhakō mērē Cara, éka Icala kí dhakō mērē Rebeka iē. Kany nōn éñé an thon aiko Lea iē. 32 Pwodho éka kí rwo na tye iē onwongo öwīlō kí both jō Kit." 33 I karē na Jakob otyeko cikō awope mērē, éñ ödōlō tyēñé malō i wi kabuto, cē öthōö éka ödök both jōgē.

50 Cē Yocepu opodho i kom apap mērē, okok éka önödhō leme. 2 Cē Yocepu okobo both etic mērē n'obedo daktae mé wiwo kom apap mērē kí yath ék kūr öbal, cē daktae owiro kom Icarael. 3 Gīn otyeko ninō pyer angwēn, piën manōn éñé ninō na mītērē pī wiwo kom dhanō kí yath mé talō kome. Jō Ejip okoko gīni Jakob pī ninō pyer abirō. 4 I karē na ninō mé kwero cōla opoth ökō, Yocepu okobo both edite ka Parao ni, "Ka itye unu kí cwiny na bē i koma, twak unu both Parao na kakara. Kob unu ninē ni, 5 'Apapna ömīa akwongo kwong éka okobo ni, "An dong acwōk thōö. Ter koma i lobo Kanaan éka iika i bur lyēl na an akūnyō pī lyēna." Kobedini dong ék acīdh aik apapna; cē an abino dwogo." 6 Parao okobo ni, "Cīdh iik apapni, kite na éñ omii ikwongo kwong." 7 Cē Yocepu öcīdhō mé iko apap mērē. Edite ka Parao kibēc owotho kódē—edite mé öd pido éka edite kibēc mé lobo Ejip— 8 kanya acēl kí jō kibēc mé öt ka Yocepu, utmego mērē éka jō mé öt k'apap mērē. Éntō öwēkō gīni éthinōgi kēkēn, rom kí dyegi éka dhok i lobo mé Gocen. 9 Yocepu öcīdhō kí gadigadi éka wegī angole. Éñ owotho kí jō na pol rwōk. 10 I karē na gīn othuno i larū moo mé Atad, na tye na cwōk yo löka Jordan, cē gīn okok kunōn kí cwer cwiny éka kí kumo na thwōñé. Yocepu okwero cōla k'apap mērē pī ninō abirō. 11 I karē na jō Kanaan n'onwongo bedo gīni i lobo nōn önēñōgi kwero cōla i larū moo mé Atad, gīn okobo ni, "Man éñé kwero cōla mé cwer cwiny na thwōñé rwōk both jō Ejip." Manōn éñé ömiō kabedo nōn na cwōk kí Jordan ecwodo ni, Abel Micraim. 12 Cē awope ka Jakob obino ötimō gīni kite n'écikōgi kódē. 13 Gīn otingo lyēñé yo lobo Kanaan, éka eiko i öd rwo na tye i pwodho mé Makpela, na cwōk kí Mamre,

n'Abraam onwongo öwîlô na calô kabedo më ik kî both Epron dhanô më Kit kanya acêl kî pwodho. **14** Kinge iko apap mërë, Yocepu ödök yo Ejip kanya acêl kî utmego mërë, ëka kî jô nökenë kibëc na ën onwongo öcîdhö ködgî më iko apap mërë. **15** Í karë na utmego ka Yocepu önënö gîni nî apapgî dong öthöô ökö, gîn okobo nî, "Gwök onyo Yocepu bino kelo köp mörö í kom onu, ëka cülö kwor pî gin na rac kibëc na onu ëtimö í kome." **16** Cë gîn ooro dwôn-gî both Yocepu nakun kobo gîni nî, "Apapni öcîkôwa kî cîk ni n'onwongo ën bara öthöô: **17** 'Man ënë ngô na myero ikob unu both Yocepu: An akwai më tímö kîca both utmegoni pî bal ëka tím na rac na gîn ötimö í komi.' Öma tím kîca í kom bal k'etic k'Obanga k'apapni." Í karë na köp ni othuno bothe, Yocepu okok. **18** Cë utmego mërë thon obino ëka oryebere gîni pîny í nyime nakun kobo gîni nî, "Wan enene, ebeto opiini." **19** Éntö Yocepu okobo nîgî nî, "Kür ibed unu kî lworö. An atye nakaka Obanga? **20** Un íthëna unu athëna më tímö gin na rac í koma, ëntö Obanga ömîö man ötimërë pî larö kwö ka jô na pol, na calö un itye ka nënö tîn. **21** Pî manön, kür ibed unu kî lworö. An abino gwököwu k'ëthînöwu kibëc." Cë ën okweo cwinygî ëka ötwak kî mwolo bothgî. **22** Yocepu obeto í Ejip, kanya acêl kî jô më öt k'apap mërë kibëc. Én obeto í wi lobo pî mwaka mia acêl k'apar. **23** Yocepu önënö ëkwaë ka Epraim naka othuno ködë í kom ëkwaë më run më adek mërë. Én thon önënö ëthînö ka Makir wod ka Manace; n'onwongo etero na calö obeto mëgë. **24** Cë Yocepu okobo both utmego mërë nî, "An dong acwök thöô. Éntö Obanga bino kõnyöwu, ëka bino kwanyöwu ökö kî í lobo ni, dwököwu yo lobo na ën onwongo okwongo both Abraam, Icaka ëka Jakob." **25** Éka Yocepu ömîö ëthînö ka Icarael okwongo gîni kwong ëka okobo nî, "Obanga bino kõnyöwu. Cë un myero iting cogona ökö kî kany." **26** Cë Yocepu öthöô na mwaka më dit mërë tye mia acêl k'apar. Kinge na gîn owiro kî yath më talö kom ëk kür öbal, ebino epyelo kome í canduk lyël kî í Ejip.

Nwö Cîk

1 Man ênê kôp na Muca ôtwakô both jô Icarael kibêc ï lôka kulo Jordan kî kukidê ï karê na gîn tye ï thim, ï Araba n'opimere kî Cup, ï kin Paran kî Topel, Laban, Kajerot êka Dijabu. **2** (Tero nîno apar acêl mē woth, yaa kî ï Koreb mē cidhō yo Kadec Barnea nakun ewok kî ï yoo mē Kidi Ceir.) **3** ï nîno dwe acêl mē dwe mē apar wie acêl, ï mwaka mē pyer angwên, ênê Muca okobo both jô Icarael cîk kibêc n'onwongo Rwoth ômiô both na makô komgî. **4** Man ôtimêrê kinge na ên ôlôô Cikon rwoth ka jô Amor, n'onwongo lôô lôc ï Kecbon, êka Og rwoth mē Bacan, n'onwongo lôô lôc ï Acitarot êka Edrei. **5** ï lôka kulo mē Jordan kî kukidê mē lobo mē Moab, Muca ôcakô gönyô tyên cîk ni nakun kobo nî: **6** Rwoth Obanga onu ôtwak kod onu kî ï Koreb nî, "Un dong ibedo ï thê kidi nî pî karê na lac. **7** Yaa unu êk îcak unu wothwu, îcidh unu yo lobo n'otingere ka jô Amor, êka jô kibêc na cwôk kôdgî na tye ï Araba, ï kite, kî kuthô thê kite, ï Negeb êka ï lobo n'ôgürô dhô nam, ï lobo ka jô Kanaan êka ï Lebanon, naka ï kulo na thwônê, n'obedo kulo mē Euparate. **8** Nên! An dong atyeko miôwu lobo ni. Cidh unu êk igam unu lobo na Rwoth okwongere nî ebino miô both kwarôwu Abraam, Icaka, Jakob êka êkwaêgî na bino lûbôgî." **9** ï karê nôn, Muca okobo bothgî nî, "An ba dôkî arômô cobo pêkôwu kêna. **10** Rwoth Obangawu dong ômiô ïnya unu na pol rwôk, ênê ômiô tin ipol unu calô cêr na tye ï polo. **11** Êk Rwoth, Obanga ka kwerewu, ômiîwu îmedêrê tyên elip acêl êka ômiîwu gum kite na ên ôcikô kôdê! **12** Êntô an atwêrô cobo pêkôwu kêna nîngô nakun dong îdôkô unu yêc na pêk rwôk, êka kî kôp kibêc na tye ï kinwu? **13** Yêr unu jô môtô na ryêk, na nîang êka jô n'êwôrôgî kî ï kom kakawu acêlacêl, êka an abino kethogî na calô êtêlawu." **14** Un ibino igamô nîna nî, "Gin na in ikobo tye na bêr na wan myero êtîm." **15** Cê an akwanyô êtêla mē kakawu, êryêkô êka jô n'êwôrôgî. An akethogî mē bedo kî lôc ï komwu na calô edite ka jô elip, edite ka jô mia acêl, edite ka jô pyer abic, edite ka jô apar êka na calô êtêla mē kaka. **16** ï karê nôn an acikô êngôl-kôpwu nî: Wîny unu pido na tye ï kin utmegowu êka ïngôl unu kôp n'atîr, kadî kôp tye ï kin omego n'obedo dhanô mē Icarael onyo arok môrô na bedo bothe. **17** Kûr ilengere unu ï ngôlô-kôp; un ibino wînyo kôp ka ngat na tîdî êka mē ka ngat na dit na rôm arôma. Kûr ibed unu kî lworo ï kom ngat môrô, piên ngôlô-kôp obedo mē k'Obanga. Kel unu kôp môrô na têk rwôk kî bothwu êka an abino wînyo. **18** ï karê nôn an acikôwu ï kom jami kibêc

na un onwongo myero îtîm. **19** Cê wan êya ôkô kî ï Koreb kite na Rwoth Obangawa ôcikôwa kôdê. Wan ewok ï thim na lac na un înenô êka êcidhō yo lobo n'otingere ka jô Amor cê ethuno ï Kadec Barnea. **20** Cê an akobo bothwu nî, "Un ithuno ï lobo ka jô Amor n'otingere, na Rwoth Obanga onu tye ka miô both onu. **21** Nên, Rwoth Obangawu ômiôwu lobo. Cidh unu êk igam unu lobo kite na Rwoth Obanga, Obanga ka kwerewu, okobo niwu. Kûr ibed unu kî lworo; kûr cwinywu thon opodhi." **22** Cê un kibêc ibino unu botha êka ikobo unu nî, "Eru eor cwô môrô mē cidhō anyim êk ôcidh ôrôth gîni lobo nî onu êka odwongi gîni kôp both onu ï kom yoo na onu myero êlûbî êka peci na onu ebino dônyô iê." **23** An athamô nî man obedo thama na bêr; cê an ayêrô jô apar arîô, êcwô acêl kî ï kaka acêlacêl. **24** Gîn obino ôya êka ôcidhō gîni ï lobo n'otingere, cê obino gîni naka ï ora mē Ecikol êka ôrôthô gîni. **25** Gîn ôkwanyô nyig yen môtô mē lobo nôn êka okelo gîni bothwa. Gîn odwongo kôp bothwa nakun kobo gîni nî, "Lobo na Rwoth Obanga onu cwôk miô both onu obedo lobo na bêr." **26** Êntô un onwongo ba îmitô unu cidhō yo malô; un îjêr ï kom cîk ka Rwoth Obangawu. **27** Un ïngüngûta kî ï kêmawu nakun ikobo unu nî, "Rwoth dagwa; ên ôkwanyôwa kî ï Ejip mē miôwa ï cîng jô Amor êk otyekwa ôkô. **28** Wan ebino cidhō yo kwene? Utmegowa ômiôwa erwenyo genwa ôkô. Gîn kobo nî, "Jô mē lobo nôn têk êka boco gîni na lôôwa ôkô; peci tye na dôngô, na cêl mêrê tye naka malô ï wi polo. Wan thon ênenô jô Anak myôn." **29** Cê an akobo bothwu nî, "Kûr ibed unu kî myêl kom; kûr ilwor unugî. **30** Rwoth Obangawu, na ênê têlô nyimwu, ênê bino lwény pîrwu, kite na un înenô ên ôtimô ï Ejip, **31** êka ï thim. Kunôn un înenô kite na Rwoth Obangawu ôgwôkôwu kôdê, na calô kite n'apap tingo kî wode. Ên ôtimô man ï kabedo kibêc na un îcidhō yo iê naka ithuno unu ï kabedo ni." **32** Êntô kî kom gin na kibêc n'Obanga ôtimô un pod îkwêrô mē bedo kî gen ï kom Rwoth Obangawu, **33** n'obino ôtêlô nyimwu ï wothwu, kî mac ï kiwor êka kî pôl ï kiceng, mē nwongo kabedo niwu êk ibed unu iê êka mē nyutho niwu yoo na myero îlûb unu. **34** ï karê na Rwoth owînyo kôp na un ikobo, ên obedo k'akêmo êka okwongo kwong ni: **35** "Ngat môrô mē run ni na rac ope kadî k'acêl na bino nêno lobo na bêr na an akwongara mē miô both kwerewu, **36** na path kî Kaleb wod ka Jepune. Ên bino nêno lobo nôn. An abino miô ên êka êkwaê mêrê lobo na ên bino nyônô kî tyênê, piên ên obedo ka lûbô Rwoth kî cwinye kibêc." **37** Akêmo obino ômakô Rwoth thon ï koma pîrwu. Ên okobo nîna nî, "In thon ba ibino dônyô kunôn. **38** Êntô Yocua wod ka

Nun n'obedo alüb kori ênë bino dönyö. Dii cwinye, piën ên bino tëlö jö Icarael më gamö lobo nön." 39 Cê Rwoth okobo both onu kibëc ni, "Êthinöwu na pod thithinö gini na un ikobo ni ebino terogi i opii ëka na bara ngeo gini poko gin na bër ki kom gin na rac, gin ênë bino dönyö kunön. An abino miögi ëka gin bino gamö. 40 Êntö un, lökërë ëka idök unu i thim i yoo na cidhö yo Nam na Kwar." 41 Cê un igamö nina ni, "Wan ëbalö i nyim Rwoth. Wan ebino cidhö ëka ëlwënyö kite na Rwoth Obangawa öciköwa ködë." Cê ngat acëlacël oruko jami më lwënyö nakun thamö ni cidhö yo lobo n'otingere obedo gin na yot. 42 Êntö Rwoth okobo nina ni, "Kob niggi, 'Kür icidh unu malö më lwënyö piën an ba abino woth kodwu ëka langwu bino löönöwu.'" 43 An atwak kodwu, ëntö un ba iwinyo. Un ijëm i kom cik ka Rwoth ëka pi awakawu un icidhö i lobo n'otingere. 44 Jö Amor n'onwongo bedo gini kanya otingere nön obino i komwu; gin öryëmö körwu calö kic ëka ölwënyö i komwu ki i Ceir naka othuno i Korma. 45 Cê un idwogo ëka ikok unu i nyim Rwoth, ëntö ên ba owinyo kokowu ëka ba olengo ithe i köpwu. 46 Pi manön, un idong i Kadec ninö na pol—pi karë kibëc na un ibedo kunön.

2 Cê wan ëlökërë ëka ëcidhö i thim, i yoo na dök yo Nam na Kwar, kite na Rwoth öcika ködë. Wan ebedo ka wirë i lobo më Ceir n'obedo lobo n'otingere pi karë na lac. 2 Cê Rwoth okobo nina ni, 3 "Un dong ibedo ka wirë i lobo ni n'otingere pi karë na lac; kobedini dong lökërë unu yo kukuju. 4 Mii jii cik ni gini: 'Un icwök unu wok i lobo ka utmegowu n'obedo ëkwaë k'Ecau, na bedo gini i lobo Ceir. Gin bino bedo ki lworo i komwu, ëntö myero igwökërë unu rwök. 5 Kür icak unu lwënyö i komgi, piën an ba abino miö lobogi mörö bothwu, kadï thon kany mörö na dhanö twërö cung ië. An amiö lobo n'otingere më Ceir both Ecau na calö mëgë. 6 Un ibino wilö cem më acama ëka pii më amodha ki bothgi.'" 7 Rwoth Obangawu ömïöwu gum i kom tic kibëc më cingwu. Ên ögwököwu i wothwu i thim ni na lac. I mwaka pyer angwën ni Rwoth Obangawu obedo ka gwököwu, ëka gin mörö ope n'orem ki bothwu. 8 Cê wan ëcidhö ëkadhö utmegowa n'obedo ëkwaë k'Ecau, na bedo gini i Ceir. Wan ëlökërë ki i yoo më Araba na yaa ki i Elat ëka Ejion Geber, cê ëcidhö i yoo na dök yo thim më Moab. 9 Cê Rwoth okobo nina ni, "Kür icidh unu both jö më Moab ki gero onyo icak unu lwënyö i komgi, piën an ba abino miöwu lobogi mörö. An atyeko miö Ar both ëkwaë ka Lot na calö mëgi." 10 (Jö Emim onwongo bedo gini kunön cön; gin obedo jö na ték ëka pol gini rwök nakun

boco gini calö jö Anak. 11 Jö ni ëkwanögi i kom jö Repa calö jö Anak, ëntö jö Moab cwodogi ni jö Emim. 12 Jö Kori onwongo cön bedo gini i Ceir, ëntö ëkwaë k'Ecau obino öryëmögi ökö. Gin otyekogi ökö kibëc ki i nyimgi ëka obedo gini i kabledogi kite na jö Icarael ötimö ködë i lobo na Rwoth ömiögi na calö mëgi.) 13 Eka Rwoth okobo ni, "Kobedini dong yaa unu malö, ingöl unu ora më Jered." Cê wan ëngölö ora. 14 Cakërë i karë na wan ëya ködë ki i Kadec Barnea naka ëngölö i ora më Jered, onwongo dong römö mwaka pyer adek wie aboro. I karë nön cwö kibëc më run nön n'onwongo obedo gini ëlwënyö obino öthöö gini ökö, kite na Rwoth onwongo okwongere ködë bothgi. 15 Cing Rwoth onwongo tye i komgi naka otyeko jö më run nön kibëc ki i kabledogi. 16 I karë na jö kibëc n'onwongo obedo gini ëlwënyö öthöö othum ökö, 17 Rwoth okobo nina ni, 18 "Tin myero iwok unu ki i wang lobo më Moab na cwök ki pacö më Ar. 19 Êntö ka ibino unu na cwök ki jö Amon, kür icidh unu bothgi ki gero onyo icak unu lwënyö i komgi, piën an ba abino miöwu lobo mörö n'obedo më ka jö Amon. An dong atyeko miö both ëkwaë ka Lot na calö mëgi." 20 (Manön thon onwongo ecwodo ni lobo ka jö Repa, n'onwongo bedo gini kunön; ëntö jö Amon cwodogi ni jö Jamjumim. 21 Gin onwongo obedo jö na ték ëka pol gini rwök nakun boco gini calö jö Anak. Rwoth obino otyekogi kibëc ki i nyim jö Amon, n'öryëmögi ökö ëka obedo gini i lobogi. 22 Man ênë kite na Rwoth ötimö ködë thon i kom ëkwaë k'Ecau n'onwongo obedo gini i Ceir, i karë na ên otyeko jö Kori ökö ki i nyimgi. Cê ëkwaë k'Ecau ögamö lobogi ëka oleo gini na pod bedo gini ië naka tin. 23 Eka pi jö Abi n'obedo gini i peci na thithinö naka othuno i Gaja, jö Kaptor n'obino gini ki i Kaptor otyekogi ökö ëka obedo gini i kabledogi.) 24 "Kinge na dong onu ewok i Moab, Rwoth okobo both onu ni, 'Yaa malö, icak unu dong ngölö ora më Arnon. Nën! An atyeko miö Cikon dhanö më Amor, rwoth më Kecbon, kanya acël ki lobo mërë i cingwu. Cidh unu anyim ëk ilwënyö unu i kome ëka igam unu lobo. 25 I ninö na tin, an abino miö koyo öny i kom rok kibëc na bedo i wi lobo nakun lworo makögi. Gin bino winyo köp i komwu ëka komgi bino myël nakun cwinigi podho pirwu.' 26 "Cê an aoro jii i thim më Kedemot both Cikon rwoth më Kecbon ki köp më kuc, nakun akobo ninë ni, 27 'Yee niwa më wok i loboni. Wan ebino wok nakun ëlübö yoo këkën. Wan ba ebino lökërë yo kucem onyo yo kucam. 28 Cadh niwa cem më acama ëka pii më amodha ki wel më ryal. Yee niwa ewok ki tyënwa këkën— 29 kite n'ëkwaë k'Ecau na bedo gini i Ceir ëka jö Moab na bedo gini i Ar ötimö ködë—naka wan

ëngölö kulo Jordan yo lobo na Rwoth Obangawa tye ka miöwa.' 30 Èntö Cikon rwoth më Kecbon ökwërö ökö nî wan kür ewok na cwök ködë piën Rwoth Obanga onwongo ömiö ën obedo kî cwiny na nwang ëka kî cwiny na tæk ëk ëmiï ën ï cingwu kite na dong ötimö ködë. 31 "Rwoth okobo nîna nî, 'Nën, an dong acakö miö Cikon ëka kî lobo mërë bothwu. Cak unu dong gamö lobo mërë na calö mewu.'" 32 Ì karë na Cikon ëka acikari mërë kibëc obino gîni më lwëny ï komwa kî ï Jakaj, 33 Rwoth Obangawa öcakö miö ën ï cingwa ëka eneko ën kanya acël k'awope mërë ëka k'acikari mërë kibëc. 34 Ì karë nön wan ëgamö peci mërë kibëc. Etyekogî—cwö, mon ëka ëthinö. Ngat mörö ope n'öbwöth na kwö. 35 Wan etero lim na kwö na wan ëyakö ëk ödök mëwa, kanya acël kî jami nökenë n'ëyakö kî ï peci kibëc na wan ëmaögî. 36 Cakërë kî ï Aroer na tye ï nget ora më Arnon ëka kî ï pacö na tye ï ora, më thuno ködë naka ï Gilead, pacö mörö ope na tæk n'ëgërö malö rwök na maö ölööwa. Rwoth Obangawa ömiögi kibëc ï cingwa. 37 Èntö un ba ibino iwok unu na cwök kî lobo ka jö Amon, kadî lobo na tye ï dhö kulo më Jabok onyo peci mörö na tye ï lobo n'otingere, onyo kanya Rwoth Obangawa öjuköwa kî ië.

3 Cë wan dökî ëlökërë, ëdök malö ï yoo na cidhö yo Bacan; Og rwoth më Bacan obino ï komwa k'acikari mërë kibëc më bino lwëny ködwa ï Edrei. 2 Èntö Rwoth okobo nîna nî, "Kür ibed kî lworo ï kome, piën an atyeko miö ën bothi k'acikari mërë kibëc ëka kî lobo mërë. In ibino timö ï kome kite na yam itimö ï kom Cikon rwoth ka jö Amor n'onwongo löö Kecbon." 3 Cë Rwoth Obanga onu thon ömiö Og rwoth më Bacan k'acikari mërë kibëc ï cingwa. Wan enekogî kibëc na ngat mörö ba öbwöth na kwö. 4 Ì karë nön wan ëmaö peci mërë kibëc. Pacö mörö ope kî ï peci pyer abicël na wan ba ëmaö kî bothgi—lobo kibëc më Argob na tye ï thë löc ka Og rwoth më Bacan. 5 Peci nî kibëc onwongo ëcëlö kî cël na tæk n'otingere malö rwök ëka dhö wangkac gîni n'eloro kî lote n'obedo nyweny, mëd kî peci na thithinö na pol na ba ëcëlögi. 6 Wan ebino etyeko peci kibëc, kite na wan ebino ëtimö ï kom Cikon rwoth më Kecbon—neko cwö kibëc, mon ëka ëthinö. 7 Èntö lim na kwö ëka jami kibëc na wan ëyakö kî ï pecigi, wan eterogî ëk obed mëwa. 8 Cë ï karë nön wan ëkwanyö lobo nön kî ï cing rwodhi ariö ka jö Amor na tye kukidë më kulo Jordan, cakërë kî ï ora më Arnon naka othuno ködë ï kidi më Kermon. 9 (Jö Cidon cwodo Kermon nî Cirion; ëka jö Amor cwodo nî Cenir.) 10 Wan ëmaö peci kibëc na tye ï lobo n'otingere malö n'öpëdhërë,

lobo Gilead kibëc ëka Bacan naka othuno ködë yo Caleka ëka Edrei, peci na tye ï thë löc ka Og rwoth më Bacan. 11 (Og rwoth më Bacan ënë onwongo odong kënë kî kin jö Repa. Ëka ëtana mërë onwongo ëyübö kî nywenyo. Bor mërë tye mita angwën ëka lac mërë mita ariö. Pod tye ï Raba ï pacö ka jö Amon.) 12 Ì karë nön na onu ëmaö lobo nî, an abino amiö lobo na tye kukuju më Aroer both jö Reuben ëka jö Gad, na tye ï ora më Arnon, kî nucu lobo n'otingere më Gilead, kanya acël kî peci mërë. 13 Lobo Gilead n'odong ëka lobo Bacan kibëc, na ënë lobo ka rwoth Og, an abino amiö both nucu kaka ka Manace. (Lobo kibëc më Argob na tye ï Bacan n'onwongo ecwodo nî lobo ka jö Repa. 14 Jair, akwar Manace, ökwanyö lobo Argob kibëc na cidhö naka ï wang lobo ka jö Gecur ëka jö Maakat; ebino ëcakö kî nyëngë, ëk naka tin Bacan ecwodo nî Kabot Jair.) 15 Ëka an amiö Gilead both Makir. 16 Èntö both jö ka Reuben ëka jö ka Gad amiö lobo n'öcakërë kî ï Gilead cidhö ködë naka ï ora më Arnon (dyere kulo ënë obedo wang apoki mërë) naka othuno ködë ï kulo më Jabok, na ënë wang apoki lobo ka jö Amon. 17 Wang apoki mërë kî kuthö onwongo tye ï kulo Jordan na tye ï Araba, cakërë kî ï nam më Kineret naka othuno ködë ï nam më Araba (nam më Kadö) na tye ï lobo na tye ï kor kidi më Piciga na tye kî kukidë. 18 Ì karë nön an aciköwu nakun akobo nî: "Rwoth Obangawu ömiöwu lobo nî ëk igam unu obed mewu. Èntö jö na mewu kibëc na tæk ï lwëny myero öngöl gîni Jordan nakun nwongo orukere gîni kî jami lwëny më cidhö ködë löka ï nyim utmegowu jö Icarael. 19 Èntö monwu, ëthinöwu, ëka limwu na kwö na pol twërö dong gîni ï peci na an amiöwu. 20 Myero ilwëny unu naka ka Rwoth ömiö utmegowu yweo kite n'ömiöwu ködë, na gin thon onwongo lobo na Rwoth Obangawu bino miögi ï löka kulo Jordan. Kinge manön, ngat acëlacël twërö dök cen ï lobo mërë na dong amiöwu." 21 Ì karë nön, an acikö Yocua nî, "In inënö kî wangi gin na kibëc na Rwoth Obangani ötimö ï kom rwodhi ariö nî. Rwoth bino timö nî kómanön thon ï kom löc kibëc na un ibino thuno ië ka ipoth unu yo kanya un itye ka cidhö ië. 22 Kür ilworgi; Rwoth Obangawu kikokome bino lwëny pirwu." 23 Ì karë nön an akwaö Rwoth nî, 24 "Rwoth Obanga, in icakö nyutho both aticni dit na megî ëka kî tæköni. Obanga mënë na tye ï wi polo onyo ï wi lobo na twërö tio tic më aura kite na in itio ködë? 25 Wëk acidh anën lobo na bër na tye yo löka kulo Jordan, lobo na bër n'otingere ëka kite më Lebanon." 26 Èntö Rwoth ökëcö ï koma pirwu ëka onwongo ba dök twërö winyona. Cë Rwoth okobo nî, "Manön örömo, kür dökî itwak köda ï kom köp nî. 27

Apé ïidh malö ï wi kidi më Piciga, cê ïnên yo kuthö ëka kukuju, kukwap ëka kukidë. Nën lobo kï wangi, piën in ba ibino ngölö kulo Jordan. 28 Ëntö cïk Yocua, ïdiï cwinye ëka ïmiï ën tøk cwin; piën ënë bino poth yo löka ca nakun tëlö jö ni, cê bino miögi gamö lobo na in ibino nënö.” 29 Cê wan ebodo ï ora na cwök kï Bet Peor.

4 Kobedini un jö Icarael, winy unu cïk kibëc na an abino pwonyowu. Gwökgï ëk ibed unu na kwö ëk ïdöny ëka ïgam unu lobo na Rwoth, Obanga ka kwerewu, tye ka miöwu. 2 Kür ïmëd unu köp mörö ï kom cïk na an acïkôwu ëka kür ïkwany unu köp mörö kï ië, ëntö gwök unu cïk ka Rwoth Obangawu kite na an amiöwu ködë. 3 Un ïnënö kï wangwu gin na Rwoth ötimö ï Baal Peor. Rwoth Obangawu obino otyeko jö kibëc na wörö Baal më Peor kï ï kinwu. 4 Ëntö un kibëc na pod iketho genwu ï kom Rwoth Obangawu pod itye unu na kwö naka tin. 5 Nën! An dong atyeko pwonyowu cïk kibëc kite na Rwoth Obangana öcïka ködë, ëk ïgwök unugi ï lobo na un ïcwök dönyö ië më gamö dökö mewu. 6 Gwök unu na bër, piën manön ënë bino nyutho ryëkö ëka ngecwu both rok, na bino gïni winyo cïk ni kibëc cê kobo ni, “Adyer, rok na dit ni obedo gïni jö na ryëk rwök ëka niang gïni.” 7 Rok mënë na dit na tye k’obangagi na cwök ködgi, kite na Rwoth Obanga onu bedo na cwök kod onu ï karë kibëc na onu ëlëgö bothe? 8 Rok mënë nököenë na dit, na tye kï cïk n’atir gïni na calö man na tin an atye ka ketho ï nyimwu? 9 Ëntö gwökëré unu na bër, kür ïmiï wiwu owil ökö kï kom gin na un ïnënö kï wangwu, onyo kür ïmiïgi orweny ökö kï ï cwinywu pï karë më kwöwu kibëc. Pwony unu cïk ni both ëthinöwu ëka both ëthinögi thon. 10 Po unu ï kom niinö na un icung ï nyim Rwoth Obangawu ï Koreb, ï karë na ën okobo niina ni, “Gür lwak ï nyima ëk owiny gïni köpna ëk opwony gïni kite më wöröna pï karë na gin pod tye na kwö ï wi lobo ëk opwony gïni both ëthinögi.” 11 Un ibino na cwök ëka icung unu ï tyën kidi, nakun wi kidi lyël kï mac naka ï polo, k’edou n’ocido na cöl ëka piny na cöl cuc. 12 Cê Rwoth ötwak kodwu kï ï mac. Un iwiny köp ëntö ba ïnënö unu kome; dwön këkën ënë owinyere. 13 Ën okobo niwu cïkëré mërë, cïk apar, na ën öcïkôwu më gwökö ëka öcöögï ï kom kite ariö n’apada. 14 Ëka Rwoth öcïka ï karë nön më pwonyowu kï cïk kibëc na ën öcïka ködë, ëk ïgwök unu ï lobo na un ïcidhö gamö më bedo mewu. 15 Myero ïgwökëré unu rwök piën ba ïnënö unu cal gin mörö ï karë na Rwoth ötwak kodwu ï Koreb kï ï mac na lyël. 16 Kür ïbal unu më yübö cal jwök pïrwu kenwu, cal gin mörö këkën

na un ïyübö, kadï ëyübö na cal k’ëcwö onyo dhakö, 17 onyo na cal kï lee mörö na bedo ï wi lobo onyo winyü mörö na ngwëcö malö ï wi yamö, 18 onyo gin mörö na kwö na wotho ï wi ngöm onyo rëc mörö na tye ï öd pii piny. 19 Ëka ka itingo wangi malö ï polo cê ïnënö ceng, dwe ëka cër—kï jami kibëc na tye ï polo—kür ïmiï gin mörö öywa thamawu më ryebere piny ï nyimgï ëka më wörö jami na Rwoth Obangawu ömiö pï rok kibëc nököenë na tye ï thë polo. 20 Ëntö Rwoth ölaröwu ëka ökwanyöwu ökö kï ï lobo Ejip, n’onwongo cal kï keno theth, më bedo jögë na pïrgï tøk kite na un itye ködë kobedini. 21 Akëmö ömakö Rwoth ï koma pïrwu, cê okwongere ni an ba abino ngölö kulo Jordan ëka dönyö ï lobo na bër na Rwoth Obangawu bino miöwu më bedo mewu. 22 An abino thöö ï lobo ni; an ba abino ngölö kulo Jordan; ëntö un ïcwök ngölö kulo yo löka ëka ibino unu gamö lobo na bër më bedo mewu. 23 Gwökëré unu ëk kür wiwu owil kï cïkëré ka Rwoth Obangawu na ën öcïkëré kodwu. Kür ïyüb unu cal jwök mörö pïrwu na cal kï gin mörö na yam Rwoth Obangawu öcïkö ni kür ïtim unu. 24 Piën Rwoth Obangawu cal kï mac na wangö piny, ën obedo Obanga na nyek. 25 ï karë më anyim, ka dong ïnywölö unu ëthinö ëka ëkwaëwu cê ibedo unu ï lobo pï karë na lac, kür ïbal unu kï yübö cal jwök mörö këkën. Man obedo gin na rac ï wang Rwoth Obangawu ëka bino miö akëmö makö ën ï komwu. 26 An tin acwodo polo ëka lobo më bedo caden ï komwu ni ibino unu thöö pïöpiö kï ï lobo na un itye ka ngölö kulo Jordan më gamö. Un ba ibino bedo kunön pï karë na lac ëntö ebino tyekowu ökö. 27 Rwoth bino këthöwu ökö ï kin rok na papath. Jö na nökök këkën ënë bino dong na kwö ï kin rok na Rwoth bino terowu ië. 28 Kï kunön un ibino wörö obanga na dhanö öyübö ayüba kï cingë kï ï kom yen ëka kite, na ba römö neno, ba winyo köp, ba cemo ëka ba ngweo gin mörö. 29 Ëntö ibino unu rangö Rwoth Obangawu kï kunön, ibino unu nwongo ën ka ïrangö unu kï cwinywu kibëc ëka kï tipowu kibëc. 30 Ka itye unu ï pëkö na jami ni kibëc ötimërë ï komwu, cê kinge, ibino unu dwogo both Rwoth Obangawu ëka ibino bedo unu kï winy ï kome. 31 Piën Rwoth Obangawu obedo Obanga na nyakïca; ën ba bino wëkö onyo tyekowu onyo wie ba bino wil kï cïkëré mërë kï kwerewu, na ën omoko bothgi kï kwong. 32 Kobedini peny unu pï karë n’opoth angeg, na bara ënywölöwu, cakëré ï karë n’Obanga ocweo dhanö ï wi lobo; cak penyö kï ï acaki lobo naka ï ajiki. Tye gin mörö na dit rwök na calö man n’ötimërë, onyo gin mörö na cal ködë n’obino owinyere? 33 Tye rok mörö na yam owinyo dwön Obanga na twak kï ï mac kite

na un iwinyo kodê êka pod tye gîni na kwô? 34 Onyo obanga mörö tye n'ötēmō kwanyō rok mörö mē bedo mēgē kēnē, kī ī kin rok nōkēnē nakun tēmō cwinygī k'anyuth mē tango êka gin mē aura gîni, kī lwēny, kī tēkō êka kī twērō, kī thwōn lworo na dwong na rōm kī gin na Rwoth Obangawu ōtīmō niwu ī lobo Ejip nakun un itye ka nēnō kī wangwu? 35 Enyutho jami ni bothwu êk inge unu nī Rwoth ēnē Obanga; ba dōk tye Obanga mörö nōkēnē. 36 Ēn ōmīō iwinyo unu dwōnē kī ī polo êk opwonywu. Êka onyutho niwu mac mērē na thwōnē ī wi lobo cē iwinyo unu kōp mērē kī ī mac. 37 Piēn ēn ōmarō kwerewu êka ōyērō êkwaēgī na gīn ōnywōlō, ēn ōkwanyōgī ōkō kī lobo Ejip kī tēkō mērē na dit nakun ēn kīkome tye kodwu. 38 Ēn ōryēmō rok na dōngō êka na tēk lōōwu ōkō kī ī nyimwu, êk ekelwu ī lobogī mē mīō lobogī bedo mewu kite na tye kodē tin. 39 Tin dong myero inge unu êka iketh unu ī cwinywu nī Rwoth ēnē Obanga na tye ī wi polo êka pīny ī wi lobo. Ba dōk tye obanga mörö nōkēnē. 40 Pī manōn, myero īgwōk unu cīk mērē kībēc na an atye ka cīkōwu kodē tin, êk nyimwu êka êkwaēwu obed na leng, êk īkwō unu pī karē na lac ī lobo na Rwoth Obangawu bino mīōwu pī karē kībēc. 41 ī karē nōn Muca opoko peci adek yo kukidē kulo Jordan 42 êk ka ngat mörö oneko dhanō ōring yo kunōn, ka ba ōthēna athēna mē neko awodhe akaka, na kōp mörö ope ī kin-gī cōn. Ēn twērō rīngō ī pacō mörö acēl êka gwōkō kwō mērē. 43 Peci nōn gīn enene: Bejer na tye ī thim n'otingere malō n'ōpēdhērē, pī jō ka Reuben; Ramot na tye ī Gilead pī jō ka Gad, êka Golan na tye ī Bacan pī jō ka Manace. 44 Man ēnē cīk na Muca ōmīō both jō Icarael. 45 Man ēnē cīk kībēc na Muca ōmīō bothgī ī karē na gīn ōya kī ī lobo Ejip. 46 Gīn onwongo tye ī ora na cwōk kī Bet Peor na tye kukidē mē kulo Jordan, na tye ī lobo ka Cikon rwoth ka jō Amor, n'onwongo lōō Kecbon na Muca êka jō Icarael obino ōlōō ī karē na gīn dong ōya ōkō kī ī lobo Ejip. 47 Gīn ōgamō lobo mērē êka lobo ka Og rwoth mē Bacan, rwodhi arīō ka jō Amor na bedo gīnī ī lōka kulo Jordan yo kukidē. 48 Lobo ni ōcakērē kī ī pacō Aroer na tye ī lak kulo mē Arnon cidhō kodē naka ī kidi Cirion (manōn, Kermon), 49 kanya acēl k'Araba kībēc na tye kukidē mē Jordan, na dōk kodē yo nam mē Araba na tye ī thē kidi mē Piciga.

5 Muca ocwodo jō Icarael kībēc cē okobo bothgī nī: Un jō Icarael, winy unu cīk kībēc na an acwōk kobo niwu tin. Pwony unu êka īgwōkērē unu mē lūbōgī. 2 Rwoth Obanga onu ōcīkērē kod onu ī Koreb. 3 Ēn ba oketho cīkērē ni kī kwere onu ēntō oketho cīkērē kod onu kībēc, na pod etye na kwō tin. 4

Rwoth ōtwak kodwu wang kī wang kī ī mac ī wi kidi. 5 ī karē nōn, an acung ī kin Rwoth êka un mē kobo niwu kōp ka Rwoth, piēn un onwongo ilworo mac êka ba īcidhō unu malō ī wi kidi. Êka ēn okobo nī: 6 "An ēnē Rwoth Obangawu n'okelowu kī ī lobo Ejip, lobo mē opii. 7 "Kūr ibed unu k'obanga nōkēnē na path kōda. 8 "Kūr iyūb cal jwōk mörö na megī, onyo cal gin mörö na tye malō ī wi polo, onyo na tye pīny ī wi lobo onyo na tye ī thē pii. 9 Kūr iryebiri pīny ī nyimgī mē wōrōgī. Piēn an, Rwoth Obangani, abedo Obanga na nyek, êka abino pwodo êkwaē ka jō na daga pī bal ka kweregī naka thuno kodē ī kom êkwaē mē adek kī mē angwēn. 10 Ēntō an abino nyutho mar na ba lōkērē both jō elip kī elip na mara êka gwōkō cīkna gīnī. 11 "Kūr icwod nyīng Rwoth Obangani atata, piēn Rwoth bino mīō kōp lōō ngat na cwodo nyīngē atata. 12 "Gwōk nīnō mē Cabīt êk obed na leng, kite na Rwoth Obangani ociki kodē. 13 Tii tic pī nīnō abicēl nakun ityeo ticni kībēc, 14 ēntō nīnō mē abirō ēnē Cabīt ka Rwoth Obangani. Nīnō nōn kūr igud tic mörö, kadī in kikomi, onyo wodi onyo nyari, onyo aticni n'ēcwō onyo na dhakō, onyo thwoni pur, onyo kanani onyo leenini mörö kēkēn, onyo arok mörö na bedo ī peciwu, êk aticni n'ēcwō onyo na dhakō myero oywe thon calō in. 15 Po unu nī un onwongo ibedo opii ī Ejip êka Rwoth Obangawu ēnē ōkwanyōwu ōkō kī kunōn kī thwōn tēkō. Manōn ēnē ōmīō Rwoth Obangawu ōcīkō nī īgwōk unu nīnō mē Cabīt. 16 "Wōr apapni êka ayani, kite na Rwoth Obangani ociki kodē, êk ibed ī wi lobo pī karē na lac êka nyimi obed na leng ī lobo na Rwoth Obangawu tye ka mīōwu. 17 "Kūr ineki. 18 "Kūr īdōny ī elomi. 19 "Kūr īkwāl. 20 "Kūr ikob kōp mē twodo ī kom ngat mörö. 21 "Kūr īnīr dhakō ka ngat nōkēnē. Kūr īnīr ōt ka ngat mörö, onyo ngōm, onyo etic mērē na cwō onyo na mon, thwōn mē pur onyo kana mērē, onyo gin mörö kēkēn n'obedo mē ka ngat nōkēnē." 22 Man ēnē cīk na Rwoth ōtwakō kī dwōn na longo ī athukowu kībēc kī ī mac na lyēl ī wi kidi, kī ī edou êka pīny na cōl cuc cē ēn ba ōmēdō kōp mörö nōkēnē. Ēn ōcōō cīk nī gīnī ī kom kite n'apada arīō êka ōmīōgī botha. 23 ī karē na un iwinyo dwōn n'odonyo kī ī pīny na cōl, nakun wi kidi tye ka lyēl kī mac, ētēla kībēc mē kakawu êka edongwu obino gīnī botha. 24 Êka un ikobo nī, "Rwoth Obanga onu onyutho nī onu dheo êka dit mērē cē onu ewinyo dwōnē kī ī mac. Tin onu ēnēnō nī dhanō twērō bedo na kwō kadī bed nī Obanga twak kodē. 25 Ēntō kobedini, pīngō onu myero ēthōō? Mac na thwōnē nōn bino camō onu ōkō êka onu ebino thōō ka ēmēdērē mē winyo dwōn Rwoth Obanga onu. 26 Ngat mörö tye na tye kī kom na naka yam owinyo dwōn Obanga na kwō

nakun twak kī ī mac, kite na onu ewinyo ködë, ëka pod tye na kwô? 27 In ïcidh na cwök ëk iwiny köp kibëc na Rwoth Obangawa kobo. Cë ikob niwa gin mörö këkën na Rwoth Obangawa bino kobo nini. Wan ebino winyo ëka ëlübö.” 28 Rwoth owinyo köp na un ikobo botha cë okobo nina nī, “An awinyo köp kibëc na lwak okobo bothi, köp kibëc na gin okobo tye kakarë. 29 Ka onwongo gin mëdërë më bedo kī cwiny n’obedo nī kōmanōn ī karë kibëc, më lworona ëka më gwökö cīkna kibëc, ëk jami kibëc owoth na bër ködgī ëka ëkwaëgī na twal. 30 “Cīdh ikob nigī nī ödök ginī ī këmagī. 31 Ëntō in idong botha kany ëk an akob nini cīkna kibëc, na in myero ipwonygī ködë, ëk öcīdh ölüb ginī ī lobo na an atye ka miögī më bedo mëgī.” 32 Pī manōn, gwökërë unu ëk itīm unu kite na Rwoth Obangawu öcīkōwu ködë; kür ïngël unu yo cīngwu kucem onyo kucam. 33 Lüb unu yoo kibëc na Rwoth Obangawu öcīkōwu, ëk ibed unu na kwô, nyimwu obed na leng ëka ibed unu pī karë na lac ī lobo na un ibino gamö më bedo mewu.

6 Man ënë cīk kibëc na Rwoth Obangawu öcīka nī ëk apwonywu më lübö ī lobo na un ïcidhō ngölö kulo Jordan më gamö bedo mewu, 2 ëk un, ëthīnōwu ëka ëkwaëgī na bino lübögī obed ginī kī wörö ī kom Rwoth Obangawu pī karë më kwōwu na un ïgwökö cīk mërë kibëc na an amīōwu. Man bino miōwu bedo na kwô pī karë na lac. 3 Pī manōn, winy unu jö lcarael, gwökërë unu më lübögī ëk nyimwu obed na leng ëka thon ïnya unu na pol rwök ī lobo na mio na cak kī möö kic möl kī ïë, kite na calö Rwoth, Obanga ka kwerewu, öcīkō ködë. 4 Winy unu jö lcarael, Rwoth Obangawa, ën kënë ënë Rwoth. 5 Mar Rwoth Obangani kī cwinyi kibëc, kī tiponi kibëc ëka kī tēkōni kibëc. 6 Cīk nī ginī na an tin acīkōwu ködë myero obed ī cwinywu. 7 Pwony unu ëthīnōwu kī cīk nōn ginī. Twak unu pīrgī ka ibedo unu pacö ëka ka iwotho unu ī yoo, ka ibuto unu pīny ëka ka ïyaa unu malö. 8 Twegī na calö anyuth ginī më po wiwu ī ngut cīngwu ëka ī ter nyimwu. 9 Cöögī ī kom yen dholokek më udiwu ëka ī kom dhö wangkacwu. 10 Rwoth Obangawu bino kelowu ī lobo na ën öcīkërë kī kwong both kwarōwu Abraam, lcaika ëka Jakob. Lobo nōn tye kī peci na lac na bër rwök, na pathi un ënë ïgërö, 11 udi n’opong kī jami kibëc na bëcö na un ba iketho gin mörö ïë, kulo na un ba igolo, pwothi ölökök ëka yen jeituni na un ba ipīdhö cë ka ïcamö unu ëka iyeng unu, 12 gwökërë unu ëk kür wiwu owil ökö ī kom Rwoth n’okelowu kī ī Ejip, lobo më opii. 13 Wör Rwoth Obangawu, tii unu nīnë këkën ëka ikwong unu kwong na mewu kī nyingë. 14 Kür

iwör unu obanga nökënë, obanga ka rok na tye ī ngetwu, 15 piën Rwoth Obangawu, na tye ī kinwu, obedo Obanga na nyek ëka akëmö mërë bino podho ī komwu cë bino tyekowu ökö kī ī wi lobo. 16 Kür itēm unu Rwoth Obangawu kite na un itīmö ködë kī ī Maca. 17 Myero ïgwök unu cīk ka Rwoth Obangawu kibëc na ën öcīkōwu. 18 Tīm unu gin na tye atir ëka na bër ī nyim Rwoth ëk nyimwu obed na leng ëka ïcidh ïgam unu lobo na bër na Rwoth yam öcīkërë kī kwong both kwerewu, 19 ëka Rwoth bino ryëmö langwu ökö kī ī nyimwu kite na ën okobo. 20 ï karë më anyim, ka ëthīnōwu openyowu nī, “Pīngö Rwoth Obangawa öcīkōwa më lübö cīk nī kibëc?” 21 Un ibino kobo both ëthīnōwu nī, “Wan onwongo ebedo opii ka Parao ī lobo më Ejip, ëntö Rwoth ökwanyōwa ökö kī kunōn kī tēkö më cīngë. 22 Rwoth obino otio anyuth më tango ëka gin më aura ginī—na döngö ëka na reco rwök—ī kom jö Ejip, ī kom Parao ëka ī kom jö më ödë kibëc na wan ënënö kī wangwa. 23 Ëntö ën obino ökwanyōwa ökö kī kunōn më kelowa kany, ëk ëmīiwa lobo na ën okwongere nī ebino miö both kwerewa. 24 Rwoth öcīkōwa më lübö cīk nī kibëc ëka më wörö Rwoth Obanga onu, ëk ebed na bër ī karë kibëc ëka ebed na kwô, kite na tye ködë tin. 25 Ka onu ëgwökërë më wörö cīk nī kibëc ī nyim Rwoth Obangawa, kite na ën öcīkō onu ködë, cë ebino bedo jö na kitegī atir.”

7 Ka Rwoth Obangawu bino kelowu ī lobo na un itye ka dönyö ïë më gamö bedo mewu, nakun ryëmö rok na pol ökö kī ī nyimwu—jö Kit, jö Girgac, jö Amor, jö Kanaan, jö Periji, jö Kibi ëka jö Jebuc—rok abirö na pol ëka tēk ginī na lööwu ökö 2 ëka ka Rwoth Obangawu ömīögī ī cīngwu cë ilöö unugi, myero ityek unugi ökö. Kür imok unu cīkërë ködgī, ëka kür thon inyuth kīca mörö bothgī. 3 Kür ïnyömërë unu ködgī. Kür imiī anyirawu both awopegī më anyōma onyo kür ïnyöm unu anyiragī n’awopewu, 4 piën gin bino miö ëthīnōwu lökërë ökö kī botha cë cakö ginī wörö obanga nökënë, ëka akëmö ka Rwoth bino bino ī komwu cë tyekowu ökö piöpīö. 5 Man ënë gin na myero un itīm ī komgī: Tütürö unu keno tyërgī ökö pīny, rëdh unu kite na gin ocibo më awöra ökö pīny, tong unu yen n’ëpidhō kanya gin wörö obangagī na dhakö ïë n’ecwodo nī Acera ëka ïwang unu cal jwogigī ökö kī mac. 6 Piën un ibedo jö na leng both Rwoth Obangawu. Rwoth Obangawu otyeko yëröwu kī kin lwak kibëc na tye ī wi lobo më bedo jögë na pīrgī tēk. 7 Rwoth ba oketho mar mërë ī komwu ëka öyëröwu, pathi nī un onwongo ipol unu na löö rok nökënë, piën un ënë onwongo itye unu na nōnök na löö kī kin rok

kibéc. 8 Ēntō piēn Rwoth onwongo ōmarōwu ēka ōgwōkō kwong mērē na ēn okwongo both kwerewu, ēnē ōmīō ēn ōkwanyōwu ōkō kī tēkō mē cīngē ēka ōkōkōwu kī ī lobo mē opii, kī ī tēkō ka Parao rwoth mē Ejip. 9 Myero dong inge unu nī Rwoth Obangawu ēnē Obanga; ēn obedo Obanga na genere, na gwōkō cīkērē mērē mē mar both wang rok elip kī elip na marō ēn ēka gwōkō gīnī cīk mērē. 10 Ēntō jō na dag Rwoth, ēn bino cūlō kwor ī komgī kī tyekogī; ēn ba bino galērē mē cūlō kwor ī kom jō na dag ēn. 11 Pī manōn, myero īgwōkērē unu mē lūbō cīk kibéc na an amīōwu tin. 12 Ka iwinyo unu cīk nī gīnī ēka īlūbō unu na bēr, cē Rwoth Obangawu bino mēdērē mē gwōkō cīkērē mē mar mērē kodwu kite na ēn okwongo kōdē both kwerewu. 13 Ēn bino marōwu, mīōwu gum ēka mēdō welwu. Ēn bino mīō gum both ēthīnō na un ibino nywōlō, gin na bino cēk ī pwothiwu—kalwu, kōngō ōlōk na nyen ēka mōō jeituni—ēthīn dhok na mewu ēka ēthīn rom kī dyegiwu ī lobo na ēn yam okwongere both kwerewu nī ebino mīōwu. 14 Ebino mīōwu gum na lōō rok nōkēnē; ngat mōrō ope kī ī kin cwō onyo mon na mewu na bino bedo abonge athīn, onyo leeniwu mōrō ope na bino bedo abonge athīn mērē. 15 Rwoth bino gwōkōwu kī ī kom two kibéc. Ēn ba bino mīō two na reco na un ingeo kī ī lobo Ejip makōwu, ēntō ēn bino mīō makō jō kibéc na dagwu. 16 Myero ityek unu rok kibéc na Rwoth Obangawu bino mīō ī cīngwu. Kūr kīca ōmakwu ī komgī ēka kūr īwōr unu obangagī gīnī, piēn manōn bino bedo calō pawaka mē makōwu. 17 Ka un īthamō kenwu nī, “Rok nī tēk lōōwa ōkō. Wan ebino ryēmōgī nīngō?” 18 Ēntō kūr ibed unu kī lworo ī komgī; po unu ī gin na Rwoth Obangawu ōtīmō ī kom Parao ēka jō mē Ejip kibéc. 19 Un īnēnō kī wangwu atēmātemā na dōngō, anyuth mē tango ēka gin mē aura gīnī, cīng na tēk ēka kī twērō mērē na Rwoth Obangawu okelowu kōdē. Rwoth Obangawu bino tīmō nī kōmanōn ī kom rok kibéc na un kobedini ilworo. 20 Rwoth Obangawu bino oro lworo ī kin-gī naka thon jō n’ōkwō n’opono gīnī kī bothwu ebino tyekogī ōkō. 21 Kūr ibed unu kī lworo ī komgī, piēn Rwoth Obangawu na tye ī kinwu, ēn obedo Obanga na dit ēka ngat na myero elwor. 22 Rwoth Obangawu bino ryēmō rok nōn gīnī ōkō kī ī nyimwu momoth. Ba ebino yeo niwu mē tyekogī ōkō wang acēl, piēn wel leeni na ger rōmō mēdērē ēka twērō yelowu. 23 Ēntō Rwoth Obangawu bino mīōgī ī cīngwu, ēn bino mīōgī rubere rwōk naka ibino unu tyekogī ōkō. 24 Ēn bino mīō rwodhigī ī cīngwu, ēka ibino unu rwenyo nīng-gī ōkō kī ī wi lobo. Ngat mōrō ope na bino cung ī nyimwu; ibino unu tyekogī ōkō. 25 Myero īwang unu cal obangagī gīnī kī mac. Kūr īnīr

unu ryal onyo gol na tye ī komgī, ēka kūr īkwany mē bedo mewu onyo bino dōkō pawaka mē makōwu, piēn obedo gin mē kwer both Rwoth Obangawu. 26 Kūr ikel unu gin mōrō mē kwer ī udiwu na mīō etyekowu ōkō calō gin. Myero īkwēr ēka idag unu gin nōn, piēn obedo gin na myero etyek ōkō.

8 Gwōkērē unu mē lūbō cīk kibéc na an atye ka mīōwu tin, ēk ibed unu na kwō ēka īnya unu na pol, īcīdh īdōny unu ī lobo na Rwoth ōcīkērē kī kwong both kwerewu. 2 Myero ipo unu kite na Rwoth Obangawu ōtēlōwu kōdē kī ī thim pī mwaka pyer angwēn, mē mīōwu bedo na mwol ēka mē tēmōwu ēk enge gin n’onwongo tye ī cwinywu, ka onyo ibino unu gwōkō cīk mērē onyo pe. 3 Ēn ōmīō īdōkō unu na mwol, ōmīō kec onekowu, cē ōpīdhōwu kī mana, na un onyo kwerewu onwongo ba ongeo, mē pwonyowu nī dhanō ba kwō kī cem kēkēn ēntō kwō kī kōp kibéc na donyo kī ī dhō Rwoth. 4 Bōngwu ba obino otii kī ī komwu ēka tyēnwu ba obino okwot ī mwaka pyer angwēn nī kibéc. 5 Myero dong inge unu kī ī cwinywu nī kite na calō dhanō pwonyo athīn mērē, Rwoth Obangawu thon pwonyowu. 6 Myero īgwōk unu cīk ka Rwoth Obangawu, nakun iwotho unu ī yoo mērē ēka ilworo unu ēn. 7 Piēn Rwoth Obangawu tye ka kelowu ī lobo na bēr—n’opong kī ora, kulo mē pii ēka wang pii na mōl ī ora ēka wi kite; 8 lobo na tye kī ngano ēka cayiri, ōlōk ēka yen ōlam, okwer pomegranat, lobo na mōō jeituni ēka mōō kic mōl kī iē; 9 lobo na cem ba nōnōk iē ēka gin mōrō ope na bino rem kī bothi; lobo na kite mērē obedo nywenyo ēka ītwērō kūnyō mola kī ī kite. 10 Ka icemo ēka iyeng unu, pak unu Rwoth Obangawu pī lobo na bēr na ēn ōmīōwu. 11 Gwōkērē unu ēk kūr wiwu owil ōkō ī kom Rwoth Obangawu, na nwongo ba īgwōkō unu cīk mērē kibéc na an atye ka mīōwu tin. 12 Ka icemo ēka iyeng unu, ka īgērō unu udi na bēcō mē bedo iē, 13 ka dhok, rom kī dyegiwu ōnya ōdōkō na pol, ka ryalwu ēka gol ōmēdērē ēka kī jami kibéc na un itye kōdgi ōnya, 14 cē cwinywu cakō wakērē ēka wiwu bino wil ōkō ī kom Rwoth Obangawu n’ōkwanyōwu kī ī lobo Ejip, lobo mē opii. 15 Ēn ōtēlōwu kī ī thim na lac ēka na lik, lobo mē ōrīō na pii ope iē, na thwone ēka īth tye gīnī iē. Ēn ōmīōwu pii n’ōya kī ī lēla. 16 Ēn ōpīdhōwu kī mana kī ī thim, gin mōrō na kwerewu ba ongeo anaka yam, mē mīōwu bedo na mwol ēka mē tēmōwu ēk ī ajiki nyimwu obed na leng. 17 Gwōkērē unu ēk kūr ikob kenwu nī, “Tēkōna ēka twērō mē cīnga ēnē ōmīa anwongo lōnyō nī.” 18 Ēntō po unu ī kom Rwoth Obangawu, piēn ēn ēnē mīō tēkō mē nwongo lōnyō, ēk omok cīkērē mērē na ēn okwongo

both kwereu, kite na tye ködë tin. 19 Ka wiwu bino wil ökö i kom Rwoth Obangawu, cê ilübö unu obanga nököñë, iwörö ëka iryebere unu piny i nyimgi, an akobo bothwu tin ni ebino tyekowu ökö. 20 Ebino tyekowu ökö calö rok nököñë na Rwoth otyekogi ökö ki i nyimwu, cê ebino tyekowu ökö pi kwörö winyo dwön Rwoth Obangawu.

9 Winy unu, jö Icarael. Un kobedini icwök unu ngölö kulo Jordan yo löka, ëk icidh unu më ryëmö rok na tye kunön, jö na tæk na lööwu ökö, na tye ki peci na lac ki cël na thuno naka i polo. 2 Jö nön tæk ëka boco gini, jö Anak! Un ingeo köp i komgi, ëka iwinyo unu ka ekobo ni: “Nga na twërö cung i nyim jö Anak më lwëny ködgi?” 3 Ëntö myero inge unu tin ni Rwoth Obangawu ëñë ngat na tye ka woth i nyimwu na calö mac na wangö piny. Ëñ kikome ëñë bino tyekogi, ëñ bino löönögi ökö ki i nyimwu. Un ibino ryëmögi ëka ibino nekogï piöpïö, kite na Rwoth öcükërë ködë bothwu. 4 Kinge na Rwoth Obangawu öryëmögi ökö ki i nyimwu, kür ikob unu köp ki i cwinywu ni, “Rwoth okela kany më gamö lobo ni piën an kitenä atir.” Manön obedo pi tim na reco më rok ni ëñë ömiö Rwoth bino ryëmögi ökö ki i nyimwu. 5 Pathi pi kite atirwu onyo pi leng cwinywu ni un icidhö më gamö lobogi; ëntö pi tim na reco më rok ni gini, Rwoth Obangawu bino ryëmögi ökö ki i nyimwu, ëk ocob gin na ëñ okwongo both kwaröwu Abraam, Icaaka ëka Jakob. 6 Myero iniang unu ni pathi pi kite atirwu ëñë ömiö Rwoth Obangawu tye ka miöwu lobo ni na bër ëk igam unu obed mewu, piën un jö na ngutwu nwang. 7 Po unu i köp ni ëka kür imi wiwu owil kite na un imiö akëmö ömakö Rwoth Obangawu ki i thim. Cakërë i ninö na un iya ki Ejip naka ithuno unu i kabedo ni, un ibedo jëm i kom Rwoth. 8 I kidi më Koreb, un imiö Rwoth obedo k'akëmö, cê ömiö akëmö ömakö ëñ rwök i komwu më tyekowu. 9 I karë na an aïdhö malö i wi kidi më gamö kite n'apada, kite n'apada më cikërë na Rwoth oketho kodwu, an abino abedo i wi kidi pi ninö pyer angwën kiceng ëka kiwor, nakun ba acemo ëka ba amodho pii. 10 Rwoth ömia kite ariö n'apada n'Obanga onwongo öcöo ki cingë. Cik kibëc onwongo tye i komgi na Rwoth ötitö bothwu ki i mac na lyël i wi kidi i ninö më athuko. 11 Kinge ninö pyer angwën kiceng ëka kiwor, Rwoth ömia kite ariö n'apada, kite n'apada më cikërë. 12 Cê Rwoth okobo nina ni, “Yaa malö ki kany icidh yo piny piöpïö, piën jogi na in ikelögi ki i Ejip ötimö gini bal. Gin ölökerë gini ökö piöpïö ki i kom gin na an acikögi ëka öyübö gini cal jwök n'obedo nywenyo.” 13 Rwoth okobo nina ni, “An anëñ jö ni ëka obedo

gini jö na ngutgi nwang rwök! 14 Wëka an këna, ëk atyekgi ëka ajwa nying-gi ökö ki i thë polo. An abino miöni idökö rok na tæk ëka inya unu na pol na löögö.” 15 Cê an alökara, aidho yo piny ki i wi kidi, nakun kidi tye ka lyël ki mac. Ëka kite ariö n'apada më cikërë onwongo tye i cinga gini. 16 I karë na an anëñ, anëñ ni ibalö unu i kom Rwoth Obangawu; un iyübö cal jwök na cal ki wod thwön pirwu. Un ilökërë ökö piöpïö ki i yoo na Rwoth onwongo öcüköwu. 17 Cê an amakö kite ariö n'apada ëka abologi ökö piny ki i cinga gini, angënyö ökö na thithinö i nyimwu. 18 Kinge dökï abuto piny aryeba cwiny i nyim Rwoth pi ninö pyer angwën kiceng ëka kiwor; an ba acemo ëka ba amodho pii piën pi bal kibëc na un itimö, nakun itimö unu gin na rac i wang Rwoth n'ömiö akëmö ömakö ëñ. 19 An abedo ki lworo i kom akëmö ka Rwoth na tæk, piën akëmö onwongo ömakö ëñ rwök i komwu më tyekowu ökö. Ëntö Rwoth dökï obino owinya. 20 Akëmö ömakö Rwoth rwök i kom Aron më neko ëñ, ëntö i caa nön an alëgö pirë thon. 21 An thon akwanyö gin më balwu nön, wod thwön na un iyübö, cê awangö ökö ki mac. Cê anginginyö ëka amiö ödökö buru na pwöth calö apua, cê aönyö apua mërë i kulo na möl piny ki i wi kidi. 22 Un thon imiö akëmö ömakö Rwoth ki i Tabera, i Maca ëka i Kibrot Ataaba. 23 Ëka i karë na Rwoth oorowu ki i Kadec Barnea ëñ okobo ni, “Cidh unu malö ëka igam unu lobo na an amiöwu,” ëntö un ibino ijëm unu i kom Rwoth Obangawu. Un ba ibedo ki gen i kome ëka ba iwinyo unu ëñ. 24 Un ibedo jëm i kom Rwoth anaka i ninö na an angeowu ködë. 25 An abuto aryeba cwiny i nyim Rwoth pi ninö pyer angwën nön kiceng ëka kiwor piën Rwoth onwongo okobo ni ebino tyekowu ökö. 26 Cê an alëgö both Rwoth ëka akobo ni, “Rwoth Obanga, kür ityek jogi, jö na megï na pirgi tæk na in ikökögi ki tüköni ëka ikwanyögi ki i Ejip ki tükö më cingi. 27 Po i kom aticni Abraam, Icaaka, ëka Jakob. Kür ibed ka thamö pi ngut na nwang, timgi na reco ëka balgi. 28 Pi manön lobo na in ikwanyöwa ki ië bino kobo ni, ‘Rwoth onwongo ba römö terogi i lobo na ëñ öcükërë ködë bothgi, ëka piën ëñ onwongo dag-gi, ëñ ökwanyögi ëk enekgi ökö i thim.’ 29 Ëntö gin obedo jogi na pirgi tæk na in ikwanyögi ki tüköni ëka ki twëroni.”

10 I karë nön Rwoth okobo nina ni, “Yüb kite ariö n'apada calö më acël ca ëka ibin yo botha i wi kidi malö. Yüb thon canduk më bao. 2 An abino cöönö i kom kite n'apada köp n'onwongo tye i kom kite n'apada më acël ca, na in ibino ingënyögi ökö. Cê in myero ikethgi i canduk.” 3 Cê an ayübö canduk

kĩ i kom yath alwĩi ěka an ayũbũ kite ariũ n'apada calũ mē acēl ca giniĩ. Ěka an acidhũ malũ i wi kidi ki kite ariũ n'apada i cinga giniĩ. 4 Rwoth ōcũũ i kom kite n'apada ni ngũ na ěn onwongo ōcũũ cũn, cik apar na ěn onwongo ōtĩtũ bothwu ki i mac, i nĩnũ na un ićũkũrē i tyēn kidi. Rwoth ōmĩũgĩ botha. 5 Cē an adwogo pĩny ki i wi kidi ěka aketho kite n'apada i canduk n'onwongo an ayũbũ kite na Rwoth ōciika kũdē ěka pod tye giniĩ kunũn. 6 (I karē nũn jũ Icarael ōya giniĩ ki i Beerot Bene Jakan cē ōcidhũ giniĩ i Mocera. Ki kunũn Aron ōthũũ ěka eiko, cē wode Eleajar oleo ka tyēnē na calũ alamdhũk. 7 Gin ōya ki kunũn, cē ōcidhũ giniĩ yo Gudugoda ěka yo Jotbata, lobo na pii dwong iē. 8 I karē nũn Rwoth opoko kaka ka jũ Lebi path mē tingo canduk mē cikũrē ka Rwoth, mē cung i nyim Rwoth mē tio tic ěka mē lamũ gum ki nyĩngē, kite na gin pod tĩmũ kũdē tin. 9 Manũn ěnē ōmĩũ jũ Lebi ba tye giniĩ ki dul lobo mũrũ n'obedo mēgĩ i kin utmegogĩ; Rwoth ěnē obedo gin n'epoko nĩgĩ kite na Rwoth Obangawu okobo bothgĩ kũdē.) 10 An abedo i wi kidi pi nĩnũ pyer angwēn kiceng ěka kiwor, kite na an abedo kũdē i mē acēl ca. Rwoth obino owinyo lēgana i karē nũn thon cē Rwoth oyeo ni ba ebino tyekowu. 11 Rwoth okobo nĩna ni, “Yaa malũ, iťel wi jĩi ěk ōdũny ěka ōgam giniĩ lobo na an akwongara mē miũ both kweregĩ.” 12 Kobedini dong, un jũ Icarael, ngũ na Rwoth Obangawu mĩtũ ki bothwu? Gin na Rwoth Obangawu mĩtũ ki bothwu ěnē ni lwor unu Rwoth Obangawu, iľũb unu yodhi mērē kibēc, i mar unu ěn, ěka itii unu both Rwoth Obangawu ki cwinyyu kibēc ěka ki tipowu kibēc. 13 Gwũk unu cik ka Rwoth kibēc na an atye ka miũwu tin pi bēr bedowu. 14 Nēn, kadĩ jami kibēc na tye iē malũ i wi polo rwũk, lobo ěka jami kibēc na tye iē obedo mē ka Rwoth Obangawu. 15 Ěntũ Rwoth oketho cwinye i kom kwerewu ěka ōmarũgĩ cē obino ōyērũwu, ěkwaēgĩ, ki i kin rok kibēc, kite na tye kũdē tin. 16 Pi manũn, bed unu ki winy both Rwoth ěka i wēk unu bedo jũ na ngutgĩ nwang. 17 Piēn Rwoth Obangawu ěnē obedo Obanga na lũũ obanga nũkēnē giniĩ ěka Rwoth ka rwodhi nũkēnē. Ěn obedo Obanga na dit, na tye ki tēkũ ěka Obanga na myero elwor. Ěn ba lengere i ngũlũ kũp ěka ba wiľerē ki ľim. 18 Ěn ngũlũ kũp n'atĩr i kom athĩn kic ěka i kom dha thũũ. Nyutho mar mērē both Erok ěka miũgĩ cem ki gin mē aruka. 19 Un myero i mar Erok, piēn un thon onwongo ibedo unu Erok i lobo Ejip. 20 Wũr Rwoth Obangawu, tii unu nĩnē kēkēn ěka ikwong unu kwong na mewu ki nyĩngē. 21 Ěn obedo Obanga na myero i pak unu; ěn obedo Obangawu, n'ōtĩmũ niwu jami na dũngũ ěka tango mē aura na un i nēnũ ki wangwu. 22

Kwewu n'obino ōcidhũ giniĩ i Ejip onwongo tye pyer abĩrũ kibēc, ěka Rwoth Obangawu ōmiũwu i dũkũ na pol na calũ cēr na tye i polo.

11 Myero i mar unu Rwoth Obangawu ěka i tĩm unu gin na ěn mĩtũ; gwũk unu cik mērē kibēc, ěka gin na ěn ōciikũ i karē kibēc. 2 Po unu tin i kom pwony na Rwoth Obangawu opwonyowu kũdē, an ba atye ka twak k'ēthĩnũwu ěntũ kodwu piēn un ingeo ěka i nēnũ unu dit mērē, cĩngē na tēk ěka twērũ mērē. 3 Gin ba ōnēnũ tango ěka gin mē aura na ěn ōtĩmũ i Ejip both Parao rwoth mē Ejip ěka i lobo mērē kibēc; 4 gin na ěn ōtĩmũ i kom acikari mē Ejip, i kom angole ěka gadigadigĩ, i karē na ěn ōmĩũ pii mē Nam na Kwar ōmwũnyũgĩ ōkũ nakun onwongo gin tye ka ryēmũ kũrwu, ěka ki kite na Rwoth otyekogĩ kũdē. 5 Gin ba ōnēnũ gin na ěn ōtĩmũ niwu i thim na un bara ithuno i kabedo ni, 6 onyo gin na ěn ōtĩmũ i kom Datan ěka Abiram, ēthĩnũ k'Eliaab wod ka Reuben, i karē na Rwoth ōmĩũ ngũm ōyabērē ki kanya jũ Icarael onwongo bedo iē, cē ōmwũnyũgĩ ōkũ ki jũ kibēc mē dholokegĩ, kēmagĩ ěka gin na kwũ kibēc n'onwongo obedo mēgĩ. 7 Ěntũ un ěnē i nēnũ ki wangwu jami na dũngũ ni kibēc na Rwoth otio. 8 Pi manũn, myero i gwũk unu cik kibēc na an atye ka miũwu tin, ěk ibed unu ki tēkũ mē cidhũ dũnyũ iē ěka gamũ lobo na un itye ka ngũlũ kulo Jordan mē bedo mewu, 9 ěk ibed unu pi karē na lac i lobo na Rwoth okwongo mē miũ both kwerewu ěka both ěkwaēgĩ, lobo na mio na cak ki mũũ kic mũl ki iē. 10 Lobo na un itye ka dũnyũ iē mē gamũ ba obedo calũ lobo Ejip, ki kanya un iya unu ki iē, kanya un i pi dũhũ kodhiwu ěka i ōnyũ unu pii iē ki cĩngwu calũ pwodho ngwedo. 11 Ěntũ lobo na un itye ka cidhũ mē ngũlũ kulo Jordan mē gamũ ěk obed mewu, obedo lobo n'obedo kitekite ěka ora giniĩ, lobo na kũth dwong iē. 12 Obedo lobo na Rwoth Obangawu gwũkũ; wang Rwoth Obangawu tye iē i karē kibēc, cakũrē i acaki mwaka naka i ajiki mērē. 13 Cē ka un ibino ľũbũ unu cik kibēc na an atye ka miũwu tin—mē marũ Rwoth Obangawu ěka mē tic nĩnē ki cwinyyu kibēc ěka ki tipowu kibēc— 14 cē ěn bino miũ kũth cwe i lobowu i karē mērē kikokome, kũth mē cwiir ěka kũth mē oro, ěk ićũk unu cemwu, kũngũ ōlũk na nyen ěka mũũ jaituni. 15 Ěn bino miũ lum pi dhok na mewu, ěka ibino unu cem cē iyeng unu. 16 Gwũkũrē unu ěk kũr i mĩiĩ thamawu ōbwũlwu mē ľũkũrē ōkũ mē wũrũ obanga nũkēnē giniĩ ěka ryebere pĩny i nyĩngĩ. 17 Ka i tĩmũ unu ni kũmanũn, akēmũ bino makũ Rwoth i komwu, cē jũkũ kũth ōkũ ěka miũ kũth ba cwe. Lobo ba bino cēgũ cem ěka ebino tyekowu ōkũ ki i lobo na bēr na Rwoth

tye ka miöwu. 18 Keth unu köpna ni i cwinywu éka i thamawu; twe unugi na calö anyuth i ngut cingwu éka irukugi i terinyimwu. 19 Pwony unu éthinöwu ki cik nön, twak köp nön bothgi ka in itye pacö, ka in itye iwoth i yoo, ka ibuto piny éka ka in iya malö ki i kabuto. 20 Cöögí i kom yen dholokek më udiwu éka i kom dhö wangkacwu, 21 ék nönöwu éka më k'ékwaéwu obed na pol i lobo na Rwoth okwongere më miö both kwerewu, pi karé kibéc na polo pod bino bedo ködë malö i wi ngöm. 22 Ka igwökö unu cik ni kibéc na an atye ka miöwu ék ilüb unu—më marö Rwoth Obangani, ilüb unu yodhi méré kibéc éka më moko i kome— 23 cé Rwoth bino ryémö rok ni kibéc na tye i nyimwu éka un ibino ryémö rok na dito éka na ték na lööwu. 24 Kabeto kibéc na tyénwu bino nyönö bino bedo mewu. Wang lobowu bino cakéré ki i thim thuno ködë yo Lebanon éka cakéré ki i kulo më Euparate naka yo nam Mediteranian. 25 Ngat mörö ope na bino cung i nyimwu. Rwoth Obangawu bino miö jiri podho cwiny éka lworo pirwu i kom lobo kibéc na un ibino cidhö yo ië, kite na én öcikö ködë. 26 Nën, tin an atye ka ketho i nyimwu gum éka cen— 27 gum ka ilübö unu cik ka Rwoth Obangawu na an atye ka miöwu tin; 28 éntö cen bino maköwu ka un ikwérö lübö cik ka Rwoth Obangawu éka ilökéré unu ki i yoo na an aciköwu tin nakun iwörö unu obanga nökéne gini na un ba ingeo. 29 Ka Rwoth Obangawu dong okelowu i lobo na un ibino dönyö ië më gamö bedo mewu, myero ilam unu gum i wi kidi Gerijim éka cen i wi kidi Ebal. 30 Kite na un ingeo ködë ni kite ariö ni tye gini yo kuthö kulo Jordan, nakun cwök ki yen më More i lobo ka jö Kanaan nön na bedo gini i Araba n'opimere ki Gilgal. 31 Un icwök ngölö kulo Jordan më dönyö gamö lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu. Ka igamö unu éka ibedo unu kunön, 32 gwökéré unu më lübö cik kibéc na an atye ka pwonyowu tin.

12 Man éné cik kibéc na myero ilüb unu na bér i karé kibéc na un ibino bedo i lobo na Rwoth, Obanga ka kwerewu, ömïöwu më gamö. 2 Un myero imuk kabeto kibéc, kanya Erok na un iryémö ki i lobogi wörö obangagi ië. Kabeto na tye malö i wi kite na boco éka i thë yen na potgi mar. 3 Un myero imumuko keno tyérgi, nginginyö unu kitegi na gin wörö éka iwang unu yen n'ëpidhö kanya éwörö obangagi na dhakö ië n'ecwodo ni Acera; tong unu cal jwogi obangagi éka imii unu nying-gi orweny ökö ki i kabeto nön gini. 4 Un myero kür iwör Rwoth Obangawu i kite na gin wörö k'obangagi ködë. 5 Éntö Rwoth Obangawu bino yérö kany mörö ki i kakawu

kibéc. Kanya ebino wörö nyíngë ië. Kabeto nön éné un myero icidh éka iwör unu Rwoth Obangawu ië. 6 Kunön éné un myero iter tyér awanga na mewu, tyérwu, acél më apar na mewu, mic na piré ték, gin na in ikwongo akwonga më miö, mic na cwinyi öpwöyö, éka kaö më dhokwu éka rom ki dyegiwu. 7 Kunön, un ibino cem i nyim Rwoth Obangawu, kanya acél ki jö më udiwu éka ibino bedo unu ki yom cwiny i kom jami kibéc na un iketho cingwu ië pién Rwoth Obangawu ömïöwu gum. 8 Un myero kür itim kite na onu étimö ködë tin kany, na ngat acélacél timö gin na én nënö ni bér ninë, 9 pién un bara ithuno i kabeto na myero iywe unu ië éka lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu më bedo mewu. 10 Éntö un ibino ngölö kulo Jordan éka ibedo unu i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu më bedo mewu. Én bino miöwu iyweo ki i kom langwu kibéc n'ögüröwu ék ibed unu abonge pékö mörö. 11 Cé un myero ibin unu i kabeto acél na Rwoth Obangawu öyérö më wörö nyíngë ië. Kunön éné un myero ikel jami kibéc na an aciköwu ië: tyér awanga na mewu, tyérwu, acél më apar na mewu, éka mic na piré ték na un ikwongo akwonga më miö both Rwoth. 12 Un ibino bedo ki yom cwiny i nyim Rwoth Obangawu, kanya acél k'awopeni, anyirani, etic na cwö, etic na mon éka jö Lebi na bedo gini i peciwu; po ni jö Lebi ba ebino poko nigí lobo mörö onyo gin mörö më bedo mëgi. 13 Gwökéré unu ék kür ityér tyér awanga na mewu i kabeto mörö kékén na un inénö; 14 éntö ibino unu tyérö tyér awanga i kabeto na Rwoth bino yérö ki i kakawu mörö acél. Kunön éné un ibino timö jami kibéc na an aciköwu. 15 Éntö un itwérö neko leeniwu më pacö më acamawu ki i peciwu mörö kékén kite na cwinywu mitö na lübéré ki gum na Rwoth Obangawu miöwu. Jö kibéc na cik ögengö onyo na cik ba ögengö twérö camö gini ringo nön, calö ringo egwethe onyo pura. 16 Éntö kür myero icam unu remo; öny unu ökö piny calö pii. 17 Kür myero icam ki i peciwu acél më apar më kalwu, onyo kóngö ölökwu na nyen, onyo möö jeituniwu, onyo éthinö kaö më rom, dyegi éka dhok, onyo gin mörö kékén na in ikwongo më miö, onyo mic na cwinywu öpwöyö, onyo mic na pirgi ték. 18 Éntö un ibino cem i nyim Rwoth Obangawu i kabeto na én bino yérö. Un, awopewu éka anyirawu, eticwu na cwö éka eticwu na mon, éka jö Lebi ki i peciwu. In myero ibed ki yom cwiny i nyim Rwoth Obangani i jami kibéc na in ibino ketho cingi ië. 19 Myero igwökéré unu kür iwék unu jö Lebi ata i karé kibéc na un ibedo i lobowu. 20 Ka Rwoth Obangawu önyaö wang lobowu kite na én öciköwu ködë, cé cwinyi ömitö ringo éka ikobo ni, “An

amitō camō ringo," cē in itwērō camō ringo kite na cwinyi mitō kōdē. **21** Ka kabedo n'ēwōrō nying Rwoth Obangawu tye na bor kī kanya un itye iē, cē un itwērō neko leeni kī i kom rom, dyegi ēka dhokwu na Rwoth ōmīōwu, kite na an acīkōwu kōdē. Un myero i'cam ringo kite na cwinywu mitō kōdē kī i peciwu. **22** Ngat mōrō kēkēn, kadī obedo dhanō na cīk ōgēngō onyo na cīk ba ōgēngō twērō camō ringo nōn, kite na un i'camō kī ringo egwethe onyo pura. **23** Ēntō myero kūr i'cam unu remo, piēn kwō tye i remo ēka kūr myero i'cam unu kwō kanya acēl kī ringo. **24** Kūr myero i'cam unu remo; ōny unu ōkō pīny calō pii. **25** Kūr i'cam unu remo, ēk nyimwu k'ēthīnōwu na bino lūbō kōrwu obed na leng, piēn nwongo itīmō unu gin na tye atir i wang Rwoth. **26** Ēntō kwany jamini na leng kibēc ēka gin mōrō kēkēn na in ikwongiri mē mīō, ēka i'cidh i kabedo na Rwoth bino yērō. **27** Mīi unu tyēr awanga na mewu i wi keno tyēr ka Rwoth Obangawu, ringo kanya acēl kī remo. Remo mē tyērwu myero ēōny i kom keno tyēr ka Rwoth Obangawu, ēntō un itwērō camō ringo ōkō. **28** Gwōkērē unu mē lūbō cīk nī gini kibēc na an atye ka mīōwu, ēk nyimwu obed na leng i karē kibēc, k'ēthīnōwu na bino lūbō kōrwu, ka un ibino timō gin na bēr ēka na tye atir i wang Rwoth Obangawu. **29** Rwoth Obangawu bino tyeko rok ōkō kī i kabedo na un itye ka cīdhō mē gamō lobogī, ka dong i'gamō unu, ēka ibedo unu iē, **30** kinge na dong etyekogī ōkō kī i nyimwu, gwōkērē unu ēk kūr imok unu i owico mē penyo pī obanga na gīn wōrō ēka ikob unu nī, "Rok nī wōrō obangagī nīngō? Wan thon ebino timō nī kōmanōn." **31** Un myero kūr i'wōr unu Rwoth Obangawu kite na gīn wōrō k'obangagī kōdē, piēn i wōrō obangagī, gīn timō jami kibēc mē kwer na Rwoth ba mitō. Gin thon tyērō awope ēka anyiragi i wi keno tyēr i nyim obangagī. **32** Myero ilūb unu gin na kibēc na an acīkōwu kōdē. Kūr imēd onyo i'kwany mōrō kī iē.

13 Ka adwarpīny onyo ngat mōrō na leko lek onen i kinwu cē onyutho niwu anyuth mē tango onyo gin mē aura, **2** ēka ka anyuth onyo gin mē aura ōtimērē, cē adwarpīny okobo nī, "Eru ēwōr obanga nōkēnē" (obanga na un bara ingeo) "ēka eru ēwōrgi." **3** Un myero kūr iwiny kōp k'adwarpīny onyo alek nōn. Rwoth Obangawu tye ka tēmōwu mē nēnō ka un imarō ēn kī cwinywu kibēc ēka kī tipowu kibēc. **4** Myero ilūb unu Rwoth Obangawu nakun ilworo unu ēn. Gwōk unu cīk mērē kibēc ēka i'wōr unu ēn; tii unu nīnē ēka imok unu i kome. **5** Adwarpīny onyo alek nōn myero enek ōkō piēn ēn opwonyo pwony mē jēm i kom Rwoth Obangawu, n'ōkwanyōwu ōkō kī i lobo

Ejip ēka ōkōkōwu ōkō kī i lobo mē opii. Adwarpīny onyo alek nōn ōtēmō mē lōkōwu kī i yoo na Rwoth Obangawu ōcīkōwu mē lūbō. Un myero i'kwany gin na rac ōkō kī i kinwu. **6** Ka omeru, onyo wodi onyo nyari, onyo dhakō na in imarō, onyo okoneni na cwōk kodi obwoli imūng nakun kobo nī, "Ērō ēcidhī ēwōr obanga nōkēnē gini" (obanga na kwereni onyo in ba ingeo, **7** obanga ka jō n'oguri, kadī tye gini na cwōk onyo na bor, yaa kī i ajiki mē thwok lobo naka i thwok lobo nōkēnē), **8** in myero kūr iyee onyo kūr iwiny kōp mērē. Kūr kīca omaki i kome ēka kūr imūng nīnē. **9** In myero inek ēn ōkō. In ēnē myero i'cak tingo cingi mē neko ēn ēka jō kibēc bino tingo cīng-gī mē neko. **10** Un ibino celo ēn kī kite naka i thōō, piēn ēn ōtēmō mē lōkōwu ōkō kī i yoo ka Rwoth Obangawu, n'ōkwanyōwu ōkō kī i lobo Ejip, n'obedo kabedo mē opii. **11** Cē jō Icarael kibēc bino winyo ēka bedo gini kī lworo, ēka ngat mōrō ba dōkī bino timō gin na rac na cal kī man i kinwu. **12** Ka iwinyo unu kī i pacōwu mōrō acēl, na Rwoth Obangawu tye ka mīōwu mē bedo iē, nī **13** jō mōkō na kitegī reco ōya kī i kinwu ēka ōywaō thama ka jō na bedo i pacō nōn nakun kobo gini nī, "Eru ēcidhī ēka ēwōr obanga nōkēnē gini" (obanga na un bara ingeo). **14** Cē myero ipeny unu kōrē na bēr ēka irang unu kī ryēkō. Ka adyer inwongo unu nī tye atir ēka enwongo nī gin mē kwer nī ōtimērē i kinwu, **15** cē myero inek unu jō na bedo i pacō nōn kibēc kī pala abadē. Tyekugī ōkō kibēc, jō kibēc na tye iē ēka iīm kibēc na kwō myero enekgī ōkō. **16** Cōk unu jami kibēc na un i'yakō i dyere pacō kanya jīi gūrē iē, ēka i'wang unu pacō nōn kī jami kibēc na tye iē na calō tyēr awanga both Rwoth Obangawu. Pacō nōn bino bedo wi obur na twal na ba dōkī ebino gērō. **17** Un myero kūr i'kwany unu gin mōrō n'onwongo ētyērō ōkō. Cē Rwoth bino kwanyō akēmō mērē na ger rwōk ōkō, ēka bino timō niwu kīca, nakun nyutho cwiny mē kīca i komwu. Cē bino mīō welwu nya na pol, kite na ēn ōcīkērē kōdē kī kwong both kwerewu. **18** Pī manōn myero iwiny unu Rwoth Obangawu, mak unu cīk mērē kibēc na an atye ka mīōwu tīn ēka iīm unu gin na tye atir i nyime.

14 Un ibedo ēthīnō ka Rwoth Obangawu. Kūr ingōl unu komwu onyo i'lyēl unu terinyimwu pī kwero cōla pī jō n'ōthōō. **2** Piēn un ibedo jō na leng both Rwoth Obangawu. Ēn ōyērōwu kī kom jō kibēc na bedo gini i wi lobo ēk ibed unu jōgē na pīrgī tēk. **3** Kūr i'cam unu gin mōrō mē kwer. **4** Man ēnē leeni na un itwērō camōgī: dhyang, rōmō, dyēl, **5** aburi, egwethe, rūda, pura, dyegi kī rom na bedo i wi kite. **6** Un itwērō camō lee mōrō kēkēn n'obokoro tyēnē

opokere ië ariö ëka na dwongo lum cë nyamö dökí. 7 Ëntö leeni na dwongo lum cë nyamö dökí, onyo n'obokoro tyën-gí opokere ië ariö, na un ba ibino camö ënë: kinaga, apwöü ëka oduka. Kadí bed ní gin dwongo lum cë nyamö dökí, gín ope k'obokoro tyën-gí n'opokere ië ariö. Gín obedo gin na cik ögëngö kí bothwu. 8 Pünö thon obedo gin na cik ögëngö; kadí bed obokoro mërë opokere ië ariö, ën ba dwongo lum cë nyamö dökí. Un myero kür ícam ringogí onyo gudo komgí n'öthöö. 9 Kí kom gin na kwö kibëc na tye k'oguro na bith í komgí ëka pök komgí. 10 Ëntö gin mörö kékën na ba tye k'oguro na bith í komgí ëka pök komgí, kür ícam unu; piën obedo gin na cik ögëngö niwu më camö. 11 Un itwëro camö winyü mörö kékën na cik ba ögëngö. 12 Ëntö man ënë winy na un myero kür ícam: jür, acuth, acuth na cöl, 13 ocucu, koth okolokol kibëc, 14 koth akürük kibëc, 15 udo, tula, awëwët, koth ölwíthölwith kibëc, 16 tula na thithinö, tula na döngö, tula na tar, 17 tula më thim, jür na döngö, koth winy më kulo kibëc, 18 okolokol, öthëba kori ëka olikolik. 19 Kudi kibëc na tye kí bwomgi obedo gin na cik ögëngö kí bothwu; kür ícamugí. 20 Ëntö gin mörö kékën na cik ba ögëngö na tye kí bwomgi, un itwëro camö. 21 Kür ícam unu gin mörö na in inwongo öthöö kënë. Un itwëro miö both arok mörö na bedo í pacöwu ëk ën öcam; onyo itwëro unu cadhö both welo mörö. Un ibedo jö na leng both Rwoth Obangawu. Kür ited unu ringo athin dyël kí cak k'aya mërë. 22 Myero iketh unu acël më apar më cem n'öcëk kí í pwothiwu thenge mwaka kí mwaka. 23 Cam unu acël më apar më kalwu, köngö ölökwu na nyen, möö jeituniwu ëka ëthin kaö më rom kí dyegi ëka dhokwu í nyim Rwoth Obangawu í kabedo na ën bino yëro më wöro nyingë ië. Ëk ipwony unu kite më lworo Rwoth Obangawu í karë kibëc. 24 Ëntö ka kabedo nön tye na bor ëka Rwoth Obangawu ömiöwu gum, ëka ba irömö unu yëö acël më apar na mewu (piën kabedo na Rwoth Obangawu bino yëro më wöro nyingë ië tye na bor), 25 cë ícadh unu acël më apar ëk ilök unu obed cíling ëka iter unu cíling í kabedo na Rwoth Obangawu bino yëro. 26 Tii unu kí cíling më wilö gin mörö kékën na un ímitö: dhok, rom, köngö ölökö onyo kit köngö mörö na këc, onyo gin mörö kékën na in ímitö. Cë in kanya acël kí jö më odi ibino cem unu kunön í nyim Rwoth Obangawu kí yom cwiny. 27 Kür iwëk jö Lebi na bedo giní í peciwu ata; piën gin ba tye kí lobo mörö onyo gin mörö n'obedo mëgí. 28 Í ajiki më mwaka adek adek, kel unu acël më apar më gin n'öcëk bothwu kibëc ëk íkan unu í peciwu, 29 cë jö Lebi (n'ope giní kí lobo mörö n'obedo

mëgí), Erok mörö na bedo í kinwu, ëthinö kic, ëka mon thöö na bedo giní í peciwu twërö bino giní ëka cemo cë yeng, ëk Rwoth Obangawu ömiöwu gum í tic kibëc na cingwu bino gudo.

15 Í ajiki më mwaka abirö abirö un myero ijäl benyiwu ökö. 2 Man ënë kite na myero ëtím ködë: Ngat acëläcël n'ömiö den both awodhe n'obedo dhanö më Icarael bino jalö ökö na twal. Ën ba bino pido banya mërë kí both dhanö më Icarael onyo ömín mërë, piën karë ka Rwoth më jalö benyi etyeko kobo ökö. 3 In itwëro pido banyani kí both arok, ëntö banya na tye both dhanö më Icarael n'obedo awodhi, myero ijäl ökö. 4 Acan mörö myero kür obed í kinwu, piën Rwoth bino miöwu gum í lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu më bedo mewu, 5 ka ibino tímö unu gin na Rwoth Obangawu mitö nakun ígwökö unu cik ní kibëc na an atye ka miöwu tin. 6 Piën Rwoth Obangawu bino miöwu gum kite na ën öcükö ködë ëka un ibino miö den both rok na pol ëntö ba ibino unu deno gin mörö. Un ibino löönö rok na pol ëntö rok mörö ope na bino löönöwu. 7 Ka ngat mörö n'obedo acan í kin ewodhwu n'obedo jö Icarael tye í pacö mörö acël í lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu, kür ímii unu cwinywu obed na nwang onyo kür íkwër unu më könyö. 8 Nakaka manön, bed unu kí cwiny na bër ëk ímii unu den më gin mörö kékën na ën mitö. 9 Gwokiri kür tham mörö na rac ödöny í cwinyi ëka ícak kobo ní, "Mwaka më abirö, n'obedo mwaka më jalö benyi, onyingo na cwök," ëka thamani obed na rac í kom omeru n'obedo acan, cë íkwër miö gin mörö. Ën bino kok í komi í nyim Rwoth, cë in ibino dökö abal. 10 Myero ímii köny bothgí abonge cwinyi mörö na rac. Cë Rwoth Obangawu bino miöni gum í kom ticni kibëc ëka jami kibëc na in ibino ketho cingi ië. 11 Piën jö n'obedo ëcan ba bino rwenyo kí í lobowu. Pí manön an aciköwu ní myero íköny unu utmegowu na tye í lobowu ëka ëcan na mitö köny abonge cwiny mörö na rac. 12 Ka omeru onyo ameru, n'obedo dhanö më Iburu awodhi öcadhërë bothi ëka otio tic bothi pí mwaka abicël, í mwaka më abirö mërë in myero iwëk ën öcidh kí kuc. 13 Ka in iwëkö ën më cidhö, kür ímii öcidh kí cingë nono. 14 In ibino miö ën cidhö kí jami mökö kí í kom romni onyo dyegini, kal ëka köngö ölökö abonge cwinyi mörö na rac. Mii bothe kite na Rwoth Obangawu ömiöwu kí gum. 15 Myero ipo ní un onwongo ibedo opii í lobo Ejip ëka Rwoth Obangawu ökököwu. Manön ënë ömiö an tin amiöwu cik ní. 16 Ëntö ka aticni okobo nini ní, "An ba amitö cidhö kí bothi," piën ën mari kí jö më odi ëka ën tye kí kwö na bër kodi, 17 cë íkwany

pīnū ituc kī ithe ī dholokek ēka ēn bino bedo aticni pī kwō mērē kibēc. Tīm nī kōmanōn pī aticni na dhakō thon. **18** Kūr īmīī obed gin na tēk bothi mē mīō ēn cīdhō abonge cūl mōrō, piēn tic na ēn otio bothi pī mwaka abicēl kadhō tic ka ngat n'epango wang ariō. Cē Rwoth Obangawu bino mīō gum ī kom jami kibēc na in ibino tīmō. **19** Ēthīnō kaō kibēc n'ēnywōlōgī ī kin dhokni onyo romni kī dyegini, myero un ipok ōkō na path pī Rwoth Obangawu. Kūr īmīī kaō mē dhokni mē tio tic mōrō ēka kūr īnyar yer mē kaō ka romni. **20** In kanya acēl kī jō mē odi, ibino camō unu ringogī ī nyim Rwoth Obangawu ī kabedo na ēn bino yērō mwaka kī mwaka. **21** Ēntō ka kany mōrō na rac tye ī kom lee, ongwāl onyo wangē ōthōō, onyo tye kī kany mōrō na rac ī kome, kūr myero ītyēr unu both Rwoth Obangawu. **22** Un ibino camō ī peciwu, kadī bed jō na cik ōgēngō onyo na cik ba ōgēngō twērō gīnī camō, kite na ngat mōrō twērō camō kī ringo egwethe onyo pura. **23** Ēntō kūr myero īcam unu remo; ōny unu ōkō pīny calō pii.

16 Gwōk unu dwe mē Abib ēka ikwer unu nīnō mē Poth ka Rwoth Obangawu; piēn ī dwe mē Abib ēnē Rwoth Obangawu ōkwanyōwu kōdē kī ī Ejip ī kiwor. **2** Un ibino tyērō lee mē Poth kī kom rom onyo dyegiwu both Rwoth Obangawu ī kabedo na Rwoth bino yērō ēk nyingē obed iē. **3** Kūr īcam unu k'ogati n'erubo kī thōbī, ēntō myero īcam unu k'ogati na thōbī ope iē pī nīnō abirō. Man obedo ogati mē can na un īnēnō, piēn īya unu kī ī lobo Ejip nakun ībūnyērē unu abūnya. Man bino po wiwu ī kom nīnō mē Poth na un īya kōdē kī ī Ejip pī karē kibēc mē kwōwu. **4** Myero thōbī mōrō kūr enwong bothwu ī lobowu pī nīnō abirō. Kūr īmīī unu ringo lee mōrō na un ītyērō ī kothyeno mē nīnō mē acēl odong naka kodiko. **5** Myero kūr ītyēr unu lee mē Poth ī pacō mōrō na Rwoth Obangawu tye ka miōwu, **6** ēntō un myero ītyēr lee mē Poth ī kabedo na Rwoth ōyērō mē wōrō nyingē iē ī kothyeno, ī caa na ceng dōnyō, na ēnē karē na un īya kōdē kī ī Ejip. **7** Ted ēka īcam unu ī kabedo na Rwoth Obangawu bino yērō. Cē kodiko idōk unu ī kēmawu. **8** Cam unu ogati na thōbī ope iē pī nīnō abicēl ēka nīnō mē abirō bed unu ī cōkērē mē wōrō Rwoth Obangawu. Kūr itii unu tic mōrō ī nīnō nōn. **9** Ibino unu kwanō cabīt abirō cakērē ī karē na un īcakō kac. **10** Cē ibino unu kwero Karama mē Cabīt gīnī ī nyim Rwoth Obangawu kī mīc na cwinywu ōpwōyō; ibino mīō unu kī kite na Rwoth Obangawu ōmīōwu kī gum. **11** Ibino bedo unu kī yom cwiny ī nyim Rwoth Obangawu ī kabedo na ēn bino yērō na calō kabedo n'ēwōrō nyingē iē. In, ēthīnō awopeni

ēka anyira, eticni na cwō ēka eticni na mon, jō Lebi na bedo ī peciwu ēka Erok na bedo ī kinwu, ēthīnō kic ēka mon thōō na bedo gīnī ī kinwu. **12** Po unu nī un onwongo ibedo unu opii ī lobo Ejip ēka myero īgwōkērē unu mē lūbō cik ni gīnī. **13** Kinge na dong ityeko unu cōkō cemwu ōkō kī ī larū mē pwodo kal ēka ībīō unu ōlōkwu, kwero unu Karama mē Bōlō pī nīnō abirō. **14** Bed unu kī yom cwiny ī karamawu; in, awopeni ēka anyira, eticni na cwō ēka eticni na mon, jō Lebi, Erok na bedo ī kinwu, ēthīnō kic ēka mon thōō na bedo ī peciwu. **15** Kwer unu karama pī nīnō abirō ī nyim Rwoth Obangawu ī kabedo na Rwoth bino yērō. Piēn Rwoth Obangawu bino miōwu gum ī kom cemwu kibēc na un īcēgō ēka ī kom tic mē cingwu cē ibino bedo unu kī yom cwiny rwōk. **16** Cwō kibēc na tye ī kinwu myero obin gīnī ī nyim Rwoth Obangawu wang adek ī mwaka acēlacēl ī kabedo na ēn bino yērō: ī Kwer mē Ogati na Thōbī ope iē, ī Karama mē Cabīt gīnī, ēka ī Karama mē Bōlō gīnī. Ngat mōrō myero kūr obin ī nyim Rwoth kī cingē nono. **17** Ngat acēlacēl myero okel mīc na lūbērē kī kite na Rwoth Obangawu ōmīō kī gum kōdē. **18** Myero iketh unu ēngōl-kōp ēka edite pī kakawu acēlacēl ī peciwu kibēc na Rwoth Obangawu tye ka miōwu ēka gīn bino ngōlō kōp ka jīī atīr. **19** Kūr ilōk unu pido ka dhanō na kōp mērē tye atīr onyo inyuth apokapoka mōrō ī kin dhanō. Kūr iye ēwīlwu kī līm, piēn līm umo wang jō na ryēk ōkō cē balō pido ka jō na kōpgī tye atīr. **20** Ngōl unu kōp atīr, ēka kōp atīr kēkēn, ēk ibed unu na kwō ēka ibed unu ī lobo na Rwoth Obangawu tye ka miōwu. **21** Kūr ipīdh unu yath mōrō mē wōrō obanga na dhakō n'ecwodo nī Acera ī nget keno tyēr ka Rwoth Obangawu na un ibino gērō. **22** Kūr thon icib unu wīr mē kidi mē awōrō, gin mōrō na Rwoth Obangawu ba mītō.

17 Kūr ītyēr thwōn onyo rōmō mōrō n'ongwal onyo na kany mōrō rac kī ī kome both Rwoth Obangani, piēn bino bedo mē kwero bothe. **2** Ka ibino unu nwongo ēcwō onyo dhakō mōrō na bedo ī kinwu, na tye ī pacō mōrō acēl na Rwoth Obangawu ōmīōwu, na tīmō gin mōrō na rac ī nyim Rwoth Obangawu nakun tūrō cikērē mērē, **3** tio both obanga mōrō nōkēnē ēka wōrō ceng onyo dwe onyo cēr onyo gin mōrō kēkēn na tye ī polo na cik ka Rwoth ōkwērō. **4** Ka iwinyo unu kōp nōn, myero īrang unu kōrē na bēr. Ka īrangō unu ēka imoko unu nī obedo tīm mē kwero n'ōtīmērē ī lobo l'acrael, **5** myero ikel unu ēcwō onyo dhakō nōn n'ōtīmō tīm na rac nī ī dhō wangkac mē pacōwu ēka icel unu dhanō nōn kī kite naka ī thōō. **6** Ebino neko dhanō nōn pī kōp mē caden ka jō

ariö onyo adek, ëntö ba ebino neko ngat mörö pî köp më caden ka ngat acël këkën. 7 Ecaden ënë bino cakö yuo kite më neko dhanö nön ëka dong jö kibëc kî kõrgi. Un myero ikwany unu gin na rac ökö kî i kinwu. 8 Ka ekelo pido mörö i nyimwu na ngölö tøk rwök—twërö bedo önyö remo, adoth onyo lwëny—ter unu pido nön ginî yo kabedo na Rwoth Obangawu bino yërö. 9 Cidh both ëlamdhök na gin ënë jö Lebi ëka both angöl-köp na tye i dhö tic i caa nön. Peny kî bothgî cê gin bino ngölö köp nön nini. 10 Myero itim unu kite na gin okobo niwu ködë i kabedo na Rwoth bino yërö. Gwökërë unu më timö gin na kibëc kite na gin okobo. 11 Tii unu kite na gin opwonyowu ködë ëka kite na gin öngölö niwu. Kür tlökërë unu ökö kî i ngö na gin okobo niwu. 12 Ngat mörö na bino kwërö winyo köp k'angöl-köp onyo köp k'alamdhök na tio kunön both Rwoth Obangawu myero enek ökö. Myero ikwany unu gin na rac ökö kî i Icarael. 13 Cê jö kibëc bino winyo ëka bino bedo ginî kî lworo na ba bino mëdërë ginî dökî kî kwërö winyo köp. 14 I karë na un ibino dönyö i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu ëka igamö unu, ibedo unu tye cê ikobo unu nî, "Eru eketh rwoth na bino löö onu calö rok nökökë n'ögürö onu," 15 myero inën nî iketho unu rwoth na Rwoth Obangawu ënë öyërö. Dhanö na un ibino ketho myero obed kî i kin utmegowu kikome. Kür iketh unu arok mörö më lööwu na ba obedo dhanö më Icarael. 16 Dhanö nön myero kür obed k'angole mërë na pol onyo ömii jii ödök ginî ökö yo Ejip më nwongo angole nökökë ginî, piën Rwoth yam okobo niwu nî, "Un myero kür dökî idök unu cen yo kunön." 17 Ën myero kür önyöm mon na pol, piën bino miö thama mërë lökërë ökö na path. Ën myero thon kür obed kî ryal ëka gol na dwong. 18 Ka ën dong obedo i wi then ker mërë, ën myero öcöö cik ni i buk nakun kwanyö kî i kom më k'ëlamdhök n'obedo jö Lebi. 19 Ën myero ögwök buk ni bothe ëka ökwan pî karë kibëc më kwö mërë ëk opwony lworo Rwoth Obanga mërë ëka ölüb cik ni kibëc na bër. 20 Ën ba bino tingere malö na löö utmego mërë jö Icarael onyo lökërë ökö kî i cik. Cê ën ëka ëkwaë mërë bino bedo i löc i ker mërë pî karë na lac i lobo Icarael.

18 Ëlamdhök n'obedo ginî Elebi, na gin ënë kaka ka Lebi kibëc, ba bino bedo ginî kî dul lobo mörö n'obedo mëgi kî i kin jö Icarael. Gin bino camö tyër awanga n'ëmiö both Rwoth, piën manön ënë gin n'obedo mëgi. 2 Gin ba bino bedo kî dul lobo mörö më bedo mëgi kî i kin utmegogî; Rwoth ënë obedo gin n'epoko nigî kite na ën okobo bothgî. 3 Man ënë bino bedo wang wodhi n'ëlamdhök nwongo kî both jö

na bino tyërö ginî thwön onyo römö: ringo wi bac, ringo lem ëka jamic kibëc. 4 Un myero imiigi acaki kac më kalwu, kõngö ölöc na nyen, möö jeituni ëka yer rom n'ëcakö nyarö kî kom rom na mewu. 5 Piën Rwoth Obangawu otyeko yërö jö Lebi kî i kin kakawu kibëc ëk gin ëka ëkwaëgi obed jö na tio ginî kî nyiing Rwoth na twal. 6 Ka Alebi mörö öya kî i pacö mörö acël na ën bedo tye na tye kany mörö kî i Icarael, ëka obino na cwinye öpwöyö yo kabedo na Rwoth bino yërö, 7 ën twërö tic kî nyiing Rwoth Obanga mërë calö utmego mërë kibëc n'obedo Elebi na tio kunön i nyim Rwoth. 8 Ën bino nwongo dul më cem na röm kî më ëlamdhök nökökë, kadî bed nî ën onwongo ciling kî kom jami na jö më pacö mërë öcadhö. 9 Ka dong idönyö unu i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu, myero ikwër unu lübö kit tim na reco më kwer na rok na tye kunön timö. 10 Ngat mörö myero kür enwong kî i kinwu na wangö wode onyo nyarë calö tyër awanga, na pwonyo bedo dhanö na thyedho onyo tic më jwöjwök onyo na nënö jamic dyël onyo tim mörö më jwök, 11 onyo alam wör, gagî, onyo ajwök onyo amak tipo onyo na twak kî tipo ka jö n'öthö. 12 Ngat mörö na timö koth tim ni obedo gin më kwer both Rwoth; piën timö koth tim më kwer nön ömiö Rwoth Obangawu tye ka nyëmö rok nökökë ökö kî i nyimwu. 13 Myero ibed unu abonge bal mörö i nyim Rwoth Obangawu. 14 Rok na un icwök gamö lobogî më bedo mewu obedo ginî ketho cwinygî i köp ka jö na tio tic më jwöjwök onyo jö na thyedho, ëntö Rwoth Obangawu ba ömiöwu twërö më timö koth tim nön. 15 Rwoth Obangawu bino miöwu adwarpiny kî i kinwu, jö Icarael ewodhwu, na cal köda. Myero iwiny unu ën. 16 Man ënë gin na un ikwaö kî both Rwoth Obangawu i ninö na un icökërë i Koreb. I karë nön un ikobo unu nî, "Kür imiüwa ewiny dwön Rwoth Obangawa dökî, onyo ënën mac mërë na dit rwök piën wan ebino thöö ökö." 17 Cê Rwoth okobo nina nî, "Köp na gin okobo tye na bër. 18 An abino miögi adwarpiny na cal kodi kî i kin jö Icarael ewodhgî, ëka an abino ketho köpna i dhögë. Ën bino kobo nigî köp kibëc na an acikö ën. 19 An kikoma abino penyo ngat mörö na ba bino winyo köpna n'adwarpiny bino kobo kî nyiinga. 20 Ëntö adwarpiny na bino poro më twakö gin mörö këkën kî nyiinga na an ba akobo, onyo adwarpiny na kobo köp kî nyiing obanga nökökë ginî, myero enek ökö." 21 Gwök onyo ibino kobo unu kî i cwinywu nî, "Kara wan ebino ngeo nüngö nî köp nön ba odonyo kî i dhö Rwoth?" 22 Ka adwarpiny ötitö köp mörö kî nyiing Rwoth cê köp nön ba ötimërë onyo ocobere, manön ënë köp na ba odonyo kî i dhö

Rwoth. Adwarpiny nwongo otwakó kóp nòn kí wie kènè, myero kùr ilwor unu èn.

19 Ka Rwoth Obangawu otyeko rok na lobogí èn tye ka miöwu, éka ka dong ñyémò unugí òkò, cè ibedo unu ì pecigí éka ì udigí, 2 cè ipok unu peci adek na papath pírwu ì lobo na Rwoth Obangawu bino miöwu mè bedo mewu. 3 Ibino unu puro yoo éka ipoko unu wang lobo na Rwoth Obangawu bino miöwu kórè adek mè bedo mewu, èk ka ngat mörö oneko dhanö, èn twërö ríngö yo iè mè larö kwö mërè. 4 Man ènè kóp na makö ngat n'oneko dhanö éka ríngö mè larö kwö mërè kunön—ngat oneko awodhe na nwongo ba òthèna athèna éka adínga mörö thon onwongo ope ì kin-gí cön. 5 Apor mërè, dhanö mörö twërö cidhö ì bunga gín k'awodhe mè ngölö yen, cè lèb atong n'èngölö kí yen oore kí ì pur mërè éka ògöö wi awodhe oneko òkò, dhanö nòn twërö ríngö ì pacö mörö acél kí ì kin peci adek nòn mè larö kwö mërè. 6 Ka onwongo pacö mè larö kwö tye acél kékèn, caa nökènè twërö bedo na bor n'acül kwor pí athöö twërö bedo kí karè mè makö dhanö n'oneko awodhe, kadí bed onwongo ba opore mè aneka, pièn adínga mörö onwongo ope ì kin-gí cön. 7 Man ènè ömiö an aciköwu ní myero ipok unu peci adek pírwu. 8 Ka Rwoth Obangawu bino nyanö wang lobowu kite na èn öcikö both kwerewu kí kwong éka miöwu lobo kibéc na èn öcikö bothgí, 9 un myero iméd peci adek nökènè ì kom manön. Èn bino miöwu lobo ní ka cè un ilübö cik kibéc na an amiöwu—mè marö Rwoth Obangawu éka mè lübö yoo mërè. 10 Tim unu man èk remo na bal mërè ope kùr ööny ì lobowu na Rwoth Obangawu tye ka miöwu mè bedo mewu, èk bal mè önyö remo kùr obed ì wiwu. 11 Èntö ka dhanö mörö onwongo dag awodhe éka obedo kürö èn mè cakö lwény ì kome, éka oneko ökö cè dhanö nòn öringö ì pacö mörö acél kí ì kin peci ní, 12 edong mè pacö mërè bino oro kóp mè ömò èn kí kunön cè ömiö èn ì cing ngat na myero öcül kwor èk enek èn thon. 13 Kíca myero kùr ömakwu ì kome. Myero ikwany unu bal mè thöo ka dhanö n'ope kí bal ökö kí ì Icarael èk nyimwu obed na leng. 14 Kùr iköb unu wang ngöm k'awodhi na yam edong oketho cön ì lobo na un ibino leeno na Rwoth Obangawu bino miöwu mè bedo mewu. 15 Kóp ba bino löönö ngat mörö pí kóp ka caden acél pí kit bal mörö na rac na gwök onyo èn öbalö. Myero èngöl kóp pí kóp k'ecaden ariö onyo adek. 16 Ka acaden mörö na cwinye rac ocung éka odotho ngat mörö n'ötímö bal, 17 jö ariö na tye kí kóp ì kin-gí myero obin gíní ì nyim Rwoth, ì nyim èlamdhök éka ì nyim èngöl-kóp n'onwongo tye gíní ì

tic ì caa nòn. 18 Èngöl-kóp bino rangö kór kóp nòn na bër rwök, ka gín onwongo ní acaden obedo ngat na twot nakun okelo adoth mè twodo ì kom ömín mërè, 19 cè ibino miö unu èn pwod, pwod na röm kí mana èn onwongo mitö ketho ì kom ömín mërè. Un myero ikwany unu gín na rac ökö kí kinwu. 20 Jö kibéc bino winyo cè bino bedo gíní kí lworo éka gín na rac na cal kí man ba döki bino timërè ì kinwu. 21 Myero kíca kùr ömakwu: kwö myero ècül kí kwö, wang ècül kí wang, lak ècül kí lak, cing ècül kí cing, tyén ècül kí tyén.

20 Ka icidhö unu mè lwény ì kom langwu cè inénö unu angole gíní, gadigadi éka mwony na pol na löö mewu ökö, kùr ibed unu kí lworo ì komgí, pièn Rwoth Obangawu, n'ökwanyöwu kí ì lobo Ejip, bino woth kodwu. 2 Ka dong icwök unu cidhö ilwény, alamdhök bino bino anyim éka twak kí mwony. 3 Èn bino kobo ní, “Winy unu, un jö Icarael: Tin ibino unu cidhö mè lwény ì kom langwu. Kùr iwék cwinyuw opodhi onyo ibed unu kí lworo; kùr komwu ömyél onyo kùr inyö komwu pí gín. 4 Pièn Rwoth Obangawu ènè tye ka woth kodwu mè cidhö lwény pírwu ì kom langwu mè miöwu löönögi.” 5 Cè edite na löö jö na cidhö ì dhö lwény bino kobo bothgí ní, “Ngat mörö tye na pod ögërö ödè na nyen na bara èlégö gum iè? Wék èn ödök ökö pacö, onyo caa nökènè èn bino thöo ökö ì dhö lwény cè ngat nökènè ènè bino dönyö mè bedo iè. 6 Ngat mörö tye n'öpídhö ölökö mërè ì pwodho cè pod bara öcakö camö nyige? Wék èn ödök ökö pacö, onyo caa nökènè èn bino thöo ökö ì dhö lwény cè ngat nökènè ènè bino camö nyige. 7 Ngat mörö tye na pod öcikeré kí dhakö cè bara önyömö? Wék èn ödök pacö, onyo caa nökènè èn bino thöo ökö ì dhö lwény cè ngat nökènè ènè bino nyömö dhakö nòn.” 8 Cè edite thon bino kobo ní, “Ngat mörö tye na lwor onyo na cwinye podho? Wék èn ödök yo pacö, èk acikari ewodhe kùr cwinygi opodhi kamé èn.” 9 Ì karè n'edite otyeko twak gíní kí jö na cidhö ì dhö lwény, gín bino yërö edite na tölö wigí. 10 Ka icidhö unu mè celo pacö mörö, un myero kono imíi jö mè pacö nòn karè mè penyo pí kuc. 11 Ka gín oyeo cè öyabö dhö wangkacgí gíní, jö kibéc na tye ì pacö nòn bino bedo opiwu éka bino gíní tio tic na ték pírwu. 12 Èntö ka gín ökwërö mè penyo pí kuc cè öyérö gíní mè lwény kodwu, gür unu pacö nòn kí mwony na mewu. 13 Ka Rwoth Obangawu ömiögi ì cingwu, myero inek unu cwö kibéc na tye ì pacö nòn kí pala abadé. 14 Èntö mon, èthinö, dhok éka kí gín mörö kékèn na tye ì pacö, itwërö unu tero na calö jami n'ëyakö mè bedo mewu. Éka itwërö unu tic kí jami n'ëyakö na Rwoth Obangawu ömiöwu kí

both langwu. 15 Man ênê gin na un ibino tímô ï kom peci kibêc na tye na bor kodwu êka ï peci ka rok na ba cwök kodwu ginî. 16 Êntô ï peci k'Erok na Rwoth Obangawu bino miöwu mê bedo mewu, kür iwêk unu gin mörô na yweo odong na kwô. 17 Myero ityek unu jô kibêc—jô Kit, jô Amor, jô Kanaan, jô Periji, jô Kibi êka jô Jebuc—kite na Rwoth Obangawu ôciköwu ködê. 18 Ka iwêkö unu obedo ginî na kwô, cê gin bino pwonowu mê lübö gin mê kwer kibêc na gin tímô ï wörô obangagi êka bino miö ïbalô unu ï kom Rwoth Obangawu. 19 Ka igürô unu pacô mörô pi caa na lac, nakun ilwényô unu êk igam, kür ingöl unu yen k'atong, piên un itwêrô camô nyige. Yen thon obedo langwu, na myero ilwény unu ï komgi? 20 Un itwêrô ngölô yen na ba nyakô nyig-gi mê acama êka itii unu ködê mê yübô madala êka pem êk ôkönywu mê idho ï pacô nön na lwényô ï komwu naka ka igamô unu pacô nön.

21 Ka ebino nwongo dhanô mörô obuto n'eneke ï lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu mê bedo mewu, cê ba engeo ngat n'oneko ên, 2 edongwu êka êngöl-köpwu bino cidhö ginî yökô mê pimo bor piñy cakêrê ki ï kom lyêl naka ï peci na cwök ki kany nön. 3 Cê edong na tye ï pacô na cwök ki kom dhanô n'eneke bino ginî kelo nya raa na bara otio tic mörô, na bara eketho ayokoth ï ngute mê ywaö kwêr wanu. 4 Edong mê pacô nön bino kelo ginî nya raa naka ï ora mörô na pige möl, ï ora mörô na naka yam ba epuro, kanya ba êcwö kodhi mörô iê. Gin bino türô ngut nya raa ôkö ï ora kunön. 5 Cê êlamdhök n'obedo Elebi myero obin ginî anyim, piên Rwoth Obangawu öyêrögi pi tic mêrê êka mê lamô gum ki nying Rwoth. Gin myero otyek köp mê pido êka lwény kibêc. 6 Edong kibêc mê pacô na cwök ki kanya enwongo kom dhanô n'eneke iê bino lwökô cing-gi ï kom nya raa na gin ôtürô ngute ï ora, 7 cê gin bino kobo ni, "Cingwa ba öönyô remo ka dhanô ni, onyo wangwa ba önênô ka eneko. 8 Rwoth tím kica ï kom jô Icarael na gin ênê jô na megî na yam ikökögi. Kür iketh bal mê remo ka dhanô n'ope ki bal ï wi lwak na megî." Cê itim kica ï kom bal mê remo n'öönyô. 9 Ibino unu lwökô bal mê önyô remo ki ï kinwu kömanön, ka itimô unu gin na nen n'atir ki ï wang Rwoth. 10 Ka icidhö unu mê lwény ï kom langwu, cê Rwoth Obangawu ömiögi ï cingwu êka itero unu jô n'ëmakögi ki dhö lwény, 11 êka in inênô dhakô mörô na leng ki kin jô n'ëmakô ki dhö lwény cê cwinyi ömarô, in itwêrô tero ên êk obed dhaköni. 12 In myero ikel ên yo pari êka il'yêl wie cê ingad lwëtê ökö. 13 Göny böng mêrê n'onwongo ên oruko

ï karê n'ëmakô ködê ki ï dhö lwény. Kinge na ên dong obedo pari êka okumo pi apap mêrê êka aya mêrê pi dwe acêl, cê in itwêrô cidhö bothe mê bedo cwörê êka ên bino bedo dhaköni. 14 Ka inwongo ni cwinyi ba dök mitô ên, cê itwêrô wêkö ên cidhö yo kanya cwinye mitô. In myero kür icadh ên onyo iter ên na calô opii, piên in dong ilanô ên ökö. 15 Ka êcwö mörô tye ki mon arîô, êka marô ngat acêl na löö nökenê ca, êka mon arîô ni kibêc önywölô ginî êthinh awope ninê, êntô athin kaö obedo wod ka dhakô na ên ba marô, 16 ka êcwö ni tye ka poko jami mêrê both awope mêrê, myero ên kür ömii twêrô k'athin kaö both wod ka dhakô na ên marô, nakaka wode kikome n'obedo kaö, wod ka dhakô na ên ba marô. 17 Êntô ên myero onyuth athin kaö ka dhakô mêrê na ên ba marô, nakun doko gin n'epoko ninê wang arîô ki kom jami na ên tye ködê kibêc. Athin awobi nön ênê obedo acaki mê tékö k'apap mêrê. Twêrô k'athin kaö obedo mägê. 18 Ka dhanô mörô tye ki wode na ngute nwang êka obedo ngat na jëm, na ba winyo dhö apap mêrê onyo aya mêrê, kadî bed êgöô ên ki lüth, ba bino winyogi. 19 Apap mêrê êka aya mêrê bino makô ginî ên êka etero both edong ï dhö wangkac mê pacô na ên bedo iê. 20 Gin bino kobo both edong ni, "Wodwa ni ngute nwang êka obedo ngat na jëm. Ên ba wöröwa. Ên obedo ngat n'owor êka amêrê." 21 Cê jô mê pacô nön kibêc bino celo ên ki kite naka thöô. Un myero ikwany gin na rac ökö ki ï kinwu. Jô Icarael kibêc bino winyo cê bedo ginî ki lworo. 22 Ka dhanô mörô ôtimô bal na miö ên nwongo pwod mê thöô, êka ingabô unu ên malô ï wi yath, 23 un myero kür iwêk kome öngabêrê ï wi yath naka kiwor. Ik unu kome ökö ï ninô nön, piên dhanô mörô n'ëngabô kome ï wi yath bedo dhanô n'Obanga ölamô. Un myero kür ïbal lobowu na Rwoth Obangawu tye ka miöwu mê bedo mewu.

22 Ka in inênô thwön onyo römô k'omeru n'orwenyo ökö ata, kür inên anêna; myero idwök yo both omeru. 2 Ka won mêrê ba bedo na cwök kodi onyo ba ingeo won mêrê, cê in myero iter lee n'orwenyo nön yo pari êka igwök naka ka won mêrê obino na tye ka rangô. Cê imii bothe. 3 In ibino tímô ni kömanön ï kom kana mêrê, böng mêrê, onyo gin mörô kékên n'omeru orwenyo êka in inwongo; in kür inên anêna. 4 Ka in inwongo kana onyo thwön k'omeru n'opodho piny ï nget yoo, kür inên anêna, êntô köny ên mê tingo malô êk ocung ki tyênê. 5 Dhakô myero kür oruk böng ka cwö, onyo êcwö kür oruk böng ka mon, piên dhanô n'ötímô kömanön bedo mê kwer both Rwoth Obangawu. 6 Ka in tye ka woth ï yoo cê icop ï

kom öd winyü i nget yoo, onyo i wi yath onyo i ngöm, ëka min winyü obuto i kom ëthinë onyo i kom tòngë, kür imak min mërë kanya acël k'ëthinë. 7 In itwërö tero ëthinë, cë iwëkö min mërë cidhö, ëk nyimwu obed na leng ëka ibed unu na kwö pï karë na lac. 8 Ka in igërö öt na nyen, myero iketh gin mörö na jükö podho ka dhanö orum wi öt ëk kür okel bal mël önyö remo i odi ka ngat mörö opodho ki i wi öt. 9 Kür icwö kodhi na papath ariö i pwodho ölkni, ka icwö, miö gin na kibëc n'öcëk ië myero eter i öt k'Obanga, gin na in icwö ië thon naka ki nyig ölökö. 10 Kür itwe thwön ëka kana kanya acël mël pur. 11 Kür iruk böngü n'obedo yer ëka böngü na pwöth n'ëkwö kanya acël. 12 Myero ikwö töl tacël na lyero i twok böngü angwën na in iruko. 13 Ka ëcwö mörö önyömö dhakö cë obedo ködë, cë ökwërö ën ökö, 14 cë okobo köp na rac i kome, na balö nyíng dhakö nakun kobo ni, "An anyömö dhakö ni, ëntö i karë na an abedo ködë, anwongo gin mörö ope na nyutho ni ën bara ongere k'ëcwö." 15 Cë apap ëka aya ka dhakö nön bino kelo gini gin na nyutho ni ën bara ongere k'ëcwö both edong i dhö wangkac mël pacö. 16 Apap mërë bino kobo both edong ni, "An amiö nyara both ëcwö ni ëk önyöm ëntö ökwërö nyara ökö. 17 Kobedini ën okelo köp mël adoth i kome nakun kobo ni, 'An anwongo gin mörö ope na nyutho ni ën bara ongere k'ëcwö.' Ëntö man ënë gin na nyutho ni nyara bara ongere k'ëcwö." Cë enyodo mërë bino yarö böngü i nyim edong mël pacö. 18 Edong mël pacö bino tero ëcwö nön ëka epwodo. 19 Gin bino ngölö ninë cül mël ryal mia acël. Gin bino miö both apap ka dhakö, piën ëcwö nön öbalö nyíng nya jö l'arael na bara ongere k'ëcwö. Cë ën bino mëdërë mël bedo dhakö mërë; ëka myero kür ökwër dhakö nön pi karë mël kwö mërë kibëc. 20 Ëntö ka köp mël adoth nön tye atir, ëka gin mörö ope n'enwongo na nyutho ni dhakö nön bara ongere k'ëcwö, 21 cë jö mël pacö nön bino kelo dhakö nön i dholokek mël öt k'apap mërë ëka ki kunön cwö mël pacö nön bino celo ën ki kite naka thöö. Ën ötimö gin mël lewic i l'arael nakun obedo timö tim mël ölyang i karë na ën bedo i öt k'apap mërë. Un myero ikwany unu gin na rac ökö ki i kinwu. 22 Ka ebino nwongo ëcwö mörö n'obedo ki dhakö ka ngat nökenë, ëcwö n'obedo ködë ëka dhakö nön myero enekgi ökö. Un myero ikwany unu gin na rac ökö ki i l'arael. 23 Ka ëcwö mörö ki i pacö oromo ki nyakö na bara ongere k'ëcwö, n'onwongo öcikerë ki ngat mörö mël anyöma cë obedo ködë, 24 un ibino tero jö ariö nön kibëc yökö i dhö wangkac mël pacö nön, ëka ecologi ki kite naka i thöö. Eneko nyakö nön piën ba ögöo oduru ëk ëkönyë ëka eneko ëcwö piën ötürö cik mël bedo ki

dhakö ka ngat nökenë. Un myero ikwany unu gin na rac ökö ki kinwu. 25 Ëntö ka ëcwö mörö oromo ki nyakö n'öcikerë ki ngat mörö mël anyöma i dye thim cë obedo ködë tètëk, ëcwö këkën n'ötümö gin ni ënë ebino neko. 26 Kür itim unu gin mörö i kom nyakö; piën ën ba öbalö bal mörö na römö ngölö ninë thöö. Köp ni röm ki köp k'ëcwö n'ölwönyö i kom awodhe cë oneko ökö, 27 piën ëcwö oromo ki dhakö n'ëcikerë ködë mël anyöma i thim cë obedo ködë tètëk ëka dhakö ögöo oduru, ëntö ngat mörö onwongo ope kunön na twërö könyö ën. 28 Ka ëcwö mörö oromo ki nyakö na bara ongere k'ëcwö n'onwongo ba öcikerë mël anyöma ëka obedo ködë tètëk cë engeogi, 29 ën bino cülö apap ka nyakö ryal pyer abic. Ën myero önyöm nyakö nön piën ën ötimö bal i kome. Ën ba bino kwërö dhakö nön pi karë mël kwö mërë kibëc. 30 Dhanö mörö kür obed ki dhakö k'apap mërë; ën myero kür ömii lewic i kom apap mërë.

23 Dhanö n'edino onyo n'ëngölö kome mël cwö ökö ba bino dönyö i athuko ka Rwoth. 2 Dhanö n'ënywölö i lek ba bino dönyö i athuko ka Rwoth, kadí naka ëkwaëgi mël apar mörö ba bino dönyö i athuko ka Rwoth. 3 Ngat mörö n'obedo dhanö mël Amon onyo dhanö mël Moab ba bino dönyö i athuko ka Rwoth, kadí naka ëkwaëgi mël apar, mörö ba bino dönyö i athuko ka Rwoth. 4 Piën gin ba obino mël romo kodwu ki cem ëka ki pii i karë na un itye ka bino ki i Ejipt. Gin obino opango Balaam wod ka Beor ki i Petor na tye i Aram Naaraim ëk obin ölamwu. 5 Ëntö Rwoth Obangawu ökwërö winyo köp ka Balaam ökö. Ën obino ölökö köp mël lamöwu ödökö mël gum piwu, piën Rwoth Obangawu maröwu. 6 Kür itim unu gin mörö na kelo nigí kuc kodwu ëka lönyö, pi karë mël kwöwu kibëc. 7 Kür icaa unu dhanö mörö mël Edom, piën gin obedo wat kodwu. Kür icaa unu dhanö mörö mël Ejipt, piën ibino ibedo unu Erok i lobogi. 8 Ëthinögi na gin bino nywölö n'obedo ëkwaëgi mël run mël adek bino dönyö i athuko ka Rwoth. 9 Ka icidhö unu mël lwönyö ki langwu, gwökërë unu ki i kom gin mörö na ba leng. 10 Ka ëcwö mörö tye i kinwu na cik ögëngö piën oleko lek mël kiwor, ën myero öcikh yökö ëka obed kunön. 11 Ëntö ka piny dong yutho ën myero ölwökërë, ëka ka ceng ödönyö ën twërö dwogo i lai. 12 Yüb unu kany mörö yökö i nge lai kanya un ibino cidhö ië mël könyërë. 13 Ngat acëlacël myero obed ki gin mörö mël künyö piny i kin jami mël lwönywu, ëka ka ikonyiri, küny bur ëk ium ökö. 14 Piën Rwoth Obangawu wowoütha i dye laiwu mël gwököwu ëka mël miö langwu i cingwu. Laiwu myero obed na leng ëk kür önën gin mörö na ba leng cë lökërë ökö ki

bothwu. 15 Ka opii mörö öringö ökö ki both adwong mērē cē opono bothi, kūr imiī ēn ödök both adwong mērē. 16 Miī ēn obed i kinwu kany mörö kēkēn na cwinye mitō ēka i pacō mörö kēkēn na ēn öyērō. Kūr idiī ēn. 17 Dhanö mörö mē Icarael n'obedo ēcwō onyo dhakö myero kūr obed ngat na timō tim mē ölaya i öt wörö jwök. 18 Kūr ikel unu ciling mē cül n'enwongo ki kom tim mē ölaya n'öya ki both dhakö onyo ēcwō i öt ka Rwoth Obangawu mē cülö kwong mörö, piēn jami nōn kibēc obedo gin mē kwer both Rwoth Obangawu. 19 Kūr imiī dhanö mē Icarael awodhi öcül magoba pi ciling, cem onyo gin mörö kēkēn na twērö kelo magoba na ēn odeno. 20 In itwērö miō arok cülö magoba ēntö pathi dhanö mē Icarael awodhi. Gwök unu cik ni ēk Rwoth Obangawu ömiīwu gum i kom gin na kibēc na un ibino ketho cingwu iē i lobo na un itye ka dönyö mē gamö bedo mewu. 21 Ka ikwongo kwong both Rwoth Obangani, kūr igaliri mē cobo, piēn Rwoth Obangawu bino penyoni pirē ēka ibino bedo ngat n'ötīmō bal. 22 Ēntö ka ba ikwongo kwong, ba ibino bedo ngat n'ötīmō bal. 23 Ēntö gin mörö kēkēn na donyo ki i dhogi myero inēn ni icobo, piēn in ikwongo kwong keni ki dhogi both Rwoth Obangani. 24 Ka idönyö i pwodho öläk k'awodhi, in itwērö camö nyig öläk kibēc na cwinyi mitō, ēntö kūr iketh mörö i aditani. 25 Ka idönyö i pwodho kal k'awodhi, in itwērö rīdhö kal ki cingi, ēntö kūr i'ka kal ki pala.

24 Ka ēcwō mörö önyömö dhakö na ba yomo cwinye piēn onwongo gin mörö na rac ködē, ēcwō nōn twērö cōö waraga mē kēthö nyom, cē miō i cingē ēka ryēmō ēn ökö ki i ödē. 2 Cē kinge na ēn dong öya ökö ki i ödē, ēn dökö dhakö k'ēcwō nökēnē. 3 Ka cwörē mē ariö ba mitō ēn, ēcwō nōn cōö waraga ninē mē kēthö nyom, cē miō i cingē, ēka ryēmō ökö ki i ödē, onyo ka cwörē mē ariö nōn öthöö ökö, 4 cwörē mē acēl n'ökwērö ēn ba dök bino nyömö ēn mē bedo dhakö mērē kinge na ēn dong öbal ökö. Manōn bino bedo gin mē kwer both Rwoth. Kūr ikel unu bal i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu mē bedo mewu. 5 Ka ēcwō mörö pod onyomo anyoma, myero kūr ēmiī öcidhi i dhö lwēny onyo ēmiī tic ka lwak mörö nökēnē. Ēn myero obed mwaka acēl nakun bedo parē ēk okel yom cwiny both dhakö na ēn önyömö. 6 Kūr ikwany pong onyo nya pong rego na calö gin n'ejengo i den. Piēn manōn bino bedo calö kwanyö kwö ka dhanö mē bedo gin n'ejengo. 7 Ka enwongo ngat mörö kwalö dhanö mē Icarael awodhe, ēka tero na rac na calö opii onyo cadhö ēn. Ngat n'ökwälö dhanö nōn myero enek ökö. Un myero ikwany gin na rac ökö ki i kinwu. 8 Na makö köp i

kom two dhöbū, gwökērē unu rwök ēk ilüb unu gin n'ēlamdhök n'obedo Elebi okobo niwu. Myero ilüb unu na bër ngö na an acikögi. 9 Po unu i kom ngö na Rwoth Obangawu ötimö i kom Miriam ki i wanga yoo kinge na un iya ki i Ejip. 10 Ka imiö gin mörö mē adena both awodhi, kūr idöny i ödē mē kwanyö gin mörö n'ēmiö bothi na calö gin n'ejengo. 11 In myero ibed yökö, ēk dhanö na in imiö gin mörö mē adena okel gin na ēn ojengo bothi yökö. 12 Ka dhanö nōn obedo acan, kūr imiī böngü na ēn ojengo obut bothi. 13 Dwök böngü mērē na ceng bara ödönyö ēk oumere ködē. Cē ēn bino pwöyöni ēka ebino kwanö na calö tic n'atir i nyim Rwoth Obangani. 14 Kūr idiī atic na in ipango n'obedo acan ēka na mitö köny, kono kadī atic nōn obedo dhanö mē Icarael awodhi onyo arok na bedo i pacöwu mörö acēl. 15 In myero imiī cül mērē i ninö nōn na bara ceng ödönyö, piēn ēn obedo acan ēka geno gin nōn. Ka ba imiö, ēn bino kok i komi both Rwoth, ēka ibino bedo ngat n'ötīmō bal. 16 Ba ebino neko enyodo pi bal k'ēthinögi, onyo ba ebino neko ēthinö pi bal k'enyodogi. Ngat acēlacēl ebino neko pi bal mērē. 17 Kūr i'bal pido k'arok onyo k'athin kic mörö, onyo iter böngü ka dha thöö na calö gin n'ejengo. 18 Po unu ni un onwongo ibedo opii i lobo Ejip ēka Rwoth Obangawu obino ökökōwu ki kunön. Manōn ēnē ömiö an aciköwu mē lübö cik ni. 19 Ka in itye ka kaö kac ki i pwodhoni, ēka inēnö körē mörö na ba i'kaö, kūr idök cen mē cidhö kaö dökī. Myero iwök odong pi Erok, ēthinö kic ēka mon thöö, ēk Rwoth Obangawu ömiīwu gum i kom tic kibēc mē cingwu. 20 Ka ipüdö nyig jeitunini ki i wi yath, kūr dökī idök cen mē püdö man odong i wi yath. Myero iwök nyig jeituni n'odong pi Erok, ēthinö kic ēka mon thöö. 21 Ka ipüdö nyig öläk ki i pwodho öläkni, kūr dökī idök cen mē püdö man odong. Myero iwök nyig öläk n'odong pi Erok, ēthinö kic ēka mon thöö. 22 Po unu ni un onwongo ibedo opii i lobo Ejip. Manōn ēnē ömiö an aciköwu mē lübö cik ni.

25 Ka jö ariö tye gini ki köp i kin-gi, gin myero oter i nyim okiko ēka ēngöl-köp bino ngölö köp cē gönyö gini dhanö n'ope ki bal ēka ngölö köp i wi dhanö n'öbalö. 2 Cē ka dhanö n'öbalö pore ni myero ēgöö, angöl-köp bino miö ēn buto piny ēka ēgöö i nyime ki wel lüth n'oporo bal mērē. 3 Angöl-köp twērö miö ēgöö lüth pyer angwēn ēntö kūr ökadh manōn. Ka ēgöö na kadhö, öminwu ebino lanö i wangwu. 4 Kūr itwe dhö thwön ka tye ka nyönö kal mē apwoda. 5 Ka utmego na bedo gini kanya acēl ēka acēl ki kin-gi öthöö ökö abonge athin mörö, myero cii athöö kūr önyömērē ki ngat mörö na ba obedo dhanö mē

dholokek. Ōmīn cwōrē ēnē bino tero ēn na calō dhakō mērē ēka cobo tic mē bedo cwōrē nakaka ōmīn mērē. 6 Wode na ēn bino nywōlō mē acēl ebino cakō nyingē kī nying ōmīn mērē n'ōthōō, ēk nyingē kūr orweny ōkō kī ī Icarael. 7 Ēntō ka ōmīn athōō ba mītō tero cii ōmīn mērē, dha thōō bino cīdhō ī dhō wangkac mē pacō both edong ēka kobo nī, “Ōmīn cwōra ōkwērō mīō nying ōmīn mērē nen ī Icarael; ēn ba mītō cobo tic mē bedo cwōra nakaka ōmīn mērē.” 8 Cē edong mē pacō mērē bino cwodo ōmīn athōō ēka ētwak kōdē. Ka ocere nakun kobo nī, “An ba amītō tero ēn,” 9 cii ōmīn athōō bino cīdhō bothe ī nyim edong cē wōdhō wōr acēl ōkō kī ī tyēn ōmīn cwōrē, ngūlō laō dhōgē ī wangē ēka kobo nī, “Man ēnē gin n'ebino tīmō ī kom dhanō mōrō na ba bino nywōlō ēthīnō ka wi ōmīn mērē.” 10 Dholokek ka dhanō nōn ebino cwodo kī ī Icarael nī, “Ōt ka dhanō n'ēwōdhō wōrē ōkō kī ī tyēnē.” 11 Ka cwō arīō tye ka lwēny ēka dhakō ka ngat acēl obino mē kōnyō cwōrē kī both ngat na tye ka lwēny kōdē, ēka otero cīngē cē ōmakō kome mē cwō, 12 un myero ingun unu cīng dhakō nōn ōkō. Kūr kīca ōmakwu ī kome. 13 Kūr ibed unu kī gin mē pimo jami arīō ī ocwewu—acēl na pēk ēka acēl na yot. 14 Kūr ibed unu kī gin mē pimo jami ī ōdwu—acēl na thwōnē ēka acēl na tīdī. 15 Myero ibed unu kī gin mē pimo jami na bēr, na pimo jami ī wangē, ēk ibed unu ī lobo na Rwoth Obangawu tye ka mīōwu pī karē na lac. 16 Pīēn jō kībēc na tīmō koth tic nī, jō na tīmō gin na ba tye atīr, gīn obedo gin mē kwer kī both Rwoth Obangawu. 17 Po unu ī kom gin na jō Amalek ōtīmō ī komwu ī yoo ī karē na un īya ōkō kī ī Ejip. 18 Gīn ōlwēnyō ī komwu ī karē na un idhero rwōk na tēkō mōrō ope ī komwu. Gīn oneko jō kībēc n'onwongo odong cen nakun ba lworo gīnī Obanga. 19 Pī manōn, ka Rwoth Obangawu ōmīōwu iyweo kī ī kom langwu kībēc n'ōgūrōwu ī lobo na Rwoth Obangawu tye ka mīōwu ēk īgam unu mē bedo mewu, myero inek unu jō Amalek kībēc ēk ngat mōrō kūr dōkī opo ī komgī na twal kī ī thē polo. Kūr īmīī wīwu owīl!

26 Ka un īdōnyō ī lobo na Rwoth Obangawu tye ka mīōwu na calō mewu ēka īgamō unu ōkō cē ibedo unu iē, 2 kwany unu wī cem mōkō kī ī kom cem kībēc n'ōcakō cēk kī ī ngōm na Rwoth Obangawu tye ka mīōwu ēka ikethgī ī adīta. Cē iter unu ī kabedo na Rwoth Obangawu bino yērō mē wōrō nyingē iē. 3 In myero īcīdh both alamdhōk na tye ī dhō tic ī caa nōn ēka ikob nīnē nī, “Tin dong an atuco both Rwoth Obangani nī an athuno ī lobo na Rwoth okwongo both kwerewa mē mīōwa.” 4

Cē alamdhōk bino gamō adīta kī bothi ēka ketho ī nyim keno tyēr ka Rwoth Obangani. 5 Cē in ibino kobo ī nyim Rwoth Obangani nī, “Kwarōna onwongo obedo dhanō mē Aram, n'onwongo wotho awotha. Ēn obino ōcīdhō yo Ejip kī jō na nōnōk ēka obedo kunōn cē ōdōkō rok na dīt, na tēk ēka n'ōnya gīnī na pol. 6 Ēntō jō Ejip obedo ka tic kōdwa na rac rwōk ēka ōmīōwa ēlīmō can, nakun ēmīōwa etio tic na tēk. 7 Cē wan ekok both Rwoth, Obanga ka kwerewa, ēka Rwoth ōwinyo kokowa cē ōnēnō pēkōwa, tic na tēk n'eketho ī komwa ēka kite n'ēdīōwa kōdē. 8 Cē Rwoth ōkwanyōwa ōkō kī ī Ejip kī twēr mē badē ēka kī tēkō mērē, kī tīm na kelo lworo na thwōnē, k'anyuth mē tango ēka gin mē aura gīnī. 9 Ēn okelowa naka ī kabedo nī ēka ōmīōwa lobo nī, lobo na mio na cak kī mōō kic mōl kī iē. 10 Cē kobedini dong, an akelo wī cem n'ōcakō cēk kī ī ngōm na in Rwoth īmīa.” Cē in myero iketh adīta ī nyim Rwoth Obangani ēka īwōr ēn. 11 In ibino bedo kī yom cwiny kanya acēl kī jō Lebi ēka Erok na bedo gīnī ī kinwu kī gin na kībēc na bēr na Rwoth Obangani ōmīō bothi ēka jō mē odi. 12 Ka in ityeko mīō acēl mē apar mē gin n'ōcēk ī mwaka mē adek mērē, mwaka mē mīō acēl mē apar, in ibino mīō both jō Lebi, Erok, ēthīnō kic ēka mon thōō ēk gīn obed kī gin mē acama na rōmō mīōgī yeng kī ī peciwu. 13 Cē in ibino kobo ī nyim Rwoth Obangani nī, “An dong atyeko kwanyō acēl mē apar ōkō kī ī ōda ēka amīō both jō Lebi, Erok, ēthīnō kic ēka mon thōō kite na in īcīka kōdē. An ba atūrō onyo wia ba owīl ī kom cīkni gīnī. 14 An ba acamō acēl mē apar ī karē n'onwongo an akwero cōla, onyo kwanyō mōrō kī iē ī karē na cīk ōgēnga, onyo tyērō both tīpo ka ngat n'ōthōō. An awinyo kōp ka Rwoth Obangana; an atīmō jami kībēc na in īcīka iē. 15 Nēn pīny kī ī kabedoni na leng na tye ī polo, mīī gum ī kom jogi Icarael ēka ī kom lobo na in īmīōwa kite na in icikiri kōdē kī kwong both kwerewa, lobo na mio na cak kī mōō kic mōl kī iē.” 16 Tin Rwoth Obangawu ōcīkōwu mē lūbō cīk mērē kībēc. Pī manōn myero īgwōkērē unu mē lūbō kī cwinywu kībēc ēka kī tīpowu kībēc. 17 Tin dong ituco kōp ī kom Rwoth nī ēn obedo Obangani, ēka ibino lūbō yoo mērē nakun īgwōkō cīk mērē kībēc, ēka nī ibino winyo kōp mērē. 18 Rwoth utuco kōp ī komwu nī tin un ibedo jōgē na pīrgī tēk kite na ēn ōcīkērē kōdē, ēka un myero īgwōk cīk mērē kībēc. 19 Ēn utuco nī ebino mīōwu bedo rok na tēk na lōō rok nōkēnē kībēc na ēn eketho ēka un ibino mīō pak kī wōrō ī nyingē. Un ibino bedo jō na leng both Rwoth Obangawu kite na ēn ōcīkērē kōdē.

27 Muca ēka edong mē Icarael okobo gīnī both jīī nī, “Gwōk unu cīk nī kibēc na an tin atye ka miōwu. 2 Ī nīnō na un ibino ngōlō kī kulo Jordan mē dōnyō ĩ lobo na Rwoth Obangawu bino miōwu, un ibino cicibo kite na thwon cē ipu unu komgī kī rangi na tar. 3 Cōō kōp kibēc mē cīk nī ĩ komgī ka ipoth unu yo lōka mē dōnyō ĩ lobo na Rwoth Obangawu tye ka miōwu, lobo na mio na cak kī mōō kic mōl kī ĩē, kite na Rwoth, Obanga ka kwerewu, ōcīkērē kodwu. 4 Ka dong ĩngōlō unu kulo Jordan, cicibo unu kite nī ĩ wi Kidi Ebal kit na an atye ka cīkōwu kōdē tin. Myero ipu unu komgī kī rangi na tar. 5 Gēr unu keno tyēr n’ēyūbō kī kite both Rwoth Obangawu kunōn. Kūr iti unu kī nywenyo mōrō mē paōgī. 6 Myero ĩgēr unu keno tyēr ka Rwoth Obangawu kī kite na lūl ēka ĩryēd unu tyēr awanga ĩ wie both Rwoth Obangawu. 7 Ngōl unu thon tyēr mē kuc nakun ĩcamō unu kunōn, kanya un ibino bedo kī yom cwiny ĩ nyim Rwoth Obangawu. 8 Un myero ĩcōō na bēr kōp kibēc mē cīk nī ĩ kom kite nī na un icicibo.” 9 Cē Muca ēka ēlamdhōk n’obedo Elebi okobo both jō Icarael kibēc nī, “Līng unu moth, un jō Icarael, ēk iwiny unu kōp! Un dong ĩdōkō jō ka Rwoth Obangawu. 10 Pī manōn, un myero dong iwiny unu kōp ka Rwoth Obangawu ēk ĩlūb unu cīk mērē kibēc na an atye ka miōwu tin.” 11 Ī nīnō nōn kikokome Muca ōcīkō jīī nī: 12 Ka ĩngōlō unu kulo Jordan, kaka ka Cimeon, Lebi, Yuda, Icar, Yocepu ēka Benjamin bino cung gīnī ĩ wi Kidi Gerijim mē lamō gum ĩ kom jīī. 13 Ēka kaka ka Reuben, Gad, Acer, Jabulon, Dan, ēka Naputali bino cung gīnī ĩ wi Kidi Ebal mē lamō cen ĩ kom jīī. 14 Cē jō Lebi bino redo gīnī rwōk both jō mē Icarael kibēc nī: 15 “Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino yūbō cal jwōk n’ēpaō apaa onyo nywenyo n’ēlīō—n’obedo gin mē kwer both Rwoth, n’adīrū ōyūbō kī cīngē—ēka ocibo ĩ mūng mē awōra.” 16 “Cen myero ōmak dhanō mōrō na ba bino wōrō apap mērē ēka aya mērē.” 17 “Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino cwarō kidi mē wang ngōm k’awodhe.” 18 “Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino miō athōō wang lūbō yoo na path.” 19 “Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino balō pido k’arok, athīn kic onyo dha thōō ēka miō kōp lōō.” 20 “Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino buto kī cii apap mērē, piēn nwongo ēn oketho lewic ĩ kom apap mērē.” 21 “Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino buto kī lee mōrō kēkēn.” 22 “Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino buto k’amin mērē, onyo amin mērē mē babō onyo amin mērē n’aya mērē ōnywōlō k’ēcwō nōkēnē.” 23 “Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino buto kī marō mērē.” 24 “Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino neko awodhe ĩ mūng.” 25 “Cen myero ōmak dhanō

mōrō na bino gamō ĩm mē wilōnē ĩ mūng ēk enek kī dhanō na ba ōbalō.” 26 “Cen myero ōmak dhanō mōrō na ba bino moko ēka lūbō kōp kibēc na tye ĩ cīk nī.”

28 Ka ibino unu winyo kōp ka Rwoth Obangawu ēka ĩlūbō unu cīk mērē kibēc na an tin atye ka miōwu, Rwoth Obangawu bino miōwu ĩdōkō na tēk na lōō rok kibēc na tye ĩ wi lobo. 2 Gum nī kibēc bino bino ĩ komwu na thwōnē ka iwinyo unu kōp ka Rwoth Obangawu: 3 Gum bino bedo ĩ komwu ĩ pacō ēka ĩ pwothiwu. 4 Gum bino bedo ĩ kom ēthīnōwu, ĩ kom gin na bino cēk ĩ pwothiwu, ēka ĩ kom ēthīnō ĩmwi na kwō—ēthīnō dhokwu ēka ēthīn rom kī dyegiwu. 5 Gum bino bedo ĩ kom adītani ēka ĩ kom gin mē nyōbō ogatīnī. 6 Ibino bedo unu kī gum ĩ karē na un ĩdōnyō ĩ ōt ēka ĩ karē na un idonyo yōkō. 7 Rwoth bino miō ĩlōō unu langwu na bino mē lwēny ĩ komwu. Gin bino mē lwēny ĩ komwu kī ĩ yoo acēl ēntō bino gīnī ngwēc kī bothwu nakun pokere gīnī ĩ yodhi abirō. 8 Rwoth bino miō gum ĩ kom derewu ēka ĩ kom gin na kibēc na cīngwu otio. Rwoth Obangawu bino miōwu gum ĩ lobo na ēn tye ka miōwu. 9 Ka ibino unu gwōkō cīk ka Rwoth Obangawu kibēc nakun ĩlūbō unu, Rwoth bino miōwu ibedo jōgē na leng kite na ēn ōcīkērē kōdē kī kwong bothwu. 10 Cē jō kibēc mē wi lobo bino nēnō nī ecwodow kī nying Rwoth ēka bino gīnī lworowu. 11 Rwoth bino miōwu jami na pol—ēthīnōwu, ēthīnō ĩmwi na kwō, ēka cem mē pwothiwu bino cēk—ĩ lobo na yam ēn okwongo both kwerewu mē miōwu. 12 Rwoth bino yabō niwu polo na ēn kanō lōnyō mērē ĩē, mē miō kōth cwee ĩ pwothiwu ĩ karē mērē kikokome ēka mē miō gum ĩ kom tic kibēc na cīngwu bino tio. Un ibino miō jami mē adena both rok na pol ēntō ba ibino unu deno gin mōrō kī both ngat mōrō. 13 Rwoth bino miōwu bedo ētēla, ēka pathī jō n’ētēlōgī. Karē kibēc un ibino bedo anyim nakun ba ibedo unu angeg ka iwinyo unu cīk ka Rwoth Obangawu kibēc na an tin acīkōwu nakun ĩgwōkērē unu mē lūbō. 14 Kūr ĩlōkērē unu ōkō kī ĩ kom cīk na an tin amiōwu, yo cīngwu kucem onyo kucam, onyo lūbō obanga nōkēnē gīnī ēka wōrōgī. 15 Ēntō ka un ba ibino winyo unu kōp ka Rwoth Obangawu onyo ĩgwōkērē unu mē lūbō cīk mērē kibēc na an tin acīkōwu, cē cene nī kibēc bino bino ĩ komwu ēka makōwu: 16 Cen bino makōwu ĩ peciwu ēka ĩ pwothiwu. 17 Cen bino bedo ĩ kom adītani ēka ĩ kom gin mē nyōbō ogatīnī. 18 Cen bino bedo ĩ kom ēthīnōwu ēka ĩ kom gin na bino cēk ĩ pwothiwu, ĩ kom ēthīnō ĩmwi na kwō ēka ĩ kom ēthīnō rom kī dyegiwu. 19 Cen bino makōwu ĩ karē na un ĩdōnyō ĩ ōt ēka ĩ karē na un idonyo yōkō. 20

Rwoth bino oro cene i komwu, wiwu bino rubere eka ebino cokowu ki gero i kom gin na kibec na un ibino tio, naka ka ithum unu oko. Ibino thum unu oko piopio pi timwu na reco na un itimo pien iweka unu oko. 21 Rwoth bino pwodowu ki twoe na reco naka ka en otyekowu oko ki i lobo na un itye ka donyo ie me gamo me bedo mewu. 22 Rwoth bino pwodowu ki twoe na kobere, ki lyetho eka two akwoda, ki lyetho piny eka ceng bino ryeny. Cemwu bino ner eka pur oko. Pwod ni kibec bino bino i komwu naka ka ithoo unu. 23 Polo na tye i the tyenwu bino bedo na tek calo nywenyo. 24 Rwoth bino loko koth me lobowu dokoko apua eka luru; bino yaa ki i polo ony piny i komwu naka tyekowu oko kibec. 25 Rwoth bino mio langwu loowu. Un ibino lweny i komgi ki i yoo acel enta ibino unu ngwec ki bothgi nakun ipokere unu i yodhi abiro, eka jo me lobo kibec bino bedo gini ki thwon lworo pi gin n'otimere i komwu. 26 Lyenewu bino bedo cem ka winy kibec na ngweco ki malo eka me ka leeni me thim, eka ngat moro ope na bino ryemogi oko. 27 Rwoth bino pwodowu ki two bur gini me Ejip, bur na ba cang, gwonyu eka il kom na ba ibino unu cang ki ie. 28 Rwoth bino pwodowu ki poa, thoo wang eka bango wiwu oko. 29 Ibino unu thwathwama kiceng calo athoo wang. Ba ibino bedo unu ki lonyo i kom gin moro keken na un ibino timo. Ebino diowu eka yak jamiwu nino ki nino, enta ngat moro ope na bino konyowu. 30 In ibino cikiri ki dhako me nyomo, enta ngat nokene ene bino bedo kode tetek. In ibino gero ot, enta ba ibino bedo ie. In ibino pidho olök, enta ba ibino camo nyige. 31 Ebino neko thwon pur na meg na in ineno, enta ba ibino camo ringo mere moro. Ebino tero kanani tetek ki bothi, enta ba ebino dwongo. Ebino mio romni both langni, enta ngat moro ope na bino konyoni me dwongogi. 32 Ebino mio awope eka anyirani both rok nokene na in ineno eka wangi bino dhero me nenogi nino ki nino, enta ba ibino bedo ki teko me jukogi cidho kodgi. 33 Rok na ba ingeo unu bino camo cem na un ipuro i pwothiwu, eka ebino diowu pi kar kibec enta gin moro ope na un ibino timo. 34 Gin na wangwu bino nen bino miowu idoko epoa. 35 Rwoth bino pwodoni ki two me cong i eka tyeni ki bur na rem rwok na ba bino cang, cakere ki i tyeni piny naka i wi malo. 36 Rwoth bino ryemowu kanya acel ki rwoth na un ibino yero me telowu yo both rok na un onyo kwerewu ba onge. Ibino unu woro obanga nokene n'eyubö ki yen eka kidi. 37 Ibino unu dokoko gin na kelo lworo, gin me carolok eka gin me anyera i kin rok kibec na Rwoth bino kethowu ie. 38 Ibino unu

cwöönö kodhi na dwong i pwothiwu, enta ibino unu coko na nonok, pien bonyo bino camo oko. 39 Ibino unu pidho olök eka ibino unu yubögi na ber, enta ba ibino unu madho kongö mere onyo pudö nyige, pien kudi bino camogi oko. 40 Ibino unu bedo ki yen me jeituni i lobowu, enta ba ibino unu tic ki mo mere, pien nyige bino ony oko. 41 Ibino unu nywolo awope eka anyira, enta ba ibino unu gwokogi, pien ebino terogi oko i opii. 42 Bonyo bino camo yen eka cem me lobowu oko. 43 Erok na bedo i lobowu bino dokoko gini elonyo eka jo na pigi tek rwok, enta un ibino dokoko ecan eka jo na pigi ba tek. 44 Gin bino miowu den, enta un ba ibino mio den bothgi. Gin bino telo wiwu, enta un ibino dong cen i korgi. 45 Cene ni kibec bino podho i komwu, bino ryemo korwu ce makowu naka ibino thum unu oko kibec, pien ba iwinyo unu kop ka Rwoth Obangawu eka ba imako unu cik mere kibec na en ocikowu. 46 Gin bino bedo anyuth eka tango me aura bothwu eka both ekwaewu naka naka. 47 Pien un ba itio unu both Rwoth Obangawu ki yom cwiny i kar n'onwongo itye unu ki jami na bur, 48 pi manon ibino unu tic both langwu na Rwoth bino orogi i komwu. Kec eka orio pii bino nekowu, ibino unu woth kotula eka can jami kibec bino makowu. Rwoth bino ketho ayokoth n'obedo nywenyo i ngutwu naka ka otyekowu oko kibec. 49 Rwoth bino kelo rok moro me lweny i komwu ki kanya bor, ki i ajiki me lobo, calo jur na bino piny, rok na ba ibino unu niang i lebgö. 50 Rok na ger na ba bino paro pi jo n'otii eka kica ba bino makogi i kom jo na thino. 51 Gin bino camo ethino limwu na kwö eka cem na bino cek i pwothiwu, naka ka etyekowu oko. Gin ba bino weko niwu kal moro, kongö olök na nyen onyo mo jeituni, ethino dhok onyo ethino rom ki dyegi na mewu naka ka gin otyekowu oko. 52 Gin bino guro peciwu kibec naka ka celwu n'egero na bor rwok na un igeno orodhere piny. Gin bino guro peci kibec na tye i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miowu. 53 Pi can na langwu bino ketho i komwu i kar na gin bino guro peciwu, un ibino camo ethinowu, ringo kom awope eka anyira na Rwoth Obangawu omiowu. 54 Naka thon ewo na kite mere ber rwok eka n'obedo nyakica ki i kinwu bino twono omin mere cem, onyo dhako mere na en maro, onyo ethine na pod kwö. 55 En ba bino nywakö kodgi ringo kom ethine na en camo. Pien en ope ki gin moro n'odong nene me acama i kar me can na langwu bino guro ki peciwu kibec. 56 Dhako na kite mere ber rwok eka n'obedo nyakica, n'onwongo ba thamö me nyono piny ki tyene, wange bino cido i kom cwore na en maro, eka wode onyo nyare. 57 En bino kanö byero na yaa ki ie eka athin

na ɛn ɔnywɔlɔ, ɛk ɛcam ɛn kɛnɛ i mɔng i karɛ na lang bino gɔrɔwu ɛka can na rac na langwu bino ketho i komwu i peciwu. **58** Ka ba igwɔkɛrɛ unu mɛ lɔbɔ kɔp kibɛc mɛ cik ni, n'ɛcɔɔgi i buk ni, ɛka ka ba ibedo unu ki lworo i nyɛng mɛ dheo na pirɛ tɛk na ɛnɛ nyɛng Rwoth Obangawu, **59** cɛ Rwoth bino mɛdɔ pwod i komwu ɛka i kom ɛkwaɛwu, can na rac rwɔk ɛka odeke na ba cang gini. **60** ɛn bino miɔ two kibɛc mɛ Ejip na yam un ilworo rwɔk mɛ makɔwu, ɛka ba ibino unu cang. **61** Rwoth thon bino miɔwu koth twoe kibɛc ɛka can na ba ɛcɔɔ i buk mɛ cik ni, naka ka etyekowu ɔkɔ. **62** Kadɛ onwongo ipol unu calɔ cɛr na tye malɔ i wi polo, welwu bino dɔkɔ na nɔnɔk rwɔk, piɛn ba iwinyo unu kɔp ka Rwoth Obangawu. **63** Dong kite na calɔ Rwoth cwinye obedo na yom mɛ miɔwu bedo na bɛr ɛka mɛ miɔ welwu nya na pol, kɔmanɔn thon Rwoth cwinye bino bedo na yom mɛ balɔ ɛka tyekowu. Ebino kwanyɔwu ɔkɔ ki i lobo na un itye ka dɔnyɔ iɛ mɛ gamɔ bedo mewu. **64** Cɛ Rwoth bino kɛthɔwu ɔkɔ i kin rok kibɛc, cakɛrɛ ki i ajiki lobo kucɛl naka tung ca. Ki kunɔn un ibino wɔrɔ obanga nɔkɛnɛ gini—obanga n'ɛyɔbɔ ki yen ɛka kidi, na un onyo kwerewu ba ongeo. **65** Ki i kin rok nɔn gini, ba ibino unu nwongo kuc onyo karɛ mɛ miɔ tyɛnwu yweo. Ki kunɔn Rwoth bino miɔ cwinywu podho, ba ibino bedo unu ki gen ɛka tipo komwu bino thɔɔ ɔkɔ. **66** Cwinywu bino ngabɛrɛ angaba pi kwɔwu mɛ anyim. Lworo bino makɔwu kiwor ɛka kiceng abonge gen mɔrɔ pi kwɔwu. **67** Kodiko ibino unu kobo ni, “Kono onwongo obed kothieno!” ɛka kothieno ibino unu kobo ni, “Kono onwongo obed kodiko!”—piɛn pi lworo na bino pong i cwinywu ɛka gin na wangwu bino nɛnɔ. **68** Cɛ Rwoth bino dwɔkɔwu yo Ejip ki mel gini, i yoo na an abino akobo niwu ni ba dɔki ibino nɛnɔ unu. Ki kunɔn, un ibino mirɛ kenwu both langwu mɛ acadha calɔ opii n'obedo cwɔ ɛka mon, ɛntɔ ngat mɔrɔ ope na bino wilɔwu.

29 Man ɛnɛ kɔp mɛ cikɛrɛ na Rwoth ɔcikɔ Muca mɛ ketho ki jɔ Icarael i lobo mɛ Moab, mɛd i kom cikɛrɛ na ɛn onwongo oketho kɔdgi ki i Koreb. **2** Muca ocwodo jɔ Icarael kibɛc kanya acɛl ɛka okobo bothgi: Un inɛnɔ ki wangwu gin na Rwoth ɔtimɔ i Ejip i kom Parao, i kom edite mɛrɛ kibɛc ɛka i kom lobo mɛrɛ. **3** Un inɛnɔ ki wangwu atɛmatɛma na dito gini, anyuth mɛ tango nɔn ɛka gin mɛ aura gini. **4** ɛntɔ naka i ninɔ na tin ni Rwoth ba ɔmiɔwu thama mɛ niang onyo wang mɛ neno onyo ith na winyo piny. **5** An atɛlɔwu ki i thim pi mwaka pyer angwɛn. Bɔngwu ba obino otii, onyo wociwu ba obino othum ɔkɔ ki i tyɛnwu. **6** Un ba ibino i camɔ unu ogati onyo madhɔ

kɔngɔ ɔlɔk onyo kɔngɔ mɔrɔ na kɛc. An abino atimɔ kɔmanɔn ɛk inge unu ni an abedo Rwoth Obangawu. **7** i karɛ na un ithuno i kabedo ni, Cikon rwoth mɛ Kecbon ɛka Og rwoth mɛ Bacan obino gini mɛ lwɛny i kom onu, ɛntɔ onu ɛlɔɔgi ɔkɔ. **8** Onu ebino ɛgamɔ lobogɛ ɛka ɛmiɔ both jɔ Reuben, Jɔ Gad ɛka nucu kaka ka Manace na calɔ lobo na mɛgi. **9** Pi manɔn, gwɔkɛrɛ unu mɛ lɔbɔ kɔp mɛ cikɛrɛ ni, ɛk gin na kibɛc na un ibino timɔ owoth na bɛr. **10** Un kibɛc icung unu tin i nyim Rwoth Obangawu—ɛtɛlawu ɛka rwothiwu, edongwu ɛka editewu, ɛka jɔ nɔkɛnɛ kibɛc mɛ Icarael, **11** kanya acɛl k'ɛthinɔwu ɛka monwu, ɛka Erok na bedo gini i kinwu, na ngɔlɔ yen ɛka na twɔmɔ pii niwu. **12** Un icung kany mɛ dɔnyɔ i cikɛrɛ ki Rwoth Obangawu, cikɛrɛ na Rwoth tin moko kodwu ɛka moko ki kwong, **13** mɛ moko tin ni un ibedo jɔgɛ, ɛk ebed Obangawu kite na ɛn ɔcikɔwu ɛka kite na ɛn okwongo both kwarɔwu Abraam, Icaaka ɛka Jakob. **14** An atye ka ketho cikɛrɛ ni ki kwong mɛrɛ, pathɛ ki un kɛkɛn **15** na tin icung unu kany i nyim Rwoth Obanga onu, ɛntɔ thon ki jɔ na tin ope gini kany. **16** Un kikomwu ingeo unu kite na onu ɛkwɔ kɔdɛ i Ejip ɛka kite na onu ewok kɔdɛ i rok na papath mɛ bino yo kany. **17** Un inɛnɔ unu ki i kin-gi calgi mɛ kwer, cal jwogi n'ɛyɔbɔ ki yath ɛka ki kidi, ki ryal ɛka ki gol. **18** Gwɔkɛrɛ unu ɛk kɔr ɛcwɔ onyo dhakɔ onyo kaka mɔrɔ na tin tye i kinwu na cwinye bino lɔkɛrɛ ɔkɔ ki both Rwoth Obanga onu mɛ cidhɔ wɔrɔ obanga ka rok nɔn gini, man twɛrɔ bedo calɔ orii na dɔngɔ mɛ bedo kwir na kɛc. **19** Ka koth dhanɔ nɔn owinyo kɔp mɛ kwong ni, ɛn bino lamɔ gum i kome kɛnɛ ɛka bino thamɔ ni, “An abino bedo ki kuc, kadɛ gin mɔrɔ na rac ba bino timɛrɛ i koma, kadɛ bed cwinya nwang mɛ lɔbɔ yora kɛna.” Man bino kelo pwod i komwu kibɛc, jɔ na bɛcɔ ɛka jɔ na reco. **20** Rwoth ba bino timɔ kica both dhanɔ nɔn; akɛmɔ ɛka nyeko mɛrɛ bino wangɔ dhanɔ nɔn calɔ mac na lyɛl. Cene kibɛc n'ɛcɔɔ i buk ni bino makɔ ɛn, ɛka Rwoth bino jwaɔ nyɛngɛ ɔkɔ ki i thɛ polo. **21** Rwoth bino poko dhanɔ nɔn ɔkɔ ki i kin kaka mɛ Icarael ɛka bino ketho can i kome, na lɔbɛrɛ ki cene kibɛc mɛ cikɛrɛ n'ɛcɔɔ i Buk mɛ Cik ni. **22** ɛkwaɛwu na bino lɔbɔ kɔrwu ɛka Erok na bino ki kanya bor bino nɛnɔ can n'opodho i kom lobo ɛka twoe na Rwoth ɔmiɔ ɔmakɔ lobo nɔn. **23** Lobo nɔn kibɛc bino wang ɔkɔ ki mac calpa ɛka kadɔ—na gin mɔrɔ ope n'ɛpidhɔ iɛ, gin mɔrɔ ope na tuu ki iɛ, gin mɔrɔ ope na dɔngɔ ki iɛ. Bino bedo calɔ Codom ɛka Gomora, Adma ɛka Jeboim na Rwoth yam ɔbalɔ rwɔk i karɛ n'akɛmɔ ɔmakɔ. **24** Rok kibɛc bino penyo ni, “Pɛngɔ Rwoth ɔtimɔ gin ni i lobo ni? Pɛngɔ akɛmɔ ɔmakɔ ɛn rwɔk?”

25 Ēka agam mërë bino bedo ni, "Gin n'ömïö ötimö ni kōmanōn, piēn jō ni öwëkö gini cīkërë ka Rwoth, Obanga ka kweregī, cīkërë na ēn oketho kōdgī i karë na ēn okelogī ki i Ejip. 26 Gin öläkërë ökö ēka öwörö gini obanga nökënë gini nakun ryebere gini piny i nyimgī, obanga na gin ba ngeo, obanga na ēn ba ömïögī. 27 Pī manōn akēmō ka Rwoth ömakō lobo ni, ēka ooro iē alem kibëc n'ëcōö i buk ni. 28 Rwoth obino ökwanyōgī ökö k'akēmō ēka kī thwōn cwer cwiny na dit kī i lobogī ēka öryēmōgī i lobo nökënë kite na tye kōdë tin." 29 Gin mē müng obedo mē ka Rwoth Obangawa, ëntö gin na nen obedo mē onu ēka kī mē ëthinō onu na twal, ëk onu ëlüb köp kibëc mē cik ni.

30 Ka gum ni ēka cene ni kibëc na an aketho i nyimwu opodho i komwu, ēka ipo unu iē kī kanya Rwoth Obangawu ökëthōwu iē i kin rok na papath, 2 ēka ka idwogo unu both Rwoth Obangawu k'ëkwaëwu cē ibedo unu kī winy i köp mërë kī cwinywu kibëc ēka kī tipowu kibëc na lübërë kī köp kibëc na an tin acikōwu kōdë, 3 cē Rwoth Obangawu bino bedo kī kica i komwu ēka bino cökōwu dōkī kī i kin rok kibëc na ēn yam ökëthōwu iē cē dwongo gum bothwu. 4 Kono kadī bed eterowu i lobo na bor rwök, kī kunōn Rwoth Obangawu bino cökōwu kanya acël ēka dwongowu cen. 5 Ēn bino kelowu i lobo n'obedo mē ka kwerewu ēka un ibino gamö mē bedo mewu. Ēn bino miöwu jami na pol ēka ibino unu nya na pol na kadhö kwerewu ökö. 6 Rwoth Obangawu bino lökö cwinywu ēka cwiny ëkwaëwu ëk i mar unu ēn kī cwinywu kibëc ēka kī tipowu kibëc ëk ibed unu na kwö. 7 Rwoth Obangawu bino ketho pwod ni kibëc i kom langwu na dagwu ēka yelowu. 8 Un ibino winyo köp ka Rwoth dōkī ēka ilübö unu cik mërë kibëc na an tin amiöwu. 9 Cē Rwoth Obangawu bino miöwu jami na pol rwök i tic kibëc na un ibino timö kī cingwu, i kom ëthinöwu, i kom ëthinö limwu na kwö ēka i kom cem na bino cëk i pwothiwu. Rwoth iē bino bedo na yom dōkī mē miö jami nya bothwu, kite na iē obedo na yom i kom kwerewu, 10 ëntö ibino unu winyo köp ēka cik ka Rwoth Obanga onu n'ëcōö i buk ni mē cik ēka ilökërë unu both Rwoth Obangawu kī cwinywu kibëc ēka kī tipowu kibëc. 11 Kobedini cik na tin an acikōwu kōdë ba tēk rwök ēka ba tye kanya bor kī bothwu. 12 Ba tye naka yo polo, ëk ömii ipeny unu ni, "Nga na bino idhö malö i polo mē ömō ēka titö niwa, ëk ewiny cē dong ëlubi?" 13 Onyo ba tye naka yo löka nam tung ca, ëk ömii ipeny unu ni, "Nga na bino ngölö nam mē ömō ēka titö niwa ëk ewiny cē dong ëlubi?" 14 Pe, köp nōn tye na cwök

bothwu; tye i dhöwu ēka i cwinywu na miö itwërö unu lübö. 15 Nën, an tin aketho i nyimwu gin na bër ēka gin na rac, kwö ēka thöö. 16 Ka ibino unu lübö cik ka Rwoth Obangawu kibëc na an tin acikōwu, nakun nwongo i marö unu ēn ēka igwökö unu cik mërë kibëc, ibino unu kwö ēka welwu bino mädërë, cē Rwoth Obangawu bino miöwu gum i lobo na un ibino dönyö iē mē gamö bedo mewu. 17 Ēntö ka cwinywu öläkërë ökö ēka ba ibedo unu kī winy, nakun ilökërë unu both obanga nökënë gini ēka iryebere unu piny mē wörögī, 18 an tin akobo kanyalër bothwu ni ebino tyekowu ökö. Ba ibino unu bedo pī karë na lac i lobo na un ibino ngölö kulo kulo Jordan mē dönyö iē ēka gamö bedo mewu. 19 An tin acwodo polo ēka lobo mē bedo caden i komwu ni an aketho i nyimwu kwö ēka thöö, gum ēka cen. Dong kobedini yër unu kwö ëk un ēka ëthinöwu ibed unu na kwö. 20 An thon akobo niwu ni i mar unu Rwoth Obangawu, iwiny unu köp mërë ēka imok unu i kome. Piēn Rwoth ënë miöwu kwö, ēka ēn bino miö ibedo unu na kwö pī mwaka na pol i lobo na ēn okwongere mē miö both kwaröwu Abraam, Icaka ēka Jakob.

31 Cē Muca ömädërë kī twakö köp ni both jö Icarael kibëc ni: 2 "An kobedini dong atye kī mwaka 120 ēka ba dök atwërö tölöwu. Rwoth okobo botha ni, 'In ba ibino poth yo löka kulo Jordan.' 3 Rwoth Obangawu kikokome ënë bino cidhö anyim niwu yo löka ca. Ēn bino tyeko rok ni kibëc na tye i nyimwu, ēka un ibino gamö lobogī mē bedo mewu. Yocua thon bino cidhö anyim niwu yo löka ca, kite na Rwoth okobo kōdë. 4 Ēka Rwoth bino timö bothgī gin na ēn obino ötimö both Cikon ēka Og, n'obedo gini rwodhi ka jö Amor, na ēn obino otyeko kanya acël kī lobogī. 5 Rwoth bino miögī bothwu, ēka un myero itim unu bothgī gin na kibëc na an acikōwu. 6 Bed unu jö na tēk ēka jö na cwinygī tēk. Kür ibed unu kī lworö mörö, onyo kür imii komwu ömyël i nyimgī, piēn Rwoth Obangawu bino woth kanya acël kodwu; ēn ba bino wëköwu onyo kwëröwu." 7 Cē Muca ocwodo Yocua ēka okobo bothe i nyim jö Icarael kibëc ni, "Bed ngat na tēk ēka na cwinye tēk, piēn myero icidh kī lwak ni i lobo na Rwoth okwongo mē miö both kweregī, ēka myero ipok i kin-gī ëk ögam gini ödök na calö mëgī. 8 Rwoth kikokome bino cidhö i nyimwu ēka bino bedo kanya acël kodwu, ēn ba bino wëköwu onyo kwëröwu. Kür ibed unu kī lworö, kür cwinywu opodhi." 9 Cē Muca öcōö cik ni gini piny cē ömïö both ëlamdhök n'obedo Elebi, n'otingo gini canduk mē cīkërë ka Rwoth, ēka both edong kibëc mē Icarael. 10 Cē Muca öcīkögī ni:

"Kinge thum ka mwaka abirō abirō, i mwaka mē jalō banya, i karē mē kwero Karama mē Bōlō, 11 ka jō Icarael kibēc bino cōkērē gini i nyim Rwoth Obangani i kabedo na ēn bino yērō, in ibino kwanō cik ni kibēc bothgi na gin tye ka winyo. 12 Gür unu lwak kanya acēl—cwō, mon ēka ēthīnō, ēka erok na bedo gini i peciwu—ēk owiny gini ēka opwonyere gini kite mē lworo Rwoth Obangawu ēka ōgwōkērē gini mē lūbō kōp mē cik ni kibēc. 13 Ēthīnōgi, na ba ngeo gini cik ni, myero owiny ēka opwonyere gini mē lworo Rwoth Obangawu i karē kibēc na an itye ka kwō i lobo na un icidhō ngōlō yo lōka kulo Jordan mē bedo mewu." 14 Rwoth okobo both Muca ni, "Ninōni mē thōō dong cwōk. Cwod Yocua ēk ibed unu kanya acēl kōdē i Kēma mē Rwatērē, ēk an acik ēn." Cē Muca ēka Yocua ōcidhō gini yo Kēma mē Rwatērē. 15 Cē Rwoth onen i Kēma na cal kī wīr mē pōl, ēka wīr mē pōl ocung malō ka wi dholokek mē dōnyō i Kēma. 16 Cē Rwoth okobo both Muca ni: "In ibino cidhō mē yweo kanya acēl kī kwereni, ēka jō ni bino cakō wōrō obanga nōkēnē gini, obanga nōkēnē gini mē lobo na gin tye ka cidhō yo iē. Gin bino wēkōna ōkō ēka bino tūrō gini cikērē na an aketho kōdgi. 17 Cē i ninō nōn akēmō bino makōna i komgi ēka abino wēkōgi ōkō; an abino kanō wanga ōkō kī bothgi, ēka ebino tyekogi ōkō. Can na pol ēka pēkō bino podho i komgi, ēka i ninō nōn gin bino penyo ni, 'Can ni ba obino i komwa piēn Obanga onu ba tye kod onu?' 18 Ēntō an abino kanō wanga ōkō i ninō nōn piēn pī balgi kibēc mē lōkērē ōkō both obanga nōkēnē gini. 19 "Kobedini dong cōō wer ni piny ēka ipwony kī jō Icarael cē iimiği ower, ēk obed caden-na i komgi. 20 Ka an dong akelogi i lobo na mio na cak ēka mōō kic mōl kī iē, lobo na an acikara kī kwong both kweregi, ēka ka gin ōcamō cem oyeng cē ōcwēē gini, gin bino lōkērē both obanga nōkēnē gini ēka wōrōgi, nakun kwēra gini ōkō ēka tūrō cikērēna. 21 Cē ka can na pol ēka pēkō obino i komgi, wer ni bino bedo caden bothgi, piēn ēkwaēgi wigi ba bino wil iē. An angeo yūb mē thamagi na gin ōyūbō, kadī i karē na an bara akelogi i lobo na an acikara kī kwong mē miōgi." 22 Cē Muca ōcōō wer ni piny i ninō nōn ēka opwonyo kī jō Icarael. 23 Rwoth ōmiō cik ni both Yocua wod ka Nun: "Bed ngat na tēk ēka na cwinye tēk, piēn in kikomi ēnē ibino tero jō Icarael i lobo na an acikara kī kwong mē miōgi, ēka an kikoma abino bedo kodi." 24 Kinge na Muca otyeko cōō kōp mē cik ni i buk, cakērē kī i acaki naka i ajiki, 25 ēn ōmiō cik ni both Elebi n'otingo Canduk mē Cikērē ka Rwoth: 26 "Ter unu Buk mē Cik ni ēka iketh unu i nget canduk mē cikērē ka Rwoth Obangawu. Bino bedo kunōn na

calō caden i komwu. 27 Piēn an angeo kite na un ibedo unu jō na jēm ēka jō na ngutgi nwang. Ka un ibedo ka jēm i kom Rwoth na an pod atye na kwō kany acēl kodwu, cē jēmwu bino bedo na rōm kwene ka an dong athōō ōkō! 28 Gür unu edong mē kakawu ēka editewu kibēc i nyima, ēk akob kōp ni bothgi na gin tye ka winyo ēka acwod polo kī lobo mē bedo caden i komgi. 29 Piēn an angeo nī kinge thōōna un ibino tīmō gin na rac ēka ibino unu lōkērē ōkō kī i yoo na an acikōwu kōdē. I karē mē anyim, can bino podho i komwu piēn ibino unu tīmō gin na rac i wang Rwoth nakun iimiō unu akēmō makō ēn kī gin na cingwu otio." 30 Cē Muca ōcakō wero kōp mē wer ni kī wie na gin tye ka winyo cakērē kī i acaki naka i ajiki mērē i nyim lwak mē Icarael n'ōgūrē gini:

32 Cik unu ithwu, un polo ēka lobo, winy unu na bēr kōp na an abino kobo. 2 Wēk pwonyina ōōny i komwu calō kōth, ēka kōpna bino tōn calō thoi, calō kōth na ngidho i kom lum na nyen, calō kōth na dwong i kom lum na mar. 3 An abino pakō nying Rwoth, ēka jōgē bino kobo pī dit mērē! 4 Ēn obedo Lēla, na bal mōrō ope i tic mērē, ēka i yodhi mērē kibēc ēn ngōlō kōp n'atir. Ēn obedo Obanga na genere na ba tīmō gin mōrō na rac, kite tye atir ēka ba lengere. 5 Gin ōtīmō bal i kome; ēka gin ba dōk obedo ēthīnō mērē, ēntō obedo gini rok n'ōlōkērē ēka n'ogom ōkō. 6 Man ēnē kite na un iculō kī Rwoth, un jō na mīng ēka n'ope kī ryēkō? Pathi ēn ēnē Apapwu n'ocweowu ēka ōmiōwu itye na kwō? 7 Po i kom karē na cōn; tham pī run n'opoth gini. Peny apapni, cē ēn bino kobo nini. Peny unu edongwu, ēka gin bino niangōwu. 8 I karē na ēn na Malō Rwōk ōmiō both rok lobo n'obedo mēgi, i karē na ēn opoko jō kibēc, ēn oketho wang lobo ka rok acēlacēl na lūbērē kī wel awope ka jō Icarael. 9 Jō Icarael obedo gini jō ka Rwoth, ēntō ēn ōyērō ēkwaē ka Jakob obedo mēgē. 10 Rwoth obino onwongo jō Icarael i thim, i lobo na lik na dhanō ope iē, ōgūrōgi ēka ōgwōkōgi na bēr; ōgwōkōgi na calō tōng wangē. 11 Ēn cal kī jūr na pwonyo ēthīnē kī ngwēc malō ēka tēngō bwome i wi ēthīnē, na yarō bwome mē tingogi ēka tingogi i bwome. 12 Rwoth kēnē ēnē ōtēlōgi; obanga mōrō onwongo ope bothgi. 13 Ēn ōmiōgi ōidhō malō i lobo n'otingere malō, ēka ōpidhōgi kī cem n'ōcēk i pwothi. Ēn ōmiōgi mōō kic kī i lēla, ēka kī mōō jeituni kī i lobo n'otingere malō, 14 kī cak na wac mē dhok ēka kī cak ka rom ēka dyegi ēka kī dwolo ēthīnō rom ēka dyegi, k'ēthīnō rom ka Bacan n'ēyērō, ēka kī mōkō ngano na pwōth. Un imadhō kōngō ōlōk na bēr. 15 Jecurun ōdōngō n'ōcwēē ēka ōjēm; ka icemo iyeng

unu, ibino bedo unu na pěk ěka na komwu pwöth. un iwěkö Obanga n'ocweowu ěka ikwěro unu Lëla n'obedo alarwu. 16 Gin ömiö nyeko ömakö Obanga pi wöro obangagi ěka ömiö akëmö ömakö ěn i kom cal jwogigi më kwer. 17 Gin ömiö tyërgi both jwogi na ba obedo Obanga— obanga na gin onwongo ba ngeo, obanga na pod onen na nyen, obanga na kwerewu ba öwörögi. 18 Un ikwěro Lëla, n'ögwököwu; wiwu owil ökö i kom Obanga n'önywölöwu. 19 ěntö Rwoth önenö man cë ökwërogi ökö piën awope ěka anyira mërë ömiö akëmö ömakö ěn. 20 ěka okobo ni, “An abino kanö wanga ökö ki bothgi, ěka anën kite na nyimgi bino bedo ködë; piën gin obedo rok n'ogom, ěthinö na ba genere. 21 Gin ömiö nyeko ömaka i kom gin na ba obedo Obanga ěka ömiö akëmö ömaka ki cal jwogigi na köny mërë ope. An abino miö nyeko makögi i kom jö na ba obedo rok kikokome; an abino miö akëmö makögi i kom rok na ba niang gin. 22 Piën akëmöna dong omoko mac ökö, ěka tye ka wang naka i the bur lyël na thut. Bino wangö lobo ki gin n'öcëk tye ěka bino cwinyü mac i acaki the kite. (Sheol h7585) 23 “Abino dhuro can i wig i ěka abino celo athërona kibëc i komgi. 24 An abino miö kec diögi, two odeke na reco bino tyekogi; an abino oro leeni na ger më thim i komgi, ěka thwone na tye ki kwir më tongogi. 25 Pala abadë bino tyekogi ökö ki i yodhi, lworo bino bedo i pecigi. Awope na thinö ěka anyira na thinö bino thum ökö, ěthinö na döth ěka jö na wig opong lwar. 26 An akobo ni an abino këthögi ěka an abino miö nying-gi rwenyo ökö ki kin jii. 27 ěntö an ba amiö lang-gi, më bedo k'awaka, ěka okob gin ni, “Tëköwa dwong; Rwoth ba ötimö gin möro.” 28 Jö më Icarael obedo gin i rok na ba ryëk, niang möro ope bothgi. 29 Ka onwongo gin ryëk, ěka öniang gin i köp ni, ěka onge gin i gin na bino timërë i komgi! 30 Pingö dhanö acël öryëmö jö elip, onyo jö ariö twëro ryëmö jö elip apar? Rwoth, Kidigi ökwërogi ökö; Obangagi më aura öwëkögi ökö. 31 Piën lëlagi ba cal ki Lëla onu. na calö lang onu thon twëro yeo ni kömanön. 32 Jang ölökgi ekelo ki i jang ölöc ka jö Codom, ěka ki i pwothi ka jö Gomora. Ölökgi opong ki kwir, ěka öbüng nyig-gi këc. 33 Köngö ölökgi cal ki kwir ka thwol, cal ki kwir k'ororo na kelo thöö. 34 Rwoth okobo ni, “Manön kibëc ba obedo gin na an akanö botha ěka amwönö ökö kanya an akanö limna ië? 35 Obedo ticna më cülö kwor; an abino cülö. i karë na tyën-gi bino cër; ninnögi më can dong cwök, ěka bino podho i komgi athura.” 36 Rwoth bino ngölö köp i kom jögë ěka kica bino makö ěn i kom etic mërë, ka ěn önenö tëkögi dong othum ěka dhanö möro ba odong, opii onyo ngat na löörë këñ. 37 Cë

Rwoth bino kobo ni, “Obangagi tye gin i kwene, lëla na gin obino opono ië, 38 obanga n'obino öcamö möö tyër awangagi ěka ömadhö gin i köngö ölöc më tyër amadhagi? ěk gin öya malö më könyöwu! ěk gin obed jö na gwököwu!” 39 Rwoth okobo ni, “Nën dong kobedini an ěka an këna ěñë abedo Obanga; obanga nököñë ope i ngeta. An ěñë aneko ěka an ěñë amiö kwö, An ěñë awanö ěka an ěñë acangö, ěka ngat möro ope na twëro larö ki i cinga. 40 Atingo cinga malö yo polo ěka akobo ni: Na calö an Obanga na bedo na twal, 41 ka apakö pala abadëna na mimila ěka k'aryëö cinga më ngölö köp cë an abino cülö kwor i kom langna ěka abino ketho can i kom jö na daga gin. 42 An abino miö athërona mër ki remo, nakun pala abadëna bino camö ringo: bino yeng ki remo ka jö n'enekogi ki jö n'emakögi, ěka bino tongo wi ëtëla ka lang-gi.” 43 Pak unu jögë, un rok kibëc, piën ěn bino cülö kwor më remo k'etic mërë; ěn bino cülö kwor i kom lang mërë ěka bino kwanyö bal ökö ki i lobo ka jögë. 44 Muca obino gin ki Yocua wod ka Nun ěka ötwakö köp më wer ni kibëc na jii tye ka winyo. 45 i karë na Muca owero köp ni kibëc ki wie both jö Icarael, 46 ěn okobo bothgi ni, “Gwök unu köp ni kibëc i cwinywu na tin an atye ka kobo bothwu, ěk icik unu k'ëthinöwu më lübö köp më cik ni kibëc na bër. 47 Köp ni ba obedo köp na köre ope niwu—gin obedo kwöwu. Gwök unu cik ni cë ibino bedo unu pi karë na lac i lobo na un i tye ka cidhö më ngölö kulo Jordan më gamö bedo mewu.” 48 i ninnö nön kikokome Rwoth okobo both Muca ni, 49 “Cidh ěk iidh malö i wi kite më Abarim, na tye i lobo Moab; iidh i wi kidi më Nebo n'opimere ki Jeriko ěka inen lobo Kanaan na an acwök miö both jö Icarael. 50 In ibino thöö i wi kidi nön na in iidhö cë ibino cidhö nywakö kabedo ki kwereni kite n'omeru Aron öthöö ködë i wi kidi më Kor cë önywakö kabedo ki kwere mërë. 51 Piën un kibëc ba ibino ibedo unu ki gen i koma i nyim jö Icarael i dhö pii më Meriba Kadec i thim më Jin, un ikwëro wörona i nyim jö Icarael na calö Obanga na leng. 52 Pi manön, in ibino nönö lobo nön ki kanya bor; in ba ibino dönyö i lobo na an abino miö both jö Icarael.”

33 Man ěñë gum na Muca dhanö k'Obanga ölamö i kom jö Icarael na ěn bara öthöö. 2 ěn okobo ni, “Rwoth obino öya ki wi kidi Cinai cë onen bothgi i Ceir, ěn öryëny i komgi ki i wi kidi Paran. ěn obino ki jögë na leng elip ki elip ki lëb mac na lyël ki i cingë më kucem. 3 Adyer in kikomi ěñë imarö jii; jö na leng kibëc tye gin i cingi. Gin kibëc ryebere piiny i ka tyeni, ěka nwongo gin i pwony ki bothi, 4 cik na

Muca ömïö bothwa, më bedo më ka jö ka Jakob. 5 Ën obino obedo rwoth i Jecurun i karë n'edite ka lwak öcökêrë gîni, kanya acël kî kaka kibëc më Icarael. 6 "Ëk Reuben obed na kwö ëka kür öthöö, jögë thon kür obed na nönök." 7 Ëka man ënë gin na ën okobo i kom Yuda: "Aa Rwoth, winy koko ka Yuda; dwongi ën pacö both jögë. Ën bino lwëny pirë kënë kî cingë. Bed ngat na kõnyö ën i kom lang mërë!" 8 Ëka i kom Lebi ën okobo ni: "Mii both Lebi Tumim ëka Urim na megî both aticni na in igeno. In itëmö ën kî i Maca; in ibino itëmö nî gin tye adyer kî i dhö pii më Meriba. 9 Lebi okobo i kom apap ëka aya mërë nî, 'An ba aparö pirgi.' Ën wie ba opo i kom utmego mërë onyo më ngeo ëthinö mërë kikokome, ëntö ën ögwökö köp na megî ëka ölübö cîkêrëni. 10 Gîn bino pwonyo Jakob kî cîkni ëka cîkni both jö Icarael. Ën bino wangö odok na kur i nyimi ëka tyër awanga kibëc i wi keno tyëni. 11 Aa Rwoth, miî gum i kom dirü mërë kibëc, ëka ibed kî yom cwiny i kom gin na ën otio kî cingë. Göö lang na yaa më lwëny i kome piny, göö lang mërë piny ëk kür dök ölwëny gîni i kome." 12 Ëka i kom Benjamin ën okobo ni: "Ëk dhanö na Rwoth marö obed kî kuc i kome, piën Rwoth gwökö ën i karë kibëc, ëka ngat na Rwoth marö yweo i kin wi baë." 13 I kom Yocepu ën okobo ni: "Rwoth myero ömii gum i lobo mërë kî mic më thoi na bëcö na yaa kî malö i polo, ëka kî pii na thuth na tye piny i thë lobo, 14 kî nyig yen na bëcö na nyak kî ceng, ëka kî cem na cëk dwe kî dwe, 15 kî nyig kodhi na bëcö na cëk i wi kite na cön ëka kî jami na cëk na büp i wi cere na bedo naka naka; 16 kî mic na bëcö më ngöm ëka kî gin na kibëc na cëk i ië, ëka kica ka ngat n'onen kî i bunga na lyël mac. Ëk gum ni kibëc obed i wi Yocepu, ëka i wi ngat n'epoko ökö kî i kin utmego mërë. 17 I dit mërë kî dheo mërë ën obedo calö wod thwön n'obedo kaö; tunge cal gîni kî tung thwön na ger. Kî tunge gîni ën bino twomo kî rok gîni, naka jö na tye i thwok lobo kibëc. Man ënë gumna pî jö Epraim na pol, ëka kî jö ka Manace na römö elip kî elip." 18 I kom Jabulon ën okobo ni: "Cwinyi obed na yom, Jabulon, ka idönyö yökö, ëka in, Icacar, ka ibedo i këmani. 19 Gîn bino cwodo jö kibëc më cidhö yo wi kidi ëka kî kunön gin bino miö tyërgi më kite atir, gin bino nwongo lönyögi kî i nam, kî i kom lönyö n'ëkanö i kwo." 20 I kom Gad ën okobo ni: "Gum obed i kom dhanö n'ömïö wang lobo ka Gad obedo na lac! Gad buto kunön calö kibwor, më yëcö bad lee onyo wie. 21 Ën öyëro lobo mërë na bër, piën nget lobo k'ëtëla onwongo ëkanö pirë. I karë n'edite wi lwak öcökêrë gîni, ën otio gin na Rwoth mitö na tye atir, ëka kî ngölö-köp mërë i kom jö Icarael." 22 I kom Dan ën okobo ni:

"Dan cal k'athin kibwor, na kiirë kî i Bacan." 23 I kom Naputali ën okobo ni: "Naputali, in ipong kî kica ka Rwoth, ëka ipong kî gum ka Rwoth; gam lobo më kuthö ëka kukwap." 24 I kom Acer ën okobo ni: "Ëk gum obed i kom Acer na löö kaka nökenë, ëk cwiny utmego mërë obed na bër i kome, ëka ölwök tyënë i möö jeituni. 25 Nywenyo më loro dhö wangkac na megî bino bedo nywenyo kî mola, ëka tëkö më komi bino bedo na rom kî mwaka më ditni. 26 "Ngat mörö ope na cal k'Obanga ka Jecurun, na ngwécö arii i polo më kõnyöni, ëka kî dheo mërë i kom pöl. 27 Obanga na bedo naka naka ënë obedo ka ponowu, ëka cingë tye piny më tingowu malö. Ën ryëmö langni ökö kî i nyimi, nakun kobo nî, 'Tyekgi ökö!' 28 Pî manön Icarael bino bedo kî kuc, ëkwaë ka Jakob bino bedo gîni abonge ayela mörö i lobo na kal ëka kõngö ölöc na nyen tye ië, kanya polo miö thoi tön piny. 29 Cwinywu obed na yom un jö Icarael! Nga na cal kodwu, rok na Rwoth ölarögi? Ën obedo kwotwu ëka ngat na gwököwu ëka kî pala abadëni më aura. Langwu bino bedo gîni kî myël kom i nyimwu, ëka tyënwu bino nyönö kabadogi kibëc."

34 Cë Muca öya kî i bar më Moab ëka öidhö malö i wi kidi Nebo naka i wi pem më Piciga, n'opimere kî Jeriko. Kî kany nön Rwoth onyutho niinë lobo kibëc—cakêrë kî i Gilead më thuno ködë naka i Dan, 2 ëka kî lobo ka Naputali kibëc, lobo ka Epraim ëka Manace, lobo ka Yuda kibëc më thuno ködë naka yo kuthö nam, 3 Negeb ëka lobo kibëc cakêrë kî i ora më Jeriko, n'obedo pacö më ötit, thuno ködë naka i Joar. 4 Cë Rwoth okobo both Muca nî, "Man ënë lobo na an acikara kî kwong both Abraam, Icaka ëka Jakob i karë na an akobo nî, 'An abino miö both ëkwaëni.' An amii inënë kî wangi, ëntö ba ibino cidhö yo löka tung ca." 5 Ëka Muca, atic ka Rwoth, öthöö kunön i lobo Moab, kite na Rwoth obino okobo ködë. 6 Rwoth oiko ën i lobo Moab, i ora n'opimere kî Bet Peor, ëntö naka tin ngat mörö ope na ngeo kanya lyënë tye ië. 7 Muca onwongo tye kî mwaka 120 i karë na ën thöö, wangë onwongo pod neno na bër ëka kome thon onwongo pod ték. 8 Jö Icarael okoko gîni Muca kî i bar më Moab pî niinö pyer adek, naka karë më koko kî kumo othum. 9 Yocua wod ka Nun onwongo opong kî cwiny më ryëkö piën Muca onwongo oketho cingë i kome. Cë jö Icarael owinyo gîni dhögë ëka ögwökö gîni cik na Rwoth öcökö kî Muca. 10 Anaka nön, adwarpiny mörö nökenë ba dök onen na cal kî Muca i lobo Icarael, na Rwoth ongere ködë wang kî wang, 11 n'otio anyuth më tango nön ëka kî gin më aura gîni na Rwoth ooro ën yo

Ejip—both Parao ěka both edite měrě kiběc ěka lobo
měrě kiběc. 12 Ngat měrě někěně ope n'obedo tio tic
kĭ těkě na dit ěka kĭ gin měkě na kelo lwooro kite na
Muca obedo ka tio ĭ nyim jě Icarael kiběc.

NEW TESTAMENT

The Crucifixion

*"Jesus said, 'Father, forgive them, for they don't know what they are doing.'
Dividing his garments among them, they cast lots."*

Luke 23:34

Matayo

1 Man ənë kwere ka Yecu Kiricito, akwar Daudi, akwar Abraam: 2 Abraam önywölö Icaka, Icaka önywölö Jakob, Jakob önywölö Yuda ëka omego mërë, 3 Yuda kî dhakö mërë Tamar önywölö gîni Perej ëka Jera, Perej önywölö Kejeron, Kejeron önywölö Ram, 4 Ram önywölö Aminadab, Aminadab önywölö Nacon, Nacon önywölö Calamon, 5 Calamon kî dhakö mërë Raab önywölö gîni Boaj, Boaj kî dhakö mërë Ruth önywölö gîni Obed, Obed önywölö Jece, 6 ëka Jece önywölö rwoth Daudi. Daudi önywölö Colomon, n'onwongo aya mërë obedo dhakö ka Uriä 7 Colomon önywölö Rekoboam, Rekoboam önywölö Abija, Abija önywölö Aca, 8 Aca önywölö Yekocapat, Yekocapat önywölö Joram, Joram önywölö Ujia, 9 Ujia önywölö Yotam, Yotam önywölö Akaj, Akaj önywölö Kejekia, 10 Kejekia önywölö Manace, Manace önywölö Amon, Amon önywölö Yocia, 11 ëka Yocia önywölö Yekonia ëka omego mërë i karë n'etero jö Icarael i lobo Babilon. 12 Kinge na dong etero jö Icarael i lobo Babilon: Yekonia önywölö Celatiel, Celatiel önywölö Jerubabel, 13 Jerubabel önywölö Abiud, Abiud önywölö Eliakim, Eliakim önywölö Ajor, 14 Ajor önywölö Jadok, Jadok önywölö Akim, Akim önywölö Eliud, 15 Eliud önywölö Eleajar, Eleajar önywölö Mathan, Mathan önywölö Jakob, 16 ëka Jakob önywölö Yocepu cwör Maria, n'önywölö Yecu n'ecwodo ni Kiricito. 17 Man ənë wang rok apar wie angwën n'önywölögi kibëc cakërë kî i kom Abraam naka othuno ködë i kom Daudi, apar wie angwën kî kom Daudi naka othuno i karë n'eterogi i Babilon, ëka apar wie angwën kî i karë n'eterogi i Babilon naka othuno i kom Meciya. 18 Man ənë kite n'önywölö kî Yecu Kiricito: i karë na Maria onwongo öcîkërë më nyömërë kî Yocepu, na gîn bara örwatërë kanya acël, enwongo ni Maria öyac kî təkō ka Tipo Naleng. 19 Yocepu onwongo obedo dhanö na kite atir ëka ba ömitö ni eketh lewic i kom Maria, ëntö onwongo mitö ni ëkwër Maria i müng. 20 i karë na Yocepu pod tye ka thamö köp nön kî i cwinye, malaika ka Rwoth onen bothe i wang lek ëka okobo ni, "Yocepu akwar Daudi, kür ibed kî lworö më tero Maria më bedo dhaköni, piën ic na ën tye ködë ögamö kî təkō ka Tipo Naleng. 21 Ën bino nywölö athîn awobi, ëka in ibino cakö nyingë Yecu, piën ën bino larö jögë kî i kom balgi." 22 Man kibëc ötimërë ëk köp ka Rwoth ocobere na ën okobo kî i dhö adwarpiny ni: 23 "Nyakö na bara ongere k'ëcwö bino yac ëka bino nywölö athîn awobi; ebino cakö nyingë Emmanuel"—na tyën köp mërë ni,

"Obanga tye ködwa." 24 i karë na Yocepu ocoo kî i wang ninö, ën ötimö kite na malaika ka Rwoth öcîkë ën ködë ëka otero Maria obedo dhakö mërë. 25 Ëntö Yocepu ba obedo ködë naka önywölö athîn awobi ëka Yocepu öcakö nyingë Yecu.

2 Kinge na dong önywölö Yecu i Bethelëm na tye i Yudea, i karë n'Erode obedo rwoth, ëryëkö öya kî kukidë obino gîni yo Jerucalëm 2 ëka openyo gîni ni, "Athîn n'önywölö më bedo rwoth k'Eyuda tye kwene? Wan ënëñö cër mërë kî kukidë cë wan ebino më wörö athîn." 3 i karë na rwoth Erode owinyo köp ni, cwinye opodho rwök, ëka jö më Jerucalëm kibëc cwinygi opodho kanya acël ködë. 4 Erode ocwodo ëlamdhök na dito kibëc ëka epwony cik cë openyogi ka kwene n'onwongo ebino nywölö Meciya ië. 5 Gîn ögamö ni, "i Bethelëm më Yudea, piën man ənë ngö n'adwarpiny onwongo öcöo: 6 "“Ëntö in, Bethelëm na tye i lobo më Yuda, in ba iiti rwök kî i kin kaka më Yuda; piën alöc bino yaa kî bothi na ën bino kwaö jöga më Icarael.” 7 Cë Erode ocwodo ëryëkö i müng ëka öniang kî bothgi karë na cër onen ië. 8 Cë ën oorogi yo Bethelëm nakun kobo nigî ni, "Cidh ipeny unu köp i kom athîn ni na bër. Ka inwongo unu, cë ikel unu köp nön botha, ëk an thon acidh awör ën." 9 Kinge na dong gîn owinyo köp ka rwoth, gîn öcakö cidhö kî yorgi, ëka cër na gîn onwongo önenö kî kukidë ötëlö nyimgi naka ocung i wi kanya athîn onwongo tye ië. 10 i karë na gîn önenö cër, cwinygi obedo na yom rwök. 11 Gîn ödönyö i öt ëka önenö gîni athîn ëka aya mërë Maria, cë orumo cöng-gi piny ëka ëwörö athîn. Gîn ögönyö yëcgi ëka ömiö gîni mic më gol, odok na ngwece kur ëka müra. 12 Kinge Obanga öcîkögî i wang lek ni kür ödök gîni cen yo both Erode, gîn ödök i lobogi nakun ewok kî i yoo nökenë. 13 Kinge na dong ëryëkö ödök gîni ökö, malaika ka Rwoth onen both Yocepu i wang lek cë okobo ni, "Yaa malö iter athîn gîn k'aya mërë ëk ilüü unu yo Ejip. Bed unu kunön naka ka an akobo nini më dwogo, piën Erode bino rangö athîn ëk enek ökö." 14 Cë Yocepu öya, ökwanyö athîn gîn k'aya mërë i kiwor ëka öcidhö yo Ejip, 15 kanya ën obedo ië naka Erode öthöo. Man ötimërë ëk köp ka Rwoth na ën okobo i dhö adwarpiny ocobere kakarë ni, "An acwodo woda kî i Ejip." 16 i karë n'Erode öniang ni ëryëkö öbwölë, öngöo rwök ëka ömiö twërö më neko ëthinö awope kibëc kî i Bethelëm ëka i kabedo kibëc na cwök ködë cakërë kî i mwaka ariö dök ködë piny, na lüberë kî karë na ën öniang ködë kî both ëryëkö. 17 Cë ngö na yam adwarpiny Jeremia okobo ocobere: 18 "Dwön mörö tye ka winyere kî i Rama na

kok ëka kumo rwök, Racel tye ka koko pî ëthinë, ëka ba mîtö nî ekwe cwinye, piën ëthinë öthöö gîni ökö.” 19 Kinge na dong Erode öthöö, malaika ka Rwoth onen both Yocepu i wang lek ki i Ejip 20 ëka okobo nî, “Yaa malö, iter athin gin k’aya mërë ëka idök unu i lobo më Icarael, piën jö n’onwongo mîtö kwanyö kwö k’athin dong öthöö gîni ökö.” 21 Cë Yocepu öya, ökwanyö athin gin k’aya mërë ëka öcidhö gîni i lobo më Icarael. 22 Ëntö i karë na Yocepu owinyo nî Arkelau ënë dong löö Yudea nakaka apap mërë Erode, Yocepu obedo ki lworo më cidhö yo kunön. Cë kinge n’Obanga okobo ninë i wang lek, ën öya öcidhö i lobo Galilaya. 23 Ën öcidhö obedo i taun n’ecwodo nî Najaret. Cë köp n’edwarpiny ötwakö ocobere: “Yecu ebino cwodo nî dhanö më Najaret.”

3 I karë nonu Jon Abatica obino nakun titö köp k’Obanga i thim më Yudea 2 ëka kobo nî, “Ngut unu, piën ker më polo onyingo na cwök.” 3 Man ënë ngat n’adwarpiny lcaya ötwakö pîrë: “Dwön dhanö mörö tye ka redo i thim nî, ‘Yüb unu yoo pi Rwoth, mii unu yoo ocung atir ninë.’” 4 Jon onwongo ruko böng n’ëyübö ki kom yer kinaga, ëka onwongo tweo wang pyërë ki del. Cem mërë onwongo obedo bonyo ëka möö kic më thim. 5 Jii onwongo yaa ki i Jerucalem, ki i lobo Yudea kibëc ëka ki i lobo kibëc na tye i nget kulo Jordan më cidhö bothe. 6 Gin onwongo tucö balgi ëka Jon baticagi i kulo Jordan. 7 Ëntö ka ën önenö Eparicayo ëka Ecadukayo tye ka bino kanya ën onwongo tye ka batica jii ië, ën okobo bothgi nî: “Un ëthin ororo! Nga n’okobo niwu nî iiring unu ki i akëmö k’Obanga na tye ka bino?” 8 Tii unu dong gin na nyutho nî ingut unu. 9 Kür dök itham unu më kobo nî, ‘Wan etye k’Abraam na calö apapwa.’ An akobo niwu nî ki kom kite ni Obanga twërö miö ëkwaë k’Abraam donyo ki ië. 10 Kobedini dong etyeko ketho atong i tyën orii yen, ëka yath mörö na ba nyakö nyige na bër ebino tongo ökö piny cë ebolo i mac. 11 “An abaticawu ki pii më nyutho nî ingut unu ökö ki kom balwu, ëntö ngat na bino ki kora tük na löa ökö, an ba apora më ködö wörë. Ën bino baticawu ki Tipo Naleng ëka ki mac. 12 Odheru mërë tye i cingë, ëka ën bino yübö larü moo mërë, cë cökö kal mërë ketho i dërö ëka wangö cüngë ki mac na ba thöö.” 13 Cë Yecu öya ki i Galilaya öcidhö yo kulo Jordan, ëk Jon obatica ën. 14 Ëntö Jon ötëmö kwërö ökö nakun kobo nî, “An amitö nî in ënë ibatica an, ëntö in dök ibino nî an abatica in?” 15 Yecu ögamö nî, “Wëk ötimërë nî kömanön kobedini; piën pore nî ön më cobo gin na kibëc më kite atir.” Cë Jon oyeo. 16 Kinge na dong Yecu ebatica, cë ën odonyo malö ki i pii. Cücüth i

caa nön polo öyabërë, ëka ën önenö Tipo k’Obanga ka bino calö amam, cë opye i kome. 17 Cë dwön mörö owinyere ki i polo na kobo nî, “Man ënë Woda na an amarö; na iya yom i kome.”

4 Cë Tipo k’Obanga otero Yecu i thim ëk Catan ötëm ën. 2 Cë Yecu orio kec pi ninö pyer angwën kiceng ëka kiwor, kinge kec oneko ën. 3 Cë Catan obino both Yecu më tëmö ën nakun kobo nî, “Ka in ibedo Wod k’Obanga, kob nî kite ni ëk ölökerë ödök cem.” 4 Yecu ögamö ninë nî, “Ëcöo i Cöc na Leng nî: ‘Dhanö ba kwö ki cem këkën ëntö kwö ki köp kibëc na donyo ki i dhö Obanga.’” 5 Cë Catan otero Yecu yo Jerucalem i pacö na leng ëka ömiö ën ocung malö i wi bürübürü më öt k’Obanga. 6 Ën okobo nî, “Ka in ibedo Wod k’Obanga, podh yo piny. Piën ëcöo nî: “Obanga bino cikö emalaika mërë më gwököni, ëka gin bino gamöni ki cing-gi, ëk kür itwom tyeni i kom kidi.” 7 Yecu ögamö ninë nî, “Ëcöo thon nî: ‘Kür itëm Rwoth Obangani.’” 8 Catan dök otero Yecu yo wi kidi na bor malö rwök cë onyutho ninë ker kibëc më wi lobo ëka ki dheogi. 9 Catan okobo nî, “Man kibëc an abino miöni, ka in ibino rumo congii piny ëka iwöra.” 10 Yecu okobo ninë nî, “Catan, nyik ökö ki botha! Piën ëcöo nî: ‘Wör Rwoth Obangani ëka itii ninë këkën.’” 11 Cë Catan öwëkö Yecu, ëka emalaika obino gini cë ökönyö ën. 12 I karë na Yecu owinyo nî Jon etweo i buc, ën ödök yo Galilaya. 13 Yecu ba obedo i Najaret, ëntö ën öcidhö obedo i Kaperanaum, pacö na tye i nget nam Galilaya, na tye i lobo Jabulon ëka Naputali— 14 më cobo köp n’adwarpiny lcaya okobo: 15 “Lobo më Jabulon ëka Naputali, yoo na cidhö yo nam, na tye yo löka kulo Jordan, Galilaya n’obedo lobo n’Erok bedo gini ië— 16 jö na bedo gini i piny na cöl, önenö gini dong tar na dit; jö na bedo i tipo lobo më thöö, tar dong öryeny i komgi.” 17 Cakërë i karë nön cidhö ködë anyim, Yecu öcakö titö köp nakun kobo nî, “Ngut unu, piën ker më polo onyingo na cwök.” 18 I ninö mörö acël, na Yecu onwongo tye ka wok i nget Nam më Galilaya, ën önenö utmego arö, Cimon n’ecwodo nî Petero ëka ömîn mërë Anderiya. Gin onwongo tye ka bolo böö i nam, piën gin onwongo obedo ëcic rëc. 19 Yecu okobo bothgi nî, “Bin, ilüb unu kora ëka an abino miöwu idökö ëmak jii nakaka rëc.” 20 Cücüth gin öwëkö böögi ëka ölübö gini kör Yecu. 21 Ën öcidhö ki kany nön ëka önenö utmego arö nökenë, Yakobo gin k’ömin mërë Jon, awope ka Jebedayo. Gin onwongo tye i yeya kanya acël k’apaggi Jebedayo, yübö gini böögi. Cë Yecu ocwodogi, 22 ëka cücüth gin öya öwëkö yeya ëka apaggi cë ölübö gini kör Yecu. 23 Yecu owotho

orimo i Galilaya kibéc, nakun pwonyo i Cinagogagi kibéc, titò Emuth na Bér mè ker k'Obanga, éka cangò koth twoe kibéc k' kom jii. 24 Emuth i kom Yecu ökèth örömò lobo Ciria kibéc. Jii okelo bothe jò kibéc n'onwongo komgi lith k' twoe na papath, jò na tye k'arem na rac, jò na cen ömakögi, jò na two araka ömakögi, éka jò na komgi okwe, cè èn öcangögi. 25 Lwak na pol n'öya k' i Galilaya, Dekapoli, Jerucalem, Yudea éka lobo na tye yo löka kulo Jordan ölübö gin' k'or Yecu.

5 I karé na Yecu önénö lwak, èn öcüdhö i wi kidi cè obedo piny. Élübköré obino bothe, 2 éka èn öcakö pwonyogi nakun kobo ni: 3 "Komgi gum jò na ngeo ni gin ebeto ècan i cwiny, pièn ker mè polo bino bedo mëgi. 4 Komgi gum jò na kumo, pièn ebino kweo cwinygi. 5 Komgi gum jò na mwol, pièn gin bino leo lobo bedo mëgi. 6 Komgi gum jò na kec éka öriö nekogi pi bedo jò na kitegi atir, pièn ebino miögi yeng. 7 Komgi gum jò n'obedo èkica, pièn ebino timö kica nigí. 8 Komgi gum jò na cwinygi leng, pièn gin bino nënö Obanga. 9 Komgi gum jò na kelo kuc, pièn ebino cwodogi ni èthinö k'Obanga. 10 Komgi gum jò n'eyelögi pi bedo jò na kitegi atir, pièn ker mè polo bino bedo mëgi." 11 "Komwu gum ka jii yanyöwu, eyelowu, éka ekobo kwa köp na reco kibéc mè twodo i komwu pira. 12 Bed unu k' yom cwiny, pièn cül na mewu tye na dit i polo. Man ènè kite na gin oyelo k'edwarpiny n'öcakö bedo niwu." 13 "Un ibedo kadö mè lobo. Èntö ka kadö orwenyo mit mèrè ökö, ètwèrö miö dökö na mit nëngö dökí? Köny mèrè nwongo dong ope, myero ööny ökö jii önyön. 14 "Un ibedo tar mè lobo. Pacö n'ègèrö i wi kidi ba twèrö kanèrè. 15 Ngat mörö ope na cwinyü tara éka ketho i thè agulu. Èntö eketho kanya oten malö éka mënyö jò kibéc na tye i öt. 16 I yoo acél nön, miü unu tar na mewu öryény i nyim jii, èk gin önén ticwu na bëcö, éka öpak gin' Apapwu na tye i polo." 17 "Kür itham unu ni an abino mè jükö Cík onyo köp k'edwarpiny; an ba abino mè jükögi èntö mè cobogi. 18 An akobo niwu köp adyer ni wang na polo éka lobo othuno i ajiki, nyukuta mörö acél na tidi onyo tön mörö acél mè Cík ba bino rwenyo, naka ka köp kibéc ocobere. 19 Dong ka ngat mörö ötürö cik mörö acél k' i kom cik ni gin'ni, nakun pwonyo k' jò nökenè mè timö ni kömanön, ebino cwodo èn ni dhanö na tidi i ker mè polo. Èntö ngat na ketho i tic éka pwonyo cik ni ebino cwodo ni dhanö na dit i ker mè polo. 20 Èntö an akobo niwu ni ka kite atirwu ba ölöö mè k'Eparicayo éka mè k'epwonyo cik, un ba ibino dönyö i ker mè polo." 21 "Un iwinyo köp na yam ekobo both jò na

cön ni, 'Kür ineki, éka ka ngat mörö na bino neko dhanö, ebino ngölö-köp ninè.' 22 Èntö an akobo niwu ni ngat mörö n'akémö makö i kom ömin mèrè ebino ngölö-köp ninè. Ngat mörö na bino yanyö ömin mèrè ni, 'In ibangiri,' ebino tero i nyim athuko mè öd okiko k'edong. Èntö ngat mörö na kobo ni, 'In amingo' ebino bolo i mac mè kapiny. (Geenna g1067) 23 "Pi manön, ka ikelo micni i keno tyèr mè miö both Obanga éka ipo ni omeru tye k' köp mörö i komi, 24 wék micni i nyim keno tyèr. Cidh kono both omeru èk iyüb unu wat na bér i kinwu; cè dong idwogi éka imiü micni. 25 "Tyek köp piöpiö k' ngat n'odothi na pod itye unu i yoo mè cidhö i pido, èk ngat n'odothi kür oteri i nyim angöl-köp, cè angöl-köp bino miöni both acikari, éka ebino tweoni i buc. 26 An akobo niwu köp adyer ni ba ibino donyo k' i buc naka ka icülö cül kibéc, na wi ciling mörö ba orem." 27 "Un iwinyo köp na yam ekobo ni, 'Kür idöny i elomi.' 28 Èntö an akobo niwu ni ka ngat mörö önénö dhakö cè öthamö k' i cwinye mè bedo ködè nwongo ödönyö i elomi. 29 Ka wangi mè kucem ènè miü ipodho i bal, köi iyuu ökö. Bér nini mè rwenyo dul komi acél ni löönö bolo komi kibéc i mac mè kapiny. (Geenna g1067) 30 Ka cingi mè kucem ènè miü ipodho i bal, ngun iyuu ökö. Bér nini mè rwenyo dul komi acél ni löönö bolo komi kibéc i mac mè kapiny." (Geenna g1067) 31 "Un iwinyo cik na kobo ni, 'Ngat mörö na kwèrö dhakö mèrè myero ömiü waraga mè këthö nyom.' 32 Èntö an akobo bothwu ni ka ngat mörö ökwèrö dhakö mèrè, na path k' köp mè tar wang, nwongo ömiö dhakö nön ödökö jò elomi, éka ngat mörö na nyömö dhakö n'ekwèrö ökö nwongo ödönyö i elomi." 33 "Dökü, un iwinyo köp na yam ekobo both jò na cön ni, 'Kür ikwong kwong nono, èntö cob kwong na in ikwong both Rwoth.' 34 Èntö an akobo niwu, kür ikwong unu kwong mörö na twal, kad' k' polo pièn manön obedo then ker k'Obanga; 35 onyo k' nyiing lobo, pièn manön obedo then mè theno tyèné; onyo k' nyiing Jerucalem, pièn manön obedo pacö k'Obanga, Rwoth na Dit. 36 Kür ikwong kwong k' wii, pièn in ba itwèrö miö yer mörö acél mè bedo na tar onyo na cöl. 37 Miü unu köpwu obed ni, 'Eyo' obed 'eyo,' onyo 'Pe' obed 'pe.' Köp mörö na kadhö manön nwongo öya k' both ngat na rac." 38 "Un iwinyo köp na yam ekobo ni, 'Wang ècülö k' wang, éka lak ècülö k' lak.' 39 Èntö an akobo niwu ni kür icül unu kwor i kom ngat mörö n'ötümö gin na rac i komi. Ka ngat mörö odhongo lemi kucem, lök ninè lemi nökenè thon. 40 Ka ngat mörö miütö pidoni ni èk eter catini, miü èn thon kotini. 41 Ka ngat mörö odii mè yèö yèc mèrè pi kilomita acél, woth ködè pi kilomita ariö. 42 Ka dhanö mörö ökwaö gin mörö k' i

bothi, mīi gin nōn bothe. Ka ngat mōrō mītō deno gin mōrō kī bothi, mīi ēn oden.” 43 “Un iwinyo kōp na yam n'onwongo ekobo nī, 'Mar awodhi ēka idag langōni.' 44 Ēntō an akobo niwu: Mar unu langwu ēka ilēg unu pī jō na yelowu, 45 ēk ibed unu calō ēthinō k'Apapwu adyer na tye ī polo. Pīēn ēn mīō ceng mērē ryēny both jō na reco ēka kī jō na bēcō. Ēn mīō kōth both jō na kitegī atīr ēka both jō na kitegī ba tye atīr. 46 Ka imarō unu jō na marōwu, cūl ngō n'Obanga bino cūlōwu kōdē? Naka thon ēcōk ocoro tīmō gīnī nī kōmanōn. 47 Ka imotho unu utmegowu kēkēn, apokapoka ngō na tye ī kinwu kī jō nōkēnē? Naka thon jō na ba ngeo Obanga tīmō nī kōmanōn. 48 Myero ibed unu jō na bal mōrō ope ī komgī, na calō Apapwu na tye ī polo na bal mōrō ope ī kome.”

6 “Gwōkērē unu ēk kūr itii unu 'ticwu mē kite atīr' ī nyim jīi ēk gīn ōnēn. Ka itīmō unu, ba ibino unu nwongo cūl mōrō kī both Apapwu na tye ī polo. 2 “Ka ikōnyō acan, kūr ikūdhi pelu kite n'etwodo tīmō ī Cinagoga gīnī ēka ī yodhi, ēk jīi ōwōrgī. An akobo niwu kōp adyer nī gīn dong onwongo cūlgī ōkō. 3 Ēntō ka ikōnyō acan, kūr imīi cingi mē kucam onge gin na cingi mē kucem tye ka tīmō, 4 ēk kōny na in imīō both acan obed ī mūng. Cē Apapwu, na nēnō gin n'ētīmō ī mūng, bino cūlōni. 5 “Ka in ilēgō, kūr ilēg calō etwodo, pīēn gīn marō lēga nakun nwongo ocung gīnī ī cinagoga gīnī ēka ī nget yodhi ēk jīi ōnēn-gī. An akobo niwu kōp adyer nī gīn dong otyeko nwongo cūlgī ōkō. 6 Ēntō ka in ilēgō, dōny ī odi, lor dholokek ēka ilēg both Apapni na kome ba nen. Cē Apapwu, na nēnō gin n'ētīmō ī mūng, bino cūlōni. 7 Ka in ilēgō, kūr idhur kōp na pol calō jō na ba ngeo Obanga, pīēn gīn thamō nī ebino winyo lēgagī pī kōpgī na pol. 8 Kūr ilēg unu kamē gīn, pīēn Apapwu ngeo gin na mītērē bothwu na bara ipenyo ēn. 9 “Man ēnē kite na myero ilēg unu kōdē: “‘Apapwa na tye ī polo, nyingi myero ēwōr, 10 kerni obin, mitini ētīm ī lobo kite n'ētīmō kōdē ī polo. 11 Mīiwa tin cemwa mē ninō kī ninō. 12 Tīm kīca ī kom balwa, kite na wan thon ētīmō kīca ī kom jō na balō bothwa. 13 Kūr iwēk ēbwōlwa, ēntō larwa kī both ngat na rac.’ 14 Ka un itīmō kīca both jō nōkēnē ka gīn ōbalō ī komwu, Apapwu na tye ī polo thon bino tīmō kīca ī kom balwu. 15 Ēntō ka in ba itīmō kīca both jō nōkēnē pī bal na gīn ōbalō, Apapwu thon ba bino tīmō kīca pī bal na in ībalō. 16 “Ka in irio kec, kūr imīi wangi onen calō wang etwodo, pīēn gīn balō wang-gī ōkō ēk jīi ōnēn nī gīn etye ka rio kec. An akobo niwu kōp adyer, gīn dong otyeko nwongo cūlgī ōkō. 17 Ēntō ka in irio kec, kur wii, ēka ilwōk wangi, 18 ēk kūr jō

nōkēnē ōnēn nī in itye ka rio kec, ēntō both Apapwu kēkēn na ba nen; cē Apapwu na nēnō gin n'ētīmō ī mūng bino cūlōni.” 19 “Kūr ikān lōnyōwu ī wi lobo, kanya nyēnyē ēka nyali balō, ēka kanya ekwoe tūrō cē kwalō gīnī ōkō. 20 Ēntō kan unu lōnyōwu ī polo, kanya nyēnyē ēka nyali ba balō, ēka kanya ekwoe ba tūrō cē kwalō gīnī ōkō. 21 Pīēn kanya lōnyōni tye iē ēnē cwinyi thon tye iē. 22 “Wangi ēnē obedo tara mē komi. Ka wangi tye na bēr, komi kībēc nwongo tye kī tar n'ōrōmō. 23 Ēntō ka wangi ba tye na bēr, komi kībēc nwongo opong kī cōl pīny. Ka tar na tye bothi cōl, cōl pīny nōn nwongo rōm kwene! 24 “Ngat mōrō ope na rōmō tic pī rwodhi arīō; pīēn ēn bino dagō ngat acēl ēka bino marō nōkēnē ca; onyo ēn bino moko ī kom ngat acēl ēka kwērō nōkēnē ca. In ba īrōmō tic pī Obanga ēka pī cīlling thon. 25 “Pī manōn an akobo niwu nī, kūr ibed unu kī par pī kwōwu, nī ngō na un ibino camō onyo madhō; onyo pī komwu, nī ngō na un ibino ruko. Kwōwu pīrē ba tēk lōō cem, ēka kom pīrē ba tēk lōō bōng? 26 Nēn unu wīny na ngwēcō kī malō; gīn ba cwōō kodhi, ba kaō gīnī kac, ba cōkō gīnī cem ī dērō, ēntō Apapwu na tye ī polo pīdhōgī. Un pīrwu ba tēk lōōgī? 27 Nga kī ī kinwu pī bedo kī par na twērō mēdō caa acēl ī kom kwō mērē? 28 “Pīngō ibedo unu kī par na pol pī bōng? Nēn unu kite n'athure mē thim dōngō gīnī kōdē. Gīn ba tio tic mōrō onyo wīō wicu. 29 Ēntō akobo niwu nī kadī bed Colomon onwongo orukere kī dheo mērē kībēc, ēn ba orukere na bēr na cal kī mōrō acēl ī kin-gī. 30 Ka Obanga ruko lum mē thim, na bedo pī nīnō na tin kēkēn ēka diki ebolo ōkō ī mac, ēn ba bino rukowu na lōō, un jō na yeewu nōnōk? 31 Dong kūr ibed unu kī par mē kobo nī, 'Ngō na wan ebino camō?' onyo 'Ngō na wan ebino madhō?' onyo 'Ngō na wan ebino ruko?' 32 Pīēn jami nonu kībēc, jō na ba ngeo gīnī Obanga ēnē yēnyōgī, ēntō Apapwu na tye ī polo ngeo gin na kībēc na mītērē bothwu. 33 Ēntō cak unu kono mē rangō ker mērē ēka kite atīr mērē, cē ēn bino miōwu jami kībēc na un imītō. 34 Pī manōn, kūr ibed unu kī par na pol pī diki, pīēn diki bino bedo kī par mērē. Ninō acēlacēl tye kī can mērē.

7 “Kūr īngōl kōp ī kom jō nōkēnē, cē in thon ba ebino ngōlō kōp ī komi. 2 Pīēn kite na in īngōlō kī kōp ī kom jō nōkēnē, ēnē in thon ebino ngōlō kī kōp ī komi, ēka gin na un ipimo kōdē, ēnē thon ebino pimo niwu kōdē. 3 “Pīngō īnēnō cūng kal kī ī wangi omeru ēka ba īnēnō dul yath na tye ī wangi? 4 In itwērō kobo n'omeru nīngō nī, 'Wēk akwany cūng kal ōkō kī ī wangi,' nakun nwongo caa kībēc dul yath ut ī wangi? 5 In atwodo, cak kono kwanyō dul yath na tye

ĩ wangi ökö, éka dong ĩnèn piny na bër më kwanyö cüng kal na tye ĩ wang omeru. 6 "Kür ĩmĩ gwongi jami n'ēmĩö both Obanga, kür iyuu jamini na bécö na wel mërë tæk both pün. Ka iyuo, gĩn bino nyönyönö ökö kĩ tyèn-gĩ, cë lökërë gĩnĩ më lwëny ĩ komi. 7 "Peny cë ebino mĩöni; rang cë ibino nwongo; dwöng cë ebino yabö nini dholokek. 8 Piën ngat acélacél na penyo ebino mĩö; ngat na rangö bino nwongo; éka ngat na dwöngö ebino yabö ninë dholokek. 9 "Nga kĩ ĩ kinwu, ka athĩn mërë openyo ogati, ěn mĩö kidi? 10 Onyo ka openyo rëc, ěn mĩö thwol? 11 Ka un, dong, na kitewu reco, ingeo unu më mĩö ěthĩnöwu mĩc na bécö, cë dong apapwu na tye ĩ polo bino mĩö mĩc na bécö na röm kwene both jö na penyo ěn! 12 Gin na kibëc na in ĩtĩmö, tĩm both jö nökënë kite na in ĩmĩtö nĩ ětĩm ködë bothi, piën man ěnë tyèn köp më cĩk kibëc éka pwony k'edwarpĩny. 13 "Döny kĩ ĩ dhö wangkac na dĩng. Piën dhö wangkac më kapĩny lac éka yoo më cidhö yo ĩë lübö yot, éka jö na pol wok kĩ ĩë. 14 ěntö dhö wangkac më kwö na bedo naka dĩng éka yoo më cidhö yo ĩë lübö tæk, jö na nönök ěnë wok kĩ ĩë. 15 "Gwökërë unu k'edwarpĩny na twot. Gin bino bothwu n'orukere gĩnĩ calö rom kĩ yökö ěntö kĩ ĩgĩ nwongo ger gĩnĩ kamë orudi. 16 Un ibino ngeogĩ kĩ nyig-gĩ. Jĩ römö püdö nyig ölöc kĩ kom öküdhö, onyo nyig ölam kĩ kom öcöcök? 17 Kömanön thon yath na bër nyakö nyige na bër, ěntö yath na rac nyakö nyige na rac. 18 Yath na bër ba römö nyakö nyige na rac, éka yath na rac ba römö nyakö nyige na bër. 19 Koth yath kibëc na ba nyakö nyige na bër ebino tongo ökö piny éka ebolo ĩ mac. 20 Manön ěnë kite na un ibino ngeogĩ ködë kĩ nyig-gĩ. 21 "Pathĩ ngat acélacél na cwoda nĩ, 'Rwoth, Rwoth,' ěnë bino dönyö ĩ ker më polo, ěntö ngat na tĩmö gin n'Apapna na tye ĩ polo mĩtö. 22 ĩ ninö nön, jö na pol bino kobo nĩna nĩ, 'Rwoth, Rwoth, wan yam ětĩtö köp kĩ nyingi, éka kĩ nyingi wan ěryëmö cene éka etio tango na pol.' 23 Cë an abino kobo nĩgĩ nĩ, 'Anaka yam ba angeowu. Cĩdh unu ökö kĩ botha, un ětĩm tĩm na reco!' 24 "Pĩ manön ngat acélacél na winyo köpna éka ketho ĩ tic bino bedo calö dhanö na ryëk n'ögërö ödë ĩ kom lëla. 25 Ka köth ocwe, kilëlä ömöl, éka yamö okudho obuko öt kĩ tæk, ěntö ba opodho piën nwongo ěgërö ĩ kom lëla. 26 ěntö ngat na winyo köpna nĩ cë ba ketho ĩ tic cal k'amingo n'ögërö ödë ĩ kom kwo. 27 Ka köth ocwe, kilëlä ömöl, éka yamö okudho obuko öt kĩ tæk, cë öt bino rëdhërë na rac." 28 ĩ karë na Yecu dong otyeko twakö köp nonu kibëc, lwak ouro pwony mërë rwök, 29 piën ěn opwonyo calö ngat na ut kĩ twër, pathĩ calö epwonyegĩ më cĩk.

8 ĩ karë na Yecu oidho yo piny kĩ ĩ wi kidi, lwak na pol ölübö köre. 2 ěcwö mörö na tye kĩ two dhöbü obino bothe éka orumo cöngë piny ĩ nyime nakun kobo nĩ, "Rwoth, ka in ĩmĩtö, ĩrömö mĩöna dökö na leng." 3 Yecu öryëö cingë cë ogudo ěn nakun kobo nĩ, "An amĩtö, komi dong obed na leng!" Cë cücũth two dhöbü öcang ökö kĩ ĩ kome. 4 Cë Yecu okobo ninë nĩ, "Kür ikob both ngat mörö. ěntö cidhĩ inyuthiri both alamdhök éka ĩmĩ tyër na Muca yam öcökö, më bedo na calö caden bothgĩ." 5 ĩ karë na Yecu ödönyö ĩ Kaperanau, adit wi acikari më Roma mörö obino cë öbakö dhögë bothe nĩ, 6 "Rwoth, aticna obuto piny ĩ öt, two akwea ömakö éka ödiö ěn rwök." 7 Yecu okobo ninë nĩ, "An abino cidhö éka acangö ěn." 8 Adit wi acikari ögamö nĩ, "Rwoth, an ba apora nĩ in ĩdöny ĩ öda. ěntö kob köp acél këkën cë aticna bino cang. 9 Piën an kikoma thon abedo dhanö n'ëlöö alöa, éka atye k'acikari na an alöögĩ. An akobo both ngat acél nĩ, 'Cidhĩ,' cë cidhö; éka both ngat acél nĩ, 'Bin,' cë bino. Ka an akobo both aticna nĩ, 'Tii ticni,' cë tĩmö. 10 ĩ karë na Yecu owinyo köp nĩ, ěn obedo kĩ ur rwök nakun kobo both jö na tye ka lübö köre nĩ, "An akobo niwu köp adyer, an bara anwongo dhanö mörö ĩ lobo Icarael na tye kĩ yee na tæk calö man. 11 An akobo niwu nĩ jö na pol bino bino gĩnĩ kĩ kukidë éka kuthö, cë bino bedo gĩnĩ piny kanya acél k'Abraam, Icaica, éka Jakob më camö karama ĩ ker më polo. 12 ěntö jö n'onwongo myero obed gĩnĩ ĩ ker më polo ebino bologĩ yökö ĩ cöl piny, kunön bino bedo ĩë koko éka kaö lak." 13 Cë Yecu okobo both adit wi acikari nĩ, "Cidhĩ! Ebino tĩmö kite na in iyee ködë." Atic mërë öcakö cang ökö ĩ caa nön kikokome. 14 ĩ karë na Yecu ödönyö ĩ öt ka Petero, ěn önenö marö ka Petero obuto piny na two lyetho ömakö. 15 ěn ömakö cingë éka two lyetho öya ökö kĩ ĩ kome, cë marö ka Petero öya malö éka öcakö yübö cem ninë. 16 ĩ kothieno më ninö nön, jö na pol n'onwongo tye gĩnĩ kĩ tipo na reco ĩ komgĩ ekelo both Yecu, cë ěn öryëmö tipo na reco ökö kĩ köp na ěn ötwakö éka etwoe kibëc öcang. 17 Man ötĩmërë ök köp na yam adwarpĩny Icaya ötwakö ocobere kakarë nĩ: "ěn ökwanyö görüwa éka öyëö twowa." 18 ĩ karë na Yecu önenö lwak na pol n'ögürö ěn dyere, ěn ömĩö twërö më cidhö yo löka nam tung ca. 19 Cë apwony cĩk obino bothe éka okobo nĩ, "Apwony, an abino lübö kori kanya kibëc na in ibino cidhö ĩë." 20 Yecu ögamö nĩ, "Kwee tye kĩ öd rwo gĩnĩ éka winy na ngwëcö kĩ malö tye kĩ udi, ěntö Wod ka Dhanö ope kĩ kany mörö na ěn pyelo wie ĩë." 21 Alübökörë nökënë döki okobo ninë nĩ, "Rwoth, wëk an kono acĩdh aik apapna." 22 ěntö Yecu okobo ninë nĩ, "Lüb köra, éka wëk jö n'öthöo oik jöögĩ n'öthöö." 23

Cē Yecu ödönyö i yeya ēka ēlūbkörē öcīdhö ködē. 24 Cūcūth yamō na ger öcakō kudho i nam, ēka pii na tingere malō onwongo dong cwōk miō yeya mē lūny ökö i nam. Ēntō Yecu onwongo öninō ökö. 25 Ēlūbkörē öcīdhö ēka ocoo gini ēn nakun kobo gini nī, “Rwoth, larwa! Wan ēcwōk thōō!” 26 Ēn ögamō nī, “Un jō na yeewu nōnōk, pingō ilwor unu?” Cē ēn öya malō ocoo yamō ēka pii na tingere malō, cē piny okwe moth. 27 Ēlūbkörē ouro gini nakun kobo gini nī, “Koth ēcwō mēnē ene? Naka thon yamō ēka pii na tingere malō winyo ēn!” 28 Ī karē na Yecu othuno i lōka ca i lobo ka jō Gadara, cwō ariō na tye kī cene n’öya gini kī i bur lyene oromo ködē. Gīn onwongo ger rwōk na ngat mōrō ope na rōmō wok i yoo nōn. 29 Gīn öcakō redo nī, “Wod k’Obanga, ngō na in i’mitō kī bothwa? In ibino mē pwodowa na karē bara örōmō?” 30 Onwongo öthīpan pūn na pol tye ka cem na bobor ködgī. 31 Cene ökwāō Yecu nī, “Ka in i’ryēmōwa ökö, ryēmwa i kom öthīpan pūn.” 32 Ēn okobo nīgī nī, “Cīdh unu!” Cē gīn odonyo yōkö kī i kom cwō nōn ēka ödönyō gini i kom pūn, öthīpan pūn kibēc öngwēcō kī i nget kidi yo i nam ēka öthōō gini ökö i pii. 33 Ēkwath n’onwongo kwāō pūn öngwēcō gini ökö i taun ēka okobo gini gīn n’ötīmērē kibēc ēka gīn n’ötīmērē i kom cwō na cene ömakōgī. 34 Cē jō na tye i taun kibēc öcīdhö gini yōkö mē romo kī Yecu. Ī karē na gīn öñēnō ēn, gīn odweko gini Yecu mē yaa ökö kī i loboģī.

9 Yecu ödönyō i yeya ēka öngölō nam yo lōka tung ca, cē obino yo pacō thurgī. 2 Jō mökö okelo bothe dhanō na kome okwe n’obuto i ökēka. Ī caa na Yecu öñēnō yeegī, ēn okobo both dhanō na kome okwe nī, “Dīi cwinyi, woda; balni gini ētīmō kīca ökö.” 3 Ēntō epwony cik mökö okobo i kin-gī kēn-gī nī, “Dhanō ni tye ka yanyō Obanga!” 4 Ī karē na Yecu ongeō thamagī, cē openyogī nī, “Pingō ibedo unu kī thama na rac i cwinywu? 5 Mēnē na yot: mē kobo nī, ‘Balni gini dong ētīmō kīca ökö,’ onyo mē kobo nī, ‘Yaa malō icak woth?’ 6 Ēntō an abino miōwu ingeo nī Wod ka Dhanō tye kī twēr i wi lobo mē tīmō kīca i kom bal gini.” Cē ēn okobo both dhanō na kome okwe nī, “Ya malō, kwany ökēkani ēka icīdh yo pacō.” 7 Cē dhanō na kome okwe öya malō ēka öcīdhö yo pacō. 8 Ī karē na lwak öñēnō ngō n’ötīmērē, lworo ömakōgī rwōk; ēka öpakō gini Obanga, n’ömiō koth twērō nōn both jīi. 9 Ī karē na Yecu öya ökö kī kunōn, ēn öñēnō ēcwō mōrō n’obedo acōk ocoro na nyingē Matayo obedo kanya onwongo ēcōkö ocoro iē. Yecu okobo ninē nī, “Lūb kōra,” cē Matayo öya malō ēka ölübö körē. 10 Na Yecu ēka ēlūbkörē tye gini ka cem

i öt ka Matayo, ēcōk ocoro na pol ēka ēbal obino cē ocemo gini ködē. 11 Ī karē n’Eparicayo öñēnō gin na tye ka tīmērē, gīn openyo ēlūbkörē nī, “Pingō apwonywu cemo kanya acēl k’ēcōk ocoro ēka ēbal?” 12 Ī karē na Yecu owinyo köp ni, ēn okobo nī, “Pathī jō na komgī yot ēnē mītō daktar, ēntō jō na two. 13 Ēntō cīdh ipwonyere unu i tyēn köp ni: ‘An amītō kīca, pathī gin mē aryēda.’ Piēn an ba abino mē cwodo jō na kitegī atīr, ēntō ēbal.” 14 Ī ninō mōrō acēl ēlūbkör Jon obino both Yecu ēka openyo gini ēn nī, “Pingō wan ēka Eparicayo erio kec, ēntō ēlūbkori ba rio gini kec?” 15 Yecu ögamō nī, “Wele k’anyom twērō kumo ningō ka anyom tye ködgī? Ba twērē! Karē tye ka bino n’ebino kwanyō anyom ökö kī bothgī; cē gīn dong bino rio kec. 16 “Ngat mōrō ope na dapō böngū na nyen i kom böngū n’otii, piēn böngū n’ēdapō bino tēlō böngū nōkēnē ca ēka yēc ökö na rac. 17 Dhanō mōrō ope na pikō köngō ölöc na nyen i ocwe na cōn gini. Piēn ka gīn öpikō, ocwe bino mwoc ökö, köngō ölöc thon bino öny ökö cē ocwe bino bal gini ökö. Pe, köngō ölöc na nyen öpikō i ocwe na nyen gini, ēka gīn kibēc ba bino bal.” 18 Ī karē na Yecu tye ka kobo köp ni, alōc mōrō obino bothe cē orumo cōngē piny i nyime ēka okobo ninē nī, “Nyara pod öthōō athōa, ēntō bin ēk iketh cingi i kome, cē bino kwō.” 19 Yecu ēka ēlūbkörē öya ēka öcīdhö ködē. 20 Cē dhakō mōrō n’onwongo remo obedo ka cwer kī i kome pī mwaka apar wie ariō obino kī kungee cē ogudo lak böngū ka Yecu. 21 Ēn okobo kī i cwinye kēnē nī, “Ka agudo böngū mērē kēkēn, abino cang ökö.” 22 Yecu ölökerē cē öñēnō ēn, ēka okobo ninē nī, “Dīi cwinyi, nyara, yeeni ocangi.” Cē dhakō nōn öcang ökö i caa nōn cūcūth. 23 Ī karē na Yecu ödönyō i dyekal k’alōc cē öñēnō ewer na wero wer mē kumo ēka lwak na wōō gini kī koko, 24 ēn okobo nī, “Dōny unu yōkö. Anyaka ni ba öthōō ēntō öninō anīna.” Ēntō gīn önyērō gini ēn. 25 Kinge na lwak dong odonyo ökö yōkö, ēn öcīdhö i öt kanya epyelo nyakō iē ēka ömakō cing anyaka nōn cē öya malō. 26 Köp mē emuth ni ökēth örōmō lobo nōn kibēc. 27 Kinge na Yecu dong öya ökö kī kany nōn, ēthōō wang ariō ölübö gini körē nakun redo gini nī, “Kīca omaki i komwa, Wod ka Daudi!” 28 Ī karē na ēn dong ödönyō i öt, ēthōō wang ariō obino gini bothe ēka Yecu openyogī nī, “Un iyee unu nī an atwērō miōwu inēnō piny?” Gīn ögamō nī, “Eyo, Rwoth.” 29 Cē ēn ogudo wang-gī ēka okobo nī, “Ēk ötīmērē bothwu kite na yeewu tye ködē.” 30 Cē wang-gī öyabērē. Yecu öcikōgī na tēk nī, “Kūr ikob unu köp ni both ngat mōrō.” 31 Ēntō gīn öcīdhö ēka örwēō gini köp i kom Yecu örōmō lobo nōn kibēc. 32 Na gīn dong tye ka yaa mē cīdhö, jīi okelo dhanō

mörö both Yecu n'onwongo cen ömakö ëka na ba twak. 33 Kinge na dong Yecu öryëmö cen ökö, dhanö nön n'onwongo ba twak öcakö twak. Lwak ouro nakun kobo giní nî, "Anaka yam gin mörö n'obedo köman bara onen i Icarael." 34 Ëntö Eparicayo okobo giní nî, "Ën ryëmö cene kî twër k'adwong më cene." 35 Yecu öcïdhö orimo kin peci kibëc na papath nakun pwonyo i cinagogagî giní, titö Emuth na Bër më ker k'Obanga ëka cangö koth twoe kibëc na papath. 36 I karë na ën önënö lwak, kica ömakö i komgî rwök, piën onwongo tye giní kî par ëka ëwëkögî ata calö rom n'akwathgî ope. 37 Cë okobo both ëlëbkörë nî, "Kac dwong ëntö etic tye na nönök. 38 Pî manön, peny unu won pwodho ëk oor etic i kac i pwodho mërë."

10 Yecu ocwodo ëlëbkörë apar wie arïö bothe ëka ömiögî twërö më ryëmö tipo na reco ëka më cangö twoe na papath kibëc. 2 Man ënë nyíng ëkwëna apar wie arïö: më acël, Cimon (n'ecwodo nî Petero) ëka ömîn mërë Anderiya; Yakobo wod ka Jebedayo, ëka ömîn mërë Jon; 3 Pilipo ëka Batulumayo; Tomaci ëka Matayo n'obedo acök ocoro; Yakobo wod k'Alipayo, ëka Tadeo; 4 Cimon na mitö löckën ëka Yuda Ikarïot, n'oketho örörö i kom Yecu. 5 Yecu ooro ëkwëna apar wie arïö kî cik nî: "Kür icïdh unu both Erok onyo idöny unu i pacö ka jö Camaria mörö. 6 Ëntö cidh unu both jö Icarael, na cal giní kî rom n'orwenyo. 7 Ka icïdhö unu, tit unu köp nî: 'Ker më polo dong cwök.' 8 Cang unu etwoe, cer unu jö n'öthö, löny unu jö na tye kî two dhöbú, ëka iryëm unu cene. Ëmiöwu nono, ëka un thon miï unu nono. 9 Kür iwoth unu kî gol onyo ryal onyo mola mörö i jëbawu; 10 kür iwoth unu k'ocwe i wothwu, onyo böngü më alöka, onyo wör, onyo lüth më woth; piën atic myero ëmiï cem mërë. 11 "Pacö mörö këkën na un ibino dönyö ië, rang unu dhanö na kite mërë bër ëka ibed unu i ödë naka ka ibino unu yaa. 12 Ka idönyö unu i öt, moth unu jö më öt nön kî moth më kuc. 13 Ka jö më öt nön öjölöwu, wëk unu kucwu odong ië; ëntö ka ba öjölöwu giní, cë imiï kucwu odwog bothwu. 14 Ka ngat mörö ba bino jölöwu onyo winyo köpwu, têng unu apua më tyënwu ka iya unu kî i öt nön onyo pacö nön. 15 An akobo niwu köp adyer, i ninö më ngölö-köp, Obanga bino timö kica na thwönë rwök both jö më Codom ëka Gomora na löö jö më pacö nön. 16 An aorowu kamë rom i kin orudi. Pî manön bed unu na ryëk calö thwol ëka na mwol calö amam. 17 "Ëntö gwökërë unu ködgi; piën gin bino miöwu i cing ëlök ëka ebino pwodowu kî del i cinagogagî giní. 18 Ebino terowu i nyim ëlök ëka i nyim rwodhi pîra na calö ecaden bothgî ëka both

Erok. 19 Ëntö ka gin ömaköwu, kür ibed unu kî par i kom ngö na un ibino kobo onyo kite na un ibino kobo ködë. I caa nön ebino miöwu ngö na myero ikob unu, 20 piën pathi un ënë ibino twak, ëntö Tipo k'Apapwu ënë bino twak kî bothwu. 21 "Omego bino miö ömîn mërë më aneka, ëka apap bino miö athin mërë më aneka; ëthinö bino jëm i kom enyodogî ëka bino giní miö enekogî. 22 Jö kibëc bino dagöwu pîra, ëntö ngat na bino cung na ték naka i ajiki bino larë. 23 Ka eyelowu kî i kabedo mörö acël, lüü unu i kabedo nökökën. An akobo niwu köp adyer, ba ibino unu tyeko woth i peci më Icarael kibëc na bara Wod ka Dhanö obino. 24 "Athin kwan ba dit löö apwony mërë, onyo atic ba dit löö adwong mërë. 25 Pore both athin kwan më bedo calö apwony mërë, ëka atic më bedo calö adwong mërë. Ka adit na löö öt ecwodo nî Belijebul, ebino cwodo jö më ödë kî nyíng na rac röm kwene! 26 "Kür ibed unu kî lworo pîrgî. Gin mörö ope n'eumo na ba ebino yabö, onyo gin mörö ope n'opono na ba bino ngere. 27 Köp na an akobo niwu i cöl piny, twak unu ökö na piny lër; ëka köp n'ëmwöngö amwöngö i ithwu, red unu ködë i wi bie. 28 Kür ilwor unu jö na neko kom ëntö ba neko tipo. Ëntö lwor unu Obanga na twërö neko tipo ëka kom kanya acël i mac kapiny. (Geenna g1067) 29 Winy na thithinö arïö ba ëcadhögî pî cilíng na nyíng? Ëntö mörö ope na twërö podho piny n'Apapwu ba ngeo. 30 Naka thon yer wiwu kibëc ëkwanö ökö. 31 Dong kür ibed unu kî lworo; pîrwu ték löö winy na pol ca ökö. 32 "Ngat mörö na bino tucu nyínga i nyim jïi, an thon abino tucu nyíngë i nyim Apapna na tye i polo. 33 Ëntö ngat na bino kwëröna i nyim jïi, an thon abino kwërö ën ökö i nyim Apapna na tye i polo. 34 "Kür itham unu nî an abino më kelo kuc i lobo. An ba abino më kelo kuc, ëntö pala abadë. 35 An abino më kelo apokapoka i kin "wod ëka apap mërë, nyakö ëka aya mërë, cii wod ëka adha mërë. 36 Langö ka dhanö bino bedo dhanö më ödë kikokome.' 37 "Ngat mörö na marö apap mërë onyo aya mërë na löa ökö ba opore më bedo mëga; ngat mörö na marö wode onyo nyarë na löa ökö ba opore më bedo mëga; 38 ëka ngat mörö na ba tingo yath aría mërë cë lübö kî köra ba opore më bedo mëga. 39 Ngat mörö na mitö gwökö kwö mërë bino rwenyo ökö, ëka ngat na rwenyo kwö mërë pîra bino larö kwö mërë. 40 "Ngat na bino jölöwu, nwongo öjöla, ëka ngat n'öjöla nwongo öjölo ngat n'oor. 41 Ngat mörö na bino jölö adwarpiny piën ën obedo adwarpiny bino nwongo cül n'ëcülö k'adwarpiny, ëka ngat mörö na bino jölö dhanö na kite atir piën ën obedo dhanö na kite atir bino nwongo cül n'ëcülö kî dhanö na kite atir. 42 Ëka ka ngat mörö ömiö pii na

ngic më amodha both ngat mörö acël kî i kin jö na thinö ni piën ën obedo alübköra, an akobo niwu köp adyer, ën bino nwongo cül mërë."

11 I karë na Yecu otyeko cîkô ëlûbkörë apar wie ariö, ën öya ki kunön më pwony ëka më titö köp i peci më Galilaya. 2 I karë na Jon owinyo kî i buc ngö na Kiricito onwongo tye ka timö, ën ooro ëlûbkörë 3 më penyo ën ni, "In ënë ngat n'onwongo myero obin, onyo wan myero ëkür ngat nökënë?" 4 Cë Yecu ögamö nigî ni, "Dök unu cen icidh ikob unu both Jon gin na un iwinyo ëka gin na un inënö: 5 Êthöo wang wang-gî öyabërë, engwalo owotho, jö n'onwongo tye kî two dhöbü ëlönyögi, êthöo ith owinyo piny, jö n'öthöo ecerogi ökö, ëka Emuth na Bër ëtitö both ëcan. 6 Tye ki gum dhanö na ba lökërë ökö ki kom yee mërë pira." 7 I karë n'ëlûbkör Jon tye ka donyo ginî yökö, Yecu öcakö twak kî lwak köp i kom Jon ni: "Ngö na un icidhö më nënö kî i tim? Icidhö unu më nënö agada na yamö yengo? 8 Cë ka pe, ngö na un icidhö më nënö? Un icidhö më nënö dhanö n'oruko böng na bëcö? Pe, jö na ruko böng na bëcö bedo ginî i peci ka rwodhi. 9 Cë ngö na un icidhö më nënö? Adwarpiny? Eyo, an akobo bothwu ni un inënö ngat na löö adwarpiny ökö. 10 Man ënë ngat n'ëcöo köp i kome: "An abino oro aorna i nyimi, na ënë bino yübö yoo nini." 11 An akobo niwu köp adyer: Dhanö mörö ope kî kin jö na mon önywölögi na pirë tük na löö Jon Abatica, ëntö ngat na tidi rwök i ker më polo ënë dit löö ën. 12 Cakërë i karë ka Jon Abatica më thuno ködë naka tin ker më polo ölimö can rwök, ëka jö na ger tëmö ginî më maö kî tük. 13 Piën edwarpiny kibëc ëka Cîk ka Muca odwaro ginî naka othuno ködë i karë ka Jon; 14 ëka ka imitö unu yeo köpgi, Jon ënë Eliya n'onwongo myero obin. 15 Ngat na ithe tye, myero ën owiny. 16 "An abino poro rok më karë ni kî ngö? Cal k'ëthinö na bedo i kabedo më cuk ginî ëka cwodo ewodhgî: 17 "Wan ëküdhö pelu pirwu, ëka un ba imyël; wan ewero wer lyël, ëntö un ba ikumo." 18 Piën Jon obino na ba cemo onyo madhö gin mörö, ëka gin kobo ni, "Ën tye kî cen." 19 Wod ka Dhanö obino na cemo ëka medho, ëka gin kobo ni, "Ën obedo ngat n'owor ëka amërö, obedo okone k'ëcök ooro ëka ëbal." Ëntö ryëkö ënë moko tic mërë na ën tio." 20 Cë kinge Yecu öcakö twak k'akëmö kî jö më peci nën kanya ën onwongo obedo ka tio tango mërë ië, piën jö na tye ië ökwërö ginî ngut ökö. 21 "Ibino nënö can in, Korajini! Ibino nënö can in, Bethecaida! Ka tango n'onwongo ëtimögi bothwu onwongo ëtimö i Turo ëka Cidon, kono onwongo ongut ginî cön, nakun ruko

ginî böngü cöla ëka juko ginî wigî kî buru. 22 Ëntö an akobo niwu ni Obanga bino timö kica na thwönë rwök i ninö më ngölö-köp both jö më Turo ëka Cidon na lööwu. 23 Ëka in, Kaperanaum, ebino tingoni yo malö i polo? Pathi kömanön, ebino dwököni piny i kabedo ka jö n'öthöo. Ka onwongo tango n'onwongo etio bothi onwongo etio i Codom, onwongo twërö bedo naka i karë ni. (Hadës 986) 24 Ëntö an akobo niwu ni Obanga bino timö kica na thwönë rwök i ninö më ngölö-köp both jö më Codom na lööwu." 25 I karë nën Yecu okobo ni, "An apaki Apap, Rwoth më polo ëka lobo, piën ikanö jami ni ökö kî both jö na ryëk ëka kî both jö na ngeo piny, ëka inyutho both ëthinö na pod thinö. 26 Eyo, Apap, man ënë kite n'onwongo in imitö ni ötimërë ködë na yomo cwinyi." 27 "Apapna otyeko mïö jami kibëc ökö botha. Ngat mörö ope na ngeo Wod kono Apap këkën, ëka ngat mörö ope na ngeo Apap kono Wod këkën ëka both jö na Wod öyërö më nyutho ën." 28 Cë Yecu okobo ni, "Bin unu botha, jö kibëc n'odhero ëka kî jö na yëc önuögi, cë an abino miöwu yweo. 29 Ting unu ayokothna ëka inwong unu pwony kî botha, piën an awör ëka amwol i cwinya, ëka ibino unu nwongo yweo pi tipowu. 30 Piën ayokothna yëö yot, ëka yëcna ba pëk."

12 I karë nën Yecu owok i pwothi n'epuro bël ië k'ëlûbkörë i ceng Cabit k'Eyuda. Këc onwongo oneko ëlûbkörë, cë gin öcakö rïdhö with bël ëka omwodo ginî. 2 Ëntö i karë n'Eparicayo önënö, cë okobo ginî both Yecu ni, "Nën, ëlûbkori tye ginî ka timö gin na cîk ökwërö ni kür ëtim i ceng Cabit k'Eyuda." 3 Yecu okobo bothgi ni, "Un ba ikwanö gin na Daudi ötimö i karë na kec oneko ën kanya acël k'ewodhe? 4 Ën ödönyö i öt k'Obanga, cë Daudi ëka ewodhe öcamö ogati n'eketho i nyim Obanga—n'onwongo cîk ökwërö ni gin kür öcam, ëntö pi ëlamdhök këkën. 5 Onyo un ba ikwanö kî i cîk ni ëlamdhök na tye i öt k'Obanga twërö ginî tic i ceng Cabit k'Eyuda ëka nwongo ba öbalö ginî? 6 An akobo niwu ni tye gin mörö kany na dit na löö öt k'Obanga. 7 Ka cë onwongo ingeo un tyën köp ni, 'An amitö kica, pathi lee më atyëra,' onwongo myero kür dök ingöl unu köp i wi jö n'ope kî bal. 8 Piën Wod ka Dhanö ënë obedo Rwoth më Cabit." 9 Cë Yecu öya ökö kî kunön ëka öcidhö ödönyö i cinagogagi, 10 kanya onwongo ëcwö mörö na cingë ötal tye ië. Eparicayo onwongo tye ka rangö ginî kite mörö më dotho Yecu, cë openyo ginî ën ni, "Cîk yeo ni ëcang dhanö i ceng Cabit?" 11 Yecu okobo bothgi ni, "Ka ngat mörö kî kinwu tye kî römö acël cë opodho i bur i ceng Cabit, in ba imakö ëka iywaö yökö? 12 Dhanö

pirë tëk rwök löö römö ökö! Pī manōn cik yeo nī ētim gin na bër i ceng Cabīt.” 13 Cē ēn okobo both ēcwō nōn nī, “Ryē badi.” Cē ēcwō nōn ōryēō badē, ēka badē ōcang ökö na bër ödökō calō nōkēnē ca. 14 Ēntō Eparicayo odonyo yökō cē öyübō gīnī kōp kite na myero enek gīnī kī Yecu. 15 Ī karē na Yecu ongeō yüb mē nekonē, öya ökö kī kunōn. Lwak na pol ölübō gīnī ēn, cē Yecu ōcangō jō kibēc n’onwongo two. 16 Ēn öcökögī nī kür okob gīnī both jō nōkēnē kōp i kome. 17 Man ötimērē ēk kōp n’onwongo adwarpīny lcaya ötwakō pirē ocobere: 18 “Man ēnē aticna na an ayērō, ngat na an amarō, na cwīnya yom i kome. An abino ketho Tipona i kome, ēka ēn bino kobo ngölō-kōp atir both erok. 19 Ēn ba bino dhaa onyo ba bino redo rwök, ngat mörö ope na bino winyo dwönē i yodhi. 20 Ēn ba bino türö agada n’ogom, ēka ba bino neko wicu tara na tye ka dung, naka ka ēn okelo ngölō-kōp atir i löc. 21 Lobo kibēc bino bedo kī gen pī nyīngē.” 22 Cē ekelo both Yecu ēcwō mörö na cen tye i kome n’onwongo wangē öthöō ēka ba twak. Yecu ōcangō ēcwō nōn ēk ötwakī ēka ōnēn pīny. 23 Jō kibēc obedo gīnī kī ur rwök i kom gin na Yecu ötimō ēka okobo gīnī nī, “Man twērō bedo Wod ka Daudi?” 24 Ēntō i karē n’Eparicayo owinyo gīnī kōp nī, okobo gīnī nī, “Dhanō ni ryēmō cen kī twērō ka Belijebul, na ēnē obedo adit ka cene.” 25 Yecu ongeō ngō n’onwongo gīn tye ka thamō, cē okobo bothgī nī, “Ker kibēc ka opokere iē arīō bino bal ökö, ēka pacō onyo öt ka opokere iē arīō ba twērō cung. 26 Ka Catan ryēmō Catan, nwongo ēn opokere i dul arīō i kome kēnē. Cē dong ker mērē twērō cung nīngō? 27 Ka an aryēmō cen kī twērō ka Belijebul, jöwu dong ryēmō gīnī cen kī twērō ka nga? Pī manōn, gīn ēnē dong bino bedo gīnī ēngöl köpwu. 28 Ēntō ka an aryēmō cen kī twērō ka Tipo k’Obanga, cē ker k’Obanga obino dong ökö bothwu. 29 “Dhanō mörö ope na twērō dönyō i öt ka ngat na tēk mē yakō jami mērē, thwara ka ēn öcakō tweno dhanō na tēk ni ökö ēka dong cakō yakō jami kī i ödē. 30 “Ngat n’ope kukura nwongo ēn ba mīta, ēka ngat mörö na ba kōnya mē cökō kanya acēl kōda kēthō akētha. 31 Pī manōn akobo niwu, bal kibēc ēka ayeny ētwērō timō kīca iē, ēntō bal mē yanyō Tipo Naleng ba ebino timō kīca iē. 32 Ngat mörö na twakō kōp na rac i kom Wod ka Dhanō ebino timō kīca nīnē, ēntō ngat na twakō kōp na rac i kom Tipo Naleng ba ebino timō kīca nīnē, kadī i karē nī onyo i karē na tye ka bino anyim. (aiōn g165) 33 “Yath na bër nyakō nyige na bēcō, ēka yath na rac nyakō nyige na reco, piēn yath engeo kī nyige. 34 Un ēthīnō ororo, itwērō unu twakō kōp na bër nīngō, nakun un

jō na reco? Piēn kōp na tye i cwiny dhanō ēnē dhō dhanō twakō. 35 Dhanō na bër kwanyō gin na bër kī kin jami mērē na bēcō na ēn ökanō i cwinye, ēka dhanō na rac kwanyō gin na rac kī kin jami na reco na ēn ökanō i cwinye. 36 An akobo niwu nī kōp kibēc mē carōcarō na dhanō twakō na ba gwökērē gīnī iē ebino pido pirē i nīnō mē ngölō-kōp. 37 Piēn kī kōp na in itwakō ēnē bino mīnō ilōō kōp, ēka kī kōp na in itwakō ēnē bino mīō ēngölō kōp loi.” 38 Cē jō mökö n’obedo Eparicayo ēka epwony cik okobo gīnī both Yecu nī, “Apwony, wan ēmitō nēnō anyuth mē tango na yaa kī bothi.” 39 Ēntō Yecu ögamō nī, “Rok na reco ēka jō na yeegī ope i kom Obanga penyo gīnī pī anyuth mē tango! Ēntō mörö ope n’ebino mīō na path k’anyuth k’adwarpīny Yona. 40 Piēn kite na calō Yona onwongo obedo iē rēc na thwönē nīnō adek, kiceng ēka kiwor, kōmanōn Wod ka Dhanō bino bedo nīnō adek, kiceng ēka kiwor, i ngöm. 41 Jō mē Ninebi bino cung gīnī kī rok mē karē nī ēka bino ngölō gīnī kōp i kome; piēn ongut gīnī i karē mē tītō kōp na Yona onwongo ötītō, ēka kobedini ngat na dit na löö Yona tye kany. 42 Alōc na dhakō na tye yo kukwap lobo bino cung kanya acēl kī rok mē karē nī ēka ngölō-kōp i kome; piēn ēn öya kī i ajiki lobo mē winyo ryēkö ka Colomon, ēka ngat na dit na löö Colomon tye kany. 43 “Ka tipo na rac öya ökö kī i kom dhanō mörö, ēn cidhō rimo kabedo na pii ope iē cē rangō ka yweo ēka ba nwongo kabedo mörö. 44 Cē ēn kobo nī, ‘An abino dök i öt na an aya kī iē.’ Ka othuno, cē nwongo öt tye nono, ēyewō na leng ēka ēyübō ökö na bër. 45 Cē dong cidhō kelo tipo na reco abirō nōkēnē gīnī na löö ēn ökö, cē dönyō gīnī iē ēka bedo kany nōn. Kinge dhanō nōn bino bedo na rac na löö kite n’onwongo obedo ködē cōn. Manōn kite na bino bedo ködē i kom rok na rac mē karē nī.” 46 Ī karē na Yecu onwongo pod tye ka twak kī lwak, aya mērē ēka utmegō mērē onwongo ocung gīnī yökō nakun mītō gīnī twak ködē. 47 Cē dhanō mörö okobo both Yecu nī, “Ayani ēka utmegoni ocung gīnī yökō mītō twak kodi.” 48 Yecu ögamō nī, “Ayana ēnē nga ēka utmegona ēnē ngagi?” 49 Cē Yecu öcimō ēlūbkörē, cē okobo nī, “Man ēnē ayana ēka utmegona. 50 Piēn dhanō na tio gin n’Apapna na tye i polo mītō, manōn ēnē ömēra, amēra, ēka ayana.”

13 Ī nīnō acēl nōn Yecu öya ökö kī i öt, cē öcidhō obedo i dhō nam. 2 Lwak na pol rwök öcökērē gīnī bothe, ömīō ēn ödönyō i yeya cē obedo iē, nakun jō kibēc ocung gīnī i dhō nam. 3 Cē okobo bothgī kōp na pol i carolok, nakun kobo nī: “Apur öcidhō mē cwönō kodhi. 4 Ī karē na ēn tye ka cwöc, kodhi mökö

ökir i nget yoo, ëka winy obino cë öcamö giní ökö. 5 26 Í karë na kal n'ëpidhö otuu ödöngö, kal öngök, Kodhi nökenë ökir kanya obedo kitekite, na ngöm cë döð thon öcakö nen. 27 "Etic ka won pwodho nönök ië. Kodhi ni otuu piöpiö piën ngöm onwongo rëp. 6 Ëntö i karë na ceng öryëny öwangögi rwök, onwongo ba icwö kodhi na bëcö i pwodhoni? Kara oner giní ökö piën oriigi ba ödönyö na thuth. 7 Kodhi döð döki öya ki kwene?" 28 "Won pwodho ögamö ni, nökenë ökir i kin okudhi, cë okudhi ödöngö ëka ödiögi 'Langö ënë ötimö kömanön.' "Cë etic openyo ën ni, ökö. 8 Kodhi nökenë ökir i kom ngöm na bër, cë 'In imitö ni wan ëcidh epudh döð nön giní ökö?' 29 önyakö nyig-gi, mökö mia acël, nökenë pyer abicël, "Ëntö won pwodho ögamö ni, 'Pe, piën ka itye unu ka ëka mökö pyer adek na kadhö man onwongo ëcwö. pudho döð, un itwëro pudho kal ökö kanya acël ki 9 Ngat na tye ki ith më winyo myero owiny." 10 Cë döð. 30 Wëk unu döð ki kal ödöng giní kanya acël ëlúbkór Yecu obino bothe ëka openyo giní ni, "Pingö naka i karë më kac. Í karë nön an abino kobo both in itwak ki carolok both jii?" 11 Yecu ögamö ni, "Ngec ëkak: Cak unu pudho döð ökö ëka itwe unu i dul na më müng më ker më polo ëmiö ökö bothwu, ëntö ba papath më awanga; cë icök unu kal ëka iketh unu i ëmiö bothgi." 31 Ën döki okobo bothgi carolok nökenë: "Ker më polo cal ki nyig kodhi karadali, na dhanö otero cë öpidhö i pwodho mëre. 32 Kodhi karadali obedo kodhi na tiði rwök ki kin kodhi kibëc, ëntö ka ödöngö dökö na thwönë ki kin jami na tye i pwodho ëka bedo yath, na winy na ngwëcö ki malö bino gëro udigi i jangë giní." 33 Ën döki okobo bothgi carolok nökenë: "Ker më polo cal ki thöbi na dhakö möro ökwanyö cë orubo ki mökö ogati na thwönë, naka ka mökö kibëc oyenyo okwot." 34 Yecu ötwakö köp ni kibëc ki carolok both lwak; ën ba okobo gin möro bothgi na ba otio ki carolok. 35 Man ötimëre ëk köp na yam adwarpiny ötwakö ocobere: "An abino twak kodwu ki carolok giní, an abino kobo jami n'ökanëre cakëre anaka i acaki cweno lobo." 36 Cë Yecu öwëkö lwak ëka öcidhö ödönyö i öt. Ëlúbkóre obino bothe cë okobo giní ni, "Göny niwa carolok i kom döð na tye i pwodho." 37 Yecu ögamö ni, "Ngat n'öcwö kodhi na bëcö ënë Wod ka Dhanö. 38 Pwodho ënë lobo, ëka kodhi na bëcö cung pi jö më ker k'Obanga. Döð ënë ëthinö ka ngat na rac, 39 ëka langö n'öcwö kodhi nön giní ënë Catan. Kac ënë ajiki piny, ëka ëkak ënë emalaika. (aiön g165) 40 "Kite na calö epudho ki döð giní ködë ëka ëwangö ökö i mac, bino bedo ni kömanön thon i ajiki piny. (aiön g165) 41 Wod ka Dhanö bino oro emalaika mëre, ëka bino cökö giní ki i ker mëre gin na kibëc na kelo bal ëka ki jö kibëc na timö gin na rac. 42 Gin bino bologi i mac na lyeth, kanya koko ëka kaö lak tye ië. 43 Cë jö na kitegi atir bino ryëny giní calö ceng i ker k'Apaggi. Ngat na ithe tye, myero ën owiny. 44 "Ker më polo cal ki lönyö n'ëkanö i pwodho. Ka dhanö onwongo, cë iko döki, ëka pi yom cwinye miö ën cidhö cadhö jami kibëc n'onwongo ën tye ködë, cë wilö pwodho nön ökö. 45 "Ker më polo cal döki k'acath na rangö jami na bëcö na wel mëre ték. 46 Ka onwongo möro acël na bër rwök, ën cidhö cë cadhö jami kibëc n'onwongo ën tye ködë ëka wilö gin nön ökö. 47 "Ker më polo

cal dōki kī böö n'onwongo ëcīkō ī nam n'ōmakō koth rēc kibēc na papath. 48 Ī karē na böö opong, ëcīk rēc öywaö gīnī böö yōkō ī lak kulo. Cē obedo gīnī pīny ēka öyērō gīnī rēc na bēcō eketho ī adita, ëntō eyuo man onwongo tye gīnī na rac ökō. 49 Man ënē kite na bino bedo kōdē ī karē mē ajiki pīny. Emalaika bino bino gīnī ēka poko jō na reco ökō kī kom jō na kītegī atīr, (aīñ g165) 50 ēka bologī ī mac na lyeth, kanya koko ēka kaö lak tye iē. 51 Yecu openyogī nī, "Un īniang ī kom kōp nī kibēc?" Gīn ögamō nī, "Eyo, wan ëniang iē. 52 Cē Yecu okobo nīgī nī, "Pī manōn apwony cik mōrō kēkēn n'epwonyo kī kōp ī kom ker mē polo cal kī won öt, na kwanyō jami na nyen ēka jami na cōn kī kanya ën kanō lönyō mērē iē." 53 Ī karē na Yecu otyeko twakō carolok nī gīnī, ën öya ökō kī kunōn. 54 Cē ën odwogo ī lobo thurgī ēka öcakō pwonyo jīī ī cinagogagī. Jīī obedo kī ur rwök cē okobo gīnī nī, "Dhanō nī onwongo ryēkō ēka tēkō mē tango nī gīnī kī kwene?" 55 Man ba obedo wod k'apaa bao? Aya mērē pathī Maria, ēka utmego mērē ba gīn ënē Yakobo, Yocepu, Cimon ēka Yuda? 56 Amege mērē kibēc ba tye gīnī kod onu kany? Cē dhanō nī onwongo kōp nī kibēc kī kwene? 57 Cē gīn ökwērō ën ökō. Ëntō Yecu okobo bothgī nī, "Adwarpīny ëwörō ī kabedo kibēc na path kī ī lobo thurgī ēka kī ī pacōgī." 58 Yecu ba otio tango na pol kunōn, piēn yeegī onwongo ope.

14 Ī karē nōn Erode n'obedo alōc mē Galilaya owinyo kōp na pol ī kom Yecu, 2 ēka ën okobo both etic mērē nī, "Man ënē Jon Abatica, n'ocer ökō kī ī kin jō n'öthōō! Manōn ënē ömīō ën tye ka tio koth tango na calō man." 3 Erode onwongo ömakō Jon ēka otweo ën ī buc pī Kerodia dhakō k'ömīn mērē Pilipo, 4 piēn Jon Abatica onwongo obedo ka kobo both Erode nī, "Cīk ba oyeo nī ilōk dhakō k'omeru obed megī." 5 Erode onwongo mitō neko Jon ökō, ëntō onwongo lworo jīī, piēn gīn onwongo yeo nī Jon obedo adwarpīny. 6 Ëntō ī karē mē po pī nywōlō Erode, nyaka Kerodia ömyēl ī nyim wele cē oyomo cwiny Erode rwök, 7 n'ömiō ën öcīkērē nakun kwongere both nyakō nōn mē miō gīn na kibēc na ën bino penyo pīrē. 8 Aya mērē okobo nīnē kōp na ën myero okobi, cē nyakō nōn öcīdhō okobo nī, "Mīa wi Jon Abatica ī cania kany." 9 Cē rwoth Erode okumo rwök, ëntō pī kwong na ën okwongo ēka pī wele mērē, ömīō ën öcīkō nī myero ëmīī. 10 Cē Erode ooro acikari mērē mē cidhō nguno ngut Jon ökō kī ī buc, 11 ēka oketho gīnī wie ī cania cē ëmīō both nyakō nōn n'otero both aya mērē. 12 Kinge ëlūbkör Jon obino gīnī otingo kome ēka oiko gīnī. Cē gīn

öcīdhō okobo both Yecu. 13 Ī caa na Yecu owinyo gin n'ötīmērē ī kom Jon, ën öya ökō kī kunōn kī yeya cē öcīdhō yo kanyalik mē bedo kēnē. Ī karē na jīī owinyo gīnī kōp nōn, cē ölübö gīnī kōrē nakun wotho kī tyēn-gī kī ī peci na papath. 14 Ī karē na Yecu idho kī ī yeya, ën önēnō lwak na pol, ēka kīca ömakō ën ī komgī, cē öcangō jō n'onwongo two gīnī. 15 Ka othuno kothieno, ëlūbkörē obino bothe cē okobo gīnī nī, "Pīny ocido dong ökō ēka kany obedo kanyalik. Mīī jīī öcīdh gīnī ī kin peci ëk öcīdh öwīl gīnī cem mē acamagī." 16 Yecu ögamō nī, "Gīn myero kür öcīdhī ökō, miwugī gin mōrō mē acama." 17 Īn ögamō nī, "Wan etye kany k'ogati abic ēka kī rēc arīō kēkēn." 18 Yecu okobo nī, "Kel unugī botha kany." 19 Cē ën okobo both lwak mē bedo pīny ī kom lum. Yecu ökwanyō ogati abic ēka rēc arīō cē önenō malō ī polo, ën ölēgō gum ēka opoko ī ogati gīnī. Cē ömīögī both ëlūbkörē, ēka ëlūbkörē ömīögī both jīī. 20 Gīn kibēc ocemo oyeng gīnī. Ëlūbkörē öcōkō gīnī ngīny cem n'odong pong aditi apar wie arīō. 21 Jō n'öcamō gīnī cem nōn onwongo rōmō gīnī cwō elip abic, na ba ëkwanō mon ēka ëthīnō. 22 Cūcūth Yecu ömīō ëlūbkörē ödōnyō ī yeya mē cidhō anyim nīnē yo löka nam tung ca, nakun ën pod odong mē miō lwak cidhō ökō. 23 Kinge na dong Yecu ömīō lwak öcīdhō ökō, ën öcīdhō ī wi kidi kēnē mē lēga. Ī karē na dong pīny oyutho, ën onwongo tye kēnē kunōn, 24 ëntō yeya onwongo dong öcīdhō ökō na bor kī ī lak nam, pii na tingere malō onwongo yelo yeya, piēn yamō onwongo tye ka kudho bino ī komgī. 25 Ī kin caa abungwēn ēka caa apar wie arīō mē ruu ka pīny, Yecu obino both ëlūbkörē na wotho ī wi pii. 26 Ī karē n'ëlūbkörē önenō ën wotho ī wi pii, cē tipo komgī öthōō ökō. Gīn oredo rwök pī lworo, nakun kobo gīnī nī, "Man obedo jwōkī!" 27 Ëntō cūcūth Yecu okobo nīgī nī, "Dīī unu cwinywu, an ënōn. Kür ilwor unu." 28 Cē Petero ögamō dhōgē nī, "Rwoth, ka in ënōn, mīa abin bothi nakun awotho ī wi pii." 29 Yecu okobo nīnē nī, "Bin." Cē Petero oidho ökō kī ī yeya, owotho ī wi pii mē bino both Yecu. 30 Ëntō ka Petero önenō yamō tye ka kudho rwök, ën öcakō bedo na lwor ēka öcakō lūny ī pii. Cē okok nī, "Rwoth, lara!" 31 Cūcūth Yecu olyao cīngē cē ömakō ën ēka okobo nī, "In itye kī yee na titīdī. Pīngō in ibedo ka kalakala?" 32 Ī karē na gīn dong ödōnyō ī yeya, cē yamō ocung ökō. 33 Cē ëlūbkör Yecu n'onwongo tye gīnī ī yeya öcakō gīnī wōrō ën nakun kobo gīnī nī, "Adyer, in ibedo Wod k'Obanga." 34 Kinge na dong gīn önglōlō nam, othuno gīnī ī lobo Genecaret. 35 Ī karē na jō na tye ī kabedo nōn ongeō Yecu, cē ooro gīnī kōp ī kabedo kibēc n'ögūrō lobo nōn. Jīī okelo etwoe kibēc both Yecu. 36

Gin ökwaö ën ëk etwoe ogud gini lak böngü mërë kékën, ëka jö kibëc n'ogudo ëcangögi ökö.

15 Kinge karë mörö, Eparicayo mökö ëka epwony cïk öya gini ki i Jerucalem obino both Yecu cë openyo gini ni, **2** "Pïngö ëlëbkori türö gini cïk më thëkwarö k'edong? Gin cemo na ba ölwökö gini cïng-gi." **3** Yecu ögamö ni, "Ëka pïngö un ba ilübö unu cïk k'Obanga pi lübö cïk më thëkwaröwu? **4** Pïën Obanga okobo ni, 'Wör apapni ëka ayani' ëka 'Ngat na bino yanyö apap mërë onyo aya mërë myero enek ökö.' **5** Ëntö ikobo unu ni ka dhanö mörö okobo both apap mërë onyo aya mërë ni, 'Gin n'onwongo myero akonyi ködë amiö dong ökö both Obanga,' **6** ën myero kür 'öwör k'apap mërë' ködë. I yoo nön un ikwërö köp n'Obanga okobo pi lübö cïk më thëkwaröwu. **7** Un etwodo! Icaya yam ötwakö köp n'atir i karë na ën odwaro köp i komwu: **8** "Rok ni wöra gini ki del dhögi, ëntö cwinygi bor köda. **9** Gin wöra nono; pwonygi obedo cïk na makö kite ka dhanö." **10** Yecu ocwodo lwak bothe, cë okobo niggi ni, "Winy ëka iniang unu. **11** Pathi gin na dönyö ki i dhö dhanö ënë balö dhanö ëntö gin na donyo ki i dhö dhanö ënë balö dhanö." **12** Cë ëlëbkör Yecu obino bothe ëka openyo gini ni, "In ingeo ni Eparicayo cwinygi öwang rwök i karë na gin owinyo köp na in ikobo?" **13** Yecu ögamö ni, "Gin apidha kibëc n'Apapna na tye i polo ba öpidhö ebino pudho ökö k'orii mërë gini. **14** Wëk unu obed gini; gin obedo ëthöo wang na pëö ëthöo wang ewodhgi. Ka athöo wang pëö athöo wang awodhe, gin kibëc bino podho i bur." **15** Cë Petero okobo ni, "Göny niwa carolok ni." **16** Yecu openyogi ni, "Un kara thon bara iniang unu? **17** Un ba iniang unu ni gin na kibëc na dönyö i dhö dhanö dönyö i ic ëka donyo yökö ki i komi? **18** Ëntö jami na donyo yökö ki i dhö dhanö yaa ki i cwiny dhanö, ëka jami ni ënë balö dhanö. **19** Pïën gin na yaa ki i cwiny dhanö ënë thama na reco, nek, elomi, tim më ölyang, kwalö kwo, caden më twodo, ëka ayeny. **20** Man ënë jami na balö dhanö; ëntö pathi cem ki cing na ba ëlwökö ënë balö dhanö." **21** Kinge na Yecu öya ökö ki kunön ën öcidhö i lobo n'ögürö Turo ëka Cidon. **22** Cë dhakö mörö më Kanaan n'öya ki i lobo nön obino bothe nakun kok ni, "Rwoth, Wod ka Daudi, kica omaki i koma! Cen ömakö nyara na rac rwök!" **23** Ëntö Yecu ba ögamö dhögë. Cë ëlëbkörë obino bothe ëka ökwaö gini ën ni, "Ryëm dhakö ni öcidhö ökö, pïën tye ka mëdërë ki koko i körwa." **24** Cë Yecu ögamö ni, "An onwongo eora both jö Icarael kékën, pïën gin tye na calö rom n'orwenyo." **25** Ëntö dhakö ni obino ëka orumo cöngë i nyim Yecu nakun kobo

ni, "Rwoth, kõnya!" **26** Yecu ögamö ni, "Ba bër më yuo cem k'ëthiö yo both gwongi." **27** Dhakö nön ögamö ni, "Eyo, Rwoth, ëntö naka thon gwongi camö gini nginy cem na podho ki i mëja k'editegi." **28** Cë Yecu ögamö ni, "Dhakö, in itye ki yee na thwönë! Ëk gin na in imitö ötimërë kite na in imitö." Cë nyarë öcang ökö i caa nön kikokome. **29** Yecu öya ökö ki kunön ëka oroko nget Nam më Galilaya. Ën öcidhö yo wi kidi cë obedo piny. **30** Lwak na pol obino both Yecu nakun ekelo engwalo, ëthöo wang, jö na mulo amula, jö na thë lëbgi otwere, ëka etwoe nökökë na pol, cë gin opyelo i nyime; ëka Yecu öcangögi. **31** Ji'i obedo ki ur rwök i karë na gin önönö jö na thë lëbgi otwere ka twak, jö na mulo amula öryërë, jö n'ongwal ka wotho ëka ëthöo wang nönö piny. Cë lwak öpakö gini Obanga ka jö Icarael. **32** Cë Yecu ocwodo ëlëbkörë bothe ëka okobo ni, "Kica ömaka i kom jö ni; pïën obedo gini dong botha kany pi ninö adek ëka ope gini ki gin mörö më acama. An ba amitö ni öcidhö gini na kec onekogi, pïën gin twërö wilere gini ki i yoo." **33** Ëlëbkörë ögamö ni, "Onu ëtwërö nwongo cem ki kany n'obedo thim ningö më pidhö lwak ni?" **34** Yecu openyogi ni, "Ogati adi na un itye ködë?" Gin ögamö ni, "Ogati abirö ëka rëc mörö na nönök." **35** Cë Yecu okobo both lwak ëk obed gini piny i ngöm. **36** Cë ën ökwanyö ogati abirö ki rëc, ëka kinge na dong ömiö pwöc both Obanga, ën opokogi ëka ömiögi both ëlëbkörë, cë ömiö gini both lwak. **37** Gin kibëc öcamö ëka oyeng gini. Kinge cem, ëlëbkör Yecu öcökö gini nginyë n'odong aditi abirö n'opong. **38** Wel jö n'ocemo gini onwongo tye elip angwën, na ba ëkwanö mon ëka ëthiö. **39** Kinge na dong Yecu ömiö lwak öcidhö ökö, ën ödönyö i yeya ëka öngölö nam öcidhö i lobo më Magadan.

16 Eparicayo ëka Ecadukayo obino gini both Yecu cë ötëmö gini ën ni nyuth bothgi anyuth n'öya ki i polo. **2** Yecu ögamö ni, "Ka piny oyutho, un ikobo ni, 'Piny bino bedo na bër, pïën polo nen na kwar,' **3** ëka i kodiko cön un ikobo ni, 'Tin yamö bino kudho rwök, pïën polo nen na kwar ëka ocido na cöl.' Un ingeo poko kin gin na nen i pöl, ëntö ba itwërö unu poko anyuth më karë gini. **4** Rok na reco ëka jö na yeegi ope i kom Obanga penyo gini pi anyuth më tango, ëntö mörö ope n'ebino miö na path k'anyuth k'adwarpiny Yona." Cë Yecu öya ökö ki bothgi ëka öcidhö ökö. **5** I karë n'ëlëbkör Yecu öngölö gini nam yo löka tung ca, wigi owil ökö më makö ogati. **6** Yecu okobo bothgi ni, "Gwökërë unu ki i kom thöbi k'Eparicayo ëka më k'Ecadukayo." **7** Gin ölarö köp ni i kin-gi kën-gi cë okobo gini ni, "Ën tye ka kobo

piën onu ba êmakö ogati mörö." 8 ĩ karê na Yecu ongeog ngö na gin tye ka larö, ên openyo nĩ, "Un jö na yeewu nõk, pingö itye unu ka twak ĩ kinwu kenwu nĩ ba ĩmakö unu ogati mörö? 9 Un pod bara ĩniang unu? Un ba ipo ĩ ogati abic pĩ jö elip abic, êka aditi adi na un ĩcökö? 10 Onyo ogati abirö pĩ jö elip angwên êka aditi adi na un ĩcökö? 11 Pingö ba ĩniang unu nĩ an onwongo ba atye ka twakö köp ĩ kom ogati bothwu? Êntö bed nĩ gwökêrê unu kĩ kom thöbĩ k'Eparicayo êka mē k'Ecadukayo." 12 Cē kinge gin ōniang nĩ Yecu onwongo ba tye ka kobo bothgĩ mē gwökêrê kĩ kom thöbĩ n'etio ködē ĩ ogati, êntö mē gwökêrê kĩ kom pwony k'Eparicayo êka mē k'Ecadukayo. 13 ĩ karê na Yecu othuno ĩ lobo na cwök kĩ Cecaria Pilipi, cē ên openyo êlūbkörē nĩ, "Nga na jĩ kobo nĩ Wod ka Dhanö obedo?" 14 Gin ōgamö nĩ, "Jö mökö kobo nĩ in ibedo Jon Abatica; jö nõkēnē kobo nĩ in ibedo Eliya; êka jö nõkēnē pod kobo nĩ in ibedo Jeremia onyo ngat mörö acēl ĩ kin edwarpiny." 15 Yecu openyogĩ nĩ, "Un kono ikobo unu nĩ an abedo nga?" 16 Cimon Petero ōgamö nĩ, "In ibedo Meciya, Wod k'Obanga na kwö." 17 Yecu ōgamö nĩ, "In itye kĩ gum, Cimon wod ka Yona, piën ngat mörö ba onyutho nini köp ni êntö Apapna na tye ĩ polo ênē onyutho nini. 18 Kobedini an akobo nini nĩ in ibedo Petero, êka ĩ wi kidi ni an abino gērö jö n'oye an iē, êka tēkö mē thöthö ba bino löönö. (Hadēs 986) 19 An abino mĩöni agöny mē ker mē polo; gin na kibēc na in itweo ĩ wi lobo ebino thon tweo ĩ polo, êka gin mörö na in ĩgönyö ĩ wi lobo ebino thon gönyö ĩ polo." 20 Cē Yecu ōcikö êlūbkörē rwök êk kūr okob ginĩ both ngat mörö nĩ ên ebeto Meciya. 21 Cakērē ĩ karē nõn, Yecu ōcakö nyutho both êlūbkörē nĩ myero ên ēcidh yo Jerucalēm êka ēlim can na pol rwök ĩ cing edong, ēlamdhök na dito êka epwony cik. Ebino nekonē, êntö ĩ ninö mē adek ebino cero ên ökö. 22 Cē Petero otero Yecu kĩ cecen êka ōcakö coco nakun kobo nĩ, "Obanga kūr oye, Rwoth! Man myero kūr ōtimērē ĩ komi!" 23 Yecu ōlökêrē both Petero cē okobo nĩ, "Yaa ökö kĩ botha, Catan! In ibedo orii ökö botha, piën thamani ba obedo mē k'Obanga, êntö mē ka dhanö." 24 Cē Yecu okobo both êlūbkörē nĩ, "Ka ngat mörö mĩtö lūbö köra, myero kono ökwērē kēnē, êka ōcak tingo yath ariā mērē cē ōlūb köra. 25 Piën dhanö na mĩtö larö kwö mērē bino rwenyo kwö mērē arwenya, êntö dhanö mörö na bino rwenyo kwö mērē pira bino nwongo kwö mērē. 26 Ngö na in ibino nwongo ka itye kĩ jami mē lobo ni kibēc cē irwenyo kwöni? Onyo ngö na dhanö twērö mĩö mē lökö kĩ kwö mērē? 27 Piën Wod ka Dhanö bino dwogo kĩ dheo k'Apap mērē kanya acēl k'emalaika mērē, êka bino cūlö ngat acēlacēl na lūbērē kĩ tic na ên otio. 28 An

akobo niwu köp adyer, jö mökö n'ocung kany ba bino bilö thöthö na bara ōnēnō ginĩ Wod ka Dhanö ka tye ka bino ĩ ker mērē."

17 Kinge ninö abicēl, Yecu otero Petero, Yakobo êka Jon ōmin Yakobo, cē ōidhō ködgĩ ĩ wi kidi malö kanya gin onwongo tye iē kēn-gĩ. 2 Kĩ kunön kome ōlökêrē na path ĩ nyimgĩ. Terinyim Yecu ōryēny calö ceng, êka böng mērē ōdökö na tar na calö tara ceng. 3 Cē athura Muca êka Eliya onen bothgĩ, nakun tye ka twak ginĩ kĩ Yecu. 4 Petero okobo both Yecu nĩ, "Rwoth, bēr mē bedo kany. Ka in ĩmĩtö, an abino yübö othogo adek—acēl na megĩ, acēl pĩ Muca êka acēl pĩ Eliya." 5 ĩ karē na ên pod tye ka twak, pöl na tar oumogĩ ökö êka dwön mörö ötwak kĩ ĩ pöl nakun kobo nĩ, "Man ênē Woda na an amarö; na ĩa yom ĩ kome. Winy unu ên!" 6 ĩ karē n'êlūbkör Yecu owinyo köp ni, lworo ōmakögĩ rwök êka oryebere ginĩ piny. 7 Êntö Yecu obino bothgĩ cē ogudogĩ nakun kobo nĩ, "Yaa unu malö, kūr ibed unu kĩ lworo." 8 ĩ karē na gin otingo wang-gĩ malö, ba ōnēnō ginĩ ngat mörö êntö Yecu kēnē. 9 ĩ karē na gin tye ka idho yo piny kĩ ĩ wi kidi, Yecu ōcikögĩ nĩ, "Kūr ikob unu both ngat mörö gin na un ĩnēnō, naka ka Wod ka Dhanö ecero ökö kĩ ĩ kin jö n'öthöthö." 10 Cē êlūbkörē openyo ginĩ Yecu nĩ, "Pingö epwony cik kobo nĩ Eliya ênē myero ōcak bino?" 11 Yecu ōgamö nĩ, "Eliya ênē myero ōcak bino adyer, êka bino dwökö jami kibēc kakarē. 12 Êntö an akobo niwu, Eliya otyeko dong bino ökö, êka gin ba ongeog ên, êntö gin ōtimö jami kibēc na gin mĩtö ĩ kome. ĩ yoo acēl nõn, Wod ka Dhanö bino ĩimö can ĩ cing-gĩ nĩ kōmanön." 13 Cē êlūbkör Yecu ōniang ginĩ nĩ ên onwongo tye ka twakö köp bothgĩ ĩ kom Jon Abatica. 14 ĩ karē na gin obino both lwak, ēcwö mörö obino both Yecu cē orumo cōngē ĩ nyime, 15 nakun kobo nĩ, "Rwoth, kica ōmaki ĩ kom woda piën two araka ōmakö êka tye ka ĩimö can rwök. Pol karē two rēdhö ên ĩ mac onyo ĩ pii. 16 An akelo ên both êlūbkori, êntö cangö ōlōögĩ ökö." 17 Yecu ōgamö nĩ, "Un rok mē karē ni yeewu ope, kitewu thon ōbal ökö, an abino bedo kodwu pĩ karē na rom kwene? An abino kwö kodwu pĩ karē na rom kwene? Kel unu awobi nõn botha kany." 18 Yecu ocoko cen, cē odonyo yökö kĩ ĩ kom awobi nõn, êka ĩ caa nõn cūcūth awobi ōcang ökö. 19 Cē êlūbkör Yecu obino bothe ĩ müng êka openyo ginĩ nĩ, "Pingö wan ba ēryēmö cen?" 20 Yecu ōgamö nĩ, "Piën yeewu onwongo tidĩ mörö. An akobo niwu köp adyer, ka un itye kĩ yee na tidĩ na calö nyig kodhi karadali, un ĩtwērö kobo nĩ kidi ni, 'Mukiri kĩ kany yo kuca' êka bino mukere. Gin mörö ope na bino löönöwu." 21

(Koth gin na calö man ba twëro donyo yökö, kono ka ki lëga ëka rio kec këkën.) 22 İ karë na gîn öcökëré kanya acël İ Galilaya, Yecu okobo bothgî nî, "Wod ka Dhanö ebino ketho öröri İ kome. 23 Gîn bino neko ën ökö, ëka İ nînö më adek ebino cero ën." Cë ëlëbkör Yecu obedo gîni kî cwer cwinyi rwök. 24 Kinge na Yecu ëka ëlëbkörë othuno gîni İ Kaperanaum, ëcök ocoro më Öt k'Obanga obino both Petero cë okobo gîni nî, "Apwonywu ba cülö ocoro më Öt k'Obanga?" 25 Petero okobo nî, "Cülö." İ karë na Petero odwogo İ öt, Yecu ënë öcakö twak ködë nakun penyö nî, "Ngö na in İthamö Cimon, rwodhi më lobo ni cökö gîni ocoro ki both ëthinögi onyo ki both jö nököne?" 26 Cë Petero ögamö nî, "Ki both jö nököne." Cë Yecu okobo both Petero nî, "Ka tye nî kömanön cë ëthinögi ba myero öcül. 27 Ëntö kadî bed nî kömanön, ëk kür onu ëbal bothgî, cidh İ dhö nam ëka ibol göl İ pii. Kwany rëc n'öcakö moko; yab dhögë ëka ibino nwongo cëkël İë. Kwany cëkël nön ëk İmîigi pi ocorona ëka megî."

18 İ karë nön ëlëbkör Yecu obino bothe cë openyo gîni nî, "Nga ënë löö ki dit ki İ ker më polo?" 2 Yecu ocwodo athîn na tidi cë ömiö ocung İ kin-gî, 3 ëka okobo nî, "An akobo niwu köp adyer nî ka ba İlökëré İdökö unu calö ëthinö, un ba ibino dönyö İ ker më polo. 4 Pi manön, dhanö na mwolere këne calö athîn ni ënë dit İ ker më polo. 5 "Dhanö möro na jölö athîn na calö man İ nyînga, nwongo öjola. 6 Ëntö ka dhanö möro ömiö ngat acël ki kin ëthinö na thînö ni n'oye gîni İ koma më podho İ bal, onwongo bedo na bër ka etweo pong rego na thwönë İ ngute cë ebolo ködë İ nam na thuth. 7 "Lobo bino nënön can pi gin na miö jîi podho İ bal. Piën gin na miö dhanö podho İ bal myero obin, ëntö dhanö na kelo gin na miö dhanö podho İ bal bino nënön can! 8 Ka cingi onyo tyeni ënë mii ipodho İ bal, ngun ibol ökö. Bër nini më dönyö İ kwö na cingi kucël ope onyo nî ngwal, bër na löö bedo ki cingi ariö onyo tyeni kibëc cë eboli ködë İ mac na ba thöä. (aiönios g166) 9 Ka wangi ënë mii ipodho İ bal, köl ëka iyuu ökö. Bër nini më dönyö İ kwö ki wangi acël nî löönö më boloni ki wangi ariö İ mac Kapiny. (Geenna g1067) 10 "Myero İnen nî ba İcaö unu ngat möro acël ki İ kin jö na thînö ni. Piën an akobo niwu nî emalaikagi na tye İ polo tye gîni İ nyim Apapna İ karë kibëc. 11 (Piën Wod ka Dhanö obino më larö jö n'orwenyo.) 12 "Un İthamö ningö ka dhanö möro tye ki rom mia acël, ëka acël ki kin-gi onwongo ökö? Ën ba bino wëkö pyer abungwën wie abungwën İ wi kidi cë cidhö rangö man orwenyo? 13 An akobo niwu köp adyer nî ka onwongo, cwinye bedo na yom İ kom römö n'orwenyo na löö pyer abungwën wie

abungwën na ba orwenyo gîni. 14 İ yoo acël nön, Apapwu na tye İ polo thon ba mitö nî jö na thînö ni kür möro orweny. 15 "Ka omeru öbalö bothi, cidh bothe ëk inyuth nîne bal mërë, İ kin in ki ën. Ka ën owinyo köpni, cë nwongo idwongo omeru cen. 16 Ëntö ka ën ba owinyo köpni, kwany dhanö acël onyo jö ariö nököne öwoth kodi, ëk 'köp kibëc n'ecaden ariö onyo adek ötwakö omok köp kibëc.' 17 Ka ën ökwërö winyo köpgî, kob both jö n'oye Kiricito; ëka ka ökwërö winyo köp ka jö n'oye Kiricito, ter ën na calö ngat na ba ngeo Obanga onyo acök ocoro. 18 "An akobo niwu köp adyer nî gin möro na un İtweo İ wi lobo ebino thon tweo İ polo, ëka gin möro na un ibino gönyö İ wi lobo ebino thon gönyö İ polo. 19 "An akobo niwu döki nî ka jö ariö ki İ kinwu oyere gîni İ kom gin möro këkën na gîn openyo pirë, Apapna na tye İ polo bino timö nigî. 20 Piën kanya jö ariö onyo adek öcökëré gîni İë İ nyînga, an thon nwongo atye ködgi kany nön." 21 Cë Petero obino both Yecu ëka openyo nî, "Rwoth, wang adi na an myero atim kica both ömëra ka öbalö botha? Wang abirö?" 22 Yecu ögamö nî, "An ba akobo nini nî wang abirö, ëntö wang pyer abirö tyën abirö. 23 "Pi manön, ker më polo cal ki rwoth n'onwongo mitö yübö köp më benyi k'etic mërë. 24 İ karë na ën dong öcakö kwanö wel, ekelo ëcwö möro bothe n'onwongo tye ki banya më ciling na thwönë rwök. 25 Na calö onwongo dong ba römö cülö banya nön, cë adwong mërë öcikö nî myero ëcadh atic nön İ opii, ki dhakö mërë, ëthinö mërë ëka gin na kibëc n'onwongo ën tye ködë më cülö banya. 26 "Cücüth atic nön orumo cöngë İ nyim adwong mërë nakun kwaö nî, 'Adwong, dii cwinyi İ koma, cë an abino cülöni jami kibëc.' 27 Cë adwong kica ömakö İ kom atic mërë, ëka ötimö kica cë ögönyö öwëkö öcidhö. 28 "Ëntö İ karë n'atic nön ödönyö yökö, ën onwongo atic awodhe n'onwongo tye ki banya mërë na römö denario mia acël. Ën ömakö awodhe na tye ki banya mërë cë ödëö nakun kobo nî, 'Cül banyana! 29 "Ëntö atic awodhe ni oryebere piny nakun kwaö nî, 'Dii cwinyi İ koma, an abino cülö banyani.' 30 "Ëntö ën ökwërö ökö cë ömiö etweo won banya mërë İ buc naka ka wang öcülö banya. 31 İ karë n'etic nököne ca önenö ngö n'ötimërë, cë cwinygi öwang rwök ëka öcidhö okobo gîni both adwong-gi gin na kibëc n'ötimërë. 32 "Cë adwong ocwodo atic n'onwongo ën ötimö kica nîne ëka okobo nî, 'In ibedo atic na rac, an awëkö banyani kibëc piën in İkwaö nî atim nini kica. 33 In onwongo myero kica omaki İ kom atic awodhi, kite na an thon kica ömaka İ komi.' 34 Akëmö ömakö adwong rwök ömiö eketho atic nön İ buc ëk onwong pwod naka ka wang öcülö banya

mère kibéc. 35 “Man ènè kite n'Apapna na tye i polo bino tĩmò kòdè i komwu, ka ngat acèlacièl i kinwu ba òtĩmò kica kĩ i cwinye both utmego mère.”

19 I karè na Yecu otyeko twakò kòp ni kibéc, èn òya òkò kĩ i Galilaya cè òcidhò i lobo mè Yudea yo lòka kulo Jordan. 2 Lwak na pol òlùbò kòrè, èka òcangògĩ kunòn. 3 Eparicayo mòkò obino bothe, cè òcakò gĩnĩ tèmò Yecu. Gĩn openyo nĩ, “Cik yeo nĩ ècwò twèrò kwèrò dhakò mère pĩ tyèn kòp mòrò kèkèn?” 4 Yecu ògamò nĩ, “Un ba ikwanò nĩ i acaki Acwec ‘ocweo ècwò èka dhakò,’ 5 èka okobo nĩ, ‘Pĩ tyèn kòp nĩ ècwò bino wèkò apap mère èka aya mère cè rìbèrè kĩ dhakò mère, èka jò arìò dòkò kom acèl’? 6 Kòmanòn gĩn ba dòkĩ tye kom arìò, èntò kom acèl. Pĩ manòn gĩn n'Obanga òrìbò, dhanò mòrò kùr opok kin-gĩ.” 7 Cè Eparicayo openyo Yecu nĩ, “Pĩngò Muca òmìò cik nĩ ècwò twèrò miò waraga mè kèthò nyom both dhakò mère cè ryèmò òkò?” 8 Yecu ògamò nĩ, “Muca oyeo niwu mè ryèmò monwu pièn cwinywu onwongo nwang. Èntò onwongo ba obedo nĩ kòmanòn kĩ i acaki. 9 An akobo niwu nĩ ngat mòrò na kwèrò dhakò mère na path kĩ dònyò i elomi, cè ònyòmò dhakò nòkènè nwongo òdònyò i elomi.” 10 Èlùbòkòr Yecu okobo gĩnĩ bothe nĩ, “Ka kòp i kom ècwò kĩ dhakò tye nĩ kòman, cè thwara kùr enyom.” 11 Yecu ògamò nĩ, “Jò kibéc ba twèrò yeo gĩnĩ kòp ni, èntò both jò n'Obanga òmìògĩ kèkèn. 12 Jò mòkò ba nywòl pièn nwongo ènywòlògĩ nĩ kòmanòn; jò mòkò tye kite na jò nòkènè òtĩmò kòdè i komgĩ; èka jò mòkò òyèrò mè bedo abonge nyom pĩ ker mè polo. Ngat na twèrò yeo pwonyo nĩ myero oye.” 13 Kinge ekelo èthĩnò both Yecu nĩ èk oketh cingè i komgĩ èka òlèg pĩrgĩ. Èntò èlùbòkòr ocoko jò n'okelo èthĩnò both Yecu. 14 Èntò Yecu okobo bothgĩ nĩ, “Wèk unu èthĩnò obin botha, kùr ijukugĩ, pièn ker mè polo tye pĩ jò na cal k'èthĩnò ni.” 15 I karè na dong otyeko ketho cingè i komgĩ, èn òya òkò kĩ kany nòn. 16 I karè mòrò, dhanò mòrò obino both Yecu cè openyo nĩ, “Apwony, atĩm ngò na bér èk anwong kwò na ba thum?” (aiōnios g166) 17 Yecu ògamò nĩ, “Pĩngò in itye ka penyona pĩ gin na bér? Dhanò na bér tye acèl kèkèn. Ka in òmìtò dònyò i kwò na ba thum, cè òlùb cik.” 18 Èn openyo Yecu nĩ, “Cik mènè?” Yecu ògamò nĩnè nĩ, “Kùr inekĩ, kùr idòny i elomi, kùr ikwal, kùr ibed acaden mè twodo, 19 wòr apapni èka ayani, èka ‘imar awodhi na calò imarò komi keni.” 20 Awobi ni ògamò nĩ, “Man kibéc an agwòkò, ngò na pod odong na an myero atĩm?” 21 Yecu ògamò nĩnè nĩ, “Ka in òmìtò bedo dhanò na bér abonge bal, cidh icadh jami na in itye kòdè èk òmìi lĩm mère both ècan, èka ibino

bedo kĩ lònyò na thwònè i polo. Cè dong ibin òlùb kòra.” 22 I karè n'awobi nĩ owinyo kòp ni, òya òcidhò òkò na cwinye cwer rwòk, pièn èn onwongo òlònyo rwòk. 23 Cè Yecu okobo both èlùbòkòr nĩ, “An akobo niwu kòp adyer, tèk rwòk pĩ alònyò mè dònyò i ker mè polo. 24 Anwò dòkĩ akobo bothwu nĩ yot pĩ kĩnaga mè dònyò kĩ i wang libira nĩ lòònò pĩ alònyò mè dònyò i ker k'Obanga.” 25 I karè n'èlùbòkòr Yecu owinyo kòp ni, obedo gĩnĩ kĩ thwòn ur rwòk èka openyo gĩnĩ Yecu nĩ, “Cè nga na dong twèrò larè?” 26 Èntò Yecu òrìpògĩ cè okobo nĩ, “Kĩ both dhanò man ba twèrè, èntò kĩ both Obanga jami kibéc twèrè.” 27 Petero ògamò dhò Yecu nakun kobo nĩ, “Wan èwèkò jami kibéc mè lùbò kori! Ngò na wan ebino nwongo?” 28 Yecu okobo bothgĩ nĩ, “An akobo niwu kòp adyer, i karè n'ebino ketho kĩ jami na nyen, ka Wod ka Dhanò bino bedo i then ker mè dheo mère, un jò na dong òlùbò unu kòra thon ibino bedo unu i then ker apar wie arìò, nakun òngòlò unu kòp i kom kaka apar wie arìò mè Icarael. 29 Dhanò acèlacièl n'onwongo òwèkò gĩnĩ udi onyo utmegogĩ onyo apap onyo aya onyo èthĩnò onyo pwothi pĩ nyinga, bino nwongo na kadhò tyèn mia acèl èka èn bino nwongo kwò na ba thum. (aiōnios g166) 30 Èntò jò na pol n'òtèlò anyim bino dong gĩnĩ kĩ cen, èka jò na pol n'odong kĩ cen bino tèlò gĩnĩ anyim.”

20 “Ker mè polo cal kĩ won pwodho òlòk n'òya kodiko còn mè pango etic mè cidhò tic i pwodho òlòk mère. 2 Èn oyere kòdgi mè cùlògĩ denario mè tic pĩ nĩnò acèl èka oorogĩ mè cidhò tic i pwodho òlòk mère. 3 “Èn dòkĩ òcidhò i kin caa adek cè ònènò jò mòkò n'ocung i kabedo mè cuk na ba tĩmò gĩnĩ gin mòrò. 4 Èn okobo nigĩ nĩ, ‘Un thon cidh itii i pwodho òlòkna, cè an abino cùlòwu cùl n'opore.’ 5 Cè gĩn thon òcidhò. “Èn dòkĩ òcidhò i kin caa abicèl mè kiceng èka caa abungwèn yòkò cè òtĩmò kòmanòn thon. 6 I kin caa apar wie acèl mè kothieno èn dòkĩ òcidhò yòkò cè onwongo jò nòkènè pod ocung gĩnĩ kany nòn. Èn openyogĩ nĩ, ‘Pĩngò icung unu acunga kany anaka kodiko naka kothieno na ba òtĩmò unu gin mòrò?’ 7 “Gĩn ògamò nĩ, ‘Pièn ngat mòrò ope n'opangowa,’ ‘Cè èn okobo nigĩ nĩ, ‘Un thon cidh itii unu i pwodho òlòkna.’ 8 “I karè na dong othuno kothieno, won pwodho òlòk okobo both atic mère na lòò etic nĩ, ‘Cwod etic èka òmìi gĩ cùlgi, cakèrè kĩ both ngat n'epango kĩ cen naka both ngat n'ècakò pango.’ 9 “Etic n'epangogĩ i kin caa apar wie acèl mè kothieno obino èka ògamò gĩnĩ denario pĩ tic mè nĩnò acèl. 10 Jò n'ècakò pangogĩ i pwodho mè acèl òthamò nĩ ebino cùlògĩ na bup na lòò mè ka

jö n'epangogí k'í cen, èntö gín thon èmiögí denario më tic p'í n'ínö acél. 11 Í karé na gín dong ôgamö cülgi, ôcakö gíní ngúngüta í kom won pwodho ôlök nakun kobo gíní ní, 12 'Jö n'epangogí í pwodho k'í cen otio gíní p'í caa acél kékên, éka in ícülögi na röm aröma ködwa nakun wan eyelere k'í tic rwök í ceng na lyeth.' 13 "Èntö èn ôgamö ní ngat acél k'í k'ín-gí ní, 'Okona, an ba ateri na rac. In ba iyeo ní ibino gamö denario më tic p'í n'ínö acél? 14 Gam cülñi èk ícídhi. An amitö cülö dhanö n'epango k'í cen cül na röm k'í megí. 15 An ba atye k'í twëró më tic k'í jamina kite na an amitö? Onyo wangi ocido p'í gin na bër na an atímö më miö kóny?" 16 Cë Yecu ojiko köp mërë nakun kobo ní, "Jö n'odong cen bino tëlö anyim éka jö n'ötölö anyim bino dong cen." 17 Í karé na Yecu onwongo tye ka cídho yo Jerucalem, èn ôkwanyö ëlúbkórë apar wie ariö thenge kën-gí éka okobo nígí ní, 18 "Onu ècídho yo Jerucalem, éka Wod ka Dhanö ebino miö ôkö both èlamdhök na dito éka both epwony cik. Gín bino ngölö nínë köp më thöó 19 éka ebino miö èn both erok èk èngal, epwod k'í del éka egur í kor yath ariá. Èntö í nínö më adek ebino cero èn ôkó!" 20 Cë dhakö ka Jebedayo obino both Yecu k'awope mërë ariö, orumo cöngë piny í nyime cë ôkwaö èn p'í gin möró. 21 Yecu openyo èn ní, "Ngö ènön na in ímitö?" Èn ôgamö ní, "Cikiri ní ibino miö awopena ariö ní èk ngat acél obed í nget cingi kucem éka acél í nget cingi kucam í kermi." 22 Yecu ôgamö nígí ní, "Ba ingeo unu gin na un itye ka penyo. Un itwëró madhö ekopo më can na an abino madhö?" Gín ôgamö ní, "Wan ètwëró." 23 Cë Yecu okobo nígí ní, "Adyer un ibino modho k'ekopo më can na an abino modho ködë, èntö më bedo í nget cinga kucem onyo kucam pathi an ènë ayëró. Kabedo nön bino bedo më jö n'Apapna öyübö pírgi." 24 Í karé na jö apar nökenë ca owinyo gíní köp ní, gín öngöó í kom omego ariö rwök. 25 Cë Yecu ocwodogí kanya acél éka okobo nígí ní, "Un ingeo ní èlök k'erok löögi k'í ték éka editegi ut k'í twëró í komgi. 26 Man myero kür obed ní kömanön í kinwu. Ka ngat na mitö bedo na dit k'í í kinwu, myero obed aticwu, 27 éka ngat na mitö bedo dhanö më acél myero obed opiwu— 28 kite na Wod ka Dhanö ba obino ní èk etii nínë, èntö më tic p'í jii, éka më miö kwö mërë më kökö jö na pol." 29 Í karé na Yecu k'ëlúbkórë onwongo tye ka yaa gíní k'í í Jeriko, lwak na pol ölübö köré. 30 Èthöó wang ariö onwongo obedo gíní í nget yoo, éka í karé na gín owinyo ní Yecu onwongo tye ka wok kany nön, gín oredo ní, "Rwoth, Wod ka Daudi, k'ica omaki í komwa!" 31 Lwak ocokogí nakun kobo gíní ní èk öling gíní ôkö, èntö gín ömédérë k'í redo rwök ní,

"Rwoth, Wod ka Daudi, k'ica omaki í komwa!" 32 Yecu ocung éka ocwodogí, cë openyogí ní, "Ngö na un ímitö ní an atím niwu?" 33 Gín ôgamö ní, "Rwoth, wan èmitö ní wangwa öyabërë." 34 K'ica ômakö Yecu í komgi éka èn ogudo wang-gí. Cë cücüth wang-gí öyabërë éka ôcakö gíní lübö köré.

21 Í karé na Yecu k'ëlúbkórë dong cwök thuno í Jerucalem, gín obino í Betepage í kor Kidi më Jeituni. Cë Yecu ooro ëlúbkórë ariö, 2 nakun kobo nígí ní, "Cídho unu í pacö na tye í nyimwu, cë cücüth ibino unu nwongo kana n'etweo kanya acél k'athin mërë í ngete. Göny unu éka ikel unugi botha. 3 Ka dhanö möró okobo niwu köp möró, kob unu nínë ní Rwoth ènë mitögi, éka dhanö nön bino miöwu ikelo piöpiö." 4 Man ötimërë më cobo köp na yam adwarpiny ötwakö ní: 5 "Kob ní jö më Cion ní, 'Nën, rwothwu tye ka bino bothwu, èn mwol éka obedo í wi kana í wi athin kana.'" 6 Èlúbkórë öcídho éka ötimö gíní kite na Yecu öcikögi ködë. 7 Gín okelo kana éka athin mërë, cë öpëdhö gíní böng-gí í ngeegi éka Yecu obedo í wie. 8 Lwak na pol öpëdhö böng-gí í dye yoo, nakun jö nökenë tongo jang yen cë pëdhö gíní í dye yoo. 9 Lwak n'ötölö anyim éka k'í jö n'ölübö köré onwongo tye ka wöö gíní ní, "Ocana, Wod ka Daudi!" "Gum obed í kom ngat na tye ka bino k'í nyíng Rwoth!" "Ocana na tye malö rwök!" 10 Í karé na Yecu ödönyö í Jerucalem, jö kibéc k'í í pacö obedo gíní k'ethime nakun penyo gíní ní, "Man ènë nga?" 11 Lwak ôgamö ní, "Man ènë Yecu, adwarpiny n'öya k'í í Najaret na tye í Galilaya." 12 Yecu ödönyö í dyekal öt k'Obanga éka öryémö jö kibéc n'onwongo cadhö éka wilö gíní wil kunön. Èn ölökö mëja ka jö na lökö ciling atarö éka thene ka jö na cadhö amame. 13 Èn okobo nígí ní, "Ècöó ní, 'Öda ebino cwodo ní öt më lëga,' èntö un ilökö ödökö 'ka pono k'ekwoe.'" 14 Èthöó wang éka engwalo obino gíní bothe í dyekal öt k'Obanga éka èn öcangögi. 15 Èntö èlamdhök na dito éka epwony cik öngöó gíní rwök í karé n'önönö gíní tic më aura na èn onwongo tye ka timö éka èthínö na wöö í dyekal Öt k'Obanga nakun kobo gíní ní, "Ocana Wod ka Daudi." 16 Gín openyo èn ní, "In itye ka winyo ngö n'èthínö ní tye ka kobo?" Yecu ôgamö ní, "Eyo, un anaka bara ikwanö unu ní, "'Kí í dhö èthínö éka èthínö na döth in ipwonyo èthínö më miöni pak'?" 17 Cë èn öya öwékögi éka öcídho yo Betania cë obuto kunön. 18 Kodiko cön na Yecu onwongo tye ka dök cen yo pacö, kec onwongo oneko èn. 19 Yecu önönö yath ölam í nget yoo, èn öngël ië èntö ba onwongo ölam möró na path k'oboke kékên. Èn okobo ní yath ölam ní, "Ba döki ibino nyakö nyigi!" Cë cücüth yath

ölam öthwö ökö. (aion g165) 20 İ karë n'elübkörë önënö, wode bothgi nakun kobo ni, 'Gin bino wörö woda.' 21 Yecu ögamö ni, "An akobo niwu köp adyer ni ka iut unu ki yee na ba itye unu ka kalakala, ba ibino unu timö gin na an atimö i kom yath ölam këkën, ëntö irömö unu thon kobo ni kidi ni ni, 'Mukiri ëka icidh icibiri i nam,' cë bino timërë. 22 Ka in itye ki yee, gin mörö këkën na in ibino kwaö ki lëga ibino nwongo." 23 İ karë na Yecu odwogo i dyekal öt k'Obanga, na ën tye ka pwony, ëlamdhök na dito ëka edong ka lwak obino gin i bothe cë openyo gin i ën ni, "Twerö mënë na in itye ka timö ki gin ni gin i? Ëka nga ënë omii twërö ni?" 24 Yecu ögamö ni, "An thon abino penyowu peny acël. Ka igamö unu nina, cë an abino kobo niwu twërö mënë na an atye ka timö ki gin ni gin i. 25 Batica ka Jon öya ki kwene? Öya ki i polo onyo ki both dhanö?" Gin öcakö larö köp nön i kin-gi këngi ëka okobo gin i ni, "Ka onu ekobo ni öya ki i polo, ën bino penyo ni, 'Pingö ba iyee unu i kom Jon?' 26 Ëntö ka onu ekobo ni, 'Öya ki both ji'—cë onu elworo lwak, piën jö kibëc yee ni Jon onwongo obedo adwarpiny." 27 Cë gin ögamö ni Yecu ni, "Wan ba engeo." Ëka Yecu okobo nig i ni, "An thon ba abino kobo niwu twërö mënë na an atye ka timö ki gin ni gin i." 28 "Ngö na un ithamö? Yam ëcwö mörö tye n'onwongo ut k'awope ariö. Ën öcidhö both awobi më acël ëka okobo ninë ni, 'Woda, cidh itii i pwodho ölöka tin.' 29 "Ën ögamö ni, 'Ba abino cidhö, ëntö kinge ën ölökö thama mërë ëka öcidhö. 30 "Cë apap mërë thon öcidhö both awobi nökökë ca ëka okobo komanön. Awobi ni ögamö ni, 'Eyo, apap, an abino cidhö,' ëntö ën ba obino öcidhö. 31 "Nga ki kin jö ariö ni ënë ötimö gin n'apap mërë mitö?" Gin ögamö ni, "Awobi më acël." Cë Yecu okobo nig i ni, "An akobo niwu köp adyer ni ëcök ooro ëka oleye bino cakö dönyö niwu i ker k'Obanga. 32 Piën Jon obino më nyutho niwu yoo më kite atir, ëka un ba iyee unu i kome, ëntö ëcök ooro ëka oleye oyee i kome. Ëka thon kinge na dong inënë unu gin ni, ba ibino ingut ëka iyee unu i kome. 33 "Winy unu carolok nökökë: Yam onwongo tye won pwodho mörö n'öpido ölökö. Ën oketho cël ögürö, ökünyö bur ië më biö ölökö ëka öyübö pem më kür ië. Cë ën ömïö pwodho ölökö both epang pwodho mörö ëka ën öcidhö ökö i lobo nökökë. 34 Na karë më kac onyingo na cwök, ën ooro etic mërë both epang pwodho më gamö nyig ölökö na mëgë. 35 "Epang pwodho ömakö etic mërë, epwodo, eneko nökökë, ëka celo nökökë ki kite. 36 Cë ën döki ooro etic nökökë bothgi, na pol na löö më acël ökö ëka epang pwodho oterogi na rac calö më acël ca. 37 Më ajiki mërë ën ooro

38 "Ëntö i karë n'epang pwodho önënö wod ka won pwodho, cë ötwak i kin-gi këngi ni, 'Man ënë ngat na bino leeno jami. Bin unu, eru enek ën ökö ëka eter jami më alea mërë.' 39 Cë gin ömakö ën, oyuo gin i yökö ki i pwodho ölökö ëka eneko ökö. 40 "Pi manön, ka won pwodho ölökö obino, ën bino timö ngö i kom epang pwodho?" 41 Gin ögamö ninë ni, "Ën bino neko jö nön na kitegi reco ökö ëka bino miö pwodho ölökö më apanga both epang pwodho nökökë, na bino miö ën nyig ölökö na mëgë i karë më kac." 42 Cë Yecu okobo nig i ni, "Un bara ikwanö unu Cöc na Leng: "Kidi n'egedo ökwërö ënë ödökö kidi më gwic öt. Man ënë tic ka Rwoth, ëka obedo gin më aura both onu." 43 "Pi manön an akobo niwu ni ker k'Obanga ebino kwanö ökö ki bothwu ëka ëmïö both jö nökökë na bino nyakö nyige n'opore. 44 Ngat na bino podho i kom kidi ni bino tütura ngidhërë na thithinö, ëntö ka kidi nön ördhërë i kom ngat mörö, bino nginginyö ökö." 45 İ karë n'ëlamdhök na dito ëka Eparicayo owinyo gin i carolok ka Yecu gin i, gin öniang ni ën onwongo tye ka twak i komgi. 46 Cë gin öcakö rangö yoo më makö ën, ëntö gin onwongo lworo lwak piën lwak onwongo ngeo ni Yecu obedo adwarpiny.

22 Yecu ötwak ködgi döki ki carolok gin i nakun kobo ni: 2 "Ker më polo eporo ki rwoth n'öyübö karama më nyom pi wode. 3 Ën ooro etic mërë më cidhö cwodo jö n'onwongo ecwodogi i karama më bino, ëntö gin ökwërö bino ökö. 4 "Cë ën döki ooro etic nökökë nakun kobo ni, 'Kob both jö n'onwongo ecwodogi ni an dong ayübö cemna ökö: Thwonina ëka dhok n'öcwë enekogi dong ökö, jami kibëc dong tye kakarë. Bin unu i karama më nyom.' 5 "Ëntö jö n'ecwodogi i nyom ökwërö gin i winyo köp nön, cë öcidhö gin i ökö—ngat acël öcidhö i pwodho mërë ëka ngat nökökë öcidhö i cath mërë. 6 Jö nökökë ömakö etic mërë cë opwodogi rwök ëka onekogi ökö. 7 Akëmö ömakö rwoth cë ooro acikari mërë më neko enek nonu ëka wangö pacögi ökö. 8 "Cë ën okobo both etic mërë ni, 'Karama më nyom öyübö dong ökö, ëntö jö n'onwongo an acwodogi ba opore gin i më bino. 9 Cidh unu i yodhi ëk icwod ngat mörö këkën na un ibino nwongo ëk obin i karama më nyom.' 10 Cë etic öcidhö ëka ocwodo gin i jö kibëc na gin onwongo i yodhi, jö na bëcö ëka jö na reco cë öt më nyom opong ki wele. 11 "Ëntö i karë na rwoth obino më nönö wele, ën önënö dhanö mörö na ba oruko böngü na bër më nyom kunön. 12 Cë openyo ën ni, 'Okona, idonyo kany ningö na ba iruko böngü na bër më nyom?' Ëntö ën öling alinga. 13 "Cë rwoth

okobo both etic mërë nî, "Twe unu cingë ëka tyënë ëk ibol unu ën yökô, i piny na cöl, kanya koko ëka kaö lak bino bedo ië." 14 "Piën jö n'ecwodogî pol ëntö jö n'ëyërogî nönök." 15 Cë Eparicayo öcidhö öyübö gini köp kite na myero ëmak gini ki Yecu ki köp mörö na yaa ki i dhögë. 16 Gin ooro ëlëbkörgi ëka jö na cwakö Erode më penyo Yecu nî, "Apwony, wan engeo nî in ikobo köp adyer ëka ipwonyo köp k'Obanga na lübërë ki köp adyer. In ba iparö dhanö mörö, piën ba inënö dhanö ki yökö. 17 Kob niwa thamani: Pore më cülö ocoro both Cija onyo pe?" 18 Ëntö Yecu ongeothamagi ökö cë openyogî nî, "Un etwodo, pingö un itye ka tëmöna? 19 Nyuth unu nina cifying mörö na nying n'ëcülö pi ocoro." Cë gin okelo ninë denario acël, 20 ëka ën openyogî nî, "Cal ëka cöc n'ëcöö ië obedo më ka nga?" 21 Gin ögamö nî, "Më ka Cija." Cë ën okobo nigî nî, "Mii unu jami ka Cija both Cija ëka jami k'Obanga both Obanga." 22 I karë na gin owinyo köp ni, obedo gini ki ur rwök. Cë öwëkö gini ën ëka öcidhö gini ökö. 23 I ninö nön kikokome, Ecadukayo na kobo gini nî cer ka jö n'öthöo ope obino gini both Yecu ëka openyogî gini ën nî, 24 "Apwony, Muca yam okobo niwa nî ka ëcwö mörö öthöo na ba önywölö ëthinö, ömin mërë myero ölak dhakö mërë ëk önywölö ëthinö nakaka ömin mërë n'öthöo. 25 Yam onwongo tye utmego abirö i kinwa kany. Dhanö më acël obino önyömö dhakö ëka öthöo ökö na ba önywölö ëthinö, cë ën öwëkö dhakö mërë both ömin mërë. 26 Ömin mërë më ariö nön thon obino öthöo ëka më adek naka otyeko jö abirö nonu kibëc. 27 I ajiki mërë, dhakö thon obino öthöo. 28 Cë dong i karë më cer, dhakö nön bino bedo më ka nga ki kin jö abirö nonu, nakun dhakö nön onwongo obedo mëgi kibëc?" 29 Yecu ögamö nî, "Un irwenyo ökö piën ba ingeo unu Cöc na Leng onyo tükö k'Obanga. 30 I karë më cer, jii ba bino nyom onyo ënyömögî; ëntö gin bino bedo calö emalaika na tye i polo. 31 Ëntö köp i kom cer ka jö n'öthöo—un ikwanö ngö n'Obanga okobo niwu nî, 32 'An abedo Obanga k'Abraam, Obanga ka Icaka ëka Obanga ka Jakob' Ën ba obedo Obanga ka jö n'öthöo ëntö Obanga ka jö na kwö." 33 I karë na lwak owinyo köp ni, obedo gini ki ur rwök i kom pwony mërë. 34 I karë n'Eparicayo owinyo nî Yecu otweo dhö Ecadukayo ökö, gin öcakö cökërë kanya acël. 35 Ngat acël ki i kin-gi na ngeo cik rwök ötëmö ën ki peny ni: 36 "Apwony, cik mëne ënë dit na löö ki i cik?" 37 Yecu ögamö nî: "'Mar Rwoth Obangani ki cwinyi kibëc, ëka ki tiponi kibëc, ëka ki thamani kibëc.' 38 Man ënë cik më acël ëka cik na dit na löö kibëc. 39 Ëka cik më ariö cal ködë: 'Mar awodhi na calö imarö komi keni.' 40 Cik kibëc ëka pwony

k'Edwarpiny ocung gini i kom cik ariö nî." 41 I karë n'Eparicayo öcökërë gini kanya acël, Yecu openyogî nî, 42 "Ngö na un ithamö i kom Meciya? Ën obedo wod ka nga?" Gin ögamö nî, "Wod ka Daudi." 43 Ën okobo nigî nî, "Pingö Tipo Naleng ömiö Daudi ocwodo ën nî 'Rwoth'? Piën okobo nî, 44 "'Rwoth okobo both Rwodha nî, 'Bed i nget cinga më kucem naka ka an aketho langni i the tyeni.'" 45 Ka Daudi cwodo ën nî 'Rwoth,' ën twërö bedo wode ningö?" 46 Ngat mörö ope n'onwongo twërö gamö köp mërë, ëka cakërë i ninö nön ngat mörö ope döki n'öthamö më penyo ën peny mörö gini.

23 Cë Yecu okobo both lwak ëka ëlëbkörë nî: 2 "Epwony cik ëka Eparicayo ënë ëmiögi twërö më gönyö cik ka Muca. 3 Cë myero iwör unugi ëka itim unu gin na kibëc na gin kobo niwu. Ëntö kür itim unu ngö na gin timö, piën gin ba timö ngö na gin pwonyo. 4 Gin tweo yëc na pëk ëka ketho i wi ba jii, ëntö gin kikomgi ba twërö könyö më cwarö ki nya cing-gi. 5 "Gin na kibëc na gin timö, ëtimö ëk jii önen: Gin ketho i ngut cing-gi ëka i terinyimgi tyeng më Cöc na Leng, ëka thöl tacël na boco i böng-gi; 6 gin marö bedo i kabedo më wörö i karama më cem ëka i there na pürgi tük i cinagoga gini; 7 gin marö nî ëk emothgi ki i kabedo më cuk gini ëka mitö nî ëk ecwodgi nî, 'Apwony.' 8 "Ëntö un myero kür ecwodwu nî, 'apwony,' piën itye unu k'Apwony acël këkën ëka un kibëc ibedo unu utmego. 9 Ëka kür icwod unu ngat mörö ki i wi lobo kany nî, 'apap,' piën itye unu k'Apap acël këkën na tye i polo. 10 Onyo kür ecwodwu nî, 'apwony,' piën itye unu k'Apwony acël këkën na ënë Meciya. 11 Ngat na dit na löö ki kinwu bino bedo aticwu. 12 Piën ngat na tingere malö këne ebino dwökö piny, ëka ngat na mwolere këne ebino tingo malö. 13 "Ibino nënö unu can, un epwony cik ëka Eparicayo, un etwodo! Un icego dholokek më ker më polo ökö nî jii. Un kikomwu ba idönyö unu, ëka dökö thon ijükö unu jii na mitö dönyö ië ökö. 14 (Ibino nënö unu can un epwony cik ëka Eparicayo, un etwodo! Piën imaö unu udi ka mon na cwögi öthöo, ëka ilëgö unu lëga na boco më nyuthere both Obanga. Pi manön köp n'ebino ngölö i wiwu bino bedo na thwönë rwök.) 15 "Ibino nënö unu can, un epwony cik ëka Eparicayo, un etwodo! Piën iwotho unu i wi lobo ëka i wi nam pi lökö dhanö acël më dwongo bothwu, ëntö ka dong öläkërë, imiö unu ën dökö dhanö na rac rwök, na cidhö yo kapiny na bal mërë löö mewu wang kirö. (Geenna g1067) 16 "Ibino nënö unu can, un jö na pëö ëthöo wang! Un ikobo nî, 'Ka ngat mörö okwongo kwong ki öt k'Obanga,

kwong mërë ba makö ën; ëntö ka ngat mörö okwongo kwong ki gol më öt k'Obanga, kwong mërë makö ën.' 17 Un ëthöð wang na ming! Mënë ënë dit na löð: gol onyo Öt k'Obanga na miö gol dökö na leng? 18 Un thon ikobo ni, 'Ka ngat mörö okwongo kwong ki keno tyër, kwong mërë ba makö ën; ëntö ka ngat mörö okwongo kwong ki mïc na tye i wi keno tyër, kwong mërë makö ën.' 19 Un ëthöð wang! Mënë ënë dit na löð: mïc, onyo keno tyër na miö mïc dökö na leng? 20 Pi manön, ngat na kwongo kwong ki keno tyër, kwongo ki keno tyër ëka ki jami kibëc na tye ië. 21 Ëka ngat na kwongo kwong ki öt k'Obanga, kwongo ki öt k'Obanga ëka ki ngat na bedo ië. 22 Ngat na kwongo kwong ki polo kwongo ki then ker k'Obanga ëka ki ngat na bedo ië. 23 "Ibino nënö unu can, un epwony cik ëka Eparicayo, un etwodo! Un imiö acël më apar më gin na miö cem bedo na mit, ëntö köp na pîrgi tæk rwoök më cik iwekö unu ökö—ngölö-köp atir, timö kica, ëka bedo ki gen. Onwongo myero itim unu jami ni kibëc nakun ba iwekö unu nökenë ca. 24 Un jö na pëð ëthöð wang! Iliö unu lwangi ökö ki gin na un imadhö ëntö imwönyö unu kinaga. 25 "Ibino nënö unu can, un epwony cik ëka Eparicayo, un etwodo! Iliwökö unu nge ekopo ëka nge bakuli më bedo na leng ëntö igi opong ki tim më woro ëka ki miti mökö na ba twërö jükërë. 26 In Aparicayo na wangi öthöð! Kono ilwök ii ekopo ëka ii bakuli obed na leng, cë nge thon bino bedo na leng. 27 "Ibino nënö unu can, un epwony cik ëka Eparicayo, un etwodo! Un icäl ki bur lyene n'epuo na tar, na nen na leng ki yökö ëntö ië opong ki cogo ka jö n'öthöð ginii ëka ki gin na kibëc na ba leng. 28 Un thon itye ni kömanön, inen unu ki yökö both jii na calö jö na kitegi atir ëntö iwu opong ki twodo ëka ki tim na reco. 29 "Ibino nënö unu can, un epwony cik ëka Eparicayo, un etwodo! Ilyübö unu bur lyene k'edwarpiny ëka idheo unu lyene ka jö na kitegi atir. 30 Ëka ikobo unu ni, 'Ka onwongo yam wan etye i karë ka kwerewa, kono wan ba ëribërë ködgi i önyö remo k'edwarpiny.' 31 Cë un imiö caden i komwu kenwu ni un ibedo ëkwaë ka jö na yam oneko edwarpiny. 32 Mëdërë unu anyim ëk icob unu bal na yam kwerewu öcakö! 33 "Un thwone! Un ëthin ororo! Un ibino bwöth ningö ki ngölö-köp më mac kapiny? (Geenna g1067) 34 Pi manön an atye ka oro niwu edwarpiny, jö na ryëk ëka epwony cik. Jö mökö ki kin-gi un ibino neko ëka iguro unu; jö nökenë un ibino pwodo ki del i cinagogawu ginii ëka iryëmö unugi ökö ki i pacö mörö këkën. 35 Pi manön, remo kibëc n'ope ki bal n'ööny i wi lobo obed i wiwu, cakërë ki i remo k'Abel na bal mërë ope thuno ködë naka i remo ka Jakaria wod ka Barakia, na un ineko i

kin öt k'Obanga ëka keno tyër. 36 An akobo niwu köp adyer, köp ni kibëc bino bino i kom rok më karë ni. 37 "Jerusalem, Jerusalem, un ineko edwarpiny ëka icelo unu jö n'eoro bothwu ki kite, wang adi na an abedo ka mitö cökö ëthinöni kanya acël calö min gwënë na gürö ëthinë i the bwome, ëntö in ikwërö ökö. 38 Nën, odi dong ëwëkö nini, odong nono. 39 Piën an akobo niwu ni ba döki ibino nënöna unu, naka ka ibino unu kobo ni, 'Gum obed i kom ngat na bino ki nyiing Rwoth.'"

24 Yecu öya ki i öt k'Obanga. Na ën tye ka woth, ëlëbkörë obino bothe cë gin onyutho ninë gedo më öt k'Obanga. 2 Ën openyogi ni, "Inënö unu jami ni kibëc? An akobo niwu köp adyer ni ba ebino wëkö kidi mörö acël dong n'ododere i wi awodhe na ba ebino thworo ökö piny." 3 i karë na Yecu obedo piny i wi Kidi më Jeituni, ëlëbkörë obino bothe i mung cë okobo ginii ni, "Kob niwa, man bino timërë awene, ëka ngö na bino nyutho dwogoni ëka ajiki piny?" (aion g165) 4 Yecu ögamö ni: "Gwökërë unu ëk ngat mörö kür öbwölu. 5 Piën jö na pol bino bino ginii ki nyiinga na bino ginii kobo ni, 'An ënë Meciya,' ëka bino bwölö jö na pol. 6 Un ibino winyo köp i kom lwëny ëka anii më lwëny, ëntö kür ibed unu ki lworo. Piën manön myero ötimërë, ëntö ajiki nwongo podi. 7 Rok bino lwëny i kom rok nökenë, ëka ker bino lwëny i kom ker nökenë. Kec ëka oyeyeng bino bedo i kabedo na papath. 8 Man kibëc nwongo pod obedo calö acaki rem më nywöl. 9 "i karë nön ebino maköwu, eketho ayela i komwu ëka ebino nekowu. Rok kibëc bino dagöwu pira. 10 Cë i karë nön, jö na pol bino lökërë ginii ökö ki kom yee, bino ketho ginii örörö ëka adagë i kin-gi kën-gi. 11 Edwarpiny na twot bino bino na pol ëka bino bwölö ginii jö na pol. 12 Tim na reco bino mëdërë, ëka mar ka jö na pol bino kwe ökö, 13 ëntö ngat na bino cung na tæk naka i ajiki bino larë. 14 Ëka Emuth na Bër më ker k'Obanga ebino titö i wi lobo kibëc më bedo na calö caden both rok kibëc, cë ajiki piny dong bino. 15 "Un ibino nënö 'gin mörö më kwer na kelo lworo' na yam adwarpiny Daniel okobo. Gin nön bino cung i kabedo na leng. (Ëk ngat na kwanö öniang ië.) 16 Cë jö na tye i Yudea myero öring ginii ökö i wi kite. 17 Dhanö na tye i wi ödë kür oidhi piny më kwanö gin mörö ki i öt. 18 Dhanö na tye i pwodho kür ödök cen më ömö böngü mërë. 19 Mon na yeco ëka mon na dödhö ëthinö bino nënö can i karë nonu! 20 Lëg unu both Obanga ëk ngwëcwu kür ötimërë i karë më cwir onyo i ceng Cabit. 21 Piën karë nonu bino bedo karë më can na dwong na anaka yam bara onen i acaki më cweno lobo naka tin ëka

ba dōkī bino nen. 22 Ka nīnō nonu onwongo ba ējūkō na cek, ngat mōrō onwongo ope na bwoth. Ēntō pī jō n'ēyērōgī nīnō nonu ebino jūkō na cek. 23 Ī karē nōn ka dhanō mōrō okobo niwu nī, 'Nēn, Meciya ene,' onyo nī, 'Ēn ēca,' kūr iyee unu. 24 Pīēn jō na kobo nī gīn ebēdo Kiricito ēka edwarpīny na twot bino bino ēka bino tīo gīnī anyuth ēka tango na dito ēk ka twērē ēbwōl gīnī naka jō n'ēyērōgī. 25 Winy unu, an atyeko dong kobo ōkō niwu na karē bara ōrōmō. 26 "Dong ka ngat mōrō okobo niwu nī, 'Ēn ēca tye ī thim,' kūr īcidh unu, onyo nī, 'Ēn tye kany, ī ōt ī thē tyēlō,' kūr iyee unu. 27 Pīēn kite na lūth kōth yaa kī kukidē wil dōk yo kuthō, bino ka Wod ka Dhanō thon bino bedo nī kōmanōn. 28 Kanya lyene tye iē, acuth bino cōkērē gīnī kunōn. 29 "Cūcūth kinge can na dwong mē nīnō nonu "ceng bino cido, ēka dwe ba bino mīō tara mērē; cēr bino podhō kī ī polo yo pīny ēka twēr kibēc mē polo bino yengere gīnī. 30 "Ī karē nōn anyuth ka Wod ka Dhanō bino nen ī polo, ēka rok kibēc mē wi lobo bino gīnī kumo. Gīn bino nēnō Wod ka Dhanō na tye ka bino K'edou mē pōl kī tēkō ēka dheo na dit. 31 Ēn bino oro emalaika mērē kī cwodo mē buruji na longo, ēka gīn bino cōkō jōgē n'ēyērōgī kī ī wi lobo thūkūl, kī ī ajiki polo kucēl naka yo ajiki polo tung ca. 32 "Nwong unu pwony ni kī ī kom yath ōlam: Ka jangē ōcakō lōth ēka pote oduonyo, un ingeo nī oro dong cwōk. 33 Kōmanōn thon ka īnēnō unu jami nī kibēc, nge unu nī karē dong cwōk, tye ī dholokek. 34 An akobo niwu kōp adyer, rok mē karē nī ba bino poth naka ka jami nī kibēc ōtīmērē. 35 Polo ēka lobo bino thum ōkō, ēntō kōpna ba bino thum. 36 "Ngat mōrō ope na ngeo nīnō nōn onyo caa, kadi thon emalaika na tye ī polo, onyo Wod, ēntō Apap kēkēn ēnē ngeo. 37 Bino ka Wod ka Dhanō bino bedo calō karē ka Noa. 38 Ī karē nonu n'onwongo abwal pii bara opong ī wi lobo, jīi onwongo cemo ēka medhō gīnī, awope nyomo ēka anyira ēnyōmōgī, naka othuno ī nīnō na Noa ōdōnyō ī yeya. 39 Gīn ba ongeo gīn mōrō na bino tīmērē naka abwal pii obino ōmōl kōdgī ōkō kibēc. Bino bedo nī kōmanōn ka Wod ka Dhanō bino dwogo. 40 Ī karē nōn jō arīō bino bedo ī pwodho; ebino kwanyō ngat acēl ōkō cē ngat acēl bino dong. 41 Mon arīō bino bedo ī rego kī pong rego; ebino kwanyō ngat acēl ōkō cē ngat acēl bino dong. 42 "Pī manōn bed unu na wangwu thwolo, piēn ba ingeo unu nīnō mēnē na Rwothwu bino dwogo kōdē. 43 Ēntō myero īniang unu kōp nī: Ka won ōt onwongo ongeo caa na kwo bino bino iē, ēn onwongo bedo na wangē thwolo ēka ba mīō ētūrō ōdē. 44 Pī manōn, un thon myero īyūbērē, piēn Wod ka Dhanō bino bino ī caa na un ba ingeo. 45 "Cē nga dong n'obedo atic na

genere ēka na ryēk, n'adwong mērē oketho ēn mē lōōnō etic na tye ī ōdē mē mīōgī cemgī ī caa n'opore? 46 Bino bedo na bēr both atic nōn ka adwong mērē odwogo cē onwongo ēn tye ka tīmō nī kōmanōn. 47 An akobo niwu kōp adyer, ēn bino ketho ēn mē lōōnō jami mērē kibēc. 48 Ēntō ka atic na rac nōn okobo kī ī cwinye kēnē nī, 'Adwongna bino bedo yōkō pī karē na lac,' 49 ēka ēn cakō pwodo etic ewodhe, cemo ēka medhō kī jō na mēr. 50 Adwong k'atic nōn bino dwogo ī nīnō ēka ī caa na ēn ba ngeo. 51 Cē ēn bino pwodo ēn rwōk ēka ketho ēn ī kabedo kanya acēl k'etwodo, kanya koko ēka kaō lak bino bedo tye iē.

25 "Ī karē nōn ker mē polo bino bedo calō anyira apar n'obino ōcidhō gīnī kī taragī mē romo k'anyom. 2 Jō abic kī kin-gī onwongo mīng ēka jō abic onwongo ryēk. 3 Anyira abic na mīng otero taragī na ba ōmakō gīnī mōō nōkēnē. 4 Ēntō anyira na ryēk otero gīnī mōō ī cupagī kanya acēl kī taragī. 5 Ī karē n'anyom pod ōgalērē, gīn kibēc nīnō ōcakō makō wang-gī, cē ōnīnō gīnī ōkō. 6 "Ī karē na dong othuno dingwor, wōō ōcakō winyere rwōk: 'Winy unu, anyom othuno ōkō! Donyi unu yōkō mē romo kōdē!' 7 "Cē anyira apar kibēc ocoo gīnī cūcūth, ēka ōyūbō gīnī taragī. 8 Anyira na mīng okobo gīnī both anyira na ryēk nī, 'Mīiwa unu mōōwu mōrō, piēn mac tarawa mītō thōō ōkō.' 9 "Ēntō anyira na ryēk ōgamō gīnī nī, 'Mōō ope na rōmō onu kibēc. Apē unu both jō na cadhō mōō ēk īwil unu mewu.' 10 "Ī karē n'anyira na mīng ōcidhō gīnī mē wilō mōō, cūcūth anyom othuno. Anyira n'onwongo ōyūbērē ōdōnyō gīnī kanya acēl kōdē ī ōt karama mē nyom. Cē dholokek eloro ōkō. 11 "Kinge anyira nōkēnē ca obino gīnī nakun bakō dhōgī nī, 'Adwong, adwong, yab niwa dholokek!' 12 "Ēntō anyom ōgamō nī, 'An akobo niwu kōp adyer nī an ba angeowu.'" 13 Cē Yecu ojiko kōp mērē nakun kobo nī, "Bed unu na wangwu thwolo, piēn ba ingeo unu nīnō onyo caa." 14 "Ker mē polo thon cal kī dhanō mōrō na tye ka cidhō ī woth kanya bor. Ēn ocwodo etic mērē kibēc, cē ōmīō jami mērē bothgī ēk ōgwōk gīnī. 15 Ēn ōmīō both atic mērē acēl cīling elip abic na nyige, both dhanō nōkēnē ōmīō cīling elip arīō na nyige, ēka both ngat nōkēnē ōmīō cīling elip acēl na nyige, ōmīō both dhanō acēlacēl na lūbērē kī kite na ēn twērō tic kōdē. Cē ōya ōcidhō ī woth mērē. 16 Dhanō n'onwongo cīling elip abic na nyige ōcakō tic kōdē ōkō piōpiō ī cadhō wil mērē, ēka onwongo magoba mē cīling elip abic na nyige nōkēnē. 17 Atic n'onwongo tye kī cīling elip arīō na nyige ōtīmō nī kōmanōn thon, cē onwongo magoba mē cīling elip arīō na nyige nōkēnē. 18 Ēntō dhanō n'obino

ögamö ciling elip acël na nyige öcïdhö ökünüyö bur
 i ngöm, cë ökanö ciling k'adwong mërë ökö ië. 19
 "Kinge karë na lac, adwong k'etic nonu odwogo, ëka
 öcakö kwanö lim kanya acël ködgi. 20 Dhanö n'obino
 ögamö ciling elip abic na nyige obino okelo ciling
 elip abic na nyige nökenë. Ën okobo ni, 'Adwong,
 in ibino imia ciling elip abic na nyige. An anwongo
 ciling elip abic na nyige nökenë.' 21 "Adwong mërë
 ögamö ni, 'In itimö na bër rwök, in ibedo atic na
 bër ëka atic na genere! In ibedo ki gen i kom jami
 na nönök; an abino kethoni më löönö jami na pol.
 Bin dong ëk inywak yom cwiny k'adwongni!' 22 "Cë
 atic n'onwongo ögamö ciling elip ariö na nyige thon
 obino. Ën okobo ni, 'Adwong, in onwongo imia ciling
 elip ariö na nyige; nën, an anwongo ciling elip ariö na
 nyige nökenë.' 23 "Adwong mërë ögamö ni, 'In itimö
 na bër rwök, in ibedo atic na bër ëka atic na genere!
 In ibedo ki gen i kom jami na nönök; an abino kethoni
 më löönö jami na pol. Bin dong ëk inywak yom cwiny
 k'adwongni!' 24 "Cë atic n'onwongo ögamö ciling elip
 acël na nyige thon obino. Ën okobo ni, 'Adwong, an
 onwongo angeo ni in ibedo dhanö na kite mërë tæk.
 İkaö ki kanya ba icwö kodhi ië, ëka icökö thon ki
 kanya ba ipuro. 25 Cë ömiö abedo ki lworo ëka an
 acidhö akanö cilingni ökö piny i ngöm. Gam cilingni
 ene.' 26 "Adwong mërë ögamö ni, 'In ibedo atic na
 rac ëka atic na car! In onwongo ingeo ni an akaö ki
 kanya ba acwö kodhi ië, ëka acökö thon ki kanya ba
 apuro? 27 Cë onwongo myero iter cilingna both jö më
 beng, ëk ka an adwogo, an onwongo atwëro gamö
 cilingna ki magoba ië. 28 "Pi manön kwany unu
 ciling elip acël na nyige ökö ki bothe, ëk imi unu both
 dhanö na tye ki ciling elip apar na nyige. 29 Piën ngat
 na tye ki gin mörö, ebino mëdö bothe, ëka bino bedo
 ködë na büp. Ngat n'ope ki gin mörö, naka gin na ën
 tye ködë ebino kwanyö ökö ki bothe. 30 Yuu unu atic
 na kõny mërë ope i cöl piny, kanya koko ëka kaö
 lak bino bedo ië.' 31 "İ karë na Wod ka Dhanö bino
 dwogo ki dheo mërë, ëka k'emalaika kibëc ködë, cë
 ën bino bedo i then ker mërë më dheo. 32 Rok kibëc
 bino cökërë i nyime, ëka ën bino poko jii i gurup ariö,
 kite n'akwath poko ki rom ki i kom dyegi. 33 Ën bino
 ketho rom i cingë kucem, ëka dyegi i cingë kucam.
 34 "Cë Rwoth bino kobo both jö na tye i cingë kucem
 ni, 'Bin unu, un jö n'Apapna ömiöwu gum; lee unu ker
 n'ëyübö pïrwu anaka i acaki cweo lobo. 35 Piën kec
 onwongo oneka ëka imia unu cem, öriö onwongo
 oneka ëka imia unu pii amodho, an onwongo abedo
 welo ëka ijöla unu, 36 an onwongo awotho kotula
 ëka imia unu böngü aruko, an onwongo atwo, cë
 igwöka unu, ëka i karë na an atye i buc, un ibino

më limöna.' 37 "Cë jö na kitegi atir bino gamö ninë
 ni, 'Rwoth, wan eneni awene na kec oneki cë wan
 emii cem, onyo n'öriö oneki cë wan emii pii? 38 Wan
 eneni awene na in ibedo welo cë wan ejoli, onyo na
 in iwotho kotula cë wan emii böngü më aruka? 39
 Awene na wan eneni na in itwo onyo na in itye i buc
 cë wan elimi?' 40 "Rwoth bino gamö ni, 'An akobo
 niwu köp adyer ni gin na un itimö both dhanö acël
 i kin utmegona ni, manön itimö unu botha.' 41 "Cë
 ën bino kobo both jö na tye gini i cingë kucam ni,
 'Un jö n'ëcënö, yaa unu ökö ki nyima, idöny unu i
 mac na ba thöo n'ëyübö pi Catan k'emalaika mërë.
 (aiönios g166) 42 Piën kec onwongo oneka ëntö ba
 imia unu cem më acama, öriö pii oneka ëntö ba imia
 unu pii më amodha, 43 an onwongo abedo welo ëntö
 ba ijöla unu, an onwongo awotho kotula ëntö ba imia
 unu böngü më aruka, an onwongo atwo ëka atye i
 buc ëntö un ba ibino më gwököna.' 44 "Gin thon bino
 gamö ni, 'Rwoth, wan eneni awene na kec oneki,
 onyo n'öriö pii oneki, onyo na in ibedo welo, onyo na
 in iwotho kotula, onyo na in itwo, onyo na in itye i
 buc, cë wan ba ekonyi?' 45 "Cë Rwoth bino gamö
 nigii ni, 'An akobo niwu köp adyer ni gin mörö këkën
 na un ba itimö both dhanö mörö acël na titidi i kin jö
 ni, nwongo ba itimö unu botha.' 46 "Cë gin bino cidhö
 i can na ba thum, ëntö jö na kitegi atir bino cidhö gini
 i kwö na ba thum." (aiönios g166)

26 İ karë na Yecu otyeko twakö köp ni gini kibëc,
 ën okobo both ëlübökörë ni, 2 "Un ingeo ni
 odong ninö ariö më thünö i ninö më Poth, ëka Wod
 ka Dhanö ebino miö ökö më agura i kor yath aria."
 3 Cë ëlamdhök na dito ëka edong ka lwak öcökërë
 gini kanya acël i pacö k'Alamdhök na Dit, na nyingë
 Kayapa. 4 Gin öyübö më makö Yecu i mung ëk enek
 ën ökö. 5 Ëntö gin okobo ni, "Pathi i ninö më karama,
 ëk arubaruba kür obed i kin jii." 6 İ karë na Yecu tye
 i Betania i öt ka Cimon na yam obedo adhöbü, 7
 na Yecu onwongo tye ka cem, dhakö mörö obino
 bothe n'ömakö cupa më möö na ngwece kur na wel
 mërë tæk, cë önyö i wie. 8 İ karë n'ëlübökörë önënö,
 gin öngöö ëka okobo ni, "Pingö ëbalö möö ni abala
 ni koman? 9 Möö na kur ni onwongo myero ëcadh
 acadha i wel na thwönö ëk ciling mërë ëmi both
 ëcan." 10 Ëntö Yecu onge köp ni, cë okobo bothgi
 ni, "İyelo unu dhakö ni pingö? Ën ötimö gin na bër
 rwök i koma. 11 Piën un itye kanya acël k'ëcan karë
 kibëc, ëntö ba ibino unu bedo kanya acël köda karë
 kibëc. 12 İ karë na dhakö ni önyö möö i koma, ën
 ötimö më yübö koma më aika. 13 An akobo niwu köp
 adyer ni kanya kibëc n'ebino titö Emuth na Bër ië i wi

lobo thúkùl, gin na dhakò ni òtímò thon ebino kobo pìrè, èk obed mè po pì èn." 14 Í karè nòn Yuda Ikariot, na èn dhanò acèl ì kin èkwèna apar ariò, òcìdhò both èlamdhòk na dito, 15 cè openyogì nì, "Un ibino miòna ngò ka an amiò èn ì cingwu?" Cè gín òkwanò ciling pyer adek na nyige èka òmiò gini bothe. 16 Cakèrè ì caa nòn cìdhò kódè anyim Yuda òcakò rangò karè na bèr na èn èròmò miò kì Yecu ì cing-gì. 17 Í ninò mè acèl mè Karama mè Ogati na Thòbì ope iè, èlùbkor Yecu obino bothe cè openyo gini èn nì, "In ìmitò nì wan èyùb nini kabedo kwene èk ícam cem mè Poth iè?" 18 Yecu ògamò nì, "Cidh unu ì pacò both dhanò mòrò èka ikob unu ninè nì, 'Apwony okobo nì: Karèna dong cwòk. An abino kwero ninò mè Poth ì odi kanya acèl k'èlùbkòra.'" 19 Cè èlùbkor Yecu òtímò kite na èn òcìkògì kódè, èka èyùbò gini cem mè Poth kunòn. 20 Í karè na piny dong oyutho, Yecu onwongo obedo piny ì dhò cem kanya acèl k'èlùbkòrè apar wie ariò. 21 Í karè na gín tye ka cem, Yecu okobo bothgì nì, "An akobo niwu kóp adyer, ngat acèl kì kinwu bino ketho òròrò ì koma." 22 Cè èlùbkòrè òcakò kumo, nakun penyere gini kèn-gì nì, "Rwoth, an?" 23 Yecu ògamò nì, "Dhanò na bino ketho òròrò ì koma ènè ngat n'olutho ogati mèrè ì òd bakulì kódè. 24 Wod ka Dhanò bino thòò kite na calò ècòò kì kóp ì kome. Èntò dhanò n'oketho òròrò ì kom Wod ka Dhanò bino nènò can! Onwongo twèrò bedo na bèr ka dhanò nòn onwongo ba ènywölò." 25 Cè Yuda, ngat n'oketho òròrò ì kom Yecu, okobo nì, "Apwony, adyer pathì an?" Yecu ògamò nì, "Eyo, in ènòn." 26 Í karè na gín tye ka cem, Yecu òkwanyò ogati, cè òlègò gum ì kome, èka òbarò iè, cè òmiò both èlùbkòrè, nakun kobo nì, "Gam èka ícam unu; man ènè koma." 27 Cè òkwanyò okopo, òpwöyò Obanga èka òmiò bothgì, nakun kobo nì, "Madh unu man, un kibèc. 28 Man ènè remona mè cikèrè, n'èònyò pì jò na pol mè tímò kica ì kom bal. 29 An akobo niwu nì cakèrè tin, an ba abino madhò nyig pig òlòk nì, naka ì ninò nòn ka an abino madhò kodwu ì ker k'Apapna." 30 Í karè na gín otyeko wero wer mè lèga, òya òcìdhò gini ì wi Kidi mè Jeituni. 31 Cè Yecu okobo nigì nì, "Í kiwor na tin, un kibèc ibino unu wèkòna, pièn ècò nì: "An abino gònò akwath, cè rom bino kèth gini òkò ata." 32 Èntò kinge ka an acer òkò, an abino cìdhò anyim niwu yo Galilaya." 33 Petero ògamò nì, "Kadi jò kibèc bino wèkòni, an ba abino wèkòni." 34 Yecu okobo ninè nì, "An akobo nini kóp adyer nì ì kiwor na tin nì, na thwòn gwènò bara okok, in ibino kwèròna wang adek." 35 Èntò Petero ògamò nì, "Kadi bed nì myero athòò kanya acèl kodi, an ba abino kwèròni." Cè èlùbkòrè nòkèné kibèc okobo gini nì kòmanòn. 36

Cè Yecu òcìdhò k'èlùbkòrè ì kabedo mòrò na nyingè Gethcemane. Í karè na gín othuno kunòn, èn okobo both èlùbkòrè nì, "Bed unu kany, èk an kono acìdh ì lèga yo kuca." 37 Cè èn òkwanyò Petero k'awope ariò ka Jebedayo mè woth kódè, èka cwinye òcakò podho rwòk kì thwòn kumo na dit. 38 Cè Yecu okobo bothgì nì, "Cwinya tye ka cwer rwòk, mitò nekona òkò. Bed unu kany èk ibed unu na wangwu thwolo kódè." 39 Yecu òcìdhò anyim na nònòk, cè opodho piny, okulo wie èka òlègò nì, "Apapna, ka twèrè, kwany okopo nì òkò kì koma, èntò kùr obed kite na calò an amitò, èntò obed gin na in ìmitò nì myero òtìmèrè." 40 Cè èn odwogo both èlùbkòrè èka onwongogì òninò òkò. Èn okobo both Petero nì, "Un ba itwèrò bedo na wangwu thwolo pì caa acèl kódè? 41 Bed na wangwu thwolo èka ilèg unu, èk kùr idòny unu ì atèmatèma. Cwiny mitò, èntò kom gòrù." 42 Èn dòkì òdòk wang mè ariò èka òlègò nì, "Apapna, ka okopo nì ba twèrò kwanyèrè òkò naka ka an amadhò, èk dong gin na in ìmitò òtìmèrè." 43 Í karè na èn odwogo, èn dòkì onwongo èlùbkòrè tye ka ninò, pièn ninò onwongo òmakò wang-gì rwòk. 44 Cè Yecu òwèkògì dòkì èka òcìdhò òlègò wang mè adek, nakun nwò kóp acèl nòn. 45 Cè èn odwogo both èlùbkòrè èka openyogì nì, "Un pod ininò èka itye ka yweo unu? Nèn unu, caa onyingo na cwòk, èka Wod ka Dhanò ebino miò òkò ì cing èbal. 46 Yaa unu malò! Eru acidhu! Nèn, dhanò na bino ketho òròrò ì koma dong cwòk!" 47 Í karè na Yecu pod tye ka twak, Yuda n'obedo ngat acèl ì kin èkwèna apar wie ariò othuno. Èn obino kì lwak na pol n'òmakò gini pele abadè èka ludhi. Èlamdhòk na dito èka edong ka lwak ènè oorogì. 48 Won òròrò onwongo otyeko dong yùbò anyuth kòdgi nì: "Ngat na an abino nòdhò leme, èn ènòn, mak unu èn." 49 Cücùth Yuda obino both Yecu èka okobo nì, "Apwony, itye!" Cè ònòdhò leme. 50 Yecu okobo both Yuda nì, "Okona, tím gin na in ibino mè tímò." Cè gín obino opodho ì kom Yecu, èka òmakò gini èn òkò. 51 Èntò ngat acèl n'onwongo tye gini kì Yecu kanya acèl òryèò cingè cè òwòdhò pala abadè mèrè, onguno kì ith atic k'Alamdhòk na Dit. 52 Cè Yecu okobo bothe nì, "Dwòk pala abadèni ì kabedo mèrè, pièn jò kibèc na makò gini pala abadè, bino thòò gini kì pala abadè. 53 Un ithamò nì an ba atwèrò lègò Apapna èk oor nina emalaika na löò dul mwony apar wie ariò òkò ì caa nì? 54 Èntò Còc na Leng na kobo nì myero òtìmèrè nì kòman bino cobere nìngò?" 55 Í caa nòn Yecu okobo both lwak nì, "Un ibino botha kì pala abadè èka ludhi mè makòna, na calò ibino unu ì kom ayak? Ninò kibèc an abedo ì dyekal òt k'Obanga mè pwony, èka un ba imaka unu. 56 Èntò man kibèc òtìmèrè èk kóp

n'edwarpiny öcöö ocobere." Cê ëlëbkörë kibëc öringö öwëkö ginî ën ökö. 57 Jö n'onwongo ömakö ginî Yecu otero ën yo both Kayapa, Alamdhök na Dit, kanya onwongo epwony cik ëka edong öcökëré ginî ië. 58 Ëntö Petero obedo ka lübö kör Yecu kî cecen, naka othuno i dyekal k'Alamdhök na Dit. Kinge na Petero ödönyö i dyekal, ën obedo piny kanya acël k'ëkürpiny më nënö gin na bino timërë. 59 Ëlamdhök na dito ëka athuko më öd okiko k'edong kibëc onwongo tye ginî ka rangö caden më twodo i kom Yecu ëk enek ginî ën ökö. 60 Ëntö gin ba onwongo köp mörö, kadî bed ecaden më twodo na pol obino anyim. Më ajiki mërë jö arïö obino ginî anyim, 61 ëka okobo ginî nî, "Dhanö ni okobo nî, 'An atwërö muko öt k'Obanga ëka agërö ökö i ninö adek." 62 Cê Alamdhök na Dit öya malö ëka okobo both Yecu nî, "In ba itwërö gamö köp mörö? Kit caden mëné ene na jö ni okelo k'adoth ködë i komi?" 63 Ëntö Yecu öling alinga. Alamdhök na Dit okobo ninë nî, "An amitö ikwong kwong kî nyíng Obanga na kwö: Kob niwa ka in ëné Meciya, Wod k'Obanga." 64 Yecu ögamö ninë nî, "Eyo, kite na in ikobo ködë. Ëntö an akobo niwu nî cakërë kobedini un ibino nënö Wod ka Dhanö n'obedo i nget cing më kucem ka Won Twër ëka na tye ka bino kî pöl ginî më polo." 65 Cê Alamdhök na Dit öyëcö böng mërë ëka okobo nî, "Ën ötwakö köp më yanyö Obanga! Píngö onu döki ëmitö caden nökënë? Kobedini un iwinyo ayeny na ën öyanyö k'Obanga. 66 Ngö na un ithamö?" Gin ögamö nî, "Bal mërë römö ninë thöö." 67 Cê gin öngölö laö dhögi i wangë ëka ëgöö ën. Jö mökö odhongo ën 68 nakun kobo ginî nî, "In ibedo Kiricito. Tuc niwa nga n'ogoi?" 69 Petero onwongo tye yökö, obedo piny i dyekal. Cê atic na nyakö obino bothe ëka okobo ninë nî, "In thon onwongo itye kanya acël kî Yecu më Galilaya." 70 Ëntö Petero ökwërö ökö i nyim jö kibëc. Ën okobo nî, "An ba angeo gin na in itye ka twakö." 71 Cê Petero öcidhö yökö i dhö wangkac, atic na nyakö nökënë döki önënö ën, cê okobo both jö n'onwongo tye ginî kunön nî, "Dhanö ni onwongo tye kanya acël kî Yecu më Najaret." 72 Petero döki ökwërö ökö, nakun kwongere nî: "An ba angeo ëcwö non!" 73 Kinge caa na nönök, jö n'onwongo ocung ginî kany nön obino ginî both Petero ëka okobo nî, "Adyer, in ibedo ngat acël i kingi, piën kite na in itwak ködë nyutho ökö." 74 Cê i caa nön, Petero öcakö kwongere nakun kobo nî, "Ba angeo ëcwö ni." Cücüth thwön gwënö okok. 75 Cê Petero opo i köp na Yecu ötwakö: "Na bara thwön gwënö okok, in ibino kwëröna wang adek." Cê öcidhö yökö ëka okok kî cwer cwinny rwök.

27 Kodiko cön na piny tye ka ruu, ëlamdhök na dito kibëc ëka edong ka lwak öyübö ginî köp më neko Yecu. 2 Gin otweo Yecu, otero ginî ëka ëmiö ën both Pilato n'obedo alöc më Roma. 3 Í karë na Yuda, n'oketho örörö i kom Yecu, önënö nî ëngölö köp më thöö i wie, ën ongut ëka ödwökö ciling pyer adek na nyige both ëlamdhök na dito ëka edong, 4 nakun kobo nî, "An abalö më ketho örörö i kom dhanö n'ope kî bal." Gin ögamö ninë nî, "Manön obedo köpwa? Manön obedo pëköni." 5 Cê Yuda obolo ciling piny i öt k'Obanga ëka ödönyö yökö. Cê öcidhö ödërë ökö. 6 Ëlamdhök na dito ökwanyö ginî ciling ëka okobo ginî nî, "Cik ba yeo nî myero eketh ciling ni i canduk lim më öt k'Obanga, piën obedo ciling më remo." 7 Cê gin öyübö köp kanya acël, ëka otio ginî kî ciling më wilö pwodho k'acwe agulu, ëk obed kanya eiko erok ië. 8 Manön ëné ömiö ecwodo pwodho nön nî Pwodho më Remo thuno ködë naka tin. 9 Cê köp n'onwongo adwarpiny Jeremia ötwakö ocobere: "Gin otero ciling pyer adek na nyige, wel na jö më Icarael onwongo öngölö i kome, 10 cê gin otio ködë më wilö pwodho k'acwe agulu kite na Rwoth öcika ködë." 11 Yecu ocung i nyim alöc më Roma n'openyo ën nî, "In ëné rwoth k'Eyuda?" Yecu ögamö nî, "Eyo, kite na in ikobo ködë." 12 Ëntö i karë n'ëlamdhök na dito ëka edong odotho ginî Yecu, ën ba ögamö gin mörö. 13 Cê Pilato openyo Yecu nî, "In ba itye ka winyo adoth na gin odothi ködë?" 14 Ëntö Yecu ba ögamö köp mörö, kadî k'adoth mörö acël—man ömiö alöc ouro rwök. 15 Í karama kibëc më Poth, alöc onwongo gönyö amabuc acël both lwak, ngat mörö kékën na gin mitö. 16 Í karë nön onwongo tye amabuc mörö n'engeo rwök, na nyíngë Baraba. 17 Cê i karë na lwak öcökërë ginî kanya acël, Pilato openyogi nî, "Nga na un imitö nî agöny niwu, Baraba onyo Yecu n'ecwodo nî Kiricito?" 18 Pilato onwongo ongeö nî gin ömiö Yecu bothe pi nyeko. 19 Í karë na Pilato obedo i wi then më ngölö-köp, dhakö mërë ooro köp mörö bothe: "Kür itim gin mörö i kom dhanö nön n'ope kî bal, piën tin i wang lek anënö can na dit rwök pîrë." 20 Ëntö ëlamdhök na dito ëka edong öcüpö ginî lwak më penyo pi Baraba, ëk enek Yecu ökö. 21 Alöc döki openyogi nî, "Nga kî jin kö arïö ni na un imitö nî an agöny niwu?" Gin ögamö nî, "Baraba." 22 Cê Pilato openyogi nî, "Ngö na an myero dong atim kî Yecu n'ecwodo nî Kiricito?" Gin kibëc ögamö nî, "Gur ën i kor yath ariä!" 23 Pilato openyogi nî, "Píngö? Bal ngö na ën ötimö?" Ëntö lwak öwöö ginî rwök nî, "Gur ën i kor yath ariä!" 24 Í karë na Pilato önënö nî ba döki ërömö timö gin mörö, ëka wöö onwongo tye ka mëdërë amëda, cê ökwanyö pii, ölwökö kî cingë i

nyim lwak éka okobo ní, “Bal më remo ka dhanö ni ba bino bedo i wia, manön bino bedo pëköwu!” 25 Lwak kibëc ôgamö ní, “Remo mëre obed i wiwa éka i wi ëthinöwa!” 26 Cë Pilato ôgönyö Baraba nigí. Éntö ën ömïö epwodo Yecu kí del, éka ömïö ën bothgi ëk egur i kor yath ariá. 27 Cë acikari k'alöc otero giní Yecu i Praitorion, éka ôgürö giní ën dyere. 28 Gín ôgönyö böngü mëre éka oketho giní böngü na kwar i kome. 29 Cë öyübö giní tok öküdhö, éka eketho i wie. Gín oketho lüth i cingé më kucem éka orumo cöng-gí piny i nyime, nakun ëngalö ën ní, “Örem, rwoth k'Eyuda!” 30 Gín öngülö laö dhögí i kome éka ökwanyö giní lüth cë ëgöö kí wie. 31 Kinge na gín dong otyeko ngalö Yecu, cë gín ôgönyö böngü na kwar ökö kí i kome, éka eketho böng mëre i kome. Cë gín otero ën më guro i kor yath ariá. 32 I karé n'onwongo gín tye ka donyo yökö, oromo giní k'ëcwö mörö më Cirene na nyingé Cimon, cë ödiö giní ën tètëk më tingo yath ariá ka Yecu. 33 Gín othuno i kabedo n'ecwodo ní Gölgötha (na gönyö ní Kabedo më Cogo Wic). 34 Acikari ömïö Yecu kóngö ölöc n'erubo kí yath na kéc; ëntö kinge na ën öbüllö, Yecu ökwërö madhö ökö. 35 Kinge na dong gín oguro Yecu i kor yath ariá, obolo giní kwir më poko böng mëre. 36 Cë gín obedo piny kunön më kürö ën. 37 Oguro giní köp më adoth na gín odotho ën kódë malö i ka wie, n'ëcöö ní, “Man ënë Yecu, Rwoth k'Eyuda.” 38 Ekwoe ariö onwongo eguro kanya acél kódë, ngat acél yo cingé kucem, éka ngat acél yo cingé kucem. 39 Jö n'onwongo tye ka wok i ngete obedo giní ka yanyö ën, yengo wigí, 40 éka kobo giní ní, “In ikobo ní ibino muko öi k'Obanga ökö, cë igërö i ninö adek, lari keni éka idhi piny kí kor yath ariá, ka in ibedo Wod k'Obanga!” 41 Ëlamdhök na dito, epwony cík éka edong thon önywarö giní Yecu. 42 Gín okobo ní, “Ën ölarö jö nökenë, ëntö ën ba twërö laré kënë! Ën obedo rwoth më Icarael! Wëk ën obin piny kí i kor yath ariá, cë wan ebino yee ën. 43 Ën geno Obanga éka kobo ní ën ebeto Wod k'Obanga. Wëk Obanga ölar ën kobedini ka mitö.” 44 Ekwoe n'onwongo eguro kanya acél kódë thon öyanyö giní ën. 45 Cakërë caa abicél më kiceng më thuno kódë naka caa abungwën, piny ocido ökö na cöl i wi lobo kibëc. 46 I kin caa abungwën më kothyeno Yecu okok kí dwön na longo ní, “Eloi, Eloi, lama cabaktani?”—na gönyö ní, “Obangana, Obangana, pingö iwëka ní köman?” 47 I karé na jö mökö n'ocung kunön owinyo, gín okobo ní, “Ën tye ka cwodo Eliya.” 48 Cücüth dhanö acél öringö ökwanyö amor, cë olutho i kóngö ölöc na wac, örwakö i wi lüth, éka ömïö both Yecu ní ömadhi. 49 Éntö jö nökenë okobo ní, “Wëk unu ën

kënë! Eru enenu ka Eliya twërö bino më larö ën.” 50 Yecu okok döki kí dwön na longo, cë öthöö ökö. 51 I caa nön, böngü katein na tye i öt k'Obanga öyëc opokere ökö i dul ariö cakërë kí malö naka piny. Piny oyengere éka kite öbaré giní ökö. 52 Lyene öyabërë ökö éka kom jö na leng na pol n'onwongo öthöö ocer giní ökö. 53 Odonyo giní ökö kí i lyene éka kinge cer ka Yecu öcüdhö giní i Jerucalem cë onyuthere giní both jö na pol. 54 I karé n'Adit na löö acikari kí jö n'onwongo tye kódë më kürö Yecu önenö giní lworo rwök, cë okobo giní ní, “Adyer, ën onwongo obedo Wod k'Obanga!” 55 Mon na pol onwongo tye giní kunön na neno giní kí cecen. Gín onwongo ölübö kör Yecu kí i Galilaya më könyö ën. 56 I kin mon nön giní onwongo tye ië Maria më Magadala, Maria aya ka Yakobo éka Yocepu, éka aya k'awope ka Jebedayo. 57 I karé na piny dong cido, dhanö mörö më Arimataya n'obedo alönyö na nyingé Yocepu obino, ën thon onwongo obedo alübkör Yecu. 58 Ën öcüdhö both Pilato cë ökwaö kom Yecu éka Pilato öcükö ní ëk ëmii bothe. 59 Yocepu ökwanyö kom Yecu, cë oboo ökö kí böngü na leng, 60 éka opyelo i bur lyél mëre na nyen, na ën onwongo ogworo i kidi. Ën ölorö kidi na thwönë i dhö lyél, éka öya öcüdhö ökö. 61 Maria më Magadala éka Maria nökenë ca onwongo obedo giní kunön n'opimere kí lyél. 62 Kodiko mëre, na ënë ninö na lübö Ninö më Yübërë, ëlamdhök na dito éka Eparicayo öcökërë giní i nyim Pilato. 63 Gín okobo ní, “Adwong, wan epo ní i karé na ën pod kwö, wan ewinyo ka abwöl jö nön kobo ní, ‘Kinge ninö adek an abino cer döki.’ 64 Cë myero imii cík ëk ëgwök lyél na bër naka i ninö më adek ëk kür ëlúbkörë öcüdhö giní ökwäl kome ökö, cë okob giní both lwak ní ën ocer ökö kí i kin jö n'öthöö. Bwöl më ajiki ni bino bedo na rac na löö bwöl më acél ökö.” 65 Pilato ôgamö ní, “Ter unu acikari n'obedo giní ëkürpiny. Cidh igwök unu na bër rwök kite na un itwërö kódë.” 66 Cë öcüdhö giní më kürö dhö lyél na bër nakun mwönö giní anyuth i kom kidi éka eketho ëkürpiny.

28 Kinge Cabit k'Eyuda, i kin keko i ninö na lübö cabit k'Eyuda, Maria më Magadala éka Maria nökenë öcüdhö giní më nënö lyél. 2 Athura oyeyeng na dit oyengo piny, piën malaika ka Rwoth n'öya kí i polo obino piny cë othwaro kidi ökö kí i dhö lyél éka obedo i wie. 3 Malaika nön onen na ryëny calö lüth köth, éka böng mëre onwongo tar calö pëë. 4 Ëkürpiny obedo giní kí lworo rwök i karé na gín önenö malaika éka komgi ömyél cë ödökö giní calö

jö n'öthö. 5 Ĕntö malaika okobo both mon nĩ, "Kür ibed unu kĩ lworu, piĕn an angeo nĩ un itye ka rangö Yecu n'onwongo eguro ĩ kor yath ařia. 6 Ĕn ba tye kany; ĕn ocer ökö, kite na ĕn okobo. Bin ĩnen unu kanya ĕn onwongo obuto iĕ. 7 Ćidh unu piöpiö ĕk ikob unu both ĕlúbkörĕ: 'Ĕn ocer ökö kĩ kin jö n'öthö, ĕka ĕn tye ka Ćidhö anyim niwu yo Galilaya. Un ibino nĕnö ĕn kĩ kunön.' Po unu ĩ kom ngö na an akobo niwu." 8 Ćĕ mon öbünyö yaa ökö piöpiö kĩ ĩ wi lyĕl kĩ lworu ĕka kĩ yom cwiny na thwönĕ, Ćĕ öřingö ģini mĕ Ćidhö kobo both ĕlúbkörĕ. 9 Athura Yecu oromo köđġi, Ćĕ omothogĩ nĩ, "Kuc obed kodwu!" Ģin obino bothe, ömakö ģini tyĕnĕ Ćĕ öwörö ģini ĕn. 10 Ćĕ Yecu okobo nĩġi nĩ, "Kür ibed unu kĩ lworu. Ćidh ikob unu both utmegona ĕk öĆidh ģini yo Galilaya; Ćĕ ģin bino nĕnöna kĩ kunön." 11 ĩ karĕ na mon tye ka woth ĩ yoo, ĕküřpiňy mökö öĆidhö ĩ pacö ĕka ödwökö ģini řipot both ĕlamdhök na dito ģin na kibĕc n'ötĕmĕrĕ. 12 ĩ karĕ n'ĕlamdhök na dito öĆökĕrĕ ģini kanya acĕl k'edong, Ćĕ öyübö ģini köp mĕ miö Ćilĕng na thwönĕ both acikari, 13 nakun kobo ģini bothġi nĩ, "Kob unu both lwak nĩ, 'Ĕlúbkörĕ obino ģini kiwor Ćĕ ökwalö ģini kome ĩ karĕ n'onwongo wan ĕninö ökö.' 14 Ka alöc bino winyo köp ni, Ćĕ wan ebino kobo ninĕ, ĕk can mörö kür opodh ĩ komwu." 15 Ćĕ acikari ögamö ģini Ćilĕng, ĕka öĕimö ģini kite n'ĕĆiköġi ködĕ. Köp ni obedo kĕth ĩ kin Eyuda othuno ködĕ naka tin. 16 Ćĕ ĕlúbkörĕ apar wie acĕl öĆidhö ģini yo Galilaya, ĩ wi kidi na Yecu onwongo okobo bothġi mĕ Ćidhö iĕ. 17 ĩ karĕ na ģin önenö Yecu, öwörö ģini ĕn; ĕntö jö mökö obedo ka kalakala. 18 Ćĕ Yecu obino bothġi ĕka okobo nĩ, "Twĕř kibĕc na tye ĩ polo ĕka ĩ wi lobo etyeko dong miö ökö botha. 19 Pĩ manön Ćidh unu dong ĕk ilök unu jö mĕ rok kibĕc ödök ģini ĕlúbköra, baticagĩ unu kĩ nyĕng Apap, ĕka Wod ĕka Tipo Naleng, 20 pwony unugĩ mĕ gwökö ģin na kibĕc na an atyeko Ćiköwu ködĕ. An atye kodwu karĕ kibĕc, naka ĩ ajiki piňy." (aiön g165)

Marako

1 Man ënë acaki më Emuth na Bër i kom Yecu Kiricito, Wod k'Obanga. **2** Kite n'ëcöö ködë i buk k'adwarpiny lcaya: "Obanga okobo ni, 'An abino oro aorna i nyimi, na bino yübö yoo nini.'" **3** Dwön dhanö mörö tye ka redo i thim ni, 'Yüb unu yoo pi Rwoth, mi i unu yoo ocung atir ninë.'" **4** Aor ni onwongo obedo Jon Abatica. Ën onwongo tye i thim ëka ötitö ni jii myero ebaticagi më nyutho ni gin dong ongut ökö ki i kom balgi ëka ölökerë gini both Obanga ëk ötim nigü kica. **5** Jö na pol më lobo Yudea ëka Jerucalem obino gini both Jon. Gin onwongo tuco balgi ëka Jon baticagi i kulo Jordan. **6** Jon onwongo ruko böng n'ëyübö ki kom yer kinaga, tweo wang pyërë ki del, camö bonyo ëka mör kic më thim. **7** Jon ötitö both jii ni, "Ngat mörö ute na tye ka lübö köra, ën pürë tük löa ökö. An ba apora më gungo piny ëka më gönyö thöl wörë. **8** An abaticawu ki pii, ëntö ën bino baticawu ki Tipo Naleng." **9** I karë nonu Yecu öya ki i Najaret i lobo më Galilaya ëka Jon obatica ën i kulo Jordan. **10** Na Yecu pod donyo malö ki i pii, cücüth ën önönö polo öyabërë ëka Tipo Naleng opye i kome na cal k'amam. **11** Ëka dwön mörö öya ki i polo na kobo ni, "In ënë Woda më amara, cwinya yom i komi." **12** Cücüth Tipo Naleng otero Yecu i thim, **13** kanya ën obedo ië pi ninö pyer angwën nakun Catan tëmö ën. Leeni na ger onwongo thon ut kunön ëka emalaika obedo gwökö ën. **14** I karë na dong etweo Jon i buc, Yecu obino yo Galilaya nakun titö köp i kom Emuth na Bër n'öya ki both Obanga. **15** Ën okobo ni, "Karë dong örömö, Ker k'Obanga dong cwök. Ngut unu ëka iyee unu Emuth na Bër!" **16** I ninö mörö acël na Yecu onwongo tye ka woth i nget Nam më Galilaya, ën önönö ëcik rëc ariö, Cimon ëka ömin mërë Anderiya, bolo gini böögü i pii. **17** Yecu okobo bothgi ni, "Bin ilüb unu köra, ëka an abino miöwu idökö ëmak jii nakaka rëc." **18** Cücüth gin öwëkö böögü ëka ölübö gini kör Yecu. **19** I karë na ën öcidhö anyim na nönök, önönö Yakobo ëka ömin mërë Jon, ëthiin ka Jebedayo, n'obedo gini i yeya yübö böögü. **20** Ëka cücüth Yecu ocwodogi cë öwëkö gini apapgi Jebedayo i yeya ki jö n'onwongo epangogi apanga ëka ölübö gini ën. **21** Yecu ëka ëlübörë öcidhö gini yo Kaperanaum, cücüth i ceng Cabit k'Eyuda ën ödönyö i cinagoga ëka öcakö pwony. **22** Jii obedo ki ur i kom pwony mërë, piën opwonyo na calö ngat n'onwongo ut ki twër, na path ki kite n'epwony cik pwonyo ködë. **23** Cücüth dhanö mörö onwongo tye i cinagogagi ki tipo na rac ëka öcakö redo ni, **24** "Kara

imittö ngö ki bothwa, Yecu më Najaret? In ibino më tyekowa ökö? An angeo ngat na in ibedo—ngat na Leng n'Obanga ooro." **25** Ëntö Yecu ocoko nakun kobo ni, "Ling ökö, ëka donyi ökö ki i kome!" **26** Tipo na rac ömiö ën öryërë ëka oredo rwök cë öya ökö ki i kome. **27** Jö kibëc obedo gini ki ur rwök nakun penyere gini kën-gi ni, "Man ngö? Pwony na nyen na ut ki twër! Ën coco naka thon tipo na reco, ëka winyo gini ën." **28** Emuth i kom Yecu ökëth örömö kabedo n'ögürö lobo më Galilaya kibëc. **29** Cücüth na Yecu dong öya ökö ki i cinagoga, öcidhö gin ki Yakobo ëka Jon yo pacö ka Cimon ëka Anderiya. **30** Marö ka Cimon onwongo obuto piny, na two lyetho ömakö ëka cücüth gin okobo köp i kome both Yecu. **31** Ën dong öcidhö bothe, ömakö cingë, ëka otingo malö. Two lyetho öya ökö ki i kome ëka öcakö yübö nigü cem. **32** Kothyeno nön na ceng dong dönyö, jii okelo etwoe kibëc bothe ëka jö na cene ömakögi. **33** Ëka jö kibëc më pacö nön ögürë gini i dholokek. **34** Cë Yecu öcangö jö na pol n'onwongo ut gini ki koth twoe na papath, ëka öryëmö cene na pol, ën ba oyeo ni cene më twak piën gin onwongo ngeo nga na ën obedo. **35** Kodiko cön na piny pod cöl, Yecu öya cë öcidhö yo kanyalik ëka obedo i lëga kunön. **36** Ëntö Cimon ëka ewodhe öcidhö gini më rangö ën. **37** I karë na gin onwongo Yecu, gin okobo ninë ni, "Jö kibëc tye ka rangöni." **38** Ëntö Yecu okobo nigü ni, "Eru ëcidh unu i peci nökenë ëk an thon atit nigü köp. Manön ënë gin n'ömiö an abino." **39** Cë ën owotho i Galilaya kibëc nakun titö köp i cinagogagi ëka ryëmö cene. **40** Ecwö mörö na ut ki two dhöb obino cë orumo cöngë both Yecu, nakun kwaö ën ni, "Ka imittö, itwërö miöna bedo na leng." **41** Kica ömakö Yecu cë öryëö cingë ogudo ëka okobo ninë ni, "An amitö, komi dong obed na leng!" **42** Cücüth dhöbü orwenyo ökö ki i kome ëka ëmiö ödökö na leng. **43** Cë Yecu ömiö ën öcidhö nakun cikö na tük ni, **44** "Kür ikob both ngat mörö ngö n'ötimërë. Ëntö cidhi inyuthiri both alamdhök ëka imii tyër pi bedoni na leng na lübërë ki cik na yam Muca öcikö pi jö n'ëcangögi ki i two dhöbü. Man bino bedo caden both jö kibëc ni in emii idökö na leng." **45** Ëntö ën öcidhö ëka örwëö ngö n'ötimërë both jö kibëc. Na calö adwogi ka ngö n'ötimërë, ömiö Yecu ba dökü ödönyö i pacö na kome nen ëntö obedo yökö kanyalik, cë jii ki i kabedo kibëc ömëdërë gini më bino bothe.

2 Kinge ninö na nönök, Yecu dökü odwogo i Kaperanaum, jii owinyo ni ën odwogo pacö. **2** Lwak na pol öcökërë gini kanya acël na kabedo ödökö na d'ing naka i dholokek, ëka ën ötitö köp k'Obanga

bothgi. 3 Cē cwō angwēn obino n'otingo gini dhanō na kome okwe bothe. 4 Gin onwongo ba rōmō tero ēcwō ni both Yecu piēn lwak onwongo opong rwōk. Otuco gini wi ōt ki malō n'opimere ki kanya Yecu onwongo ut iē. Cē gin olwao ēcwō na kome okwe n'obuto i ōkēka piny i nyim Yecu. 5 I karē na Yecu ōnēnō yeegi, okobo n'ēcwō na kome okwe ni, "Woda, balni dong ēwēkō ōkō." 6 Ēntō epwonye mōkō mē cik ka Muca onwongo obedo kany nōn nakun penyere gini ki i cwinygi kēn-gi ni, 7 "Pīngō dhanō ni twak ni kōman? Ēn tye ka yanyō Obanga! Obanga kēkēn ēnē twērō wēkō bal!" 8 Cūcūth Yecu ongeō ki i cwinye ngō n'onwongo gin tye ka thamō, ēka openyogi ni, "Pīngō ithamō unu kōp ni ki i cwinywu? 9 Mēnē na yot, mē kobo both dhanō na kome okwe ni, 'Balni dong ēwēkō ōkō,' onyo ni, 'Yaa malō, ikwany ōkēkani, ēka icak woth?' 10 Ēntō an amitō inge unu ni, Wod ka Dhanō ut ki twēr i wi lobo mē wēkō bal." Cē Yecu okobo both dhanō na kome okwe ni, 11 "An akobo nini, yaa malō, kwany ōkēkani ēka icidh yo pacō." 12 Ēn ōya malō, ōkwanyō ōkēka mērē ēka odonyo yōkō na gin kibēc tye ka nēnō. Jō kibēc ouro ēka ōpakō gini Obanga na kobo gini ni, "Wan anaka yam bara ēnēnō gin mōrō na calō man!" 13 Yecu dōki ōcidhō i dhō Nam mē Galilaya. Lwak na pol obino bothe ēka ēn ōcakō pwonyogi. 14 Na Yecu onwongo tye i woth, ōnēnō Lebi wod k'Alipayo obedo i ōd cōkō ocoro mērē. Yecu okobo ninē ni, "Lūb kōra." Cē Lebi ōya malō ēka ōlūbō kōrē. 15 Na Yecu onwongo ut i cem i ōt ka Lebi, ēcōk ocoro ēka ēbal na pol onwongo tye i cem kanya acēl kōdē ēka ēlūbkōrē. Jō na pol onwongo tye n'ōlūbō gini kōr Yecu. 16 I karē n'epwony cik ka Muca n'obedo Eparicayo ōnēnō gini ēn ka cemo k'ēbal ēka ēcōk ocoro, gin openyo ēlūbkōr Yecu ni, "Pīngō ēn cemo k'ēcōk ocoro ēka ēbal?" 17 I karē na Yecu owinyo kōp ni, ēn okobo nigī ni, "Pathi jō na komgi yot ēnē mītō daktar, ēntō etwoe. An ba abino mē cwodo jō na kitegi atir ēntō ēbal." 18 I karē mōrō n'onwongo ēlūbkōr Jon Abatica ēka Eparicayo ut gini i rio kec, jō mōkō obino gini both Yecu ēka openyo ēn ni, "Pīngō ēlūbkōr Jon Abatica ēka ēlūbkōr Eparicayo rio gini kec, ēntō megi ba rio kec?" 19 Yecu ōgamō ni, "Wele k'anyom twērō rio kec n'anyom tye kōdgi kanya acēl?" Ba twērō gini rio kec n'anyom tye kōdgi kanya acēl. 20 Ēntō karē bino thuno n'ebino kwanyō anyom ōkō ki bothgi, cē gin dong bino rio kec i ninō nōn. 21 "Ngat mōrō ope na dapō bōngū na nyen i kom bōngū n'otii, cē ka ōtīmō, bōngū na nyen bino yēcō bōngū n'otii ōkō cē mīō kanya ōyēc bedo na thwōnē. 22 Ēka ngat mōrō ope na pīkō kōngō ōlōk na nyen i ocwe na cōn. Ka

ōpikō, cē kōngō ōlōk bino yēcō ocwe ōkō, kōngō ōlōk bino ōny ēka ocwe thon bal ōkō. Ēntō kōngō ōlōk na nyen myero ēpiki i ocwe na nyen." 23 I ninō mōrō acēl mē ceng Cabit k'Eyuda, na Yecu onwongo tye ka wok k'ēlūbkōrē i pwodho bēl, ēlūbkōrē ōcakō ridhō with bēl. 24 Eparicayo okobo both Yecu ni, "Nēn, pīngō gin tye ka tūrō cik i ceng Cabit k'Eyuda?" 25 Ēka Yecu okobo nigī ni, "Un ba ikwanō ki i Cōc na Leng ngō na Daudi ōtīmō i karē na kec oneko ēn ēka ewodhe? 26 Ēn ōdōnyō i ōt k'Obanga i karē na Abiathar onwongo obedo Alamdhōk na Dit ēka ōcamō ogati n'ētyērō both Obanga na yam cik ōkwērō ni dhanō mōrō kūr ōcam na path k'ēlamdhōk kēkēn. Ēn thon ōmīō nōkēnē both ewodhe." 27 Cē Yecu okobo nigī ni, "Ceng Cabit onwongo ēyūbō pi dhanō, pathi dhanō pi ceng Cabit. 28 Pi manōn Wod ka Dhanō obedo Rwoth, naka thon mē ceng Cabit."

3 I ninō mōrō acēl mē ceng Cabit k'Eyuda, Yecu dōki ōdōnyō i cinagoga ēka ēcwō na badē okwe onwongo ut kunōn. 2 Jō mōkō onwongo ut gini kunōn mē nēnō ka Yecu twērō cangō ēcwō ni i ceng Cabit ēk enwong gini yoo mē dotho ēn. 3 Yecu okobo both ēcwō na badē okwe ni, "Yaa malō ēk icung i nyim jii." 4 Cē Yecu okobo bothgi ni, "Cik yeo i ceng Cabit ni ētīm gin mōrō na bēr onyo na rac, ēlar kwō onyo enek ōkō?" Ēntō gin ōling alinga. 5 Ēn ōnēnōgi k'akēmō ēka cwinye ocwer pi nwang cwinygi. Yecu okobo n'ēcwō ni, "Ryē badi." Ēn ōryēō badē cē ōcang ōkō. 6 Cē Eparicayo odonyo gini yōkō cūcūth mē yūbō kōp ki jō na cwakō Erode kite na myero enek ki Yecu. 7 Yecu k'ēlūbkōrē ōya cē ōcidhō gini yo dhō nam, ēka lwak na pol n'ōya ki i lobo Galilaya, Yudea, 8 Jerucalem, Idemea, kukidē mē kulo Jordan, ēka ki i lobo n'ōrikō Turo ki Cidon ōlūbō gini kōrē. I karē na lwak na pol owinyo gini gin na kibēc na ēn obedo ka tīmō, gin obino bothe. 9 Yecu okobo n'ēlūbkōrē ni ōyūb gini yeya ninē, ēk kūr lwak ōdiē. 10 Ēn onwongo ōcangō jō na pol i ninō nōn, cē jō kibēc na two onwongo dirē gini mē gudo ēn. 11 Ka tipo na reco ōnēnō Yecu, podho gini piny i nyime ēka kok gini ni, "In ibedo Wod k'Obanga." 12 Ēntō Yecu ōcikō tipo na reco ni kūr okob gini ni ngat mōrō nga na ēn ebeto. 13 Kinge manōn Yecu ōcidhō i wi kidi ēka ocwodo jō n'onwongo ēn mītō woth kōdgi ēka obino gini bothe. 14 Ēn ōyērō jō apar arīō ēka ocwodogi ni ēkwēna ēk owoth kōdē kanya acēl, ēka eorgi mē cidhō tītō kōp k'Obanga, 15 ēka mē bedo ki twēr mē ryēmō cene. 16 Man ēnē jō apar arīō na ēn ōyērō: Cimon (na ēn ōcakō nyingē ni Petero), 17 Yakobo ēka ōmīn mērē Jon, awope ka Jebedayo,

(ëntö Yecu ömïögï nyíng nî, Boanergi, na tyên kôp mërê nî, “Jô na mor kamê kôth.”) 18 Anderiya, Pilipo, Batulumayo, Matayo, Tomaci, Yakobo wod k’Alipayo, Tadeo, Cimon (dhanô na mítö löckên) 19 ëka Yuda lkariot n’oketho örörö i kom Yecu. 20 Cê Yecu ödönyö i ôt ëka lwak na pol obino örikö ën dôki. Ën ëka ëlûbkörê onwongo ba twërö gîni nwongo caa më cem. 21 I karê na wede mërê owinyo ngö n’ötímërê, cê obino gîni më makö Yecu piên gîn ôthamö nî, “Ën opo ökô.” 22 Epwony cik ka Muca mökö öya ki i Jerucalem na kobo gîni nî, “Ën ut ki Belijebul, adwong ka cene. Kanya ën nwongo têkö ki ië më ryëmö cene.” 23 Cê Yecu ocwodogï ëka ötwak ködgi ki carolok nî, “Catan twërö ryëmö Catan niingö? 24 Ka ker opokere ië ariö, ker nön ba twërö cung. 25 Ëka ka jö më öt opokere ië ariö, jö më öt nön ba twërö cung. 26 Ëka ka Catan opokere cê ölwényö i kome kënë, ën ba twërö cung, ajiki mërê nwongo dong othuno. 27 Ngat mörö ope na twërö dönyö i ôt ka ngat na tæk më yakö jami mërê, thwara ka ën öcakö tweno dhanô na tæk ni ökô ëka dong cakö yakö jami ki i ödê. 28 An akobo niwu köp adyer nî, bal kibêc na dhanô tímö ëka ayeny n’ëyanýö k’Obanga ërömö tímö kica, 29 ëntö ngat mörö na yanyö Tipo Naleng ba ebino tímö ninê kica piên nwongo ötimö bal na bedo na twal.” (aiön g165, aiönios g166) 30 Yecu okobo nigï piên gîn onwongo tye ka kobo nî, “Ën ut ki tipo na rac.” 31 Cê aya ka Yecu ëka utmegö mërê obino gîni. Gîn ocung yökö ëka eoro ngat mörö both Yecu i ôt, ëk obin yökö ötwak ködgi. 32 Lwak onwongo obedo nakun ögürö gîni Yecu i dyere, cê ekobo ninê nî, “Ayani ëka utmegoni ocung yökö tye gîni ka rangöni.” 33 Yecu ögamö nigï nî, “Nga ënê obedo ayana ëka utmegona?” 34 Cê önênö jö n’obedo piny n’ögürö ën dyere ëka okobo nî, “Man ënê ayana ëka utmegona. 35 Ngat mörö na tímö ngö n’Obanga mítö, ënê ömëra, amëra, ëka ayana.”

4 Yecu dôki öcakö pwony i dhö Nam më Galilaya. Lwak na pol rwök öcökêrê bothe, cê ën öidhö i yeya ëka obedo ië nakun jii kibêc odong i dhö nam. 2 Yecu opwonyogï ki kôp na pol ki carolok nî: 3 “Winy unu! Apur mörö öcidhö më cwöönö kodhi mërê. 4 I karê na ën tye ka cwöönö kodhi, kodhi mökö ökir i dye yoo, ëka winy ödêdêpö ökô. 5 Kodhi nökenê ökir kanya obedo kitekite na ngöm nönök ië. Kodhi ni otuu piöpiö piên ngöm onwongo rëp. 6 Ëntö i karê na ceng öryëny öwangögï rwök, oner gîni ökô piên oriigi ba ödönyö na thuth. 7 Kodhi nökenê opodho i kin okudhi. Okudhi ödöngö ëka ödiögï cê ba önyakö nyige. 8 Kodhi nökenê opodho i ngöm na bër ödöngö

ëka nyige önyak, mökö pyer adek, mökö pyer abicël ëka mökö mia acël.” 9 Cê Yecu okobo nî, “Ngat na tye ki ithe më winyo, myero owiny.” 10 I karê na Yecu onwongo tye kënë k’ëlûbkörê apar ariö ëka jö nökenê, gîn openyo ën tyên carolok. 11 Ëka ën okobo nigï nî, “Müng më ker k’Obanga ëmiöwu. Ëntö both jö nökenê an atwak ködgi ki carolok, 12 ëk, “Ka gîn önênö, önên gîni ëntö ba bino gîni niang. Ka gîn owinyo, owinyo gîni ëntö gîn ba bino niang ië. Piên ka gîn ötimö, gîn bino lökêrê both Obanga, ëka ën bino tímö nigï kica.” 13 Cê Yecu openyogï nî, “Un ba iniang i tyên carolok ni? Un ibino niang i carolok nökenê kibêc niingö? 14 Apur cwö kodhi na ënê köp k’Obanga. 15 Kodhi n’opodho i yoo ocung pi jö na winyo köp k’Obanga, cê cücüth Catan bino kwanyö köp na gîn owinyo ökô. 16 Kodhi n’opodho kanya obedo kitekite, ocung pi jö na winyo köp k’Obanga ëka cücüth gamö gîni ki yom cwiny. 17 Ëntö kit na ba ut gîni k’orii n’ödönyö na thuth, ba bedo gîni ape. Podho gîni ökô cücüth ka tye gîni ki pêkö onyo ka eketho ayela i komgi pi yee köp k’Obanga. 18 Kodhi nökenê n’opodho i kin okudhi ocung pi jö na winyo köp k’Obanga, 19 ëntö par më kwö më lobo nî, marö lönyö, ëka miti më jami kibêc bino cê diö köp k’Obanga ökô ëka ba nyak gîni. (aiön g165) 20 Ëntö kodhi n’opodho i ngöm na bër cung pi jö na winyo ëka gamö köp k’Obanga. Gîn nyakö nyig-gï pyer adek, mökö pyer abicël onyo mia acël.” 21 Yecu okobo both lwak nî, “Ngat mörö ute na cwinyü tara cê ketho i the adita onyo i the ëtana ëka ba ketho i ka cibo tara? 22 Piên ba tye gin mörö n’ökanêrê na ba ebino ngeeno, ëka müng mörö ope na ba ebino kelo kanyalêr. 23 Ka ngat mörö tye ki ithe më winyo, myero ën owiny.” 24 Yecu thon okobo nigï nî, “Gwökêrê unu ki kom gin nî winyo unu. Gin na un ipimo ködê, ënê thon ebino pimo niwu ködê, ëka dôki ebino mëdö niwu. 25 Jö na tye ki gin mörö ebino mëdö nigï, ëka jö n’ope ki gin mörö ebino kwanyö naka thon gin mörö na tidi na gîn tye ködê ökô.” 26 Yecu ömêdêrê më kobo nî, “Ker k’Obanga cal k’apur n’öcwö kodhi i ngöm. 27 Kiceng ëka kiwor, na ën öninö onyo neno, nyig kodhi tuu ëka döngö, ëntö ën ba niang kit na nwongo ötimêrê ködê. 28 Ngöm miö nyig kodhi tuu ëka nyakö nyige kënë, më acël pote cakö donyo, cê wie yüberê, ëka ajiki mërê nyige cêk. 29 I karê na nyige öcêk, apur cakö bino ëka kaö ki pala, piên karê më kac nwongo örömö.” 30 Yecu dôki openyo nî, “Ngö na onu ebino poro ki Ker k’Obanga onyo carolok mênê na onu myero etii ködê? 31 Cal ki nyig kodhi karadali na ënê tidi rwök ki kin kodhi n’ëpidhö i ngöm. 32 Ëntö ka ëpidhö, döngö na thwönê rwök na löö kodhi nökenê

kibéc n'èpìdhò ì pwoḍho. Jangé ḍǒngò na boco, éka winy na ngwécò kí malò twèrò gèrò udigì cè yweo ì tipo méré." 33 Yecu òtītò kòp méré both lwak nakun tio kí carolok, okobo nìgì kite na gín twèrò niang kòḍé. 34 Èn ba okobo gín mòrò bothgì na ba otio kí carolok, èntò ka èn ut kènè k'èlùbkòrè, èn gònyò nìgì jami kibéc. 35 Ì nìnhò nòn na píny dong cido, Yecu okobo both èlùbkòrè nì, "Eru engolu nam yo lòka nam tung ca." 36 Cè gín otero Yecu ì yeya éka òcakò gínì wèkò lwak ì ngeegì. Yeya nòkènè thon onwongo tye kanya acèl kòḍé. 37 Éka yamò na ger obino ì nam. Pii na tingere malò òcakò ḍònyò ì yeya, éka yeya òcakò pong kí pii. 38 Ì caa nòn, Yecu onwongo tye ka nìnhò ì ngee yeya n'otheno wie k'athen wic. Èlùbkòrè ocoo èn èk òya malò, na redo gínì nì, "Apwony, in ba ìparò nì wan ècwòk lùny òkò ì pii?" 39 Yecu òya malò éka ocoko yamò cè okobo nì pii na tingere malò nì, "Lìng òkò! Cung moth!" Cùcùth yamò ocung òkò, éka jami kibéc òlìng moth. 40 Cè Yecu openyo èlùbkòrè nì, "Pìngò un ilwor? Un ba itye kí yee?" 41 Èlùbkòrè Yecu onwongo òḍòkò gínì na lwor òkò. Cè òcakò penyere gínì kèn-gì nì, "Ècwò nì ènè nga, na naka thon yamò éka pii na tingere malò winyò?"

5 Cè Yecu éka èlùbkòrè òngòlò Nam mè Galìlaya éka othuno gínì yo lòka nam mè lobo Gereca. 2 Ì karè na Yecu donyo yòkò kí ì yeya, dhanò mòrò na tye kí tipo na rac òya kí ì wi lyene mè romo kòḍé. 3 Dhanò ni onwongo bedo ì kin lyene éka ngat mòrò onwongo ope na twèrò tweno èn kadì kí jègèlè. 4 Pol karè etweo tyèné kí cìngè èntò caa kibéc èn codo jègèlè éka tūrò nywenyo òkò kí ì tyèné. Ngat mòrò onwongo ope na tèk na twèrò lōñò èn. 5 Karè kibéc kiceng éka kiwor èn bedo ì kin lyene éka ì wi kite nakun kok, éka ngòngòlò kome kènè kí kite. 6 Ì karè na èn ònènhò Yecu kí kanya bobor, òrìngò bothe cè orumo còngè ì nyime. 7 Èn òcakò redo rwòk nì, "Yecu, Wod k'Obanga na Malò Rwòk, ngò na in ìmìtò kí botha? Kwongiri ì nyim Obanga nì ba ibino pwodona!" 8 Pìèn Yecu onwongo okobo nìnhè nì, "Yaa òkò kí kom ècwò nì, in tipo na rac!" 9 Cè Yecu openyo tipo na rac nì, "Nyìngi nga?" Èn ògamò nì, "Nyìngwa Lejon, pìèn wan etye na pol ì dhanò nì." 10 Tipo na reco ḍòk òkwaò Yecu rwòk èk kùr òryèmgì òkò kí ì lobo nòn. 11 Òthìpan pùn onwongo tye ka cem ì bad kidi. 12 Cè tipo na reco òkwaò gínì Yecu nì, "Or-wa ì pùn, èk èḍòny ì ìgì." 13 Cè Yecu oyeo nìgì, éka tipo na reco odonyo éka òḍònyò gínì ì pùn. Òthìpan pùn onwongo tye na ròmò elip ariò. Pùn òngwécò gínì kí ì bad kidi yo ì nam cè pii òmwònyògì òkò. 14 Èkwath n'onwongo kwaò gínì pùn òngwécò

gínì òkò éka òrwèò gínì emuth ì pacò na cwòk éka kí lobo n'ògùrò kany nòn. Jìì òbùnyò cìdhò mè nènò ngò n'òtìmèrè. 15 Ì karè na lwak obino both Yecu, gín ònènhò dhanò n'onwongo tipo na reco opong ì kome, obedo píny kunòn n'oruko bòng méré éka wie tye na bèr, cè lworo òmakògì kibéc. 16 Éka jò n'ònènhò ngò n'òtìmèrè, okobo gínì both jò nòkènè kòp ì kom dhanò na tipo na reco opong ì kome, éka ì kom pùn. 17 Cè lwak òcakò kwaò Yecu èk òya òkò kí ì lobogì. 18 Na Yecu dong tye ka ḍònyò ì yeya, dhanò n'onwongo tipo na reco tye ì kome, òkwaò èn nì èk ewoth kòḍé. 19 Èntò Yecu ba oyeo. Okobo nìnhè nì, "Cìdh yo pacò éka both jò na megì cè ikob nìgì jami kibéc na Rwoth Obanga òtìmò éka kit na èn òtìmò nini kica kòḍé." 20 Èn òcìdhò cè òcakò kobo ngò na Yecu òtìmò ì kome ì Dekapoli éka jò kibéc n'owinyo ngò na èn okobo, obedo gínì kí ur rwòk. 21 Ì karè na Yecu ḍòkì òngòlò nam kí yeya yo lòka nam tung ca, lwak na pol òcòkèrè bothe nakun èn onwongo tye ì nget nam. 22 Cè atèla mòrò acèl mè cinagoga, na nyìngè Yairo obino. Ì karè na èn ònènhò Yecu, orumo còngè píny, 23 éka odweko èn nì, "Nyara na tìdì dong tye ka thòò athò. Òma! Bin iketh cingi ì kome, èk òcang cè òkwò." 24 Yecu owotho kanya acèl kí Yairo. Lwak na pol òlùbò èn nakun èḍìtò èn. 25 Dhakò mòrò onwongo tye na remo obedo cwer kí ì kome pì mwaka apar ariò na ba cok. 26 Èn òlìmò can na thwònè, éka òbalò lìm méré kibéc n'onwongo èn ut kòḍé mè cùlò daktae na pol. Èntò two méré òmèḍèrè amèda na ba òcang. 27 Ì karè na èn owinyo kòp ì kom Yecu, obino kí kungee nakun wok kí kin jìì éka ogudo bònggu ka Yecu, 28 pìèn èn onwongo òthamò pìrè kènè nì, "Ka atwèrò gudo bònggu méré kèkèn, an abino cang." 29 Cùcùth remo na cwer ocung òkò, éka ongeò kí ì kome nì èn ècang òkò kí kom can méré. 30 Ì caa nonu cùcùth, Yecu ongeò nì tèkò òya kí ì kome. Èn òlòkèrè both lwak cè openyo nì, "Nga n'ogudo bònggùna?" 31 Èlùbkòrè okobo nìnhè nì, "In ìnènhò lwak tye ka ḍìòni éka ḍòkì ipenyo nì nga n'ogudi?" 32 Èntò Yecu òlòkèrè mè nènò nga n'ogude. 33 Cè dhakò ongeò ngò n'òtìmèrè ì kome, obino na kome myèl kí lworo éka orumo còngè ì nyim Yecu cè èn okobo kòp n'adyer kibéc bothe. 34 Yecu okobo both dhakò nì, "Nyara, yeeni òmiò ìḍòkò na bèr. Cìdh kí kuc éka ìcang òkò kí kom twoni." 35 Na Yecu onwongo pod twak kòḍé, cwò mòrò obino kí ì pacò ka Yairo, atèla mè cinagoga. Gín okobo nìnhè nì, "Nyari dong òthòò òkò. Kùr ḍòkì iyel apwony." 36 Èntò Yecu onwongo owinyo ngò na gín tye ka kobo éka okobo both Yairo nì, "Kùr ibed kí lworo. Bed kí yee kèkèn." 37 Cè Yecu ba oyeo nì ngat mòrò mè lùbò kòrè na path kí Petero,

Yakobo ëka Jon (ömin Yakobo). 38 Í karë na gin obino í pacö k'atëla më cinagoga, Yecu önenö jii na tye ka wöo kî koko. 39 Ën ödönyö í öt ëka okobo nigî nî, "Pîngö iwöo unu kî koko nî kôman? Athîn ba öthö, ëntö öninö anîna." 40 Lwak önyërö Yecu. Ëntö ën öryëmögi kibëc yökö ëka ödönyö k'apap k'athîn, aya k'athîn ëka ëlûbkörë adek í öt kanya anyaka nön onwongo obuto ië. 41 Yecu ömakö cîngë cë okobo ninë nî, "Talitha kumi," na gönyö nî, "Athîn anyaka, yaa malö!" 42 Ëka cücüth anyaka öya malö ëka öcakö woth (ën onwongo tye kî mwaka apar arîö), cë jii obedo kî thwön ur rwök. 43 Yecu öcikögi rwök nî kür ömîi ginî ngat mörö onge ngö n'ötîmërë ëka okobo nigî më miö nyakö nön gin mörö ëk öcam.

6 Yecu öya ökö kî kunön, ödök yo lobo thurgî ëka ëlûbkörë ölûbö ën. 2 Í ceng Cabit k'Eyuda, ën öcakö pwony í cinagoga. Jö na pol n'owinyo pwony mërë ouro ginî ëka openyo ginî nî, "Ëcwö ni onwongo ryëkö ni kibëc kî kwene? Kit ryëkö mënë n'ëmiö ën? Ën tio tango nîngö? 3 Man pathî apaa bao, wod ka Maria ëka ömin Yakobo, Yoce, Yuda, ëka Cimon. Amego mërë ba kwö í kin onu kany?" Cë gin ökwërö yee í kome. 4 Cë Yecu okobo nigî nî, "Adwarpîny ëwörö í kabedo kibëc na path kî í lobo më pacö mërë ëka í kin wede mërë kî jö më dyekalgî." 5 Yecu onwongo ba twërö tio tango mörö kunön, na path kî ketho cîngë í wi etwoe mörö na nönök ëka öcangögi. 6 Ën obedo kî ur rwök piën gin ope kî yee. Cë Yecu owotho í pacö kî pacö, nakun pwonyo jii. 7 Ën ocwodo ëlûbkörë apar arîö kanya acël ëka öcakö orogî k'arîö arîö nakun miögi twër í kom tipo na reco. 8 Yecu okobo nigî nî kür owoth ginî kî gin mörö í wothgî na path kî lûth ögölë. Kür ömak ginî cem, ocwe ëka ciling í jëba. 9 Ën oyeo nigî më ruko wör, ëntö kür ömak ginî böngü më alöka. 10 Ën okobo nigî nî, "Ka ídönyö unu í öt mörö, bed unu kany nön naka ka ibino yaa unu kî kany nön. 11 Ëntö ka ba ëgamöwu í kabedo mörö onyo ewinyowu, ka iya unu, têng unu apua më tyënu ëk obed caden bothgi." 12 Cë ëlûbkör Yecu öcakö cidhö ginî, nakun titö ginî nî jii myero ongut ginî kî kom balgi. 13 Gin öryëmö cene na pol ëka ewiro etwoe na pol kî möö cë ëcangögi. 14 Rwoth Erobe owinyo köp í kom Yecu piën jö kibëc onwongo twakö köp í kome. Jö mökö onwongo kobo nî, "Man myero obed Jon Abatica n'ocer kî í lyël. Manön ënë ömiö ën tye ka tio koth tango ni." 15 Jö nökenë okobo nî, "Ën obedo adwarpîny Eliya." Jö nökenë kobo nî, "Ën obedo adwarpîny na cal k'edwarpîny mörö na cön." 16 Ëntö í karë n'Erobe owinyo köp í kom Yecu, okobo nî, "Man myero obed

Jon! Ëcwö na an anguno ngute ënë döki ocer ökö." 17 Erobe onwongo ooro acikari më makö Jon ëka ketho ën í buc pí Kerodia, dhakö k'ömin mërë Pilipo, piën Erobe onwongo ökwanyö Kerodia më bedo dhakö mërë. 18 Jon obedo ka kobo n'Erobe nî, "Cik ka Muca ba yeo nî ikwany dhakö k'omeru ilök ödök megi." 19 Kerodia obedo kî cwer cwiny í kom Jon ëka ömitö më neko ën. Ëntö ba ötwërö, 20 piën Erobe onwongo lworo Jon ëka ngeo nî ën onwongo obedo dhanö na bër ëka ëcwö na leng, cë ën ögwökö Jon na bër. Ën onwongo marö winyo twak ka Jon kadî bed wie orubere, caa kibëc ën mitö nî ewiny köp ka Jon. 21 Kerodia onwongo karë na bër í ninö n'Erobe öyübö karama më po pí ninö n'ënywölë ködë. Ën ocwodo edite mërë, ëtëla wi lwëny ëka edite më Galilaya. 22 Í karë na nyaka Kerodia obino ëka ömyël, ën oyomo cwiny Erobe ëka wele mërë. Erobe okobo both nyakö nî, "Penya gin mörö këkën na in imitö. An abino miöni." 23 Ëka ën okwongere bothe nî, "An abino miöni gin mörö këkën na in ibino penyo kî botha, naka thon nucu më kerna!" 24 Anyaka nî öcidhö both aya mërë cë okobo ninë nî, "Ngö na myero apeny?" Aya mërë okobo ninë nî, "Peny wi Jon Abatica!" 25 Anyaka nî öbünyö woth piöpiö ödök cen both Erobe ëka okobo ninë nî, "Amitö imia wi Jon Abatica í cania kany í caa ni!" 26 Cë rwoth Erobe obedo kî kumo rwök ëntö pí kwong na ën okwongo í nyim wele mërë, ömiö ën ba twërö kwërö na nyaka ni. 27 Cücüth rwoth ooro acikari na kürö piny í buc më cidhö nguno ngut Jon ëka okel ninë wie. Acikari öcidhö í buc cë ögunyo wi Jon 28 oketho í cania, ëka okelo ömiö both nyakö ni. Nyakö ni dong otero both aya mërë. 29 Í karë n'ëlûbkör Jon owinyo ginî ngö n'ötîmërë, obino ginî cë ökwanyö ginî kome ëka ëcidhö eiko í bur lyël. 30 Í karë n'ëkwëna odwogo ginî both Yecu, gin okobo ninë gin na kibëc na gin ötimö ëka opwonyo. 31 Cë Yecu okobo nigî nî, "Eru ecidhu yo kanya jii ope ië ëk eywe na nönök." Ën okobo nî kôman piën jii onwongo tye na pol na bino ëka cidhö ginî. Yecu ëka ëkwëna mërë ba obedo ginî kî caa mörö më cem thon. 32 Cë gin dong ödönyö í yeya ëka öcidhö yo kanya jii ope ië. 33 Ëntö jö na pol n'önnögi ka cidhö, ongeogi ëka öngwécö ginî kî tyën-gi kî kin peci cë öcakö thuno ginî anyim nigî. 34 Í karë na Yecu donyo yökö kî í yeya, ën önenö lwak jii na pol ëka kica ömakö ën í komgi, piën gin onwongo cal kî rom n'akwathgi ope. Cë öcakö pwonyogi kî köp na pol. 35 Na piny dong cwök yutho, ëlûbkör Yecu obino bothe ëka okobo ginî nî, "Kany obedo kanyalik, ëka piny thon tye ka cido. 36 Kob nî lwak ëk öcidh ginî kanya jö mökö kwö ginî ië ëka í kin peci na cwök

ék öwíl gíní cem mórö mé acama." 37 Éntö Yecu ögamö ní, "Miwugí gin mórö mé acama." Gin openyo Yecu ní, "In ímítö ní wan écídih ék etí kí denario mía ariö mé wilö ogati mé pídhögi?" 38 Cê Yecu openyogi ní, "Ogati adi na un iut ködê? Cídh inên unu." Gin odwogo éka okobo gíní ní, "Wan eut k'ogati abic éka rêc ariö." 39 Cê Yecu okobo n'ëlübkörê ék ömíi jii obed gíní píny i gurup i lum na mar. 40 Jii obedo píny i gurup mé mia acêlacêl éka pyer abicabic. 41 Yecu ökwanyö ogati abic éka rêc ariö, önenö malö i polo, éka ölégö gum. Cê opoko i ogati éka ömíö both ëlúbkörê ék opok gíní both jii. Én thon opoko rêc ariö i kin-gí kibêc. 42 Gin kibêc ocemo éka oyeng gíní. 43 Éka kinge, ëlúbkör Yecu öcökö gíní ngíny ogati éka rêc n'odong pong aditi apar ariö. 44 Wel cwö n'öcamö gíní ogati onwongo tye elip abic. 45 Cücüth kinge man, Yecu okobo n'ëlúbkörê ék ödöny gíní i yeya ék öcídih gíní anyim yo löka Bethsaida, nakun én kobo both jii ék ödök gíní pacö. 46 Kinge na dong omotho jii, én öcídihö i léga i wi kidi. 47 Kothyeno na píny dong ocido, ëlúbkör Yecu onwongo ut gíní i yeya i dyere nam. Yecu onwongo odong kênê i ngöm. 48 Én önenö ní ëlúbkörê onwongo tye gíní i thwön can, na yelere gíní mé miö yeya cidhö anyim piên yamö onwongo tye ka yelogí. Na caa abungwên mé kodiko dong römö, Yecu obino bothgi nakun tye ka woth i wi pii. Én öthëna mé poth kalögi, 49 ëntö i karê na gin önenö Yecu nakun tye ka woth i wi pii kí tyênê, gin okok rwök kí lworo n'öthamö gíní ní ködê én obedo jwök. 50 Gin kibêc onwongo komgi öthöök ökö i caa na gin önenö Yecu. Éntö Yecu ötwak ködgi cücüth nakun kobo nigí ní, "Kür ibed unu kí lworo, bed unu na cwinywü ték! An ênön!" 51 Cê Yecu öidhö i yeya bothgi, éka yamö ocung. Gin kibêc ouro gíní rwök, 52 piên gin onwongo bara öniang i kom tango mé ogati. Cwinygi onwongo nwang rwök mé niang. 53 Kinge na dong öngölö gíní nam, Yecu éka ëlúbkörê ocung gíní i löka nam i Genecaret éka öywaö gíní yeya i lak nam. 54 I karê na gin odonyo yökö kí i yeya, cücüth jii öcakö ngeno én, 55 cê öringö gíní i kabedo kibêc, na tingo gíní jö na two k'ökëka yo kanya gin onwongo owinyo ní Yecu ut iê. 56 Kanya kibêc na én cidhö yo iê, i kin peci, peci na döngö, onyo i nget lobo, gin okelo etwoe yo cuk. Gin ökwaö én ék ömíi etwoe ogud lak böngü mërê, éka jö kibêc n'ogudo ebino écangögi ökö.

7 I ninö mörö acêl, Eparicayo mökö éka epwony Cík ka Muca n'öya gíní kí i Jerucalem, obino éka öcökêrê gíní both Yecu. 2 Cê önenö gíní ëlúbkörê mökö na ba lübö cik mé kwer mé lwökö cing jö na

bara ecemo. 3 Eparicayo éka Eyuda kibêc ba cemo na bara ölwökö gíní cing-gí kite na cik mé thêkwarö k'edong mitö ködê. 4 Éka ka gin odwogo kí i cuk, ba cemo gíní na bara ölwökö cing-gí. Gin thon lübö cik mé thêkwarö nökenê na pol na calö lwökö ekopo, aguli, éka k'aguli mé mola. 5 Eparicayo éka epwony cik openyo gíní Yecu ní, "Píngö ëlúbkörü ba lübö gíní cik mé kwer mé thêkwarö k'edong éntö cemo gíní kí cing-gí na ba ëlwökö?" 6 Yecu ögamö ní, "Un etwodo! Adwarpíny lcaya onwongo odwaro köp n'atir i komwu kite n'écöök ködê ní, "Rok ní wöra gíní kí del dhögi, éntö cwinygi bor köda. 7 Wöra gíní nono, pwony na gin pwonyo obedo cik ka dhanö." 8 Un ikwêrö lübö cik k'Obanga éka ilübö unu kite ka dhanö." 9 Cê Yecu okobo bothgi ní, "Itye unu kí yodhi na bër mé kwêrö cik k'Obanga, ék ilübö unu kite mé thêkwarö na mewu. 10 Muca yam okobo ní, 'Wör apapni éka ayani,' éka ní, 'Ka ngat mörö öyanyö apap mërê onyo aya mërê, myero enek ökö.' 11 Éntö un ikobo ní ka dhanö mörö okobo n'apap mërê onyo aya mërê ní, 'Gin n'onwongo myero akonyi ködê ênê lim mé Korban' (na tyên köp mërê ênê ní gin n'ëmiö ökö both Obanga), 12 cê én kür döki ömíi lim mörö mé kónyö apap mërê onyo aya mërê. 13 I kit yoo ni, un ikwêrö köp k'Obanga éka ilübö unu kite mé thêkwaröwu. Éka itimö unu jami na pol na cal kí manön." 14 Cê Yecu ocwodo lwak bothe döki éka okobo nigí ní, "Un kibêc winy unu köpna éka iniang unu iê. 15 Gin mörö ope na yaa kí yökö na dönyö i dhanö na twêrö balö én, éntö gin na yaa kí i dhanö na donyo yökö ênê balö én. 16 Ngat na tye kí ithe mé winyo myero én owiny." 17 I karê na Yecu öwêkö lwak éka ödönyö i öt, ëlúbkörê openyo én tyên köp i kom carolok ni. 18 Cê Yecu openyogi ní, "Un thon bara iniang unu? Ba ingeo unu ní gin na kibêc na dönyö i dhanö nakun öya kí yökö ba twêrö balö én? 19 Piên ba dönyö naka i cwinye, éntö cidhö i jamiê cê donyo yökö." (Na Yecu okobo köp ni, én onwongo tye ka kobo ní cem kibêc opore mé acama.) 20 Yecu ömêdêrê mé kobo ní, "Gin na yaa kí i dhanö ênê balö én. 21 Piên gin n'öya kí i dhanö, n'öya kí i cwinye ênê thama na reco, tím mé ölyang, kwalö kwo, nek, 22 elomi, woro mé jami kibêc, tím mökö na reco, bwölö jii, miti mé kom, nyeko, yanyö jii, awaka, éka mingö. 23 Tím na reco ni kibêc yaa kí i cwinye dhanö, éka gin ênê balö dhanö." 24 Yecu öya ökö kí kunön éka öcídihö i lobo Turo. Én ödönyö i öt mörö éka ba ömítö ní ngat mörö onge, éntö én onwongo ba twêrö kanêrê. 25 Cê dhakö mörö na nyaré onwongo tye kí tipo na rac i kome, owinyo köp i kom Yecu, cê obino éka orumo cöngê i nyime. 26 Dhakö ni onwongo obedo

jö Girik n'enywölö i Curopoiniki. Ēn ökwaö Yecu më ryēmō tipo na rac ökö kī kom nyarē. 27 Yecu okobo nīnē nī, “Ēk kono ēthīnō öcam ngō na gīn mītō kibēc, piēn ba opore më miō cem k'ēthīnō both gwongi.” 28 Dhakō ögamō nī, “Rwoth ikobo adyer, ēntō gwongi thon na tye i thē mēja camō gīnī ngīny cem k'ēthīnō n'opodho pīny.” 29 Cē Yecu okobo nīnē nī, “Pī kōp na in ikobo, ĩrēmō cīdhō yo pacō, piēn tipo na rac dong öya ökö kī kom nyari.” 30 Ēn öcīdhō yo pacō ēka onwongo nyarē obuto i wi ētana, ēka tipo na rac onwongo dong öya ökö kī i kome. 31 Cē Yecu öya ökö kī i lobo Turo ēka owok i Cidon yo Nam më Galilaya na tye i lobo Dekapoli. 32 Ēka lwak okelo ēcwō mörō bothe n'onwongo ithe öthöō ēka ba römō twak. Cē ökwaö gīnī Yecu ēk oketh cīngē i kome. 33 Kinge na Yecu otero ēn thenge kī kin lwak, oketho nyi cīngē i ithe, ēka öngülō laō dhögē i cīngē cē ogudo lēbē. 34 Yecu önenō malō i wi polo, öcūr ēka okobo nī, “Epata,” na tyēn kōp mērē nī, “Yabiri!” 35 Cūcūth ēcwō nī öcakō winyo pīny. Thē lēbē thon ögōny ökö ēka öcakō twak na bē. 36 Yecu öcīkō lwak nī, “Kūr ĩcīdh ikob unu both ngat mörō ngō n'ötīmērē.” Ēntō kadi bed öcīkōgi nī kōmanōn, gīn ömēdērē amēda më tītō ngō n'ötīmērē. 37 Lwak obedo kī ur rwök na kobo gīnī nī, “Gin na kibēc na ēn ötīmō bē. Ēn thon miō ēthöō ith winyo pīny ēka jō na thē lēbgī otwere më twak.”

8 ĩ karē nonu, lwak na pol dōkī ögūrē ēka cem onwongo ope nīgī. Yecu ocwodo ēlūbkörē bothe ēka okobo nīgī nī, 2 “Lwak othona gīnī rwök piēn orio gīnī kōda nīnō adek na gin mörō më acama ope. 3 Ka aorogī pacō na ba öcamō gīnī gin mörō, kec bino miōgī wile i yoo piēn jō mökö kī kin-gī öya kī kanya bor.” 4 Ēka ēlūbkörē ögamō nī, “Kara wan ētwērō nwongo cem na römō pidhō lwak jō nī kī kwene na kany obedo thim?” 5 Yecu openyogī nī, “Ogati adi na un itye kodē?” Gīn ögamō nī, “Ogati abirō.” 6 Cē Yecu okobo nī lwak ēk obed gīnī pīny. Ēn ökwanyō ogati abirō, öpwōyō Obanga ēka opokogī, cē ömīō both ēlūbkörē ēk opok gīnī both lwak. 7 Gīn thon onwongo tye gīnī kī rēc arīō na thīthinō. Yecu öpwōyō Obanga ēka okobo n'ēlūbkörē ēk opokgī. 8 Jō kibēc ocemo naka oyeng gīnī. Ēka kinge cem, ēlūbkör Yecu öcōkō gīnī ngīny cem n'ötūtūra pong aditi abirō. 9 Jō n'onwongo tye kunōn onwongo römō elip angwēn. Cē Yecu okobo nī lwak ēk ödök gīnī pacō kinge cem. 10 Cūcūth, Yecu ödōnyō i yeya k'ēlūbkörē ēka öcīdhō yo lobo Dalmanutha. 11 ĩ karē n'Eparicayo mökö owinyo gīnī nī Yecu othuno, gīn obino ēka openyo gīnī Yecu anyuth n'öya kī i polo më tēmō ēn. 12 ĩ karē na Yecu

owinyo kōp nī, öcūr rwök kī i cwinye ēka okobo nī, “Pīngō jō më karē nī mītō gīnī anyuth më tango? An akobo niwu kōp adyer, ba abino nyutho nī jō më karē nī koth anyuth mörō kēkēn.” 13 Cē Yecu öya ökö kī bothgī, ödōnyō i yeya, ēka öngölō i nam yo lōka tung ca. 14 Ēlūbkör Yecu onwongo wigī owil ökö më makō ogati i wothgī. Gīn onwongo ömakō ogati acēl kēkēn i yeya. 15 Cē Yecu öcīkōgi nī, “Myero ĩgwökērē unu kī kom thōbī k'Eparicayo ēka më k'Erode.” 16 Gīn öcakō twak i kin-gī kēn-gī nī, “Ēn tye ka kobo kōp nī piēn onu ba ēmakō ogati mörō.” 17 Yecu ongeō ngō n'onwongo gīn tye ka twakō cē openyogī nī, “Pīngō itye unu ka twak nī ba ĩmakō unu ogati mörō? Un pod bara ĩnēnō onyo ĩniang unu? Cwinywu pod nwang? 18 'Itye unu kī wangwu cē ba ineno unu. Itye unu kī ithwu cē ba iwinyo unu pīny.' Ba ĩtwērō unu po i kom gin mörō kēkēn? 19 ĩ karē na an apīdhō jō elip abic k'ogati abic, aditi adi më ngīnyē n'odong na un ĩcōkō?” Ēlūbkör Yecu ögamō nī, “Apar arīō.” 20 “Ēka i karē na an apīdhō jō elip angwēn k'ogati abirō, aditi adi më ngīnyē na un ĩcōkō?” Cē gīn ögamō nī, “Abirō.” 21 Ēka Yecu openyogī nī, “Un pod bara ĩniang?” 22 ĩ karē n'othuno gīnī i Bethsaida, jō mörō okelo athöō wang both Yecu, cē gīn ökwaö ēn më gudo athöō wang. 23 Ēka Yecu ömakō cīng athöō wang cē öpēō yökō i ngee pacō. Cē öngülō laō dhögē i wangē, oketho cīngē i kome ēka openyo nī, “Itye ka nēnō gin mörō?” 24 Ēcwō nī önenō malō cē okobo nī, “Eyo, atye ka nēnō jīi, ēntō gin tye ka nen kamē yen na tye ka woth.” 25 Cē Yecu dōkī ogudo wang ēcwō nī ēka wangē öyabērē cē öcakō nēnō jamī kibēc na bē. 26 Yecu okobo nīnē ēk öcīdh yo pacō thurgi nakun cīkō nī, “Kūr ĩcīdh ikob nī ngat mörō kī i pacō.” 27 Yecu ēka ēlūbkörē öya gīnī kī i Galilaya ēka öcīdhō gīnī i peci na cwök kī Cecaria Pilipi. Na gīn onwongo tye i woth, ēn openyogī nī, “Jīi mönō kobo nī an abedo nga?” 28 Gīn ögamō nī, “Jō mökö kobo nī in Jon Abatica, mökö kobo nī in Eliya, ēka jō nōkēnē kobo nī in ibedo ngat acēl i kin edwarpīny.” 29 Cē Yecu openyogī nī, “Ēntō un kono, ikobo nī an abedo nga?” Petero ögamō nī, “In ibedo Meciya.” 30 Ēntō Yecu öcīkōgi nī kūr okob gīnī nī ngat mörō kōp i kome. 31 Cē Yecu öcakō pwonyogī nī Wod ka Dhanō myero ölim can na pol ēka edong, ēlamdhök na dito, ēka epwony cīk bino kwērō ēn ökö. Ebino neko ēn, ēntō kinge nīnō adek ēn bino cer kī i lyēl. 32 Yecu ötwakō kōp nī kanyalēr both ēlūbkörē. Ēka Petero ökwanyō ēn thenge cē öcakō coco Yecu pī kobo koth kōp nī. 33 Ēntō Yecu öwirē ēka önenō ēlūbkörē, cē ocoko Petero na kobo nī, “Dök i ngea, Catan! Piēn thamani ba lūbō më k'Obanga ēntō më ka dhanō.” 34

Cê Yecu ocwodo lwak êka êlûbkörë bothe cê okobo nî, "Ka ngat mörö mitö bedo alûbköra, myero ên kono ôcak kwërë kênë, oting yath ariá mërë, êka ôlûb kôra. 35 Ka ngat mörö mitö larö kwô mërë, bino rwenyo kwô mërë ôkô. Êntö ka ngat na rwenyo kwô mërë pîra êka pî Emuth na Bër, bino larö kwô mërë. 36 Êka ngö na in ibino nwongo ka itye kî jami më lobo ni kibêc, êntö irwenyo tiponi ôkô? 37 Onyo ngö na dhanö twërö miö më lökö kî kwô mërë? 38 Ka ngat mörö lewic makö i koma êka kî kôpna i karê ni na ba êwörö Obanga iê êka më bal, Wod ka Dhanö thon lewic bino makö i kom dhanö nön i karê na ên bino dwogo kôdê kî dheo k'Apap mërë êka më k'emalaika na leng."

9 Êka Yecu okobo bothgî nî, "An akobo niwu köp adyer nî tye jö mökö n'ocung kany na ba bino bilö gîni thöô naka ka wang n'ônênö gîni ker k'Obanga ka bino kî t êkô." 2 Kinge nîñö abicêl, Yecu ôkwanyö Petero, Yakobo, êka Jon cê ôidhö ködgi i wi kidi na bor, kanya onwongo gîni tye iê kên-gî. Na gîni tye ka nênö, kom Yecu ôlökêrë na path i nyimgî, 3 êka böng mërë ôdökô na tar na ryeny rwök na ngat mörö kî wi lobo ba römö lwökô nî kômanön. 4 Cê Eliya êka Muca onen bothgî êka ôcakö gîni twak kî Yecu. 5 Petero okobo both Yecu nî, "Apwony, bër nî onu më bedo kany! Êk êgër othogo adek, acêl na megî, acêl më ka Muca, êka acêl më k'Eliya." 6 Petero onwongo ba ngeo ngö na myero ekobi piên lworo onwongo ômakögi rwök. 7 Cê edou obino oumogî ôkô, êka dwön ôtwak kî i edou nî, "Man ênê Woda na an amarö. Winy unu ên." 8 Athura, i karê na gîni ônênö ngetgi, gîni ba dôki ônênö ngat mörö na path kî Yecu kékên. 9 Na gîni tye ka idho pîny kî wi kidi, Yecu ôcikögi nî kür okob gîni nî ngat mörö ngö na gîni ônênö, naka wang ka Wod ka Dhanö ocer kî i thöô. 10 Gîni ba okobo ngö n'ôtimërë both ngat mörö, êntö obedo penyere gîni i kin-gî kên-gî nî, "Ngö na 'cer kî i thöô' gönyö?" 11 Cê gîni openyo Yecu nî, "Pîngö epwony cîk ka Muca kobo gîni nî Eliya myero kono ôcak bino?" 12 Yecu ôgamö nigî nî, "Adyer Eliya ênê cakö bino êka dwökô jami kibêc kakarê. Cê pîngö Cöc na Leng kobo nî Wod ka Dhanö bino lîmô can rwök êka ebino kwërö ôkô? 13 Êntö akobo niwu nî, Eliya dong obino ôkô êka jîi ôtimö gin na kibêc na gîni mitö i kome, kite na Cöc na Leng kobo nî bino timërë kôdê." 14 I karê na Yecu k'êlûbkörë adek odwogo gîni yo kanya êlûbkörë nôkênë onwongo ute gîni iê, gîni ônênö lwak na pol n'ôgürögi dyere êka epwony cîk ka Muca onwongo tye ka pyem ködgi. 15 Na lwak kibêc ônênö Yecu, ouro gîni rwök êka ôringö gîni më motho ên. 16 Yecu openyo êlûbkörë nî, "Ngö

na un itye ka pyem ködgi iê?" 17 Dhanö mörö acêl kî kin lwak ôgamö nî, "Apwony, akelo woda bothi, piên ên ute kî tipo na rac na ba yeo nî ên ôtwaki. 18 Êka ka tipo na rac ômakö, rêdhö ên pîny na kome myêl amyêla. Cê bwo yenyo kî i dhögë, kaô lakê na t êk êka kome jîng ôkô. Akwaô êlûbkori më ryêmö tipo na rac, êntö ryêmö ôlökögi ôkô." 19 Yecu okobo nigî nî, "Un wang rok na yeewu ope i kom Obanga! Abino bedo kodwu naka awene? Abino diô cwinya i komwu naka awene kara? Kel unu awobi nön botha." 20 Cê gin okelo awobi ni bothe. Êntö i karê na tipo na rac ônênö Yecu, oyuo awobi ni pîny cûth naka ôrakêrë na lör alôra nakun bwo yenyo kî i dhögë. 21 Yecu openyo apap k'awobi nî, "Otero karê na röm kwene na gin ni obedo ka timërë bothe?" Ên ôgamö nî, "Anaka na ên pod tidi. 22 Tipo na rac rêdhö ên karê kî karê i mac onyo i pii, më t êmô neko ên ôkô. Êntö ka itwërö timö gin mörö, kîca omaki i komwa êk ikönywa." 23 Yecu okobo n'apap k'awobi nî, "Ka in itwërö! Jami kibêc twërö timërë both ngat mörö kékên na yee." 24 Cûcûth apap k'awobi okok kî redo nî, "An ayeë, êntö kônya êk abed kî yee na thwönê!" 25 I karê na Yecu ônênö nî lwak tye ka ngwêc bino yo bothe, ên ocoko tipo na rac nî, "In tipo na ba miö awobi ni twak êka winyo pîny, aciki më donyo yökô kî i kom awobi ni êka kür dôki idöny i kome!" 26 Cê tipo na rac ôcakö koko, êka oyuo awobi ni pîny naka ôrakêrë êka odonyo yökô kî i kome. Awobi ni onwongo dong cal kî lyêl na jö na pol okobo nî, "Ên ôthöô ôkô." 27 Êntö Yecu ômakö cîngê êka otingo ên malö cê ocung. 28 Kinge na Yecu onwongo tye kênë i ôt k'êlûbkörë, gin openyo ên nî, "Pîngö wan ba êryêmö cen?" 29 Yecu ôgamö nigî nî, "Koth tipo na rac na calö man, êtwërö ryêmö kî lêga kékên." 30 Yecu êka êlûbkörë ôya gîni kî i kabedo nön êka owok gîni i lobo Galilaya. Ên onwongo ba mitö nî ngat mörö onge kanya gîni onwongo tye iê, 31 piên onwongo mitö pwonyo êlûbkörë. Yecu okobo bothgî nî, "Wod ka Dhanö ebino ketho ôrörö i kome êka ebino miö i cîng jö na bino neko ên. Êntö kinge nîñö adek, ên bino cer kî i thöô." 32 Êntö êlûbkör Yecu ba ôniang gîni i ngö n'onwongo ên tye ka kobo, êka gîni onwongo lwor më penyo ên. 33 Kinge na dong othuno gîni i Kaperanaum, na gîni dong tye i ôt, Yecu openyo êlûbkörë nî, "Ngö n'onwongo un itye ka pyem iê i yoo?" 34 Êntö gîni ôling alinga, piên gîni onwongo tye ka pyem i wanga yoo nî nga ênê löö kî dit kî kin-gî. 35 Yecu obedo pîny, cê ocwodo êlûbkörë apar ariô bothe, êka okobo nî, "Ka ngat mörö mitö bedo dhanö më acêl, ên myero obed dhanö më ajiki êka obed atic ka jö kibêc." 36 Cê Yecu ôkwanyö athîn

ëka oketho i dyeregî. Otingo athîn i kore, ëka okobo nigî ni, **37** "Dhanö mörö na bino gamö athîn na tidi na cal ki man ki nyînga, nwongo ôgama. Ëka dhanö mörö na gama, nwongo ba ôgama an këkên ëntö nwongo ôgamö Apapna n'ooa." **38** Jon okobo both Yecu ni, "Apwony, wan ënënö dhanö mörö ryëmö cene ki nyingi, ëntö wan ëjükö ën piën onwongo ën ba tye kukur onu." **39** Yecu okobo nigî ni, "Kür ijuku ën, piën dhanö mörö ope na tio tango ki nyînga ëka dôki cakö twakö köp na rac i koma. **40** Ngat mörö këkên na ba dag onu, nwongo obedo akukur onu. **41** Ka ngat mörö ômiöwu pii më amodha piën un ibedo jö ka Kiricito, an akobo niwu köp adyer, dhanö nön ebino cülö. **42** "Ka dhanö mörö ômiö ngat acël ki kin ëthinö ni n'oye i koma opodho i bal, bedo na bër ka etweo pong rego na thwönë i ngute cë ebolo ködë i nam. **43** Cë ka cingi ënë mii itimö bal, ngun ökö. Bedo na bër rwök më dönyö i kwö ki cingi acël këkên na löö më dönyö i mac na ba thöô i kapiny ki cingi ariö. (Geenna g1067) **44** Kunön, kudi na camögi ba thöô, ëka mac na wangögi ba nekere. **45** Ka tyeni ënë teri i bal, ngun ökö. Bedo na bër rwök më dönyö i kwö ki tyeni acël na löö më boloni i mac kapiny ki tyeni ariö. (Geenna g1067) **46** Kanya kudigi ba thöô ki ië ëka mac thon ba nekere. **47** Ëka ka wangi ënë mii itimö bal, köi ökö. Bedo na bër rwök më dönyö i Ker k'Obanga ki wangi acël këkên na löö më bedo ki wangi ariö cë eboli ködë i mac kapiny. (Geenna g1067) **48** Kanya "kudigi ba thöô ki ië ëka mac thon ba thöô." **49** Piën kadö na bino lönyö ngat acëlacël ënë mac. **50** Kadö bër, ëntö ka orwenyo mit mëré ökö, itwëro miö dôkö na mit ningö dôki? Un myero ibed unu ki rwöm më kadö i kinwu ëka ibed unu ki kuc ki jö nökökën."

10 Cë Yecu öya öwëkö Kaperanaum ëka öcidhö yo kupiny i lobo Yudea ëka yo löka kulo Jordan. Lwak jö na pol obino dôki bothe, ëka na calö kite n'önaa timö ködë, ën opwonyogi. **2** Eparicayo mökö obino bothe ëka ötëmö ginî ën nakun epenyo ni, "Cik yeo ni ëk ëcwö ökwër dhakö mëré?" **3** Yecu ôgamö nakun penyogi ni, "Ngö na cik ka Muca kobo?" **4** Gin ôgamö ni, "Muca ômiö twër both ëcwö më cöönö waraga më kwër ëka öryëm ën ökö." **5** Yecu okobo nigî ni, "Muca ômiöwu cik nön pi nwang cwinyyu. **6** Ëntö cakërë i acaki ketho lobo 'Obanga ocweo ëcwö ëka dhakö." **7** 'Pi tyën köp ni ëcwö bino wëkö apap mëré ëka aya mëré, cë ribërë ki dhakö mëré, **8** ëka gin ariö bino dôkö kom acël.' Cë gin ba dôk bedo jö ariö, ëntö kom acël. **9** Pi manön, gin n'Obanga öribö kanya acël, dhanö mörö kür opok kin-gi." **10** I karë na gin onwongo tye i öt dôki, ëlückör Yecu openyo ën i

kom köp na ën okobo. **11** Yecu okobo nigî ni, "Ka dhanö mörö ökwërö dhakö mëré, cë önyömö dhakö nökökën dôki, nwongo ën ödönyö i elomi. **12** Ëka ka dhakö ökwërö cwörë cë önyömërë k'ëcwö nökökën dôki, nwongo ën thon ödönyö i elomi." **13** I ninö mörö acël jö mökö okelo ëthinö both Yecu ëk ogudgi, ëntö ëlückörë ocokogi. **14** I karë na Yecu önënö, öngöö rwök. Ën okobo nigî ni, "Wëk unu ëthinö obin botha ëka kür ijukugi piën ker k'Obanga tye pi jö na calö man. **15** An akobo niwu köp adyer ni dhanö na ba bino gamö ker k'Obanga na calö athîn, ba bino dönyö ië." **16** Cë Yecu otingo ëthinö i kore ëka oketho cingë i wigi cë ölgëg gum i komgi. **17** I karë na Yecu öcakö woth mëré i yoo, ëcwö mörö öringö i köre, cë orumo cöngë piny i nyime, ëka openyo ni, "Apwony na bër, atim ngö ëk anwong kwö na bedo naka?" (aiönios g166) **18** Yecu ôgamö ninë ni, "Pïngö in icwoda ni abër? Ngat mörö ope na bër, na path k'Obanga këkên. **19** In ingeo cik ni: 'Kür ineki, kür idönyö i elomi, kür ikwal, kür ibed acaden më twodo, kür ibür dhanö mörö, wör apapni ëka ayani.'" **20** Ëcwö ni öcakö gamö ni, "Apwony, atyeko gwökö cik nön kibëc cakërë i wang thinona." **21** Yecu önënö ëcwö ni, cë ömarö ën, ëka okobo ninë ni, "Gin mörö acël ënë pod orem ki bothi. Apë ëk icidh icadh jamini na in iute ködë kibëc ëka imii lim mëré both ëcan, ëka ibino bedo ki lönyö na thwönë i wi polo. Cë ibin, ilüb köra." **22** I karë n'ëcwö ni owinyo Yecu ka ötwak ni kömanön, wangë öcakö lökërë ökö, cë ödök cen ki cwer cwinyo, piën ën onwongo tye ki lönyö na thwönë rwök. **23** Yecu öwirë cë önënö ëlückörë ëka okobo nigî ni, "Bino bedo na tük both ëlönö më dönyö i ker k'Obanga!" **24** Ëlückör Yecu obedo ki ur rwök i köp mëré. Ëntö Yecu okobo dôki ni, "Ëthinöna, bino bedo na tük ningö më dönyö i ker k'Obanga! **25** Bedo na yot pi kinaga më dönyö ki wang libira ni löönö pi alönyö më dönyö i ker k'Obanga." **26** Ëlückör Yecu dôk ouro rwök ëka ötwak i kin-gi kën-gi ni, "Cë nga na dong twërö larë?" **27** Yecu önënögi cë okobo ni, "Ki both dhanö, ba twërë, ëntö ki both Obanga, jami kibëc twërë." **28** Petero okobo both Yecu ni, "Wan ëwëkö jami kibëc më lübö kori." **29** Yecu ôgamö ni, "An akobo niwu köp adyer ni ngat mörö ope n'öwëkö pacö mëré, onyo utmego mëré onyo aya mëré onyo apap mëré onyo ëthinö mëré onyo pwothi mëré pira ëka pi Emuth na Bër, **30** na ën ba bino nwongo jami na kadhö manön wang mia acël i karë ni, udi, utmego, ayagi, ëthinögi, ëka jamigi kanya acël k'ayela. I karë më ajiki dhanö nön bino nwongo kwö na bedo naka. (aiön g165, aiönios g166) **31** Ëntö jö na pol na kobedini obedo më acaki bino ginî dong cen, ëka jö n'odong cen bino tëlö

anyim.” 32 Ī karē na gīn tye ka cīdhō yo Jerucalem, nakun Yecu ēnē ōtēlō anyim, ēlūbūrō ouro rwōk ēka jō n’onwongo lūbō kōrē obedo gīnī kī lworo. Ēn dōkī otero ēlūbūrō apar arīō kī thenge ēka okobo bothgī ngō na bino tīmērē ĩ kome. 33 Yecu okobo bothgī nī, “Onu ēcīdhō naka yo Jerucalem, ēka Wod ka Dhanō ebino ketho ōrōrō ĩ kome both ēlamdhōk na dito ēka epwony cīk ka Muca. Gīn bino ngōlō thōō ĩ wie ēka ebino mīō ēn ĩ cīng Erok, 34 na bino gīnī nywarō ēn ēka ngūlō laō dhōgī ĩ kome, pwodo kī del ēka eneko ēn ōkō. Kīngē nīnō adek, ēn bino cer.” 35 Yakobo ēka Jon, awope ka Jebedayo, obino gīnī both Yecu ēka okobo nīnē nī, “Apwony, wan ēmītō nī ĩtīm nīwa gīn mōrō kēkēn na wan ebino penyoni.” 36 Yecu openyogī nī, “Ngō na un ĩmītō nī an atīm niwu?” 37 Gīn ōgamō nī, “Wēk ngat acēl kī kinwa obed ĩ nget cīngi kucem ēka ngat nōkēnē obed ĩ nget cīngi kucam ka in ibino bedo ĩ then ker mē dheoni.” 38 Ēntō Yecu okobo nīgī nī, “Un ba ingeo ngō na un ipenyo. Un ĩtwērō modho k’ekopo mē can na an amodho kōdē, onyo ĩtwērō unu batica kī koth batica mē can na an abino batica kōdē?” 39 Gīn ōgamō nī, “Wan ētwērō.” Yecu okobo nīgī nī, “Okopo na an abino modho kōdē, un thon ibino modho kōdē ēka kit batica n’ebino batica an kōdē, un thon ebino baticawu kōdē. 40 Ēntō kōp mē bedo ĩ nget cīngi kucem onyo kucam, pathī an ēnē amīō. Obanga ēnē bino mīō kabedo nōn both jō na ēn ōyērō.” 41 Ī karē n’ēlūbūrō Yecu apar owinyo kōp nī, cwinygī ōwang ĩ kom Yakobo ēka Jon. 42 Cē Yecu ocwodogī kībēc bothe ēka okobo nīgī nī, “Un ingeo unu nī jō n’engeogī kamē ēlōc k’Erok, lōōgī kī twērō ēka editegī na malō thon bedo kī twēr ĩ komgī. 43 Un kūr ibed unu nī kōmanōn, ēntō ngat na mītō bedo adit kī kinwu, myero obed aticwu. 44 Ēka ngat na mītō bedo dhanō mē acēl, myero obed opii ka jō kībēc. 45 Naka thon Wod ka Dhanō ba obino nī ēk etii nīnē ēntō mē tic pī jīr ēka mē mīō kwō mērē mē kōkō jō na pol.” 46 Yecu kanya acēl k’ēlūbūrō obino gīnī ĩ Jeriko. Ī caa na gīn dong onwongo yaa mē wēkō Jeriko, lwak na pol ōlūbō kōrgī. Ēcwō na wangē ōthōō, na nyingē Batulumayo (wod ka Timayo) onwongo obedo ĩ nget yoo kwaō kwac. 47 Ī karē na ēn owinyo nī Yecu mē Najaret ēnē tye ka wok, ēn ōcakō redo na kobo nī, “Yecu, Wod ka Daudi, kīca omakī ĩ koma!” 48 Jō na pol ocoko ēn nī ēk ōlīng ōkō, ēntō ēn ōmēdērē kī redo rwōk, “Wod ka Daudi kīca omakī ĩ koma!” 49 Yecu ocung ēka okobo nī, “Cwod unu ēn obin.” Cē gīn dong ocwodo athōō wang na kobo gīnī nīnē nī, “Dīi cwinyi! Yaa malō! Ēn tye ka cwodonī.” 50 Athōō wang obolo bōng mērē thenge, opye kī tyēnē ēka obino both Yecu. 51 Yecu openyo

ēn nī, “Ngō na in ĩmītō nī atīm nīnī?” Athōō wang okobo nī, “Apwony, amītō wanga ōnēn pīny.” 52 Yecu okobo nīnē nī, “Apē cīdhī, yeeni ocangi ōkō.” Cūcūth wangē ōnēn pīny ēka ōcakō lūbō kōr Yecu.

11 Ī karē na Yecu k’ēlūbūrō dong cwōk thuno ĩ Jerucalem, gīn obino ĩ Betepage ēka Betania na cwōk kī tyēn Kidi mē Jeituni. Ēn ooro ēlūbūrō arīō, 2 ēka okobo nīgī nī, “Apē unu ĩ pacō na tye ĩ nyimwu, ēka cūcūth na un ĩdōnyō ĩē, ibino nwongo unu athīn kana n’etweo kunōn, na ngat mōrō bara ōīdhō ĩ wie anaka yam. Gōny unu ēka ikel unu kany. 3 Ka ngat mōrō openyowu nī, ‘Pīngō ĩgōnyō unu kana nōn?’ Kob unu nīnē nī, ‘Rwoth ēnē mītō ēka ebino dwongo ōkō pīpīrō.’” 4 Ēlūbūrō Yecu arīō nī ōcīdhō, ēka onwongo gīnī athīn kana n’etweo yōkō ĩ nget yoo ĩ dhō wangkac, cē ōgōnyō gīnī. 5 Jō mōkō n’onwongo ocung kunōn openyogī nī, “Ngō na un itye ka tīmō, nakun ĩgōnyō unu athīn kana nōn?” 6 Gīn ōgamō kite na Yecu onwongo okobo nīgī kōdē, ēka eyeo nīgī mē tero. 7 Cē gīn dong okelo athīn kana both Yecu ēka ōpēdhō gīnī bōng-gī ĩ dye ngee, ēka ēn obedo ĩē. 8 Jō na pol ōpēdhō bōng-gī ĩ dye yoo, nakun jō nōkēnē pēdhō jang yen na gīn ōtūrō kī ĩ pwothi. 9 Jō n’ōtēlō anyim ēka jō n’ōlūbō kōrē oredo gīnī kī wōō nī, “Ocana!” “Gum obed ĩ kom ngat na tye ka bino kī nying Rwoth!” 10 “Gum obed ĩ kom ker ka kwarō onu Daudi na tye ka bino!” “Ocana na tye malō ĩ wī polo!” 11 Yecu ōdōnyō ĩ Jerucalem ēka ōcīdhō ĩ dyekal ōt k’Obanga. Ēn ōnēnō jami kībēc, ēntō kite n’onwongo pīny dong cwōk cido, ēn ōcīdhō ĩ Betania kanya acēl k’ēlūbūrō apar arīō. 12 Kodiko mērē na gīn tye ka yaa wēkō Betania, kec onwongo oneko Yecu. 13 Ēn ōnēnō yath ōlam kī cecen na pote oluk, Yecu ōcīdhō mē nēnō ka ētwērō nwongo nyige mōrō. Ī karē na ēn othuno ĩ thē yath, ēn ba onwongo gīn mōrō ēntō pote kēkēn, pīēn karē nōn ba obedo karē n’ōlam nyak ĩē.

14 Cē Yecu okobo nī yath nī, “Ngat mōrō myero kūr dōkī ōcam nyigi.” Ēka ēlūbūrō owinyo ēn ka kobo. (aiōn g165) 15 Ī karē na gīn othuno ĩ Jerucalem, Yecu ōdōnyō ĩ dyekal ōt k’Obanga ēka ōcakō ryēmō jō n’onwongo tye ka cadhō jami ēka ēwīl. Ēn ōlōkō mēja ka jō na lōkō cīlīng atarō ēka thene ka jō na cadhō amam. 16 Yecu ba oyeo nī ngat mōrō ōngōl dyekal ōt k’Obanga kī jami mōrō mē acadha. 17 Ēn okobo nīgī nī, “Cōc na Leng kobo kanya aleng nī,” “Ōda ebino cwodo nī ōt mē lēga pī lobo kībēc.” Ēntō un ĩlōkō ōdōkō kabedo n’ēyak pono ĩē.” 18 Ī karē n’ēlamdhōk na dito ēka epwony cīk ka Muca owinyo gīnī ngō na Yecu ōtwakō, gīn ōcakō rangō kit yoo mōrō na myero enek kī Yecu kōdē. Gīn onwongo tye kī lworo ĩ

kome, piën lwak onwongo uro pwony mërë. 19 Na piñy dong cido, Yecu ëka ëlùbkörë öya giñi ökö ki i Jerucalem. 20 Kodiko mërë na giñ tye ka wok i nget yath ölam na Yecu ölamö, ëlùbkör Yecu öñënë yath ölam na dong ötal ökö anaka ki orii naka malö. 21 Wi Petero opo ëka öcakö kobo ni Yecu ni, "Apwony, nën! Yath ölam na in ilamö ötal ökö!" 22 Yecu ögamö ni, "Bed unu ki yee i kom Obanga. 23 An akobo niwu köp adyer, ka ngat mörö okobo ni kidi ni, 'Mukiri, ëk ipodh i nam,' ëka ka ba obedo ka kalakala i cwinye ëntö yee ni ngö na ën ebino kobo bino timërë, ebino timö niñ. 24 Pi manön akobo niwu, giñ mörö këkën na un ibino kwaö ki lëga, bed unu ki yee ni ityeko unu nwongo, ëka bino bedo mewu. 25 Ëntö ka un itye ka lëga, më acël tim kica both ngat mörö këkën na köp mörö tye i kinwu ködë, ëk Apapwu na tye malö i wi polo thon ötim niwu kica i kom balwu." 26 "Ëntö ka ba itimö unu ni dhanö kica, cë Apapwu na tye malö i wi polo thon ba bino timö kica niwu i kom balwu." 27 Yecu ëka ëlùbkörë döki odwogo giñi i Jerucalem. Na Yecu onwongo tye ka woth i dyekal öt k'Obanga, ëlamdhök na dito, epwony cik ka Muca, ëka edong obino giñi bothe. 28 Giñ openyo Yecu ni, "Koth twër mënë n'ömiö in itimö jami ni kibëc? Nga n'omii twërö më timögi?" 29 Yecu ögamö niñi ni, "An abino penyowu peny acël. Gam unu niña, ëka an abino kobo niwu koth twërö na an atye ka timö ki jami ni. 30 Twërö ka Jon më batica öya ki i polo onyo ki both dhanö? Gam unu niña!" 31 Giñ öcakö larö köp nön i kin-gi kën-gi ëka okobo giñi ni, "Ka onu ekobo ni öya ki i polo, ën bino penyö ni, 'Pingö ba iyee unu i kom Jon?' 32 Ëntö ka onu ekobo ni, 'Öya ki both dhanö—'" (Giñ onwongo lworö lwak, piën jö kibëc ngeo giñi ni Jon adyer onwongo obedo adwarpiny.) 33 Cë giñ dong ögamö ni Yecu ni, "Wan ba engeo." Yecu okobo niñi ni, "An thon ba abino kobo niwu koth twër mënë n'ömiö an atio jami ni."

12 Cë Yecu ötwak ködgi ki carolok ni, "Yam onwongo tye dhanö mörö n'öpüdhö öläk i pwodho mërë. Ën öcëlö pwodho mërë nön ökö ki cël, ökünyö bur ië më biö pig öläk, ëka ögërom pem më kür ië. Cë ën ömiö pwodho öläk both epang pwodho mörö ëka ën öcüdhö ökö i lobo nökenë. 2 Na karë më püdö öläk dong örömo, ën ooro atic mërë both epang pwodho ëk öcüdhö ööm niñe nyig öläk mörö n'öcëk. 3 Ëntö epang pwodho ömakö atic n'onwongo eoro, cë epwodo ëka ëryëmö ödök cen ki cingë nono. 4 Won pwodho öläk ooro atic mërë nökenë döki, ëntö epang pwodho opwodo ën i wie ëka etio tic më lewic i kome. 5 Won pwodho öläk ooro atic mërë nökenë döki, ëka

manön giñ oneko ökö. Ën ooro jö nökenë na pol; mökö ki kin-gi epwodogi, ëka nökenë enekogi. 6 "Won pwodho onwongo pod odong ki ngat acël më aora, wode n'onwongo ën marö. Më ajiki mërë ën ooro wode nakun kobo ni, 'Giñ bino wörö woda.' 7 "Ëntö epang pwodho ötwak i kin-gi kën-gi ni, 'Man ënë alak jami. Bin unu, ëk enek ën ökö, ëka jami më alaka bino bedo më onu.' 8 Cë giñ dong ökwanyö wod ka won pwodho öläk eneko ökö, ëka ebolo yökö ki i pwodho öläk. 9 "Ngö na dong won pwodho öläk bino timö? Ën bino ëka neko epang pwodho nön ökö kibëc cë miö pwodho öläk nön both jö nökenë. 10 Un ba ikwanö unu ki i Cöc na Leng ni: "Kidi n'egedo ökwërö ënë ödökö kidi më gwic öt. 11 Rwoth ötimö man, ëka obedo giñ më aura ki wang onu?" 12 Ëtëla k'Eyuda örangö giñi yoo më makö Yecu piën ongeö giñi ni ën onwongo ötwakö carolok i komgi. Ëntö giñ onwongo lworö lwak. Cë giñ öya öwëkö Yecu ëka öcüdhö giñi ökö. 13 Kinge, ëtëla dini ooro giñi Eparicayo mökö ëka jö na cwakö Erode both Yecu ëk enwong köp mörö ki i dhögë na miö ëtwërö makö ën. 14 Giñ obino bothe ëka okobo giñi ni, "Apwony, wan engeo ni in ibedo dhanö na kite atir. In ba iwëkö jö nökenë kobo nini ngö na myero itim onyo ikobi. Ëntö in ipwonyo yoo k'Obanga na rwatërë ki köp na tye adyer. Pore më cülö ooro both Cija onyo pe? 15 Wan myero ëcül ooro onyo kür ëcül?" Ëntö Yecu ongeö ökörägi nön ökö. Ën openyogi ni, "Pingö itye ka tëmöna unu? Nyuth niña denario ëk anën." 16 Giñ okelo acël bothe, ëka Yecu openyogi ni, "Cal ëka cöc na tye ië, obedo më ka nga?" Giñ ögamö ni, "Më ka Cija." 17 Cë Yecu okobo niñi ni, "Eyo, miñ unu jami ka Cija both Cija, ëka jami k'Obanga both Obanga." Ëka giñ obedo ki ur rwök i kom Yecu. 18 Cë Ecadukayo, na kobo giñi ni cer ka jö n'öthöo ope, obino giñi both Yecu ki peny. 19 Giñ okobo ni, "Apwony, Muca yam ömiöwa cik ni ka ëcwö mörö öthöo n'öwëkö dhakö mërë na ba önywölö ëthiñö mörö, ömin mërë na kwö myero olak dhakö nonu ëk önywöl ëthiñö i wi ömin mërë. 20 Yam onwongo utmego mörö ute giñ abirö. Më acël mërë onyomo ëka öthöo na ba önywölö athiñ. 21 Ömin mërë më ario öläkö dhakö nön, ën thon öthöo ökö na ba önywölö ködë athiñ mörö. Ëka ötimërë both ömin mërë më adek ni kömanön. 22 Utmego abirö ni kibëc öläkö ën ëntö ba önywölö giñi ëthiñö mörö. Më ajiki mërë, dhakö ni thon öthöo ökö. 23 Dhakö ni dong bino bedo më ka nga i karë më cer? Piën utmego abirö kibëc onwongo öläkö ën." 24 Yecu ögamö niñi ni, "Un ba irwenyo unu pi köp ni, piën ba ingeo unu Cöc na Leng onyo tükö k'Obanga. 25 Piën ka jö n'öthöo ocer, giñ ba dök nyomo onyo ënyömögi."

Gin bino bedo na calö emalaika na tye i wi polo. 26 “Entö kobedini, köp na makö cer ka jö n’öthö, un bara ikwanö unu ki kom cök ka Muca, ki köp na makö bunga na lyël, kite n’Obanga okobo ni Muca ködë ni, ‘An abedo Obanga k’Abraam, Obanga ka Icaka, ëka Obanga ka Jakob?’ 27 En ba obedo Obanga ka jö n’öthö, entö Obanga ka jö na kwö. Un irwenyo unu rwök.” 28 Apwony cik ka Muca mörö onwongo ocung kunön winyo ngö n’onwongo etye ka larö. En öniang ni Yecu ögamö köp na bër, cë openyo ni, “Ki kom cik kibëc, mënë na pirë tæk rwök?” 29 Yecu ögamö ni, “Cik na pirë tæk rwök ënë man: ‘Winy unu jö më lcaarel! Rwoth Obangawa ënë obedo Obanga acël ëka Rwoth. 30 Eka myero imar Rwoth Obangani ki cwinyi kibëc, ki tiponi kibëc, ki thamani kibëc, ëka ki tæköni kibëc.’ 31 Më arö mërë pirë tæk na röm aröma: ‘Mar awodhi na calö imarö komi keni.’ Cik mörö nökenë ope na pirë tæk na löö man.” 32 Apwony cik ka Muca ögamö ni, “Eyo apwony, in ikobo na bër. In itwakö köp n’atir nakun ikobo ni Obanga tye acël këkën ëka obanga nökenë ope. 33 Eka an angeo ni pirë tæk më marö ën ki cwinyi kibëc ëka ki thamani kibëc ëka ki tæköni kibëc, ëka më marö awodhi na calö imarö komi keni. Man ënë pirë tæk na löö tyër awanga ëka gin aryëda.” 34 I karë na Yecu öniang ni apwony cik ka Muca ögamö ki ryëkö, ën okobo ninë ni, “In ba ibor ki ker k’Obanga.” Eka cakërë i caa nön ngat mörö ba dök öthamö më penyo Yecu ki peny mörö nökenë. 35 Kinge na Yecu onwongo tye ka pwonyo jii i dyekal öt k’Obanga, ën openyogi ni, “Pingö epwony cik ka Muca kobo ni Meciya obedo akwar Daudi? 36 Daudi kikome ötwakö ki tækö ka Tipo Naleng, na kobo ni, “Rwoth okobo both Rwodha: Bed i nget cinga më kucem naka ka an aketho langni i thë tyeni. 37 Daudi kikome cwodo ën ni, ‘Rwoth.’ En dök twërö bedo wode ningö?” Jö na pol owinyo köp mërë ki yom cwiny. 38 I karë na Yecu tye ka pwony, ën okobo ni, “Gwökërë unu ki kom epwony cik ka Muca. Piën gin marö woth rimo piny nakun ruko ginii böng na boco ëka mitö ginii ni jii omothgi ki thë cuk, 39 ëka marö ginii bedo i kabedo na bëcö më dheo i öt Cinagoga ëka kabedo më wörö i karama. 40 Gin maö udi ka mon thö, bedo ginii lëgö lëga na boco më nyuthere. Koth jö ni ebino pwodogi na rac rwök.” 41 Yecu obedo piny i nget kanya eketho tyër ië ki i öt k’Obanga. En önëno lwak ka bolo tyër i canduk lim. Elönyö na pol obolo lim na thwönë. 42 Cë dha thö n’obedo acan obino ëka obolo ciling na nyige gin arö. 43 Yecu öcakö cwodo ëlückörë bothe ëka okobo ni, “An akobo niwu köp adyer, dha thö ni n’obedo acan ënë obolo tyër i canduk lim na löö jö nökenë

kibëc na tye ka miö tyërgi. 44 Piën gin ömiö tyërgi n’ögithö ginii ki kom limgi na thwönë, entö dha thö ni n’obedo acan, ömiö jami kibëc n’onwongo tye bothe na myero ën ökwö ködë.”

13 Na Yecu onwongo tye ka yaa ki i öt k’Obanga, alückörë acël öcakö kobo ni, “Apwony, nën kit na kite ni thwon ködë ëka kit na gedo mërë bëcö ködë!” 2 Yecu okobo ninë ni, “Un inëno gedo na thwon ni? Ba tye kidi mörö kany n’ebino wëkö i wi wadi na ba ebino bolo ökö piny.” 3 Kinge, Yecu obedo piny i wi Kidi më Jeituni nakun opimere ki öt k’Obanga, Petero, Yakobo, Jon, ëka Anderiya öcakö ginii penyo ën na ut kënë ni, 4 “Kob niwa, köp ni bino timërë awene? Eka dök anyuth mërë ënë ngö na bino nyutho ni köp nön cwök cobere?” 5 Yecu öcakö kobo niggi ni, “Gwökërë unu, ëk ngat mörö kür öbwölwu. 6 Piën jö na pol bino bino ginii ki nyinga na bino kobo ginii ni, ‘An ënë ën,’ ëka bino miö jö na pol rwenyo ökö. 7 Ka ibino winyo unu pi lwëny ëka anii më lwëny, kür imii cwinywu opodhi, koth jami ni myero ötimërë, entö nwongo ajiki piny podi. 8 Rok bino lwëny i kom rok nökenë, ëka ker bino lwëny i kom ker nökenë. Oyeyeng bino yengo kabedo na pol ëka kec thon bino podho. Manön ënë acaki më can na bino podho i wi lobo. 9 “Ka jami ni bino timërë, myero igwökërë unu. Ebino terowu i nyim okiko both ëlök ëka ebino pwodowu i cinagoga ginii. Ibino cung unu i nyim ëlök ëka i nyim rwothi pira na calö ecaden bothgi. 10 Më acël Emuth na Bër myero ëtit i wi lobo thükül n’ajiki bara othuno. 11 Ka ëmaköwu, ëka ekelowu i nyim okiko, kür ipar unu ngö ni bino kobo entö kob unu ngö n’ebino miöwu i caa nön, piën pathi un ënë ibino twak entö Tipo Naleng ënë bino twak. 12 Omega bino miö ömiin mërë më aneka, apap bino miö athin mërë më aneka. Ethinö bino jëm i kom enyodogi ëka miö enekogi. 13 Jö kibëc bino dagöwu pi nyinga. Entö ngat na bino cung na tæk naka i ajiki bino larë. 14 “Entö ka inëno unu gin mörö më kwer na balö cwiny jö, n’ocung kanya myero kür ocung ië (ëk dhanö na kwanö öniang ië), cë jö na tye ginii i Yudea myero öring ginii i wi kite. 15 Dhanö na tye i wi ödë kür oidhi piny, onyo ödöny i öt më kwanyö gin mörö. 16 Dhanö na tye i pwodho, kür ödök cen më ömö böngü mërë. 17 Mon na yeco ëka mon na dödhö ethinö bino nëno can i karë nonu. 18 Lëg unu ëk köp ni kür ötimërë i karë më ngicö, 19 piën karë nön bino bedo thwön can na thwönë rwök na naka yam bara ötimërë i wi lobo, cakërë i karë n’Obanga ocweo ki lobo naka othuno ködë tin, ëka ba bino timërë dök. 20 Ka Rwoth onwongo ba öngölö

ninō nōn na cecek, onwongo ngat mōrō acēl thon ba bwōth. Ēntō pī jō n'Obanga öyērōgī, ēnē ömīō ēn öngölō wel ninō nonu ödökō na nōnōk. 21 "İ karē nōn, ka dhanō mōrō okobo niwu nī, 'Nēn, Meciya ene,' onyo nī, 'Nēn, ēn ēca,' kūr iyee unu. 22 Piēn jō na kobo nī gīn ebodo Kiricito ēka edwarpīny na twot bino bino ēka bino tio gīnī anyuth ēka tango na dito ēk ka twērē ēbwōl gīnī naka jō n'ēyērōgī. 23 Gwōkērē unu dong, an atyeko dong kobo ökö niwu jami kibēc na bino timērē na karē bara örōmō. 24 "Ēntō i karē nonu, kinge can na thwōnē nōn, "ceng bino cido ökö nicuc, ēka dwe thon ba bino ryēny, 25 cēr bino podho gīnī kī i wi polo, ēka tēkö kibēc mē wi polo bino yengere.' 26 "İ karē nōn jō kibēc bino nēnō Wod ka Dhanō na tye ka bino kī i pōl kī twēr na dit ēka dheo. 27 Ēka ēn bino oro emalaika mē cōkö jō mērē n'ēyērōgī kī i thwok lobo angwēn mē ajiki lobo naka i ajiki mē polo. 28 "Nwong unu pwony ni kī i kom yath ölam. Ka jangē öcakō löth, ēka pote odonyo, un ingeo nī oro dong cwōk. 29 Kōmanōn thon, ka īnēnō unu jami ni tye ka timērē, itwērō unu ngeo nī dwogo mērē dong cwōk, tye i dholokek. 30 An akobo niwu kōp adyer, rok mē karē ni ba bino poth naka ka jami ni kibēc ötimērē. 31 Polo ēka lobo bino bino rwenyo ökö, ēntō köpna ba bino rwenyo. 32 "Ngat mōrō ope na ngeo ninō nōn onyo caa nōn, naka thon emalaika na tye i wi polo, onyo Wod, ēntō Apap kēkēn ēnē ngeo. 33 Gwōkērē unu! Bed n'inenō unu! Ba ingeo unu awene na karē nōn bino rōmō ködē. 34 Bino ka Wod ka Dhanō rōm arōma kī dhanō na tye ka cidhō ökö kany mōrō na bor. Ēn ka yaa kī i pacō, miō twērō both etic mērē, ngat acēlacēl kī tic na mēgē, nakun cikō ngwato na gwōkö dhō wangkac nī ēk obed na wangē thwolo. 35 "Un thon, bed unu na wangwu thwolo, piēn ba ingeo unu awene na won öt bino dwogo ködē onyo bino dwogo kothyeno onyo dingwor onyo na thwōn gwēnō kok onyo kodiko. 36 Ka ēn bino dwogo athura, kūr imīi ēn onwongwu īninō. 37 Ngō na an akobo bothwu, an akobo nī jō kibēc: 'Bed na wangwu thwolo!'"

14 Onwongo odong ninō arīō mē thuno i Karama mē Poth ēka Karama mē Ogati na Thōbī ope iē. Ēlamdhōk na dito ēka epwony cik ka Muca onwongo tye ka rangō gīnī kite na myero ēmak kī Yecu i mūng ēka enek ēn ökö. 2 Gīn okobo nī, "Kūr ēmak Yecu i karē mē Karama mē Poth, ēk kūr ömīi jīi okel wōō." 3 İ karē na Yecu tye ka cem i öt ka Cimon n'onwongo obedo adhōbü i Betania, dhakō mōrō obino kī cupa mōō narad na ngwece kur na wel mērē tēk. Ēn ötürō dhō cupa ēka önyō mōō i wi Yecu. 4 Jō mōkö n'onwongo tye gīnī kany nōn ökēcō gīnī

rwök ēka ötwak kēn-gī nī, "Pīngō ēbalō mōō ni na ngwece kur abala? 5 Onwongo myero ēcadh i wel na kadhō denario mīa adek ēk ömīi both ēcan!" Cē gīn ocoko dhakō nōn kī gero. 6 Ēntō Yecu ögamō nigī nī, "Wēk unu dhakō nōn kēnē. Pīngō kara icoko unu ēn? Ēn ötimō gīn na bēr botha. 7 Ēcan itye unu ködgī ninō kibēc ēka caa mōrō kēkēn itwērō unu könyōgī. Ēntō ba ibino unu bedo köda ninō kibēc. 8 Ēn ötimō gīn na ēn rōmō ēka owiro koma mē aika na caa bara örōmō. 9 An akobo niwu kōp adyer nī kanya kibēc n'ebino titō Emuth na Bēr iē i wi lobo thūkūl, gīn na dhakō nī ötimō thon ebino kobo pīrē, ēk obed mē po pī ēn." 10 Cē Yuda Ikariot, na ēnē dhanō acēl i kin ēlūbkör Yecu apar arīō, öcidhō both ēlamdhōk na dito ēk ēyūb kit na myero ömīi Yecu bothgī. 11 İ karē na gīn owinyo ngō na ēn onwongo mītō timō nigī, igī obedo na yom, ēka öcīkērē gīnī mē miō Yuda Ikariot cīlīng. Cē Yuda öcakō rangō karē na bēr na ēn örōmō miō Yecu bothgī. 12 İ ninō mē acēl mē Karama mē Ogati na Thōbī ope iē, ninō na yam ēngölō k'athīn rōmō mē Poth, ēlūbkör Yecu openyo gīnī ēn nī, "Ka kwene na in imītō nī wan ēcidh ēyūb nini cem mē Poth iē?" 13 Cē Yecu ooro jō arīō kī kin ēlūbkörē nakun cikōgī nī, "Apē unu naka i Jerucalem, ibino unu romo k'ēcwo mōrō n'öyēō agulu pii. Lūb unu körē, 14 ēka kob unu both won öt na ēn bino dönyō iē nī, 'Apwony okobo nī öt wele ute kwene ēk ēcam cem mē Poth iē k'ēlūbkörē?' 15 Ēn bino nyutho niwu öt na lac na tye malō, n'eketho jami kibēc iē. Kany nōn ēnē iyūb unu cem na mē onu iē." 16 Ēlūbkör Yecu arīō öcidhō gīnī yo Jerucalem ēka onwongo gīnī jami kibēc kite na Yecu okobo nigī ködē. Cē gīn dong öcakō yūbō cem mē Poth kunōn. 17 Na dong othuno kothyeno, Yecu obino k'ēlūbkörē apar arīō. 18 İ karē na gīn tye ka cem, Yecu öcakō kobo nigī nī, "An akobo niwu kōp adyer nī ngat acēl kī kinwu bino ketho örōrō i koma, ngat acēl na tye ka cem köda." 19 Ēlūbkör Yecu öcakō kumo, nakun ngat acēlacēl penyo ēn nī, "Ködē an ba?" 20 Yecu öcakō kobo nigī nī, "Dhanō acēl kī kinwu jō apar arīō, na tye ka lutho cīngē i wal kanya acēl köda. 21 Wod ka Dhanō bino cidhō nī kōmanōn kite n'ēcōō ködē i kome. Ēntō dhanō na bino ketho örōrō i kom Wod ka Dhanō bino nēnō can! Onwongo bedo na bēr ka dhanō nōn ba ēnywōlō." 22 İ karē na gīn tye ka cem, Yecu ökwanyō ogati, ölēgō gum iē, cē opoko ömīō both ēlūbkörē ēka okobo nigī nī, "Gam icam unu. Man ēnē koma." 23 Ēka ökwanyō ekopo, öpwōyō Obanga, cē ömīōgī, ēka gīn kibēc ömadhō. 24 Yecu okobo nigī nī, "Man ēnē remona mē cikērē na nyen, na bino öny pī jō na pol. 25 An akobo niwu kōp adyer

nĩ, ba dök abino madhō pig nyig ölökö, naka i ninō nōn na an abino madhō na nyen i ker k'Obanga." 26 Na dong gĩn otyeko wero wer, cē öcidhō gĩnĩ i wi Kidi mē Jeituni. 27 Yecu okobo bothgĩ nĩ, "Un kibēc ibino unu wēköna ökö, piēn yam ēcōö nĩ, "Abino neko akwath, ēka rom bino kēth ata." 28 Ēntō kinge cer, abino tēlō nyimwu mē cidhō yo Galilaya." 29 Petero öcakō kobo nĩ, "Kadi bed nĩ jō kibēc bino wēköni ökö, ěntō an ba abino wēköni." 30 Yecu ögamō nĩ, "Petero, an akobo nini kōp adyer, tin i dyewor na thwōn gwēnō bara okok wang arō, in ibino kwērōna wang adek." 31 Ēntō Petero ocere ki tēk na kobo nĩ, "Kadi bed nĩ myero athōō kodi, an ba abino kwērōni na twal!" Ēka jō kibēc okwongere nĩ kōmanōn. 32 Gĩn öcidhō i kabedo n'ecwodo nĩ pwodho mē Gethcemane, ēka Yecu okobo both ělūbkörē nĩ, "Bed unu kany, ěk an kono acidh alēgi." 33 Ēn ökwanyō Petero, Yakobo ēka Jon cē öcidhō ködgĩ. Cwinye öcakō podho na lith rwök ēka ki kumo. 34 Yecu öcakō kobo nigĩ nĩ, "Cwinya cwer rwök na mitō nekona ökö. Bed unu kany na wangwu thwolo." 35 Yecu öcidhō anyim na nōnōk, cē orumo cōngē piny oryebere ēka ölēgō nĩ ka onwongo twērē, kono caa nōn opoth ökö ki bothe. 36 "Aba, Apap, jami kibēc twērē ki bothi, kwany ekopo ni ökö ki botha, kür obed kite na an amitō, ěntō obed kite na in ěnē imitō." 37 Cē ěn odwogo cen both ělūbkörē ēka onwongogĩ öninō ökö. Yecu okobo both Cimon nĩ, "Petero, ěninō ökö? Ba ěrōmō bedo na wangi thwolo pi caa mōrō acēl? 38 Bed unu na wangwu thwolo, lēg unu both Obanga ěk kür idōny unu i atēmatēma mōrō. Cwiny mitō, ěntō kom görü." 39 Yecu öwēkögi dōki ēka öcidhō ölēgō lēga acēl nōn. 40 Ī karē na ěn odwogo, ěn dōki onwongo ělūbkörē tye ka ninō, piēn ninō onwongo ömakō wang-gĩ rwök. Gĩn ba ongeō ngō na myero ekob gĩnĩ both Yecu. 41 Yecu odwogo wang mē adek mērē, cē okobo nigĩ nĩ, "Un pod ěninō ēka iyweo unu? Dong örōmō! Caa dong örōmō. Wod ka Dhanō dong ěmiō ökö i cing ēbal. 42 Yaa unu malō! Eru ecidhu! Nēn, dhanō na bino ketho örōrō i koma dong cwōk!" 43 Cücūth na Yecu onwongo pod twak, Yuda, ngat acēl i kin ělūbkör Yecu apar arō, othuno ki lwak n'ōmakō gĩnĩ pele abadē ēka ki ludhi, n'ēlamdhök na dito, epwony cĩk ka Muca ēka edong ěnē oorogĩ. 44 Won örōrō onwongo otyeko dong yübō anyuth ködgĩ nĩ: "Ngat na an abino nōdhō leme, ěn ěnōn, mak unu ěn ēka iter igwök unu na bēr." 45 Yuda öcakō cidhō ökö cücūth both Yecu ēka okobo nĩ, "Apwony!" Cē önōdhō leme. 46 Gĩn dong öcakō podho i kom Yecu, ēka ěmakō ěn. 47 Ēntō dhanō mōrō acēl n'onwongo ocung i nget Yecu öcakō wōdhō pala abadē mērē, cē otongo ki ith

atic k'Alamdthök na Dit naka onguno ökö. 48 Yecu openyogi nĩ, "Ibino unu botha ki pele abadē ēka ki ludhi mē makōna calō an abedo ayak? 49 Ninō ki ninō an abedo kodwu i dyekal öt k'Obanga nakun apwonyo, ngō n'ocerowu makōna? Ēntō jami ni kibēc tye ka timērē mē cobo ngō na Cōc na Leng kobo i koma." 50 Cē ělūbkör Yecu kibēc öwēkö ěn ēka öngwēcō gĩnĩ ökö. 51 Awobi mōrō n'orwao böngü kēkēn i kome, onwongo tye ka lūbō kör Yecu. Ī karē na lwak ötēmō mē makō ěn, 52 awobi ni omukere ki ngwēc cē öwēkö böngü mērē i cing-gĩ ēka öngwēcō kotula. 53 Gĩn otero Yecu both Alamdhök na Dit, ēka ēlamdhök na dito kibēc, edong ēka epwony cĩk ka Muca obino gĩnĩ kanya acēl. 54 Petero obedo ka lūbō kör Yecu ki cecen naka othuno ködē i dyekal k'Alamdthök na Dit. Ēn obedo kanya acēl k'ěkürpiny, nakun oo mac. 55 Ēlamdhök na dito, ēka athuko mē öd okiko k'edong kibēc onwongo tye gĩnĩ ka rangō caden mōrō na rōmō miōgi neko Yecu. Ēntō ba onwongo gĩnĩ gin mōrō. 56 Ecaden na pol obedo ka twakō kōp twodo i kom Yecu ěntō kōpgi ba örwatērē. 57 Mē ajiki mērē, jō nōkēnē öya malō cē ötwakō gĩnĩ caden mē twodo nĩ, 58 "Wan ewinyo ěn tye ka kobo nĩ, 'An abino muko öt k'Obanga ni n'ēyübō ki cing dhanō, ēka abino gērō nōkēnē pi ninō adek, na ba ěgērō ki cing dhanō." 59 Kadi bed nĩ kōmanōn, kōp mē caden na gĩn ötwakō ba örwatērē. 60 Alamdhök na Dit öya malō cē ocung i dyeregĩ ēka openyo Yecu nĩ, "Eyo, in ba ětwērō gamō kōp ni kibēc? Ngō na in ětwērō kobo i kom gin n'ekobo i komi?" 61 Ēntō Yecu öling alinga ba ögamō. Cē Alamdhök na Dit dōki openyo ěn nĩ, "In ěnē ibedo Meciya, Wod k'Obanga n'ēwörō?" 62 Yecu okobo nĩ, "An ěnē ěn. Ēka ibino nēnō unu Wod ka Dhanō n'obedo i nget cing Won Twēr kucem ēka dōki tye ka bino ki i pōl mē polo." 63 Alamdhök na Dit öyēcō böng mērē ēka okobo nĩ, "Pĩngō onu pod dōki ěmitō caden nōkēnē? 64 Un iwinyo unu kite na ěn öyanyō k'Obanga ködē. Īthamō unu nĩngō iē?" Gĩn kibēc öngölō nĩ, "Ēn opore mē thōō!" 65 Jō nōkēnē öcakō ngölō laō dhōgi i kome, nakun eumo wangē ökö cē ēbapō, n'ekobo ninē nĩ, "In ibedo adwarpiny, tuc niwal" Ēka ěkürpiny ökwanyō Yecu cē epwodo. 66 Ī karē n'onwongo Petero tye piny i dyekal, atic k'Alamdthök na Dit mōrō n'obedo nyakō obino. 67 Ī karē na ěn önenō Petero tye ka oo mac, ěn öripō Petero na cwök ēka okobo nĩ, "In thon onwongo itye ki dhanō nōn n'öya ki i Najaret, ěn Yecu." 68 Ēntō Petero ökwērō ökö na kobo nĩ, "An ba angeo ngō na in itye ka twakō," cē öcidhō ökö yo dhō wangkac, ēka thwōn gwēnō öcakō kok. 69 Ī karē na nyakō nōn n'obedo atic önenō Petero ocung

kunõn dõkí, èn òcakõ kobo both jò nõkènè nì, “Ècwõ nì obedo awodhgi acèl!” 70 Èntõ Petero òkwèrõ òkõ dõkí. Kinge na nõnõk jò mòkõ n'onwongo ocung gini i nget Petero òcakõ kobo gini nì, “Adyer in ibedo awodhgi acèl, pièn in ibedo dhanõ mè Galilaya.” 71 Petero òcakõ alem i kome kènè nakun kwongere nì, “An ba angeo ècwõ nì na un itye ka twakõ kòp i kome” 72 Èka cùcùth thwõn gwènõ okok wang mè ariõ. Cè Petero opo i kòp na Yecu okobo ninè nì, “Na bara thwõn gwènõ okok wang ariõ, in ibino kwèrõna wang adek.” Èka òcakõ koko rwõk.

15 Keko cõn, èlamdhòk na dito, mèd k'edong, epwony cìk ka Muca, èka athuko mè òd okiko k'edong kibèc òyübõ gini kòp kanya acèl. Gin otweo Yecu cè etero òkõ èka èmiõ both Pilato. 2 Pilato òcakõ penyo Yecu nì, “In ènè rwoth k'Eyuda?” Yecu ògamõ nì, “Eyo, obedo kite na in ikobo kòdè.” 3 Èlamdhòk na dito odotho Yecu kì kwa adoth na pol. 4 Cè Pilato dõkí openyo Yecu nì, “In ba itwèrõ gamõ peny? Nèn lwak kòp na pol n'edothi kòdè.” 5 Èntõ Yecu ba ògamõ gin mòrõ, èka Pilato obedo kì ur rwõk. 6 I karè mè Karama mè Poth kibèc, Pilato onwongo marõ gõnyõ amabuc acèl na lwak nwongo òkwaõ. 7 I karè nõn, ècwõ mòrõ onwongo tye na nyìngè Baraba, na yam etweo i buc i kin jò n'òjèm n'oneko gini jì i karè mè jèmgì nõn. 8 Lwak òcakõ cìdhõ both Pilato mè penyo èn èk òtìm kite na èn ònaa tìmõ kòdè. 9 Pilato openyogì nì, “Un imitõ nì agõny niwu rwoth k'Eyuda?” 10 Pilato okobo nì kòmanõn pièn èn onwongo ongeõ nì èlamdhòk na dito okelo gini Yecu pì nyeko. 11 Èntõ èlamdhòk na dito òcùpõ gini lwak èk òmìi Pilato ògõny Baraba nakaka Yecu. 12 Pilato òcakõ penyogì nì, “Ngõ na myero an atìm kì ngat na un icwodo nì rwoth k'Eyuda?” 13 Lwak òwõõ gini nì, “Gur èn i kor yath ariá!” 14 Èka Pilato dõkí openyogì nì, “Pìngõ kara, òtìmõ ngõ na rac?” Èntõ lwak òwõõ gini kì redo rwõk nì, “Gur unu èn òkõ i kor yath ariá!” 15 Pilato onwongo mitõ yomo cwiny lwak, cè ògõnyõ Baraba nigì. Èn òmìõ twèrõ nì èk epwod Yecu kì del èka egur i kor yath ariá. 16 Acikari otero gini Yecu naka i dyekal k'alòc (n'ecwodo nì Praitorion) èka ocwodo gini lwak acikari kibèc kanya acèl. 17 Gin òcakõ ruko Yecu kì bõngü na kwar èka etweo tok òküdhõ òthac, cè èrwakõ i wie. 18 Cè gin òcakõ motho èn nì, “Örèm ba, rwoth k'Eyuda!” 19 Acikari opwodo gini wi Yecu kì lüth, òngülõ gini laõ dhõgi i kome, èka orumo gini cõng-gì piny mè wõrõ èn mè anywar. 20 I karè na gin dong ònywarõ Yecu, òkwanyõ gini bõngü na kwar òkõ kì i kome èka èdwõkõ bõng mèrè i kome. Cè gin dong otero

Yecu yõkõ èk egur i kor yath ariá. 21 Ècwõ mòrõ mè Cirene na nyìngè Cimon apap k'Alegianda èka Rupo, onwongo tye ka wok nakun òya kì kin pacõ èka acikari òdiõ èn mè tingo yath ariá. 22 Gin otero Yecu i kabedo n'ecwodo nì Gõlgõtha, na tyèn kòp mèrè nì, “Kabedo mè Cogo Wic.” 23 Cè acikari òcakõ miõ Yecu kõngõ òlõk n'erubo kì yath mura, èntõ Yecu òkwèrõ madhõ òkõ. 24 Gin oguro Yecu i kor yath ariá èka opoko gini bõng mèrè i kin-gì nakun ebolo kwir èk ènèn bõngü na ngat acèlacèl bino tero. 25 Eguro Yecu i kor yath ariá caa adek mè kodiko. 26 Gin n'ècõõ na nyutho kòp n'edotho èn iè kwanèrè nì, “RWOTH K'EYUDA.” 27 Eguro Yecu kanya acèl k'èyak ariõ, dhanõ acèl kucem èka acèl kucam. 28 Man òmiõ Cõc na Leng ocobere kakarè nì, “Èkwanõ èn i kin èbal.” 29 Jõ n'onwongo tye ka wok i ngete, obedo gini ka yanyõ èka nywarõ Yecu, nakun yengo wigì na kobo gini nì, “Onye, in n'imuko òt k'Obanga òkõ, cè igèrõ pì ninõ adek kèkèn, 30 larè keni, idhi piny kì i kor yath ariá!” 31 I kite acèl nõn, èlamdhòk na dito èka epwony cìk ka Muca ònywarõ gini Yecu i kin-gì kèn-gì nakun kobo gini nì, “Èn òlarõ jò nõkènè, èntõ ba twèrõ larè kènè!” 32 Wèk Kiricito, Rwoth mè lcarael, oidhi piny kì i kor yath ariá, èk ènèn èka eyee.” Jõ n'eguro kì Yecu thon òcakõ gini yanyõ èn. 33 I caa abicèl mè kiceng, piny ocido òkõ na cõl nicuc i wi lobo kibèc naka othuno caa abungwèn. 34 Èka i caa abungwèn, Yecu òcakõ koko kì dwõn na malõ nì, “Eloi, Eloi, lama cabaktani?” Na gõnyõ nì, “Obangana, Obangana, pìngõ iwèka nì kòman?” 35 I karè na jò n'ocung na cwõk owinyo, gin okobo nì, “Winy unu, èn tye ka cwodo Eliya.” 36 Ècwõ mòrõ acèl òcakõ ngwèc, èka òkwanyõ amor, olutho i kõngõ òlõk na wac, cè òrèpõ i wi yath atad èka òmiõ both Yecu nì èk òmadhì. Èn okobo nì, “Kür unu, eru ènèn ka Eliya twèrõ bino kwanyõ èn òkõ piny!” 37 Yecu dõkí okok kì dwõn na malõ cè òthõõ òkõ. 38 Cè bõngü ècèngè na tye i òt k'Obanga òcakõ yèc opokere iè ariõ, kì malõ naka piny. 39 Adit acikari n'onwongo ocung na cwõk i nyim Yecu, owinyo redo ka Yecu èka ènènõ kite n'òthõõ kòdè, cè èn okobo nì, “Adyer dhanõ nì onwongo obedo Wod k'Obanga.” 40 Mon mòkõ onwongo tye gini kunõn, nakun rìpõ gini kì cecen. Kì kin-gì onwongo obedo Maria mè Magadala, Maria (aya ka Yakobo na tìdì èka Yoce), èka Calume. 41 Gin obedo ka lübõ kòr Yecu anaka kì i Galilaya, èka gin obedo ka kònyõ èn thon. Mon nõkènè na pol n'onwongo owotho kòdè mè bino i Jerucalem onwongo thon tye kunõn. 42 Onwongo obedo Ninõ mè Yübèrè (manõn ninõ na Cabit k'Eyuda bara òrómõ.) Na dong piny cwõk cido, 43 ècwõ na nyìngè

Yocepu më Arimethea obino, ên onwongo obedo dhanô na dit më ôd okiko, êka ên onwongo kürô Ker k'Obanga më bino. Ên ôcîdhô both Pilato kî t êk cwiny më kwaô kom Yecu. **44** Pilato obedo kî ur më winyo nî Yecu dong ôthôô ôkô. Ên ocwodo adit acikari, cê openyo ka Yecu ôthôô ôkô. **45** Í karê na Pilato ôniang kî both adit acikari nî ôtimêrê nî kômanôn, ên ômîô kom Yecu both Yocepu. **46** Yocepu ôwilô böngü na leng. Cê ôkwanyô kom Yecu ôkô piny kî kor yath ariá, oboo í böngü, êka opyelo í bur lyêl n'egworo í kidi, cê ôlörô kidi í dhô bur lyêl êka ororo dhôgê ôkô. **47** Maria më Magadala êka Maria aya ka Yoce ônênô gîni kakwene n'onwongo eiko ên iê.

16 Í ninô na lûbö Cabît k'Eyuda, Maria më Magadala, Maria aya ka Yakobo, êka Calume ôcîdhô gîni më wilô möô na ngwece kur êk êcîdh gîni më wirow kom Yecu. **2** Kodiko côn í ninô më acêl më cabît, kinge na ceng dong odonyo, gîn ôcîdhô í lyêl. **3** Gîn ôcakô penyere gîni kên-gî kî í wanga yoo nî, "Nga na bino thwaro nî onu kidi kî í dhô bur lyêl?" **4** Êntô í karê na gîn othuno, ônênô gîni lyêl êka ônênô gîni kidi n'onwongo thwônê, dong ethwaro ôkô thenge. **5** Na gîn dönyô í lyêl, ônênô gîni awobi mörô n'oruko böngü na tar n'obedo kî kucem, êka obedo gîni kî lworo rwök. **6** Êntô ên okobo nî, "Kür ibed unu kî lworo, un itye ka rangô Yecu më Najaret, n'onwongo eguro í kor yath ariá. Ên ope kany! Ên ocer ôkô kî kin jô n'ôthôô! Nên unu, kany ênê onwongo epyelo kome iê. **7** Êntô apê êk ikob unu n'êlûbkörê êka Petero nî, 'Yecu bino têlô nyimwu më cîdhô yo Galilaya. Ibino nênô unu ên kî kunôn, kite na yam ên okobo niwu ködê.'" **8** Cê mon odonyo yökô kî í lyêl, ôcakô gîni ngwêc kî myêl kom êka lworo na ba okobo gîni gîn mörô both ngat mörô kékên, piên lworo onwongo ômakôgî rwök. **9** (note: The most reliable and earliest manuscripts do not include Mark 16:9-20.) Í karê na Yecu ocer kî í lyêl kodiko côn í ninô më acêl më cabît, ên ôcakô nen both Maria më Magadala, dhakô na ên onwongo ôryémô cene abîrô kî í kome. **10** Ên ôcîdhô both êlûbkör Yecu n'onwongo tye ka kwero cöla êka kok gîni. **11** Êntô í karê na gîn owinyo nî Yecu tye na kwô, êka Maria ônênô ên, gîn ba oyee köp mêrê. **12** Kinge, Yecu onen both êlûbkörê ariô í kite na path n'onwongo gîn tye ka cîdhô yo kin pacô. **13** Gîn ôdök cen më kobo both êlûbkör Yecu nôkênê, êntô ngat mörô ope n'oye köpgî. **14** Kinge, Yecu onen both êlûbkörê apar acêl í caa n'onwongo gîn tye ka cem. Ên ocokogî piên gîn onwongo ope kî gen êka pî nwang cwinygî piên gîn ôkwêrô yee köp ka jô n'ônênô ên kinge cer mêrê kî í kin jô n'ôthôô. **15** Yecu

okobo n'êlûbkörê nî, "Apê unu í wi lobo kibêc êka itit unu Emuth na Bêr both dhanô kibêc. **16** Dhanô mörô na bino yee êka ebatica ên, bino larê, êntô dhanô na ba bino yee, ebino ngölô ninê köp. **17** Anyuth ni bino nen kî both jô na yee, gîn bino ryémô cene kî nyînga. Gîn bino twak kî lêb na nyen. **18** Gîn bino makô thwol kî cîng-gî, êka ka gîn ômadhô gîn mörô na neko dhanô, cê ba bino timögî na rac. Gîn bino ketho cîng-gî í kom etwoe êka bino cang gîni." **19** Kinge na Rwoth Yecu ôtwak ködgî, êkwanyô cê etero í wi polo êka ên obedo í nget cîng Obanga kucem. **20** Cê êlûbkör Yecu ôcîdhô êka ôtitô gîni köp í kom Yecu í kabedo kibêc. Rwoth otio ködgî êka omoko köp mêrê k'anyuth n'êlûbö körê.

Tic k'Ēkwēna

1 Adwong Teopilo, i bukna na cōn, acōō iē kōp kibēc na yam Yecu ōcakō tio ēka pwnyo, **2** naka othuno i nīnō n'etero ēn kōdē i polo, kinge mīō cīk kī tēkō ka Tipo Naleng both ēkwēna mērē na yam ōyērō. **3** Kinge can mērē, Yecu obedo ka nyuthere bothgī wang na pol mē moko nī ēn eut na kwō. Ēn obedo ka nen bothgī pī nīnō pyer angwēn nakun twakō kōp i kom ker k'Obanga. **4** Ī karē mōrō acēl, na ēn onwongo tye ka cem kōdgī, ēn ōcīkōgī nī, “Kūr iya unu kī i Jerucalem, ēntō kūr unu pī mīc n'Apapna ōcīkērē mē mīō, na un iwinyo unu an abedo ka twakō. **5** Jon yam obatica kī pīi, ēntō odong nīnō na nōnōk na un ebino baticawu kī Tipo Naleng.” **6** Ī karē n'ēkwēna ōrwatērē gīnī kanya acēl, openyo gīnī Yecu nī, “Rwoth, i karē nī ēnē in ibino dwōkō kī lōc both jō mē l'carael?” **7** Yecu okobo bothgī nī, “Ba obedo nī un myero inge karē onyo nīnō n'Apap ōyūbō kī twēr mērē. **8** Ēntō ibino unu nwongo tēkō, ka Tipo Naleng obino i komwu, ēka un ibino bedo ecaden-na i Jerucalem, i Yudea kibēc, i Camaria, ēka i ajiki mē lobo.” **9** Kinge na dong okobo kōp nī, etingo Yecu malō na gīn thon nēnō, ēka pōl ōkanō ēn ōkō kī i wang-gī. **10** Ēkwēna ka Yecu onwongo ōcīkō wang-gī malō i pōl na ēn tye ka cīdhō, athura cwō arīō ocung i ngetgī n'oruko gīnī bōng na tar. **11** Gīn okobo nī, “Un jō mē Galilaya, pīngō icung unu nakun itye ka nēnō unu malō i pōl? Yecu nī, n'etingo ōkō malō i wi polo kī bothwu, bino dwogo dōkī i yore nōn acēl na un īnēnō ēn tye ka cīdhō kōdē i wi polo.” **12** Cē gīn dong ōcakō dōk yo Jerucalem kī i wi kidi n'ecwodo nī Kidi mē Jeituni, na cwōcwōk kī Jerucalem, bor mērē rōm kī woth mē nīnō acēl mē Cabit k'Eyuda. **13** Ī karē na gīn othuno, ōcakō īdhō gīnī i ōt na malō kanya gīn onwongo bedo gīnī iē cōn. Jō n'onwongo ute gīnī kany nōn ēnē Petero, Jon, Yakobo ēka Anderiya, Pilipo ēka Tomaci, Batulumayo ēka Matayo, Yakobo wod k'Alipayo, Cimon na yam obedo i kin jō na mitō lōckēn, ēka Yuda wod ka Yakobo. **14** Gīn kibēc rībērē kanya acēl jwījwi kī mon i lēga ēka Maria aya ka Yecu, ēka kī utmego mērē. **15** Ī karē nōn Petero ōya ocung i kin jō n'oye i kom Yecu Kiricito (na welgī rōmō mia acēl kī pyer arīō) **16** ēka okobo nī, “Utmegona, Cōc na Leng myero ocobere kakarē na yam cōn Tipo Naleng ōtwakō pīrē kī i dhō Daudi i kom Yuda, n'obino ōtēlō jō n'ōmakō Yecu. **17** Yuda onwongo obedo dhanō acēl i kinwa ēka ōnywakō kōdwa tic nī.” **18** (Yuda obino ōwīlō pwodho kī cīlīng na ēn onwongo kī kom tīm mērē na rac, kanya ēn opodho acelawic

cē iē ōbarē ōkō ēka jamīē oukere yōkō kibēc. **19** Kōp nī owinyere both jō kibēc na bedo gīnī i Jerucalem, ēka pwodho nōn ecwodo kī lēbgī nī Akeldama, na tyēn kōp mērē nī, “Pwodho mē Remo.”) **20** Petero ōmēdērē nakun kobo nī, “Kōp nī ēcōō i buk mē Jabuli, “Wēk unu pacō mērē ōdōk wi obur, ngat mōrō kūr obed iē.” Ēka dōkī nī, “Ngat nōkēnē oleē tic mērē mē tēla.” **21** Dong pī manōn bēr ēyēr kī kin jō nī dhanō n'obedo kī onu i karē kibēc na Rwoth Yecu obedo ka wīrē i kin onu, **22** cakērē kī i batica ka Jon naka i nīnō n'etero kī Yecu malō kī kin onu. Ngat mōrō n'ebino yērō bino rībērē kōdwa mē bedo acaden mē cer ka Yecu.” **23** Ēka dong gīn otuco nying jō arīō: Yocepu n'ecwodo nī Barcaba (n'ecwodo thon nī Yucito) ēka Matiya. **24** Cē gīn dong ōcakō lēga nī, “Rwoth, in ingeo cwiny ngat acēlacēl. Nyuth niwa kī kin jō arīō nī ngat na in iyerō **25** mē bedo akwēna ēk oleē tic nī na Yuda ōwēkō ēka ōcīdhō ōdōk cen i kabedo mērē.” **26** Cē gīn dong ōcakō bolo kwir, ēka kwir opodho i kom Matiya, ēmēdō ēn dong i kom ēkwēna apar acēl.

2 Ī karē na nīnō mē Pentekot ōrōmō, ēlūbkōr Kiricito kibēc onwongo ōgūrē gīnī kanya acēl. **2** Athura wōō owinyere nakun ōya kī i polo na calō yamō na kudho na ger ēka opong i ōt ōkō kibēc kany onwongo gīn obedo iē. **3** Cē gīn mōrō onen bothgī na cal kī lēb mac n'opokere ēka opye i wi ngat acēlacēl i kin-gī. **4** Gīn kibēc opong kī Tipo Naleng ēka ōcakō gīnī dhūmō lēb nōkēnē na papath kite na Tipo Naleng ōmīōgī mē twakō. **5** Ī caa nōn, onwongo Eyuda na bedo gīnī i Jerucalem, jō n'onwongo wōrō gīnī Obanga n'ōya kī i rok kibēc na tye i wi lobo thūkūl. **6** Ī karē na gīn owinyo wōō nōn, lwak kibēc ōgūrē na wīgī ocung ōkō, piēn ngat acēlacēl onwongo winyogī ka twakō gīnī lēb thurgī kikome. **7** Cē ouro gīnī rwōk nakun kobo gīnī nī, “Jō nī kibēc na tye ka twak gīnī ba obedo jō mē Galilaya? **8** Cē pīngō onu kibēc etye ka winyogī nakun ngat acēlacēl tye ka twak kī lēb thurgī kikome? **9** Wan jō mē Parithia, jō mē Media, jō mē Elam, kī jō na bedo i Mecopotamia, Yudea kī Kapadokia, Ponto ēka Acia, **10** Perugia kī Pampulia, Ejip kī lobo Libia na cwōk kī Cirene, kī wele n'ōya gīnī kī i Roma. **11** na gīn Eyuda kī jō nōkēnē n'ōlōkērē gīnī i diniwa, Kurete kī jō Arab, wan ewinyogī ka tuco gīnī pī tic na dōngō mē twērō k'Obanga i lēb onu kikome.” **12** Gīn kibēc ouro na ba twērō gīnī niang. Gīn openyere kēn-gī nī, “Man kōrē nīngō?” **13** Ēntō jō nōkēnē okobo kōp mē anywar i komgī nakun kobo gīnī nī, “Jō nī ōmēr amēra kī kōngō.” **14** Cē Petero ocung kanya acēl k'ēkwēna apar acēl, ōtwak kī dwōn na malō nakun kobo bothgī

nĩ, “Un Eyuda ewodha, ěka un kibęc nĩ bedo unu i Jerucalem, bę̄r inge unu kęp̄ ni, dők̄ ĩcĩk ithwu mę̄ winyo twak na mę̄ga. 15 Jő̄ ni ba ő̄mę̄r kite na un ĩthamő̄ kő̄dę̄, pię̄n caa pod adek kę̄kę̄n mę̄ kodiko. 16 Ĕntő̄ man kęp̄ na yam adwarpiny Joel ő̄twakő̄ pirę̄ nakun kobo nĩ, 17 “Obanga okobo nĩ, ĩ karę̄ mę̄ ajiki, abino ő̄nyő̄ Tipona ĩ kom jő̄ kibęc. Ĕthĩnő̄ awopewu ěka anyirawu bino dwaro adwar, awopewu na thĩnő̄ bino nę̄nő̄ gĩnĩ gin anyutha, jő̄wu n'otii bino gĩnĩ leko lek. 18 Naka thon eticna, na cwő̄ ěka mon, an abino ő̄nyő̄ Tipona ĩ komgĩ ĩ karę̄ nő̄n, ěka gin bino dwaro adwar. 19 An abino nyutho gin mę̄ aura ĩ wi polo malő̄ ěka anyuth na papath piny ĩ wi lobo, remo, mac, ěka iro na dung. 20 Ceng bino cido ő̄kő̄ na cő̄l cuc, ěka dwe bino lőkę̄rę̄ dőkő̄ na kwar calő̄ remo, na bara nĩnő̄ na dit ěka nĩnő̄ mę̄ dheo ka Rwoth obino. 21 Ĕka jő̄ kibęc na bino cwodo nyĩng Rwoth bino larę̄.” 22 Petero ő̄mę̄dę̄rę̄ anyim nakun kobo nĩ, “Un jő̄ mę̄ Icarael, winy unu kęp̄ ni: Yecu mę̄ Najaret onwongo obedo dhanő̄ n'Obanga onyutho bothwu kĩ tio tango, gin mę̄ aura, ěka anyuth n'Obanga otio kanya acę̄l kő̄dę̄ ĩ kin onu, na calő̄ un kikomwu ingeo.” 23 Yecu ni ő̄miő̄ bothwu kite na yam Obanga onwongo ő̄yűbő̄ nakun ngeo gin na bino timę̄rę̄ ĩ anyim, ěka un iguro ěn ĩ kom yath ariá, ineko unu kĩ cĩng jő̄ na ba ngeo cĩk k'Obanga. 24 Ĕntő̄ Obanga ocero ěn ő̄kő̄ kĩ ĩ kin jő̄ n'ő̄thő̄ō̄ nakun gő̄nyő̄ ěn ő̄kő̄ kĩ kom arem mę̄ thő̄ō̄, pię̄n thő̄ō̄ onwongo ba twę̄rő̄ moko ĩ kome. 25 Daudi okobo kęp̄ ĩ kome: “Ĭ karę̄ kibęc an anę̄nő̄ nĩ Rwoth tye kő̄da. Pię̄n ěn tye ĩ cĩnga kucem, an ba abino yengara. 26 Pi manő̄n cwinya yom ěka thon lę̄ba twak kĩ yom cwiny, koma thon bino bedo kĩ gen, 27 pię̄n in ba ibino wę̄kő̄na ĩ kin jő̄ n'ő̄thő̄ō̄, onyo ba ibino wę̄kő̄ Dhanő̄ni Naleng tő̄p. (Hadę̄s g86) 28 In inyutho nĩna yoo na tera ĩ kwő̄, in ibino miő̄na abedo kĩ yom cwiny ĩ nyimi.” 29 Petero ő̄mę̄dę̄rę̄ anyim nakun kobo nĩ, “Utmegona, myero akob bothwu kęp̄ ĩ kom kwarő̄ onu Daudi atĩr nĩ yam ěn ő̄thő̄ō̄ ő̄kő̄ ěka eiko kome, ěka etye kĩ lyę̄nę̄ both onu kany naka tin. 30 Ĕntő̄ ěn yam onwongo obedo adwarpiny, dők̄ ongeo nĩ Obanga yam okwongo kwong bothe nĩ ebino ketho dhanő̄ mő̄rő̄ na tye ĩ kin ěkwaę̄ mę̄rę̄ mę̄ bedo ĩ then mę̄ lő̄c mę̄rę̄. 31 Ĕn yam ő̄nę̄nő̄ gin na bino timę̄rę̄ ĩ karę̄ mę̄ anyim, ěka ő̄twakő̄ kęp̄ ĩ kom cer ka Meciya, nĩ ěn onwongo ba ěwę̄kő̄ ĩ kin jő̄ n'ő̄thő̄ō̄, kome thon ba ő̄tő̄p. (Hadę̄s g86) 32 Man ěnę̄ Yecu n'Obanga ocero ő̄kő̄, onu kibęc ebodo ecaden ĩ kom kęp̄ nő̄n. 33 Etingo ěn malő̄ ĩ nget cĩng Obanga kucem, ő̄gamő̄ Tipo Naleng na yam ěcĩkő̄ kĩ both Apap ěka ő̄ő̄nyő̄ ĩ komwa gin na dong un itye ka nę̄nő̄ kĩ wangwu ěka thon iwinyo unu kĩ ithwu. 34 Pię̄n Daudi yam ba

ő̄cĩdhő̄ ĩ polo, ěntő̄ ěn okobo nĩ, “Rwoth Obanga okobo both Rwodha: “Bed ĩ cĩnga kucem 35 naka ka abino miő̄ langni dőkő̄ gin mę̄ theno tyeni.” 36 “Pi manő̄n myero jő̄ mę̄ Icarael kibęc onge gĩnĩ rwők̄ nĩ Obanga otyeko ketho Yecu ni, na un iguro ĩ kor yath ariá, mę̄ bedo Rwoth ěka Kiricito.” 37 ĩ karę̄ na jĩi owinyo kęp̄ ni, ő̄dő̄nyő̄ ĩ cwinygĩ rwők̄, cę̄ openyo gĩnĩ Petero ěka ěkwę̄na nőkę̄nę̄ nĩ, “Utmegowa, ngő̄ na myero wan ő̄tim?” 38 Petero ő̄gamő̄ nĩ, “Ngut unu ěk ebaticawu, ngat acę̄lacę̄l kĩ kinwu, ĩ nyĩng Yecu Kiricito ěk ő̄tim kĩca ĩ kom bal na mewu. Ĕka ibino unu gamő̄ mic ka Tipo Naleng. 39 Pię̄n cĩkę̄rę̄ ni ěcĩkő̄ pirwu k'ę̄thĩnő̄wu ěka pi jő̄ kibęc na tye gĩnĩ kanya bor, na Rwoth Obanga onu bino cwodogĩ.” 40 Cę̄ Petero ő̄mę̄dę̄rę̄ kĩ titő̄ kęp̄ nőkę̄nę̄ na pol nakun dwekogĩ nĩ, “Larę̄ unu kenwu ĩya unu ő̄kő̄ kĩ kom wang rok n'ő̄bal ni.” 41 Ĕka jő̄ n'oyeo kęp̄ na ěn okobo bothgĩ, ebaticagĩ ěka ő̄mę̄dę̄rę̄ ĩ nĩnő̄ nő̄n jő̄ na rő̄mő̄ elip adek. 42 Jő̄ n'oye kibęc ő̄mĩrę̄ kę̄n-gĩ mę̄ winyo pwnyo k'ę̄kwę̄na, gűrę̄ kanya acę̄l, poko ĩ ogati, ěka lę̄ga. 43 Ĕkwę̄na obedo tino tango ěka anyuth na pol, naka jő̄ kibęc lworo ő̄makogĩ. 44 Jő̄ n'oye onwongo cőkę̄rę̄ gĩnĩ kanya acę̄l, nakun nywakő̄ gĩnĩ jami kibęc kanya acę̄l. 45 Gin ő̄cadhő̄ lő̄nyő̄gĩ ěka jamigĩ, cę̄ gin opoko both jő̄ kibęc kĩ ĩ kin-gĩ kite na miti ka ngat acę̄lacę̄l tye kő̄dę̄. 46 Gĩn ő̄mę̄dę̄rę̄ mę̄ gűrę̄ kanya acę̄l nĩnő̄ kibęc ĩ dyekal ő̄t k'Obanga nakun poko gĩnĩ ĩ ogati kĩ ĩ pecigĩ, n'ę̄camő̄ kĩ yom cwiny ěka kĩ cwiny na bę̄r, 47 n'ę̄pakő̄ Obanga, na dhanő̄ kibęc pwő̄yő̄gĩ, ěka Rwoth obedo ka mę̄dő̄ bothgĩ jő̄ n'ő̄larę̄ nĩnő̄ kĩ nĩnő̄.

3 ĩ nĩnő̄ mő̄rő̄ acę̄l, Petero ěka Jon ő̄cĩdhő̄ gĩnĩ ĩ ő̄t k'Obanga ĩ caa mę̄ lę̄ga, caa abungwę̄n mę̄ kothyeno. 2 Onwongo tye dhanő̄ mő̄rő̄ n'ongwal cakę̄rę̄ ĩ karę̄ n'ę̄nywő̄lő̄ ěn kő̄dę̄, n'etingo atinga ĩ wangkac mę̄ Őt k'Obanga n'ecwodo nĩ Wangkac na Bę̄r, ěk ő̄kwa kő̄ny nĩnő̄ kĩ nĩnő̄ kĩ both jő̄ na dő̄nyő̄ ĩ Őt k'Obanga. 3 ĩ karę̄ na ěn ő̄nę̄nő̄ Petero ěka Jon tye ka dő̄nyő̄ gĩnĩ, angwalo ő̄kwađgĩ cĩĩng. 4 Petero ěka Jon ő̄cĩkő̄ wang-gĩ ĩ kome. Cę̄ Petero okobo nĩnę̄ nĩ, “Nę̄nwa!” 5 Angwalo oketho cwinye mę̄ nę̄nő̄gĩ, nakun geno nĩ ebino miő̄nę̄ gin mő̄rő̄. 6 Ĕntő̄ Petero okobo nĩ, “An ba atye kĩ ĩim mő̄rő̄, ěntő̄ an amii ngő̄ na an aute kő̄dę̄. ĩ nyĩng Yecu Kiricito mę̄ Najaret, yaa malő̄ ĩcak woth.” 7 Cę̄ Petero ő̄makő̄ cĩng angwalo mę̄ kucem ěka otingo ěn malő̄, cę̄ cűcűth odon tyę̄nę̄ ő̄dőkő̄ na tęk̄. 8 Angwalo opye kĩ tyę̄nę̄ ěka ő̄cakő̄ woth. Cę̄ ő̄dő̄nyő̄ kő̄dgĩ ĩ Őt k'Obanga nakun wotho, pye, ěka pakő̄ Obanga. 9 ĩ karę̄ na jĩi kibęc ő̄nę̄nő̄ angwalo ka wotho ěka pakő̄ Obanga, 10 gĩn ő̄niang

nĩ ěnē dhanō na yam kwaō kōny kĩ ĩ wangkac mē Ōt k'Obanga n'ecwodo nĩ Wangkac na Bēr. Gĩn obedo kĩ ur rwōk ĩ kom ngō n'ōtīmērē ĩ kome. **11** Gĩn kibēc ōngwēcō kanya acēl kĩ ur ĩ tyēn ōt ka Colomon, kanya angwalo onwongo omoko ĩ kom Petero ěka Jon. **12** ĩ karē na Petero ōnēnō kōp nĩ, ěn okobo bothgĩ nĩ, "Un jō mē Icarael, ngō na miōwu iuro unu ngō n'ōtīmērē? Pingō un itye ka rīpōwa kōmanōn calō wan ěnē ětīmō kĩ tēkōwa onyo kite na wan elworo k'Obanga kōdē ěnē ōmīō angwalo ni owotho? **13** Obanga k'Abraam, Icaaka ěka Jakob, Obanga ka kwerewa, oketho dheo mērē ĩ kom atic mērē Yecu. Un ĩmīō ĩ cīng Pilato ěk enek ěn nakun ĩkwērō unu ōkō ĩ karē na Pilato mītō gōnyō ěn. **14** Un ĩkwērō Ngat na Leng ěka na kite Atīr, cē ĩkwaō unu nĩ ěk ěgōny niwu dhanō n'obedo anak. **15** Un ineko ngat na miō kwō, ěntō Obanga ocero ěn kĩ ĩ thōō. ěka wan ěnē ebodo ecaden mē kōp nĩ. **16** Pī yee ĩ nying Yecu, ěnē ōmīō ěcwō ni onwongo tēkō kite na un ĩnēnō ěka ingeo. Obedo nying Yecu ěka yee ĩ kome ěnē ōmīō ěn ōcang ĩ nyimwu kite na un kibēc itye ka nēnō kōdē. **17** "Kobedini dong utmegona, an angeo nĩ yam ĩtīmō unu kōp nĩ ĩ karē mē kwia pīny, kamē ětēlawu. **18** ěntō kite na yam Obanga ōtwak kĩ ĩ dhō edwarpīny kibēc nĩ Kiricito mērē myero ōlīm can, ěka dong ocobere kakarē nĩ kōmanōn. **19** Ngut unu dong, ěka ĩlōkērē unu both Obanga, ěk balwu ějwa ōkō, **20** ěk karē mē yweo na yaa kĩ both Rwoth obin bothwu, ěka ěn bino oro Yecu, na ěnē Meciya n'ēyērō niwu. **21** ěn myero obed ĩ polo naka ka karē ōrōm ōn'Obanga bino dwōkō jamī kibēc kakarē, kite na yam ěn ōcīkērē kōdē k'edwarpīny mērē na leng. (aiōn g165) **22** Muca yam okobo nĩ, 'Rwoth Obangani bino oro adwarpīny mōrō niwu, na bino yaa kĩ ĩ kin utmegowu kite na ěn oora kōdē. Un ibino winyo unu ěn ĩ kōp kibēc na ěn bino kobo niwu. **23** Ngat mōrō na ba bino winyo ěn, ebino rwenyo wangē ōkō kĩ kin jō thurgĩ.' **24** "Cakērē kĩ ĩ kom adwarpīny Camuel, edwarpīny kibēc ōtwakō kōp ĩ kom ngō na tye ka tīmērē ĩ kom karē nĩ. **25** Un ibedo ěkwaē k'edwarpīny nōn, ěka un ěnē ekethowu ĩ cīkērē k'Obanga both kwerewu. Pīēn Obanga okobo both Abraam nĩ, 'Rok kibēc mē wī lobo bino nwongo gum kĩ both ěkwaēni.' **26** ĩ karē na dong Obanga oketho atic mērē, ěn ōcakō oro bothwu ěk ōmīiūw gum na miō ngat acēlacēl lōkērē wēkō tīmō bal."

4 ĩ karē na Petero ěka Jon onwongo tye ka twak gīnī kī jīi, ělamdhōk ěka adit acikari mē ōt k'Obanga ěka Ecadukayo obino gīnī bothgī. **2** ětēla ni onwongo ōngō gīnī nĩ Petero ěka Jon onwongo tye ka pwonyo jīi nĩ, kī twēr mē nying Yecu, jō n'ōthōō bino cer gīnī

ōkō. **3** Gīn ōmakō Petero ěka Jon cē ekethogĩ ĩ buc naka othuno kodiko, pīēn pīny onwongo ocido ōkō. **4** ěntō jō na pol n'owinyo kōpgĩ oyee, ěka wel jō n'oye Yecu n'obedo gīnī cwō ōmēdērē othuno elip abic. **5** Kodiko mērē na pīny dong oru, ělōc ěka edong, k'epwony cik ōcōkērē gīnī ĩ Jerucalem. **6** Anac Alamdhōk na Dit onwongo tye kany nōn, ěka Kayapa, Jon, Alegijanda, ěka jō kibēc na tye gīnī ĩ dholokek k'Alamdhōk na Dit. **7** Gīn okelo Petero ěka Jon ĩ nyimgĩ nakun penyogĩ nĩ, "Koth tēkō mēnē na un itye ka tic kōdē onyo kī nying nga?" **8** Cē Petero, opong kī Tipo Naleng ěka okobo bothgĩ nĩ, "Un ělōc ěka edong ka lwak! **9** Ka tin ipenyowa unu kōp ĩ kom tic na bēr n'ōtīmērē ĩ kom angwalo ěka kite na ěn ōcang kōdē, **10** cē dong un kibēc ěka jō mē Icarael myero inge unu nĩ, pī nying Yecu Kiricito mē Najaret na un iguro ĩ kom yath ariā, n'Obanga ocero ōkō kī ĩ kin jō n'ōthōō, ěnē ěcwō ni ocung ĩ nyimwu n'ōcang ōkō. **11** ěnē obedo "kidi na un egedo ĩkwērō unu ōkō, n'ōlōkērē ōdōkō kidi na pīrē tēk mē gwīc ōt." **12** Larē ope both ngat mōrō nōkēnē, pīēn Obanga ba ōmīō nying mōrō nōkēnē ĩ lobo kany both dhanō na myero onu ělarē kōdē." **13** ĩ karē na jō na tye ĩ ōd athuko ōnēnō gīnī tēk cwiny Petero ěka Jon cē ōniang gīnī nĩ gīn onwongo obedo jō na ba ōkwanō ěka ba ngeo gīnī gin mōrō. Obedo gīnī kī ur ěka ōniang gīnī nĩ cwō ni yam obedo kanya acēl kī Yecu. **14** ěntō ka gīn ōnēnō ěcwō n'ōcang ocung ĩ ngetgĩ, kōp mōrō na gīn myero okobi ōlōōgĩ ōkō. **15** ěka ěcīkōgĩ mē dōnyō yōkō kī ĩ athuko mē ōd okiko k'edong, cē ōcakō gīnī yūbō kōp kēn-gī, **16** nakun kobo gīnī nĩ, "Ebino tīmō jō ni nīngō? Jō kibēc na bedo gīnī ĩ Jerucalem otyeko ngeeno nĩ gīn otio anyuth na kome nen, na onu ba ětwērō kwērō. **17** ěntō mē jūkō ěk kūr ōkēth ōrōm kin jīi, bēr ěcīkōgĩ ěk kūr ōmēdērē gīnī mē kobo nying ni both ngat mōrō kēkēn." **18** Cē ecwodogĩ mē dwogo cen, ěka ěcīkōgĩ nĩ kūr ōtwak onyo opwony gīnī kōp mōrō kī nying Yecu. **19** ěntō Petero ěka Jon ōgamō gīnī nĩ, "Un ĩngōl kōp kenwu ka cē nen na bēr ĩ wang Obanga mē winyowu na lōō winyo Obanga, **20** pīēn wan ba ětwērō wēkō kobo gin na yam wan ěnēnō ěka ewinyo." **21** Kinge būrōgĩ, cē gin ōwēkōgĩ ōcīdhō, gīn ba onwongo yoo mē ketho pwod ĩ komgĩ, pīēn jīi kibēc onwongo pakō gīnī Obanga pī ngō n'ōtīmērē. **22** Dhanō na tango mē cangō ōtīmērē ĩ kome, onwongo mwaka mērē kadhō pyer angwēn ōkō. **23** Cūcūth n'ēgōnyōgĩ, Petero ěka Jon ōdōk gīnī both jō n'oye nōkēnē ěka okobo nīgĩ ngō n'ělamdhōk na dito ěka edong okobo gīnī. **24** ĩ karē na gīn owinyo kōp nĩ, jō n'oye kibēc okok gīnī kanya acēl kī dwōn na malō mē lēga both Obanga na kobo gīnī nĩ, 'Rwoth

Obanga won twër, in iketho polo kî lobo éka nam kî jami kibéc na tye ië, 25 cön itwak kî dhö kwaröwa Daudi n'obedo aticni kî tükö ka Tipo Naleng n'okobo nî, "Pingö erok wöô gini kanya acël, éka pingö rok na pol yübö köp na köny mërë ope? 26 Rwodhi më lobo yübërë gini pî lwëny, éka ëlôc cökërë kanya acël i kom Rwoth éka i kom Ngat n'ewiro.' 27 Adyer Erode éka Pontio Pilato k'Erok éka jö më Icarael ögürë gini kanya acël i pacö ni i kom aticni Yecu na leng na in iwiro. 28 Gin ötimö ngö na tüköni éka mitini omoko nî bino timërë. 29 Éka kobedini Rwoth Obanga, winy büragi éka imitiwa eticni, ëk ëtit köpni kî tük cwiny. 30 Ryë cingi më cangö jii, ëk anyuth më tango éka gin më aura na pol ötimërë kî nying aticni Yecu na leng." 31 Kinge na dong ölëgö gini, kabedo na gin ögürë ië oyengere. Éka gin kibéc opong kî Tipo Naleng, cë ötitö gini köp k'Obanga kî tük cwiny abonge lworo mörö. 32 Jö n'oye kibéc onwongo nöthërë gini kanya acël i cwiny éka i thama. Ngat mörö ope na kobo nî gin na ën etye ködë onwongo obedo mëgë, ëntö gin önywakö jami kibéc na gin onwongo tye ködë. 33 Ékwëna ömëdërë gini më mïö caden më cer ka Rwoth Yecu kî tükö rwök, éka gum na thwönë opodho i komgi kibéc. 34 Onwongo ngat mörö ope na gin mörö orem bothe, piën jö n'onwongo tye kî pwothigi onyo udigi öcadhö gini ökö, éka okelo gini lim n'öya kî ië, 35 cë ömiö gini both ékwëna éka më poko both ngat acëlacël kite na mitërë ködë. 36 Kömanön Yocepu n'obedo Alebi më Cairpac, n'ëkwëna cwodo nî Baranaba (na thërë nî, "Wod k'ajing cwiny jö"). 37 Ën öcadhö pwodho mërë na ën onwongo tye ködë éka okelo ciling both ékwëna.

5 Ëntö ëcwö mörö onwongo tye na nyingë Anania n'öcadhö pwodho gin kî dhakö mërë Capira. 2 Ën okelo nget lim mörö both ékwëna éka ökanö lim nökënë nakun dhakö mërë thon ngeo. 3 Cë Petero okobo bothe nî, "Anania, pingö Catan opong i cwinyi, ömiö itëmö bwölö Tipo Naleng nakun i'kanö nget lim mökö n'öya kî i pwodhoni? 4 Pwodho nön onwongo ba obedo megî n'onwongo bara icadhö? Éka kinge na dong icadhö ökö, onwongo ciling nön ba tye i twëröni? Ngö n'omii ithamö më timö koth gin-ni? In ba i'bwölö dhanö ëntö i'bwölö Obanga." 5 I karë n'Anania owinyo köp ni, ën opodho piny éka öthöö ökö cüth. Cë thwön lworo ömakö jö kibéc n'owinyo ngö n'ötimërë. 6 Cë ëthiön awope obino gini anyim, eboo kome kî böngü, ëlabö yökö éka eiko. 7 Kinge caa adek, dhakö mërë obino i öt, nakun ba ngeo ngö n'ötimërë. 8 Petero openyo ën nî, "Kob nina, man ënë wel na un k'Anania inwongo unu kî cadhö

pwodhowu?" Ën ögamö nî, "Eyo, wel mërë ënön." 9 Petero okobo ninë nî, "Un itwërö ribërë kanya acël më bwölö Tipo ka Rwoth ningö? Nën, kör tyën jö n'oiiko cworî tye i dholokek, in thon ebino laböni yökö." 10 I caa nön cücüth ën opodho i ka tyën Petero cë öthöö ökö. Cë ëthiön awope nön obino öddönyö i öt éka öñënö gini nî ën öthöö ökö, gin otingo éka ëlabö eiko i nget cwörë. 11 Thwön lworo ömakö jö n'oye Kiricio kibéc éka jö kibéc n'owinyo ngö n'ötimërë. 12 Ékwëna otio gini anyuth më tango éka gin më aura na pol i kin jii. Éka jö n'oye Yecu kibéc onwongo marö gini ribërë kanya acël i tyën öt ka Colomon. 13 Ëntö ngat mörö ope n'öparö më ribërë ködgi, kadi bed nî jii onwongo wörögi rwök. 14 Cë jö n'oye Rwoth welgi ömëdërë, cwö éka mon. 15 Na calö adwogi më tic k'ëkwëna, jii okelo etwoë i wanga yoo cë epyelögi i wi ëtana éka i kom ökëka gini, ëk ka Petero wok i ngetgi, tipo mërë owok i kom jö mökö kî kin-gi. 16 Lwak thon öcökërë gini kî i peci n'ögürö Jerucallem nakun kelo gini etwoë éka jö na tipo na reco yelögi, cë gin kibéc öcang ökö. 17 Cë Alamdhök na Dit éka jö na ën tio ködë n'onwongo obedo gini dul k'Ecadukayo, nyeko ömakögi rwök. 18 Cë gin dong ömakö ékwëna éka ekethogi i buc. 19 Ëntö malaika ka Rwoth obino kiwor, öyabö dholokek më buc, éka okelo ékwëna yökö cë okobo nigî nî, 20 "Apë icung unu i dyekal öt k'Obanga ëk ikob unu nî jii köp më kwö na nyen nî." 21 I karë na gin owinyo köp ni cë öddönyö gini i dyekal öt k'Obanga na piny dong ruu éka öcakö gini pwonyo jii. I karë n'Alamdhök na Dit éka jö na tio ködë othuno, gin ocwodo athuko më öd okiko k'edong k'Eyuda kibéc, n'ömëdërë k'ëtëla ka jö Icarael. Cë gin ooro jö mökö i buc më kelo ékwëna. 22 Ëntö i karë na jö n'eorogi othuno i buc, onwongo gini ékwëna ope. Gin ödök cen éka okobo nî, 23 "Wan enwongo dholokek më buc ocegere, n'acikari ocung gini yökö, ëntö i caa na wan ëyabö dholokek, enwongo ngat mörö ope ië." 24 I karë na dit acikari më öt k'Obanga éka ëlamdhök na dito owinyo köp ni, thamagi ocung ökö nakun uro gini kite na köp ni kibéc bino thum ködë. 25 Cë ngat mörö othuno éka okobo nî, "Cwö na un iketho i buc ocung gini i dyekal öt k'Obanga, tye ka pwonyo gini jii." 26 I caa nön, adit acikari më öt k'Obanga éka jö na ën tio ködë öcidhö gini éka okelo ékwëna. Gin ba otio kî tükö piën gin onwongo lworo nî jii twërö celögi kî kite. 27 I karë n'ekelo ékwëna i nyim athuko më öd okiko k'edong, ëk Alamdhök na Dit openygi. 28 Ën okobo nigî nî, "Wan ëmiöwu cik na tük ëk kür ipwony unu kî nying nî. Nën ngö na dong un itimö! Ibedo unu ka pwony i Jerucallem kibéc, éka itye unu ka moko më mïö remo

ka ngat ni bedo i wiwa." 29 Entö Petero ëka ëkwëna nõkënë õgamõ giniñi, "Wan myero ewiny Obanga na lõõ winyo dhanõ. 30 Obanga ka kwerewa ocerõ Yecu na un ineko nakun ingabõ unu ën i kor yath ariã. 31 Obanga otingo ën malõ i nget cingë kucem i kabedo mē dheo na calõ Atëla ëka Alar, ëk jõ mē Icarael onwong giniñi karë mē ngut, cē ën õtim nigĩ kica i kom balgĩ. 32 Wan ebledo ecaden mē jami ni ëka Tipo Naleng thon n'Obanga õmiõ both jõ na winyo ën." 33 I karë n'edong mē õd okiko owinyo kõp ni, akēmõ õmakõgĩ rwõk, cē õthamõ giniñi mē neko ëkwëna. 34 Entö Aparicayo n'ecwodo ni Gamaliel, n'onwongo obedo apwony cĩk, na jii kibëc onwongo wõrõ, õya malõ i nyim athuko mē õd okiko k'edong ëka õmiõ twërõ ni ëk eter ëkwëna yõkõ pi caa mörõ na nõnõk. 35 Cē ën õcakõ twak kõdgĩ ni, "Jõ mē Icarael, bër igwõkërë unu i ngõ na un imitõ timõ i kom jõ ni. 36 I karë mörõ n'opoth anged, onwongo dhanõ mörõ tye na nyingë Teyuda, n'oporo mē bedo ngat mörõ na pĩrë tēk. Jõ na römõ mia angwën obino õribërë kõdë, ëntõ ebino eneko ën õkõ, ëka ëlũbkõrë kibëc obino õkëth giniñi õkõ cē manõn obedo ajiki ka jami kibëc. 37 Kinge manõn, Yuda mē Galilaya thon obino i karë mē kwanõ jii. Ën onwongo ëlũbkõrë, ëntõ ebino eneko ën õkõ, ëka ëlũbkõrë kibëc obino õkëth õkõ. 38 Dong pi kõp na tye kobedini, amĩõwu thama ni, wēk unu jõ ni õcidh giniñi, piën ka yũb ni onyo tic ni obedo mē ka dhanõ, cē bino jik. 39 Entõ ka õya ki both Obanga, cē un ba irömõ unu jũkõ jõ ni, un thon ibino nwongo ni itye ka lwëny unu k'Obanga." Gin õgamõ thama ka Gamaliel 40 ëka ecwodo ëkwëna i õt ëk epwodgĩ nakun ëcikõgĩ ni kũr dõki õtwak giniñi ki nyiny Yecu. Cē ëwëkõgĩ õcidhõ. 41 Ëkwëna õya ki i nyim athuko mē õd okiko k'edong na cwinygĩ yom piën Obanga õkwanõgĩ ni opore giniñi mē nwongo lewic pi nyiny Yecu. 42 Ninõ kibëc gin onwongo ba kengo pwonyo ëka titõ kõp mē Emuth na Bër i dyekal õt k'Obanga ëka õt ki õt ni Yecu ënë Meciya.

6 I karë nõn na wel ëlũbkõr Yecu onwongo tye ka mēdërë, Eyuda n'oyeo Yecu na twakõ giniñi lëb Girik õcakõ giniñi ngũngũta i kom Eyuda na twakõ lëb lburu, piën ninõ kibëc ka epoko cem mon thõõ na mēgĩ ba ëparõ pĩrgĩ. 2 Cē ëkwëna apar ariõ ocwodo giniñi ëlũbkõr Yecu kibëc ëka okobo giniñi ni, "Wan ëkwëna myero ebled i tic mē titõ kõp k'Obanga ëk kũr ebed i tic mē poko cem. 3 Pi manõn utmegona, yër unu jõ abirõ ki kinwu n'ëwörõgĩ, n'opong giniñi ki Tipo Naleng ëka tye giniñi ki ryëkõ. Wan ebino miõgĩ tic ni. 4 Entõ wan ebino mirë mē lëga ëka titõ kõp k'Obanga." 5 Ngõ na gin okobo oyomo cwiny jii kibëc, ëka gin

õyërõ Citipwano, dhanõ n'opong ki yee ëka ki Tipo Naleng, ëyërõ thon Pilipo, Porokuro, Nikanori, Timon, Paramena, ëka Nikolac n'obedo dhanõ mē Antiokia n'õlõkërë i dini k'Eyuda. 6 Ekelo jõ abirõ ni i nyim ëkwëna, n'õlëgõ nakun ketho giniñi cing-gĩ i wigĩ. 7 Cē kõp k'Obanga õmēdërë mē nya. Wel ëlũbkõr Yecu õmēdërë rwõk i Jerucalem, ëka ëlamdhõk k'Eyuda na pol oyee giniñi thon. 8 Citipwano, n'Obanga õmiõ gum ëka ki tēkõ, obedo ka tio gin mē aura ëka anyuth mē tango i kin jii. 9 Entõ i ninõ mörõ acël, jõ mörõ mē cinagoga ka jõ n'ëgõnyõgĩ ki i opii, kanya acël ki jõ mōkõ mē Cirene ëka mē Alegijandaria ëka jõ n'õya ki i lobo mē Cilicia ëka Acia, jõ ni obedo ka pyem ki Citipwano, 10 ëntõ gin onwongo ba twërõ pyem ki ryëkõ ka Citipwano ëka ki Tipo Naleng n'onwongo ën twak kõdë. 11 Cē gin õcakõ cũpõ jii i mung ëk okob giniñi ni, "Wan ewinyo Citipwano twak nakun kobo kõp mē ayeny i kom Muca ëka Obanga." 12 Cē gin othuro jii, edong ëka epwony cĩk mē dini. Ëka ëmakõ Citipwano cē ekelo ën i nyim athuko mē õd okiko k'edong. 13 Gin okelo ecaden n'obedo giniñi etwodo n'okobo ni, "Karë kibëc ëcwõ ni twakõ kõp na rac i kom kabedo na leng ëka i kom cĩk ka Muca. 14 Wan ewinyo ën ka kobo ni Yecu ni mē Najaret bino balõ kabedo ni õkõ ëka bino lõkõ kit mē kwõ na yam Muca õmiõwa." 15 Jõ kibëc n'onwongo obedo giniñi i athuko mē õd okiko k'edong õcikõ wang-gĩ i kom Citipwano, ëka õnëñõ giniñi terinyime na calõ terinyim malaika.

7 Cē Alamdhõk na Dit openyo Citipwano ka ngõ n'ekobo i kome tye atir. 2 Citipwano õgamõ ni, "Utmegona ki jõ ka bebena, winya unu! Obanga mē dheo onen both kwarõ onu Abraam n'onwongo ën pod tye i lobo Mecopotamia, na ën bara obedo i lobo mē Aran. 3 Obanga okobo ninë ni, 'Yaa iwëk loboni ëka kakani, ëk icidh i lobo na an abino nyutho nini.' 4 "Cē Abraam õya õwëkõ lobo ka jõ Kaladea ëka õcidhõ obedo i lobo Aran. Kinge na dong apap mērë õthõõ, Obanga ooro Abraam i lobo ni kanya kobedini ikwõ unu ië. 5 Entõ Obanga ba õmiõ ën obedo ki gin mörõ mē alea kadi ki ngõm mörõ na titidi. Ën õcikërë kõdë ni lobo bino bedo mēgë ëka ëkwaë mērë kadi bed ëthinõ mērë pod ope. 6 Obanga thon õtwak k'Abraam ni, 'Ëkwaëni bino bedo wele i lobo na ba obedo mēgĩ, ëka gin bino bedo opii n'ebino yelogĩ pi mwaka mia angwën.' 7 Entõ Obanga okobo ni, 'Abino ketho pwod i lobo na gin bino tic ië kamë opii, ëka i ajiki mērë gin bino donyo yõkõ ki i lobo nõn ëka wõra giniñi i kabedo ni.' 8 Cē Obanga õmiõ cikërë mē lirë. Ëka Abraam õdõkõ apap ka lcaka, ën õlirõ lcaka i ninõ mē aboro kinge nywõlõ ën. Kinge lcaka õdõkõ

apap ka Jakob, ëka Jakob ödökö apap ka jö apar ariö më kaka jö Icarael. 9 "Adinga obino ömakö ëthinö ka Jakob i kom ömin-gi Yocepu, ëka öcadhö gini ën na calö opii both jö më Eji. Entö Obanga onwongo tye ki Yocepu 10 ëka ölarö ën ki kom can kibëc. Obanga ömïö Yocepu gum ëka ryëkö i nyim Parao rwoth më Eji. Parao thon ömïö Yocepu obedo alöc më Eji ëka pacö më. 11 "Cë kec obino opodho i lobo Eji kibëc ëka lobo Kanaan, n'okelo thwön can, ëka kwere onu onwongo ba twëro nwongo cem mörö. 12 I karë na Jakob owinyo ni cem tye i lobo Eji, ën ooro awope mëre n'obedo kwere onu i woth na mëgi më acël. 13 I woth na mëgi më ariö, Yocepu okobo both utmego mëre nga na ën ebedo, ëka Parao ongeö köp i kom wede ka Yocepu. 14 Kinge man, Yocepu okobo ni ëk ekel apap mëre Jakob ëka jö më pacö mëre kibëc, jö pyer abirö wie abic. 15 Cë Jakob öcidhö yo kupiny i lobo Eji, kanya ën ëka kwere onu öthö ö. 16 Kom lyenegi ebino edwongo cen i Cekem ëka epyelo i bur lyël n'Abraam onwongo öwilö ki wel ciling mörö ki both ëthinö k'Amor ki i Cekem. 17 "Na calö karë onyingo na cwök n'Obanga myero ocob cikërë mëre both Abraam, wel jö onu ki i lobo më Eji ömëdërë rwök. 18 Cë rwoth nökenë, n'onwongo ba ngeo gin mörö i kom Yocepu, obino ödökö alöc më Eji. 19 En ötimö tim na rac i kom jö onu, cë ömïö kwere onu ölimö can na thwönë rwök nakun diögi më bolo ëthinö na pod ënywölö anywöla ëk kür ökwö gini. 20 "I karë nön ënë ënywölö ki Muca, ën onwongo obedo athin na leng both Obanga. Egwökö ën pi dwethe adek i öt k'apap mëre. 21 I karë n'ebolo Muca, nyaka Parao ökwanö ën ëka ögwökö na calö athin mëre. 22 Epwonyo Muca ki ryëkö ka jö më Eji kibëc ëka ën onwongo tük i twak ëka i tic mëre. 23 "I karë na dong Muca othuno mwaka pyer angwën, ën öcakö thamö më cidhö limö utmego mëre n'obedo ëthinö më Icarael. 24 En önenö dhanö më Eji acël ka tye ka makö dhanö më Icarael na rac, cë Muca öcidhö më könyö dhanö më Icarael nakun cülö kwor ki neko dhanö më Eji. 25 Muca öthamö ni utmego mëre twëro ngeo gini ni Obanga onwongo tye ka tic köde më larögi, ëntö gin ba dök öniang. 26 I ninö na lübö manön, Muca obino onwongo jö më Icarael ariö tye ka lwëny. En ötemö më thekogï nakun kobo ni, 'Ngö ni mitö unu wanërë ië nakun ibedo unu utmego?' 27 "Entö ngat n'onwongo ömakö awodhe na rac othwaro Muca thenge ëka okobo ninë ni, 'Nga n'omii ni ibed alöc ëka angöl-köpwa? 28 In imitö nekona kite na woro ineko ki dhanö më Eji köde?' 29 I karë na Muca owinyo köp ni, cë öngwëcö ökö i lobo më Midian, kanya ën obedo ië na calö arok ëka önywölö ëthinö

awope ariö. 30 "Kinge na dong mwaka pyer angwën opoth ökö, Muca onwongo tye i thim n'onwongo cwök ki Kidi Cinai, cë Obanga onen bothe na cal ki malaika i bunga na lyël. 31 I karë na Muca önenö gin nön, obedo ki thwön ur rwök ëka öcidhö na cwök i ngete, cë owinyo dwön Rwoth Obanga na kobo ni, 32 'An abedo Obanga ka kwereni, Obanga k'Abraam, Ica ka ëka Jakob,' cë kom Muca ömyël, Iworo ömakö ëka ba dök ödiö cwinye më nënö. 33 "Cë Rwoth Obanga okobo both Muca ni, 'Göny wör ökö ki i tyeni, kabedo na in icung ië ni obedo ngöm na leng. 34 An dong anënö kite na jöga tye ka limö can köde i Eji, atyeko winyo kokogï, ëka atye ka bino dong piny më larögi. Bin dong ëk aori idök cen yo Eji.' 35 "Man ënë Muca na gin obino ökwëro nakun kobo gini ni, 'Nga n'ömiö ni in ibed alöc ëka angöl-köp?' Obanga ooro Muca më bedo alöc ëka alar nakun owok ki both malaika n'onen bothe ki i bunga. 36 Muca ökwanyögi ki i lobo më Eji nakun timö gin më aura ëka anyuth më tango i lobo Eji, i Nam na Kwar ëka pi mwaka pyer angwën i thim. 37 "Man ënë Muca n'okobo both jö më Icarael ni, 'Obanga bino oro niwu adwarpiny na cal köda ki kin jö na mewu.' 38 Muca ënë onwongo tye kanya acël ki jö më Icarael i thim ki malaika n'ötwak köde ki i wi Kidi Cinai, ëka ki kwere onu, cë ki kany nön Muca ögamö köp më kwö më köbö both onu. 39 "Entö kwere onu ökwëro gini winyo ën. Gin ökwëro Muca ëka ölökerë gini më dök cen i lobo më Eji ki i cwinigi. 40 Gin okobo both Aron ni, 'Yüb niwa obanga na bino tölö nyimwa, piën Muca mörö ni, n'ötölö onu më yaa ki i lobo më Eji, ba engeo ngö n'ötümërë bothe! 41 Manön ënë karë na gin öyübö ki cal jwök n'obedo calö athin thwön më awöra. Gin okelo tyërgi both athin thwön ni ëka öcakö bedo gini ki yom cwinyi i kom ngö na gin öyübö ki cing-gi. 42 Entö Obanga ölökerë ökö cë ömïögi karë më wörö cër më polo na calö obangagi, kite na yam ëcöö köde i buk k'edwarpiny ni, "Un jö më öt Icarael, yam ityëro unu gin aryëda mörö më lee botha ëka mic pi mwaka pyer angwën na un itye i thim? 43 Pathi ni kömanön, un itingo këma k'obanga Molek ëka cër k'obangawu Repan, cal jwogi na un iyübö më awöra. Pi manön an abino terowu i opii naka i ngee Babilon.' 44 "Kwëre onu yam tye ki këma më caden i thim më nyutho ni Obanga tye i kin-gi. Gin öyübö i kite n'Obanga onwongo onyutho ni Muca, na lübërë ki kite na ën önenö köde. 45 Kinge, kwere onu ögamö këma ëka obino gini ki Yocua i karë na gin ömaö lobo ki both rok n'Obanga öryëmögi ökö ki i nyimigi. Këma obedo i lobo nön naka i karë ka Daudi. 46 Daudi onwongo gum ki both Obanga ëka ökwaö ni ëk ëmië ëgër öt

n'Obanga ka Jakob bedo ië. 47 Ëntö Colomon ënë ögërö öt n'Obanga. 48 "Kad' bed ni kömanön, Obanga na Malö Rwök ba bedo i öt n'ëgërö ki cing jö, kite na yam adwarpiny okobo ni, 49 "Polo ënë kabedo më löcna, ëka lobo ënë ka theno tyëna. Rwoth okobo ni, Koth öt mënë na un ibino gërö nina? Onyo ka yweona bino bedo kwene? 50 Pathi cinga ënë öyübö jami ni kibëc? 51 "Un jö na ngutwu nwang, i'cal unu ki jö n'ökwërö Obanga ëka un ba ibino miö cwinywu më winyo köp k'Obanga. Un i'cal ki kwerewu: Un i karë kibëc i'kwërö unu Tipo Naleng! 52 Adwarpiny mënë na kwerewu ba oyelo? Gin thon oneko jö na yam okobo köp cön më bino ka Ngat na Kite Atir, na un iketho örörö i kome ëka ineko unu ökö. 53 Un jö n'ëmiöwu cik k'Obanga na yam emalaika okelo gini, cë ba ilübö unu." 54 I karë n'ëtëla k'Eyuda owinyo gini ngö na Citipwano okobo, akëmö ömakögi nakun kaö lakgi i kome. 55 Ëntö Citipwano opong ki Tipo Naleng, cë önenö malö i wi polo ëka önenö dheo k'Obanga na ryëny rwök, ëka Yecu n'ocung i nget cing Obanga kucem. 56 Cë Citipwano okobo ni, "Nën unu, anëno polo öyabërë ëka Wod ka Dhanö n'ocung i nget cing Obanga kucem." 57 Jö kibëc oumo ithgi ëka ëcakö wöö ki dwön na malö cë gin kibëc omukere i kome, 58 ëywaö Citipwano yökö i ngee pacö ëka ëcakö celo ën ki kite. Ecaden opyelo böng-gi i ka tyën awobi mörö na nyingë Caulo. 59 I karë n'etye ka celo Citipwano ki kite, ën ölegö ni, "Rwoth Yecu gam tipona." 60 Cë Citipwano orumo cöngë piny ëka okok ni, "Rwoth kür iketh bal ni i komgi." I karë na ën okobo köp ni, cë öthöthö.

8 Ëka Caulo onwongo tye kunön më miö caden i kom thoö ka Citipwano. I ninö nön ayela na dit opodho i kom jö n'oye Kiricito na bedo gini i Jerucalem, ëka gin kibëc ökëth gini ökö ata i lobo më Yudea ëka Camaria cë ëkwëna këkën ënë odong. 2 Jö na wörö Obanga ënë oiko gini Citipwano, nakun kumo gini pirë rwök. 3 Ëntö Caulo onwongo mitö ni etyek jö n'oye Kiricito ökö, nakun wotho i öt ki öt na ywaö cwö thon ki mon më twenogi i buc. 4 Jö n'oye n'onwongo ökëth gini i kabedo kibëc, ötitö gini köp k'Obanga. 5 Pilipo öcidhö yo kupiny i pacö mörö më lobo Camaria ëka ötitö niggi köp i kom Meciya kunön. 6 I karë na lwak na pol owinyo köp ka Pilipo ëka önenö gini anyuth më tango na ën otio, gin kibëc oketho cwinygi më winyo ngö na ën obedo kobo. 7 Tipo na reco odonyo gini yökö ki kom jö na pol nakun redo gini ki koko rwök, cë jö na pol na two akwea ömakögi ëka engwalo na mulo amula öcang gini ökö. 8 Cë yom cwiny na thwönë obedo i pacö

nön. 9 Ëntö i pacö nön onwongo tye ëcwö mörö na nyingë Cimon n'onwongo tio tic më jwöjwök, na jö Camaria onwongo uro ën rwök. Ën obedo ka wakërë ni ën ebeto ngat mörö na dit. 10 Jö kibëc më rwöm na malö ëka rwöm na piny oketho gini cwinygi i köp na ën kobo nakun kobo gini ni, "Ëcwö ni obedo tükö k'Obanga n'ecwodo ni 'Tükö na Dit.'" 11 Gin obedo ka ketho cwinygi më winyo köp mërë piën pi karë na lac ën obedo miögi uro tic mërë më tango më jwöjwök. 12 Ëntö i karë na gin oye köp më Emuth na Bër na Pilipo ötitö i kom ker k'Obanga ëka nying Yecu Kiricito, cë cwö naka thon ki mon ebaticagi. 13 Cimon thon oye, ëka ebatica ën. Ën öcakö lübö kör Pilipo i kabedo kibëc na cidhö yo ië nakun bedo ki ur na dit i kom anyuth ëka tango na dito na ën önenö. 14 I karë n'ëkwëna na tye i Jerucalem owinyo ni jö Camaria oyeo köp k'Obanga, gin ooro Petero ëka Jon bothgi. 15 I karë na gin othuno, öcakö gini lëga piri gi ëk gin onwong Tipo Naleng, 16 piën Tipo Naleng onwongo bara obino i kom ngat mörö ki kin-gi, ëntö yam ebino ebaticagi i nying Rwoth Yecu. 17 Cë Petero ëka Jon oketho cing-gi i komgi, ëka onwongo gini Tipo Naleng. 18 I karë na Cimon önenö ni Tipo Naleng ëmiö ka ëkwëna ketho cing-gi i kom jii, ën ömitö miögi ciling ëka okobo ni, 19 "Mia unu thon tükö ni, ëk ngat mörö na an abino ketho cinga i kome, onwong Tipo Naleng." 20 Ëntö Petero ögamö ni, "Ëk cilingni orweny ökö kanya acël kodi, piën in ithamö ni itwërö wilö mic k'Obanga ki ciling! 21 In ipe ki gin mörö n'epoko nini i kom köp ni, piën cwinyi ba tye n'atir i nyim Obanga. 22 Ngut ökö ki kom bal ni ëka ilëg both Rwoth, ëk ka twërë ën bino timö nini kica pi bedo ki koth thama ni i cwinyi. 23 Piën anëno cwinyi opong ki këc cwinyi rwök, ëka idökö amabuc më bal." 24 Cë Cimon ögamö ni, "Lëg unu pira both Rwoth ëk gin mörö na un ikobo kür opodhi i koma." 25 I karë na dong otyeko kobo gini köp më caden ëka ki titö köp ka Rwoth, Petero ëka Jon ödök gini yo Jerucalem, nakun titö köp më Emuth na Bër i kin peci na pol ka jö Camaria. 26 Malaika ka Rwoth okobo both Pilipo ni, "Yaa malö icidhö yo kukwap i gudo thim na yaa ki i Jerucalem lungo piny yo Gaja." 27 Cë ën öcakö woth ëka oromo k'ëcwö më Ethiopia n'epudho, adit na pirë tük na löö lim ka Kandake kibëc, alöc na dhakö më lobo Ethiopia. Ëcwö ni onwongo öcidhö yo Jerucalem më wörö Obanga. 28 I karë na ën tye ka dök cen yo pacö, ën onwongo obedo i gadigadi nakun kwanö buk k'adwarpiny Icaya. 29 Cë Tipo Naleng okobo both Pilipo ni, "Apë na cwök, iwoth ki gadigadi nön." 30 Ëka Pilipo öringö yo gadigadi, cë owinyo ka ën tye ka kwanö buk k'adwarpiny Icaya, ëka Pilipo

openyo ni, "In iniang i ngo ni tye ka kwanö?" 31 En ögamö ni, "An atwerö niang ië ningö, ka ngat mörö ope na gönyö nina?" Eka ocwodo Pilipo ek obed kanya acël ködë. 32 Dul na en onwongo tye ka kwanö ki i Cöc na Leng tye ni köman: "Epeö calö römö n'etero më angöla, eka na calö athin römö n'öling i nyim anyar yer, cë en ba oelo dhögë. 33 Pi twerö mërë n'ëtürö ökö, ba engölö ninë köp atir. Nga na twerö twak pi ëkwaë mërë? Piën kwö mërë onwongo ëkwanyö ökö ki wi lobo." 34 Ecwö n'epudho openyo Pilipo ni, "Öma, kob nina, nga n'adwarpiny tye ka twak i kome, tye ka twak i kome këné onyo i kom ngat nökéne?" 35 Cë Pilipo öcakö ki dul më Cöc na Leng nön eka okobo ninë Emuth na Bër i kom Yecu. 36 Na gin tye ka woth i gudo, othuno ginï kanya pii tye ië cë ëcwö n'epudho okobo ni, "Nën, pii ene! Ngö na gënga nwongo batica?" 37 Eka Pilipo okobo ninë ni, "Ka iyee ki cwinyi kibëc cë itwerö." En ögamö ni, "An ayee ni Yecu Kiricito ëné obedo Wod k'Obanga." 38 Eka en ömïö twerö ni ëk gadigadi ocung. Cë gin kibëc ödönyö ginï i pii, eka Pilipo obatica en. 39 I karë na gin donyo malö ki i pii, cë Tipo ka Rwoth otero Pilipo ökö athura, eka ëcwö n'epudho ba dök önönö Pilipo, ëntö en ömëdërë ki woth mërë ki yom cwiny. 40 Entö Pilipo onwongo ni etye i Ajota nakun wowotha më titö köp më Emuth na Bër i kin peci kibëc naka othuno i Cecaria.

9 Entö, Caulo onwongo pod büro ëlëbkör Rwoth nakun mitö nekogï. En öcidhö both alamdhök na dit 2 eka openyo pi waraga më cidhö ködë i cinagoga kibëc na tye i Damaciko, ek ka ebino nwongo jö na lübö yoo ka Rwoth kunön cwö onyo mon, ekelgi na calö emabuc yo Jerucalem. 3 I karë na en tye ka woth, na dong cwök ki Damaciko, cë tar obino ki i polo athura eka öryeny öcarö kome. 4 En opodho i ngöm eka owinyo dwön na kobo ninë ni, "Caulo, Caulo, pingö itye ka yelona?" 5 Caulo openyo ni, "In inga Rwoth?" Cë Rwoth ögamö ni, "An Yecu na in itye ka yelo. 6 Kobedini yaa malö, idöny i pacö, cë ebino kobo nini gin na myero itim." 7 Jö n'onwongo tye i woth ködë ocung ginï aliling, gin owinyo dwön nön, ëntö ba önönö ginï ngat mörö. 8 Caulo öya malö ki piny, ëntö i karë na en öyabö wangë, onwongo ba römö nënö gin mörö. Cë gin öpëö en apëa ki cingë më tero i Damaciko. 9 Pi ninö adek en onwongo ba römö neno, ba cemo onyo ba madhö gin mörö. 10 I Damaciko onwongo tye alëbkör Yecu na nyینگe Anania. Rwoth ötwak ködë i anyuth nakun cwodo ni, "Anania!" En ögamö ni, "Eyo Rwoth." 11 Rwoth okobo ninë ni, "Cidh i öt ka Yuda na tye i Yoo n'Ocung Atir,

eka ipeny pi ëcwö na nyینگe Caulo më Taruco, en kobedini tye i lëga. 12 I anyuth en önönö ëcwö mörö na nyینگe Anania ka dönyö bothe më ketho cingë i kome ek wangë öyabërë." 13 Anania ögamö ni, "Rwoth, awinyo köp na pol i kom dhanö ni eka ki gin na reco na en obedo ka timö i kom jö k'Obanga na leng na tye i Jerucalem. 14 Eka en obino kany ki twër n'öya ki both ëlamdhök na dito më makö jö kibëc na cwodo ginï nyinging." 15 Entö Rwoth okobo both Anania ni, "Cidhi! Caulo obedo ngat na an ayërö më tero nyینگa both Erok ki rwodhigi eka both jö më Icarael. 16 An abino nyutho ninë can na thwönë na myero en ödang pi nyinga." 17 Cë Anania öcidhö ödönyö i öt na Caulo tye ië, oketho cingë i kome eka okobo ninë ni, "Ömëra Caulo, Rwoth Yecu n'onnyuthere bothi i wanga yoo n'onwongo in itye ka bino yo kany, oora bothi ni ëk wangi öyabërë inën piny dökï, eka ipong ki Tipo Naleng." 18 Cücüth gin mörö na cal ki pök rëc opodho ki i wang Caulo cë öcakö neno. En öya malö eka ebatica. 19 Kinge camö cem mörö cë tükö mërë odwogo. Caulo obedo kanya acël k'ëlëbkör Yecu i Damaciko pi ninö na nöök. 20 Cë cücüth öcakö titö i cinagoga kibëc ni Yecu obedo Wod k'Obanga. 21 Jö kibëc n'owinyo köp mërë ouro ginï eka openyo ginï ni, "Pathi ëcwö ni ëné yam okelo ayela i Jerucalem i kin jö na cwodo nyینگ Yecu? Eka en ba obino kany më terogi both ëlamdhök na dito na calö emabuc?" 22 Titö köp ka Caulo ömëdërë amëda më bedo na tük, naka Eyuda na bedo i Damaciko wigï ocung ökö, piën en onyutho atir ni Yecu ëné Meciya. 23 Kinge na ninö na pol opothi, Eyuda mökö öyübërë ginï më neko en. 24 Entö Caulo onwongo öniang i kom yüb na mëgi. Kiceng eka kiwor gin obedo ka kürö dhö wangkac më neko en. 25 Entö i kiwor, ëlëbkörë otingo en eka elwao piny k'adita ki kany mörö na thwolo ki i kom cël. 26 I karë na Caulo othuno i Jerucalem, en ötëmö më ribërë k'ëlëbkör Yecu, ëntö gin kibëc onwongo lworo en nakun ba yee ginï ni en dong obedo alëbkör Yecu. 27 Cë Baranaba okelo en both ëkwëna eka okobo nigï kite na Caulo önönö ki Rwoth ködë i wanga yoo më Damaciko. Baranaba okobo nigï thon ngö na Rwoth okobo ni Caulo eka kite na en opwonyo ködë abonge lworo ki nyینگ Yecu i Damaciko. 28 Cë en dong obedo ködgi kanya acël nakun wowotha eka twakö nyینگ Rwoth abonge lworo i Jerucalem. 29 En ötwak eka opyem k'Eyuda mökö na twakö lëb Girik, ëntö gin ötëmö më neko en. 30 I karë na utmego ongeö ginï köp ni, gin otero Caulo i Cecaria, eka eoro en yo Taruco. 31 Cë jö n'oye Kiricito kibëc na tye i lobo Yudea, i Galilaya, eka i Camaria obedo ginï ki kuc. Ömëdërë ginï ki

döngö na welgi thon medère nakun lubö giní yoo mé lworo Rwoth, éka Tipo Naleng obedo jingö cwingi. 32 Í karé nön, Petero owotho í kabedo kibéc, éka í woth méré nön én örwatère kí jó k'Obanga na leng na bedo giní í Lida. 33 Kí kunön én onwongo écwö mörö na nyingé Ainea, n'onwongo tye kí two akwea éka obedo ka buto abuta í wi étana pí mwaka aboro. 34 Petero okobo niné ní, "Ainea, Yecu Kíricito ócangó twoni ökö, yaa malö, idöl kabutoni." Cücüth, én öya malö. 35 Jó kibéc n'onwongo bedo giní í Lida éka Caron önénö giní én cé ölökeré giní both Rwoth. 36 Í Jopa onwongo tye alübkör Yecu na dhakö na nyingé Tabica (na ka égönyö í lëb Girik tyéné ní Dokac). Én onwongo obedo ka tio tic na bécö éka könyö écan. 37 Í karé nön, two ömakö cé öthöö ökö. Éka élwökó kome, cé epyelo í öt na malö. 38 Í karé n'élübkör Yecu owinyo giní ní Petero onwongo tye í Lida na cwök kí Jopa, cé ooro giní jó ariö bothe mé cidhö kwaö én ní, "Tim bër, ibin bothwa piöpiö." 39 Cé Petero öya malö éka öcidhö ködgi. Í karé na én othuno, etero én í öt na malö. Öt onwongo opong kí mon thöó n'onwongo tye ka kok éka nyutho giní böng-gí na Dokac obedo ka yübö nigí. 40 Éntö Petero okobo ní jó kibéc mé dönyö yökö, cé én orumo cöngé piny éka ölēgö. Én ölökeré both athöó cé okobo niné ní, "Tabica, yaa malö." Éka Tabica öyabö wangé! Í karé na én önénö Petero, öya malö cé obedo abeda! 41 Petero ömakö cingé cé otingo én malö. Én ocwodo mon thöó éka jó k'Obanga na leng kibéc cé onyutho én na kwö bothgi. 42 Emuth ní ökéth örömö lobo Jopa kibéc éka jó na pol oyee giní í kom Rwoth. 43 Petero obedo í Jopa pí nínö na pol í pacö k'anyöng löö na nyingé Cimon.

10 Yam onwongo écwö mörö tye í Cecaria na nyingé Korinelio, adit mé dul acikari n'ecwodo ní mé Itali. 2 Én onwongo ödyère éka lworo Obanga kí jó mé öde kibéc. Én onwongo thon miö jami na pol mé könyö écan, éka légö both Obanga jwiwi. 3 Í nínö mörö acél í kin caa abungwén mé kothyeno, én önénö malaika k'Obanga í anyuth n'obino bothe éka okobo ní, "Korinelio!" 4 Korinelio öcikö wangé bothe kí lworo, cé okobo both malaika ní, "Adwong, kob nina ngö ní mitö." Malaika ögamö ní, "Légani kí míc mé könyö écan othuno malö both Obanga, ömiö én opo piri. 5 Kobedi dong or cwö mörö yo Jopa ék öcidh okel giní écwö na nyingé Cimon n'ecwodo ní Petero. 6 Én bedo í pacö ka Cimon anyöng löö, na öde tye í dhö nam." 7 Í karé na malaika n'ötwak köde öcidhö ökö, Korinelio ocwodo etic méré ariö éka acikari acél n'ödyère kí kin jó na gwökö én. 8 Én okobo nigí köp kibéc n'ötímère éka oorogi yo Jopa.

9 Kodiko méré na caa abicél dong cwök, n'ëkwëna ka Korinelio tye í wothgi na dong cwök dönyö giní í pacö, Petero öidhö í wi öt malö mé cidhö í lëga. 10 Kec öcakö neko én, nakun mitö ní écam gin mörö, éntö onwongo pod éyübö cem ayüba cé öcakö nönö anyuth. 11 Önénö polo öyabère éka gin mörö na cal kí cüka na thwöné obino piny nakun tye kí thwoke angwén. 12 Í cüka nön onwongo tye ië kwa leeni na tyén-gí angwén, leeni na wotho í ngöm kí korgí, éka kí winy na ngwécö kí malö. 13 Cé dwön mörö obino bothe nakun kobo niné ní, "Petero yaa malö, inek, éka ícam." 14 Éntö Petero ögamö ní, "Rwoth pathi ní kómanön, piën an anaka yam bara acamö gin mörö n'obedo mé kwer onyo na ba leng." 15 Dwön döki ötwak köde wang mé ariö, "Kür icwod gin mörö ní ba leng n'Obanga ömiö ödökö na leng." 16 Man ötimère wang adek, cé cücüth gin nön édwökö ökö í wi polo. 17 Í karé na Petero onwongo pod tye ka uro tyén köp mé anyuth na én önénö, cwö na Korinelio oorogi onwongo giní öt na Petero tye ië, cé ocung giní í dhö wangkac. 18 Gin öcakö cwodo, nakun penyo giní ka Cimon n'ecwodo ní Petero bedo kany nön. 19 Í karé na Petero pod tye ka thamö í kom anyuth na én önénö, Tipo Naleng okobo niné ní, "Petero, cwö adek tye ka rangöni. 20 Yaa malö, icidh piny iwoth ködgi. Kür ikwér mé woth ködgi, piën an aorogi." 21 Petero öcakö cidhö piny éka okobo both cwö nön ní, "An éné ngat na un itye ka rangö. Tyén köp ngö n'ömiö un ibino?" 22 Gin ögamö ní, "Wan éya kí both Korinelio n'obedo adit acikari mé Roma. Én obedo dhanö na kite atir éka lworo Obanga, na jó kibéc n'obedo Eyuda wörö. Malaika na leng okobo niné ní ék ocwodi icidh í öde, ék én owiny ngö na in irömö kobo." 23 Cé Petero ocwodogi éka oterogi í öt mé bedo wele méré. Kodiko méré Petero öcakö woth ködgi, éka utmego mökö kí í Jopa owotho ködgi. 24 Í nínö na lubö manön gin othuno í Cecaria. Korinelio onwongo tye ka kürögi éka onwongo ocwodo wede éka nyikonei méré kibéc na cwök köde. 25 Í karé na Petero tye ka dönyö í öt, Korinelio oromo köde éka opodho oryebere piny í tyéné mé wörö én. 26 Éntö Petero otingo én malö nakun kobo ní, "Yaa malö icung, an thon abedo dhanö adhana kamé in." 27 Petero obedo ka twak kí Korinelio éka ödönyö í öt cé onwongo jó na pol n'öcökère giní. 28 Én öcakö kobo nigí ní, "Un kibéc ingeo ní cik ba yeo ní ék Ayuda mörö öribère k'Arok mörö, kadí thon thuno bothe, éntö Obanga dong otyeko nyutho nina ní kür acwod dhanö mörö ní ba opore onyo ní ba leng. 29 Í karé n'ecwoda, an abino na ba akwërö. An apenyi, kob nina pingö icwoda?" 30 Éka Korinelio ögamö ní, "Ninö

angwën n'opoth angec, an onwongo atye i lëga i öda i koth caa ni, caa abungwën më kothyeno. Athura äcwö mörö n'oruko böng na ryëny ocung i nyima 31 ëka okobo ni, 'Korinelio, Obanga otyeko winyo lëgani ëka opo pi mïcni na in iimiö both ëcan. 32 Kobedi dong or jö mörö yo Jopa both Cimon n'ecwodo ni Petero. Ën obedo welo i pacö ka Cimon n'obedo anyöng löö na bedo i dhö nam.' 33 Cë aoro jii ökö cücüth, ëka in thon iitimö bër më bino. Kobedini wan kibëc etye kany i nyim Obanga më winyo köp kibëc na Rwoth öcikö bothi më kobo niwa.' 34 Cë Petero öcakö twak na kobo ni, "An dong aniang adyer ni Obanga kara ba poko kin dhanö 35 ëntö yeo jö kibëc më rok na papath na lworo ën ëka tio gin na tye atir. 36 Un ingeo köp na yam Obanga ooro both jö më lcarael, nakun titö niggi Emuth na Bër më kuc na bino pi Yecu Kiricito na ën Rwoth ka jö kibëc. 37 Un ingeo ngö n'ötümërë i Yudea kibëc, cakërë ki i Galilaya kinge batica na Jon ötitö 38 kite n'Obanga owiro Yecu më Najaret ki Tipo Naleng ëka tükö. Cë Yecu owotho i kabedo kibëc na tio tic na bëcö ëka cangö jö kibëc n'onwongo Catan yelogi, piën Obanga onwongo tye ködë. 39 "Ëka wan ëkwëna ebedo ecaden më jami kibëc na ën ötimö i lobo k'Eyuda ëka i Jerucalem. Gin oneko ën n'eguro agura i kor yath aña, 40 ëntö Obanga ocero ën ki kin jö n'öthöö i ninö më adek ëka ömiö ën onen, 41 jö kibëc ba önënö ën, ëntö onen bothwa wan jö n'Obanga onwongo öyëro cön më bedo ecaden mëre. Wan ënë jö n'ocemo ëka emedho ködë i karë na ën ocer ki kin jö n'öthöö. 42 Ëka öciköwa më cidhö titö köp i kabedo kibëc ëka më miö caden ni Yecu ënë ngat n'Obanga öyëro më bedo angöl-köp ka jii kibëc, jö na kwö ki jö n'öthöö. 43 Edwarpiny kibëc miö caden i kome ni ngat acëlacëc na yee i kome ebino timö kica i balgi ki nying Yecu." 44 Na Petero pod tye ka twakö köp ni, Tipo Naleng opye i kom jö kibëc n'onwongo tye ka winyo köp mëre. 45 Eyuda n'oye n'ëlrögi n'owotho gini ki Petero obedo ki ur ni mïc më Tipo Naleng ëmiö thon both Erok. 46 Piën gin owinyogi ka twakö lëb na papath ëka pakö gini Obanga. Cë Petero okobo ni, 47 "Ngat mörö tye na römö jükö ni kür ebatica jö ni ki pii? Gin dong otyeko nwongo Tipo Naleng kite na onu thon enwongo ködë." 48 Cë ën ömiö twëro ni gin myero ebaticagi ki nying Yecu Kiricito. Cë gin ökwaö Petero më bedo bothgi pi ninö mörö na nönök.

11 I karë nön ëkwëna ëka utmego na tye gini i Yudea owinyo gini ni Erok thon oyeo köp k'Obanga. 2 Ëntö i karë na Petero öcidhö naka i Jerucalem, dul ka jö n'ëlrögi n'oye Yecu öcakö kobo

ni ën ötimö gin na rac 3 nakun kobo gini ni, "In icidhö both jö na ba ëlrögi ëka icemo ködgi." 4 Cë Petero öcakö kobo niggi ngö n'ötümërë köre ki köre. 5 "I karë n'onwongo atye i lëga i Jopa, anënö gin anyutha. An anënö gin mörö n'obino piny ki wi polo na cal ki cuka na thwönë i wang lek, nakun bino piny na tye ki thwoke angwën, cë obino naka piny i nyima. 6 I karë na an aripö kom cuka, anënö leeni na tyën-gi angwën, leeni më thim, leeni na wotho i ngöm ki korgi ëka winy na ngwëcö ki malö. 7 Cë awinyo dwön mörö na kobo ni, 'Petero, yaa malö, inek ëka icam.' 8 "Ëntö an agamö ni, 'Rwoth pathi ni kömanön, piën gin mörö më kwer onyo na ba leng anaka yam bara ödönyö i dhöga.' 9 "Dwön öcakö twak ki i polo wang më arö ni, 'Kür icwod gin mörö n'Obanga ömiö ödökö na leng ni ba leng.' 10 Man ötimërë wang adek cë jami nön kibëc ëdwökö ökö yo wi polo. 11 "I caa nön cücüth, ënë jö adek n'eorogi ki i Cecaria othuno gini ködë i öt n'onwongo an abedo ië. 12 Tipo Naleng öcakö kobo ni awoth ködgi kür akwër. Utmego abicël thon owotho gini köda ëka wan ëdönyö i öt k'ëcwö nön. 13 Ën okobo niwa kite na ën önënö ki malaika ka bino bothe i ödë ëka okobo ni, 'Or jö mörö yo Jopa ëk öcidhö ocwod gini Cimon n'ecwodo ni Petero. 14 Ën bino kelo nini köp na in ëka ki jö kibëc më pari bino larë.' 15 "I karë na an acakö twak, Tipo Naleng opye i komgi kite na cön öcakö pye ködë i komwa i acaki. 16 "Cë apo i kom ngö na Rwoth okobo cön ni, 'Jon yam batica jii ki pii, ëntö un ebino baticawu ki Tipo Naleng.' 17 Ka cë Obanga ömiögi mic na röm ki man ömiö onu jö n'eyee i kom Rwoth Yecu Kiricito, cë an dökï abedo nga na myero apyem k'Obanga?" 18 I karë n'owinyo gini köp ni, gin dong öling alinga ëka öcakö gini pakö Obanga nakun kobo gini ni, "Wan önënö ni Obanga oyeo n'Erok thon më ngut ki kom balgi ëka më nwongo kwö." 19 Jö na yam ökëth i karë më ayela n'obino öcakërë kinge thöö ka Citipwano, obino öcidhö gini naka i Poiniki, Caiprac ëka Antiokia, nakun pwonyo gini köp k'Obanga both Eyuda këkën. 20 Ëntö jö mökö ki kingi, n'öya ki i Caiprac ëka Cirene obino öcidhö gini yo Antiokia cë öcakö gini twak ki jö Girik nakun titö niggi Emuth na Bër i kom Rwoth Yecu. 21 Tëkö ka Rwoth Obanga onwongo tye ködgi ëka wel Erok na pol oyeo cë öläkërë gini both Rwoth. 22 Emuth ni owinyere both jö n'oye Kiricito na tye gini i Jerucalem ëka gin ooro Baranaba yo Antiokia. 23 I karë n'othuno ëka önënö tic më kica k'Obanga, ën obedo ki yom cwiny cë öcükö cwinygi më cung na tük i kom Rwoth ki cwinygi kibëc. 24 Baranaba onwongo obedo dhanö na bër n'opong ki Tipo Naleng ëka yee cë ömiö wel

jö na pol obino gini both Rwoth. 25 Cê Baranaba öcîdhö yo Taruco më rangö Caulo. 26 İ karê na ên onwongo, öcakö kelo ên yo Antiokia. Baranaba ki Caulo obedo kanya acêl ki jö n'oye Kiricito pi mwaka acêl külü nakun pwonyo gini jö na pol. Nyîng êlûbör Yecu êcakö cwodo ni Ekiricito ki i Antiokia. 27 İ karê nön edwarpiny mökö öya ki i Jerucalem obino gini yo Antiokia. 28 Ngat acêl ki kin-gi na nyîngê Agabu ocung cê okobo köp na Tipo Naleng onyutho ninê ni wang mörö kec bino podho i wi lobo thûkûl. (Man ötimêrê i karê më löc ka Kalaudio.) 29 Êlûbör Yecu öcakö moko thamagi ni myero eter kõny both utmego na bedo gini i Yudea, nakun ngat acêlacêl miö na lûbêrê ki têkô mërê. 30 Gin ötimö ni kômanön, êka ooro gini Caulo gin ki Baranaba më tero micgi both edong ka jö n'oye Kiricito na tye i Jerucalem.

12 İ karê nön rwoth Erode öcakö makö jö mökö ki kin jö n'oye Kiricito. 2 Ên oneko Yakobo ömîn Jon ki pala abadê. 3 İ karê na ên dong önenö ni oyomo cwinny Eyuda, ên ömêdêrê ki makö Petero thon. Man ötimêrê i karê më Kwer më Ogati na Thôbi ope iê. 4 Kinge makö Petero, oketho ên i buc, êka êmiö ên i cing êkûrpiny na tye gini jö angwênangwên i dul angwên. Erode öthêna më kelo Petero i nyim lwak êk êtêm pido köp i kome kinge ninö më Poth. 5 Êntö i karê na Petero tye i buc, jö n'oye Kiricito obedo ka mëdêrê gini ki lêga both Obanga pirê. 6 İ kiwor mërê na dong myero Erode okel ên i nyim okiko më atêma, Petero onwongo obuto piny n'öninö i kin acikari ariö, nakun etweo ên ki jêgêlê ariö, êka jö na kürö piny thon onwongo tye ka kürö dholokek më buc. 7 Athura, malaika ka Rwoth onen êka tar öryeny öcarö i buc. Ên odhongo lak nget Petero êka ocoo ên ökö, nakun kobo ninê ni, "Yaa malö piöpiö!" Cê jêgêlê opodho ökö ki ngut cingê. 8 Cê malaika okobo ninê ni, "Ruk böngüni êka wori." Êka Petero ötimö ni kômanön. Malaika dök okobo ninê ni, "Kac cükani i komi êka ilüb köra." 9 Êka Petero öcakö lûbö körê yo yökö ki i buc, êntö ên onwongo ope ki thama mörö kékên ni gin na malaika tye ka timö onwongo tye ka timêrê adyer, ên onwongo thamö ni etye ka nênö gin anyutha i wang lek. 10 Gin ökadhö êkûrpiny më acêl êka më ariö cê obino gini naka i dholokek nywenyo na wok cidhö yo pacö. Dholokek öcakö yabêrê kênê niggi, êka owok gini ki i iê. İ karê na gin dong owotho othuno i gudo, malaika öcakö wêkö Petero ökö athura. 11 Êka Petero öcakö niang kênê nakun kobo ni, "Kobedi dong aniang atir ni Rwoth ooro malaika mërê më laröna ki i cing Erode, êka ki kom gin na kibêc n'Eyuda önenö gini ni bino timêrê i

koma." 12 İ karê na ên dong öniang na bër, öcakö cidhö i öt ka Maria aya ka Jon n'ecwodo thon ni Marako, kanya jö na pol onwongo öcökêrê gini iê, êka tye gini i lêga. 13 Petero ödwoöngö dholokek më wangkac na dönyö i pacö, êka atic më pacö nön na nyîngê Roda obino yo bothe më yabö dholokek. 14 İ karê na ên öniang i dwön Petero, cwinny obedo na yom rwök, öcakö ngwêc ödök cen na ba öyabö dholokek êka okobo niggi ni, "Petero tye ocung i dholokek yökö!" 15 Gin okobo ninê ni, "In wii ba tio." Êntö i karê na ên ökwêrö ni tye atir, gin öcakö gamö ninê ni, "Manön twêrö bedo malaika mërê." 16 Êntö Petero ömêdêrê ki dwöngö dholokek, êka na gin öyabö dholokek önenö gini ên, cê gin obedo ki ur rwök. 17 Êka Petero öcakö jükögi ki cingê ni êk öling gini ökö, cê öcakö kobo niggi kite na Rwoth ökwanyö ên ködê yökö ki i buc, êka dök okobo niggi ni, "Kob unu ni Yakobo êka utmego nökenê ngö ötimêrê." Cê öcakö yaa öcîdhö yo kany ökenê. 18 Kodiko na piny oru, arubaruba obedo tye i kin acikari na rac, pi gin n'ötîmêrê i kom Petero. 19 Kinge n'Erode ömiö twêrö më rangö Petero ki têk cê ba onwongo, öcakö penyo êkûrpiny êka ömiö twêrö ni êk enekgi ökö. Cê Erode öya ki i Yudea öcîdhö i Cecaria êka obedo kunön pi karê mörö na nönök. 20 Erode obedo ka dhaa ki jö më Turo êka Cidon cê öcökêrê gini kanya acêl më bino twak ködê. Ka gin onwongo twêrö ki both Blacito, atic ka rwoth n'egenö, gin openyo Erode ni êmitö gini kuc, piên lobogi jengere i kom lobo ka rwothgi pi cem n'ekelo niggi. 21 İ ninö n'emoko, Erode onwongo oruko ruk më ker mërê, cê öcîdhö obedo i wi then ker mërê êka öcakö twak ki lwak. 22 Lwak öcakö redo ki wöw rwök ni, "Man ênê dwön obanga, pathi më dhanö." 23 Cücüth, malaika ka Rwoth ömiö ên otwore piên ba ömiö dheo both Obanga êka kudi öcakö camö kome cê öthöo ökö. 24 Êntö köp k'Obanga ömêdêrê amêda më nya. 25 İ karê na Baranaba gin ki Caulo otyeko gini tic n'eorogi iê, cê ödök gini i Jerucalem, nakun wotho gini kanya acêl ki Jon n'ecwodo ni Marako.

13 Jö n'oye Kiricito na tye gini i Antiokia onwongo tye k'edwarpiny êka epwonye na nyîng-gi: Baranaba, Cimeon n'ecwodo ni Niga, Lucio më Cirene, Manaen (n'ödöngö kanya acêl k'Erode n'obedo alöc) êka Caulo. 2 İ karê na gin tye i lêga më wöw Rwoth êka ki rio kec, Tipo Naleng okobo niggi ni, "Yêr niina unu Baranaba gin ki Caulo pi tic na an acwodogi iê." 3 Kinge na gin dong otyeko lêga êka ki rio kec, oketho gini cing-gi i komgi êka eorogi më cidhö tio tic k'Obanga. 4 İ karê na Tipo Naleng oterogi, gin öcîdhö yo dhö nam i Celecia. Gin öya ki kunön, ökwang gini

naka i cula nam me Cairpac. 5 i karé na gin othuno i nĩ en ötim.' 23 "Ki kom ekwaé ka Daudi, Obanga Calamic, ötitö ginĩ köp k'Obanga i cinagoga k'Eyuda kibeé. Gin owotho ki Jon Marako me könyögi. 6 Gin owotho öngölö cula nam naka othuno ginĩ yo Papoc. Ki kunön, oromo ginĩ k'ajwoga mörö, n'obedo adwarpiny na twot n'obedo Ayuda na nyینگé Bar-Yecu. 7 En onwongo obedo okone k'alóc lobo na nyینگé Cerigio Paulu n'onwongo obedo ngat na ryék. Alóc nön ocwodo Baranaba gin ki Caulo bothe, piën en onwongo mitö winyo köp k'Obanga. 8 Entö Elima n'obedo ajwoga (kite na nyینگé gönyö ködë i leb Girik) öcakö pyem ködgi nakun mitö lökö cwiny alóc ökö ki kom yee méré. 9 Cë Caulo n'onwongo thon ecwodo ni Paulo, opong ki Tipo Naleng, öcökö wangé i kom Elima éka okobo ni, 10 "In ibedo athin ka Catan, langö ka gin na kibéc na bécö. In ipong ki köp me bwöl, k'ököra na reco. In ba itwëré wëkö lökö köp ka Rwoth Obanga n'atir me bedo twodo? 11 Kobedini cing Rwoth Obanga dong tye i komi, wangi bino thöö ökö, éka pi karé mörö ba ibino nënö tara ceng." Cücuth wangé öcakö thithiba ki pii éka piny ödökö na cöl niné. Öcakö têmö me rangö ngat mörö ek öpé en ki cingé. 12 i karé n'alóc önénö ngö n'ötiméré, en oyee piën ouro rwök kit pwony n'epwonyo i kom Rwoth. 13 Kinge, Paulo k'ewodhe öya ginĩ ki i Papoc cë ökwang ginĩ ki mel yo Perga i lobo Pampulia. Ki kunön, Jon Marako öwëkögi cë ödök cen yo Jerucalém. 14 Entö Paulo gin ki Baranaba öya ginĩ ki i Perga cë öcidhö ginĩ yo Antiokia me lobo Picidia. i ninö me Cabit k'Eyuda, gin ödönyö i Cinagoga éka obedo ginĩ piny. 15 Kinge na dong etyeko kwanö kwan ki i buk me Cik ka Muca éka k'edwarpiny, étëla me Cinagoga ooro köp bothgi na kobo ginĩ ni, "Utmego, ka itye unu ki köp mörö me cükö cwiny jii, bin ikob unu." 16 Paulo öya malö ocung cë öjukögi ki cingé na kobo ni, "Jö Icarael éka un Erok kibéc na wörö Obanga, winya unu! 17 Obanga ka jö Icarael öyëré kwere onu, ömiögi önya na pol i karé na gin bedo i lobo Ejip, ki tükö na dit, en ökwanyögi ökö ki i lobo nön. 18 Ödiö cwinye i komgi i thim pi mwaka na römö pyer angwën. 19 En otyeko rok abirö na tye i lobo Kanaan éka ömiö lobo nön both jö Icarael me bedo mëgi. 20 Man kibéc otero mwaka na römö 450. "Kinge man, Obanga obino ömiögi ëngöl-köp me löönögi naka i karé k'adwarpiny Camuel. 21 Cë jii openyo pi rwoth, éka Obanga obino ömiögi Caulo wod ka Kic na yaa ki i kaka ka Benjamin n'obedo i löc pi mwaka pyer angwën. 22 Kinge kwanyö Caulo, Obanga öyëré Daudi me bedo rwothgi. En okobo i kome ni: 'An anwongo Daudi wod ka Jece, ëné ngat na yomo cwinya, en bino timö jami kibéc na an amitö ni en ötim.' 23 "Ki kom ekwaé ka Daudi, Obanga okelo ni jö me Icarael Alar Yecu, kite na en öcökö ködë. 24 Na bara Yecu obino, Jon Abatica ötitö köp me ngut éka batica both jö me Icarael kibéc. 25 i karé na Jon dong cwök tyeko tic méré, en okobo ni, 'Un ithamö ni an anga? An ba abedo ngat na un itye ka kürö piré, ëntö en tye ka bino ki köra, na an ba apora me gönyö wör tyënë.' 26 "Utmegona, un ekwaé k'Abraam, éka un Erok na Iworo Obanga, köp me laré ni eoro dong ökö both onu! 27 Entö jö na yam bedo ginĩ i Jerucalém k'ëtëlagi onwongo ba öniang ginĩ i kom Yecu, ba öniang ginĩ thon i köp n'edwarpiny okobo, éka n'ekwanö i ceng Cabit k'Eyuda kibéc. Gin ocobo köp k'edwarpiny nakun ngölö ginĩ ni köp ölöö Yecu. 28 Kadí ba onwongo ginĩ bal mörö me ngölö niné thöö, gin openyo Pilato ek oyee me neko en ökö. 29 i karé na dong otyeko ginĩ cobo köp na yam ëcöö i kome, gin ökwanyö en ökö ki kor yath, cë epyelo kome i bur lyél. 30 Entö Obanga ocero en ökö ki kin jö n'öthöö. 31 Cë en obedo nen pi ninö na pol both jö na yam en owotho ködgi ki i Galilaya obino yo Jerucalém. Kobedini dong gin ëné ecaden méré both jö onu. 32 "Éka wan ëtitö niwu emuth na bër ni gin na yam Obanga öcökö both kwere onu, 33 en dong ömiö ocobere pi onu, ekwaëgi, ki cero Yecu. Kite n'ëcöö ködë i Jabuli me arö ni, "In ibedo woda, tin dong adökö apapni.' 34 Éka man ëné gin n'Obanga okobo i kom cero en ki kin jö n'öthöö ni ba bino töp i lyél, ekobo i köp ni: "Abino miöwu gum na leng na genere na yam acikö both Daudi.' 35 Dök ekobo i Jabuli nökené ni: "Ba ibino wëkö kom Dhanöni Naleng töp." 36 "i karé na Daudi otyeko tic na lübëré ki yüb k'Obanga i karé méré, cë en öthöö, éka eiko kome kanya eiko kwere méré ië cë kome ötöp. 37 Entö ngat n'Obanga obino ocero ki i thöö, kome ba obino ötöp. 38 "Pi manön utmegona, an amitö ni inge unu ni pi Yecu ené ömiö wan ëtitö niwu köp me timö kica i kom bal. 39 Dhanö acélacél n'oye Yecu ebino kwanö ni en kite atir i nyim Obanga, gin mörö na cik ka Muca ba twëré timö. 40 Gwökëré unu dong ek köp na yam edwarpiny okobo kür ötiméré i komwu: 41 "Nën, un wegí angal, ur unu éka irweny unu ökö, piën an abino timö gin mörö i karëwu, na un ba ibino yee, kadí ngat mörö kob niwu." 42 Na Paulo éka Baranaba yaa dong ki i cinagoga, jii ökwaögi ni myero gin dök odwog cen ek okob nigí köp na thuth i ceng Cabit k'Eyuda na lübö manön. 43 i karé n'ëkëthö lwak, pol Eyuda éka jö n'ölökëré ginĩ i dini k'Eyuda n'ömire ginĩ both Obanga ölübö ginĩ kör Paulo gin ki Baranaba cë gin obedo twak ki lwak na cükö cwinygi ni myero ömëdërë ginĩ me bedo

ĩ k'ica k'Obanga. 44 Ī ceng Cabit k'Eyuda na l'ubō manōn, pol lwak k'ĩ pacō ōcōkērē g'ini kanya acēl mē winyo kōp ka Rwoth. 45 Ēntō ĩ karē n'Eyuda mōkō ōnēnō g'ini lwak, nyeko ōmakōgi ōkō, ēka ōcakō g'ini twakō kōp mē ayeny ĩ kom ngō na Paulo onwongo tye ka kobo. 46 Cē Paulo g'in k'ĩ Baranaba ōtwak g'ini k'ĩ tēk cwiny abonge lworo na kobo g'ini n'ĩ, "Wan onwongo myero ēcak twakō kōp k'Obanga bothwu, ēntō na calō dong ĩkwērō unu ōkō ēka ba ĩparō unu n'ĩ ipore unu p'ĩ kwō na ba thum, wan dong ēwēkōwu cē ēlōkērē both Erok. (aiōnios g166) 47 Man ēnē gin na yam Rwoth ōcikōwa na kobo n'ĩ: "An akethi mē bedo tar both Erok, ēk ĩm'ĩ larē othun naka ĩ ajiki piny kibēc." 48 Ī karē n'Erok owinyo g'ini kōp n'ĩ, cwinygi obedo na yom, ēka ōcakō g'ini wōrō kōp ka Rwoth, cē jō kibēc n'onwongo ēyērōgi p'ĩ kwō na ba thum oyee g'ini. (aiōnios g166) 49 Kōp ka Rwoth ōkēth ōrōmō lobo nōn ōkō kibēc. 50 Ēntō Eyuda orubo g'ini cwiny mon na lworo g'ini Obanga, na tye g'ini k'ĩ wōm mē dito na malō kanya acēl k'ētēla mē pacō nōn. Cē ōcakō g'ini yelo Paulo g'in k'ĩ Baranaba ēka ēryēmōgi ōkō k'ĩ ĩ lōbogi. 51 Ēntō Paulo ēka Baranaba ōtēngō g'ini apua k'ĩ t'yēn-g'ĩ mē nyutho n'ĩ gin ōkwērōgi, cē ōcīdhō g'ini yo Ikonio. 52 Cē ēlūbkōr Yecu opong k'ĩ yom cwiny ēka k'ĩ Tipo Naleng.

14 Na gin dong tye ĩ pacō mē Ikonio, ōdōnyō g'ini ĩ cinagoga k'Eyuda. K'ĩ kunōn g'in obedo ka twak k'ĩ tēk n'ōm'io wel k'Eyuda na pol ēka Erok oyee g'ini. 2 Ēntō Eyuda n'ōkwērō yee orubo g'ini cwiny Erok nakun miō g'ini thama na reco ĩ kom utmego. 3 Paulo g'in k'ĩ Baranaba obedo g'ini kunōn p'ĩ karē mōrō na lac nakun twakō g'ini p'ĩ Rwoth k'ĩ tēk cwiny abonge lworo mōrō. Rwoth thon omoko caden mē k'ica mērē nakun miōgi tēkō mē tio anyuth mē tango ēka gin mē aura. 4 Ēntō lwak mē pacō onwongo opokere g'ini ōkō, dul nōkēnē both Eyuda ēka nōkēnē both ēkwēna. 5 Cē Erok ēka Eyuda, kanya acēl k'ētēlagi omoko thamagi mē tīmō gin na rac ĩ komgi ēka k'ĩ celogi k'ĩ kidi. 6 Ī karē n'ēkwēna ōniang g'ini ĩ kom kōp nōn, ōcakō lūu g'ini ōkō naka yo Licitra ēka Derube ĩ peci na tye ĩ lobo Likaonia ēka k'ĩ lobo n'ōgūrōgi, 7 kanya g'in ōmēdērē mē tītō Emuth na Bēr. 8 Ī karē na g'in tye ĩ Licitra, onwongo g'ini ēcwō mōrō na bedo abeda na ba twērō woth. Ēn onwongo ongal ōkō cōn k'ĩ ĩ aya mērē ēka ba ōtēmō woth. 9 Ēn obedo winyo ka Paulo twak, cē Paulo ōcikō wangē ĩ kome ēka ōnēnō n'ĩ ĩn tye k'ĩ yee na rōmō miō ĩn cang. 10 Cē Paulo oredo k'ĩ dwōn na malō n'ĩ, "Yaa malō, icung atir!" Ēka ēcwō nōn ōcakō pye malō cē ōcakō woth. 11 Ī karē na lwak ōnēnō g'ini ngō na Paulo ōtīmō, ōcakō

wōō g'ini k'ĩ lēb Likaonia nakun kobo g'ini n'ĩ, "Obanga obino g'ini p'iny both onu ĩ thē cal ka dhanō!" 12 Cē ōcakō cwodo g'ini Baranaba n'ĩ "Jeuc," ēka Paulo n'ĩ, "Ermec," piēn ĩn onwongo obedo adwong na lōō twak. 13 Cē alamdhōk ka Jeuc, na ōt wōrō jwōkg'ĩ tye ĩ ngee pacō, okelo thwoni ēka athure ĩ dhō wangkac mē pacō piēn ĩn ēka lwak onwongo mītō miō g'ini tyēr both ēkwēna. 14 Ēntō ĩ karē n'ēkwēna Baranaba g'in k'ĩ Paulo owinyo g'ini p'ĩ kōp nōn, ōcakō yēcō g'ini bōng-g'ĩ k'ĩ komgi nakun mwōmērē g'ini yōkō k'ĩ kin lwak na redo g'ini n'ĩ, 15 "P'ingō ĩtīmō unu gin n'ĩ? Wan thon ebodo dhanō adhana calō un. Wan ētītō niwu Emuth na Bēr ēk ĩlōkērē unu ōkō k'ĩ kom gin na kōny mērē ope yo both Obanga na kwō n'ocweo polo k'ĩ lobo ēka nam k'ĩ jami kibēc na tye ĩē. 16 Ī karē na cōn ĩn oyeo n'ĩ rok kibēc owoth g'ini ĩ yoo na ĩgi ōmītō. 17 Kad'ĩ bed n'ĩ kōmanōn, ĩn yam ba ōwēkō dhanō abonge caden mērē ēka k'ĩ gin na bēr na ĩn tīmō. Ēn miō kōth cwe niwu k'ĩ ĩ polo, ĩn miōwu cem na b'up ēka miōwu ibedo unu k'ĩ yom cwiny." 18 Ēntō naka thon k'ĩ kōp n'ĩ Paulo ēka Baranaba ba obedo na yot n'igi mē jūkō lwak mē tyērō tyēr bothgi. 19 Cē Eyuda mōkō n'obino g'ini k'ĩ ĩ Antiokia ēka ĩ Ikonio ōcūpō g'ini lwak mē dōk kukurgi. G'in ocelo Paulo k'ĩ kidi ēka ōcakō ywanō g'ini ĩn yōkō ĩ ngee pacō, nakun thamō g'ini n'ĩ ĩn dong ōthōō ōkō. 20 Ēntō kinge n'ēlūbkōr Yecu ōcōkērē g'ini bothe, ĩn ōya malō ēka ōdōk cen ĩ pacō. Kodiko na p'iny oru, owotho g'ini kanya acēl k'ĩ Baranaba naka ĩ Derube. 21 Kinge na g'in ōtītō Emuth na Bēr ĩ pacō nōn, g'in ōlōkō jō na pol mē bedo ēlūbkōr Yecu. Cē g'in ōdōk cen ĩ Licitra, Ikonio ēka Antiokia, 22 nakun jingō g'ini cwiny ēlūbkōr Yecu ēka cūkō cwinygi mē cūng ĩ yee atir nakun kobo g'ini n'ĩ, "Onu myero enwong cen na pol mē dōnyō ĩ ker k'Obanga." 23 Ī karē na Paulo g'in k'ĩ Baranaba ōyērō g'ini edong p'ĩ jō n'oye Kiricito k'ĩ ĩ kabedo acēlacēl, g'in ōcakō miō jō nōn ĩ cing Rwoth na g'in yee ĩ kome nakun ōcakō g'ini k'ĩ lēga both Obanga ēka k'ĩ rio kec. 24 Kinge na g'in owok ĩ Picidia, obino g'ini naka ĩ Pampulia, 25 ēka ĩ karē na g'in otyeko tītō kōp k'Obanga ĩ Perga, cē ōcīdhō g'ini yo Atalia. 26 K'ĩ kany nōn, g'in ōkwang k'ĩ mel yo Antiokia, kanya yam ēmiōgi ĩē ĩ thē k'ica k'Obanga p'ĩ tic na g'in onwongo dong otyeko. 27 Ī karē n'othuno g'ini kunōn, ōcōkō g'ini jō n'oye Kiricito kanya acēl, cē okobo g'ini gin na kibēc n'Obanga otio nakun wok k'ĩ bothgi ēka kite n'Obanga ōyabō k'ĩ dholokek mē yee both Erok. 28 Ēka obedo g'ini kunōn k'ēlūbkōr Yecu p'ĩ karē na lac.

15 Jō mōkō ōya k'ĩ ĩ Yudea obino g'ini yo Antiokia nakun pwonyo g'ini utmego n'ĩ, "Ka ba ēlirōwu

kite na pwony ka Muca mitō kōdē, un ba itwērō larē." 2 Man ōmīō Paulo ēka Baranaba obedo ka larō kōp ki pyem kōdgi na tēk. Cē ēyērō Paulo ēka Baranaba ki jō nōkēnē n'oye gini, mē cidhō naka yo Jerucalem both ēkwēna ēka edong pī kōp ni. 3 Lwak jō n'oye Kiricito oorogī ēka na gīn tye ka woth ngōlō i Poiniki ēka lobo Camaria, gīn okobo kite n'Erok ōlōkērē gini kōdē. Emuth ni ōmīō utmego kibēc obedo ki yom cwiny. 4 I karē n'obino gini yo Jerucalem, jō n'oye Kiricito ēka ēkwēna, k'edong obino ōjōlōgi. Baranaba ēka Paulo okobo bothgi gin na kibēc n'Obanga otio kōdgi. 5 Cē jō n'oye na tye gini i dul k'Eparicayo ōya gini malō ēka okobo gini nī, "Erok myero ēlirgi, ēk ēcikgi mē lūbō cik ka Muca." 6 Ēkwēna ēka edong ōcōkērē gini mē larō kōp ni. 7 Kinge larō kōp pī caa na lac, Petero ōya malō cē ōtwak kōdgi: "Utmegona, un ingeo nī i karē mōrō n'opoth aneg Obanga obino ōyēra kī i kinwu, ēk amīi Erok owiny kōp mē Emuth na Bēr na yaa kī i dhōga ēka oyee gini. 8 Obanga, na ngeo cwiny dhanō, onyutho nī ēn oyeogī nakun miōgi Tipo Naleng, kite n'ōtīmō kōdē i kom onu. 9 Ēn ba oketho apokapoka mōrō i kin onu ēka gin, ēntō ēn ōmīō cwinygi obedo na leng kī yee. 10 Cē kobedini dong, pingō itye ka tēmō unu Obanga nakun iketho unu ayokoth i ngut ēlūbkōr Yecu na wan onyo kwere onu ba twērō gini tingo? 11 Pathi nī kōmanōn piēn wan eyee nī onu kibēc ēlarē i yoo acēl nōn pī kīca ka Rwothwa Yecu i kite na gīn tye kōdē nōn." 12 Jō kibēc n'ōcōkērē ōlīng gini alīnga nakun etye ka winyo Baranaba ēka Paulo ka tye ka kobo gini kōp i kom anyuth mē tango ēka gin mē aura n'Obanga ōtīmō i kin Erok nakun tio kōdgi. 13 I karē na gin otyeko twak, Yakobo ōgamō nī, "Utmegona, winya unu. 14 Cimon okobo both onu kite n'Obanga ōcakō nyutho par mērē i kom Erok nakun kwanyō jīi kī kin-gi ēk obed mēgē. 15 Kōp k'edwarpīny ōrwatērē kī kōp na yam ēcōō nī, 16 "Kinge man an abino dwogo ēka agērō ōt ka Daudi na yam ōrēdhērē. An abino gērō kanya yam ōbal ōkō, ēka abino rōcō na bēr. 17 Ēk jō n'odong ōrang gini Rwoth, ēka Erok kibēc n'ecwodogī kī nyīnga, man kōp ka Rwoth Obanga, na tio jami nī" 18 n'ōmīō ongere anaka yam cōn. (aiōn g165) 19 "Pī manōn thamana dong tye nī onu kūr ēmīi obed na tēk pī Erok na tye ka lōkērē gini both Obanga. 20 Nakaka manōn, onu myero ēcōō waraga bothgi ēka ekob nīgi nī myero kūr ōcam gini cem mōrō n'ētyērō both cal jwogi, kūr obed gini jō ōlyang, kūr ōcam gini ringo leeni n'ēdēō adēa, ēka kūr ōcam gini remo. 21 Piēn cik ka Muca ebodo ka titō i peci kibēc cakērē cōn ēka ēkwanō i cinagoga i ceng Cabit k'Eyuda kibēc." 22 Cē ēkwēna ēka edong,

kī jō kibēc n'oye Kiricito, omoko gini mē yērō cwō mōrō n'obedo mēgi ēk eorgi owoth gini kī Paulo ēka Baranaba yo Antiokia. Gīn ōyērō Yuda (n'ecwodo nī Barcaba) ēka Cila, cwō ariō n'onwongo obedo gini ētēla i kin utmego. 23 Man waraga n'eorogī kōdē: Both utmegowa n'obedo Erok n'oye Kiricito na tye i Antiokia, Ciria ēka Cilicia, wan ēkwēna ēka edong n'ebedo utmegowu, emothowu. 24 Wan ewinyo nī jō mōkō ōya kī bothwa kany abonge twērōwa, na tye gini ka yelowu kī kōp mōkō na rubo thamawu kī ngō na gīn tye ka kobo. 25 Manōn ōmīō wan emoko kī cwinywa acēl mē yērō cwō mōrō ēk eorgi bothwu nakun wotho gini kanya acēl kī nyikoneiwa mē amara Baranaba ēka Paulo, 26 cwō na dong otyeko jalō kwōgi pī nyīng Rwoth Yecu Kiricito. 27 Pī manōn wan eoro Yuda ēka Cila mē bino kobo niwu kī dhōgi ngō na wan etye ka cōōnō. 28 Nen calō bēr both Tipo Naleng ēka wan ēk kūr eketh yēc mōrō na pēk rwōk i komwu na kadhō kōp na pirgi tēk na wan ēcō pīny kany: 29 Kūr icam unu cem n'ētyērō both cal jwogi, kūr icam unu remo, kūr icam unu ringo leeni n'ēdēōgi adēa ēka kūr iīm unu tīm mē ōlyang. Ka iḡwōkērē unu kī kom jami nī, cē ibino unu tīmō na bēr. Bed unu dong na bēr. 30 I karē n'eorogī, gīn ōcakō cidhō yo Antiokia, kanya gīn ōgūrō jō n'oye Kiricito kanya acēl ēka ēmiōgi waraga. 31 I karē na gīn ōkwanō waraga, obedo gini kī yom cwiny pī kōp mē cūkō cwinygi. 32 Cē Yuda ēka Cila n'onwongo obedo gini edwarpīny, ōtwakō gini kōp na pol mē cūkō cwinygi ēka mē jīngō yeeḡi. 33 Kinge na dong otyeko gini karē mōrō na nōnōk, cē jō n'oye ōmīōgi ōdōk cen kī gum mē kuc both jō n'oorogi. 34 Ēntō Cila ōthamō nī bēr ēn ebed kunōn. 35 Cē Paulo ēka Baranaba odong gini i Antiokia, kanya gīn kī lwak na pol opwonyo ēka ōtītō gini kōp ka Rwoth. 36 Kinge karē mōrō na nōnōk, Paulo okobo both Baranaba nī, "Ērō ēdōk cen ēk ēcidh ēlīm utmego kī i peci kibēc na onu ebodo ka titō kōp ka Rwoth iē ēk ēnēn kite na gīn tye kōdē." 37 Baranaba onwongo mitō nī ewoth gini kī Jon na nyīngē nōkēnē ecwodo nī Marako, 38 ēntō Paulo ba dōk ōthamō na bēr mē woth kōdē piēn obino ōwēkōgi ōkō i Pampulia ēka ba obino ōmēdērē kōdgi i tic. 39 Gīn obedo ka larō kōp na gwaū, naka othuno nīgi pokere ōkō. Baranaba owotho kī Marako cē ōkwang gini yo Caiprac, 40 ēntō Paulo ōyērō Cila cē ōya gini ēka utmego ōmīōgi i cīng Rwoth ēk pī kīca mērē ōḡwōkgi. 41 Ēn owok i Ciria ēka i Cilicia nakun jīngō cwiny jō n'oye Kiricito.

16 Paulo dōkī othuno naka yo Derube ēka Licitra, kunōn onwongo tye iē alūbkōr Yecu na nyīngē

Timoteo, n'aya mërë onwongo obedo Ayuda ëka dhanö n'oye Yecu, ëntö n'apap mërë obedo dhanö më Girik. 2 Utmeo na tye gini i Licitra ëka lkonio ötwakö gini köp na bër i kom Timoteo. 3 Paulo ömitö n' ewoth ködë i woth mërë, cë ën öliör Timoteo pï Eyuda na tye gini kunön piën gin kibëc onwongo ngeo n' apap mërë onwongo obedo dhanö më Girik. 4 Kite na gin obedo wowotha i peci na papath, gin ömiö jö n'oye Kiricito cik na yam ëkwëna ëka edong omoko gini i Jerucalem n' ëk ölüb gini. 5 Kömanön jö n'oye Kiricito öjing na tük i kom yeegi ëka welgi obedo ka mëdërë na pol ninö ki ninö. 6 Paulo ëka ewodhe owotho gini i lobo Perugia ëka Galatia, piën Tipo Naleng ögëngögi n' kür ötit gini köp k'Obanga i lobo Acia. 7 I karë na gin othuno i wang lobo më Micia, gin ötëmö cidhö yo Bitinia, ëntö Tipo ka Yecu ba oyeo n' gin öcidh kunön. 8 Gin dong öcakö wok i Micia, ëka öcidhö gini yo Teroa. 9 I kiwor Paulo önenö ëcwö mörö më Macedonia i gin anyutha, n'ocung nakun kwaö ën n' "Kwang nam ibin i Macedonia ëk ikönywa." 10 Kinge na Paulo dong önenö gin anyutha, wan ëyübërë piöpiö më yaa cidhö yo Macedonia, piën onwongo ëniang na bër n' Obanga ënë ocwodowa më cidhö titö köp më Emuth na Bër bothgi. 11 Wan ëcakö kwang ki yeya ki i Teroa atir naka i Camoturake ëka kodiko mërë ethuno i Neapoli. 12 Ki kunön wan ëcidhö yo Pilipi i pacö na jö Roma löö, na ënë pacö na dit na löö ki i lobo Macedonia. Wan ebodo kunön pï ninö na pol. 13 I ceng Cabit k'Eyuda wan ëcidhö yökö i nge wangkac yo lak kulo, kanya wan ëthamö n' ëtwërö onwongo kany mörö më lëga. Wan ebodo piny më twak ki mon n'onwongo ögürë gini kany nön. 14 Ngat acël n'obedo winyo twakwa ënë dhakö na nyingë Lidia, n'öya ki i pacö n'ecwodo n' Tuatira. Ën onwongo obedo dhakö na cadhö böng na kwar na bëcö më wel ëka na wörö Obanga. Rwoth öyabö cwinye ëka obedo ketho cwinye i köp na Paulo kobo. 15 I karë na ën ëka ki jö më ödë ebaticagi, ën öjölöwa yo pacö mërë nakun kobo n', "Ka un iyeo n' an dong abedo ngat n'oye Rwoth, cë ibin ebed unu i pacöna." Ën ödiöwa rwök naka ömiö wan eyeo më woth ködë. 16 I ninö mörö acël na wan onwongo etye ka cidhö i lëga, wan ërwatërë ki nyakö mörö n'obedo opii. Ën onwongo tye ki tipo mörö na miö ën kobo gin mörö më karë më anyim. Ën onwongo kelo lim na thwönë both rwodhi mërë ki köp na ën kobo. 17 Nyakö ni obedo lübö kör Paulo ëka wan kibëc na redo n', "Cwö ni obedo gini etic k'Obanga na Malö Rwök na gin tye ka kobo niwu kit yoo na myero ilarë unu ködë." 18 Ën obedo ka timö n' kömanön pï ninö na pol. Më ajiki mërë akëmö ömakö Paulo cë ölökerë okobo n'

jwök n', "Aciki i nying Yecu Kiricito, donyi ökö ki i kome!" I caa nön cücüth tipo na rac öya cë öwëkö ën. 19 Ëntö i karë na rwodhi mërë önenö n' gen më nwongo lim öya ökö, ömakö gini Paulo ëka Cila cë ëywaögi eterogi yo cuk i nyim ëlöc. 20 Gin okelogi i nyim ëngöl-köp cë okobo gini n', "Jö ni obedo Eyuda ëka tye gini ka rubo pacöwa 21 nakun pwonyo gini kite mökö na cikwa ba yeo n' wan ëgam onyo ëlübgi, piën wan ebodo jö Roma." 22 Cë lwak öribërë gini më lwëny i kom Paulo ëka Cila. Ëngöl-köp öcikö n' ëgöny böng ki komgi ëka epwodgi ki lüth. 23 Kinge na dong etyeko pwodogi rwök, cë eterogi i buc nakun ëcikö ngat na gwökö buc n' ëk ögwökgi na bër. 24 Ngat na gwökö buc okethogi i öd buc na tye ië ëka etweo tyën-gi i kom yen na pëk. 25 Na dong cwök römö dingwor Paulo ëka Cila onwongo tye gini i lëga na wero gini wer both Obanga, n'emabuc nökenë thon onwongo tye ka winyogi. 26 Athura thwön oyeyeng mörö oyengo piny rwök naka thë öt më buc thon oyengere. Cücüth dholokek kibëc më öt buc öyabërë ökö, ëka jëgëlë kibëc n'etweo k'emabuc ögöny gini ökö. 27 I karë na ngat na gwökö buc ocoo cë önenö dholokek kibëc më öt buc thwolo, ën öwödhö pala abadë mërë ëka onwongo mitö cöbërë kënë piën ongeon emabuc ölüü ökö. 28 Ëntö Paulo oredo n', "Kür iwaniri keni! Wan kibëc eute kany!" 29 Ngat na gwökö buc ocwodo mac, ömwömërë i öt, cë öcidhö orumo cöngë piny na kome myël amyëla i nyim Paulo ëka Cila. 30 Cë ën dong okelogi yökö ëka openyo n', "Editena, ngö na myero atim ëk alarë?" 31 Gin öcakö gamö n', "Yee i kom Rwoth Yecu ëka ibino larë, in ki jö më odi kibëc." 32 Cë ötwakö gini köp ka Rwoth bothe ëka ki jö kibëc na bedo gini i ödë. 33 I caa nön më kiwor ngat na gwökö buc oterogi ëka öcidhö ölwökö wang retgi, cë cücüth ën ëka jö më ödë kibëc ebaticagi. 34 Ngat na gwökö buc okelogi i ödë ëka ömiögi cem. Ën onwongo opong ki yom cwiny piën ën ki jö më ödë kibëc oyee gini i kom Obanga. 35 I karë na dong piny oru kodiko, ëngöl-köp ooro acikarigi both ngat na gwökö buc ki twërö nakun kobo n', "Göny unu jö nön öcidh gini." 36 Ngat na gwökö buc okobo both Paulo n', "Ëngöl-köp öcikö n', un ki Cila myero ëgönywu ökö. Kobedini dong itwërö unu cidhö. Apë unu ki kuc." 37 Ëntö Paulo okobo both acikari n', "Gin opwodowa i kin lwak na bara ëngölö niwa köp, kadï bed n' wan ebodo jö më Roma ëka okethowa gini i buc. Cë kobedini gin mitö gönyöwa i müng? Pathi n' kömanön! Mitö gin ki komgi obin ëk ögönywa gini." 38 Acikari ödwökö gini köp nön both ëngöl-köp ëka i karë n'owinyo gini n' Paulo ëka Cila onwongo obedo gini jö më Roma, gin

obedo ki lworu. 39 Cē gīn obino ōbakō dhōgī bothgī ēka ōkwanyōgī ōkō, na kwaōgī mē wēkō pacō nōn. 40 Kīngē na Paulo ēka Cila odonyo gīnī yōkō kī ī buc, ēka ōcīdhō gīnī ī ōt ka Lidia, kanya gīn ōrwaterē ki utmego ēka ōcūkō cwinygī. Cē gīn ōcakō cīdhō.

17 Ī karē na gīn owo kī Ampipoli ēka Apolonia, obino gīnī ī Tecalonika, kany onwongo cinagoga k'Eyuda tye iē. 2 Paulo ōdōnyō ī cinagoga kit n'onwongo ēn marō tīmō kōdē, ēka pī ceng Cabīt k'Eyuda adek ēn obedo larō kōp kōdgī ī kom kōp na yaa kī ī Cōc na Leng. 3 Ēn obedo gōnyō kōp kōrē kī kōrē nakun nyutho nī Meciya myero ōlīm can ēka ocer kī kin jō n'ōthōō. Paulo okobo nī, "Yecu ni na an atye ka tītō kōp ī kome bothwu ēnē Meciya." 4 Eyuda mōkō n'owinyo oyee cē ōrībērē gīnī kī Paulo ēka Cila. Pol jō Girik na lworu Obanga ēka kī mon na dōngō thon oyee gīnī. 5 Ēntō Eyuda mōkō onwongo tye gīnī kī nyeko ēka ōcakō gīnī cōkō jō mōkō na kitegī reco kī thē cuk, ōgūrē gīnī kanya acēl ēka ōcakō gīnī kelo wōō na rac ī pacō. Gīn ōcīdhō ī ōt ka Jacōn mē rangō Paulo gīn kī Cila, ēk ekelgī yōkō both lwak. 6 Ēntō ī karē na gīn ba onwongogī, ōywaō gīnī Jacōn ēka utmego mōkō nōkēnē ī nyīm ēlōc mē pacō kī wōō nī, "Jō nī n'obedo gīnī kelo ayela ī wi lobo thūkūl, obino gīnī kōdē naka kany, 7 ēka Jacōn ōgamōgī parē. Gīn tye gīnī ka tūrō cik ka Cija nakun kobo gīnī nī rwoth nōkēnē tye n'ecwodo nī Yecu." 8 Ī karē na gīn owinyo kōp nī, lwak ēka ēlōc mē pacō obedo gīnī kī podho cwiny. 9 Cē ōcakō gīnī gamō cīlīng kī both Jacōn ēka kī jō mōkō cē dong ēwēkōgī ōcīdhō. 10 Cūcūth kiwor nōn, jō n'oye ooro gīnī Paulo gīn kī Cila ōkō yo Berea. Ī karē na gīn othuno kunōn, ōcīdhō gīnī ī cinagoga k'Eyuda. 11 Eyuda mē Berea onwongo kitegī bēcō lōō Eyuda mē Tecalonika, piēn ōgamō gīnī kōp n'etero nigī kī yom cwiny na bēr, ēka nīnō kī nīnō gīn onwongo rīpō Cōc na Leng mē nēnō ka kōp na Paulo tye ka pwnonyo tye atīr. 12 Eyuda na pol oyee, ēka cwō na pol kī mon na pīrgī tēk n'engeogī n'obedo jō Girik thon oyee gīnī. 13 Ī karē n'Eyuda na bedo ī Tecalonika ōnīang gīnī nī Paulo tye ka tītō kōp k'Obanga ī Berea, gīn thon ōcīdhō kunōn mē rubo jīī ēka kī cūpōgī. 14 Cē cūcūth jō n'oye otero gīnī Paulo ōkō ī dhō nam, ēntō Cila ēka Timoteo odong gīnī ī Berea. 15 Jō n'otero Paulo okelo gīnī ēn naka ī Atene. Kī kunōn gīn odwogo cen kī kōp na Paulo ōcīkōgī kōdē yo both Cila ēka Timoteo nī myero gīn ōcīdh bothe piōpiō ka twērē. 16 Na Paulo onwongo pod tye ka kūrō Timoteo ēka Cila ī Atene, cwinye ocwer rwōk mē nēnō nī pacō nōn opong kī cal jwogi. 17 Pī manōn, ēn obedo larō kōp k'Eyuda ēka jō Girik na

lworu Obanga ī cinagoga, ēka kī jō mōkō na ēn obedo nwonogogī ī thē cuk nīnō kī nīnō. 18 Ēryēkō mōkō mē dul k'Epikurea ēka Citoik ōcakō gīnī larō kōp kōdē. Jō nōkēnē openyo gīnī nī, "Ngō na ngat nī na twak atata mītō kobo kany?" Jō nōkēnē ōgamō nī, "Nen calō ēn mītō twakō kōp ī kom obanga mōrō na path." Gīn okobo kōmanōn piēn Paulo onwongo tye ka tītō Emuth na Bēr ī kom Yecu ēka cer ka jō n'ōthōō. 19 Cē gīn otero ēn ī nyīm athuko mē Areopago, nakun kobo gīnī nīnē nī, "Wan ēmītō ngeeno kit pwnony na nyen na in itye ka pwnonyo. 20 In itye ka kelo kit pwnony mōkō na papath ī ithwa, ēka wan ēmītō niang ī tyēnē." 21 Ī karē nōn jō mē Atene kī wele na bedo kunōn onwongo balō karēgī mē twakō ēka winyo kōp mōrō na nyen. 22 Paulo ōya malō cē ocung ī nyīm athuko mē Areopago ēka okobo nī, "Un jō mē Atene, an anēnō nī ī yodhi kibēc ibedo unu edini rwōk. 23 Piēn ka an atye ka wowotha nakun arīpō gin na un īwōrō, anwongo keno tyēr n'ēcōō nī, 'Both obanga na ba ngere.' Dong gin na un īwōrō na ba ingeo unu ēnē an abino mē tītō niwu. 24 "Obanga n'ocweo wi lobo kī jami kibēc na tye iē, ēnē Rwoth mē polo kī lobo ēka ēn ba bedo ī udi n'ēgērō kī cīng jō. 25 Ēka ēn ba mītō nī etii nīnē gīn mōrō n'ēyūbō ayūba kī cīng dhanō, calō ēn onwongo mītō gin mōrō, piēn ēn kikome ēnē miō kwō, yweo, ēka gin na kibēc. 26 Ēn ocweo rok kibēc mē wi lobo kī kom dhanō acēl, ēk obed gīnī ī wi lobo thūkūl. Ēn ōyūbō karē ēka kabedo na myero gīn ōkwō iē. 27 Obanga ōtīmō kōmanōn ēk dhanō ōrangē, ēka onwong ēn, othun bothe kadī bed nī ēn ba bor kī both ngat acēlacēl kī kin onu. 28 Pī ēn, wan ēkwō ī ēn, ewotho ī ēn, ebeto ī ēn, kite na jō mōkō thon ōcōō gīnī kī kin ēcōcwu nī, "Wan thon ebeto ēthīnē." 29 "Pī manōn, kite na onu ebeto ēthīn k'Obanga, onu kūr dōk ētham nī Obanga cal kī gol onyo ryal onyo kidi onyo cal mōrō n'ēyūbō kī dīrū ēka kī thama ka dhanō. 30 Obanga yam ba ōparō pī dhanō ī karē mē kwia pīny, ēntō kobedini ēn dong ōcīkō nī jō mē kabedo kibēc myero ongut gīnī pī balgi. 31 piēn ēn dong oketho nīnō n'ebino ngōlō kī kōp both jō kibēc mē wi lobo kī kōp atīr nakun dong ōyērō ngat na myero ōngōl kōp. Ēn thon omoko caden both jō kibēc, kī cero Yecu kī kin jō n'ōthōō." 32 Ī karē na gīn owinyo kōp ī kom cer ka jō n'ōthōō, jō mōkō ōcakō nywarō ēn, ēntō jō nōkēnē okobo gīnī nī, "Wan ēmītō winyo kōp nī dōkī ī ceng nōkēnē." 33 Ēka Paulo ōya cē ōwēkō athuko. 34 Jō mōkō na nōnōk ōrībērē kōdē ēka ōdōkō gīnī jō n'oye. Ī kin-gī onwongo tye iē Dionicio dhanō mē Areopago ēka dhakō mōrō na nīngē Damaric, kī jō nōkēnē na pol.

18 Kinge manön Paulo öya ki i Atene ëka öcïdhö yo Korinti. **2** Ëka ën onwongo Ayuda mörö na nyingë Akwila, n'ënywölö i lobo Ponto, na pod onwongo odwogo ki i lobo Itali gin ki dhakö mërë Piricila. Piën Kalaudio ömïö twërö ni Eyuda öya gini ökö ki i Roma. Cë Paulo öcïdhö më limögï **3** ëka obedo bothgi. Ën onwongo obedo atic këma calö gin ëka otio kanya acël ködgï. **4** I ceng Cabit k'Eyuda kibëc ën obedo larö köp i cinagoga më tëmö lökö thama k'Eyuda ëka jö Girik. **5** I karë na Cila ëka Timoteo obino gini ki i Macedonia, Paulo ömïö karë mërë kibëc më titö köp k'Obanga nakun miö caden both Eyuda ni Yecu ënë onwongo obedo Meciya. **6** Ëntö i karë n'Eyuda opyem gini ki Paulo ëka öcakö yanyö ën, cë ën öcakö têngö böng kome nakun kobo bothgi ni, "Remowu obed i wiwu! An gira balna mörö ope. Cakërë tin cidh ködë anyim, an abino cidh both Erok." **7** Cë Paulo öya öcïdhö yo pacö k'ëcwö mörö na nyingë Tito Yucito, Arok na wörö Obanga na ödë cwöcwök ki cinagoga. **8** Kiricipac, atëla na löö cinagoga ëka ki jö më ödë kibëc oyee gini Rwoth, cë jö na pol më Korinti n'owinyo gini ën, oyee ëka ebaticagi. **9** I ninö mörö acël i kiwor, Rwoth ötwak ki Paulo i anyuth ëka okobo ninë ni, "Kür ibed ki lworo, ëntö bed ka twak, kür iiling. **10** Piën an atye kanya acël kodi, ëka ngat mörö ope na bino timö gin mörö na rac i komi, piën an atye ki jö na pol i pacö ni." **11** Cë Paulo obedo kunön mwaka acël ki dwethe abicël, nakun pwonyogi ki köp k'Obanga. **12** I karë na Galio obedo alöc më lobo Akaya, Eyuda mökö öcökërë gini kanya acël cë ömakö gini Paulo, ëka etero ën i nyim angöl-köp më apida. **13** Gin okobo ni, "Ëcwö ni tye ka neeno jji më wörö Obanga i yoo na ba rwatërë ki cïkwa." **14** Ëntö i caa n'onwongo Paulo dong cwök twak, Galio okobo both Eyuda ni, "Winy unu Eyuda, ka onwongo koko ni ocung i kom tim mörö na rac onyo bal mörö na rac, onwongo bedo na bër an më winyo kokowu. **15** Ëntö kit na calö obedo peny na makö köp onyo nying mökö na dök i kom cik na mewu, un kikomwu inën unu kit më cobo. An ba abino bedo angöl-köp i kom köp na calö koth manön." **16** Cë ën öryëmögï ökö ki i nyim pido. **17** Ëka gin kibëc öläkërë i kom Cocitene, atëla më cinagoga, cë öcakö gini pwodo ën i nyim pido. Ëntö Galio ba oketho cwinye ië. **18** Ëka kinge Paulo obedo i Korinti pi karë mörö na nönök, cë öwëkö utmego ëka ökwang ki mel më cidh i lobo Ciria. Ën önywakö gini yoo kanya acël ki Piricila ëka Akwila. Na pod bara öcakö woth, Paulo ölyëlö wie ki i Cenikeria, piën onwongo okwongo kwong. **19** I karë na gin othuno i Epeco, Paulo öwëkö Piricila ëka Akwila kunön,

ëntö ën öcïdhö i cinagoga më larö köp kanya acël k'Eyuda. **20** I karë na gin openyo ën ni obed bothgi pi karë mörö, ëntö ën obino ökwërö ökö. **21** Ëntö i caa na ën tye ka yaa öcïkërë ni, "An abino dwogo cen bothwu ka Obanga ömïö." Cë öcakö kwang ki mel nakun yaa ki i Epeco. **22** I karë na mel othuno i Cecaria, Paulo öcïdhö yo Jerucalem më motho jö n'oye Kiricito ëka öcakö dök cen yo Antiokia. **23** Kinge tero karë mörö i Antiokia, Paulo ödök cen nakun wok ki i Galatia ëka Perugia nakun jingö cwiny ëlëbkör Yecu. **24** I karë nön Ayuda mörö na nyingë Apolo, n'obedo dhanö më Alegijandaria obino yo Epeco. Ën onwongo obedo ëcwö n'ökwanö rwök, na tye ki ngec na thuth i kom Cöc na Leng. **25** Ën onwongo epwonyo i yoo ka Rwoth, cë obedo twak ki tëkö ëka opwonyo köp i kom Yecu atir kadï bed ni ën onwongo ngeo köp i kom batica ka Jon këkën. **26** Ën öcakö twak ki tük cwiny i cinagoga. I karë na Piricila ëka Akwila owinyo gini köp na ën twakö, gin ocwodo ën yo pacögï cë ömïö ën öniang i yoo k'Obanga na bër rwök. **27** I karë n'Apolo onwongo mitö cidhö yo lobo Akaya, utmego ödïö cwinye ëka öcöö gini waraga both ëlëbkör Yecu ëk öjöi gini ën. I karë na ën othuno kunön, ën obino obedo më köny na thwönë both jö n'onwongo oye gini pi kica k'Obanga. **28** Ën obino ölöö thama k'Eyuda atir i nyim lwak nakun nyutho ki i kom Cöc na Leng ni Yecu onwongo obedo Meciya.

19 I karë n'Apolo onwongo tye i Korinti, Paulo owok i yoo na tye i dyere lobo ëka othuno i Epeco. Ën onwongo ëlëbkör Yecu mökö kunön **2** ëka openyogi ni, "Un yam inwongo unu Tipo Naleng i karë na un iyee Kiricito?" Gin ögamö ni, "Pe, wan bara ewinyo ni Tipo Naleng thon tye." **3** Cë Paulo openyogi ni, "Koth batica mënë na un inwongo?" Gin ögamö ni, "Batica ka Jon." **4** Paulo ögamö ni, "Batica ka Jon onwongo obedo batica më ngut. Ën okobo both jji më yee i kom ngat na tye ka bino ki körë, na manön ënë Yecu." **5** I karë na gin owinyo köp ni, cë ebaticagi i nying Rwoth Yecu. **6** I karë na Paulo oketho cingë i komgi, Tipo Naleng obino i komgi cë gin öcakö twakö lëb na papath ëka dwaropiny. **7** Wel cwö kibëc onwongo römö apar ariö. **8** Paulo ödönyö i cinagoga ëka obedo twak ki tük cwiny pi dwethe adek, nakun larö köp ëka ywaö thamagi i kom ker k'Obanga. **9** Ëntö jö mökö na ba yee n'odhing öcakö gini twakö köp na reco i kom yoo ka Kiricito i nyim lwak, cë Paulo öwëkögi ëka öcïdhö k'ëlëbkör Yecu. Ën obedo ka larö köp ködgï ninö ki ninö i öt kwan ka Tairana. **10** Man obedo timërë pi mwaka ariö, ëk Eyuda ëka jö Girik kibëc na bedo gini i lobo Acia

owiny gini köp ka Rwoth. 11 Obanga otio tango na döngö ki i cing Paulo, 12 naka thon atame cing onyo böng n'ogudo en, onwongo etero both etwoe cê twogi cang ökö ëka tipo na reco thon yaa wëkögi. 13 Eyuda mökö n'onwongo rimo piny nakun ryëmö gini tipo na reco ki i kom jii, ötëmö gini tic ki nying Yecu më ryëmö cen ki kom jö na cen ömakögi nakun kobo gini ni, "An aciköwu i nying Rwoth Yecu, na Paulo pwonyo pirë, më donyo yökö ki i kome!" 14 Awope ka Cekewa abirö, n'onwongo obedo alamdhök na dit k'Eyuda, onwongo thon timö gini ni kömanön. 15 Entö i ninö mörö acël tipo na rac ögamö nigü ni, "An angeo Yecu, ëka thon an angeo Paulo, entö un ibedo unu jö mëné?" 16 Cê ëcwö n'onwongo tipo na rac tye i kome opye i komgi ëka ölöögü ökö. En ölwënyö ködgi ëka ömiögi öngwëcö yökö ki i öt kotula nakun remo cwer ki i komgi. 17 I karë na köp ni owinyere both Eyuda ëka jö Girik na bedo gini i Epeco, lworo öcakö makögi rwök ëka nying Rwoth Yecu ëwörö i rwöm na malö. 18 Jö na pol n'oye obino gini nakun tucö kanyalër tim mökö na rac na gin obedo ka timö. 19 Jö na popol n'onwongo obedo gini ejwogi okelo gini bukegi më thyeth kanya acël ëka ëwangögi i nyim lwak. I karë na gin öribö wel më buke, cê enwongo römö wel ciling na nying elip pyer abic. 20 I kit yoo ni, köp ka Rwoth ömëdërë ëka ödöngö ki tükö. 21 Kinge na köp ni kibëc ötimërë ökö, Paulo omoko thama mërë më cidhö yo Jerucalëm nakun wok ki i Macedonia ëka Akaya. En okobo ni, "Kinge na an abedo kunön, an thon myero alim Roma." 22 En ooro Timoteo ëka Eracito, cwö arö n'onwongo könyö en më tio tic ka Rwoth yo Macedonia, nakun en dong më bedo i lobo Acia pi karë mörö na nönök. 23 I karë nö n ayela na thwönë öcakërë i kom Yoo ka Kiricito. 24 Ecwö mörö na nyingë Demeterio athedh ryal, en thedho ryal yübö ki cal jwök na dhakö na nyingë Atemi cê kelo ki lim na thwönë both ëdirü tic cing. 25 En ocwodogi kanya acël ki jö nököne na tio koth tic acël nö cê okobo bothgi ni, "Un cwö, ingeo unu ni lönyöwa yaa ki kom tic ni. 26 Kobedi dong un inëhö ëka iwinyo unu ni Paulo mörö ni tye ka neeno jii ëka tye ka miö jö na pol rwenyo ökö ki i Epeco kany ëka rwök mërë i lobo më Acia thükül. En tye ka kobo ni obanga na dhanö öyübö ayüba ba obedo obanga kikokome. 27 Pathi döki cath këkën ëné tye na rac, entö naka thon öt wörö obanga na pirë tük më Atemi bino bedo gin mörö na köny mërë ope, ëka obanga na dhakö n'ëwörö i lobo Acia ëka i wi lobo thükül ebino kwanyö dheo mërë ökö." 28 I karë na gin owinyo köp ni, akëmö ömakögi ëka öcakö gini redo ni, "Atemi ka jö Epeco dit rwök!" 29 Cê

arubaruba na thwönë örömö i pacö ökö. Jii ömakö Gayo ëka Aricitako më Macedonia na yam wotho gini ki Paulo kanya acël, ëka gin kibëc ömwömërë ki cwiny acël i öt tuko. 30 Paulo ömitö dönyö i kin lwak entö ëlübör Yecu öjükö en ökö. 31 Edite mökö thon më lobo Acia, nyikonei ka Paulo, ooro gini köp ni kür ötëm më dönyö i öt tuko. 32 Athuko obedo k'arubaruba, jö mökö onwongo wöö gini i kom gin acël, jö mökö i kom gin nököne. Pol jii ba ongeö gini thon ngö n'onwongo gin tye ië kany nö. 33 Eyuda mökö othworo gini Alegijanda anyim ëka jö mökö ki kin lwak oredo gini nakun ekobo ni en okob ngö na tye ka timërë. Alegijanda öjükögi ki cingë nakun mitö pido mërë i nyim jii. 34 Entö i karë na gin öniang ni en onwongo obedo Ayuda, lwak kibëc oredo ki dwön acël pi caa na römö arö ni, "Atemi ka jö Epeco dit rwök!" 35 Kinge, karan më pacö öjükö lwak ëk öling gini cê okobo ni, "Un jö më Epeco, nga na ba ngeo ki wi lobo ni pacö më Epeco ëné gwökö öt wörö Atemi na dit rwök, ëka ki cal mërë na yam opodho ki wi polo? 36 Pi manön, kite na pyem mörö ope i köp ni, un dong myero ibed unu moth, kür itim unu gin mörö k'abünyë. 37 Un ikelo cwö ni kany, ba öyakö gini gin mörö ki öt wörö jwök onyo yanyö obanga onu na dhakö. 38 Ka cê Demeterio ëka ëdirü tic cing ewodhe tye gini ki köp më adoth i kom ngat mörö, öt pido tye n'öyabërë ëka ëlök thon tye. Myero gin oter i pido. 39 Ka tye köp nököne na un imitö kelo, manön myero etyeki i athuko më cik. 40 Kit na tye ködë, pëkö twërö podho i kom onu pi arubaruba n'ötimërë tin. Pi köp nö n onu ba ëtwërö nyutho tyen köp mörö më wöö n'ötimërë." 41 Kinge na dong ötwakö köp ni, en ökëthö athuko ökö.

20 28i karë na dong wöö othum, Paulo ocwodo ëlübör Yecu bothe, kinge cükö cwinygi ëka mothogi, cê öcidhö yo Macedonia. 2 En obedo ka woth i lobo nö n nakun cükö cwiny jii ki köp na pol, ëka kinge obino othuno i lobo Grecia 3 kanya en obedo ië pi dwethe adek. En onwongo tye ka yübërë më kwang ki mel më cidhö yo Ciria. I karë na en ongeö ni Eyuda öyübö gini köp i kome, cê Paulo ölökö thama mërë më döc cen nakun wok ki i Macedonia. 4 En owotho kanya acël ki Copater wod ka Piro më Berea, Aricitako ëka Cekondo më Tecalonika, Gayo më Derube ëka Timoteo, kanya acël ki Tukiko ëka Tropimo më lobo Acia. 5 Jö ni öcidhö anyim ëka öküröwa gini i Teroa. 6 Entö wan ëkwang ki i Pilipi kinge Kwer më Ogati na Thöbi ope ië ëka kinge ninö abic ethuno bothgi i Teroa, kanya wan ebodo ië pi ninö abirö. 7 I ninö më acël më cabit, wan ëcökërë

kanya acël më poko i ogati. Paulo obedo twak kî jîi, piën onwongo dong mitö cîdhö ökö kodiko mërë, cê ên obedo twak naka dîngwor. 8 Tara na pol onwongo tye ka lyël i öt na malö na wan êcökêrë iê. 9 Na Paulo onwongo mëdêrë amêda kî twak, athin awobi na nyingê Yutiko onwongo obedo i derica cê ninö ömakö wangê rwök êka opodho pîny kî i derica më öt më adek na malö, cê etingo ên na dong öthö. 10 Êntö Paulo oidho pîny cê oryebere i kom awobi nön, êka öthünö cê öcakö kobo nî, “Kûr îpar unu, ên pod kwö.” 11 Cê Paulo öidhö ödök i öt na malö, opoko i ogati êka öcamö ginî kanya acël. Paulo ömêdêrë kî twak naka pîny oru cê öcakö cîdhö. 12 Jîi otero awobi nön na kwö yo pacö êka na cwinygî yom rwök. 13 Wan êcîdhö anyim kî mel cê êkwang naka i Acco, kanya onwongo wan ebino më kwanyö Paulo kî iê. Ên onwongo öyübêrë më woth kî tyênë yo kunön. 14 I karê na ên oromo ködwa i Acco, êkwanyö ên kî mel cê wan êcîdhö ködê kanya acël naka yo Mitilene. 15 Wan êcakö kwang kî kunön êka kodiko mërë ethuno kany mörö n’opimere kî Kioc. Kinge ninö nön wan êngölö naka yo cula nam më Camoc êka kinge ninö acël wan ethuno i Mileto. 16 Paulo onwongo omoko thama mërë më kwang kalö Epeco akala, êk kûr êbal caa i lobo Acia, piën onwongo mitö cîdhö piöpiö êk ka twêrë ebed i Jerucalëm i ninö më Pentekot. 17 Êntö i karê na wan ethuno i Mileto, Paulo ooro köp yo Epeco më cwodo edong ka jö n’oye Kiricito êk obin ginî bothe. 18 I karê na gin othuno, ên okobo nigî nî, “Un ingeo unu kite na an akwö ködê i kinwu, cakêrë i ninö më acël na an abino ködê i lobo Acia. 19 An atio both Rwoth kî mwolo na dit rwök êka kî pii wanga, kadî bed onwongo atye i atêmatêma na rac n’Eyuda öyübö ginî i koma. 20 Un ingeo nî an ba abedo kî lworo më titö niwu köp mörö na twêrö könyöwu, êntö an apwonyowu i kin lwak êka i öt kî öt. 21 An abedo kobo köp n’atîr both Eyuda êka both jö Girik nî myero ongut ginî kî kom bal cê ölökerë ginî both Obanga êka obed ginî kî yee i kom Rwothwa Yecu. 22 “Kobedini dong an atye ka cîdhö yo Jerucalëm nakun abedo amabuc ka Tipo Naleng, na ba angeo ngö na bino timêrë i koma kî kunön. 23 Gin na an angeo kékên ênë nî Tipo Naleng öcika nî i pacö kibêc, buc êka pêkö tye ka kemo koma. 24 Êntö kwöna anênö calö gin mörö na köny mërë ope kî botha, thwara ka atio ködê më tyeko tic na Rwoth Yecu ömîa—tic më miö caden më Emuth na Bêr më kîca k’Obanga. 25 “Kobedini dong an angeo nî ngat mörö ope kî kin jö na an abedo titö köp më Ker k’Obanga bothgi na dök bino nënöna. 26 Pî manön, an akobo bothwu tin nî, ka kwö ka ngat mörö kî i

kinwu bino rwenyo, remo mërë ope i wia. 27 Piën ba abedo kî lworo më titö niwu gin na kibêc n’Obanga mitö nî inge unu. 28 Gwökêrë unu kenwu êka kî jö kibêc na Tipo Naleng okethowu më gwökögi. Bed unu êkwath ka jö k’Obanga n’oye Kiricito na ên öwîlö kî remo ka Kiricito kikome. 29 Angeo nî, ka dong ayaa ökö, orudi na ger bino bino i kinwu êka ba bino wêkö rom. 30 Naka thon jö mökö kî kinwu bino ginî yaa më lökö köp n’atîr ökö êk öywa êlûbkör Yecu i körgî. 31 Pî manön gwökêrë unu! Po unu nî onwongo abedo coko ngat acëlacël kî i kinwu na ba alîng pî mwaka adek kiwor êka kiceng, nakun akok kî pii wanga. 32 “Kobedini dong an amiöwu i cîng Obanga êka kî köp më kîca mërë na twêrö miö idóngö unu, êka bino miöwu inwongo gin na ên öyübö më miö both jö kibêc na ên ölönyögi. 33 An ba abedo kî miti i kom ryal, gol onyo böngü ka ngat mörö. 34 Un kî komwu ingeo unu nî an anwongo gin na kibêc na mitêrë botha êka both jö na an atio ködgi kî tic më cînga. 35 I kom tic kibêc na an dong atio, anyutho niwu nî, kî tic na têk myero êköny jö na görü, nakun epo i kom köp na Rwoth Yecu kî kome okobo nî: ‘Gum na thwönë tye i miö na löö gamö.’” 36 I karê na dong otyeko kobo köp nön, ên orumo cöngê pîny ködgi kibêc êka ölēgö. 37 Gin kibêc okok kî pii wang-gî, nakun thünö ginî ngut Paulo êka emotho ên kî moth më mar. 38 Gin n’ocwero cwinygî rwök ênë köp na ên okobo nî gin ba dök bino nënö wangê. Cê ökwangö ginî ên i mel.

21 Kinge na dong epokere ködgi, wan êcakö kwang kî mel atîr më cîdhö naka i Koc. Kodiko mërë wan êcîdhö naka i Rodec, êka ëya kî kunön êcîdhö naka i Patara. 2 I karê na wan enwongo mel na cîdhö yo Poiniki, êcakö dönyö iê êka ëmêdêrë kî wothwa. 3 I karê na wan ênênö cula nam më Cairprac ewok kî kukwap mërë, êka êkwang naka i lobo Ciria. Wan ethuno i Turo, kanya myero êkwany yêc ökö kî i mel. 4 I karê na wan etye kunön enwongo êlûbkör Yecu, ebedo bothgi pî ninö abirö. Tipo Naleng ömîögi öjükö Paulo nî kûr öcîdhö yo Jerucalëm. 5 Êntö i karê na ninöwa örömö më yaa, wan edwogo i mel. Êlûbkör Yecu kibêc mëd kî mon êka êthinö owotho ködwa më yaa kî i pacö më cîdhö i dhö nam êka kî kunön erumo cöngwa më lëga. 6 Kinge mothogi, wan êcakö dönyö i mel, êka gin ödök cen yo pacö. 7 Wan ëmêdêrë kî wothwa më yaa kî i Turo, cê ethuno i Ptolemai êka emotho utmegö cê ebedo ködgi pî ninö acël. 8 Kodiko mërë na wan eyaa, êcîdhö ethuno i Cecaria êka ebedo i öt ka Pilipo atît Emuth na Bêr na yam ên ngat acël i kin jö abirö. 9 Ên onwongo tye k’anyira mërë angwên na bara ënyömögi na gin obedo edwarpîny.

10 Ī karē na wan ebodo kunōn pī nīnō mōrō na popol, adwarpīny na nyingē Agabu obino n'ōya kī ĩ Yudea. 11 Ēn obino yo bothwa, cē ōkwanyō del mē wang pyēr Paulo, otweo kī cingē ēka tyēnē cē okobo nī, "Tipo Naleng okobo nī, 'Man ēnē kite n'Eyuda na tye ĩ Jerucalem bino tweno won del nī ēka ebino mīō ēn ĩ cing Erok.'" 12 Ī karē na wan ewinyo kōp nī, wan kanya acēl kī jō na kunōn ēkwaō Paulo nī, "Kūr ōcīdh yo Jerucalem." 13 Cē Paulo ōgamō nī, "Pīngō ikok ēka ĩbalō unu cwinya? An ayūbara pathī pī tweco kēkēn ēntō naka thon mē thōō ĩ Jerucalem pī nying Rwoth Yecu." 14 Ī karē na ēn ba oyeo thamawa, wan ēcakō wēkō ēn nakun ekobo nī, "Ēk gin na Rwoth mītō ocobere." 15 Kinge nīnō nōn gīnī, wan ēcakō yūbērē mē cīdhō yo Jerucalem. 16 Ēlūbkōr Yecu mōkō n'ōya gīnī kī ĩ Cecaria owotho kōdwa naka ĩ pacō ka Munacon, kanya myero wan ebed iē. Ēn onwongo obedo dhanō mē Cairpac na yam cōn ōcakō bedo alūbkōr Yecu. 17 Ī karē na wan ethuno ĩ Jerucalem, utmego ōjōlōwa gīnī kī yom cwiny. 18 Kodiko mērē Paulo ōcīdhō kōdwa both Yakobo, ēka edong kibēc onwongo tye gīnī. 19 Kinge mothogi, cē ēn okobo bothgi kōrē kī kōrē tic n'Obanga otio na pol ĩ dhō tic mērē ĩ kin Erok. 20 Ī karē na gīn owinyo kōp nī, gīn ōpakō Obanga. Cē okobo gīnī both Paulo nī, "Ōmīnwa, in inēn, Eyuda elip adi na dong oye gīnī, ēka gīn kibēc lūbō cīk ka Muca rwōk. 21 Ēniangōgi nī in ipwonyo Eyuda kibēc na bedo gīnī ĩ kin Erok nī ēk ōwēk gīnī lūbō cīk ka Muca ōkō, nakun ikobo nīgī nī kūr ōlīr ēthīnōgi onyo ōlūb gīnī cīkwa. 22 Ngō na myero wan ētīm? Gīn bino winyo nī in ibino. 23 Cē dong tīm gin na wan ekobo nini. Wan etye kī cwō angwēn kany na dong okwongere gīnī ōkō. 24 Woth kī jō nōn ēka ilonyiri kanya acēl kōdgi, cē ĩcūl ĩlim na mītērē, ēk ōlyēl gīnī wigī ōkō. Cē jō kibēc bino ngeeno nī kōp n'onwongo ebodo ka twakō ĩ komi obedo twodo, ēntō in kikomi itye ka gwōkō cīk. 25 Ēntō pī Erok n'oye, wan etyeco cōōnō waraga bothgi kī kōp na wan emoko nī, kūr ōcam gīnī cem n'ētyērō both cal jwogi, kūr ōcam gīnī remo, kūr ōcam gīnī ringo leeni n'ēdēō adēa ēka ōkwēr gīnī tīm ōlyang ōkō." 26 Kodiko mērē Paulo otero jō nōn ēka ōlōnyērē kanya acēl kōdgi. Cē ōcīdhō gīnī ĩ ōt k'Obanga mē mīō ngec ĩ kom nīnō dwe na nīnō mē lōnyērē bino jik iē ēka mīc ebino mīō pī ngat acēlacēl. 27 Ī karē na nīnō abirō mē lōnyērēgi dong cwōk thum, Eyuda mōkō n'ōya gīnī kī ĩ lobo Acia ōnēnō gīnī Paulo kī ĩ ōt k'Obanga. Gīn orubo lwak kibēc ēka ōmakō gīnī ēn, 28 nakun redo gīnī na tēk nī, "Un jō mē Icarael, kōnywa unu! Man ēnē ēcwō na tye ka pwonyo jīi na rac ĩ kabedo kibēc, ĩ kom jō na mēwa, cīk na mēwa,

naka kabedo nī. Ēka na dong lōō kibēc ēn okelo jō Gīrik ĩ ōt k'Obanga, cē ōpyēdō kabedo na leng nī." 29 Gīn okobo nī kōman piēn gīn onwongo ōnēnō Tropimo n'obedo dhanō mē Epeco na tye kanya acēl kī Paulo ĩ pacō, ēka ōthamō nī onyo Paulo ēnē okelo ēn ĩ ōt k'Obanga. 30 Ī pacō kibēc orubere ēka jīi obino gīnī kī ngwēc kanya acēl ēka ēmakō Paulo cē ōywaō gīnī ēn kī ĩ ōt k'Obanga, cūcūth oloro gīnī dholokek ōkō. 31 Na gīn dong onwongo mītō neko ēn, kōp othuno both adit acikari nī pacō mē Jerucalem kibēc onwongo tye ka rubere. 32 Ēn ōcakō kwanyō edite cūcūth ēka acikari cē ōngwēcō kōdgi yo both lwak. Ī karē na lwak ōnēnō gīnī adit ēka acikari mērē, gīn ōwēkō pwodo Paulo ōkō. 33 Adit acikari obino ēka ōmakō ēn, cē ōmīō twērō nī etwe ēn kī jēgēlē ariō. Cē openyo lwak nī, "Nga ēnōn, ēka ōbalō ngō?" 34 Jō mōkō kī kin lwak oredo gīnī nakun kōpgī ba rwatērē, jō nōkēnē kobo man ēka jō nōkēnē kobo gin na path. Kinge n'adit acikari ba ōniang ĩ kom kōp kikome pī wōō n'obedo na thwōnē, ōmīō twērō nī ēk eter Paulo ĩ lai. 35 Ī karē na Paulo othuno mē ĩdhō malō, gero ka lwak ōmēdērē rwōk naka acikari otingo ēn atinga ĩ wi baagi. 36 Lwak n'obedo ka lūbōgi ōmēdērē gīnī kī wōō nakun redo gīnī nī, "Nek ēn ōkō!" 37 Ī karē n'onwongo acikari dong cwōk dōnyō kī Paulo ĩ lai, Paulo openyo adit acikari nī, "Atwērō twak kodi?" Ēn ōgamō nī, "In ingeo lēb Gīrik? 38 Pathī in ēnē dhanō mē Ejip na yam ōcakō jēm ēka otero enek elip angwēn yōkō ĩ thim?" 39 Paulo ōgamō nī, "An abedo Ayuda, dhanō mē Taruco ĩ lobo Cilicia, anywōlī mē pacō na pirē tēk rwōk. Ōma! Akwai ĩmīa atwak kī lwak." 40 Adit acikari oyeo ēka Paulo ōcakō cung malō cē ōjūkō lwak kī cingē. Ī karē na gīn kibēc dong ōlīng, ēn ōcakō twak kōdgi ĩ lēb Iburu.

22 "Utmegona ēka jō ka bebena, winy unu pido na an akelo bothwu." 2 Ī karē na gīn owinyo ka ēn tye ka twak kōdgi ĩ lēb Iburu, gīn ōcakō ĩng moth. Cē Paulo okobo nī, 3 "An abedo Ayuda, ēnywōla ĩ Taruco na tye ĩ Cilicia, ēntō adōngō ĩ pacō nī, apwonyona obedo Gamaliel. An epwonya rwōk ĩ kom cīk ka kwarōwa. An abedo kī cwiny mē wōrō Obanga kite na un thon itye unu kōdē tin. 4 An abedo yelo ēlūbkōr Yoo nī naka inekogi, ēka tweo cwō kī mon ĩ buc. 5 Alamdhōk na Dit ēka jō kibēc na bedo ĩ ōd okiko obedo gīnī caden-na. An thon agamō waraga kī bothgi mē cīdhō yo both utmegogi na tye ĩ Damaciko, ēka acīdhō yo kunōn mē kelo jō nī na calō emabuc yo Jerucalem ēk ēmīgi pwod. 6 "Ī karē na an atye ka woth, na dong acwōk kī Damaciko na caa abicēl mē kiceng dong cwōk rōmō, tar na ryēny rwōk ōya

kí wi polo athura éka òmènya ògúra dyere. 7 An apodho piny i ngòm éka awinyo dwòn mòrò na kobo ní, 'Caulo! Caulo! Píngó itye ka yelona?' 8 "An agamó ní, 'In ínga, Rwoth?' "Èn ògamó ní, 'An Yecu mè Najaret, na in itye ka yelo.' 9 Ewodha ònèno gini tar èntò ba òniàng gini dwòn ngat n'onwongo tye ka twak kòda. 10 "Cè an agamó ní, 'Rwoth ngó na myero atim?' "Rwoth okobo ní, 'Yaa maló éka ìcìdh yo Damaciko. Ebino kobo nini gin na kíbèc n'èmiò ní èk ìtìm kí kunòn.' 11 Ewodha òpèa kí cinga yo Damaciko pièn ryèny ka tar onwongo oneko wanga òkò. 12 "Ècwò mòrò na nyingé Anania obino mè nènóna. Èn onwongo obedo dhanò na wòrò Obanga nakun lùbò cìk ka Muca kíbèc éka dhanò n'Eyuda kíbèc na bedo kunòn wòrò. 13 Èn obino ocung i ngeta éka okobo ní, 'Òmèra Caulo, èk wangi òyabèrè! Èka i caa nòn cùcùth wanga òyabèrè cè anèno èn. 14 "Cè èn okobo ní, 'Obanga ka kwere onu oyeri èk inge ngó na èn mìtò, inèn Ngat na Kite Atir éka iwiny kóp na èn twakò. 15 In ibino bedo acaden mèrè both jò kíbèc i kom ngó na in ìnèno éka iwinyo. 16 Kobedi dong ngó na in itye ka kùrò? Yaa maló, èk ebatica in éka èlwòk balni nakun icwodo nying Rwoth.' 17 "i karè na an adòk yo Jerucalem éka onwongo atye i lèga i òt k'Obanga, acakò nènò anyuth 18 éka anèno Rwoth ka tye ka twak na kobo nina ní, 'Yaa òkò pìpìpì iwèk Jerucalem, pièn gin ba bino yeo kóp mè caden-ni na in itye ka kobo i koma.' 19 "An agamó ní, 'Rwoth, jò ni ngeo gini ní an abedo ka woth i cinagoga kíbèc mè pwodo jò n'oye i komi éka mè terogi i buc. 20 Èka i karè n'eneke acaden-ni Citipwano, an onwongo acung kunòn nakun acwakò ngó n'òtìmèrè éka agwòkò naka thon bòng ka jò n'onwongo tye ka neko èn.' 21 "Cè Rwoth okobo nina ní, 'Apè, an abino oroni yo kanya bor both Erok.'" 22 Lwak obedo ka winyo Paulo naka èn okobo kóp ni. Cè gin òcakò redo kí dwòn na maló ní, "Nek unu èn òkò! Èn ba opore mè bedo na kwò i lobo!" 23 Na gin onwongo tye ka wòò nakun bolo bòng-gi éka èkírò apua maló, 24 adit acikari òmiò twèrò ní èk eter Paulo i laí. Èn òcikò ní èk epwod kí del éka epeny èn píngó jii onwongo tye ka wòò i kome ní kòmanòn. 25 i karè na gin otweo Paulo èk epwod kí del, èn okobo both adit acikari n'ocung kany nòn ní, "Cik yeo ní epwod ngat mòrò n'obedo dhanò mè Roma na bara èngölò kóp òlòò èn?" 26 i karè n'adit acikari owinyo kóp ni, èn òcìdhò okobo both adit acikari nòkèné. Èn openyo ní, "Ngó na in ibino tìmò? Ècwò ni obedo dhanò mè Roma." 27 Adit acikari òcìdhò both Paulo éka openyo ní, "Kob nina, in ibedo dhanò mè Roma?" Èn ògamó ní, "Eyo, an abedo." 28 Cè adit acikari okobo ní, "An

acülò wel na thwònè rwòk mè bedo dhanò mè Roma." Èntò Paulo ògamó ní, "An ènywòla anywòla iè." 29 Jò n'onwongo òyübèrè mè penyo èn ojer gini cen cùcùth. Adit acikari thon obedo kí lworo i karè na èn òniàng ní Paulo na èn etweo obedo dhanò mè Roma. 30 Kodiko mèrè, kite n'adit acikari onwongo mìtò niàng i tyèn kóp kikokome n'òmiò Eyuda odotho gini Paulo, èn ògönyò Paulo cè òcikò ní èk edite èlamdhòk éka athuko mè òd okiko k'edong kíbèc ògürè gini. Cè èn okelo Paulo éka òmiò ocung i nyimgi.

23 Paulo òcikò wangé i kom athuko mè òd okiko k'edong n'òcòkèrè gini cè okobo ní, "Utmegona, an abedo kwò na cwinya bèr i nyim Obanga naka tin." 2 Alamdhòk na dit na nyingé Anania òmiò twèrò both jò n'ocung i nget Paulo èk odhong gini dhògè. 3 Cè Paulo okobo nìnè ní, "Obanga thon bino dhongoni, in kor òt n'epuo na tar! In ibedo kany nòn mè ngölò kóp nina na lùbèrè kí cìk, nakun in kikomi ìtùrò cìk mè mìò twèrò ní myero edhong!" 4 Jò n'onwongo ocung gini i nget Paulo okobo ní, "In ba iparò mè yanyò Alamdhòk na Dit k'Obanga?" 5 Paulo ògamó ní, "Utmegona, an ba angeo ní èn obedo Alamdhòk na Dit, pièn ècòò ní, 'Kùr ìtwak gin mòrò na rac i kom alòc na lóò jò na megì.'" 6 Èntò ka Paulo òniàng ní jò mòkò kí kin-gi obedo Ecadukayo éka jò nòkèné obedo gini Eparicayo, cè èn oredo kí i athuko mè òd okiko k'edong ní, "Utmegona, an abedo Aparicayo, wod k'Aparicayo. An acung kany mè tèmóna kí pido pièn atye kí gen i kom cer ka jò n'òthòò." 7 i karè na èn okobo kóp ni, apokapoka òcakèrè i kin Eparicayo k'Ecadukayo éka athuko opokere òkò. 8 Pìèn Ecadukayo kobo gini ní cer mòrò ope éka emalaika onyo tipo gini thon ope èntò Eparicayo yee gini i komgi kíbèc. 9 Cè wòò obedo na thwònè rwòk éka epwonye mòkò mè cìk n'onwongo obedo gini Eparicayo òya maló cè opyem gini na kobo ní, "Wan ba enwongo gin mòrò na rac i kom dhanò ni, cè ka tipo onyo malaika èné òtwak kòdè?" 10 Pyem òmèdèrè rwòk naka adit acikari onwongo dong lwor ní gin ròmò yèyècò Paulo na thithinò. Èn òmiò twèrò both acikari mè cìdhò yo piny bothgi èk òkwany gini Paulo òkò kí bothgi kí tèkò éka ekel èn i laí. 11 Kodiko mèrè i kiwor, Rwoth ocung i nget Paulo cè okobo ní, "Dii cwinyi! Kite na in imiò caden i koma i Jerucalem, cè myero in thon imiò caden i Roma." 12 Na dong piny oru, Eyuda mòkò òyübò gini kóp kanya acèl nakun kwongere gini ní gin ba ebino cem onyo madhò gin mòrò naka ka wang eneko gini Paulo. 13 Jò n'òyübò gini kóp ni welgi onwongo kadhò pyer angwèn. 14 Gin òcìdhò okobo both èlamdhòk na

dito éka edong ni, "Wan etyeko kwongere na tëk ni ba ebino camö onyo madhö gin mörö naka ka wan eneko Paulo. 15 Pí manön un kanya acël k'athuko më öd okiko k'edong myero iter unu köp both adit acikari ëk okel ën i nyimwu na calö pod ibino unu mëdërë më rangö köp mërë na bër. Wan ëyübërë ökö më neko ën na bara ën othuno na cwök kany." 16 Ëntö i karë n'okeo ka Paulo owinyo köp n'ëyübö ni, ën öcïdhö i laï cë okobo ni Paulo. 17 Cë Paulo ocwodo adit acikari acël éka okobo ninë ni, "Ter athïn awobi ni both adit acikari na lööwu, ën tye ki köp mörö na ën mitö kobo ninë." 18 Éka ën otero awobi ni both adit acikari na löögï. Adit acikari okobo ni, "Paulo n'obedo amabuc ocwoda cë ökwa ni ëk akel awobi ni both piën ën tye ki köp mörö na ën mitö kobo nini." 19 Adit acikari na löögï ömakö cïng athïn awobi ni cë otero ën thenge éka openyo ni, "Ngö na in i'mitö kobo nina?" 20 Ën okobo ni, "Eyuda mökö oyere gini dong më penyoni ëk ikel Paulo diki i nyim athuko më öd okiko k'edong, na calö gin pod ebino mëdërë më rangö köp mërë na bër. 21 Ëntö in kür iyeë nigï piën tye jö na kadhö pyer angwën ki kin-gi na tye ka kürö ën i yoo. Gin okwongere ökö ni ba ebino camö onyo madhö gin mörö naka ka wang n'eneke gini Paulo. Gin dong öyübërë ökö kobedini, tye gini ka kürö ngö na in ibino kobo i kwacgi." 22 Adit acikari na löögï ömiö athïn awobi ni öcïdhö nakun cikö ën ni, "Kür ikob both ngat mörö ni in ikobo köp ni botha." 23 Cë adit acikari na löögï ocwodo edite wi acikari ariö éka okobo nigï ni, "Yüb unu acikari mia ariö, wegï angole pyer abirö éka wegï töng mia ariö ëk öcïdh gini yo Cecaria caa adek më kiwor. 24 Yüb unu thon angole ni Paulo öngwëc ködë ëk ethun ködë na bër both adit Pilice." 25 Cë adit acikari na löögï öcöw waraga köman: 26 An Kalaudio Liciac amothi in adit Pilice. 27 Écwö ni Eyuda ënë ömakö éka onwongo dong cwök neko gini, ëntö an acïdhö bothgi k'acikarina cë alarö ën ki i cing-gi, piën onwongo aniäng ni ën obedo dhanö më Roma. 28 An onwongo amitö ngeno ngö na gin odotho ën ië, cë akelo ën i nyim athuko më öd okiko k'edong-gi. 29 An anwongo ni edotho ën k'adoth na makö cikgi, ëntö köp mörö onwongo ope na römö miö ëngölö ninë thöo onyo tweno ën i buc. 30 I karë n'ënianga ni gin öyübö köp më neko écwö ni, an abünyö oro ën ökö bothi cücüth. An thon acikö jö n'odotho ën më miöni adothgi na gin odotho ki ën ködë. 31 Cë acikari owotho gini ki Paulo i kiwor naka etero ën yo Antipatiric kite n'ëcïkögi ködë. 32 Kodiko na piny dong oru, gin öcakö dök yo laï éka ëwëkö wegï angole më woth ködë. 33 I karë na wegï angole othuno gini i Cecaria, gin ömiö waraga both adit

Pilice éka ömiö gini Paulo thon bothe. 34 Adit Pilice ökwanö waraga cë openyo Paulo lobo na ën öya ki ië. I karë na ën öniäng ni Paulo öya ki i Cilicia, 35 cë ën okobo ni, "An abino winyo pidoni ka jö n'odothi obino gini kany." Éka ën dong ömiö twërö ni myero ëgwök Paulo i laï na yam Erode ögërö.

24 Kinge ninö abic alamdhök na dit na nyingë Anania obino k'edong k'Eyuda éka apid-köp mörö na nyingë Terutulo, më miö adothgi i kom Paulo i nyim adit Pilice. 2 I karë n'ecwodo Paulo, Terutulo öcakö dotho ën i nyim Pilice nakun kobo ni, "Wan ebodo ki kuc pi karë na lac i thë löc na megï éka neno na megï okelo niwa alökalöka na pol i lobo ni. 3 I kabedo kibëc éka ki kit yodhi na papath, adwong Pilice, wan iwa yom i komi rwök. 4 Ëntö na bara atero na bor rwök, akwai ëk ibed ki kica më winyo köpwa na cecek. 5 "Wan enwongo ni dhanö ni obedo ngat na kelo ayela. Ën obedo kelo arubaruba i kin Eyuda na tye i lobo thükül. Ën thon obedo atëla wi dul jö më Najaret, 6 éka ën thon ötëmö pyëdö naka öt k'Obanga, cë wan ëmakö ën ökö. 7 Ëntö adit acikari na nyingë Liciac obino bothwa ki gero na thwönë rwök cë ökwanyö ën ökö ki i cingwa. 8 In itwërö nwongo köp na tir më adothwa ka in kikomi ipenyo ën." 9 Eyuda öribërë gini i kom adoth nön éka omoko gini ni köp ni kibëc tye atir. 10 I karë n'adit Pilice öcimö Paulo ni ëk ötwaki, ën ödök ië ni, "Adwong, angeo ni ibedo angöl-köp më rok ni pi mwaka na pol cë an cwinya yom më pido i nyimi. 11 In itwërö nwongo piöpiö ni an pod athuno i Jerucalem na ninö apar ariö bara opoth më cidhö wörö Obanga. 12 Jö n'odotha ba onwongo gini ni an atye ka pyem ki ngat mörö i öt k'Obanga onyo rubo lwak i cinagoga kibëc onyo kany mörö nökökë ki i pacö. 13 Éka gin ba twërö moko bothi köp më adoth na gin kobedini tye ka kobo i koma. 14 Ëntö an aye ni an awörö Obanga ka kwere onu na calö alüb kör Yoo, na gin cwodo ni obedo dul mörö. An aye i kom gin na kibëc n'ëcöö i cik ka Muca éka më k'edwarpiny, 15 éka an thon atye ki gen i kom Obanga, na gin kikomgi thon yeo gini ni cer ka jö na kitegi atir éka ki jö na kitegi ba tye atir bino bedo tye. 16 Pí manön ömiö an i karë kibëc atëmö më bedo na cwinya leng i nyim Obanga éka dhanö. 17 "Kinge mwaka na pol, an abino acïdhö yo Jerucalem më tero mic both jö na mëga n'obedo gini écan éka më miö tyër both Obanga. 18 I karë na an atio tic ni, gin onwonga i dyekal öt k'Obanga na dong atyeko lönyërë. Lwak onwongo ope i ngeta éka ayela mörö thon ope. 19 Ëntö Eyuda mökö n'öya gini ki i lobo Acia, n'onwongo myero obed gini i nyimi

kany ēka okel gini adoth, ka gin tye ki kōp mōrō i koma. 20 Onyo jō ni na dong tye gini kany ōcak kobo gini bal na rac na gin onwongo i koma i karē na an acung i nyim athuko mē ōd okiko k'edong. 21 kono ka kōp acēl ni kēkēn, na an akok iē i karē na an acung i nyimgi, kōp na makō cer ka jō n'ōthōō ēnē ōmiō an tin acung i nyimi mē ngōlō kōp i koma." 22 Cē Pilice n'onwongo tye ki ngec n'ōrōmō i kom Yoo ka Rwoth, ōjūkō pido mē mēdērē anīm ēka okobo nī, "An abino ngōlō kōpni ka Liciac adit acikari obino." 23 Ēn ōmiō twērō both adit acikari mē gwōkō Paulo i buc ēntō mē miō ēn bedo abonge ayela mōrō ēka oyeo nī nyikonei mērē mē miō kōny na mītērē bothe. 24 Kinge karē mōrō n'opoth, Pilice obino ki dhakō mērē Drucila n'onwongo obedo Ayuda. Ēn ocwodo Paulo ēka obedo ka winyo ka ēn twak i kom yee i Kiricito Yecu. 25 Ī karē na Paulo tye ka twakō kōp i kom kite atir, gwōkērē kēn ēka ngōlō-kōp na tye ka bino, lworō ōcakō makō Pilice ēka okobo nī, "Manōn ōrōmō pī caa ni! In itwērō cīdhō. Ka dōk anwongo karē cē abino cwodonī." 26 Ī caa nōn thon ēn obedo ki gen nī Paulo twērō miō ēn līm mōrō, pī manōn ēn obedo ka cwodo Paulo jwiwi ēka twak kōdē. 27 Kinge na mwaka ariō opoth, Poricio Pecito oleo ka tyēn Pilice. Ēntō Pilice ōwēkō Paulo i buc piēn ēn onwongo mītō nī Eyuda ōpwō ēn.

25 Ī karē na Pecito obino i lobo n'ēmīō nī ēn ōlōō, kinge ninō adek ēn ōya ki i Cecaria ōcīdhō yo Jerucalem. 2 Cē ēlamdhōk na dito ēka ētēla k'Eyuda ōcīdhō gini bothe ēka okelo gini adothgi i kom Paulo. 3 Gin ōkwaō Pecito nī ēk ōtīm nigi bē ēk ēkōb Paulo ōkō piōpiō yo Jerucalem, piēn gin onwongo ōyūbērē mē kūrō ēn i wanga yoo ēk enek ōkō. 4 Pecito ōgamō nī, "Etye ka gwōkō Paulo i Cecaria, ēka an kikoma thon acwōk cīdhō yo kunōn. 5 Ēk jō mōkō ki i kin ētēlawu obin owoth gini kōda ēk oketh adothgi i kome ki kunōn ka ēn ōtīmō gin mōrō na rac." 6 Kinge tyeko ninō aboro onyo apar kōdgi, ēn ōdōk cen yo Cecaria, kodiko mērē ēn obedo pīny i ōt pido ēka ōmiō twērō nī ēk ekel Paulo i nyime. 7 Ī karē na Paulo othuno, Eyuda n'ōya gini ki i Jerucalem ocung n'ōgūrō gini ēn dyere k'adoth na pol i kome, na gin ba rōmō moko nī adoth nōn tye atir. 8 Cē Paulo ōcakō pido mērē nī, "An ba abalō gin mōrō i kom cik k'Eyuda, onyo i kom ōt k'Obanga, onyo i kom Cija." 9 Ēntō Pecito onwongo mītō yomo cwiny Eyuda cē openyo Paulo nī, "In irōmō cīdhō yo Jerucalem ēk acīdh angōl kōp i kom adoth ni ki kunōn?" 10 Paulo ōgamō nī, "An dong acung ōkō i nyim pido ka Cija, kanya myero ēngōl kōpna iē. An ba abalō gin mōrō i kom Eyuda,

kite na in kikomi thon ingeo na bē. 11 Ka an abalō bal mōrō na rōmō ngōlō nina thōō, an ba akwērō mē thōō. Ēntō ka adoth n'Eyuda ni oketho gini i koma obedo kōp twodo, ngat mōrō ope ki twērō mē miōna i cing-gi. Adwōkō kokona both Cija!" 12 Kinge na dong Pecito otyeko larō kōp kanya acēl k'ēmīi thama mērē, ēn ōgamō nī, "In ikok mē pido i nyim Cija, ibino cīdhō yo both Cija!" 13 Kinge ninō na nōnōk, rwoth Agiripa ēka Berinice othuno gini i Cecaria mē jōlō Pecito. 14 Kite n'onwongo gin bino tero ninō na pol kunōn, Pecito ōnywakō kōp ka Paulo gin ki rwoth nakun kobo nī, "Ēcwō mōrō tye kany na Pilice obino ōwēkō na calō amabuc. 15 Ī karē na an acīdhō yo Jerucalem, ēlamdhōk na dito ēka edong k'Eyuda okelo gini adoth i kome, ēka openya gini mē ngōlō ninē thōō." 16 An akobo nigi nī, "Ba obedo cik ka jō mē Roma mē miō ngat mōrō i cing jō n'odotho ēn, na bara ēmiō ēn karē mē cung kōdgi i pido, ēk ēn opid pido mērē kōdgi pī gin n'edotho ēn iē. 17 Ī karē na gin obino kōda kany, an ba agalara k'adoth, ēntō kodiko mērē abedo pīny i ōt pido cē amiō twērō nī ēk ekel ēn. 18 Ēntō i karē na jō n'odotho ēn ōya malō mē twak, gin ba odotho ēn i kom bal mōrō n'onwongo an atye ka thamō. 19 Ēntō obedo gini larō kōp i kom dinigi ēka i kom ngat mōrō na nyingē Yecu na yam ōthōō na Paulo kobo nī kwō. 20 Rangō kōr kōp nōn ōlōa ōkō, ōmiō apenyo ka ēn rōmō cīdhō yo Jerucalem ēk ēcīdh ēngōl kōp mē adoth ni ki kunōn. 21 Ēntō i karē na Paulo okok nī ēk Alōc na Dit ēnē obin ōngōl kōp mērē, cē amiō twērō nī myero ēgwōk ēn i buc naka ebin eter yo both Cija." 22 Cē Agiripa okobo both Pecito nī, "An kikoma amitō winyo kōp ka dhanō nī." Pecito ōgamō nī, "Diki kodiko ibino winyo." 23 Kodiko mērē Agiripa gin ki Berinice obino gini ki thwōn dheo ēka ōdōnyō gini i ōt mē ngōlō-kōp kanya acēl k'edite acikari mē rwōm na malō ēka ētēla mē kin pacō. Ki twērō ka Pecito, okelo Paulo. 24 Cē Pecito okobo nī, "Rwoth Agiripa ēka ki jō kibēc na tye kōdwa kany, nēn unu dhanō ni! Eyuda kibēc ōbakō gini dhōgi botha i Jerucalem ēka i Cecaria kany, na wōō gini nī ēn ba opore mē kwō. 25 An ba anwongo nī ōtīmō gin mōrō na rōmō ngōlō ninē thōō, ēntō kite na ēn okok pī Alōc na Dit, an thon amoko mē tero ēn yo Roma. 26 Ēntō an ape ki gin mōrō na myero acōō i kome both Alōc na Dit mē Roma. Pī manōn akelo ēn i nyimwu kibēc, cē rwōk mērē i nyimi in rwoth Agiripa ēk ka onu epenyo ēn, anwong gin mōrō mē acōa. 27 Piēn anēnō nī kōny mērē ope mē tero amabuc mōrō ka ba enyutho kōp mōrō mē adoth i kome."

26 Cē Agiripa okobo both Paulo nī, “In itye kī twērō mē twak piri keni.” Cē Paulo otingo cingē ēka ōcakō pido mērē nakun kobo nī, **2** “Rwoth Agiripa, an tin atye kī gum mē cung ī nyimi mē gamō adoth kibēc n'Eyuda odotha gīnī iē, **3** piēn an angeo nī in ingeo na bē kite mē thēkwarō k'Eyuda ēka kī kōp mōkō na gīn larō ī kin-gī. Pī manōn, an dong akwai ēk īdīi cwinyi iwiny kōpna. **4** “Eyuda kibēc ngeo gīnī kite na an akwō kōdē cakērē ī karē na pod abedo athīn, anaka ī acakī mē kwōna ī lobona kikome ēka thon ī Jerucalem. **5** Gīn ōcakō ngenona pī karē na lac ēka gīn twērō moko caden ka mitō gīnī, gīn ngeo nī an onwongo abedo Aparicayo, nakun alūbō dul mē diniwa na cik mērē tēk rwōk. **6** Ēka kobedi dong pī gen-na ī kom gin n'Obanga ōcikō both jō ka kwere onu, ēnē ōmiō etye ka pidona tin. **7** Man ēnē cikērē na kaka onu apar arīō tye gīnī kī gen mē nēnō nī ocobere kite na gīn bino tic n'Obanga kī cwinygī kibēc kiceng ēka kiwor. Rwoth Agiripa, obedo pī gen nī ēnē ōmiō Eyuda tye ka dothona. **8** Pingō jō mōkō kī kinwu ba yee nī Obanga twērō cero jō n'ōthōō? **9** “An kikoma athamō nī myero atīm gin na kibēc n'onwongo twērē mē jēm ī kom nying Yecu mē Najaret. **10** Man ēnē ngō na an abino atīmō ī Jerucalem. An atweo jō k'Obanga na leng na pol ī buc nakun atio kī twērō na an anwongo kī both ēlamdhōk na dito ēka ī karē n'enekogī, an abolo kwir nī myero ēngöl nīgī thōō. **11** Pī karē na pol an amīō epwodogī ī cinagoga kibēc nakun adiōgī mē yanyō nying Yecu. An onwongo ager ī komgī ēka thon acīdhō ī peci k'erok mē yelogī. **12** “ī nīnō mōrō an onwongo atye ka cidhō yō Damaciko kī twērō ēka kī or k'ēlamdhōk na dito. **13** Na dong caa abicēl cwōk rōmō, Adwong, ī caa n'onwongo an atye ī wanga yoo, an anēnō tar n'ōya kī ī polo, n'aryēny lōō ceng ōkō, ōryēny ōcarō komwa kanya acēl kī jō na an awotho kōdgī. **14** Wan kibēc epodho pīny, ēka awinyo dwōn mōrō na kobo nīna ī lēb Iburu nī, ‘Caulo, Caulo, pingō itye ka yelona? Bedo na tēk nini mē gwēēnō lēb dīnō. **15** “Cē an apenyō nī, ‘In īnga Rwoth? “Ēn ōgamō nī, ‘An Yecu na in itye ka yelo. **16** Kobedi yaa malō ēka icung. An anen bothi mē yērōni mē bedo aticna ēka mē bedo acaden ī kom gin na in īnēnō kī botha ēka gin na an abino nyutho bothi ī karē mē anyim. **17** An abino larōni kī both jōwu ēka kī both Erok. An aori yo bothgī **18** mē yabō wang-gī ēka lōkōgī kī ī cōl pīny yo tar, ēka kī kom tēkō ka Catan yo both Obanga, ēk obin onwong gīnī kīca ī kom bal ēka onwong gīnī kabedo ī kin jō n'Obanga ōlōnyōgī pī yee ī koma. **19** “Cē dong rwoth Agiripa, an ba abino akwērō gin anyutha n'ōya kī ī polo. **20** An atitō kōp mē acakī both jō na tye ī Damaciko ēka

thon both jō na tye ī Jerucalem naka kī jō kibēc na tye ī Yudea ēka thon both Erok nī jō kibēc myero ongut gīnī kī kom balgī ēka ōlōkērē gīnī both Obanga ēk onyuth gīnī atir nī gin dong ēlōkērē kī timō tic na bēcō na gīn tio. **21** Pī kōp nī ēnē ōmiō Eyuda mōkō obino ōmaka gīnī kī ī ōt k'Obanga ēka ōtēmō gīnī mē nekona. **22** Ēntō Obanga ōgwōka naka tin, ēka an acung kany mē miō caden cakērē kī both jō na thīnō naka both jō na dito. An ba apwonyo gin mōrō na path kī kōp n'edwarpīny ēka Muca okobo nī bino timērē— **23** Meciya myero ōlim can ēka ēn bino cakō cer kī kin jō n'ōthōō, ēn bino kelo tar k'Obanga both Eyuda ēka both Erok.” **24** ī karē na Paulo tye ka mēdērē kī pido mērē, Pecito oredo kī dwōn na malō nī, “Paulo, in ipo, kwan rwōk ōmiō idōkō apoa.” **25** Ēntō Paulo ōgamō nī, “Adwong Pecito an ba apo, gin na an atwakō tye atir ēka obedo mē nīang. **26** Ēka rwoth Agiripa ngeo kōp nī kibēc. An atwak abonge lworo piēn angeo nī kōp nī kibēc ēn tye kī ngeg iē. Ba tye kōp mōrō n'ōtimērē ī mūng. **27** Rwoth Agiripa, in iyee kōp k'edwarpīny? An angeo nī iyee.” **28** Cē Agiripa okobo both Paulo nī, “In īthamō nī ī kom caa na nōnōk ītwērō lōkōna mē bedo Akiricito?” **29** Paulo ōgamō nī, “Kadi bed pī caa na nōnōk onyo na lac, an alēgō both Obanga nī pathī in kēkēn ēntō naka jō kibēc na tye gīnī ka winyo kōpna tin ēk obed gīnī calō an, na path kī jēgēlē nī.” **30** Cē rwoth Agiripa, adit Pecito, Berinice ēka kī jō kibēc ōya malō ēka ōcīdhō gīnī. **31** Na gīn tye ka cidhō yōkō, ōtwak kēngī ēka oyere gīnī nī, “Ēcwō nī ba ōtīmō gin mōrō na rac na rōmō ngōlō nīnē thōō, onyo cidhō ī buc.” **32** Ēka Agiripa okobo both Pecito nī, “Dhanō nī onwongo myero ēgōny ōkō ka onwongo ēn ba okok mē pido ī nyim Cija.”

27 ī karē na dong emoko nī myero wan ēkwang mē cidhō yo Itali, Paulo ēka emabuc nōkēnē ēmiōgī ī cīng adit acikari na nyingē Juliac, na lōō nget dul mia acēl kī kin dul acikari n'ecwodo nī Augucito. **2** Wan ēdōnyō ī mel n'ōya kī Adramitio n'onwongo cwōk kwang mē cidhō ī dhō nam mē lobo Acia, ēka wan ēcidhō ī dhō nam, wan k'Aricitako dhanō mē lobo Macedonia na tye ī Tecalonika. **3** Kodiko mērē wan ethuno ī Cidon, ēka Juliac kī cwinye na bē ī kom Paulo, ōwēkō ēn mē cidhō both nyikonei mērē ēk ōmiō gīnī ēn gin na ēn mitō. **4** Kī kunōn, wan dōk ēya mē kwang cē ewok ī nget cula nam mē Caiprac piēn yamō onwongo yelowa. **5** ī karē na dong ēkwang ēngölō dye nam na lac n'opimere kī dhō nam mē Cilicia ēka Pampulia, wan ethuno ī Mira na tye ī Licia. **6** Kī kunōn adit acikari onwongo

mel n'öya kî i Alegijandaria na tye ka cidhō yo Itali, cê ömîōwa êdönyō iê. 7 Wan êkwang momoth pî nîñō na pol, êka ethuno kî tēk i nget lobo Kuniduc. I karē na yamō ôjūkōwa ôkō mē mēdērē atir, wan êkwang eroko nget cula nam mē Kurete n'opimere kî Calamone. 8 Wan eroko nget cula nam mē Kurete kî tēk cê ethuno i kabedo n'ecwodo nî Kabedo na Bēr na mel cung iē, na cwōk kî pacō mē Lacea. 9 Wan onwongo ēbalō caa na pol êka kwang thon onwongo ôdōkō na rac, piēn nîñō na dit mē Rio Kec onwongo opoth ôkō. Cê Paulo ôtwak k'edite mē mel nî, 10 "An anēñō nî wothwa nî bino bedo na rac, êka bino rwenyo jami na pol kî i mel, pathî yēc kēkēn ēntō kwō onu thon." 11 Ēntō adit acikari nakaka winyo ngō na Paulo okobo, ēn ôlūbō thama k'adwō mel êka mē ka won mel. 12 Kite na kanya mel cung iē nōn onwongo ba bēr i karē mē ngicō, jō na pol ôthamō nî myero êkwang êcidh gîñî anyim, kî gen mē thuno i Poinike êk etyek karē mē ngicō kunōn. Man onwongo obedo ka cungo ka mel na tye i Kurete, na nyime okemo kukwap kuthō êka kukuju kuthō. 13 I karē na yamō n'öya kî kukwap ôcakō kudho momoth, gîñ ôthamō nî man dong ôrwatērē kî ngō n'onwongo gîñ mîtō. Cê ôcakō gîñî ywanō gin na jūkō mel ôkō kî i pii, êka ôcakō gîñî kwang nakun roko gîñî nget cula nam mē Kurete. 14 Na bara önyikō na bor, yamō na ger n'ecwodo nî, "Yamō mē kukuju kukidē" ôcakō kudho kî tēk n'öya kî i cula nam. 15 Yamō ômakō mel êka opango wie na ba dôk twērō kemo kukur yamō cê êwēkō mel mē cidhō kanya yamō mîtō terowa iē. 16 Na dong wan eroko nget cula nam na tidi n'ecwodo nî Kauda, wan êtēmō kî tēk mē larō yeya. 17 I karē n'etic mē mel öywaō yeya, otingo gîñî kî i pii cê ekelo i mel, gîñ ôcakō miō thōl owok kî i thē mel cê etweo kōdē kanya acēl. Gîñ onwongo tye kî lworo nî onyo êrōmō dônyō gîñî i kwoo mē Ciritic i dhō nam mē Libia, cê gîñ ôcakō lyano gin na jūkō mel pîny êk ömîi mel owoth momoth nakun yamō ēnē kōlō. 18 Kodiko mērē na yamō na ger ômēdērē kî kudho rwōk, cê etic mē mel ôcakō gîñî yuno jami ôkō kî i mel i ôd pii. 19 I nîñō mē adek, ôcakō gîñî yuno jami kom mel mōkō i ôd pii kî cîng-gî. 20 Wan ebodo pî nîñō na pol na ba ēnēñō wang ceng onyo cēr, êka yamō ômēdērē kî kudho na rac. I ajiki mērē wan ējalō gen kibēc mē larō kwōwa. 21 Kinge na jō n'onwongo tye i mel obedo gîñî pî nîñō na pol na ba camō gîñî gin mōrō, Paulo öya malō ocung i nyimgi cê okobo nî, "Un onwongo myero iwinya unu êk kūr ēya kî i Kurete, kono ba epodho i can nî êka kî rwenyo jami. 22 Ēntō kobedini akwaōwu nî idîi unu cwinywu, piēn kwō ka ngat mōrō kî i kinwa ba bino rwenyo, ēntō mel ēnē bino bal ôkō.

23 Wono kiwor malaika k'Obanga na an abedo dhanō mērē êka na an atio pîrē, obino êka ocung i ngeta. 24 Cê okobo nî, 'Paulo, kūr ibed kî lworo. In myero icung i nyim Cija, êka Obanga otyeko miō kwō ka jō na in iwotho kōdgi kibēc bothi.' 25 Dong bed unu na cwinywu tēk, piēn atye kî yee i kom Obanga nî gin na kibēc bino tîmērē kite na ēn okobo nîna kōdē. 26 Ēntō wang na mel otwomere kî cula nam mōrō." 27 I kiwor mē nîñō mē apar angwēn, yamō onwongo pod terowa arii i dyere nam mē Adria, cê na dong cwōk rōmō dingwor, etic mē mel opimo nî êcwōk thuno gîñî i ngōm. 28 I karē na gin opimo thuth mē i nam cê onwongo gîñî nî rōmō tyēlō mia acēl kî pyer ariō. Kinge na gîñ dôk önyinyikō na nōnōk, opimo gîñî cê onwongo nî thuth mērē rōmō tyēlō pyer abungwēn. 29 Gin onwongo lworo nî mel twērō twomo kidi kî ôd nam cê ôcakō gîñî bolo gin na jūkō mel angwēn kî kungee, êka ôcakō gîñî lēga nî êk pîny oru. 30 I karē n'etic i mel onwongo tye gîñî ka rangō yoo mē lūū ôkō kî i mel, gîñ otero yeya i nam na calō mîtō gîñî bolo gin na jūkō mel kî kunyime. 31 Cê Paulo okobo n'adit acikari êka acikari gîñî nî, "Ka etic mē mel ba obedo gîñî i mel onu ba ebino kwō." 32 Cê acikari ôcakō gîñî ngōlō thōl na makō yeya êka êwēkō opodho i ôd pii. 33 I karē na pîny dong mîtō ruu, Paulo ôcükō cwinygi kibēc mē cem. Ēn okobo nî, "Pî nîñō apar angwēn n'opoth, un ibedo kî thwōn par na dit êka ba icamō unu gin mōrō. 34 Kobedini akwaōwu icam unu cem mōrō pî bedo na kwō. Ngat mōrō ope kî kinwa na bino rwenyo yer wie mōrō acēl." 35 Kinge na dong okobo kōp nî, ôkwanō ogati, ôpwōyō Obanga i nyimgi êka opoko iē cê ôcakō camō. 36 Gin kibēc cwinygi ôjing êka ôcakō gîñî cem. 37 Jō kibēc na tye i mel onwongo tye 276. 38 I karē na dong ocemo gîñî oyeng, oyuo gîñî ngano kibēc i ôd nam êk mel obed na yot. 39 Na pîny dong oru, gîñ ba ongeō lobo nōn, ēntō öñēñō gîñî dhō nam n'opong kî kwoo, kanya gîñ omoko thamagi mē tero mel iē ka twērē. 40 Öngölō gîñî gin na jūkō mel, cê êwēkō ôlūny ôkō i nam, i caa nōn thon ôgōnyō gîñî thōl na makō gin n'ēdwō kî mel. Cê öngabō gîñî böngū na tidi kî kunyime êk yamō ômakî, êka êwēkō mel ôcidhō na kemo dhō nam. 41 Ēntō i karē na gîñ othuno kanya pii mē nam romo iē, cê nyim mel otwomere kî kwoo na tye i thē pii êka mel omoko ôkō na tēk, thērē thon ôtür na thithinō kî tēkō ka pii. 42 Acikari ôcakō gîñî yübō kōp mē neko emabuc êk mōrō kūr ôkwang ôlū ôkō. 43 Ēntō adit acikari onwongo mîtō larō kwō ka Paulo, cê ôjūkōgi kî yūbgî nōn. Ēn ömîō twērō nî jō na ngeo kwang ôcak gîñî pye i pii mē cidhō i lak nam. 44 Jō nōkēnē

ölüb kōrgi ĩ wi bao onyo ĩ wi nginy mel n'ötütūra. Cē
öwēkö gin kibēc othuno yo dhō nam na bēr.

28 ĩ karē na wan dong ethuno na bēr ĩ dhō nam,
enwongo nĩ cula nam nōn ecwodo nĩ Malta. 2
Jō na bedo ĩ cula nam nōn obedo gĩnĩ kĩ cwiny mē
kĩca ĩ komwa, ēka öjölōwa gĩnĩ na bēr. Oobo gĩnĩ
mac piēn kōth onwongo öcakō cwe ēka piny thon
onwongo ngic. 3 Paulo öcökō rīdō yen cē obolo ĩ
mac, ēka thwol onwomo pĩ lyetho ka mac cē ödölērē
ĩ cingē. 4 ĩ karē na jō na bedo ĩ cula nam nōn öñenō
gĩnĩ thwol n'ödölērē ĩ ngut cing Paulo, cē öcakō gĩnĩ
twak kēn-gĩ nĩ, "Adyer ecwō ni myero obed anek.
Kadi bed öbüc kĩ ĩ nam, Angöl-köp atir ba bino yeo nĩ
nīnē mē bedo na kwō." 5 Ĕntō Paulo ötēngō thwol
obolo ĩ mac na ba ötimō ěn kĩ gin mōrō na rac. 6 Jĩ
obedo ka kürō nakun thamō gĩnĩ nĩ badē cakō kwot
onyo miō ěn thōō athura. Ĕntō gin ökürō pĩ karē na
lac ēka öñenō gĩnĩ nĩ gin mōrō na rac ba ötimērē ĩ
kome ēka öcakō lökö thamagi ökö cē okobo gĩnĩ nĩ
ěn obedo obanga. 7 ĩ nget nam kany nōn onwongo
tye pwothi ka Pubilia adit na löö cula nam. Ĕn öjölōwa
ēka ögwökōwa na bēr pĩ nīnō adek. 8 ĩ karē nōn apap
ka Pubilia onwongo kome lith, obuto piny na two
lyetho ömakō ēka cadō remo. Paulo öcidhō bothe mē
nēnō ěn, kinge lēga oketho cingē ĩ kome, ēka öcangō
ěn. 9 Kinge na man dong ötimērē, etwoe nököñē
kibēc na tye gĩnĩ ĩ cula nam obino gĩnĩ bothe ēka
öcang gĩnĩ. 10 Gin ömiōwa wōrō kĩ mīc na pol ēka
ĩ karē na wan öcakō woth, gin döki okelo jami na
mītērē mē könyōwa ĩ wothwa. 11 Kinge dwethe adek,
wan ěmēdērē kĩ wothwa kĩ mel mōrō na dit n'öya
kĩ ĩ Alegijandaria n'obedo ĩ cula nam nōn ĩ karē mē
ngicō na tye kĩ cal wi rudi k'obanga. 12 Wan ethuno ĩ
Cirakuca ēka ebodo kunōn pĩ nīnō adek. 13 Ĕka kĩ
kunōn wan ēya ethuno ĩ Regio. Kinge nīnō acēl yamō
na yaa kĩ kukwap okudho cē ĩ nīnō mē arīō wan
ethuno ĩ Puteoli. 14 Kĩ kunōn wan enwongo utmego
mökō n'öjölōwa gĩnĩ mē bedo bothgi pĩ cabit acēl.
Kinge wan ēya ēka ethuno ĩ Roma. 15 Utmego na tye
kunōn owinyo gĩnĩ nĩ wan etye ka bino, gin obino
naka ĩ cuk k'Appioc, ēka kabedo n'ecwodo ni Öt Wele
Adek mē rwatērē ködwa. ĩ caa na Paulo öñenōgi,
öpwoyō Obanga ēka cwinye ödökō na tēk. 16 ĩ karē
na wan ethuno ĩ Roma, gin oyeo nĩ Paulo obed ĩ ödē
kēñē ēka k'acikari na gwökō ěn. 17 Kinge nīnō adek,
Paulo ocwodo étēla k'Eyuda kanya acēl. ĩ karē na gin
öcökērē, ěn okobo bothgi nĩ, "Utmegona, kadi bed ba
atimō gin mōrō na rac ĩ kom jō onu onyo ĩ kom cik ka
kwere onu, an onwongo ěmaka kĩ ĩ Jerucalem ēka
ēmīa ĩ cing jō mē Roma. 18 Jō mē Roma ötēmō gĩnĩ

rīpō köp ĩ koma ēka onwongo mītō gĩnĩ gōnyōna,
piēn ba onwongo gĩnĩ bal mōrō ĩ koma na rōmō ngölō
nīna thōō. 19 Ĕntō ĩ karē n'Eyuda ökwērō gĩnĩ ökö,
ömiō an atero kokona mē pido both Cija, kadi bed
onwongo ape kĩ miti mē ketho adoth ĩ kom jō na
mēga kikome. 20 Pi tyēn köp ni, ěñē ömiō an akwaō
mē nēnō ēka mē twak kodwu ěk akob niwu körē kĩ
körē nĩ an etwea kĩ jēgēlē piēn an ayee nĩ gen ka jō
Icarael otyeko bino dong ökö." 21 Gin ögamō nĩ, "Wan
ba enwongo waraga mōrō n'öya kĩ Yudea na makō
köp ĩ komi, ēka ngat mōrō ope kĩ kin utmego n'ömiō
ngec onyo n'okobo köp mōrō na rac ĩ komi. 22 Ĕntō
wan ěmītō winyo kite na thamani tye ködē, piēn wan
engeo nĩ jō na tye gĩnĩ ĩ kabedo kibēc twak gĩnĩ na
rac ĩ kom dul ni." 23 Gin öyübō mē rwatērē kĩ Paulo ĩ
nīnō nököñē, ēka jō na pol obino gĩnĩ bothe ĩ öt kanya
onwongo ěn bedo iē. Cakērē kodiko naka kothyeno
ěn obedo moko caden ēka kĩ gōnyō tyēn köp mē ker
k'Obanga ēka ötēmō mē lökö thamagi ĩ kom Yecu kĩ
cik ka Muca ēka kĩ cōc k'edwarpiny. 24 Jō nököñē
oyeo gĩnĩ köp na ěn ötwakō, ěntō jō nököñē ba obino
oyee. 25 Gin ba oyere ĩ kin-gĩ kēn-gĩ ēka öcakō gĩnĩ
kēth kinge köp na Paulo ötwakō nĩ, "Tipo Naleng yam
okobo köp n'atir both kwerewu nakun wok kĩ dhō
adwarpiny Icaya nĩ, 26 "Apē both jō nĩ ēka ikob nīgi
nĩ, "Un ibino winyo ěntō ba ibino niang unu iē. Un
ibino nēnō ěntō ba ibino unu ngeno." 27 Piēn cwiny jō
ni ödökō na nwang, ithgi odhing ba winyo piny, ēka
ömiō wang-gĩ ökö. Cē dong wang-gĩ ba nēnō piny,
ēka ithgi ba winyo, ēka cwinygi thon ba niang ēka ba
rōmō lökērē gĩnĩ botha ěk acang-gĩ." 28 "Pĩ manōn
amītō nĩ inge unu nĩ larē ni na yaa kĩ both Obanga
dong ěmiō ökö both Erok, ēka gin bino winyo." 29 ĩ
karē na ěn okobo köp ni, Eyuda öya öcidhō gĩnĩ ökö
nakun pyem gĩnĩ rwök ĩ kin-gĩ kēn-gĩ. 30 Pĩ mwaka
arīō Paulo obedo kunōn ĩ ödē na ěn opango ēka
obedo jölō jō kibēc na bino gĩnĩ bothe. 31 Ĕn obedo
ka titō köp mē ker k'Obanga ēka pwony ĩ kom Rwoth
Yecu Kiricito. Ĕka ngat mōrō ba ötēmō mē jükō ěn.

1 Jö Korinti

1 Waraga ni öya ki both Paulo n'ëyëro ki miti k'Obanga më bedo akwëna ka Kiricito Yecu, ëka ki both ömîn onu Coctene. **2** Wan etye ka cöönö both jö k'Obanga n'oye Kiricito na tye i Korinti, bothwu jö n'Obanga otyeko lönyöwu i Kiricito Yecu, ëka ocwodowu më bedo jö na leng, kanya acël ki jö na tye i kabedo kibëc na cwodo nyîng Rwoth onu Yecu Kiricito n'obedo Rwothgi ëka më onu. **3** Èk Obanga Apap onu ëka Rwoth Yecu Kiricito ömîiwu kîca ëka kuc. **4** Karë kibëc an amiö pwöc both Obangana pi kîca mëre na ën ömîöwu i Kiricito Yecu. **5** Pi bedowu i Kiricito idökö unu ëlönyö dong i yodhi kibëc. Itye unu dong ki ngec ëka kite më twak kibëc na bër, **6** piën köp na wan epwonyo i kom Kiricito ödönyö na thuth i cwinyu. **7** Kobedi dong un itye ki mîc kibëc më Tipo na un imitö na calö itye ka kürö unu karë më nyutho Rwoth onu Yecu Kiricito. **8** Èn bino miöwu icung na tæk naka i ajiki ëk gin mörö obed n'ope n'edothowu ködë i ninö na Rwothwa Yecu Kiricito bino dwogo. **9** Obanga, n'ocwodowu më ribërë kanya acël ki Wode Yecu Kiricito Rwoth onu, obedo Obanga na genere. **10** Abakö dhöga bothwu utmegona, ki nyîng Rwoth onu Yecu Kiricito, ni un kibëc myero iyere unu kenwu i köp acël ëk kür imîi unu apokapoka obed tye i kinwu ëntö nöthërë unu i cwinyu ëka thama acël. **11** Utmegona, jö mökö n'öya ki i pacö ka Koloe okobo ginî botha ni dha tye i kinwu. **12** Gin na an atye ka kobo ene: Jö mökö ki kinwu tye ka kobo ni, "An abedo dhanö ka Paulo." Jö nökökë kobo ni, "An abedo dhanö k'Apolo," onyo ni, "An abedo dhanö ka Kepa," onyo ni, "An abedo dhanö ka Kiricito." **13** Kiricito opokere? Onwongo Paulo eguro i kor yath ariä piwru? Ngat mörö tye i kinwu n'ebatica ki nyîng Paulo? **14** An apwöyö Obanga piën yam an ba abatica ngat mörö ki kinwu na path ki Kiricipac ëka Gayo, **15** ëk ngat mörö kür okob ni ebatica ën ki nyînga. **16** (Eyo, an thon abatica jö më pacö ka Citipwanu, ëntö an ba apo ni abatica ngat mörö nökökë.) **17** Piën Kiricito ba oora më batica jîi, ëntö më titö Emuth na Bër, ëka pathi ki ryëkö ka dhanö, ëk kür ömîi thöthö ka Kiricito i kor yath ariä obed gin na köny mëre ope. **18** Köp i kom yath ariä obedo köp më mingo both jö na tye ka rwenyo, ëntö ki both onu jö n'Obanga tye ka larö, obedo tækö k'Obanga. **19** Ècöö yam ni, "Abino balö ryëkö ka jö na ryëk, ëka abino këthö ngec ka jö na ngeo piny ökö." **20** Cë dong ëryëkö kara ut ginî kwene? Epwony Cik ka Muca ut ginî kwene? Jö na pyem më karë ni ut ginî kwene? Obanga ba ölökö

ryëkö më lobo ni ödökö më mingo? (aiön g165) **21** Pi ryëkö k'Obanga ömîö jîi ba ongeo ën ki ryëkögi, ëntö Obanga otio ki köp më mingo na wan ëtitö më larö jö na yee. **22** Eyuda penyo ginî pi anyuth më tango, ëka jö Grecia rangö ginî ryëkö. **23** Èntö ka wan ëtitö ni Kiricito onwongo eguro i kor yath ariä, nwongo obedo gin mörö na rac ki both Eyuda, ëka ki both Erok, nwongo obedo köp më mingo. **24** Èntö both Eyuda ëka Erok n'Obanga ocwodogî më bedo jögë, Kiricito obedo tækö k'Obanga ëka ryëkö k'Obanga. **25** Gin n'ëthamö ni obedo mingo k'Obanga, ryëk löö ryëkö ka dhanö, ëka gin n'ëthamö ni obedo görü k'Obanga, tæk löö tækö ka dhanö. **26** Utmegona, tham unu i kom kite n'onwongo itye unu ködë i karë n'ecwodowu. Jö na pol ki kinwu onwongo ba ryëk ginî i kite më lobo ni, polwu onwongo ba obedo wegi twër ëka polwu ba obedo wegi dheo. **27** Èntö Obanga öyëro jö na jîi kobo ni ming ginî, më miö lewic both jö na thamö ni gin ëryëk. Obanga öyëro jö na görü më miö lewic both jö na tæk. **28** Obanga öyëro jö mökö më rwöm na piny na jîi caö ni könygi ope, naka thon jami mökö n'ope, ëk etii ködgi më dwökö piny jami na jîi kobo ni piigi tæk, **29** ëk ngat mörö kür öwakërë i nyim Obanga. **30** Obanga ënë ömîöwu ikwö unu i Kiricito Yecu, n'ödökö ryëkö onu n'öya ki both Obanga. Pi Kiricito, ömîö Obanga ökwanö onu ni kite onu atir, ömîö onu ebeto jö na leng ëka ögönyö onu ki kom bal. **31** Pi manön, kite n'ëcöö ködë i Cöc na Leng ni, "Ngat mörö na mitö wakërë, myero öwakërë i Rwoth."

2 I karë na an abino bothwu, utmegona, an ba abino ki ryëkö onyo twak mörö na malö më kobo niwu müng i kom Obanga. **2** Piën an onwongo ba amitö ngeeno gin mörö i karë na an atye i kinwu, na path ki Yecu Kiricito këkën ëka thöthö mëre i kor yath ariä. **3** An abino bothwu na an atye ki görü, ki lworo ëka ki myël kom rwök. **4** Twakna ëka titö köpna onwongo ba obedo më ryëkö ëka köp na ywaö thama, ëntö më nyutho tækö më Tipo, **5** ëk yeewu kür ocung i kom ryëkö ka dhanö, ëntö i kom tækö k'Obanga. **6** Wan ëtwakö köp më ryëkö i kin jö n'otengo i cwinygi, ëntö pathi ryëkö më karë ni onyo ryëkö k'ëlöc më karë ni, na gin kikomgi dong tye ka rwenyo ökö. (aiön g165) **7** Èntö wan ëtwakö ryëkö k'Obanga më müng, ryëkö n'onwongo ëkanö ökö ëka ryëkö n'Obanga öyübö më kelo ni onu dheo na bara wi lobo öcakërë. (aiön g165) **8** Ba tye ëlöc mörö më karë ni n'öniang ië, kono yam gin öniang, kono ba oguro ginî Rwoth won dheo i kor yath ariä. (aiön g165) **9** Èntö kite n'ëcöö ködë ni, "Gin na wang ba önënö, ith ba owinyo, thama ka dhanö

ba ögamö gin n'Obanga öyübö pī jö na marö ën." 10 Ëntö Obanga ömiö Tipo Naleng otuco both onu. Tipo Naleng rangö jami kibëc, naka thon müng k'Obanga na thuth. 11 Nga na ngeo thama ka dhanö nökenë, na path kī cwiny na tye i dhanö nön këkën? I yoo acël nön, dhanö mörö ope na ngeo thama k'Obanga, na path kī Tipo k'Obanga këkën. 12 Onu ba ëgamö cwiny më lobo, ëntö ëgamö Tipo Naleng n'öya kī both Obanga, ëk ëniang i kom mīc n'Obanga ömiö onu nono. 13 Man ënë ngö na wan ëtwakö, wan ba ëtwakö köp n'epwonyo kī ryëkö ka dhanö, ëntö köp na Tipo Naleng opwonyowa ködë, nakun pwonyo köp më Tipo n'atir both jö na tye kī Tipo. 14 Dhanö na ba oye Kiricito, ba twërö gamö ngö na Tipo k'Obanga miö, piën kī bothe obedo gin mörö më mingo, ëka ën ba twërö niang ië piën koth gin nön ëniang ië kī Tipo. 15 Dhanö na tye kī Tipo niang jami kibëc, ëntö ën kikome, ngat mörö ope na twërö niang i kome. 16 Kite na Cöc na Leng kobo nī, "Nga na twërö ngeo thama ka Rwoth ëk opwony ën?" Ëntö onu etye kī thama ka Kiricito.

3 Utmegona, i karë na an atye bothwu ba atwak kodwu na calö jö na dong tye kī Tipo, ëntö atwak kodwu na calö jö na tye kī kit kwö më lobo, na calö ëthiño na töcö i Kiricito. 2 Yam apidhöwu kī cak, pathi kī cem na tètëk, piën onwongo ba itwërö unu cem, kadī thon kobedini pod bara irömö unu camö cem na tètëk, 3 un pod itye kī kit kwö më lobo. Piën un pod itye k'adīnga i kinwu ëka idha unu kenwu, manön ba nyutho nī un pod itye unu kī kit kwö më lobo? Ba pod itye unu ka lübö kite ka dhanö? 4 Ka jö mökö kī kinwu kobo nī, "An abedo dhanö ka Paulo," ëka jö nökenë nī, "An abedo dhanö k'Apolo," ba nwongo un pod ibedo unu dhanö adhana? 5 Kara Apolo ënë nga? Paulo ënë nga? Wan ënë etic n'ömiö iyee unu Emuth na Bër, kite na Rwoth opoko kī tic both ngat acëlacël. 6 An apidhö kodhi, Apolo öönyö pii ië, ëntö Obanga ömiö ödöngö. 7 Dong kadī ngat n'öpidhö onyo ngat n'öönyö pii, gin kibëc ba obedo gin mörö ëntö Obanga këkën ënë miö jami döngö. 8 Dhanö n'öpidhö ëka dhanö n'öönyö pii, gin kibëc tio pī gin acël. Ngat acëlacël bino nwongo öcara mëre na röm aröma kī tic na ën otio. 9 Piën wan ebledo etic kanya acël k'Obanga, un ibedo unu pwodho k'Obanga, ëka thon ibedo unu gedo k'Obanga. 10 Pi gum k'Obanga n'ëmia, ömiö yam an acakö the öt calö aghedo n'obedo adirü, dhanö mörö nökenë tye ka gedo i wie. Ëntö dhanö acëlacël myero ögwökëre i kite na ën gedo ködë. 11 Piën ngat mörö ope na twërö cakö the öt nökenë na path kī man na dong

ëcakö, na ënë Yecu Kiricito. 12 Ëntö ka ngat mörö ogedo i wi acaki the öt nön kī gol onyo kī ryal, onyo kī kite më wel, onyo yen, onyo lum agada, onyo lum öcici, 13 tic ka ngat acëlacël bino nen ökö kanyalër, piën ninö më ngölö köp bino nen kī mac, na bino tëmö tic ka dhanö acëlacël kite na tye ködë. 14 Ka gedo ka ngat mörö odong n'ëgërö i kom acaki the öt nön, dhanö nön bino nwongo mīc më pwöc. 15 Ëntö ka ngat na tic mëre öwang ökö, ën ba bino nwongo mīc mörö më pwöc, ën kikome bino bwöth, na calö dhanö n'owok i mac awoka cë opoth. 16 Un ba ingeo nī ibedo unu öt k'Obanga ëka Tipo k'Obanga thon bedo i iwu? 17 Dong ka ngat mörö öbalö öt k'Obanga, Obanga thon bino balö ën, piën öt k'Obanga leng, un kikomwu ibedo unu öt k'Obanga nön. 18 Kür ibwölërë unu kenwu. Ka dhanö mörö kī kinwu thamö nī ën ëryëk kī rwöm më lobo më karë nī, myero ën ödök ngat na ming, ëk ën ödök na ryëk. (aiön g165) 19 Piën ryëkö më lobo nī kī i nyim Obanga obedo gin më mingo. Kite n'ëcöö nī, "En makö jö na ryëk i ököragi më bwölgi kën-gi." 20 Ëka dök nī, "Rwoth ngeo nī thama k'ëryëkö köny mëre ope." 21 Dong, ngat mörö myero kür öwakërë i kom dhanö, piën jami kibëc obedo mewu, 22 kadī Paulo, onyo Apolo, onyo Kepa, onyo lobo nī, onyo kwö, onyo thöö, onyo gin mörö na tye, onyo gin mörö na bino bedo i anyim. Manön kibëc obedo mewu, 23 un thon ibedo më ka Kiricito, ëka Kiricito obedo më k'Obanga.

4 Myero inënwa unu na calö etic ka Kiricito, ëka na calö jö n'ekethogi më gwökö müng k'Obanga. 2 Gin na mitërë kī both ëgwök jami ënë nī gin myero obed jö na genere. 3 Kī kubotha man köp na tidi mörö ka ingölö unu köp i koma, onyo okiko mörö më ka dhanö. An thon ba angölö köp i koma këna. 4 Piën kī kubotha an angeo nī cwinya lër, ëntö man ba mia alöö köp. Rwoth ënë ngölö köpna. 5 Pi manön, kür ingöl unu köp mörö na karë bara örömö, na bara Rwoth odwogo. En bino mënyö gin n'opono i piny na cöl, dök bino nyutho tham na tye i cwiny jö kanyalër. I karë nön Obanga bino pwöyö ngat acëlacël i kite na mitërë. 6 Utmegona, köp nī bino dwogo i koma këna ëka i kom Apolo pī un, ëk ipwonyere unu i komwa i the köp n'ekobo nī, "Kür ikadh unu ngö n'ëcöö," ëk ngat mörö kī kinwu kür öwakërë, nakun pakö dhanö acël ëka caö ngat nökenë. 7 Nga n'ömiö in ibedo ngat na path kī jö nökenë? Ngö na in itye ködë na ba emii amia? Cë ka emii amia, pingö iwakiri ködë na calö ba emii amia? 8 Dong ityeko unu yeng ökö! Idökö unu dong ëlönyö! Idökö unu rwodhi abonge wan! Ka onwongo amitö adyer nī idök unu rwodhi, ëk

wan thon ebed rwothi kanya acël kodwu! 9 Pïen kî kubotha nen calô, Obanga onyuthowa wan êkwëna i nyim lwak kî cen na calô jô n'ëngölô nigî kôp më thöô, piën wan dong êdökô gin më anëna both wi lobo thükül, both emalaika ëka both jii. 10 Wan êdökô emingo piën eyee i kom Kiricito, ëntô un i'yëk unu i Kiricito! Wan ëgôrû, ëntô un itëk unu! Eketho wörô i komwu, ëka wan ëcaôwa! 11 Naka i caa ni kec k'orio nekowa, wan eruko opeki, jii pwodowa, ëka pacôwa thon ope. 12 Wan etio tic na tæk kî cingwa. Ka jii lamôwa, wan ëlamô nigî gum. Ka eyelowa, wan ëdangô adanga. 13 Ka ëbalô nyingwa, wan ëgamô kî mwolo. Wan dong ëcal kî yugi më wi lobo, wan ebedo cilo më jami kibëc naka tin. 14 An ba atye ka cöönô köp ni më miöwu lewic, ëntô më pwonyowu na calô ëthinhöna na an amarô. 15 Pïen kadî bed ni itye unu kî jô elip apar na tëlöwu i yoo ka Kiricito, un ba itye kî bebe na pol. An yam adökô apapwu i Kiricito Yecu pi Emuth na Bër. 16 Pi manön an akwaöwu, më poro kitenä. 17 Man ënë ngô n'ömiö aoro Timoteo bothwu. Ën obedo athin na mëga i Rwoth na an amarô, ëka genere. Ën bino po wiwu i yoo na an alübô i Kiricito Yecu, na an apwonyo kî lwak jô n'oye Kiricito na tye i kabedo kibëc. 18 Jô mökö kî kinwu tye ka thamô ni an ba abino bothwu, ëka ömiö gin tye ka wakërë. 19 Ëntô ka Rwoth oyeo, an abino thuno bothwu pïöpïö, cë abino niang i tækô ka jô na wakërë nön, ëntô pathi köp na gin twakô atwaka. 20 Ker k'Obanga ba obedo twak atwaka ëntô më tækô. 21 Ngô na un imitô? Myero abin bothwu kî lüth, onyo abin kî mar ëka kî cwiny më mwolo?

5 Köp owinyere botha adyer ni tim më ölyang tye i kinwu. Tim më ölyang nön ba timërë naka thon i kin jô na ba ngeo Obanga. Dhanô mörô tye n'ömaö apap mërë dhakô. 2 Ëka pod iwakërë unu! Ba itwërô unu thon kumo ëk ngat n'ötöimô koth tim nön ëryëm ökö kî kinwu? 3 An kî kubotha, kadî koma ope kunön, an atye kodwu i cwiny. An na calô ngat na tye kunön atyeko ngölô köp ökö i kom dhanô n'ötöimô tim na rac nön. 4 Ka igürë unu i nyiing Rwothwa Yecu, ëka an atye kodwu i cwiny ëka tækô ka Rwothwa Yecu ute, 5 miï unu dhanô ni both Catan, ëk onek miti më kwô më anywöli ökö, ëka tipo mërë ölarë i ninô ka Rwoth. 6 Awakawu ba bër. Un ba ingeo ni thöbî na tidi mörô miö mökö ogati yenyö? 7 Kwany unu thöbî na cön ökö, ëk ibed unu ogati na nyen na thöbî ope ië na calô itye unu. Pïen athin römô onu më Poth na ënë Kiricito, ëtyërô dong ökö. 8 Pi manön dong, onu myero kür ekwer karama kî thöbî na cön, na ënë thöbî më rac cwiny ëka tim mökö na reco, ëntô eru

ekwer k'ogati na thöbî ope ië, na ënë lër ic ëka kî köp adyer. 9 Yam acöô niwu i waragana ni kür iribërë unu kî jô na timô tim më ölyang. 10 An onwongo ba akobo jô na timô tim më ölyang më lobo ni, onyo eworo më jami ëka ëyak, onyo ëwör cal jwogi. I köp nön un myero iya unu ökö kî i lobo ni. 11 Ëntô kobedini an acöô bothwu ni kür iribërë unu kî dhanô mörô na cwodere ni ngat n'oye, ka ën ötimô tim më ölyang onyo ën obedo aworo më jami, onyo awör cal jwök onyo ayany jô, amërô, onyo ayak. Kür thon icem unu kî koth dhanô nön. 12 Manön ba obedo ticna më ngölô köp both jô na ba ngeo ginî Yecu. Pathi un ënë myero ingöl unu köp both jô na tye i kinwu? 13 Obanga ënë bino ngölô köp both jô na ba ngeo ginî Yecu. "Ryëm unu dhanô na rac ökö kî kinwu."

6 Ka dhanô mörô kî kinwu tye kî köp mörô i kom awodhe, pingö lewic ba makô ën më pido dhanô nön i nyim jô na kitegi ba tye atir nakaka pido dhanô nön i nyim jô k'Obanga na leng? 2 Un ba ingeo unu ni jô k'Obanga na leng bino ngölô köp both jô më lobo? Ëka ka un ibino ngölô köp both jô më lobo, un ba irömô ngölô köp mökö na thithinö? 3 Un ba ingeo ni onu ebino ngölô köp n'emalaika? Köp na makô kwô na onu etye ië ni kono? 4 Kara ka dong itye unu kî köp më alara, pingö itero unu i nyim jô na pingi ba tæk both jô n'oye Kiricito? 5 Akobo man ëk lewic ömakwu. Ngat mörô na ryëk ope i kinwu na twërô tyeko köp na tye i kin jô n'oye? 6 Ëntô nakaka timô ni kömanön, ngat mörô n'oye dök pidere k'ömin mërë i nyim jô na ba oye Kiricito. 7 Pidere i kinwu kenwu nyutho ni köp ölööwu ökö. Thwara idang unu gin na rac. Thwara iwëk unu jii obuwu. 8 Nakaka timô ni kömanön, un kî komwu ibuo unu jô ëka itimô unu gin na rac, naka i kom utmegowu kikome. 9 Un ba ingeo unu ni jô na kitegi ba tye atir, ker k'Obanga ba bino bedo mëgi? Kür imiï ëbwölwu, kadî jô na timô tim më ölyang, onyo ëwör cal jwogi, onyo jô na dönyö ginî i elomi, onyo cwô n'obedo ginî jô ölyang, onyo cwô na buto kî cwô ewodhgî, 10 onyo ekwoe, onyo eworo më jami, onyo ëmërô, onyo jô na yanyö jii, onyo ëyak—ker k'Obanga ba bino bedo mëgi. 11 Jô mökö kî kinwu yam obedo ginî koth jô nön. Ëntô un dong etyeko lwököwu ökö, etyeko lönyöwu më bedo jô na leng, etyeko kwanöwu ni un jô na kitewu atir i nyiing Rwoth Yecu Kiricito ëka kî Tipo k'Obanga onu. 12 "An atwërô timô jami kibëc," ëntô ba nyutho ni jami kibëc kõnyö. "An atwërô timô jami kibëc," ëntô ba abino yeo gin mörô më lököna më bedo opii mërë. 13 "Cem tye pi ic, ëka ic tye pi cem." Ëntô gin ariö nön kibëc Obanga bino tyekogi ökö. Kom ba obedo më tim më

ölyang, éntö tye pĩ Rwoth, éka Rwoth tye pĩ kom. 14 Obanga yam ocero Rwoth kĩ kin jö n'öthöð, bino cero onu thon kĩ tékõ mërë. 15 Un ba ingeo unu nĩ komwu obedo dul kom Kiricito? Myero dong akwany dul kom Kiricito alök ödök dul kom ölaya? Ba twërë! 16 Onyo ba ingeo unu nĩ dhanö na ríberë kĩ dhanö n'obedo ölaya dökõ kom acël ködë? Piën yam écöö nĩ, "Gĩn ariö bino dökõ kom acël." 17 Éntö dhanö n'öríberë kĩ Rwoth dökõ cwiný acël ködë. 18 Rĩng unu ökö kĩ kom tím më ölyang. Bal nökënë kibéc na dhanö tímö ba gudo kome, éntö dhanö na tímö tím më ölyang balö kome kënë. 19 Un ba ingeo unu nĩ komwu ënë obedo öt ka Tipo Naleng na bedo i iwu, n'Obanga ömiöwu? Un ba ibedo unu mewu kenwu. 20 Un ewilöwu awila kĩ wel. Pĩ manön, tii unu kĩ komwu më ketho dheo i kom Obanga.

7 Kobedini më dök i köp na un iöö waraga ië: Bër ka ecwö mörö ba obedo kĩ dhakö. 2 Éntö pĩ tím më ölyang, ecwö acëlacël myero obed kĩ dhakö mërë éka dhakö acëlacël obed kĩ cwörë. 3 Ecwö myero ocob miti ka dhakö mërë, dhakö thon myero ocob miti ka cwörë. 4 Dhakö ba tye kĩ twër i kome kënë, éntö cwörë ënë tye kĩ twër i kome, kómanön thon ecwö ba tye kĩ twër i kome kënë, éntö dhakö mërë ënë tye kĩ twër i kome. 5 Kür itwon awodhi komi, kono pĩ karë mörö na nönök kékën na nwongo iyübö unu ayüba, ëk inwong unu karë më lëga both Obanga. Kinge ríberë unu dökĩ kanya acël, ëk kür Catan ötëmwu, pĩ mitiwu na ba jükërë. 6 An akobo man nakun ayeo ayea, éntö ba amiö na calö cik. 7 Kono twërë, onwongo amitö nĩ jii kibéc obed calö an. Éntö dhanö acëlacël tye kĩ mic mërë na pirë ték n'Obanga ömiö, dhanö ni tye kĩ mic ni, dhanö nökënë tye kĩ maca. 8 Both jö na bara onyomo éka mon na cwögi öthöð, akobo nĩ kóman, bër ka gĩn obedo na ba onyomo, kite na an atye ködë. 9 Éntö ka gĩn ba twërö gwökërë kën-gĩ, gĩn myero onyom, piën nyom bër löö n'ecwö onyo dhakö më dangö miti më kom. 10 Both jö na dong onyomo, acikögi nĩ dhakö kür opokere kĩ cwörë, (éntö pathi an ënë acikö, Rwoth ënë öcikö). 11 Éntö ka dhakö opokere kĩ cwörë, ën myero obed kür önyömërë, onyo odwog cen both cwörë. Éka ecwö myero kür opokere kĩ dhakö mërë. 12 Both jö nökënë kibéc (an ënë akobo, pathi Rwoth), ka omego mörö n'oye Kiricito tye kĩ dhakö mërë na ba oye Kiricito éka dhakö nön yeo më bedo ködë, ën myero kür ökwër dhakö mërë. 13 Éka ka dhakö mörö tye kĩ cwörë na ba oye Kiricito éka ecwö nön yeo më bedo ködë, ën myero kür ökwër cwörë. 14 Piën ecwö na ba oye Kiricito dökõ na leng pĩ dhakö mërë, éka

dhakö na ba oye Kiricito dökõ na leng pĩ cwörë. Ka onwongo ba obedo nĩ kómanön ëthinöwu ba bedo na leng, éntö kite na tye ködë, gĩn dong leng. 15 Éntö ka dhanö na ba oye Kiricito mitö pokere k'awodhe, ën twërö pokere. Écwö onyo dhakö n'oye Kiricito ope kĩ dië ië, piën Obanga ocwodo onu më bedo kĩ kuc. 16 In itwërö ngeo ningö, in dhakö, ka ibino larö cworí? Onyo in ingeo ningö, in ecwö, ka ibino larö dhaköni? 17 Dong dhanö acëlacël myero ölüb kit kwö na Rwoth ömiö ën, éka kwö n'Obanga ocwodo ën ië. Man ënë ngö na an acikö both jö kibéc n'oye Kiricito. 18 Tye ngat mörö n'onwongo ëlirö i karë n'ecwodo ën? Én kür dök örang yoo më dwökö kome ëk obed calö dhanö na ba ëlirö. Tye ngat mörö n'onwongo ba ëlirö i karë n'ecwodo ën? Én myero kür ölirë. 19 Bedo dhanö n'ölirë onyo na ba ölirë obedo gin mörö na köny mërë ope. Gwökö cik k'Obanga ënë ngö na pirë ték. 20 Dhanö acëlacël myero obed kite n'Obanga onwongo ën i karë n'ecwodo ën ködë. 21 In onwongo ibedo opii i karë n'ecwodi? Kür ibed kĩ par, éntö ka itwërö nwongo yoo mörö më yaa ökö kĩ i opii, tii ködë. 22 Pĩ ngat n'onwongo obedo opii i karë na Rwoth ocwodo ën, ënë dhanö na Rwoth ögönyö ökö kĩ i opii. Kómanön thon, dhanö n'onwongo löörë kënë i karë n'ecwodo ën, obedo opii ka Kiricito. 23 Un onwongo ewilöwu kĩ wel na malö, kür ibed unu opii ka dhanö mörö. 24 Utmegona, dhanö acëlacël myero obed i nyim Obanga i kite na yam ecwodo ën ködë. 25 Köp na makö jö na bara onyomo, ba atye kĩ cik mörö n'öya kĩ both Rwoth, éntö an amiö thamana ië na calö dhanö n'Obanga ötímö nínë kica éka ömiö obedo dhanö na genere. 26 Pĩ can na kobedini ödiöwa, an athamö nĩ bër ka dhanö mörö obedo kite na ën tye ködë. 27 Ka ibedo dhanö n'onyomo, kür irang yoo më pokere. Éka ka ba inyomo kür irang dhakö më anyöma. 28 Éntö ka inyomo, nwongo ba itímö bal, éka ka nyakö mörö na bara ongeo ecwö önyömërë, nwongo ba ötímö bal. Éntö jö na nyomo bino nwongo gĩni pëkö na pol i kwö ni. An amitö nĩ akwany pëkö ni ökö kĩ komwu. 29 Utmegona, ngö na an atye ka twakö ënë nĩ karë dong cwök. Cakërë kobedini cidh ködë anyim, jö na tye kĩ mon myero obed gĩni na calö jö n'ope kĩ mon. 30 Jö na kumo, myero obed gĩni na calö jö na ba tye ka kumo. Jö na igi yom myero obed gĩni na calö jö na igi ba yom. Jö na wilö jami myero obed gĩni na calö jö n'ope kĩ gin mörö. 31 Jö na tio kĩ jami më lobo ni myero obed gĩni na calö jö na ba tye ka tic ködë, piën lobo kite na tye ködë, bino thum ökö. 32 An amitö nĩ ibed unu abonge par. Dhanö na bara onyomo, cwinýe parö köp ka Rwoth, kite na myero eyom kĩ cwiný Rwoth ködë. 33

Ēntō dhanō na dong onyomo ökō, parō pī jami mē lobo nī, kite na myero eyom kī cwiny dhakō mērē, 34 Ēka thama mērē popoka. Dhakō na bara ģnyōmō onyo nyakō na bara ongeo ģcwō mōrō, parō kōp ka Rwoth ģk ebed na leng ī kome ģka ī cwinye. Ēntō dhakō na dong ģnyōmō parō pī kōp mē lobo nī, kite na myero eyom kī cwiny cwōrē kōdē. 35 An akobo kōp nī pī kōnyōwu, pathī mē jūkōwu, ģntō mē mīō jami kībēc owoth kakarē, cwinywu thon obed ī kom Rwoth na gin mōrō ope na lōkō thamawu thenge. 36 Ka ngat mōrō thamō nī kite mē bedo mērē kī nyakō na ģn ģcikērē kōdē mē nyōmō ba tye na bēr, ģka mwaka ka nyakō nōn tye ka bedo na thwōnē, ģka ģn thamō nī myero ģnyōm, ģn myero ōtīm kite na ģn mītō kōdē. Ēn nwongo ba tye ka timō bal. Gin myero onyom. 37 Ēntō ka dhanō mōrō cwinye tēk na gin mōrō ope na dīō ģn, na dong otyeko thon yeo mē wēkō nyakō nōn na bara ģnyōmō, ģn nwongo ōtīmō gin na bēr. 38 Kōmanōn thon, dhanō n'ōnyōmō nyakō na ģn ōcikērē kōdē nwongo ōtīmō bēr, ģntō dhanō na ba ōnyōmō nyakō na ģn ōcikērē kōdē nwongo ōtīmō bēr rwōk. 39 Cīk gēngō dhakō mē pokere kī cwōrē ka pod kwō, ģntō ka cwōrē ōthōō ökō, ģn dong twērō nyōmērē k'ģcwō mōrō kēkēn na ģn mītō, ģntō ģcwō nōn myero obed dhanō na tye ī Rwoth. 40 Ēntō kī thamana ģn bino bedo kī yom cwiny ka obedo kēnē, ģka an athamō nī atye ka mīō ngō na yaa kī ī Tipo k'Obanga ka atye ka kobo kōp nī.

8 Kōp na makō cem n'ģtyērō both cal jwogi, eyo onu engeo nī “onu kībēc etye kī ngec.” Koth ngec nōn mīō onu ebedo k'awaka ģntō mar ģnē mīō onu ecung na tēk. 2 Ka dhanō mōrō thamō nī engeo gin mōrō, nwongo ba ngeo gin mōrō kite n'onwongo myero ģn onge kōdē. 3 Ēntō ka ngat mōrō marō Obanga, Obanga thon ngeo ģn. 4 Cē dong kōp ī kom camō cem n'ģtyērō both cal jwogi, onu engeo nī cal jwōk ba obedo gin mōrō na tye ī lobo, ģka dōkī nī obanga nōkēnē ope na path k'Obanga acēl kēkēn. 5 Kadī bed nī gin mōkō tye n'ecwodo nī obanga ī wī polo onyo ī wī lobo, tye “obanga” na pol ģka “rwodhi” na pol, 6 ģntō onu eut k'Obanga acēl, na ģnē Apap, na jami kībēc yaa kī bothe, na onu ģkwō pī ģn, ģka Rwoth tye acēl, Yecu Kiricito, na jami kībēc ōya kī bothe ģka onu ģkwō pī ģn. 7 Kadī bed nī kōmanōn, jō kībēc ba tye kī ngec nōn. Jō nōkēnē tye na dong ōnaa ökō kī cal jwogi naka tin, gīn cemo nakun nwongo pod thamō gīnī nī man cem n'ģtyērō both cal jwogi, ģka mīō thama na gōrū na tye ī cwinygī na nyuthigī balgī bal ökō. 8 Ēntō cem ba bino mīō onu bedo na cwōk k'Obanga. Onu ba ebino bedo na rac ka ba ecemo,

ģka thon ba ebino bedo na bēr ka ecemo. 9 Gwōkērē unu, ģk twērō nī ut unu kōdē kūr ōdōk gin mōrō na mīō jō na gōrū podho gīnī ī bal. 10 Pīēn ka dhanō mōrō na tye kī thama na gōrū ī cwinye oneni ka in itye ka cem ī ōt cal jwōk nakun in itye kī ngec, ba bino mēdō nīnē tēk cwiny mē camō cem n'ģtyērō both cal jwogi? 11 Ēka dong omeru nī na gōrū na yam Kiricito ōthōō pīrē, ģn bino thōō pī ngec na megī. 12 Ka ībalō unu both utmegowu na yeegī gōrū, ģka īwanō unu thama mē cwinygī na pod gōrū, nwongo ībalō unu ī kom Kiricito. 13 Pī manōn ka cem mīō ōmēra podho ökō ī bal, cē ba abino camō ringo dōkī ģk kūr amīī ōmēra opodh ī bal. (aiōn g165)

9 An ba alōōra kēna? An ba abedo akwēna? An yam ba anēnō Rwoth onu Yecu? Un ba ibedo unu adwogi mē ticna ī Rwoth? 2 Ka jō mōkō ba yeo nī an abedo akwēna, ģntō kī kubothwu an abedo akwēna, pīēn un kikomwu ibedo unu anyuth nī an abedo akwēna ka Rwoth. 3 Man ģnē pidona both jō na ngōlō kōp ī koma. 4 Wan ba etye kī twēr mē cem ģka math? 5 Wan ba etye kī twēr mē mīō dhakō n'oye woth kōdwa, kamē ģkwēna nōkēnē ģka utmego ka Rwoth, ģka Kepa? 6 Onyo an ģka Baranaba kēkēn ģnē myero etī pī kwō? 7 Nga na tio kamē acikari, cē cakō cūlō ōcara mērē kēnē? Nga na pīdhō ōlōk ī pwodho mērē, na ba camō nyig ōlōk n'ōcēk kī iē? Nga na kwaō kwath na ba madhō cak n'ōya kī kom rom na ģn kwaō? 8 An atye ka twakō kōp nī ī kite ka dhanō kēkēn? Cīk kono ba kobo nī kōmanōn? 9 Pīēn ī Cīk ka Muca ģcōō nī, “Kūr itwe dhō thwōn ka tye ka nyōnō kal.” Obanga onwongo mōnō thama mērē ut ī kom thwoni? 10 Ēn ba okobo kōp nōn both onu? Ī adyer, kōp mērē yam ģcōō pī onu, pīēn apur myero opur nakun tye kī gen, ngat na pwodo bēl thon myero opwod nakun tye kī gen mē nwongo gin mōrō kī iē. 11 Ka wan ģcwō kodhi mē tipo ī kinwu, manōn twērō bedo thwōn kōp mōrō na thwōnē ka wan ģkaō jami mōkō mē kom kī bothwu? 12 Ka jō nōkēnē tye kī twērō mē kōny nōn kī bothwu, cē wan ba ģlōōgī ökō kī twērō nōn? Ēntō kadī bed nī twērō nōn tye bothwa, wan ba etio kōdē, wan ģdīō cwinywa ī kōp kībēc ģk kūr eketh orī mōrō na gēngō kobo kōp mē Emuth na Bēr ī kom Kiricito. 13 Un ba ingeo nī jō na tio ī ōt k'Obanga gīn nwongo cemgī kī ī ōt k'Obanga, ģka jō na tio gīnī ī kom keno tyēr epoko nīgī tyēr n'ģtyērō? 14 Rwoth yam thon ōcikō ī kit yoo acēl nōn nī jō na tītō kōp mē Emuth na Bēr myero onwong gīnī gin mōrō na gīn kwō kōdē pī tītō kōp mē Emuth na Bēr. 15 Ēntō an ba atio kī twērō nī mōrō. Ēka an ba acōō kōp nī ģk ītīm unu ī koma nī kōmanōn. Bedo na bēr

ka athōō lōō na dhanō mōrō lōkō wakērēna dōkō gin mōrō na ka cungo mērē ope. **16** Ka an atītō kōp mē Emuth na Bēr, myero kūr awakara kōdē, piēn ēdia adia iē. Ka ba atītō kōp mē Emuth na Bēr, cē an abino nēnō can. **17** Ka atīmō man kī cwinya kēna, abino nwongo cūl, ēntō ka atīmō nakun ba amītō, nwongo atye ka cobo tic n'ēmīa. **18** An abino nwongo koth cūl mēnē? Cūl na mēga ēnē yom cwiny na an anwongo kī kom tītō kōp mē Emuth na Bēr, na ba angólō cūl mōrō iē both jō na winyo ginī, nakun thon ba atio kī twērō na an aute kōdē ēk anwong kōny mōrō kī both jō na an atītō nigī kōp i kom Emuth na Bēr. **19** Kadī bed nī alōōra kēna i nyim jō kibēc, ēntō dong atyeko mīra mē bedo opii ka jō kibēc, ēk anwong-gī na pol. **20** Ka atye both Eyuda, abedo calō Ayuda ēk anwong Eyuda mōkō. Both jō na tye i thē cīk ka Muca an abedo thon na calō dhanō na tye i thē cīk, (kadī bed an ba atye i thē cīk), ēk anwong jō na tye i thē cīk. **21** Both Erok n'ope i thē cīk ka Muca an abedo na calō dhanō n'ope i thē cīk, (nakun nwongo ba atye abonge cīk k'Obanga, ēntō abedo i thē cīk ka Kiricito), ēk anwong jō na ba tye i thē cīk. **22** Both jō na gōrū ginī i yeegī, an abedo na calō dhanō na gōrū thon, ēk anwong jō na gōrū. An alūbō kite kibēc na dhanō tye kōdē, ēk ōmīa alar jō mōkō i yoo kibēc. **23** Manōn kibēc atio pī kōp mē Emuth na Bēr, ēk an thon anywak gum mōrō na yaa kī iē. **24** Un ba ingeo unu nī jō na pyem kī ngwēc kibēc ngwēcō ginī, ēntō dhanō acēl kēkēn ēnē nwongo mīc mē pwōc? Un thon ngwēc unu kōmanōn ēk inwong unu mīc mē pwōc. **25** Dhanō acēlacēl na pyem i tuko myero ōgwōkērē kēnē i yodhi kibēc. Gin timō manōn ēk enwong ginī tok mē dheo na ba rii, ēntō onu ētimō pī nwongo tok mē dheo na rii naka naka. **26** An gira angwēcō atir na ba acacapa, ba adhongo pīny ata kamē ngat mōrō na dhongo yamō nono. **27** Ayelo koma, ēka amīō bedo opiina ēk ka dong atyeko tītō kōp both jō nōkēnē, kūr abed dhanō na ba ebino mīō mīc.

10 Utmegona, amītō nī inge unu nī kwere onu kibēc yam obedo ginī i thē pōl, ēka gin kibēc yam owok i dye nam. **2** Gin kibēc yam ebatcagī i pōl ēka i nam, ēk obed ginī jō ka Muca. **3** Gin kibēc yam ōcamō cem acēl nōn mē tipo, **4** gin kibēc omodho pii acēl nōn n'ōya kī i lēla mē tipo n'owotho kōdgī, ēka lēla nōn onwongo obedo Kiricito. **5** Kadī bed nī kōmanōn, Obanga onwongo iē ba yom kī pol jō mōkō ēka dong komgī n'ōthōō onwongo ōkēth ata i thim. **6** Jami nī ōtimērē na calō apor both onu, cikō onu nī kūr dōk ebed parō gin na reco, na calō yam gin

ōparō. **7** Kūr ibed unu jō na wōrō cal jwogi kite na jō mōkō kī kin-gī ōtimō kōdē. Kite n'ēcōō kōdē i Cōc na Leng nī, "Lwak obedo pīny i cem kī math, cē ōya ginī malō mē myēl." **8** Onu myero kūr ēdōny i timō tim mē ōlyang, na calō jō mōkō kī kin-gī yam ōtimō kōdē, ēka jō elip pyer ariō wie adek ōthōō ginī ōkō i nīnō acēl. **9** Onu kūr ētēm Kīricito, na calō jō mōkō yam ōtimō ēka thwone onekogī. **10** ēka kūr i'ngūngūta unu na calō jō mōkō kī kin-gī yam ōngūngūta ginī kōdē, ēka malaika mē thōō otyekogī ōkō. **11** Jami nī ōtimērē bothgī na calō apor both onu. Ēcōō jami nī kibēc i Cōc na Leng mē pwonyo onu jō n'ēkwō i karē nī mē ajiki. (aiōn g165) **12** Pī manōn ēk ngat mōrō na thamō nī ecung na tēk, ōgwōkērē ēk kūr opodhi. **13** Atēmātēma mōrō ope na makōwu na ba makō jō kibēc. Obanga genere, ēka ēn ba bino yeo nī ētēmwu rwōk na lōō ngō na un i'twērō dangō. Ka ētēmōwu, Obanga bino mīōwu yoo mē bwōth ōkō, ēk ibed unu kī tēkō mē dangō. **14** Pī manōn, ewodha na an amarō, wēk unu wōrō cal jwogi ōkō. **15** An atwak kodwu na calō jō na ryēk, tham unu kenwu i kōp na an atwakō. **16** Ekopo mē gum na onu ēlēgō gum iē, ba obedo rībērē i remo ka Kiricito? Ogati na onu epoko iē, ba obedo rībērē i kom Kiricito? **17** Piēn ogati tye acēl, onu n'epol ebedo kom acēl, piēn onu kibēc ēnywakō camō ogati acēl nōn. **18** Tham unu pī jō mē Icarael, jō na camō gin n'ētyērō both Obanga ba rībērē ginī mē tic i keno tyēr? **19** Ngō na an atye ka kobo? An atye ka kobo nī cem n'ētyērō both cal jwogi obedo gin mōrō, onyo nī cal jwōk obedo gin mōrō? **20** Pe, ngō na an atye ka kobo ēnē nī gin aryēda na jō na ba ngeō Obanga ryēdō ginī, gin tyērō both cene, ēntō ba tyērō ginī both Obanga. An ba amītō nī i'ribērē unu kī cene. **21** Ba i'twērō unu madhō ekopo ka Rwoth ēka mē cene. Ba i'twērō unu cem i mēja ka Rwoth ēka dōkī i mēja ka cene. **22** Onu ēmītō nī nyeko ōmak cwiny Rwoth? Un i'thamō nī onu ētēk ēlōō ēn? **23** "An atwērō timō jami kibēc," ēntō manōn ba nyutho nī jami kibēc kōnyō. "An atwērō timō jami kibēc," ēntō manōn ba nyutho nī jami kibēc dōngō yee ka dhanō. **24** Ngat mōrō kūr ōrang gin na kōnyō ēn kēkēn, ēntō myero ōlūb gin na kōnyō awodhe. **25** Cam unu gin mōrō kēkēn n'ēcadhō i cuk mē ringo, abonge penyo gin mōrō pī lworo thama mē cwinywu. **26** Piēn "lobo ēka jami kibēc na tye iē obedo mē ka Rwoth." **27** Ka cē dhanō mōrō na ba oye Kiricito ocwodowu icem, ēka i'mītō unu cidhō cem, cam unu gin mōrō kēkēn n'eketho i nyimwu abonge penyo gin mōrō pī lworo thama mē cwinywu. **28** ēntō ka ngat mōrō okobo niwu nī, "Man ngō na dong ētyērō ōkō both cal jwōk," cē kūr i'cam unu, pī parō ngat na dong okobo kōp nōn

mê po wiwu, êka pî thama mê cwinye na nyutho bal. 29 Manôn an akobo pî thama na tye î cwiny dhanô nõkênê ca, pathî pî thama na ute î cwinyi. Pîngô êgêngô twêrôna na an atye kôdê mê timô gin môrô ni ôkô, pî thama na tye î cwiny dhanô nõkênê? 30 Ka an acemo nakun apwôyô Obanga, pîngô êyanya pî gin na dong atyeko pwôyô Obanga ôkô pîrê? 31 Dong ka îcamô unu cem onyo îmadhô unu math, onyo jami kibêc na un itio, tim unu kibêc mê miô dheo both Obanga. 32 Kür îbal unu cwiny Eyuda, kadî thon jô Grecia, onyo jô k'Obanga n'oye Kiricito, 33 kit na calô an atêmo yomo cwiny ngat acêlacêl î gin na an atio kibêc. An ba arangô ngô na kônya kêna, êntô arangô gin na kônyô jô na pol, êk ôlarê giniî.

11 Lüb unu kitenâ, na calô an thon alübô kite ka Kiricito. 2 Apwôyôwu piên î kôp kibêc ipo unu pîra, nakun îlübô unu pwonyina na yam amîô bothwu. 3 Êntô amîô inge unu nî Kiricito ênê obedo wi êcwô acêlacêl, êcwô ênê obedo wi dhakô mêrê, êka Obanga ênê obedo wi Kiricito. 4 Êcwô môrô na lêgô, onyo na titô kôp k'Obanga, nakun oumo wie, manôn nwongo okelo lewic î wie. 5 Êntô dhakô na lêgô, onyo na titô kôp k'Obanga nakun ba oumo wie, nwongo okelo lewic î wie, piên ba tye apokapoka môrô î kin ên kî dhakô n'ôlyêlô wie. 6 Ka dhakô môrô ba umo wie, myero ôlyêl yer wie ôkô, êka ka obedo mê lewic nî dhakô ka ôlyêlô wie, onyo ônyarô yer wie anyara, ên myero dong oum wie. 7 Êcwô kür myero oum wie, piên ên obedo cal k'Obanga êka dheo k'Obanga. Êntô dhakô ênê dheo k'êcwô. 8 Piên êcwô ba ôya kî kom dhakô, êntô dhakô ênê ôya kî kom êcwô. 9 Êcwô onwongo ba ecweo pî dhakô, êntô dhakô ênê ecweo pî êcwô. 10 Pî tyên kôp nî, êka piên pî emalaika, dhakô myero oruk gin môrô mê umo wie mê nyutho nî etye î thê twêr ka cwôrê. 11 Êntô î kin jô ka Rwoth, dhakô ba twêrô cung kênê abonge êcwô, êka êcwô ba twêrô cung kênê abonge dhakô. 12 Piên na calô dhakô ôya kî kom êcwô, î yoo acêl nõn, êcwô thon dhakô ênê ônywôlô. Êntô jami kibêc ôya kî both Obanga. 13 Ngôl unu kôp nî kenwu: Pore nî dhakô mê lêga both Obanga na ba oumo wie? 14 Kite n'ênwôlô onu kôdê thon ba pwonyo onu nî ka êcwô ômiô yer wie ôlôth na boco ba miô ên lewic? 15 Êntô ka dhakô tye kî yer wie n'ôlôth na boco manôn obedo mê dheo mêrê, piên êmiô ên yer na boco nõn êk oumere kôdê. 16 Êntô ka ngat môrô mitô kelo pyem iê, wan epe kî kit na calô manôn, ope thon î kin jô k'Obanga n'oye Kiricito. 17 An acikôwu nakun thon atye kî kôp môkô na an ba abino pwôyôwu iê, piên cökêrêwu gin môrô ope

iê na bêr, êntô kelo bal kékên. 18 Kôp mê acêl na an atyeko winyo ênê nî ka un îcökêrê kanya acêl na calô jô n'oye Kiricito, apokapoka bedo tye î kinwu êka an thon aye kôp nõn, 19 piên apokapoka myero obedo tye î kinwu, êk jô na genere onen giniî ôkô kanya leng. 20 Ka îcökêrê unu kanya acêl, nwongo ba obedo cem ka Rwoth ênê un îcamô adyer, 21 piên ngat acêlacêl cakô camô cem mêrê ôkô, nakun jô môkô kec nekogî, êka jô môkô mêr ôkô. 22 Un ba itye unu kî peciwu, kanya un îtwêrô cem kî math iê? Onyo îcaô unu jô k'Obanga n'oye Kiricito, nakun iketho unu lewic î kom jô na ba tye kî gin môrô? Ngô na myero akob bothwu? Îmitô unu nî apwôwu? Ba abino pwôyôwu pî kôp nî. 23 Piên pwony na yam apwonyowu kôdê, Rwoth ênê ômiâ, nî, î kiwor nõn n'eketho örörô î kome, Rwoth Yecu ôkwanyô ogati, 24 êka î karê na dong ôpwôyô, opoko iê, êka okobo nî, "Man ênê koma na tye pîrwu, tim unu nî kôman mê po kôdê pîra." 25 Kômanôn ka ôcamô giniî cem mê kothyeno othum, ôkwanyô ekopo êka okobo nî, "Ekopo nî ênê cikêrê na nyen î remona. Tim unu nî kôman î karê kibêc na un îmadhô, mê po kôdê pîra." 26 Pî karê kibêc na un îcamô ogati nî, êka thon ka îmadhô unu kî î ekopo nî, nwongo itye unu ka titô kôp mê thôô ka Rwoth, naka ka ên bino dwogo. 27 Pî manôn, ka dhanô môrô ôcamô ogati nî, onyo ômadhô kî î ekopo ka Rwoth nî, nakun kite mêrê ba opore, nwongo ên ôdökô abal mê pyêdô kom kî remo ka Rwoth. 28 Dhanô acêlacêl myero kono ôngirê kênê, na bara ôcakô camô ogati êka madhô ngô na ute î ekopo nõn. 29 Piên ngat na camô onyo madhô nakun ba ôniang na bêr î kom ngô n'ecwodo nî kom Rwoth, nwongo ên tye ka kelo ngôlô kôp î kome kênê ka cê ôcamô onyo ômadhô. 30 Manôn ênê ômiô jô na pol kî kinwu görü êka two giniî, jô môkô thon ôthôô giniî ôkô. 31 Êntô ka onu êtwêrô ngôlô kôp î kom onu kî kôp n'atîr, onwongo ba êngôlô kôp î kom onu. 32 Dong ka Rwoth ênê ngôlô kôp î kom onu, ên pwodo onu mê pwonyo onu, êk kür êngôl kôp ôlôô onu kanya acêl kî jô mê lobo. 33 Pî manôn dong, utmegona, ka un îcökêrê kanya acêl mê camô cem ka Rwoth onu, ngat acêlacêl myero ôkür awodhe. 34 Ka dhanô môrô kec oneko, myero ên kono ocem kî î pacô mêrê, êk kôp kür ôlôôwu ka îcökêrê unu kanya acêl. Kôp nõkênê n'odong an abino yübô ka an athuno bothwu.

12 Kobedi dong utmegona, kôp î kom mîc na Tipo Naleng miô, amîô nî inge unu na bêr. 2 Ingeo unu nî, î karê na un onwongo pod ibedo unu jô na ba ngeo Obanga, onwongo irwenyo unu ôkô mê wôrô cal jwogi na ba twak. 3 Pî manôn an amîô îniang

unu nĩ ngat mörö ope na Tipo k'Obanga miö ën kobo nĩ, "Yecu ëlamö," ëka ngat mörö ope na twërö kobo nĩ, "Yecu ënë Rwoth," na path ka Tipo Naleng ënë miö ën kobo. 4 Mic tye na kothgi papath, ëntö Tipo acël nön ënë poko. 5 Tic tye na kothgi papath n'etio pi Rwoth, ëntö etio pi Rwoth acël nön. 6 Yodhi më tic tye na papath, ëntö Obanga acël nön ënë tio kĩ jii i yodhi kibëc. 7 Dhanö acëlacël ëmiö mic më Tipo më kõnyö jö nökënë. 8 Tipo Naleng miö dhanö acël köp më ryëkö, Tipo Naleng nön miö dhanö nökënë köp më ngec. 9 Tipo Naleng nön miö yee both dhanö nökënë, both dhanö nökënë, Tipo Naleng nön miö mic më cangö jii, 10 both dhanö nökënë ën miö mic më tio tango, both dhanö nökënë më twakö köp na calö adwarpiny, both dhanö nökënë poko kin cwiny na papath, both dhanö nökënë dhümö lëb na papath, ëka both dhanö nökënë më gönyö lëb na papath. 11 Ëntö Tipo Naleng nön ënë tio tic kĩ mic ni kibëc, ën poko mic na papath both dhanö acëlacël kite na ën mitö ködë. 12 Kom dhanö tye kĩ dul na pol na papath, ëntö dul na papath nön bedo dul kom acël. Ënë kom Kiricito. 13 Piën onu kibëc, Eyuda ëka jö Grecia, opii ëka jö na löörë kën-gi, onu ebatica ëka ëdökö kom acël i Tipo acël nön, onu kibëc ënywakö Tipo acël nön. 14 Piën kom dhanö ba tye ië dul acël këkën, ëntö tye ië dul na pol. 15 Ka onwongo tyën jö kob nĩ, "An ba abedo dul kom piën an ba abedo cing," manön ba miö ën kwërö më bedo dul kom. 16 Ka onwongo ith kob nĩ, "An ba abedo dul kom piën an ba abedo wang," manön ba miö ën kwërö më bedo dul kom. 17 Ka onwongo kom kibëc obedo wang jö, onwongo ëtwërö winyo köp ningö? Ka onwongo kom kibëc obedo ith jö, onwongo ëtwërö ngweno piny ningö? 18 Ëntö kite na tye ködë, Obanga oketho dul na papath i kom, dul acëlacël kite na ën mitö ködë. 19 Ka onwongo gin kibëc obedo dul kom acël këkën, kom onwongo ba twërö bedo tye. 20 Na calö tye ködë, dul kom tye na papath, ëntö kom tye acël. 21 Wang jö ba twërö kobo nĩ cing jö nĩ, "An ba amiti!" Wic thon ba twërö kobo nĩ tyën jö nĩ, "An ba amiti!" 22 Nakaka manön, dul më kom mökö n'ëthamö nĩ görü ënë dökü nwongo mitërë rwök, 23 ëka dul kom mökö n'ëthamö nĩ dheogi ope ënë onu ëmiö wörö na pirë tük, ëka dul kom na ba nen na bër ënë eruko kĩ ruk na bër, 24 nakun dul kom onu na nen na bër ba dök mitö gin mörö. Obanga öribö dul më kom nakun miö dheo na thwönë na löö both dul na dheogi nökö, 25 ëk apokapoka küür obed tye i kom, ëntö ëk dul acëlacël öpar pi dul kom awodhe. 26 Ka dul kom mörö acël tye ka rem, dul kom nökënë thon rem kanya acël ködë. Ka ëwörö dul kom acël, dul kom na papath kibëc

bedo kĩ yom cwiny ködë. 27 Dong un kibëc ibedo unu kom Kiricito, ëka dhanö acëlacël kĩ kinwu obedo dul kom Kiricito. 28 Obanga oketho jö nĩ i kin lwak jö n'oye Kiricito, më acël ëkwëna, më ariö edwarpiny, më adek epwonye, ëka jö na tio tango, ëka thon jö na tye kĩ mic më cangö jii, jö na twërö kõnyö jö nökënë, jö na tye kĩ mic më tëla ëka jö na dhümö gini lëb na papath. 29 Jö kibëc obedo gini ëkwëna? Jö kibëc obedo gini edwarpiny? Jö kibëc obedo epwonye? Jö kibëc tio tango? 30 Jö kibëc tye kĩ mic më cangö jii? Jö kibëc dhüm kĩ lëb na papath? Jö kibëc gönyö gini lëb? 31 Keth unu cwinywu më nwongo mic na pirgi tük. Ëka dong an abino nyutho niwu yoo na bër na löö.

13 Ka an adhüm kĩ lëb jö nökënë ëka më k'emalaika, nakun ba atye kĩ mar an abedo calö ölang na kok rwök onyo agece. 2 Ka an atye kĩ mic më twakö köp na calö adwarpiny nakun aniang müng, ëka atye kĩ ngec kibëc, ëka ka an atye kĩ yee kibëc, na an arömö köbö kidi na thwönë kany ökënë, nakun ba atye kĩ mar, an nwongo ba abedo gin mörö. 3 Ka an amiö jami kibëc na an atye ködë both ëcan, ëka ajalö thon koma më awanga kĩ mac, nakun ba atye kĩ mar, ba bino kõnyöna kĩ gin mörö. 4 Mar diö cwinye, obedo thon nyakica, mar ba nyek, ba wakërë, 5 ba ger, ba rangö gin na makö kome kënë, ba ngöö piöpiö, ba kanö gin na rac n'ëtümö i kome. 6 Cwinye ba bedo na yom i tim na ba tye atir, ëntö cwinye yom i köp na tye adyer. 7 Mar diö cwinye i jami kibëc, yee köp kibëc, tye kĩ gen i karë kibëc, dangö köp kibëc. 8 Mar ba jik. Dwaropiny bino thum ökö, naka thon dhümö lëb bino jik ökö, ëka ngec bino jik thon ökö. 9 Piën onu engeo dul mökö na nönök këkën, ëka edwaro thon dul na nönök, 10 ëntö ka gin n'opong obino, gin n'obedo dudul bino jik ökö. 11 I karë na an abedo athin, atwak kamë athin, athamö thama kamë athin ëka apyem kamë athin. Kobedini na dong atengo, awëkö kite më thino ökö. 12 Gin na onu ënëno i caa ni, obedo calö cal na nen ribiribi kĩ i kiyo, ëntö i karë na bino anyim ca onu ebino nënëre wang kĩ wang. Kobedini an angeo dul mörö këkën, ëntö i ninnö na bino anyim ca an abino bedo kĩ ngec kibëc, kadĩ bed engea na bër. 13 Dong tye gin adek na bino bedo naka naka: yee, gen, ëka mar. Ëntö gin na pirë tük na löögi kibëc ënë mar.

14 Yelere unu më nwongo mar, keth unu cwinywu thon më nwongo mic më tipo, na löö kibëc mic më twakö köp na calö adwarpiny. 2 Piën dhanö na dhümö lëb na papath ba twak kĩ jii ëntö nwongo ën tye ka twak k'Obanga. Ngat na niang i köp mërë ope,

nwongo ɛn tye ka kobo mung mɛ Tipo Naleng. 3 Ɛnto dhanɔ na twakɔ kɔp na calɔ adwarpiny, twak ki jii nakun dongɔ yeeɣi, cɔkɔ cwinyɣi, ɛka kweo cwinyɣi. 4 Dhanɔ na dhũmɔ lɛb na papath dongɔ yee mɛrɛ kɛnɛ, ɛnto dhanɔ na twakɔ kɔp na calɔ adwarpiny nwongo tye ka dongɔ jɔ n'oye Kiricito. 5 An amitɔ ni idhum unu lɛb na papath, ɛnto na lɔɔ kibɛc an amitɔ ni itit unu kɔp k'Obanga. Dhanɔ na twakɔ kɔp na calɔ adwarpiny pɛrɛ tɛk lɔɔ ngat na dhũmɔ lɛb na papath, thwara ka ngat mɔrɔ ɔgɔnyɔ both jii gin na ɛn kobo, ɛk ɔkɔny jɔ n'oye Kiricito mɛ dongɔ. 6 Utmegona, ka an abino bothwu nakun adhũmɔ lɛb na papath, kɔny ngɔ na an abino bedo kɔdɛ bothwu, ka ba an akelo niwu kɔp mɔrɔ n'Obanga onyutho nina, onyo ngec mɔrɔ, onyo kɔp mɔrɔ na calɔ mɛ k'adwarpiny, onyo pwony mɔrɔ? 7 Naka thon gin n'ope ki kwɔ, na kok na calɔ pelu onyo adungu, ka dwɔnɛ ba winyere na bɛr, jii bino niang ningɔ i wer n'etye ka kũdhɔ onyo n'etye ka gɔɔnɔ? 8 Ɛka buruji, ka ba ɛkũdhɔ ki dwɔn mɛ cwodo, nga na bino yũbɛrɛ mɛ cidhɔ i lwɛny? 9 I kite acɛl nɔn, nga na bino niang i gin na un ikobo ka itye unu ka dhũmɔ lɛb na papath, nakun ikobo unu kɔp na ba ɛniang iɛ? Kɔpwu bino kɛth i wi yamɔ ata. 10 Tye koth lɛb na pol i wi lobo na gin kibɛc papath, ɛnto ba tye mɔrɔ na tyɛn kɔp mɛrɛ ope. 11 Ka an ba angeo lɛb dhanɔ mɔrɔ na tye ka twakɔ, an abedo na calɔ arok bothe, ɛka ɛn thon bedo na calɔ arok botha. 12 Dong kɔmanɔn, un thon na calɔ iketho unu cwinywu mɛ nwongo mɛc mɛ Tipo, tɛm unu mɛ lɔɔnɔ mɛc na mɔrɔ jɔ n'oye Kiricito cung na tɛk. 13 Pi manɔn, dhanɔ na tye ka dhũmɔ lɛb na papath ɛn myero ɔlɛg both Obanga ɛk ɔmii ɛn mɛc mɛ gɔnyɔ ngɔ na ɛn etye ka kobo. 14 Piɛn ka an alɛgɔ nakun adhũmɔ lɛb, cwinya lɛgɔ, ɛnto nwongo thamana ba timɔ gin mɔrɔ iɛ. 15 An atim ngɔ kobedini? An abino lɛgɔ both Obanga ki cwinya nakun alɛgɔ ki thamana thon. An abino wero wer ki cwinya nakun abino wero ki thamana thon. 16 Ka in ipwɔyɔ Obanga ki cwinyi kɛkɛn, dhanɔ nɔkɛnɛ n'obino i gũrɛwu twɛrɔ kobo "Amɛn" ningɔ i pwɔcni i kite mɛnɛ nakun ba ɔniang i kom ngɔ na in ikobo? 17 Kadɛ onwongo imiɔ pwɔc na bɛr, ba bino kɔnyɔ dhanɔ nɔkɛnɛ ca mɛ dongɔ kadɛ kicɛl mɔrɔ. 18 An apwɔyɔ Obanga piɛn an adhũmɔ lɛb na papath na lɔɔwu kibɛc, 19 ɛnto i gũrɛ ka jɔ n'oye Kiricito an amitɔ kobo kɔp mɔrɔ abic kɛkɛn ki thamana mɛ pwonyo ki jɔ nɔkɛnɛ, nakaka kobo kɔp elip apar nakun adhũmɔ ki lɛb na ba ngere. 20 Utmegona, kũr ibed unu kamɛ ɛthiɔ i thamawu. Bed unu ɛthiɔ i timɔ gin mɔrɔ na rac, ɛnto i thamawu bed unu jɔ n'otengo. 21 Yam ɛcɔɔ i Cik ni, "An abino twak ki jɔ mɛ rok ni ki lɛb na jii dhũm kɔdɛ na papath

ɛka ki dhɔ Erok. An abino twak both jɔ ni, ɛnto kadɛ bed ni gin ba bino winyona." man kɔp ka Rwoth. 22 Manɔn nyutho ni dhũmɔ lɛb na papath ɛmiɔ ɛk obed anyuth both jɔ na ba oye Kiricito, pathi both jɔ n'oye, ɛnto twakɔ kɔp na calɔ adwarpiny tye pi jɔ n'oye, pathi pi jɔ na ba oye. 23 Dong ka jɔ kibɛc n'oye Kiricito ɔgũrɛ kanya acɛl nakun jɔ kibɛc dhũmɔ lɛb na papath, ɛka jɔ nɔkɛnɛ na ba niang, onyo jɔ na ba oye Kiricito obino iɛ, gin ba bino kobo ni un ipo? 24 Ɛnto ka jɔ kibɛc tye ka twakɔ kɔp na calɔ adwarpiny, ɛka dhanɔ mɔrɔ na ba oye Kiricito, onyo dhanɔ na ba niang obino i cɔkɛrɛ, ɛn bino niang i kom bal mɛrɛ pi gin na ɛn owinyo ki both jɔ kibɛc. Kɔp na jii kibɛc okobo bino ngɔlɔ ninɛ kɔp. 25 Mung na tye i cwinye ebino kelo kanyalɛr, ɛka bino ryebere piny, wɔrɔ Obanga nakun tuco ni, "Adyer, Obanga tye i kinwu." 26 Utmegona, ka igũrɛ unu, dhanɔ acɛlacɛl tye ki wer, ngat nɔkɛnɛ pwonyo, ngat nɔkɛnɛ kobo ngɔ n'Obanga onyutho ninɛ, ngat acɛl bino dhũmɔ lɛb na papath, ɛka ngat nɔkɛnɛ bino gɔnyɔ ngɔ n'ekobo. Ɛnto jami ni kibɛc myero ɔtimɛrɛ i yoo na kɔnyɔ dongɔ ka jɔ n'oye Kiricito. 27 Ka dhanɔ mɔrɔ dhũmɔ lɛb na papath, myero gin obed jɔ ariɔ onyo jɔ adek, kũr ɔkal wel nɔn, nakun eleo alea, ɛka ngat mɔrɔ myero ɔgɔny ngɔ na gin kobo. 28 Ɛnto ka ngat mɔrɔ ope na gɔnyɔ, myero ngat na mitɔ twak ki lɛb na papath nɔn ɔling alinga i ka gũrɛ ka jɔ n'oye Kiricito, myero ɔtwak ɛn kɛnɛ ɛka both Obanga. 29 Edwarpiny myero obed jɔ ariɔ onyo jɔ adek, ɛka jɔ nɔkɛnɛ pimo kɔp na gin tye ka kobo. 30 Ka cɛ Obanga onyutho kɔp mɔrɔ both ngat mɔrɔ nɔkɛnɛ n'obedo piny i kinwu, dhanɔ n'onwongo tye ka twak myero ɔling ɔkɔ. 31 Piɛn un kibɛc itwɛrɔ twakɔ kɔp na calɔ adwarpiny nakun ileo unu alea, ɛk jɔ kibɛc opwonyere ɛka dɔk thon ɔcũk cwinyɣi. 32 Ngat na tye ka twakɔ kɔp na calɔ adwarpiny myero ɔlɔɔ mɛc mɛrɛ mɛ twak, 33 piɛn Obanga ba obedo won arubaruba, ɛn obedo won kuc. Na calɔ jɔ k'Obanga na leng kibɛc n'oye Kiricito, 34 mon myero ɔling alinga ka tye gin i kin jɔ n'oye Kiricito. Ba eyeo nigɛ mɛ twak, ɛnto gin myero ɔmirɛ i thɛ lɔc kite na Cik kobo kɔdɛ. 35 Ka cɛ gin mitɔ ngeno kɔp mɔrɔ, myero gin openy cwɔgi ki pacɔ. Obedo lewic rwɔk both dhakɔ mɛ twak i ka gũrɛ ka jɔ n'oye Kiricito. 36 Onyo ithamɔ unu ni kɔp k'Obanga yam ɔcakɛrɛ ki bothwu, ɛka dɔki obino bothwu kɛkɛn? 37 Ka ngat mɔrɔ thamɔ ni ɛn ebledo adwarpiny onyo etye ki mɛc mɔkɔ mɛ Tipo, myero ɛn ongee ni kɔp na an acɔɔ bothwu ɛnɛ cik n'ɔya ki both Rwoth. 38 Ɛnto ka ngat mɔrɔ ba oketho kɔp ni i thama, ɛn thon ba ebino ketho thama i kome. 39 Dong utmegona, keth unu cwinywu mɛ twakɔ kɔp na

calō adwarpīny, ěntō dhūmō lēb na papath thon kūr
ījūk unu. 40 ěntō gin mōrō kibēc myero ětim ī kite na
bēr, kōrē kī kōrē.

15 Kobedi dong utmegona, an amītō poono wiwu ī
kom kōp mē Emuth na Bēr na yam atītō bothwu,
na un dong īgamō ōkō, ěka thon icung unu īē. 2
Pī kōp mē Emuth na Bēr nī ěnē ōmīō īlarē unu, ka
dong īmakō unu na tēk kōp na yam atītō bothwu,
kono onwongo ba iyee unu nono. 3 Pī kōp na an
amīōwu na pīrē dit mē acēl, na an thon agamō kobo
nī—Kiricito yam ōthōō pī bal onu, nakun lūbō Cōc na
Leng na yam ěcōō. 4 Eiko ěn, ěka ecero ěn ōkō ī
nīnō mē adek, nakun lūbō Cōc na Leng na yam ěcōō.
5 ěn onen both Kepa, cē onen both ěkwēna apar ariō.
6 Kinge manōn onen both utmego na lōō mia abic
wang acēl, pol jō mōkō kī kom jō nōn pod tye gīnī na
kwō, kadī bed nī jō mōkō ōthōō gīnī dong ōkō. 7 Cē
ěn onen dōkī both Yakobo, ěka both ěkwēna kibēc, 8
cē ī ajiki mērē kibēc onen botha thon, kadī bed nī an
abedo calō ngat mōrō n'ēnywōlō ī karē na ba opore.
9 Pīēn an atīdī rwōk kī kin ěkwēna kibēc, n'onwongo
ba apora nī ěk ecwoda nī akwēna, piēn yam ayelo jō
k'Obanga n'oye Kiricito. 10 ěntō pī kīca k'Obanga
n'ōmīa, ěnē ōmīō an atye kite na an aute kōdē, ěka
kīca mērē na ěn ōmīa onwongo ba obedo mē nono.
An atio tic na tēk rwōk na lōō jō nōn kibēc, kadī bed
nī pathī an, ěntō kīca k'Obanga ěnē otio kōda. 11
Adyer kadī bed onwongo nī an onyo gīn, kōp na wan
dong ětītō, ěnē kōp na un iyee. 12 Kobedi dong ka
ětītō nī ecero Kiricito kī kin jō n'ōthōō, pīngō jō mōkō
kī kinwu kobo nī cer ka jō n'ōthōō ope? 13 ěntō ka
cer ka jō n'ōthōō ope, cē Kiricito thon ba ecero. 14
ěka ka Kiricito ba ecero, cē tītō kōpwa bedo na kōny
mērē ope, naka thon yeewu kōny mērē ope. 15 Mēd
ī kom manōn, onu thon ebledo ecaden mē twodo ī
kom Obanga, piēn onu ětwakō kōp ī kom Obanga nī
ěnē ōmīō Kiricito ocer kī ī thōō. ěntō ka tye adyer nī
jō n'ōthōō ba ecerogī, cē Obanga ba ocerō Kiricito.
16 Ka cero jō n'ōthōō ope, cē nwongo Kiricito thon
yam ba ecero. 17 Ka Kiricito yam ba ecero, cē yeewu
kōny mērē ope thon, nwongo pod itye unu ī thē bal.
18 Cē jō na dong ōthōō gīnī na yee ī Kiricito nwongo
orwenyo gīnī ōkō. 19 Ka genwa ī Kiricito kōnyōwa ī
kwō mē karē nī kēkēn, cē nwongo ěnēnō onu kī kīca
rwōk na lōō jō kibēc. 20 ěntō ī adyer mērē, Kiricito
ecero dong ōkō kī ī kin jō n'ōthōō, ěn tye na calō wi
kac ka jō n'ōthōō. 21 Piēn dhanō ěnē okelo thōō, dōk
thon cer ka jō n'ōthōō dhanō ěnē okelo. 22 Kite na jō
kibēc thōō kōdē ī Adam, kōmanōn thon jō kibēc ebino
mīōgī kwō ī Kiricito. 23 ěntō ngat acēlacēl kī kakarē,

mē acēl Kiricito, na ěnē wi kac, ěka kinge jō ka Kiricito
ī karē mē dwogo mērē. 24 Cē ajiki pīny dong bino
thuno, na Kiricito bino mīō ker ī cīng Obanga Apap,
na nwongo dong otyeko tūrō kit lōc kibēc, twērō kibēc
ěka tēkō. 25 Piēn Kiricito myero obed ī lōc naka wang
n'Obanga oketho lang mērē kibēc ī thē tyēnē. 26
Langō n'ebino tyeko mē ajiki ěnē thōō. 27 Piēn yam
ěcōō nī, "Obanga oketho jami kibēc ī thē tyēnē." ěntō
ka ekobo nī oketho "jami kibēc" ī thē lōc mērē, cē nen
kanyalēr nī ba ěkwanō ěn Obanga kīkome n'oketho
jami kibēc ī thē lōc ka Kiricito. 28 Ka dong etyeko
ketho jami kibēc ī thē lōc mērē, ěn Wod kīkome thon
ebino ketho ī thē lōc k'Obanga ěk Obanga ōcōk jami
kibēc ī thē lōc mērē. 29 Kobedi dong, ka cer ka jō
n'ōthōō ope, jō na dong ebaticagī pī jō n'ōthōō bino
gīnī tīmō ngō? Ka cer ka jō n'ōthōō ope kadī thon
kīcēl, pīngō dong ebatica dhanō na kakargī? 30 Pīngō
onu dong ebledo kanya rac caa kibēc? 31 An athōō
nīnō kibēc, utmegona, manōn akobo bothwu atīr, pī
wakērē na an atye kōdē ī Kiricito Yecu Rwoth onu. 32
Kadī bed yam alwēnyō kī leeni na ger ī Epeco, kite na
dhanō kobo nī, kit kōny mēnē n'anwongo īē? Dong
ka cer ka jō n'ōthōō ope, "Eru ecemu ěka emedhu,
piēn diki onu ebino thōō ōkō." 33 Kūr imīī ěbwōlwu:
"Woth kī jō na reco balō kite na bēcō." 34 Dwog unu
cen ī tham n'atīr ěka īkwēr unu bal ōkō. Piēn jō mōkō
ba tye gīnī kī negc nōn ī kom Obanga. Akobo man ěk
lewic ōmakwu. 35 Gwōk onyo ngat mōrō bino penyo
nī, "Jō n'ōthōō ebino cerogī nīngō? Kit kom mēnē na
gīn bino bedo kōdē?" 36 In imīng! Kodhi na in īcwō ī
ngōm, ba twērō nwongo kwō wang n'ōthōō kono. 37
ěka gin na in īcwō ěnē kodhi nono, onyo kodhi kal
onyo koth kodhi na path na ba obedo kom gin na
donyo. 38 ěntō Obanga mīō kom ī kodhi nōn kite na
yam ěn ōyērō kōdē, kodhi acēlacēl kī kit kothē. 39
Ringo kom gin na kwō kibēc ba rōm: Ringo dhanō
path, ringo leeni path, ringo wīny path ěka mē rēc
thon path. 40 Dōk thon kom mē polo ěka mē lobo tye,
ěntō kom mē polo tye kī dheo mērē na path, ěka kom
mē lobo thon tye kī dheo mērē na path. 41 Ceng tye
kī koth dheo mērē acēl, dwe thon tye kī dheo mērē
na path, cēr thon tye gīnī kī dheogī na path, ěka cēr
thon kitegī papath kī dheo na gīn mīō. 42 Obedo
thon nī kōmanōn ī kom cer ka jō n'ōthōō. Gin ěcwō
obedo gin na thōō, ěntō ka ecero ba dōk thōō. 43
ěcwō na nwongo ope kī dheo mērē, ěntō ecero na
nwongo dheo mērē dong tye, ěcwō na nwongo pod
gōrū, ěntō ecero na nwongo tye kī tēkō. 44 ěcwō
na nwongo obedo kom mē lobo nī, ěka ecero ěn na
nwongo obedo kom mē cwiny. Ka kom mē lobo nī
ute, cē nyutho nī kom mē cwiny thon ute. 45 Cōc na

Leng kobo ni onu ni, “Dhanö më acël obedo Adam n’ödökö dhanö na kwö.” Ëntö Adam më ajiki ödökö tipo na miö kwö. 46 Ëntö kom më tipo ba öcakö bino ëntö kom më lobo ni ënë öcakö bino, cê dong kom më tipo bino ki körë. 47 Dhanö më acël ecweo ki kom apua më lobo, ëntö dhanö më ariö na ënë Kiricito öya ki i polo. 48 Jö më lobo cal ginï ki dhanö n’ecweo ki kom ngöm më lobo, ëka jö më polo cal ginï ki dhanö n’öya ki i polo. 49 Dong kite na yam onu eruko cal ka dhanö n’ecweo ki ngöm më lobo ni, kōmanōn thon onu ebino ruko cal ka dhanö n’öya ki i polo. 50 Man ënë ngö na an akobo bothwu, utmegona, ni gin na tye ki ringo kom ëka remo ba twërö leeno ker k’Obanga. Ëka gin na töp ökö thon ba twërö leeno gin mörö na ba töp. 51 Winy unu müng ni: Pathi ni onu kibëc ebino thöö, ëntö ebino lökö onu kibëc ökö— 52 piöpïö pi karë na nōnōk mörö këkën, na calö wang na ryapi ëka ka buruji më ajiki bino kok, piën buruji bino kok, ëka dong ebino cero jö n’öthöö ökö na ba dök bino ginï thöö, cê ebino lökö onu thon. 53 Pi kom na töp myero orukere ki gin na ba töp, ëka gin na thöö myero orukere ki gin na ba thöö. 54 Dong ka gin na töp orukere ki gin na ba töp, ëka gin na thöö thon orukere ki gin na ba thöö, cê bino nyutho köp na yam ecöö ni bino cobere kakarë ni, “Thöö dong ëmwōnyö ökö i löc.” 55 “In, thöö, löcni tye kwene? In, thöö, kwirmi tye kwene?” (Hadēs 986) 56 Kwir ka thöö ënë bal, ëka tēkö më bal ënë cik. 57 Ëntö pwöc myero obed both Obanga na miö onu löc pi Rwoth onu Yecu Kiricito. 58 Pi manōn, utmegona më amara, cung unu na tēk abonge gin mörö na yengowu, mëdërë unu thon ki tic ka Rwoth ninö kibëc, nakun iniang unu ni i Rwoth onu, yelerewu pathi më nono.

16 Dong na makö köp më jwoko lim më könöyö jö k’Obanga na leng, kite na calö acikö jö n’oye Kiricito na tye i Galatia, un thon myero itim unu ni kōmanōn. 2 I ninö më acël kibëc më cabit, dhanö acëlacël ki kinwu myero opok lim mökö oketh path, nakun lübö kite na ën onwongo kodë. Kür dök iküra unu naka ka an athuno kunōn ëka icak unu ajwok. 3 Ëka ka an athuno bothwu, an abino miö waraga më nyuthere both jö na un iyërö ëka më orogi ki mic na mewu yo Jerucalē. 4 Ëka ka pore nina më cidhö, cê gin twërö woth köda. 5 An abino limöwu kinge wok ki Macedonia, piën an atye ka yübö më wok ki i Macedonia. 6 I karë mökö gwök onyo an abino bedo bothwu pi karë mörö onyo an abino bedo kunōn pi karë më ngicö piny, ëk ikōnya unu i wothna kanya an abino cidhö ië. 7 An ba amitö ni anēnwu kobedini, ageno ni an abino bedo bothwu pi karë mörö, ka

Rwoth oyeo. 8 Ëntö an abino bedo i Epeco naka i ninö më Pentekot. 9 Dholokek na lac më tic etyeko yabö ökö nina, kadï bed ni jö na pol tye ka pyem köda. 10 Ka Timoteo obino, nēn unu ni ba obedo ki lworö mörö i karë na ën tye i kinwu. Piën ën tye ka tio tic ka Rwoth, kite na an atye ka tic ködë. 11 Ngat mörö kür ökwër ën, ëntö könöy unu ën, ëk owoth ki kuc ka ën tye ka dwogo botha. An atye ka kürö ën më dwogo botha kanya acël ki utmego. 12 Kobedi dong köp i kom ömīn onu Apolo, an akwaö ën më bino limöwu kanya acël ki utmego nököñë, ëntö ën onwongo ba mitö bino i karë nōn, cê bino bino ka karë na bër onwongere. 13 Bed unu na wangwu thwolo, cung unu na tēk i kom yeewu, bed unu cwö na cwinöygi tēk, cung na tēk. 14 Tim unu jami kibëc ki mar. 15 Ingeo unu ni Citipwanu ëka jö më ödë ënë öcakö ginï dökö jö n’oye më acël i lobo Akaya, dök thon öjalërë ginï kēn-gi më tic pi jö k’Obanga na leng. Dong akwaöwu utmegona, 16 më bedo ki winy bothgi ëka ki jö nököñë kibëc na yelere ginï më tic kanya acël ködgi. 17 Cwinya onwongo yom i karë na Citipwanu, Porotunatuc ëka Akaika othuno ginï, piën gin obedo ka miö könöy n’onwongo un ipe kany më miö. 18 Gin dong okweo cwinya ëka cwinöywu thon. Myero imiï unu pwöc both koth jö na calö man. 19 Jö n’oye Kiricito na tye ginï i lobo Acia omothowu. Akwila ëka Piricila omothowu ginï ki cwinöygi kibëc i Rwoth, kanya acël ki jö n’oye Kiricito na cökërë ginï i ödgi. 20 Utmego kibëc omothowu. Mothere unu ki moth më mar. 21 An, Paulo, acöö moth ni ki cinga kikokome. 22 Ka ngat mörö ba marö Rwoth, cen myero ömakï. Rwothwa, bin! 23 Kica ka Rwothwa Yecu obed kodwu. 24 Mar na mëga obed bothwu kibëc i Kiricito Yecu. Amën.

2 Jö Korinti

1 Waraga ni öya kî both Paulo, n'ëyërö kî miti k'Obanga më bedo akwëna ka Kiricito Yecu ëka kî both ömîn onu Timoteo. Both jö k'Obanga n'oye Kiricito na tye i Korinti, kanya acël kî jö k'Obanga na leng kibëc na tye i Akaya kibëc: **2** Ëk Obanga Apap onu ëka Rwoth Yecu Kiricito ömîiwu kîca ëka kuc. **3** Pwöc obed both Obanga Apap ka Rwoth onu Yecu Kiricito, Apap n'obedo akîca ëka Obanga na kweo cwiny jö kibëc. **4** Ën kweo cwinywa kî i canwa kibëc, ëk wan thon ekwe cwiny jö na tye kî can na papath kî kweo cwiny na wan kikomwa enwongo kî both Obanga. **5** Pî kite na can na Kiricito ödangö opodho i komwa na thwönë, kômanôn thon pî Kiricito wan thon ekweo cwinywa rwök. **6** Ka wan ëdangö can, manôn miö ekweo cwinywu ëka inwongo unu larë. Ka ekweo cwinywa, manôn thon miö ekweo cwinywu, miö un îcakö nwongo tékö më dangö kit can na wan thon ëdangö. **7** Wan etye kî gen na tæk pî un, piën wan engeo nî ka un ñnywakö unu ködwa can na wan ëdangö, un thon ebino kweo cwinywu kite n'ekweo kî cwinywa. **8** Utmegowa, wan ëmitö nî inge unu can na wan ëdangö i lobo Acia. Pëkö ödiöwa rwök na wan ba dök ërömö dangö, ömiö wan ba dök ebodo kî gen mörö më kwö. **9** Adyer, wan onwongo engeo kî i cwinywa nî dong etyeko ngölö niwa köp më thöð. Ëntö man ötimërë ëk kür eketh gen i komwa kënwä ëntö both Obanga na cero jö n'öthöð. **10** Ën ölaröwa kî i can na rac më thöð, ëka ën dökî bino laröwa. Wan dong eketho genwa i kome nî ën bino laröwa dökî. **11** Myero iribërë unu ködwa i lëga, ëk ömîi jö na pol öpwö Obanga pîrwa pî gin na bër n'ëtimö i komwa pî lëga ka jö na pol. **12** Gin na wan ëwakërë pîrë ën ene, wan engeo kî i cwinywa adyer nî wan ëkwö na bër i lobo ni, ëka rwök mërë wan ëkwö kanya acël kodwu abonge bal mörö na cwinywa leng kit n'Obanga ömitö ködë. Pathî pî ryëkö ka dhanö ëntö pî kîca k'Obanga. **13** Wan ba ëcöð bothwu gin mörö na un ba irömö kwanö onyo niang ië. Ageno nî ibino unu niang na bër, **14** kite na calö dong ñniang unu na nönök nî i ninö na Rwothwa Yecu bino dwogo, un ibino wakërë unu pîrwa kite na wan thon ebino wakërë pîrwa. **15** Piën an onwongo anîang na bër, ömîö ayübö nî myero acak limöwu ëk inwong unu gum wang kirîö. **16** An ayübö më wok limöwu ka acidhö yo Macedonia ëka dökî ka adwogo kî Macedonia, ëk ikönya unu i wothna yo Yudea. **17** I karë na an ayübö kômanôn, onwongo ba abedo lölökö köpna. Ba ayübö calö dhanö mörö na

kobo nî, "Eyo" onyo "Pe" awang acël. **18** Ëntö kite n'Obanga obedo ngat na genere, köp n'onwongo wan ekobo bothwu ba obedo "Eyo" ëka "Pe." **19** Piën Yecu Kiricito, Wod k'Obanga, n'onwongo wan kî Cilibwano ëka Timoteo ëtitö bothwu nî ba obedo ngat na kobo nî, "Eyo" ëka "Pe," ëntö i ën, wan enwongo "Eyo" këkën. **20** Piën gin n'Obanga öcîkö nî ëtimö kibëc ocobere i kome, pî manôn wan ekobo nî, "Amën" i Yecu Kiricito pî miö dheo both Obanga. **21** Obanga ënë ömîö wan ecung na tæk kanya acël kodwu i Kiricito, ëka ën owirowa. **22** Ën dong ömwönö anyuth mërë i komwa, ëka oketho Tipo mërë i cwinywa më moko nî ën ebino miö gin na kibëc na ën öcîkö. **23** An acwodo Obanga më bedo caden-na nakun akobo kî cwiny kibëc nî an ba abino adwogo i Korinti, piën onwongo amitö timö niwu kîca. **24** Pathî nî wan etye kî twërö i kom yeewu, ëntö wan etio kodwu kanya acël ëk un ibed kî yom cwiny, piën un icung na tæk i kom yee.

2 Ëntö kî kubotha onwongo athamö nî dwogona myero kür okel niwu cwer cwiny nököñë. **2** Ka acwero cwinywu, cë nga na dökî bino yomo cwiny? Pathî dhanö na an acwero cwinye? **3** Manôn ënë ömîö an acöð waraga nön bothwu, ëk ka abino, jö na myero oyom cwiny kûr ömîa ginî cwer cwiny, piën onwongo ageno nî yom cwiny ënë yom cwiny na mewu. **4** An onwongo acöð niwu waraga kî thwön kumo ëka kî cwer cwiny na pii wanga cwer, pathî pî cwer cwinywu ëntö ëk ömîi inge unu mar na thwönë na an aute ködë i komwu. **5** Ka ngat mörö okelo cwer cwiny, nwongo ba ocwero cwiny an këna, ëntö nwongo ocwero cwinywu kibëc. Akobo nî kômanôn piën ba amitö nî adîi ën rwök. **6** Koth dhanö n'obedo nî kômanôn, pwod na jö na pol oketho i kome nwongo örmö ën. **7** Kobedini, myero itim unu kîca ninë ëka ikwee unu cwinye, ëk ömîi cwer cwiny na dit kür obuu ën ökö. **8** Pî manôn akwaöwu nî myero inyuth unu mar na un itye ködë i kome. **9** Man ënë gin n'ömîö acöð waraga më tëmöwu ëk anën ka iwinywa unu i yodhi kibëc. **10** Ka ngat mörö na un dong itimö kîca ninë, an thon atimö kîca ninë, ëka gin mörö na an dong atimö kîca ië, ka mörö tye, nwongo atimö kîca i nyim Kiricito pîrwa, **11** ëk Catan kür ölööwa kî ryëkö mërë. Piën wan dong engeo thama mërë. **12** I karë na an athuno i Teroa më titö Emuth na Bër ka Kiricito, anwongo nî Rwoth dong öyabö yoo niina. **13** Ëntö cwinywa ba obedo na yom piën ba anwongo ömëra Tito kunön. Cë amotho jö n'oye na tye kunön ëka apoth yo Macedonia. **14** Ëntö pwöc obed both Obanga, na karë kibëc tëlöwa i dore më nyutho löc ka

Kiricito, dōkī tio kōdwa ēk Kiricito ongere na calō gin na kur na ngwece dung ī kabedo kibēc. 15 Piēn wan ebodo gin na ngwece kur ka Kiricito both Obanga, na dung na mīt both jō na tye ka larē ēka both jō na tye ka rwenyo. 16 Both jō na tye ka rwenyo ngwecewa obodo gin n'ōthōō na kelo thōō, ēntō kī both jō na tye ka larē ngwecewa obodo gin na kwō na kelo kwō. Ēka nga na twērō tic nī? 17 Wan ba ēcal kī jō na pol nōkēnē na rubo gīnī kōp k'Obanga mē nwongo magoba. Ēntō ī Kiricito, wan ētwak na cwinywa leng ī nyim Obanga na calō jō n'Obanga ooro.

3 Wan dōkī ēcakō mē pakērē kēnwa? Onyo un imītō nī wan ebin kī waraga mē nyuthere bothwu calō jō nōkēnē onyo waraga na un icōō? 2 Un kikomwu īcal kī waragawa mē nyuthere n'ēcōō ī cwinywa, na ngere ēka jō kibēc kwanō. 3 Un dong inyutho nī ibedo unu waraga n'ōya kī both Kiricito, na wan ekelo. Waraga nī ba ēcōō kī kalam ēka ingkī, ēntō ēcōō kī Tipo k'Obanga na kwō, ba ēcōō ī kidi ēntō ēcōō ī cwiny dhanō. 4 Gin n'ōmiō akobo kōmanōn piēn wan ecung na tēk ī nyim Obanga ī Kiricito. 5 Wan kī komwa ba ērōmō kobo nī gin mōrō ōya kī bothwa, ēntō tēkōwa kibēc ōya kī both Obanga. 6 Ēn ōmiōwa ērōmō bedo etic mē cikērē na nyen, pathī mē cik n'ēcōō acōa ēntō mē Tipo, piēn cik n'ēcōō acōa kelo thōō, ēntō Tipo kelo kwō. 7 Cik na yam ēcōō kī nyukuta ī kom kidi n'apada na tic mērē kelo thōō, onwongo obino kī dheo. Ōmiō nēnō wang Muca obino ōlōō jō Icarael ōkō pī ryēny ka terinyime, na dheo na ryēny nōn obino orwenyo ōkō. 8 Cē dong tic ka Tipo ba bino bedo kī dheo na lōō? 9 Cē ka tic na miō kōp lōō dhanō tye kī dheo, kara tic na kelo kwanō dhanō nī kite atīr dheo mērē ba bino lōōnō manōn ōkō? 10 Adyer gin na yam tye kī dheo dong ōdōkō gin na dheo mērē ope, pī dheo nōkēnē ca na dong lōō ēn rwōk. 11 Ēka ka gin n'onwongo orwenyo ōkō obino kī dheo, cē gin na ruu myero obed kī dheo na lōō! 12 Pī manōn, wan etye kī koth gen nī, ēnē ōmiō wan ētwak kī tēk cwiny. 13 Wan ba ēcal kī Muca na yam oumo terinyime kī bōngū ēk jō Icarael kūr ōnēn gīnī kit na tar na ryēny rwenyo kōdē kī ī terinyime. 14 Ēntō thamagī onwongo oumere ōkō, naka thon tin thamagī pod oumere ka ēkwanō cikērē na cōn. Gin mē um nōn bara ēkwanyō, piēn twērō kwanyērē ōkō pī yee ī Kiricito kēkēn. 15 Naka tin ka ēkwanō cik ka Muca, gin mē um nōn pod umo thamagī. 16 Ēntō ka dhanō mōrō ōlōkērē both Rwoth, gin mē um nōn ēkwanyō ōkō. 17 Kobedini, Rwoth ēnē Tipo, ēka kanya Tipo ka Rwoth tye iē, kuc thon tye iē. 18 Ēka wan kibēc na dong ēkwanyō gin mē um ōkō kī ī

terinyimwa, dong etye na calō dheo ka Rwoth, na miō ēlōkērē ēdōkō calō ēn, nakun dheo mērē mēdērē amēda, na bino kī both Rwoth, na ēnē Tipo.

4 Pī manōn, wan na dong ēmiōwa tic nī pī kica k'Obanga, cwinywa ba bino dōk cen. 2 Ēntō wan dong ēkwērō kit na reco kibēc n'ēkanō ēka mē lewic. Ēka dōkī ēkwērō tic mē bwōl ōkō ēka kī dwanyō kōp k'Obanga, ēntō wan ētwakō kōp adyer ī nyim Obanga, ēka jō kibēc na genere ngeo. 3 Ka cē Emuth na Bēr na wan ekelo oumere ōkō, nwongo oumere kī both jō na tye ka rwenyo kēkēn. 4 Gīn jō na ba yee nonu, obanga mē lobo nī dong oumo thamagī ōkō ēk kūr ōnēn gīnī tar mē Emuth na Bēr ī kom dheo ka Kiricito, na ēnē cal k'Obanga kikome. (aiōn g165) 5 Wan ba ētītō kōp ī komwa kēnwa, ēntō ī kom Yecu Kiricito n'obodo Rwoth, ēka wan kikomwa ebodo eticwu pī Yecu. 6 Piēn Obanga yam okobo nī, "Wēk tar ōryēny nakun yaa kī ī cōl pīny," man ēnē Obanga acēl nōn n'ōmiō tar mērē ōryēny ī cwinywa mē miōwa tar mē ngec ī kom dheo k'Obanga na ryēny ī wang Kiricito. 7 Ēntō wan etye kī lōnyō nī na tye ī tabō n'ecweo kī lobo, mē nyutho nī tēkō na thwōnē yaa kī both Obanga, ēntō ba yaa kī bothwa. 8 Ēdiōwa ī yodhi kibēc, ēntō ba ēridōwa rwōk. Thamawa ocung ōkō, ēntō genwa ba ōbal. 9 Eyelowa, ēntō Obanga ba ōwēkōwa ata, ētēōwa pīny, ēntō ba ēthōō. 10 Karē kibēc wan ēyēō thōō ka Yecu ī komwa, ēk kwō ka Yecu thon onen ī komwa. 11 Piēn karē kibēc wan n'ēkwō ēmīrē mē thōō pī Yecu, ēk kwō mērē onen ī komwa na thōō ōkō. 12 Man dong nyutho nī thōō tye ka tic ī komwa, ēntō kwō tye ka tic ī komwu. 13 Wan etye kī koth tipo nōn ēk yee na yam ēcōō nī, "An ayee, ēnē ōmiō atwak." Wan thon eyee, ēnē ōmiō wan ētwak. 14 Wan engeo nī ngat n'ocero Rwoth Yecu bino cerowa thon kite n'ocero kī Yecu, ēka ēn bino kelowa ī nyime kanya acēl kodwu. 15 Jami nī kibēc ōtīmērē pīrwu, ēk kica k'Obanga ōmēdērē both jō na pol, ēk gīn thon ōmēdērē kī pwōc rwōk mē miō Obanga dheo. 16 Pī manōn, cwinywa ba tye ka dōk cen, kadī del komwa nī tye ka bal, ēntō kwō mē iwa tye ka rōc nīnō kī nīnō. 17 Piēn can n'eyelowa kōdē yot, tye pī karē mōrō na nōnōk, ēka tye ka yūbō nīwa dheo na thwōnē na ba thum ēka thwōnē na lōō. (aiōnios g166) 18 Wan ba ēcīkō wangwa mē nēnō gin na nen, ēntō mē nēnō gin na ba nen. Gin na nen bedo pī karē na nōnōk kēkēn, ēntō gin na ba nen bedo naka naka. (aiōnios g166)

5 Kobedini onu engeo nī ka kom onu mē lobo nī n'ebedo iē ēbalō ōkō, etye kī gedo n'ōya kī both Obanga na ba ēgērō kī cīng, ōt na bedo na twal ī wi

polo. (aiōnios g166) 2 Adyer onu ěcūr acūra i kom onu mē lobo ni piēn onu etye ki miti nī ěk eruk onu ki kom mē polo, 3 piēn ka eruko onu, ba ebino nwongo onu etye kotula. 4 Piēn ka wan pod etye i kom mē lobo ni, ěcūr acūra ki cwer cwiny n'ōnūōwa, pathi nī wan ba ěmītō nī ebed na ba erukowa, ěntō wan ěmītō nī erukwa ki kom na nyen, ěk gin na kwō ōmwōny gin n'ōthōō ōkō. 5 Ngat n'ōyūbōwa pī kōp ni ěnē Obanga, ěka thon ōmīōwa Tipo mērē na calō gin na moko nī ěn ebino cobo gin n'ěcīkō. 6 Pī manōn i karē kibēc wan ecung na tēk ěka thon engeo nī ka wan ěkwō i komwa ni nwongo ebedo na bor ki both Rwoth, 7 piēn kwōwa cung i kom yee, pathi gin n'ěnēnō ki wang. 8 Wan ecung na tēk, nakun ěthamō nī thwara ěwēk komwa ōkō, ěk ebed i pacō kanya acēl ki Rwoth. 9 Dong kadī bed etye i kom kany onyo kunōn, wan eketho cwinywa mē bedo jō na yomo cwiny Rwoth. 10 Piēn onu kibēc myero ecung i nyim then mē ngōlō-kōp ka Kiricito ěk ngat acēlacēl onwong gin n'opore na ěn ōtīmō i karē n'onwongo ěn pod tye i kom, ka bēr onyo rac. 11 Pī manōn, wan kibēc engeo nī Rwoth myero elwor, wan ětēmō mē ywanō thama ka jō nōkēnē. ěntō kitewa ngere both Obanga, ěka thon ageno nī ngere i ngec na tye i cwinywu na nyutho niwu bal. 12 Wan ba dōki etye ka pakērē kēnwa bothwu, ěntō etye ka miōwu karē mē wakērē i komwa, ěk ōmīiwu iḡam unu kōp ka jō na wakērē i kom gin na nen ki yōkō, ěka pathi pī gin na tye i cwiny jō. 13 Ka wan ědōkō jō n'opo, nwongo wan epo pī Obanga, ěntō ka wiwa tye ka tic na bēr, manōn obedo mē kōnyōwu. 14 Piēn mar ka Kiricito tye ka lōōnō kwōwa, piēn wan dong ěngōlō kōp kōman nī ngat acēl ōthōō pī jō kibēc, manōn dong ōmīō jō kibēc ōthōō gīnī. 15 ěn yam ōthōō pī jō kibēc, ěk jō na kwō kūr dōki obed na kwō pīrgī kēn-gī, ěntō obed gīnī ki kwō pī ngat na yam ōthōō ěka ocer pīrgī. 16 Dong cakērē tin mē cidhō kōdē anyim wan ba dōki ěnēnō dhanō mōrō i kite mē lobo, kadī bed yam wan engeo Kiricito i kite mē lobo, wan ba dōki engeo ěn i kite nōn. 17 Pī manōn ka ngat mōrō tye i Kiricito, ěn dōkō cwec na nyen, gin na cōn nwongo orwenyo ōkō, gin na nyen ěnē dong oleo kakarē. 18 Man kibēc obedo tic n'ōya ki both Obanga, n'ōdwōkōwa bothe pī Kiricito ěka ōmīōwa tic mē dwōkō jīi bothe, 19 Obanga onwongo tye ka dwōkō jō na tye i lobo yo bothe i Kiricito nakun ba ōkwanō balgī i komgī. ěka ěn ōmīōwa kōp mē dwōkō jīi bothe. 20 Pī manōn, wan dong ědōkō ěwang Kiricito, Obanga kwaōwu ki dwōnwa. Wan thon ěbakō dhōwa bothwu nakaka Kiricito nī iīmīi unu Obanga ōdwōkwu bothe. 21 Obanga ōmīō ngat n'onwongo ba obedo

abal ōdōkō abal pī onu, ěk i Kiricito onu ěnywak kite atīr k'Obanga.

6 I ticwa kanya acēl k'Obanga, wan ěkwaōwu nī kūr iwēk unu kīca mērē ōbal nono. 2 Piēn ěn okobo nī, “Yam awinyi i karē mē tīmō dhanō na bēr, ěka i karē mē larē abino akonyi.” Winy unu, tin ěnē caa mē tīmō dhanō na bēr. Tin ěnē nīnō mē larē. 3 Wan ba eketho orii i yoo ka ngat mōrō, ěk kūr enwong bal mōrō i ticwa. 4 ěntō na calō etic k'Obanga, wan enyutho bērwa kēnwa i kite na papath: ki dangō pēkō na tēk, i ayela na pol, i can, ěka ki kwō na tēk n'ōdīōwa, 5 epwodowa, etweowa i buc, ěcūpō lwak i komwa, etio tic na tēk, ebedo abonge nīnō ěka cem oremowa. 6 Wan enyutho nī wan etic k'Obanga pī kitewa na leng, pī ngec na wan etye kōdē, pī dīnō cwinywa ěka kīcawa, pī Tipo Naleng, ěka pī mar na wan etye kōdē na twodo ope iē, 7 i twakwa n'atīr, ěka pī tēkō k'Obanga, wan ěmakō jami lwēny mē kite atīr i cīngwa kucem ěka kucam. 8 Gīn ōwōrōwa, ěka ba ōwōrōwa gīnī thon, ěyanyōwa ěka ěpakōwa. Eterowa na calō etwodo, nakun wan ětwakō kōp adyer, 9 eterowa na calō jō na ba engeo, ěntō engeowa na bēr, na calō jō n'ōthōō ěntō ěkwō, na calō jō n'epwodogī ěntō ba enekowa, 10 na calō jō na kumo ěntō cwinywa nwongo pod tye na yom, na calō ěcan ěntō ěmīō jō na pol ōdōkō ělōnyō, na calō jō n'ope ki gin mōrō ěntō etye ki jami kibēc. 11 Un jō Korinti, wan dong ětwak kodwu kanyalēr, ěka ěyabō cwinywa na lac bothwu. 12 Wan ba eumo cwinywa ki bothwu, ěntō un ěnē iumo unu cwinywu ki bothwa. 13 An atwak kodwu na calō un ěthīnōna, yab unu thon cwinywu na lac. 14 Kūr irībērē unu ki jō na ba oyee. Kite atīr twērō bedo kanya acēl ki kite na ba tye atīr nīngō? Onyo tar twērō rībērē ki cōl pīny kanya acēl nīngō? 15 Thama ka Kiricito twērō rwatērē ki mē ka Belial nīngō? Onyo ngō na dhanō n'oye Kiricito twērō nywakō ki dhanō na ba oye Kiricito? 16 Ōt k'Obanga twērō rībērē ki cal jwogi nīngō? Piēn wan ěnē ebedo ōt k'Obanga na kwō, na calō Obanga okobo nī, “An abino bedo kōdgī, ěka abino woth i kin-gī, abino bedo Obangagī, ěka gīn thon bino bedo jōga.” 17 “Pī manōn dong yaa unu ōkō ki bothgī, ěka ipokere unu, man kōp na Rwoth okobo. Kūr igud unu gin na ba leng, ěka abino gamōwu.” 18 “An abino bedo apapwu, ěka un ibino bedo awopena ěka anyirana, man kōp na Rwoth Won Twēr Kibēc okobo.”

7 Nyikoneina mē amara, kite na wan dong etye ki cīkērē nī, myero onu dong ělōnyērē ōkō ki kom gin na kibēc na lino kom onyo tipo, nakun elworo Obanga, ěk ebed jō na leng kikokome. 2 Yab unu

cwinywu bothwa. Wan ba ëtimö gin mörö na rac both ngat mörö, wan ba ëbwölö ngat mörö ëka wan thon ba ebuo ngat mörö. **3** An ba akobo köp ni ëk köp ölöwu, piën akobo bothwu cön ni un pïrwu tæk bothwa rwök, më kwö kanya acël onyo më thoö kanya acël kodwu. **4** Atye ki gen rwök i komwu, awakara thon pïrwu. Cwinya okwe na bër, ëka apong ki yom cwiny i canwa kibëc. **5** I karë na wan ethuno i Macedonia wan ba enwongo karë më yweo, can onwongo ögüröwa tungi ki tungi, lwëny i kin dhanö ëka lworo n'onwongo tye i cwinywa. **6** Ëntö Obanga, na kweo cwiny jö na cwinygi ötür, okweo cwinywa pi bino ka Tito. **7** Pathi pi bino mërë këkën, ëntö thon pi kite na un icükö unu ki cwinye. Ën okobo bothwa miti na un itye ködë më nënöna, cwer cwiny na un itye ködë, kit cwiny na un ibedo ködë i koma, ëk yom cwinya ömëdërë amëda. **8** Kadï bed waragana ocwero cwinywu, an ba angut më cöönö, kadï bed ni angut aniang ni waraga nön ocwero cwinywu pi karë mörö na nönök. **9** Kobedi dong an cwinya yom, pathi ni acwero cwinywu, ëntö piën cwer cwinywu ömiö un ingut. Cwer cwinywu nön onwongo öya ki both Obanga, ëk ömiöwu kür inwong unu can mörö pïrwa. **10** Pïën cwer cwiny n'Obanga miö kelo ngut na tero dhanö i larë, abonge kobo ni kono angeo, ëntö cwer cwiny më lobo kelo thoö. **11** Nën unu kite n'Obanga otio ki cwer cwinywu ködë! Nën kite na dong iketho unu ki cwinywu më nyutho ni ipe unu ki bal, i akëmöwu, i lworo, mitiwu më nënöna, i kite na un ilara unu ködë, ëka kite na un iyübërë ködë më miö pwod i kom gin na rac! Un dong ityeko nyuthere kenwu i yoo kibëc ni ba ingeo unu gin mörö i kom köp nön. **12** Kadï bed acöo waraga bothwu, ba acöo pi ngat mörö n'onwongo ötimö gin na rac, onyo pi ngat mörö n'ëtimö gin na rac i kome, ëntö acöo ëk ömiö kite na un idyërë ködë pïrwa onen ökö bothwu i nyim Obanga. **13** I kom köp ni kibëc ekweo cwinywa. Mëd i kom kweo cwinywa, wan ebeto ki yom cwiny më nënö kite na Tito onwongo tye ki yom cwiny ködë, piën un kibëc ikweo unu cwinye. **14** An onwongo awakara bothe pïrwu, ëka ba imia unu lewic. Ëntö kite na gin na kibëc na wan ekobo bothwu onwongo tye atir, cë dong wakërëwa pïrwu i nyim Tito tye atir. **15** Ëka mar mërë pïrwu ödökö na tæk, ka ën opo kite na un ibeto ki winy i kome, kite na un igamö unu ën ködë ki lworo ëka ki myël kom. **16** An cwinya yom, piën atye ki gen i komwu.

8 Kobedini, utmegowa, wan ëmitö ni ibed unu ki ngec i kom kica n'Obanga ömiö both jö n'oye Kiricito na tye i Macedonia. **2** Gin owok i atëmatëma na ger, ëka ki yom cwiny na gin obedo gini ködë i

can na thwönë rwök n'ödiögi, ënë lönyö na dit më cwiny n'obedo gini ködë më miö mic. **3** Pïën gin ömiö gin na gin römö miö, ëka thon na kadhö. Gin ötimö na ba ëdiögi adia. **4** Gin ökwaöwa nakun bakö dhögi ni ëk enwong gini karë më riberë ködwa më kënyö jö k'Obanga na leng. **5** Gin otio tic n'ölöo genwa ökö, piën gin öcakö mirë këngi both Rwoth ëka dong ki miti k'Obanga gin öcakö mirë gini bothwa thon. **6** Pi manön wan dong ëcükö cwiny Tito ni kite na calö ën dong öcakö tic më kica i kinwu, myero ën dong ocob ökö. **7** Ëntö kite na calö un ilöo dhanö i yodhi kibëc—i kom yee, i twakö köp, i ngec, i ketho cwinywu, ëka mar na un itye ködë i komwa—bër ilöo unu dhanö thon i tic më kica më miö mic. **8** Gin na an atwakö ba obedo cik na an ënë amio, ëntö amito nyutho bothwu kite na jö nököen oketho gini cwinygi, ëk atëm mar na un itye ködë ka obedo mar n'atir. **9** Pïën un ingeo cwiny më kica na Rwoth Yecu Kiricito obedo ködë, kadï bed ën obedo alönyö, ëntö pïrwu ölökerë ödökö acan, ëk i can mërë ibed unu ëlönyö. **10** Ëka man ënë thama na an amio i kom köp ni, twërö bedo na bër ka icobo unu gin na yam icakö i mwaka n'opoth ca. Yam un ënë ibeto unu jö n'onwongo tye anyim, pathi tic këkën, ëntö naka thon më ketho cwinywu i miö mic. **11** Kobedi dong amito ni imëdërë unu ki ticwu anyim, ëk icob unu ökö. Bed unu ki miti më tyeko na röm aröma ki maca na yam icakö unu ködë nakun ikwanyö unu gin na mitërë ki i kom gin na tye bothwu. **12** Obanga gamö mic na dhanö tye ködë ka cë ën tye ki miti më miö, na ba parö pi gin na ën ope ködë. **13** Wan ba etye ka kobo ni ëk jö nököen obed gini na bër nakun ëdiöwu, ëntö ni ëk jö kibëc obed gini na röm aröma. **14** Kite na calö kobedini unu itye ki jami na büp, miö unu gin na gin mitö, ëk wang mörö ka gin thon bino bedo gini ki jami na büp, gin thon bino miöwu gin n'orem ki bothwu, ëka dong bino miö un ibeto na röm aröma, **15** na calö ëcöo ni, “Ngat n'öcökö na büp, ba tye ködë na pol, ëka ngat n'öcökö na nönök ba tye ködë na nönök.” **16** An apwöyö Obanga n'oketho i cwiny Tito miti na thwönë na röm ki mëga më kënyöwu. **17** Ën ba ögamö kwacwa këkën, ëntö oketho cwinye ië rwök, n'ömiö ën tye ka bino bothwu pi miti mërë kënë. **18** Wan eoro ën kanya acël k'öminwa n'ëpakö rwök both jö n'oye Kiricito kibëc pi kite na ën titö ködë köp më Emuth na Bër. **19** Pathi manön këkën, ëntö jö n'oye Kiricito öyërö gini ën më woth kanya acël ködwa i tic më miö mic më kica na wan etye ka tio pi miö dheo both Rwoth, ëka pi mitiwa më miö këny both dhanö. **20** Wan etye n'ëgwökërë rwök ëk ngat mörö kür onwong bal mörö i kit na wan etye ka tic ki

míc na búp ni kòdè. 21 Pí manòn thamawa tye mè tio gín na bër, pathí i nyim Obanga kékèn, èntò naka thon i nyim dhanò. 22 Wan thon etye ka orogí kanya acèl k'òminwa nòkènè na wan ebodo ka tèmò kite i yodhi kibèc, èka wan enwongo nì èn obedo dhanò na ketho cwinye i kom tic na pol, èntò i karè ni dong tye ka ketho cwinye na tèk rwòk na lòò tic na yam cón, pí gen na thwónè na èn tye kòdè i komwu. 23 Èntò pí Tito, èn obedo atic kanya acèl kòda èka awodha i kinwu, èka pí utmegowa, gín obedo eor na cung pí jò n'oye Kiricito, èka gín ènè jò na kelo dheo both Kiricito. 24 Pí manòn, nyuth unu mar na un itye kòdè both jò n'oye Kiricito, èk gín önèn wakèrèwa na wan etye kòdè i komwu.

9 Kobedi dong ba mitèrè an mè còönò bothwu kóp i kom míc n'èmiò pí jò k'Obanga na leng. 2 Pièn an angeo miti na un itye kòdè mè miò kóny, èka an abedo ka wakara pírwu rwòk both jò mè Macedonia, nakun akobo bothgí nì un jò na tye i Akaya onwongo ñyübèrè unu ökö cón mè miò míc anaka i mwaka n'opoth. Ketho cwinywu ömíö jò na pol thon oketho cwinygí i miò míc. 3 Èntò an atye ka oro utmego onu bothwu èk wakèrèwa pírwu i kóp ni kúr ojik i kóp kékèn, èk ibed unu nì yübèrè i kite na an akobo bothgí kòdè. 4 Ka cè jò mökö mè Macedonia owotho kòda èka onwongo nì un ba ñyübèrè, wan ebino bedo kí lewic pí gen n'onwongo wan eketho i komwu. 5 Pí manòn an athamò nì bër aor utmego ni anyim èk otyek gíní yüb mè míc na un ñcikèrè mè miò, èk obed n'öyübèrè na calò míc na un ñmíö kí cwinywu kenwu na ba èdiòwu adía. 6 Kóp tye nì kóman, dhanò mörö na cwöò kodhi na nónök, bino kaò thon na nónök, èka dhanò mörö na cwöò kodhi na búp, bino kaò thon na búp. 7 Dhanò acèlacèl myero ömíi kite na cwinye omoko mè miò, abonge cwer cwiny onyo díc mörö, pièn Obanga marò ngat na miò kí yom cwiny. 8 Èka Obanga twèrö miòwu gum mè jami na pol, èk i jami kibèc èka i karè kibèc ibed unu kí jami na römöwu na bër, na miò un thon ñtwèrö miò kóny na thwónè mè kónyò tic kibèc na bécò. 9 Kite n'écöò kòdè i Cóc na Leng: "Ömíö jami méré na pol both écan, kite atír méré bedo naka naka." (aion g165) 10 Ngat na miò kodhi both acwò kodhi èka cem mè acama, bino thon miòwu kodhi èka mädö dèrö mè kodhiwu cè bino nyanò kac mè kite atírwu mè miò míc. 11 Èn bino miòwu ibedo èlönyö i kit yodhi kibèc èk ibed unu jò na römö bedo kí cwiny mè miò míc i karè kibèc, èka ka wan etero mícwu both jò na mitö, gín bino pwöyö Obanga. 12 Tic mè kóny ni na un itye ka tímò bino kelo gin na mitèrè both jò k'Obanga na

leng, èntò pathí manòn kékèn, bino kelo thon pwóc na thwónè rwòk both Obanga. 13 Pièn gin na bër na ticwu kelo bino miò jò na pol mè miò dheo both Obanga, pièn nyutho winy na bër na un itye kòdè i kóp mè Emuth na Bër i kom Kiricito èka pí cwiny na bër na un ñnywakö kí ñmwu ködgí èka kí jò kibèc. 14 Èka i lègagí pírwu cwinygí bino parò pírwu, pièn pí kica k'Obanga na thwónè n'ökadhö karè na dong onen bothwu. 15 Pwóc obed both Obanga pí míc méré na bër na ba kobere!

10 An, Paulo, akok bothwu nakun abakö dhöga, an n'ekobo nì amwol èka döki awör thon ka atye kanya acèl kodwu, èntò an abedo na ger ka atye thenge. Pí mwolo èka döki pí kica ka Kiricito, 2 an akwaöwu nì ka an abino bothwu, kúr ñmía unu abed kí gero èka kí tèk cwiny na an ageno nì atwèrö bedo kòdè i kom jò mökö na thamö gíní nì wan èllobö kite mè lobo ni. 3 Kadí bed nì wan etye i lobo, wan ba èlwényö kí jami lwény mè lobo ni. 4 Jami lwény na onu èlwényö kòdè ba obedo jami lwény mè lobo, èntò obedo gíní jami lwény mè tèkò k'Obanga, na türö cèl ka lang onu. 5 Wan ètürö thama na ba tye atír, èka awaka kibèc na tingere malò na miò jii ba ngeo Obanga. Wan èmakö thamagí mè jem èka ömíö bedo kí winy i kom Kiricito. 6 Èka kinge na dong ñdökö unu jò na tye kí winy n'örömö, cè wan ebino pwodo ngat acèlacèl na ba bino bedo kí winy. 7 Nèn unu gin na tye i nyimwu. Ka dhanò mörö tye kí tèk cwiny nì èn ebodo dhanò ka Kiricito, myero èn önèn döki nì onu ebodo jò ka Kiricito kite na èn obedo kòdè. 8 Pièn kadí bed awakara rwòk pí twèrö na Rwoth ömíö bothwa, an ba abino bedo kí lewic mè tic kí twèröna. Twèrö nön èn ömíö bothwa mè kónyöwu, èka mè döngöwu èntò pathí mè dwököwu piny. 9 An ba amitö nì abed calò ngat mörö na tye ka miò lworö bothwu kí waraga na an acöögí. 10 Pièn jò mökö kobo nì, "Waraga méré pèk èka tèk, èntò ka èn othuno bothwu kome bedo na görü, èka thon gin mörö ope i kóp méré na èn twakö." 11 Jò n'obedo nì kómanön myero öñiang gíní nì kite na wan ètwak kòdè i waragawa ka wan epe, wan ebino tímò nì kómanön thon ka etye bothwu. 12 Wan ba éparò mè kethere kénwa onyo mè pore kí jò mökö na pakèrè gíní kèn-gí. Èntò ka gín opimere kèn-gí èka opore gíní kèn-gí, nwongo gín ba ryèk. 13 Wan ba ebino wakèrè n'ökadhö wangé n'èmiò, èntò wan ebino wakèrè kanya Obanga opoko niwa mè tic, mè thuno naka thon bothwu. 14 Wan ba ebino kadhö kanya myero ejik iè calò yam ba ethuno bothwu, pièn wan ènè écakö thuno bothwu mè titö kóp mè Emuth na Bër i kom Kiricito. 15 Wan

ba ewakërë n'òkadhò wangë n'èmiòwa i kom tic na jò nòkënë ènè oyelere ië, èntò wan etye kî gen nî ka yeewu òmèdèrë, ticwa thon bino mèdèrë rwòk i kinwu, nakun lübò kanya yam epoko niwa. 16 Cè wan ètwèrò tìtò Emuth na Bèr i lobo na tye kanya bor. Piën wan ba èmitò wakërë kî tic na dong ngat nòkënë òtìmò i kakar tic ka dhanò nòkënë. 17 Èntò ngat na wakërë myero òwakërë i Rwoth. 18 Piën pathî ngat na pakërë kënë ènè Obanga pwöyò, èntò dhanò na Rwoth pakò.

11 Athamò nî idîi unu cwinywu na nònòk i koma pi mingona. Diî unu cwinywu kòda. 2 An abedo kî nyeko i komwu kî koth nyeko n'Obanga tye kòdë. Piën an acikara mè miòwu both ècwò acèl na ènè Kiricito èk amîiwi bothe na calò nyakò na leng na bara ongeò ècwò. 3 Èntò an atye kî lworo nî kite na calò thwol yam òbwölò Eba k'òkòra mèrë, un thon jîi bino balò thamawu òkò, èka bino miòwu ba ibino marò unu Kiricito kî cwinywu kibèc na leng. 4 Piën ka ngat mòrò obino bothwu cè òtìtò Yecu nòkënë na path kî Yecu na wan ètìtò, onyo ka igamò unu tipo na path kî kom maca na un iyeo, manòn un iyeo mè tic kòdë. 5 Èntò an ba athamò nî an atidî both "èkwèna na dito." 6 Kadî bed nî an ba aryék i twak, èntò an atye kî ngec. Wan enyutho bothwu köp ni kanyalër i yodhi kibèc. 7 Onyo an onwongo atimò bal i karè na an amwolara èk etingwu malò, piën an atitò bothwu köp mè Emuth na Bèr k'Obanga abonge cül mòrò? 8 An ayakò jò n'oye Kiricito nòkënë nakun agamò cül kî bothgî èk atii niwu tic. 9 Èka i karè na an onwongo atye kodwu na mitò gin mòrò, an onwongo ba abedo pèkò both ngat mòrò, piën utmego n'obino ginî kî i Macedonia òmiò ngò n'onwongo an amitò. An agwòkara kûr abed pèkò bothwu i yoo mòrò kèkèn, èka abino mèdara mè timò nî kòmanòn. 10 Na calò köp n'adyer ka Kiricito tye i cwinya, ngat mòrò ope na bino jükò awakana kî i lobo Akaya. 11 Pîngò? Piën an ba amaròwu? Obanga ngeo nî an amaròwu! 12 Èka an abino mèdara mè timò ngò na an atye ka timò, èk kûr amîi jò na mitò nwongo karè mè miògî bedo na ròm aròma kòdwa i tic na gin wakërë ië. 13 Piën koth jò nòn obedo ginî èkwèna na twot, etic na bwölò jîi, na lòkèrë ginî calò èkwèna ka Kiricito. 14 Ngat mòrò myero kûr obed kî ur i köp ni, piën kadî Catan kikome thon lòkèrë na calò malaika na mènyo piny. 15 Pî manòn man ba obedo gin mòrò mè aura ka cè etic ka Catan lòkèrë ginî calò etic na kitegî atir. Ajikigî bino bedo na ròm aròma kî tic na gin otio. 16 An akobo dòkî nî ngat mòrò kûr òtham nî an abedo

amîng. Èntò ka ithamò unu nî kòmanòn, cè ijlòla unu na calò dhanò na mîng, èk òmia thon awakara na nònòk. 17 Gin na an atye ka kobo k'awaka ba obedo gin na Rwoth òmia nî akob bothwu èntò an atwak calò amîng. 18 Kite na jò na pol wakërë i kite na lobo wakërë kòdë, an thon abino wakara. 19 Un idîi cwinywu kî yom cwiny kî jò na mîng, nakun un ibedo jò na ryék! 20 Adyer un idîi cwinywu kadî ngat mòrò tye ka lòkòwu mè bedo opii mèrë, onyo tye ka camò limwu, onyo buowu, onyo na bwönòwu, onyo bapò lemwu. 21 Kî lewic na mèga an ayeo nî wan onwongo ègörü rwòk pi köp nòn! Èntò gin mòrò na dhanò dîò cwinye ië mè wakërë pirè, an atye ka twak na calò amîng, an thon adîò cwinya mè wakara i kom gin nòn. 22 Gin obedo jò lburu? Cè an thon abedo. Gin obedo jò lcarael? Cè an thon abedo. Gin obedo èkwaè k'Abraam? Cè an thon abedo. 23 Gin obedo etic ka Kiricito? (An atwak na calò ngat n'opo.) An alòögî, atio tic na thwönè rwòk, abedo i buc wang na pol, epwoda kî wel lüth na ba kwanèrë, èka abüc kî i thòò wang na pol. 24 Eyuda opwoda ginî wang abic kî del wang pyer adek wie abungwèn. 25 Opwoda ginî wang adek kî lüth, ecela kî kite wang acèl, mel òtùr kòda wang adek, abuto i nam kiwor èka kiceng. 26 An abedo ka woth pi karè na pol. Anwongo can n'öya kî i kulo na möl èka can n'öya kî both èyak. Anwongo can n'öya kî both jò mè thurwa kikokome èka can n'öya kî both Erok. Anwongo can n'öya kî i pacò na dit, can n'öya kî i thim, can n'öya kî i nam. Anwongo can n'öya kî both utmego n'obedo etwodo. 27 An atio tic na tèk rwòk pi karè na lac na ba aninò kiwor. An ario kec k'örîò pii, na ba acamò gin mòrò. Adangò thon piny na ngic abonge gin mòrò mè aruka. 28 Mèd i kom gin nòkënë kibèc, tye gin acèl na kelo pèkò botha karè kî karè, ènè par na an atye kòdë pi jò n'oye Kiricito kibèc na tye i kabedo na papath. 29 Nga na tye kî görü èka an ba awinyo görü? Nga n'èmiò opodho i bal na ia ba öwang ië? 30 Ka onwongo myero awakara, an abino wakara pi gin na nyutho gòrùna. 31 Obanga èka Apap ka Rwoth Yecu, na myero èpak naka naka, ngeo nî an ba atwot. (aion g165) 32 I karè na an atye i Damaciko, gabuna na tye i thè lóc ka rwoth Areta onwongo obedo ka kürò pacò ka jò Damaciko nî èk èmaka, 33 èntò èmia adönyò yòkò n'elwa piny k'adita nakun awok kî i wang derica na tye i kom cèl, èka alüü òkò kî i cingè.

12 An myero amèdara mè wakara. Kadî bed nî gin mòrò ope n'enwongo kî ië. An abino mèdara mè twak i kom gin na an anènò i wang lek èka gin na Rwoth onyutho botha. 2 An angeo dhanò na tye i

Kiricito na dong ökadhö mwaka apar wie angwën na yam etingo etero ökö malö i wi polo më adek. Kadi bed ni onwongo tye i kom onyo ba tye i kom, an ba angeo ëntö Obanga ënë ngeo. 3 Ëka an angeo ni dhanö ni kadi bed tye i kom onyo ba tye i kom, an ba angeo ëntö Obanga ënë ngeo, 4 onwongo etingo etero malö i polo. Ën onwongo owinyo köp na ba römö atwaka, na ba eyeo dhanö më kobo. 5 An abino wakara pi koth dhanö na cal ki manön, ëntö ba abino wakara pira këna, na path ki görüna. 6 Kadi bed an amitö yëro më wakara, an ba abino bedo aming, piën nwongo an abino twakö köp n'atir. Ëntö an ba abino wakara ëk dhanö möro kür obed ki thama i koma na löö gin na ën önëno onyo köp na ën owinyo awinya ki botha. 7 Më gwököna ëk kür atingara malö këna pi jami më aura na pol na yam Obanga onyutho botha, yam eketho öküdhö i ringo koma, aor ka Catan ëk oketh can i koma ëk kür atingara malö këna. 8 Wang adek an akwaö Rwoth ëk ökwany ökö ki botha. 9 Ëntö ën okobo nina ni, "Kicana tye na romi, piën tüköna bedo na tük rwök kanya görü tye ië." Pi manön an abino wakara rwök ki yom cwiny i kom görüna, ëk tükö ka Kiricito obed i koma. 10 Pi Kiricito ömiö cwiny yom pi görü na papath na an atye ködë, ayeny, can, pëkö mökö n'eyela ködë, pëkö na dia rwök, piën kanya an agörü ki ië, ënë kanya an atëk ki ië. 11 An onwongo abedo aming! İdia unu ië, piën un onwongo myero ipaka unu. An ba atidi both "Ëkwëna na dito" kadi bed an ba abedo gin möro. 12 Gin na kibëc na nyutho ni an abedo akwëna kikome ötimërë yam i kinwu ki dö cwiny na thwöhë, anyuth mökö, gin më aura, ëka tango. 13 Gin acël këkën na an ba atimö, na an atimö both jö n'oye Kiricito nökenë, an kikoma onwongo ba abedo pëkö bothwu. Tim nina unu kica i bal ni. 14 Kobedini dong an ayübara më bino bothwu wang më adek, ëka an ba abino bedo pëkö bothwu, piën gin na an amitö ba obedo jamiwu ëntö un. Ka obedo ni kömanön, ëthinö kür myero ökan jami pi enyodogi ëntö enyodo ënë myero ökan jami pi ëthinögi. 15 An abino bedo ki yom cwiny rwök më tic ki jami kibëc na an atye ködë, kadi tüköna kibëc pi kënyö kwö më tipowu. Ka an amaröwu rwök, un ibino maröna na nönök? 16 Ëntö kadi bed ni kömanön, an ba abedo pëkö bothwu. Cë kite na an onwongo abedo ököra, an abino amaköwu ki bwöl. 17 Tye ngat möro ki i kin jö n'onwongo an aorogi bothwu n'obuo gin möro ki bothwu pira? 18 An akwaö Tito ni myero obin bothwu ëka aoro ömin onu më woth ködë kanya acël. Tito obino obuowu? Pe! Onu yam ba etio tic ki cwiny acël ëka ëlübö yoo acël këkën? 19 Un ibedo thamö pi karë

kibëc ni wan ebodo ka pido pirwa këwa i nyimwu? Wan ebodo twak i nyim Obanga na calö jö na tye i Kiricito, ëka jami kibëc na wan ëtimö, utmegona më amara, obedo më jingöwu. 20 Piën an atye ki lwooro ni caa nökenë ka an athuno atwëro nwrongowu ipath ki kite na an amitö ni ibed unu ködë, ëka un thon döki ibino nwongo unu ni an apath ki kite na un imitö ni an abed ködë. An atye ki lwooro ni gwök onyo itye unu ki dha, adinga, akëmö, woro, ayeny, anii, awaka ëka arubaruba. 21 An atye ki lwooro ni ka adwogo bothwu döki, Obangana bino miöna amwolara i nyimwu, ëka an abino kok pi jö na pol n'öbalö cön cë ba ongut gini ki i kom timgi na ba bër, tim më ölyang ëka miti më kom na gin ötimö.

13 Man ënë wang më adek na an atye ka bino ködë yo bothwu. "Caden na römö ariö onyo adek ënë myero omok gini köp kibëc n'ekelo më alara." 2 An onwongo dong akobo niwu ökö cön i karë na an onwongo atye bothwu i limona më ariö. Kobedi dong anwö na an ape bothwu ni ka adwogo döki, ba abino timö kica both jö n'öbalö cön, 3 kite na un imitö moko ni Kiricito twak nakun wok ki botha. Ën ba obedo ngat na görü më tic kodwu ëntö ën tük i kinwu. 4 Ën onwongo eguro i kor yath aria piën ën onwongo ope ki tükö, ëntö kobedini ën tye na kwö pi tükö k'Obanga. Kadi onu thon egörü i ën, ëntö i ticwa kodwu onu ebino kwö kanya acël ki Kiricito pi tükö k'Obanga. 5 Ngirë unu kenwu, ëk inën unu ka cë icung unu na tük i yeewu. Tëmërë unu kenwu. Un ba itye ka niang ni Yecu Kiricito tye i iwu? Thwara ka ibedo unu jö n'Obanga ba pwöyö. 6 An ageno ni un ibino niang na bër ni wan ba ebodo jö na ba ëpwöyögi. 7 Wan ëlëgö Obanga pirwu ëk kür itim unu gin möro na rac. Pathi më nyutho ni wan jö n'Obanga pwöyö, ëntö wan ëmitö ni un itim gin na bër, kadi bed ni wan enen calö jö na ën ba öpwöyö. 8 Piën wan ba ëtwëro tio gin möro na ba rwatërë ki köp na tye atir, ëntö ëtwëro tio gin na rwatërë ki gin na tye atir këkën. 9 Cwinywa yom ka wan egörü, nwongo un itëk, döki wan ëlëgö ni idök unu jö n'otengo. 10 Man ënë gin n'ömiö an acöö köp ni na an pod atye kanya abor kodwu, ëk kür abed na ger i komwu ka an abino nakun atio ki twëro na yam Rwoth ömia ëk akönywu më döngö, ëntö pathi më dwököwu piny. 11 Më ajiki, utmegona, bed unu dong. Yüb unu dong kitewu na bër, ëka döki myero iwiny unu kokona pi gin na an akwaöwu pirë. Bed unu ki thama acël, bed unu ki kuc, ëka Obanga na won mar ki kuc bino bedo kodwu. 12 Motherë unu kenwu ki moth më mar. 13 Jö k'Obanga na leng kibëc omothowu. 14 Kica ka

Rwothwa Yecu Kiricito, mar k'Obanga, ëka kî rîbêrê
ka Tipo Naleng obed kodwu kîbêc.

Jö Galatia

1 Waraga ni öya kî both Paulo n'obedo akwëna. Pathî jö mörö ënë oora, ëntö Yecu Kiricito ëka Obanga Apap n'ocero Yecu kî i kin jö n'öthöö. **2** Utmego kibëc na tye ginî kanya acël kôda kany ömiö mothgi. Both jö n'oye Kiricito kibëc na tye i Galatia. **3** Obanga Apap onu ëka Rwoth Yecu Kiricito ömîwu gum kî kuc. **4** Kiricito ömiö kwö mërë pî bal onu, kite n'Obanga Apap onu onwongo öyübö ködë, ëk ëlar onu ökô kî kom gin na rac më karë ni. (aiön g165) **5** Dheo obed both Obanga naka naka. Amën. (aiön g165) **6** An auro kite na un ilökëre unu ködë piöpiö, ikwëre unu ngat na yam ocwodowu i kica ka Kiricito, ëka itye ka lökëre unu i emuth na bër nökenë na path k'Emuth na Bër. **7** Adyer Emuth na Bër nökenë ope, ëntö tye jö mökö na tye ka balö thamawu ökô nakun mitö ginî lökö Emuth na Bër i kom Kiricito dökö gin na path. **8** Ëntö kadî bed wan onyo emalaika mörö n'öya kî i polo ötötö niwu emuth na bër nökenë na path k'Emuth na Bër na yam wan ëtötö niwu ca, myero ëcën dhanö nön ökô. **9** Na calö wan ekobo niwu cön, pod anwö kobo döki: Ka ngat mörö tye ka titö niwu emuth na bër nökenë na path k'Emuth na Bër na yam igamö unu, myero ëcën dhanö nön ökô! **10** An kobedini atye ka rangö cwak ka dhanö, onyo cwak k'Obanga? Onyo an atye ka tëmö yomo cwiny jö? Ka onwongo an pod ayomo cwiny jö, kono an ba abedo atic ka Kiricito. **11** Utmegona, an amitö inge unu nî Emuth na Bër na an atitö ba obedo gin mörö na dhanö ënë öcakö. **12** An ba agamö kî both ngat mörö, onyo epwonya ködë apwonya; ëntö an anwongo kî both Yecu Kiricito n'onyutho botha. **13** Un ityeko winyo kite na kwöna na cön onwongo tye ködë i lübö dini k'Eyuda, ëka kite na an onwongo aketho kî can i kom jö k'Obanga n'oye Kiricito ëka atëmö tyekogî ökô. **14** I dini k'Eyuda, an onwongo alöö pol jî n'obedo ginî nyelwaga ëka alübö thëkwarö ka kwerena kibëc. **15** Ëntö i karë na bara ënywöla, Obanga onwongo öyëra ökô, ëka ocwoda pî kica mërë. Cë oyomo cwinye **16** më nyutho nina Wode, ëk atit köp i kome both Erok. I karë na köp ni ötimërë, an ba acidhö më penyo thama kî both ngat mörö, **17** an thon ba acidhö yo Jerucalem both jö n'onwongo obedo ginî ëkwëna cön nina, ëntö cücüth an acidhö i lobo Arabia ëka kinge adwogo yo Damaciko. **18** Cë kinge mwaka adek, an acidhö naka yo Jerucalem më rwatërë kî Petero ëka abedo bothe pî ninö apar wie abic. **19** An ba anënö akwëna mörö ëntö an anënö Yakobo këkën ömin Rwoth. **20** Adyer i nyim Obanga,

gin na kibëc na an atye ka cöönö niwu i waraga ni, twodo mörö ope ië. **21** Kinge manön an acidhö yo Ciria ëka Cilicia. **22** I karë nön, jö n'oye Kiricito na tye ginî i Yudea onwongo bara ngeo ginî koma. **23** Gin onwongo owinyo köp i koma këkën nî, "Ngat na yam oyelo onu kobedini dong tye ka titö köp i kom yee na yam ën ötëmö türö." **24** Cë öpakö ginî Obanga pî gin na ën ötimö i koma.

2 Cë kinge mwaka apar wie angwën, an adök döki yo Jerucalem kî Baranaba. An thon awotho kî Tito. **2** An acidhö kunön piën Obanga onyutho nina nî myero acidhö ëk atit i nyimgi köre kî köre Emuth na Bër na an atitö both Erok. Ëntö an atimö man i mung both jö na pîrgi tæk, ëk kûr ökwër ginî ticna na an atio onyo na dong atyeko tio, ëk obed më nono. **3** Tito n'onwongo owotho köda ba ëdiö nî ëk ëlir, kadî bed nî ën onwongo obedo Arok n'öya kî Grecia. **4** Köp ni öya piën utmego mökö n'obedo etwodo onwongo odonyo i kinwa më rîpö kuc na wan etye ködë i Kiricito Yecu ëka më miöwa bedo opii. **5** Ëntö më gwökö köp adyer më Emuth na Bër pîrwu, wan ba eyeo nî gin ölööwa kadî na tidî mörö. **6** Both jö na pîrgi tæk—kite n'onwongo gin tye ködë ba okelo apokapoka mörö botha, piën Obanga ba lengere both ngat mörö pî kite na ën tye ködë—jö nön ba ömädö ginî gin mörö i köpna. **7** Nakaka manön, gin obino ongeö nî Obanga ömia tic më titö Emuth na Bër both Erok, na calö ömiö Petero tic më titö both Eyuda. **8** Obanga n'ooro Petero na calö akwëna më tic both Eyuda, ën onwongo thon tye ka tic köda na calö akwëna both Erok. **9** Yakobo, Petero ëka Jon, n'onwongo ngere më bedo calö wir ka jö n'oye Kiricito, na dong öniang ginî pî gum n'Obanga ömia wan kî Baranaba, gin omotho cingwa më nyutho nî wan kibëc etio kanya acël. Gin oye nî wan myero ëcidh both Erok, ëka gin ëcidh both Eyuda. **10** Gin na gin ökwaöwa këkën ënë nî wan myero ëmädërë më kõnyö ëcan, gin n'onwongo an aketho cwiny nî myero atim. **11** I karë na Petero obino yo Antiokia, an ajükö ën wang kî wang, piën ën onwongo ötimö gin na ba tye na bër. **12** Na bara jö n'öya kî both Yakobo othuno, Petero onwongo cemo kanya acël k'Erok. Ëntö i karë n'othuno ginî, cë Petero öcakö jer thenge ëka opokere ökô kî both Erok piën ën onwongo lworo jö na mitö nî ngat mörö këkën n'oye Kiricito myero kono ëlir. **13** Eyuda nökenë n'oye öcakö ginî lübö kite ka Petero nön më twodo ëka Baranaba thon öcakö lübö kitegi më twodo nön. **14** I karë na an anënö nî gin ba döki tye ka tic na lübërë kî köp adyer më Emuth na Bër, an akobo both Petero i nyimgi kibëc

nĩ, "In ibedo Ayuda, ɛntɔ ɪkwɔ calɔ Arok ɛka ba ɪkwɔ calɔ Ayuda. Cɛ dong in ɪtwɛrɔ dɪɔ Erok nɪngɔ mɛ lɪbɔ kite k'Eyuda? 15 "Onu n'ebedo Eyuda ɪ anywɔlɪ ɛka ba ebledo 'Erok n'obedo gɪnɪ ɛbal' 16 engeo nɪ dhanɔ ba ɛkwanɔ nɪ kite atɪr pɪɛn tɪmɔ gɪn na cɪk mɪtɔ, ɛntɔ pɪ yee ɪ kom Yecu Kiricito. Kadɪ onu thon Eyuda, eketho yee onu ɪ kom Yecu Kiricito ɛk ɛkwan onu nɪ kite onu atɪr pɪ yee ɪ kom Kiricito, ɛka pathɪ pɪ tɪmɔ gɪn na cɪk mɪtɔ. Pɪ manɔn, ba ɛkwanɔ dhanɔ nɪ kite atɪr pɪɛn tɪmɔ gɪn na cɪk mɪtɔ. 17 "ɛntɔ ka onu ɛrangɔ nɪ ɛkwan onu nɪ kite onu atɪr pɪ Kiricito, cɛ enwongo nɪ onu kɪkome ebledo ɛbal dɔkɪ, manɔn twɛrɔ nyutho nɪ Kiricito ɔmɪɔ onu ɛdɔkɔ ɛbal? Adyer pathɪ nɪ kɔmanɔn! 18 Ka an agɛrɔ gɪn na yam arɛdhɔ ɔkɔ pɪny, an amoko kɛna nɪ an abedo ngat na tɪrɔ cɪk. 19 Cɪk kɪkome ɛnɛ ɔmɪɔ an athɔɔ ɛk akwɔ pɪ Obanga. 20 An dong etyeko gurona ɔkɔ kɪ Kiricito ɪ kor yath arɪa mɛrɛ ɛka pathɪ an ɛnɛ dɔkɪ akwɔ, ɛntɔ Kiricito ɛnɛ tye ka kwɔ ɪ ɪa. Kwɔ na an atye kɔdɛ ɪ koma, an akwɔ pɪ yee ɪ kom Wod k'Obanga, n'ɔmara ɛka ɔmɪrɛ kɛnɛ pɪra. 21 An ba akwɛrɔ kɪca k'Obanga, pɪɛn ka ɛkwanɔ dhanɔ nɪ kite atɪr pɪ cɪk, cɛ Kiricito ɔthɔɔ nono abonge tyɛn kɔp mɔrɔ."

3 Un jɔ Galatia kara ɪmɪng unu kɔman! Nga n'ɔrɔgɔwu? Yam cɔn onwongo enyutho niwu kanya lɛr kite n'eguro kɪ Yecu Kiricito ɪ kor yath arɪa. 2 ɛk an apenywu peny acɛl: Un inwongo Tipo Naleng pɪ lɪbɔ cɪk, onyo pɪ yeo kɔp mɛ Emuth na Bɛr na un iwinyo? 3 Un kara ɪmɪng kɔman? Un ɪcakɔ kɪ Tipo Naleng k'Obanga ɛntɔ kobedini dong ɪmɪtɔ unu tyeko kɪ tɛk komwu? 4 Un ɪlɪmɔ can na pol nono? ɪ adyer onwongo ba obedo mɛ nono. 5 Obanga mɪɔwu Tipo Naleng ɛka tio tango na pol ɪ kinwu pɪɛn ɪlɪbɔ unu cɪk onyo pɪ yeo kɔp na un iwinyo? 6 ɪ yoo acɛl nɔn, "Abraam oye ɪ kom Obanga, ɛka ɛkwanɔ ɛn nɪ kite atɪr pɪ yee mɛrɛ." 7 Myero inge unu nɪ jɔ na tye kɪ yee, gɪn ɛnɛ ɛthɪnɔ k'Abraam. 8 Cɔc na Leng onyutho nɪ Obanga bino kwanɔ Erok nɪ kɛgɛɪ atɪr pɪ yee. Obanga yam ɔtɪtɔ kɔp mɛ Emuth na Bɛr both Abraam cɔn nakun kobo nɪnɛ nɪ, "Rok kɪbɛc bino nwongo gum piri." 9 Pɪ manɔn, jɔ na tye kɪ yee bino nwongo gɪnɪ gum k'Abraam n'obedo kɪ yee. 10 Jɔ kɪbɛc na jengere ɪ lɪbɔ cɪk ɛlamɔgɪ dong ɔkɔ, pɪɛn ɛcɔɔ nɪ, "Cen opodh ɪ kom jɔ kɪbɛc na ba lɪbɔ gɪn na kɪbɛc n'ɛcɔɔ ɪ buk mɛ cɪk." 11 Kobedini kɔp dong ongere ɔkɔ nɪ ba ɛkwanɔ dhanɔ mɔrɔ nɪ kite atɪr ɪ nyim Obanga pɪ tɪmɔ gɪn na cɪk mɪtɔ, pɪɛn ɛcɔɔ nɪ, "Ngat na kite atɪr pɪ yee bino bedo na kwɔ." 12 ɛntɔ cɪk ba ocung ɪ kom yee, pɪɛn ɛcɔɔ nɪ, "Ngat na tɪmɔ nakun lɪbɔ gɪn na cɪk mɪtɔ kɪbɛc bino kwɔ."

13 Kiricito ɛnɛ yam ɔkɔkɔ onu kɪ ɪ cen n'opodho ɪ kom onu pɪɛn onu ba ɛlɪbɔ cɪk. ɛn obino cɛ ɔlɔkɛrɛ ɔdɔkɔ dhanɔ n'ɛlamɔ nakaka onu, pɪɛn yam ɛcɔɔ nɪ, "Cen myero opodh ɪ kom dhanɔ n'ɛngabɔ malɔ ɪ wi yath." 14 ɛn ɔkɔkɔ onu ɛk gum na yam Obanga ɔmɪɔ both Abraam myero Erok thon onwong gɪnɪ pɪ Yecu Kiricito. ɛk onu thon enwong Tipo Naleng na yam ɛn ɔcɪkɔ pɪ yee. 15 Utmegona, ɛk kono amɪɪ apor mɛ kwɔ mɛ karɛ kɪbɛc. Ka jɔ arɪɔ ɔcɪkɛrɛ gɪnɪ ɪ gɪn mɔrɔ na gɪn omoko, ngat mɔrɔ ope na dɔkɪ twɛrɔ lɔkɔ onyo mɛdɔ gɪn mɔrɔ ɪɛ. 16 Obanga yam ɔcɪkɛrɛ both Abraam ɛka akwarɛ. Cɔc na Leng ba okobo nɪ, "kɪ both ɛkwaɛnɪ," na nyutho jɔ na pol, ɛntɔ okobo nɪ, "kɪ both akwaru," na nyutho ngat acɛl kɛkɛn na ɛnɛ Kiricito. 17 Ngɔ na an akobo ene: Cɪk na dong obino kicen kinge mwaka 430 ba dɔkɪ twɛrɔ tɪrɔ cɪkɛrɛ n'Obanga otyeko moko cɔn ɛka thon ba mɪɔ gɪn n'ɛcɪkɔ rwenyo. 18 Ka mɪc n'Obanga mɪɔ obedo pɪ cɪk, cɛ nwongo ba lɪbɔ cɪkɛrɛ mɛrɛ, ɛntɔ Obanga ɪ kɪca mɛrɛ ɔmɪɔ mɪc both Abraam pɪ cɪkɛrɛ mɛrɛ. 19 Pɪngɔ ɛmɪɔ cɪk dɔkɪ? Cɪk ebino ɛmɛdɔ ɪ kom cɪkɛrɛ ɛk tɪrɔ cɪk onen ɔkɔ kanyalɛr naka wang n'akwar Abraam n'eketho cɪkɛrɛ pɪrɛ obino. Emalaika ɛnɛ yam okelo cɪk cɛ ɛmɪɔ ɪ cɪng ngat na rɪbɔ dhanɔ kanya acɛl. 20 Ngat na rɪbɔ dhanɔ ba mɪtɛrɛ ka ngat acɛl kɛkɛn ɛnɛ tye; ɛntɔ Obanga tye acɛl. 21 Cɪk dong tye ka pyem kɪ cɪkɛrɛ k'Obanga? Pathɪ kɔmanɔn, pɪɛn ka onwongo ɛmɪɔ cɪk na twɛrɔ mɪɔ kwɔ, cɛ kwanɔ dhanɔ nɪ kite atɪr obedo pɪ lɪbɔ cɪk. 22 ɛntɔ Cɔc na Leng kobo nɪ jɔ kɪbɛc tye gɪnɪ ɪ thɛ lɔc mɛ bal, ɛk gɪn n'onwongo ɛcɪkɔ ɛmɪɪ both jɔ n'oye pɪ yeegɪ ɪ kom Yecu Kiricito. 23 Na bara yee ɪ kom Kiricito enyutho both onu, cɪk onwongo gwɔkɔ onu na calɔ emabuc, naka ɪ karɛ na dong enyutho nɪ onu yee. 24 Kɔmanɔn, cɪk onwongo obedo gɪn na gwɔkɔ onu naka Kiricito obino; cɛ dong ɛcakɔ kwanɔ onu nɪ kite onu atɪr pɪ yee. 25 Kobedini dong yee ɪ kom Kiricito tye, onu ba dɔkɪ ɛtwɛrɔ bedo ɪ thɛ gwɔk mɛ cɪk. 26 Un kɪbɛc ibedo ɛthɪnɔ k'Obanga pɪ yee ɪ kom Kiricito Yecu. 27 Pɪɛn un kɪbɛc n'onwongo ebaticawu ɪ Kiricito, iruko unu dong Kiricito calɔ bɔngɪ na nyen. 28 Apokapoka ope ɪ kin Ayuda k'Arok, ɪ kin opɪi ɛka ngat na lɔɔrɛ kɛnɛ, ɪ kin ɛcwɔ ɛka dhakɔ, pɪɛn un kɪbɛc itye unu acɛl ɪ Kiricito Yecu. 29 Ka un ibedo jɔ ka Kiricito, cɛ un dong ibedo unu ɛthɪnɔ k'Abraam na bino leo gɪn na yam Obanga ɔcɪkɔ both Abraam.

4 Gɪn na an atye ka kobo ɛnɛ nɪ alee jami ka pod obedo athɪn, bedo na rɔm arɔma k'opɪi, kadɪ bed ɛn obedo won jami kɪbɛc. 2 ɛn bedo ɪ thɛ lɔc ka jɔ na gwɔkɔ ɛn ɛka edite na gwɔkɔ jami naka ka karɛ

n'apap méré öcükö örömö. **3** Man ëné kite n'obedo ködë i kom onu, i karë na onu pod ebedo calö ëthinö, onu onwongo etye calö opii na tye i the twër më lobo ni. **4** Ëntö ka karë n'ëcükö kikome örömö, Obanga obino ooro Wode na dhakö önywölö ëka ökwö i the cük, **5** më kökö jö n'onwongo tye i the cük, ëk ëlök onu ëdök ëthinö k'Obanga ki twër n'örömö. **6** Kobedini kite na un dong ibedo ëthinö k'Obanga, ëné ömïö Obanga ooro Tipo ka Wode i cwinywu na kok nï, "Aba, Apap." **7** Pï manön un ba dökï ibedo unu opii. Un ibedo ëthinö k'Obanga, ëka ebino miöwu gin na ën öcükö. **8** i karë na un bara ingeo Obanga, onwongo ibedo unu opii ka gin mökö na ba obedo gini obanga kikome. **9** Ëntö kobedini dong un ingeo Obanga—onyo nï Obanga dong ngeowu—pingö un dökï imitö dök cen i opii më bedo i the twër më lobo ni na görü ëka na piny ölöögï? Imitö unu dök më bedo opiigï dökï? **10** Un iketho cwinywu më kwero ninö mökö, dwe, karë na papath, ëka mwaka. **11** An atye ki lworö rwök nï ticna kibëc na an atio pirwu onwongo obedo më nono. **12** Utmegona, an akwaöwu nï ibed unu calö an, piën an dong adökö calö un. Un ba itimö gin mörö na rac i koma. **13** Kite na un ingeo nï onwongo obedo pi lith koma, ëné ömïö an acakö titö niwu Emuth na Bër. **14** Un ba ibino icaa onyo ikwëra unu kadï bed lith koma onwongo obedo atëmatëma bothwu, ëntö ijöla unu na bër na calö an onwongo abedo malaika k'Obanga, onyo na calö an onwongo abedo Kiricito Yecu kikome. **15** Ngö n'öbalö yom cwinywu kibëc n'onwongo itye unu ködë? An arömö miö caden nï, ka onwongo twërë, onwongo myero igol wangwu ökö ëka imiï unu botha. **16** An dong adökö langöwu piën an akobo niwu köp adyer? **17** Jö nökenë ca tëmö gini ki tæk më lököwu, ëntö thamagi rac. Gin na gin mitö ëné nï ilökërë unu ökö ki botha ëk icak unu winyogï. **18** Ka ngat mörö tye ki miti më timö gin na bër bothwu, manön kibëc bër, ëntö myero ötim gini i karë kibëc, pathi ka an atye kodwu këkën. **19** Ëthinöna më amara, pod dökï atye ka dangö arem kodwu calö dhakö na dangö arem i karë më nywöl naka ka Kiricito obedo na tye rwök i kwöwu. **20** An onwongo amitö nï kono abin abed bothwu kobedini ëk aniäng i kom gin na myero atwak bothwu, piën thama i komwu dong ocungo wia ökö! **21** Un jö na mitö nï cük ölööwu, un ba ingeo ngö na cik kobo? **22** Piën ëcöö nï Abraam onwongo tye k'awope ariö, acël obedo wod ka dhakö n'onwongo obedo opii, ëka acël wod ka dhakö na ba obedo opii. **23** Wod ka dhakö n'onwongo obedo opii ënywölö i kite më kom; ëntö wod ka dhakö na ba obedo opii ënywölö na calö adwogi më cikërë n'Obanga öcükö. **24** Man

örömö niäng ië na calö carolok, mon ariö ni nyutho cikërë ariö. Cikërë acël öya ki i wi kidi Cinai, önywölö ëthinö na bino bedo gini opii: Dhakö ni ëné Aga. **25** Kobedini Aga cung pi kidi Cinai na tye i Arabia na röm aröma ki Jerucalem më karë ni piën tye i opii kanya acël k'ëthinö mërë. **26** Ëntö dhakö nökenë ca cung pi Jerucalem na tye i polo; ën löörë këné ëka ën ëné obedo aya onu. **27** Piën ëcöö nï: "Bed ki yom cwiny, in dhakö nï bedo alür, na ba önywölö ëthinö mörö; red ki yom cwiny rwök, in n'arem më nywöl ba ogoi; piën ëthinö ka dhakö na cwörë öwëkö pol na löö ëthinö ka dhakö na tye ki cwörë." **28** Utmegona, un ibedo ëthinö më cikërë k'Obanga, na calö Icaika. **29** i karë nön, athin n'ënywölö i kite më kom obedo yelo athin n'ënywölö pi tækö ka Tipo k'Obanga, ëka röm aröma thon kobedini. **30** Ëntö ngö na Cöc na Leng kobo? "Ryëm dhakö n'obedo opii ökö ki wode, piën wode ba bino leeno jami kanya acël ki wod ka dhakö na ba obedo opii." **31** Pï manön, utmegona, onu ba ebedo ëthinö ka dhakö n'obedo opii, ëntö ëthinö ka dhakö na ba obedo opii.

5 Onu dong ebedo jö më kuc piën Kiricito otyeko gönyö onu dong ökö ki i opii. Cung unu na tæk, ëka kür idök unu i opii më cik dökï. **2** Winy unu köpna, an, Paulo, kobedini akobo bothwu nï: Ka imiö ëliröwu, cë Kiricito bino bedo gin mörö na köny mërë ope bothwu. **3** An anwö köpna dökï both dhanö acëlacël na miö ëlirë nï ën dong tye ki banya më lübö cik kibëc. **4** Un jö na mitö nï ëkwanwu nï kitewu atir pi lübö cik, un dong ityeko pokere ökö kenwu ki both Kiricito; inyikö unu ökö ki cecen ki kom kica k'Obanga. **5** Pï Tipo Naleng, onu etye ki gen na thwönë rwök më nwongo kite n'atir n'ëmïö pi yee. **6** Piën i Kiricito Yecu, lirë onyo bedo abonge lirë ope ki köny mörö. Gin na könyö këkën ëné yee na tio ki mar. **7** Un onwongo itye ka ngwëc na bër. Nga n'öjököwu më lübö köp më adyer? **8** Ëka pwony na calö man ba öya ki both Obanga n'ocwodowu. **9** Pwony më twodo ni cal ki thöbi na tidi mörö na yenyo mökö ogati kibëc. **10** An atye ki gen i Rwoth nï thamawu ba bino pokere ki mëga. Ngat na tye ka miöwu dönyö i arubaruba, Obanga bino pwodo kadï bed ën nga. **11** Utmegona, ka an onwongo pod atitö niwu köp më lirë, pingö dökï pod eketho ayela i koma? Köp na makö yath ariä onwongo ba dökï römö bedo pëkö, ka an atitö nï lirë bër. **12** An onwongo athamö nï ka twërë jö nön na tye ka rubowu ki köp më lirë myero ömëdërë gini anyim ëka opudhere gini këngi. **13** Utmegona, un yam ecwodowu më bedo ki kuc. Ëntö kür dök ilök unu kuc na mewu obed më cobo miti më kwö më anywölöi.

Nakaka timō kōmanōn, myero dhanō acēlacēl ōmīrē mē kōnyō awodhe kī mar. 14 Piēn cik kibēc ēribōgi ōkō i kōp acēl kēkēn nī, “Mar awodhi na calō īmarō komi keni.” 15 Ēntō ka īkarē unu calō leeni mē thim, cē myero īgwōkērē unu ēk kūr ithum unu ōkō kenwu. 16 Gin na an akobo niwu ene, miī unu Tipo Naleng ōtēlwu, ēk kūr icob unu mitiwu mē kwō mē anywōlī. 17 Piēn miti mē kwō mē anywōlī pyem kī miti ka Tipo Naleng, ēka miti ka Tipo Naleng pyem kī miti mē kwō mē anywōlī. Gīn arīō nī dagērē gīnī, manōn ēnē gin na jūkōwu mē timō gin na un īmitō. 18 Ēntō ka Tipo Naleng ēnē tye ka tēlōwu, un ba itye i thē cik. 19 Tic mē miti mē kwō mē anywōlī nen ōkō kanya leng. Gīn ene: tim mē ōlyang, carō, tarwang, 20 wōrō cal jwogi, tic mē jwōjwōk, adagē, dhaa, nyeko, akēmō, larō dito, pyem, apokapoka, 21 woro, mērō, cem mē yom cwiny na rac, kī mōkō nōkēnē na calō manōn gīnī. Pod dōkī acīkōwu na tēk, kite na calō acīkōwu cōn, nī jō na timō koth jami na calō man gīnī, ker k'Obanga ba bino bedo mēgi. 22 Ēntō nyig na nyak pī Tipo Naleng ene: Mar, yom cwiny, kuc, dīō cwiny, kīca, bēr, gen, 23 mwolo, ēka gwōkērē kēn. Cik mōrō ope na kwērō jami na calō man gīnī. 24 Jō n'obedo gīnī jō ka Kiricito Yecu otyeko gīnī guro miti mē kwō mē anywōlī kī kite mērē kibēc i kor yath arīa. 25 Tipo Naleng ōmīō onu kwō, cē onu myero ewothu nakun ēlūbō ēn. 26 Onu myero kūr ebed k'awaka, kūr ebed nyuthere rwōk both ewodh onu, ēka kūr ebed kī nyeko i kin onu.

6 Utmegona, ka cē ēmakō dhanō mōrō timō bal, un jō na Tipo Naleng tēlōwu myero īkōny unu ēn ēk odwog i yoo n'atīr, nakun īkōnyō unu ēn kī cwiny mē mwolo. Ēntō myero īgwōkērē unu ēk un thon kūr ētēmwu. 2 Ting unu pēkō k'ewodhwu, manōn ēnē bino miōwu icobo cik ka Kiricito. 3 Ka dhanō mōrō thamō nī ēn pīrē tēk ēlōō jō nōkēnē, nakun i adyer nwongo ēn pīrē ba tēk, nwongo ēn bwōlērē kēnē. 4 Dhanō acēlacēl myero ōnēn tic mērē kēnē ka bēr. Manōn mīō tyēn kōp mē wakērē mērē bedo pī tic mērē kikome na ēn otio, na ba dōk poro kī tic ka ngat mōrō nōkēnē, 5 piēn dhanō acēlacēl tye kī yēc mērē na myero oting. 6 Dhanō n'etye ka pwonyo kī kōp i kom Kiricito myero ōnywak jami kibēc na bēcō na ēn tye kōdē k'apwony mērē. 7 Kūr īwēk ēbwōlwu: Obanga ba etuko kōdē. Gin na dhanō ōcwō ēnē ēn thon bino kaō. 8 Ngat n'ōcwō kodhi mērē i pwodho mē miti mē kwō mē anywōlī, gin na ēn bino kaō kī iē ēnē thōō, ēntō ngat n'ōcwō kodhi mērē i pwodho ka Tipo Naleng, gin na ēn bino kaō kī iē ēnē kwō na ba thum. (aiōnios g166) 9 Kūr myero onu edher mē timō gin na bēr, piēn ka karē ōrōmō, onu ebino kaō kac ka

onu ba edhero. 10 Dong pī manōn kite na onu pod etye kī karē, onu myero ētim gin na bēr both jō kibēc, na lōō kibēc myero onu eti both utmego onu n'oye gīnī Kiricito. 11 Un ītwērō nēnō nyukuta na thwon na an atye ka cōōnō kī cīnga kikome. 12 Jō nonu na tye ka tēmō mē dīōwu nī myero īlīrē unu, obedo gīnī jō na mītō nī gin enen na bēr both jō nōkēnē. Tyēn kōp na mīōgi timō ēnē mē jūkō kūr eketh ayela i komgi pī yath arīa ka Kiricito. 13 Naka thon jō n'ēlīrōgi ba lūbō gīnī cik, ēntō gin mītō nī ēlīrwu ēk ēwakērē gīnī pī līrē mē komwu. 14 Ēntō an ba amītō nī awakara pī gin mōrō, kono pī yath arīa ka Rwoth onu Yecu Kiricito, kī kubotha lobo kibēc dong eguro ōkō i kōr yath arīa, ēka an kikoma thon egura ōkō i kom lobo pī yath arīa. 15 Piēn ka ngat mōrō ēlīrō onyo ba ēlīrō, manōn ba obedo gin mōrō na pīrē tēk; gin na pīrē tēk ēnē mē bedo cwec na nyen. 16 Kuc kī kīca obed i kom jō na lūbō pwony nī, ēka both jō k'Obanga kibēc. 17 Cakērē kobedini cīdhō kōdē anyim, an ba amītō nī ngat mōrō oyela, piēn an atye kī poo na dong eketho i koma na nyutho nī an abedo opii ka Yecu. 18 Utmegona mē amara, Kīca ka Rwoth onu Yecu Kiricito obed kodwu. Amēn.

Jö Epeco

1 Waraga ni öya kî both Paulo n'obedo akwëna ka Kiricito Yecu pî miti k'Obanga. Both jö k'Obanga na tye i Epeco, na gin ëné jö na genere i kwögi kanya acël kî Kiricito Yecu: **2** An alëgö Obanga Apap onu ëka Rwoth Yecu Kiricito ömïiwu ibed unu kî kîca ëka kuc. **3** Eru ëmïi pak both Obanga ëka Apap ka Rwoth onu Yecu Kiricito, n'ömiö onu gum kibëc më tipo na tye i polo i Kiricito. **4** Ën öyëro onu cön i Kiricito na pod bara öcakö cweo lobo, ëk onu ebed jö na leng i nyime abonge bal mörö i kom onu. Pî mar mëré, **5** Obanga kî miti mëré kënë onwongo dong öyübö cön nî onu myero ebed ëthïnö mëré pî tic na Yecu Kiricito otio. **6** Eru ëmïi pak both Obanga pî kîca mëré më dheo na dit, na ën ömiö onu nono i Kiricito na ën marö. **7** Pî remo ka Kiricito Yecu, etyeko kökö onu ökö, ëtimö kîca i kom bal onu ökö, na lübërë kî lönyö më kîca k'Obanga na dit **8** na ën ömiö onu na thwönë i ryëkö mëré kibëc ëka kî niang. **9** Obanga ötimö man i karë na ën otuco mung më miti mëré both onu, nakun lübö yüb mëré na bër na ën onwongo öyübö më cobo i Kiricito. **10** Yüb k'Obanga na ën bino cobo ka karë örömö, ëné më cökö jami kibëc na tye i polo ëka i wi lobo, më rîbögi ökö kanya acël i Kiricito. **11** Jami kibëc timërë na lübërë kî yüb k'Obanga ëka thama mëré. Obanga öyëro onu më bedo jögë i Kiricito nakun ën onwongo dong öyübö anaka kî i acaki **12** ëk wan, n'onwongo ëcakö bedo kî gen i kom Kiricito, myero ëmïi pak ëka dheo both Obanga. **13** Kiricito thon öyërowu më bedo jö k'Obanga i karë na un iwinyo köp adyer, Emuth na Bër n'okelo niwu larë. Un iye Kiricito, ëka ëné ömiö ëmïowu Tipo Naleng n'onwongo Obanga öcikö pîrë cön ëk obed na calö anyuth mëré n'ëmwönö i komwu, **14** na ëné gin n'ejengo na nyutho nî onu ebino nwongo gin na kibëc n'Obanga öyübërë më miö onu i karë n'Obanga bino kökö jögë—na bino miö jîi pakö dheo mëré. **15** Pî tyën köp ni, anaka an awinyo köp i kom yeewu i Rwoth Yecu ëka pî mar na un imarö kî jö k'Obanga kibëc, **16** an ba awëkö më miö pwöc both Obanga pîrwu, nakun apo pîrwu i lëgana. **17** An alëgö nî Obanga ka Rwoth onu Yecu Kiricito, Obanga më dheo, myero ömïiwu Tipo Naleng më ryëkö ëka onyuth niwu Obanga ëk inge unu ën na bër rwök. **18** An thon alëgö nî ömëny thamawu ëk inge unu gen na ën ocwodowu tē, kit lönyö ëka dheo na thwönë na ën miö both jögë ëk obed mëgi. **19** An thon alëgö nî ñniang unu kite na tēkö mëré na dit tio ködë i kom onu jö n'oye Yecu. Tēkö ni na

tio i kom onu röm kî tic na dit më twër na ën tye ködë **20** n'ocero Kiricito kî kin jö n'öthöö ëka ömiö ën obedo i nget cingë më kucem i polo. **21** Ën dong tye malö i polo, löö ëlök kibëc më polo, twërö, tēkö, ëka nyëng kibëc n'ëcakö, pathi i lobo më karë ni kēkēn ëntö thon i lobo më karë na tye ka bino. (aiön g165) **22** Obanga oketho jami kibëc i thë twër ka Kiricito ëk ölöö, ëka ömiö ën both jö n'oye Kiricito na calö wic nakun löö jami kibëc. **23** Jö n'oye Kiricito obedo gin i kom Kiricito, na miö jö n'oye pong na bër, nakun Kiricito thon pong i jami kibëc.

2 i karë n'opoth un onwongo ibedo calö jö n'öthöö pî türö cik ëka balwu. **2** i karë ca onwongo un ilübö yodhi na reco më lobo ni, nakun iwinyo unu köp ka ngat na rac na löö twër mökö na tye malö i yamö, na ëné cwiny na kobedini tye ka tic i cwiny jö na ba mitö winyo köp k'Obanga. (aiön g165) **3** Onu kibëc onwongo ëröm kî jö nön i lübö miti më kwö më anywöli, nakun ecobo miti më kom onu kî gin na onu ëthamö. I kite na yam onu etye ködë, akëmö k'Obanga onwongo myero opodh i kom onu calö jö nökökë kibëc. **4** Ëntö Obanga obedo alönyö i kîca mëré, mar na ën ömarö kî onu ködë dit rwök, **5** kadi bed nî onu ëdökö jö n'öthöö ökö pî türö cik mëré, ën ömiö onu kwö kanya acël kî Kiricito—obedo pî kîca k'Obanga ëné ömiö ilarë unu. **6** Obanga ocero onu kî i thöö kî Kiricito, ëka ömiö onu kabedo më bedo kanya acël kî Kiricito Yecu i polo. **7** Obanga ötimö jami nî kibëc ëk enyuth i karë kibëc na tye anyim lönyö mëré na thwönë na ba pimere më kîca n'onen i mar mëré both onu na Kiricito Yecu timö nî onu. (aiön g165) **8** Piën pî kîca mëré ömiö Obanga ölaröwu pî yeewu—ëka man ba ötimërë pî tic mörö na un itimö, manön obedo mic k'Obanga— **9** pathi pî tic na dhanö timö, ëk kür ömïi ngat mörö öwakërë. **10** Onu ebedo gin n'Obanga otio, ën ocweo onu i Kiricito Yecu ëk ebed jö na tio tic na bécö na ën yam öyübö cön nî ëk onu ëtim. **11** Pî manön, po nî un cön onwongo ibedo unu Erok i kite n'ënywölöwu ködë ëka Eyuda cwodowu nî "jö na ba ëlirö," nakun gin cwodere kēngi nî "jö n'ëllirö" (na cing dhanö ëné ötimö i komgi)— **12** po unu nî i karë nön un onwongo ipokere ökö kî both Kiricito. Un onwongo ëkööwu ökö kî i kom jö Icarael, ba ñnywakö unu cikërë k'Obanga ëka kî gin na kibëc na ën öcikö nî ebino timö pî jögë. Ibedo unu i lobo ni abonge gen ëka na ba ingeo unu Obanga. **13** Ëntö kobedini i Kiricito Yecu un n'onwongo itye unu na bor k'Obanga, ekelowu dong ökö na cwök pî remo ka Kiricito. **14** Ën kikome okelo kuc i kin jö arïö, ömiöwa kodwu dong etye acël, ëka ën ötürö cël më

gero n'opoko onu. 15 Pī kelo kuc, ɛn ɔjwað cīk ka Muca ɔkō kī cīk mērē kibēc. ɛn ɔtīmō man ɛk eketh jō ariō obed rok acēl na nyen n'ɔribērē kanya acēl i ɛn. 16 Pī thōō mērē i kor yath ariā, Kiricito odwongo jō ariō both Obanga i kom acēl, ɔmiō adagē ojik ɔkō. 17 Kiricito obino ɔtītō kōp mē kuc bothwu un jō n'onwongo itye unu na bor kī both Obanga ɛka both jō n'onwongo tye na cwōk. 18 Pī Kiricito onu kibēc etyeko yabō nī onu yoo mē thuno both Apap kī Tipo Naleng acēl. 19 Kobedini dong un ba ibedo erok onyo wele, ɛntō un ibedo jō mē pacō acēl kī jō k'Obanga ɛka ibedo unu jō mē ɔdē. 20 Un dong ical kī gedo n'ɛgērō, n'acaki thērē obedo ɛkwēna ɛka edwarpīny, kī Kiricito Yecu kikome na calō kidi mē gwīc. 21 Gedo ni kibēc okubere kanya acēl i Kiricito ɛka tye ka dōngō mē bedo ɔt k'Obanga na leng pī Rwoth. 22 Kiricito thon tye ka gērōwu kanya acēl i kome, ɛk ibed unu kanya Tipo k'Obanga bedo iē.

3 Pī kōp nī, an Paulo na an abedo amabuc ka Kiricito Yecu pīrwu, un Erok— 2 Adyer iwinyo unu kite n'Obanga ɔmīa mē tio tic mē kīca mērē pīrwu, 3 dōk thon kite na ɛn onyutho nīna mūng mērē, na calō atyeko cōnō pīrē na cecek. 4 Ka i'kwanō unu ngō na an acōō, cē un ibino niāng na bēr kite na an aniāng kī mūng i kom Kiricito kōdē. 5 I karē n'opoth angec, Obanga ba onyutho mūng nī both dhanō, ɛntō kobedini pī Tipo Naleng Obanga onyutho both ɛkwēna mērē na leng ɛka edwarpīny. 6 Mūng nī ɛnē nī pī Emuth na Bēr, Erok ɔdōkō gīnī dong jō na leo lōnyō k'Obanga kanya acēl k'Eyuda, ɔdōkō gīnī dul kom acēl kōdgī, ɛka gīn thon nywakō cīkērē n'Obanga ɔcīkērē kōdē i Kiricito Yecu. 7 An adōkō atic mē Emuth na Bēr nī pī mīc mē kīca k'Obanga n'ēmīa pī tic mē tēkō mērē. 8 Kadī bed nī an pīra ba tēk rwōk kī kin jō k'Obanga kibēc, kīca nī onwongo ɛmīa mē tītō Emuth na Bēr both Erok pī lōnyō na Kiricito mīō na ba ɛrōmō pimo, 9 ɛka mē mīō jō kibēc ngeo yūb mē mūng k'Obanga, n'onwongo Obanga n'ocweo jami kibēc ɔkanō pī karē n'opoth angec. (aiōn g165) 10 Miti k'Obanga i kōp nī kibēc onwongo mītō tic kī jō n'oye Kiricito mē mīō ɛlōc ɛka wegī twēr kibēc na tye i polo ngeo ryēkō k'Obanga na kothe papath. 11 Obanga ɔtīmō man na lūbērē kī yūb mērē na ba thum na ɛn ɔmīō ocobere i Kiricito Yecu Rwoth onu. (aiōn g165) 12 Pī Kiricito kobedini dong ɛn ɔmīō onu diō cwiny ɛka tēk cwiny piēn onu dong ɛtwērō bino both Obanga pī yee. 13 Pī manōn an alēgō nī kūr iḏwōk unu cwinywu cen nī piēn an atye ka limō can pīrwu, man kibēc obedo mē mīōwu dheo. 14 Pī tyēn kōp nī an arumo cōnga i nyim Apap, 15 na ɛnē Acwec

mē jami kibēc na tye i polo ɛka i lobo. 16 An alēgō both Obanga ɛk kī i lōnyō mērē mē dheo ɔmīwu twēr ibed unu na tēk i cwinywu pī Tipo mērē, 17 ɛk Kiricito obed i iwu piēn iyee unu ɛn. An alēgō nī Obanga ɔmīi icung unu na tēk i mar. 18 Ibed unu kī tēkō mē niāng kanya acēl kī jō k'Obanga kibēc, kite na mar ka Kiricito pī onu lac kōdē, bor kōdē, ɔdōngō kōdē malō, ɛka kite na thuth kōdē. 19 An amītō nī inge unu mar ka Kiricito na lōō ngec kibēc—ɛka ipong unu i gin mōrō kibēc n'opong i Obanga. 20 Dheo kibēc obed both Obanga, na ɛnē twērō tio tic na thwōnē rwōk, na lōō gin na onu ɛtwērō kwað pīrē onyo ketho thama onu iē, pī tēkō mērē na tye ka tic i kom onu. 21 Dheo obed both Obanga naka naka i Kiricito Yecu ɛka kī jō n'oye Kiricito mē wang rok kibēc! Amēn. (aiōn g165)

4 Pī manōn an na calō amabuc pī Rwoth, an akwaðwu nī lūb unu kit kwō n'opore na rwatērē kī cwodo na yam ecwodowu iē. 2 Bed unu kī wōrō ɛka kī mwolo i kom jō nōkēnē; ɛka ibed unu jō na dangō gin na kibēc na balō cwiny dhanō, nakun ngat acēlacēl diō cwinye i kom awodhe kī mar. 3 Tim unu tēk mē gwōkō rībērē na Tipo Naleng ɔmīōwu ɛk ibed unu i kuc na tweowu kanya acēl. 4 Kom tye acēl ɛka Tipo k'Obanga tye acēl—kite na gen thon tye acēl n'Obanga ocwodowu iē— 5 Rwoth tye acēl, yee tye acēl, batīca tye acēl, 6 Obanga tye acēl ɛka Apap ka jō kibēc. ɛn lōō jami kibēc, tio i jami kibēc, ɛka tye i jami kibēc. 7 ɛntō ngat acēlacēl i kin onu onwongo mīc mē kīca, n'opore kī mīc na Kiricito ɔmīō bothe. 8 Manōn ɛnē ɔmīō Cōc na Leng kobo nī: “I karē na ɛn ɔiḏhō kōdē malō, ɛn otero opīi na pol ɛka ɔmīō mīc gīnī both jīi.” 9 (Tyēn kōp nī “ɔiḏhō malō” gōnyō niingō? Gōnyō nī ɛn thon obino pīny i lobo. 10 Ngat n'obino pīny ɛn acēl nōn ɛnē ɔiḏhō malō kanya bor i nge polo kibēc, ɛk epong jami kibēc.) 11 Mīc na Kiricito ɔmīō gīn ene: ɔmīō jō mōkō mē bedo ɛkwēna, mōkō mē bedo edwarpīny, mōkō mē bedo jō na tītō kōp k'Obanga, jō mōkō mē bedo ɛkwath ɛka epwonye. 12 Ticgī obedo mē yūbō jō k'Obanga i ticgī mē kōnyō jīi ɛka mē gērō jō n'oye Kiricito, 13 naka ka onu kibēc ɛdōkō acēl i yee onu ɛka i ngeo Wod k'Obanga, naka ka onu ɛdōkō jō n'otengo, nwongo ɛdōngō na rōm kī Kiricito, ɛka onu ebino bedo calō ɛn. 14 Cē mīō onu ba dōkī ebedo calō ɛthīnō, na pii na tataga tatago yeeḡi, jō na wēkō yamō mē pwony na papath lōkōḡi, ryēkō ka jō ɛka yūbgī mē twodo na ba dōkī mīōḡi cacapa. 15 Nakaka manōn, onu myero ɛtwak kōp atīr kī mar, onu myero ɛdōng i yodhi kibēc ɛka ebed calō Kiricito, na ɛnē obedo awī jō n'oye Kiricito. 16 ɛnē obedo wīc, dul

kom kibéc ribèrè giní i kome éka kubere giní kanya acél i wang romo kibéc na tye iè. Cè ka dul acélacél tye ka tio tic mërè kakarè, miò kom döngö na bër kí mar. 17 An akobo niwu kí twèr na Rwoth ömía ní kúr myero dóki imédèrè unu mè bedo kí koth kwò na jò na ba ngeo Obanga bedo kódè, i thamagi na kõny mërè ope. 18 Thamagi önyöbèrè dong ökö, ba dóki twèrö niang giní. Gín opokere ökö kí kom kwò n'Obanga miò pí kwia piny n'obino nigí pí cwinygi n'ödökö na nwang. 19 Gín ba dóki parö gin mörö, gín ömirè kèn-gí i tím mè tarwang éka thon owor gíní rwök mè tímö koth tím mökö na ba bër. 20 Èntö man ba obedo kite n'onwongo epwonyowu kódè kí köp i kom Kiricito. 21 Adyer iwinyo unu köp i kome éka na calö èlúbkörè epwonyowu kí köp adyer na tye i Yecu. 22 Koth kwöwu na cön na yam ikwö unu kódè, myero iwék unu dong ökö. Koth kwö nön öbal dong ökö pí miti na reco n'öbwölöwu. 23 Wék unu Obanga dong ölok thamawu mè cwiny obed na nyen, 24 éka iruk unu kom na nyen, n'ecweo mè bedo calö Obanga i adyer mè kite atir éka na leng. 25 Pí manön ngat acélacél myero öwék köp mè twodo éka ötwak köp atir both awodhe, piën onu kibéc ebedo jò mè dul kom acél. 26 "Ka akémö ömaköwu, kúr ipodh unu i bal." Kúr imii unu ceng ödöny nakun akémö pod ömaköwu, 27 éka kúr imii unu karè both Catan. 28 Ngat n'obedo ka kwalö jami ka jii myero öwék kwo ökö éka öcak tio tic mè tímö gin mörö na bër kí cingè, èk onwong gin mörö mè kõnyö kí jö nököne na mítö kõny. 29 Kúr imii unu köp na rac odonyi kí i dhöwu, èntö twak unu köp na bécö kékén na kõnyö mè döngö jö nököne na lüberè kí gin na mítèrè, èk jö na winyo köpwu onwong kõny kí iè. 30 Kúr imii unu Tipo Naleng k'Obanga okum, n'emiöwu èk obed calö anèn mërè n'émwönö i komwu pí kürö ninö mè kököwu. 31 Wék unu dong bedo kí kéc cwiny, wang ic, akémö, dha i wi jö nököne, ayeny, éka rac cwiny kibéc. 32 Nakaka manön, bed unu jö na tímö kica both ngat acélacél kí cwiny na bër, tím unu kica i kinwu kenwu kite n'Obanga ötimö niwu kica i Kiricito.

5 Lüü unu kite k'Obanga, piën onu ebedo èthinö na èn marö. 2 Bed unu nakun lüübö unu yoo mè mar, na calö Kiricito ömarö onu, cè ömirè kènè pí onu na calö tyèr n'ëwangö na ngece kur both Obanga. 3 Dong pí manön tím mè ölyang, onyo tím mökö mè carö carö, onyo woro mè lüm myero kúr ekob i kinwu, piën man ènè tím na ba opore pí jö k'Obanga na leng. 4 Ba bër niwu mè twakö köp mökö mè lewic, twak mökö mè mingo onyo twakö köp mè arath, kúr myero thon owinyere bothwu, èntö thwara imii unu

pwöc both Obanga. 5 Un iniang na bër ní ngat mörö ope i kin jö n'obedo jö ölyang, jö na tímö tím mè carö carö, onyo jö n'owor i kom jami—koth dhanö ni obedo awör cal jwogi—na ba bino nwongo dul mörö mè bedo mägè i ker ka Meciya éka mè k'Obanga. 6 Kúr iye unu ngat mörö öbwölwu kí köp mökö na thèrè ope, piën akémö k'Obanga bino i kom jö na ba winyo köp mërè pí tímgi nonu. 7 Pí manön kúr iribèrè unu ködgi. 8 Un onwongo cön itye unu i piny na cöl, èntö kobedini un dong itye unu i piny na tar i Rwoth. Bed unu calö èthinö mè tar 9 (piën nyig n'önyak pí tar nen ökö i gin na kibéc na tye na bër, na kite atir éka adyer) 10 éka itëm unu mè pwonyo ngö na yomo cwiny Rwoth. 11 Kúr iribèrè unu i tic mörö kibéc mè piny na cöl na ba kõnyö, èntö thwara ituc unu tic nonu ökö kanyalèr. 12 Piën obedo mè lewic thon mè twak i kom jami na jö na ba winyo köp tímö giní i müng. 13 Gin mörö na tar onyutho nen ökö kanya leng, 14 piën tar ènè miö jami kibéc nen. Man ènè ömiö ekobo ní: "Coo ökö, in ngat ininö, cer ökö kí i kin jö n'öthöö, cè Kiricito bino mënyöni." 15 Gwökèrè unu, i kite na un i kwö kódè—kúr ibed unu calö jö na kwia piny, èntö bed unu calö jö na ryék. 16 Tii unu kí caa n'onen na bër, piën man ènè karè mè tím na rac. 17 Pí manön kúr ibed unu jö na müng, èntö tèm unu mè niang i kom gin na Rwoth mítö ní un itim. 18 Kúr imèr unu kí kõngö ölok na kelo tím mè carö. Nakaka manön, wék unu Tipo Naleng opong i cwinywu, 19 nakun itwak unu i kinwu kékénwu kí köp mè jabuli, wer éka kí wer mè cwiny. Wer unu wer mè pakö Rwoth i cwinywu. 20 Mii unu pwöc both Obanga Apap i karè kibéc pí jami kibéc i nyiny Rwoth onu Yecu Kiricito. 21 Mirè unu kékénwu i thè löc ka jö nököne, ngat man both awodhe, pí wörö Kiricito. 22 Un mon, mirè unu kenwu i thè löc ka cwöwu, na calö imirè unu kenwu both Rwoth. 23 Piën ècwö ènè obedo awi dhakö kite na Kiricito obedo awi jö n'oye èn, na gín ènè kome, éka Kiricito obedo alar ka jö n'oye èn. 24 Kite na jö n'oye Kiricito mirè giní i thè löc ka Kiricito, mon thon myero ömirè giní i thè löc ka cwögi i jami kibéc. 25 Un cwö, mar unu monwu kite na Kiricito ömarö kí jö n'oye èn éka ömiö kwö mërè pürgi, 26 èk èlönygi obed na leng, kinge na dong ölwökögi kí pii éka kí köp, 27 èk ekel jö n'oye èn i nyime na calö nyakö n'ëyübö mè anyöma, na poo mörö ope i kome onyo na terinyime öjüjunga onyo gin mörö nököne na rac, èntö obed na leng na bal mörö ope i kome. 28 I yoo acél nön, cwö myero ömar mon-gí kite na gín marö kí komgi kèn-gí. Ngat na marö dhakö mërè nwongo marö kome kènè. 29 Ngat mörö ope na dag kome kènè, èntö pidhö kí cem éka gwökö, kite na Kiricito thon gwökö éka pidhö kí

jö n'oye ën, 30 piën onu ebodo dul kom Kiricito. 31 Kite n'ëcöö ködë i Cöc na Leng ni: "P'i tyën köp ni ëcwö bino wëkö apap mërë ëka aya mërë, cë rïbërë k'i dhakö mërë, ëka jö ariö bino dökö kom acël." 32 Man obedo müng na dit—ëntö an atye ka twak i kom Kiricito ëka k'i jö n'oye ën. 33 P'i manön, ëcwö acëlacël i kinwu myero thon ömar dhakö mërë kite na ën marö k'i kome kënë ëka dhakö myero öwör cwörë.

6 Un ëthïnö, winy unu enyodowu i Rwoth, piën manön ënë bër. 2 Cöc na Leng kobo ni, "Wör apapni ëka ayani," man ënë cïk më acël n'ëcïkö p'i gin mörö na bër na bino yaa k'i ië— 3 "ëk ibed unu na bër ëka ibed unu i lobo p'i karë na lac." 4 Un jö kabebe, kür iter unu ëthïnöwu i yoo na rac na mïö akëmö makögi, ëntö mïi unugi ödöng na bër nakun ipwonyo unugi ëka inyutho unu nig'i kite na bëcö na Rwoth pwöyö. 5 Un opii, winy unu editewu më lobo k'i cwiny acël, na calö iwinyo unu Kiricito, nakun ilworo unugi k'i myël kom. 6 Ticwu myero kür obed tic n'ënënö k'i wang kékën më yomo cwiny dhanö, ëntö tii unu gin n'Obanga mïtö k'i cwinywu kibëc, na calö opii ka Kiricito. 7 Tii unu ticwu k'i cwiny na bër, na calö itio unu p'i Rwoth, ëka pathi p'i dhanö, 8 piën un ingeo ni Rwoth bino cülö ngat mörö kékën, kad'i obedo opii onyo ngat mörö na löörë kënë p'i gin mörö kékën na bër na ën otio. 9 Wegi opii, ter unu opiiwu i yoo acël nön. Kür ibür unugi, kite na un ingeo ni adit na löögi ëka k'i un tye i polo, na ën makö jö kibëc na röm aröma. 10 Më ajiki, bed unu na tæk i Rwoth ëka i twërö më tükö mërë. 11 Ruk unu jami më lwëny n'Obanga mïö, ëk icung unu na tæk, nakun igëngërë unu k'i kom ököra ka Catan. 12 Piën onu ba ëlwënyö k'i dhanö adhana, ëntö ëlwënyö k'ëlöc ëka wegï twër më yökö, na löö wi lobo thükül i karë ni më cöl piny ëka k'i tipo mökö na reco na tye malö i wi yamö. (aion g165) 13 P'i manön, myero iruk unu jami lwëny n'örömö n'Obanga mïö, ëk ökönywu më cung na tæk ka ninö na rac othuno, ëka kinge lwëny naka i ajiki, un pod ibino cung unu na tæk. 14 P'i manön myero icung unu nakun itweo unu wang pyërwu k'i del më köp atir, ruk unu kite atir obed nywenyo më gwökö korwu, 15 ëka iyübërë unu më titö köp më Emuth na Bër më kuc na calö wör më tyënwu. 16 Mëd i kom jami ni kibëc, yeewu myero obed kwotwu na un itwërö neko mac k'i i kom athërö na Catan yuo. 17 Ruk unu larë obed tok nywenyo më wiwu, ëka köp k'Obanga na ënë pala abadë ka Tipo Naleng. 18 Lëg unu lëga kibëc na papath k'i tükö ka Tipo Naleng i karë kibëc. Bed ni yübërë unu i karë kibëc nakun idangö unu pëkö, ëka ilëgö unu p'i jö k'Obanga kibëc. 19 Lëg

unu thon pira ëk Obanga öyab dhöga, ömïa ngö na myero atwakï, ëk atuc müng më köp më Emuth na Bër. 20 An abedo akwëna mërë na röm k'i ngat mörö na cung p'i lobo mërë, ëntö etwea ökö k'i nyör. Lëg unu ëk atwak abonge lworo i kom Emuth na Bër kite na an myero atwak ködë. 21 Ömïn onu Tukiko na an amarö ëka atic na genere i Rwoth, bino kobo niwu köp kibëc i koma ëka i kom ticna, ëk un thon inge. 22 An atye ka oro ën yo bothwu p'i tyën köp ni, ëk ën ömïwu inge kite na wan etye ködë ëka ödiï cwinywu. 23 An alëgö ni Obanga Apap ëka Rwoth Yecu Kiricito bino mïö kuc, mar ëka yee both utmego kibëc. 24 Kica k'Obanga obed both jö kibëc na marö Rwoth onu Yecu Kiricito k'i mar na ba thum.

1 Jö Tecalonika

1 Waraga ni öya ki both Paulo gin ki Cilibwano ëka Timoteo, Both jö n'oye Kiricito na bedo giní i Tecalonika na gin ënë jö k'Obanga Apap ëka jö ka Rwoth Yecu Kiricito: Kíca ëka kuc obed kodwu. **2** Wan ëmiö Obanga pwöc jwijwi pîrwu kibëc nakun wan epo pîrwu i lëgawa. **3** Wan epo kite na un iketho ki yeewu i tic i nyim Obanga Apap onu, ëka kite na un iyelere ki mar kanya acël ki kite na un i'diö unu ki cwinywu, pi genwu i Rwoth onu Yecu Kiricito. **4** Utmegowa n'Obanga marö, wan engeo ni Obanga öyërowu dong ökö, **5** piën Emuth na Bër na wan ëtító bothwu, ba igamö unu ki köp këkën ëntö ki tékö ëka ki Tipo Naleng, nakun ödönyö na thuth i cwinywu. Un ingeo na bër kite na wan ebodo ködë bothwu më kënyöwu. **6** Un ibino iporo unu kitewa ëka kite ka Rwoth; kadí bed inwongo unu can na thwönë rwök, un igamö unu köp mëré ki yom cwiny na Tipo Naleng ömiö. **7** Man ömiö i'dökö unu apor na bër both jö kibëc n'oye Yecu na tye giní i Macedonia ëka Akaya. **8** Köp ka Rwoth owinyere pathi i Macedonia ëka Akaya këkën— ëntö köp i kom yeewu i kom Obanga owinyere örömo kanya kibëc. Pí manön wan ba döki ërömo kobo gin mörö ië, **9** piën jö nön kibëc odwongo köp i komwa kite na un i'jölöwa ködë. Gin thon okobo kite na un i'lokërë ködë both Obanga nakun iwëkö unu wörö cal jwogi pi tio tic n'Obanga na kwö ëka n'adyer, **10** ëka më kürö dwogo ka Wode ki i polo, na ën ocero ki i kin jö n'öthö—Yecu, n'ölarö onu ki i akëmö k'Obanga na tye ka bino.

2 Utmegowa, un ingeo ni binowa më limöwu ba obedo më nono. **2** Kadí bed wan ënëno can ëka ëtimö tim më lewic i komwa ki i Pilipi kite na un ingeo ködë, ëka kadí bed pyem obedo na dwong, Obangawa ömiöwa ték cwiny më titö niwu Emuth mëré na Bër kanyalër. **3** Piën köp na wan ëtító ba öya ki i thama na ba tye atir onyo ki i thama na ba leng, ököra mörö ope ië. **4** Éntö kite na calö Obanga dong otyeko pwöyöwa ëka ömiöwa Emuth na Bër më atíta, wan thon ëtító kömanön, pathi më yomo cwiny dhanö ëntö më yomo cwiny Obanga na ngeo cwiny onu. **5** Un ingeo unu ni wan ba ëtwak nono më ywaö thamawu, wan ba ëkanö thamawa pi nwongo lim—Obanga ënë obedo acadenwa. **6** Wan ba ërangö dheo ki both dhanö, kadí ki bothwu onyo ki both ngat mörö nökënë. Na calö ëkwëna ka Kiricito wan onwongo myero eketh pëkö i komwu, **7** ëntö wan ebodo na mwol i kinwu calö aya k'athin na tye ka gwökö ëthinë. **8** Parö pîrwu ömiö ba ëmiöwu Emuth

na Bër këkën n'öya ki both Obanga, ëntö wan ëmiö kwöwa bothwu piën wan onwongo ëmaröwu rwök. **9** Utmegowa, un ipo kite na wan onwongo eyelere ködë ki tic; i karë na wan ëtító niwu Emuth na Bër n'öya ki both Obanga, wan etio kiceng ëka kiwor ëk kür eketh pëkö i kom ngat mörö ki i kinwu. **10** Un ibedo ecadenwa, ëka Obanga thon ngeo kite na wan ebodo ködë na leng ëka n'atir abonge köp mörö n'ölöowa i nyimwu un jö n'oye. **11** Un ingeo kite na wan ëkönyö ngat acëlacél ki i kinwu na calö apap na kënyö ëthinë, **12** nakun ëcükö cwinywu, ekweo cwinywu ëka ëkwaöwu ëk ilüb unu kwö n'opore both Obanga n'ocwodowu i löc mëré ëka i dheo mëré. **13** Wan thon ëpwöyö Obanga karë kibëc pi köp ni, piën cakërë na un igamö köp k'Obanga na un iwinyo ki bothwa, ba igamö unu na calö köp ka dhanö ëntö na calö köp adyer n'öya ki both Obanga, tye thon ka tic iwu un jö n'oye Yecu. **14** Utmegowa, un thon por unu kite ka jö k'Obanga n'oye Kiricito na tye i Yudea, na tye i Kiricito Yecu: Piën un thon inëno unu can ki both jöwu kikome na röm ki can na jö n'oye Kiricito önëno ki both Eyuda, **15** n'oneko giní Rwoth Yecu ëka edwarpiny, ëka oyelowa giní thon. Gin ba oyomo cwiny Obanga ëka thon obedo giní lang ka jö kibëc. **16** Gin thon ötëmö jüköwa ökö më titö köp both Erok ëk ölarë giní. Man ömiö balgi ömëdërë na thwönë rwök, ëntö kinge akëmö k'Obanga obino i komgi. **17** Utmegowa, i karë n'epokowa kodwu pi karë na nönök (i kom ëntö pathi i cwiny), wan ëtëmö ki miti na thwönë më nwongo yoo më nënöwu döki. **18** Wan onwongo ëmitö më bino bothwu; an, Paulo, atëmö döki atëmö—ëntö Catan öjököwa ökö. **19** Ngö ënë genwa ki yom cwinywa ëka tok dheo më cung i nyim Rwothwa Yecu ka obino? Pathi un? **20** Adyer un ënë ibedo dheowa ëka yom cwinywa.

3 Më ajiki, i karë na dong wan ënëno ni ba döki ërömo dangö, wan ëthamö kënwa më dong i Atene. **2** Cë ëcakö oro Timoteo na ënë öminwa ëka atic k'Obanga i titö Emuth na Bër ka Kiricito, më jingö ëka më cükö cwinywu i yeewu, **3** ëk ngat mörö kür cwinye opodhi i atëmatëma nonu. Un ingeo na bër ni can ni myero opodh i kom onu. **4** Piën i karë na wan etye bothwu, wan ebodo kobo niwu ni karë mörö ebino yelo onu. Éka ötimërë kömanön kite na un thon ingeo na bër. **5** Pi köp ni, i karë na an anëno ni ba döki arömö diö cwinya, an aoro Timoteo bothwu ëk aniang i kom yeewu. An onwongo atye ki lworo ni gwök onyo Catan öbwölöwu cë ticwa römö bedo na këny mëré ope. **6** Kobedini Timoteo pod odwogo ki bothwu yo bothwa ëka ën okelo niwa emuth na

bër i kom yee éka marwu. Ēn okobo niwa nī un ipo pīrwa éka itye unu kī miti mē nēnōwa kite na wan thon etye kī miti mē nēnōwu. 7 Pī manōn, utmegowa, cwinywa dong okwe i komwu pī yeewu i can éka ayela n'eyelowu kōdē kibēc. 8 Piēn kobedini wan ékwō pīrwa ka icung unu na tēk i Rwoth. 9 Wan étwērō mīō pwōc both Obanga nīngō pīrwa pī yom cwiny kibēc na wan etye kōdē pīrwa i nyim Obanga? 10 Kiwor éka kiceng wan élēgō kī cwinywa kibēc nī ēnēnwu dōkī ēk ēmēd gin n'orem kī i kom yeewu. 11 Wan élēgō nī Obanga Apap onu éka Rwoth onu Yecu ōyab yoo niwa mē bino bothwu. 12 Wan élēgō dōkī nī Rwoth ōmīī marwu ōmēdērē rwōk both ngat acēlacēl éka both jō kibēc kite na wan émarōwu kōdē. 13 Ēk ēn ōjīng cwinywu ibed unu jō na leng abonge kōp mōrō i nyim Obanga Apap onu i karē na Rwoth onu Yecu bino bino kī jōgē kibēc na leng.

4 Mē ajiki mērē utmegowa, wan ékwaōwu i Rwoth Yecu nī imēdērē unu anyim naka naka kī kwō na un imakō kī bothwa mē yomo cwiny Obanga, na un itye ka lūbō. 2 Po unu i cik na yam wan ēmīōwu kī twērō ka Rwoth Yecu. 3 Obanga mitō nī ibed unu jō na leng: wēk unu tīm mē ōlyang. 4 Ngat acēlacēl myero onge kite mē bedo kī dhakō mērē kēnē kī cwiny na leng éka kī wōrō, 5 kūr imīī unu miti mē kom obuwu calō jō na ba ngeo gīnī Obanga. 6 Ngat mōrō kūr ōtīm bal i kom ōmīn mērē onyo ōbwōl ēn kī kōp nī. Piēn Rwoth bino pwodo dhanō pī bal nōn gīnī kibēc, kite na yam wan ekobo éka écikōwu. 7 Obanga ba ocwodo onu mē nyōbērē kī bal ēntō mē bedo jō na leng. 8 Pī manōn, ngat n'ōkwērō cik ni ba ōkwērō dhanō ēntō ōkwērō Obanga, na miōwu Tipo mērē Naleng. 9 Kobedini kōp na makō mar mē utmego wan myero kūr ēcōō niwu kōp mōrō iē, piēn un kikomwu Obanga dong opwonyowu ōkō mē marō ngat acēlacēl. 10 Éka adyer dong imarō unu utmego kibēc i Macedonia kibēc. Ēntō wan ékwaōwu, utmegowa, nī imēdērē unu iē naka naka. 11 Keth cwinywu i bedo moth, ngat acēlacēl ōpar pī tic mērē nakun tio kī cīngē kite na yam wan écikōwu kōdē, 12 ék kwōwu mē nīnō kibēc ōmīī jō na ba ngeo Yecu ōwōrwu éka un ba ibino jengere i kom jō nōkēnē pī gin na un imīitō. 13 Utmegowa, wan ba ēmīitō nī ibed na ba ingeo unu kōp i kom jō na dong ōthōō, onyo mē bedo kī cwer cwiny calō jō n'ope kī gen. 14 Wan eye nī Yecu ōthōō éka ocer dōkī éka thon wan eye nī Obanga bino kelo jō n'ōthōō na yee i kom Yecu kanya acēl kōdē. 15 Wan ekobo niwu kōp ka Rwoth nī onu jō na kwō na pod edong naka i nīnō mē dwogo ka Rwoth, ba ebino tēlō nyim jō na dong

ōthōō. 16 Rwoth bino idho pīny kī i polo kī cwodo mē twēr, dwōn malaika na dīt bino winyere, buruji k'Obanga bino kok éka jō na yam ōthōō n'oye i kom Kiricito bino cakō cer. 17 Kinge manōn, onu jō na pod edong na kwō ebino tero onu kanya acēl kōdgi i wi pōl mē romo kī Rwoth i wi yamō ék dong ebed both Rwoth na twal. 18 Pī manōn, cūk unu cwiny ngat acēlacēl kī kōp nī gīnī.

5 Kobedini, utmegona, kōp na makō caa éka nīnō myero wan kūr ēcōō niwu, 2 piēn un ingeo na bēn nī nīnō mē dwogo ka Rwoth bino bino calō akwo i kiwor. 3 Na jīī pod kobo nī, “Kuc tye, pīny okwe moth, gin mōrō ope na rac,” cē can na rac bino podho i komgī athura calō arem mē nywōl na bino i kom dhakō na yac, éka ngat mōrō ope na bino bwōth. 4 Ēntō un, utmegona, ba itye unu i pīny na cōl na twērō mīō nīnō nonu bino i komwu athura calō akwo. 5 Un kibēc ibedo unu jō mē tar éka jō mē kiceng. Onu ba ebedo jō mē kiwor onyo mē pīny na cōl. 6 Pī manōn, myero onu kūr ēnīn calō jō nōkēnē, ēntō ebed na wang jō thwolo nakun ēgwōkērē kēn onu. 7 Piēn jō na nīnō, nīnō gīnī kiwor, éka jō na mēr, mēr gīnī kiwor. 8 Ēntō kite na onu ebedo jō mē kiceng, myero ēgwōkērē kēn onu, nakun nwongo eruko yee éka mar na calō nywenyo mē gēngō kor, éka gen mē larē na calō tok n'obedo nywenyo. 9 Piēn Obanga ba ōyērō onu nī ék akēmō mērē opodh i kom onu ēntō mē nwongo larē na yaa kī both Rwoth onu Yecu Kiricito. 10 Ēn yam ōthōō pī onu ék kadī onu ékwō onyo ēthōō, ebin ékwō kanya acēl kōdē. 11 Pī manōn, cūk unu cwiny ngat acēlacēl éka ikōny unu ngat acēlacēl mē dōngō, kite na un itye ka tīmō kōdē. 12 Pī manōn, wan ékwaōwu utmegowa, wōr unu jō n'obedo ētēlawu na tye ka tic na tēk i kinwu, na yelere gīnī pīrwa i Rwoth éka na pwonyowu. 13 Bed unu kī wōrō na dīt éka kī mar i komgī pī tic na gīn tio. Bed unu kī kuc i kinwu kenwu. 14 Wan ékwaōwu utmegowa, jūk unu jō na balō gīnī karēgī abonge tic mōrō, cūk unu cwiny jō na lwor, kōny unu jō na gōrū, dīī cwinywu i kom jō kibēc. 15 Nēn unu nī ngat mōrō ba ōcūlō gin na rac kī gin na rac, ēntō karē kibēc tēm unu mē tīmō gin na bēn i kinwu éka both jō kibēc. 16 Bed unu kī yom cwiny i karē kibēc; 17 lēg unu karē kibēc; 18 mīī unu pwōc i gin na kibēc, piēn manōn ēnē gin n'Obanga mitō kī bothwu i Kiricito Yecu. 19 Kūr ijūk unu Tipo Naleng mē tio tic mērē; 20 kūr icaa unu kōp k'edwarpiny. 21 Tēm unu gin na kibēc. Mak unu gin na bēn. 22 Kwēr unu tīm na reco kibēc. 23 An alēgō nī Obanga kikome, Obanga mē kuc, ōmīī ibed unu jō na leng i yodhi kibēc, ōgwōk cwinywu, tipowu éka

komwu më bedo abonge bal mörö i karë më dwogo
ka Rwoth onu Yecu Kiricito. 24 Ngat n'ocwodowu
obedo ngat na genere ëka bino cobo. 25 Utmegowa,
lëg unu pírwa. 26 Moth unu utmego kibëc ki moth më
mar. 27 Aciköwu i nyíng Rwoth më kwanö waraga
ni both utmego kibëc. 28 Kĩca ka Rwoth onu Yecu
Kiricito obed kodwu.

2 Jö Tecalonika

1 Waraga ni öya ki both Paulo giñ ki Cilibwano ëka Timoteo, Both jö n'oye Kiricito na bedo giñi i Tecalonika na giñ ëñë jö k'Obanga Apap ëka jö ka Rwoth Yecu Kiricito: **2** An alëgö ni Obanga Apap ëka Rwoth Yecu Kiricito ömiiwu kica ëka kuc. **3** Utmegowa, wan myero ëmii pwöc both Obanga pi karë kibëc piñwu, piñ yeewu tye ka döngö rwök ëka mar ka ngat acëlacël i kom awodhe thon tye ka mëdërë. **4** Pi manön, wan etye k'awaka i kin jö n'oye Kiricito n'obedo giñi jö k'Obanga i kom diö cwinywu ëka yee i ayela ëka atëmatëma kibëc na un itye ka dangö. **5** Man kibëc nyutho ni ngölö-köp k'Obanga tye kakarë, ëka pi manön ebino kwanöwu ni jö n'opore pi ker k'Obanga na un itye ka dangö can piñë. **6** Obanga bino timö gin na tye atir, ën bino miö can i kom jö n'ömiöwu can, **7** ëka bino miö yweo both jö n'eyelo ëka bothwa thon. Man bino timërë i karë na Rwoth Yecu bino nen k'emalaika mërë na tük ki i polo i mac na lyël. **8** Ën bino pwodo jö na ba ngeo Obanga ëka na ba wörö giñi Emuth na Bër ka Rwoth onu Yecu. **9** Ën bino pwodogi ki can na bedo na twal ëka ebino ryëmögi ökö ki i nyim Rwoth ëka ki i dheo më tükö mërë (aiönios g166) **10** i ninö na ën bino dwogo, ën bino nwongo dheo ki both jögë kibëc na leng ëka wörö ki both jö na yee i kome. Un thon ibino bedo i kin-gi, piñ iyee unu cadenwa na wan ekobo niwu. **11** Ëñë ömii wan ëlëgö piñwu i karë kibëc ëk Obanga onu ömiiwu ibed jö n'opore ki cwodo mërë, ëka ökönywu ki tükö mërë më cobo mitiwi kibëc na bëcö na un itio pi yeewu. **12** Cë nyiñg Rwoth onu Yecu ebino wörö piñwu, ëka un thon inwong dheo piñë pi kica na yaa ki both Obanga onu ëka Rwoth Yecu Kiricito.

2 Utmegowa, na lübërë ki köp i kom dwogo ka Rwoth onu Yecu Kiricito ëka cökërë onu më rwatërë ködë, wan ëkwaöwu ni 2 kür iwëk thamawu orubere ökö piöpiö, cwinywu thon kür opodhi kad'i pi köp k'adwarpiny onyo köp n'ëtütö onyo waraga mörö n'ekobo ni öya ki bothwa na kobo ni ninö ka Rwoth dong othuno. **3** Ngat mörö kür öbwöllu i yore mörö këkën, piñ ninö ka Rwoth bara bino naka ka jëm i kom Obanga obedo na tye ëka atür cik thon onen, ngat na myero ebol i mac më kapiny. **4** Ën bino pyem ëka bino tingere malö ën këñë na löö gin na kibëc n'ecwodo ni Obanga onyo gin mörö më awöra, ëk ebed i öt k'Obanga nakun nyuthere këñë ni ën ebodo Obanga. **5** Ba ipo unu ni an akobo niwu köp ni i karë na an atye bothwu? **6** Un dong ingeo ngö na tye ka

jükö, ëk Ngat na Rac onen ka karë mërë n'opore örmö. **7** Piñ müng më tükö k'atür cik dong tye ka tic; ëntö ngat na tye ka jükö pod mëdërë më jükö naka ka ëryëmö ën ökö. **8** Cë atür cik bino nen ëka Rwoth Yecu bino neko ën ökö ki yamö më dhögë cë tyeko ökö i karë na ën bino dwogo. **9** Bino k'atür cik bino yaa ki i tic ka Catan nakun tio ki koth twodo kibëc më tango, anyuth ëka gin më aura giñi, **10** ën bino tic ki bwöl na reco kibëc i kom jö na bino rwenyo. Giñ bino rwenyo piñ ökwërö giñi marö köp adyer na larögi. **11** Pi manön, Obanga bino kethogi i thë twër më bwöl ëk gin oyee köp më twodo **12** ëk köp ölöö jö kibëc na yee köp më twodo ëntö cwinygi yom i timö gin na ba tye atir. **13** Utmegowa na Rwoth marö, myero wan ëpwö Obanga piñwu karë kibëc piñ Obanga öyërowu i acaki laröwu pi Tipo Naleng na lönyöwu më bedo na leng ëka pi yee köp më adyer. **14** Ën ocwodowu i larë ni k'Emuth na Bër na wan ëtitö niwu; ëk ömii iñywak unu dheo ka Rwoth onu Yecu Kiricito. **15** Pi manön utmegona, cung unu na tük ëka imak unu pwony na wan epwonyowu ködë kad'i ki köp më dhök onyo ki waraga. **16** Kobedini ëk Rwoth onu Yecu Kiricito kikome ëka Obanga Apap onu na marö onu ki kica mërë okwe cwiny onu ki gen na bedo naka naka, (aiönios g166) **17** öcük cwinywu ëka öjngwu i gin na kibëc na bër i tic ëka i köp.

3 Më ajiki utmegowa, lëg unu piñwa ëk köp ka Rwoth ömëdërë më këth piöpiö ëka ëgam ki wörö, kite n'onwongo tye ködë bothwu. **2** Lëg unu thon ëk Obanga ölarwa ki both jö na timö bal ëka jö na reco; piñ pathi jö kibëc ëñë tye ki yee. **3** Rwoth genere, ën bino miöwu tükö ëka bino gwököwu ki both ngat na rac. **4** Rwoth ömiöwa gen i komwu, ëka wan etye ki gen ni itye unu ka mëdërë anyim më tio ngö na wan ekobo niwu. **5** An alëgö ni Rwoth ötël cwinywu i mar k'Obanga ëka idiö cwiny na yaa ki both Kiricito. **6** Utmegowa, an aciköwu i nyiñg Rwoth onu Yecu Kiricito më pokere ökö ki dhanö mörö na bedo abeda abonge tic ëka na ba lübö pwony na wan ëmiögi. **7** Un kikomwu ingeo na bër kite na myero ipor unu ki kitewa. Wan onwongo ba ebodo abeda abonge tic i karë na wan etye bothwu. **8** Wan ba ëcamö cem ka ngat mörö abonge cülö, ëntö wan eyelere ki tic i kiceng ëka i kiwor ëk kür eketh pëkö i kom ngat mörö ki i kinwu. **9** Wan ëtimö kömanön pathi ni wan epe ki twërö më nwongo köny ki bothwu ëntö wan ëmire këñwa më bedo apor bothwu më alüba. **10** I karë na wan etye bothwu, wan ëmiöwu cik ni: "Ngat n'ökwërö tic myero kür ocem." **11** Wan ewinyo ni jö mökö ki i kinwu bedo giñi abeda abonge tic ëntö dönyö giñi

ĩ tic ka jö nõkënë. 12 Wan ěcikõ koth jö nõn ěka dõkĩ ěbakõ dhõwa ĩ Rwoth Yecu Kiricito nĩ myero gĩn otii ticgĩ ěk ngat acĕlacĕl õpidhĕrĕ kënë. 13 Ěntõ utmegowa, kũr idher unu mẽ timõ gin na bĕr. 14 Ka ngat mörõ ökwĕrõ lübõ cik na tye ĩ waraga ni, myero ĩniĩang unu ĩ kom ngat nõn na bĕr, ěk kũr ĩribĕrĕ unu kōdĕ ěk lewic õmakĩ. 15 Kũr iter unu ěn na calõ langõ ěntõ na calõ õmĩnwu. 16 An alĕgõ nĩ Rwoth mẽ kuc kikome õmĩnwu kuc ĩ karĕ kibĕc ěka ĩ yodhi kibĕc. Rwoth obed kodwu kibĕc. 17 An, Paulo, acõõ moth ni kĩ cĩnga an kikoma, man ěnĕ kite na an aketho kĩ cĩnga ĩ waragana kibĕc. Man ěnĕ kite na an acõõ kōdĕ. 18 Kĩca ka Rwoth onu Yecu Kiricito obed kodwu kibĕc.

1 Timoteo

1 Waraga ni öya ki both Paulo n'obedo akwëna ka Kiricito pi cik k'Obanga Alar onu ëka Kiricito Yecu na gen onu tye i kome. **2** Both Timoteo athina më adyer i yee: Obanga Apap ëka Kiricito Yecu Rwoth onu ömiiwu gum, kica ëka kuc. **3** I karë na an aya më cidhö yo Macedonia, an amitö ni in idong i Epeco ëk icik jö mökö kür dökí opwony giní pwny më twodo **4** onyo kür oketh giní cwinigi i kom köp mökö më ödödö, ëka ki nying mökö na gin öryë na böcöböcö na lübö thëkwarö. Koth jami ni kelo pyem këkën, ba kõnyö yüb k'Obanga—n'ocung i kom yee. **5** Tyën köp më cik ni ënë ni jö n'oye kibëc myero obed ki mar na dhanö tye ködë ka cwinye leng ëka na kite bër, na bal mörö ope i kome, ëka yee mërë twodo mörö ope ië. **6** Jö mökö ölökerë giní ökö ki i kom köp ni cë ödönyö giní më twakö köp atata na kõny mërë ope. **7** Gin mitö bedo epwony cik k'Obanga, ëntö ba ngeo giní köp na gin twakö, onyo ngö na gin tye ka twakö na gin ocung ië na tæk rwök. **8** Wan engeo ni cik bër ka dhanö mörö otio ködë i yoo na bër. **9** Wan thon engeo ni cik ba eketho pi jö na kitegi atir, ëntö eketho pi ëtür cik ëka pi jö na jëm giní, pi jö na ba lworo Obanga ëka pi ëbal, pi jö na ba leng giní, jö na ba ketho cwinigi i kom Obanga, pi jö na neko apapgi onyo ayagi, pi enek, **10** pi jö na timö tim më ölyang, jö na bedo ki cwö ewodhgi, onyo jö na kwalö dhanö ëka rwenyo giní ködgi ökö i müng, etwodo, jö na kwongo kwong abonge thërë—onyo ngat mörö na kwö mërë ba rwatërë ki pwny më adyer, **11** man ënë pwny na nwgengere i Emuth na Bër n'ëmia më atita, Emuth na Bër na titö pi dheo k'Obanga më gum. **12** An amiö pwöc both Kiricito Yecu Rwoth onu, na ën ömia tækö, ëka önenö ni abedo ngat na genere, ëka öyëra më tio tic mërë. **13** Kadí bed yam onwongo abedo ngat na yanyö nying Kiricito ëka abedo ka ketho ayela i kom jöggë, ëka ngat na ger, ëntö Obanga obino onyutho kica mërë i koma piën an abino atimö manön kibëc pi kwia piiny abonge yee. **14** Kica ka Rwoth onu ömëdërë na thwönë rwök i koma, kanya acël ki yee ëka mar na tye i Kiricito Yecu. **15** Man ënë köp adyer na myero dhanö kibëc oyee giní: Kiricito Yecu obino i lobo më larö ëbal—na an ënë abedo abal na löögi. **16** Ëntö pi tyën köp ni ën obino onyutho kica mërë botha ëk i an, abal na löö ki kin ëbal, Kiricito Yecu onyuth diö cwinye më aura botha na calö apor both jö na bino giní yeo ën, ëka onwong giní kwö na ba thum. (aiönios g166) **17** Wörö ëka dheo kibëc obed naka naka both Rwoth

na löö karë kibëc, na ba thöö, na ba nen, Obanga acël kënë. Amën. (aiön g165) **18** Athina Timoteo, an amiö cik ni bothi na lübërë ki köp na yam edwarpiny okobo i komi, ëk ka in ilübö köpgi, ilwëny lwëny na bër, **19** nakun icung i yeeni na tæk ëka na ii lër. Jö mökö ökwërö thama më i igi na nyutho niggi balgi ëka ömiö yeegi dong öbalërë ökö. **20** I kin-gi ënë Kumenayo ëka Alegijanda, na an amiögi i cing Catan ëk opwonygi öwëk giní yanyö Obanga.

2 Köp më acël na an aciki ködë ënë ni lëg pi jö kibëc. Lëg both Obanga ökönygi ëka ömiigi gum, ëka imii Obanga pwöc piri gi kibëc. **2** Lëg pi rwothi ëka ki jö kibëc na tye giní i löc, ëk ömii onu ebed ki kwö na yot n'ëwörö Obanga nakun kite onu thon tye na bëcö giní. **3** Man bër, ëka yomo cwiny Obanga Alar onu, **4** na mitö ni jö kibëc ölarë giní ëka onge giní köp më adyer. **5** Piën Obanga tye acël, ëka ngat acël na ribö Obanga ki dhanö tye acël, na ënë Kiricito Yecu, **6** na ën ömirë kënë më kökö jö kibëc. Man ënë caden n'Obanga ömiö i karë mërë n'opore. **7** Man ënë ömiö Obanga öyëra më titö ëka më bedo akwëna më Emuth na Bër—an atye ka kobo köp adyer, an ba abedo atwodo. Obanga oora më pwny Erok ki köp i kom yee ëka adyer. **8** Pi manön amitö ni cwö ölëg giní Obanga i kabedo kibëc nakun tingo cing-gi na leng malö abonge akëmö onyo dhaa. **9** An thon amitö ni mon myero orukere na bër, ki wörö, nakun gwökërë giní, pathi ki yer wic n'ekedo, onyo gol, onyo aculo, onyo ruk mökö më wel na malö, **10** ëntö bërgi myero onen i tic na bëcö na gin tio, manön ënë gin na mitërë both mon na cwodere giní kën-gi ni gin jö na wörö Obanga. **11** Dhakö myero opwonyere aliling ëka obed ki winy. **12** An ba ayeo ni dhakö myero opwony onyo më bedo ki twër i kom ëcwö; ën myero ölling alinga. **13** Piën Adam ënë ëcakö cwëo, ëka dong Eba. **14** Eka pathi Adam ënë ëbwölö, ëntö dhakö ënë ëbwölö ëka ödökö abal. **15** Ëntö dhakö bino larö kwö mërë i karë më nywöl—ka ën bino mëdërë më bedo ki yee, mar ëka bedo na leng nakun gwökërë kënë.

3 Man ënë köp më adyer: Ka cë dhanö mörö mitö tic më bedo atël jö n'oye Kiricito, nwongo ën ömitö tic na bër. **2** Atël jö n'oye Kiricito myero obed abonge köp mörö n'ëjükö ën ië, obed ki dhakö acël, ögwökërë kënë, obed ngat na ryëk, obed ngat n'ëwörö, obed ngat na gwökö welo, obed ngat na twërö pwny, **3** na ba obedo amërö, na ba obedo ngat na kwiny, ëntö na mwol, na ba dhaa atata, na ba obedo ngat na marö lim. **4** Myero obed ngat na löö jö më ödë na bër ëka önen ni ëthinë winye ki wörö n'opore. **5** Ka ngat mörö ba twërö löö ödë na bër, ën twërö gwökö jö n'oye

Kiricito n'obedo gini jö k'Obanga ningó? 6 Myero kür obed ngat na nyen na pod ölökerë alöka, miö kethere malö k'awaka, cë podho ökö, miö köp löö ën na calö yam ölöö Catan. 7 Më ajiiki, ën myero obed dhanö na jö na ba obedo ëlúbkör Yecu wörö, ëk kür okel lewic i kome ëka ömii ën omok i owico ka Catan. 8 Kömanön thon, ëköny tic i kin jö n'oye Kiricito, myero obed gini jö n'ëwörö, jö na dhögi ba tye ariö, jö na ba obedo ëmadh köngö rwök, ëka kür obed gini eworo më nwongo lim. 9 Gin myero obed jö na niang na bër i müng më yee onu, nakun cwinigi leng. 10 Myero kono ëtëmgí, ka enwongo ni köp mörö na rac ope i komgi, cë ëmigi oti na calö ëköny tic i kin jö n'oye Kiricito. 11 Kömanön thon, mon-gí myero obed mon n'opore më awöra, na ba obedo jö na twakö köp më twodo i kom jö nököne ëntö obed gini jö na gwökere kën-gí ëka na genere gini i jami kibëc. 12 Aköny tic i kin jö n'oye Kiricito myero obed ki dhakö acël ëka myero ölöö ëthinë ëka ödë na bër. 13 Jö n'otio na bër na calö ëköny tic i kin jö n'oye Kiricito nwongo gini dito pigi kën-gí, ëka dökö gini jö na cwinigi tük i kom yee na tye i Kiricito Yecu. 14 Kadí bed an atye ki gen më bino yo bothi na cwöcwök, an atye ka cöönö bothi cik ni gini ëk, 15 ka an aruu, in ibino ngeo kite na myero jii obed ködë i öt k'Obanga, na ënë jö n'oye Kiricito n'obedo gini jö k'Obanga na kwö, wir ëka acaki thërë më köp adyer. 16 Adyer onu kibëc eyee ni müng më dini na onu ëtitö pirë dit rwök: Ën onyuthere i kom, ëkwanö ën ni kite atir pi Tipo Naleng, emalaika önenö gini ën, ëtitö pirë both Erok, ebino eyee ën i lobo kibëc, ëka dong etero ën malö i dheo.

4 Tipo Naleng kobo atir ni karë mörö i anyim jö mökö bino lökerë gini ökö ki kom yeegi, cë cakö gini lübö tipo na reco më bwöl ëka ki pwony na yaa ki both cene. 2 Pwony n'obedo köman yaa ki both jö n'obedo etwodo, na thama na tye i igi na nyutho nigí balgi odhil ökö na calö gin n'ëwangö ki nywenyo na lyeth. 3 Gin jükö jii ni kür onyom gini ëka cikögi ni kür öcam gini cem mökö n'Obanga oketho ëk jö na yee ën ëka ki jö na ngeo köp adyer ögam gini ki pwöc. 4 Jami kibëc n'Obanga oketho bëcö, ëka ba tye mörö na myero ëkwër ökö ka ëgamö ki pwöc, 5 piën nwongo ëlönyö ki köp k'Obanga ëka ki lëga. 6 Ka in ibino miö pwony ni both utmego, in ibino bedo atic ka Kiricito Yecu na bër, n'ëpidhö ki köp më yee ëka ki pwony na bëcö na in ilübö. 7 Kwër köp mökö më mingo na thërë ope na ba obedo më lworo Obanga. Pwonyiri keni më lworo Obanga. 8 Piën pwony më ryëö ler kom tye ki köny mökö, ëntö lworo Obanga tye ki köny i yodhi kibëc, piën twërö kelo

kwö më karë ni ëka ki karë na tye ka bino anyim. 9 Man ënë köp më adyer na myero jö kibëc oye. 10 Manön ënë ömiiö onu etio rwök ëka eyelere piën eketho gen onu i kom Obanga na kwö, na ënë obedo Alar ka jö kibëc, ëka rwök mërë pi jö n'oye. 11 Pwony cik ni gini ëka ikob ni jö kibëc më timö gin na in ikobo. 12 Kür iye ngat mörö ocai ni in pod titidi, ëntö bed apor both jö n'oye i twak, i kwö, i mar, i yee ëka bedo abonge gin mörö na rac. 13 Mii karëni më kwanö Cöc na Leng i nyim lwak, i titö köp mërë ëka më pwonyogi naka ka an adwogo. 14 Ti ki mic n'emii i karë n'edwarpi nyötwak ëka edite ka jö n'oye Kiricito omii gum ki ketho cing-gi i wii. 15 Keth köp ni i tic, keth cwinii tük, ëk jö kibëc önen kite na in itye ka woth ködë anyim. 16 Gwokiri keni ëka igwök pwonyini thon. Makgi na tük, piën ka itimö kömanön, in kikomi ibino lari kanya acël ki jö na winyo köpni.

5 Kür itwak ki gero both adwong mörö n'otii, ëntö twak ködë na calö apapni. Myero imak awope na calö utmegoni, 2 mon n'otii na calö ayani, ëka ki mon na thinö na calö amegeni, abonge thama mörö na rac. 3 Mii wörö both mon na cwögi öthöö, na mitö gini köny rwök. 4 Ëntö ka dhakö na cwörë öthöö na tye k'ëthinö onyo k'ëkwaë, myero gin kono öcak pwonyo tic më dinigi ki gwökö pacögi nakun miö gini köny both jö n'önywölögi. Man ënë gin na yomo cwinii Obanga. 5 Ëntö dhakö na cwörë öthöö n'odong kënë abonge ngat mörö na miö ën köny, ketho gen mërë i kom Obanga ëka mëdërë më lëga both Obanga kiceng ëka kiwor pi köny. 6 Ëntö dhakö na cwörë öthöö na rangö yom cwinii më jami na bëcö këkën nwongo öthöö kadí bed pod kwö. 7 Mii cik ni both jii, ëk obed gini abonge köp mörö n'ëjukögi tük. 8 Ka cë dhanö mörö ba miö köny both wede mërë, ëka rwök mërë pi jö më ödë, nwongo dong ökwërö yee mërë ökö, ëka rac rwök na löö ngat na ba oyee Obanga. 9 Myero kür ëcö nyiing dhakö mörö na cwörë öthöö na mwaka më dit mërë bara thuno pyer abicël, ëka myero obed dhakö n'obedo ki cwörë acël këkën, 10 myero obed ngat na ngere pi tic mërë na bëcö, na calö gwökö ëthinö, ngat na jölö wele, ngat na lwökö tyën jö k'Obanga, ngat na könyö jö na pëkö diögi, ëka ngat na miër pi tic na bëcö i yodhi kibëc. 11 Ëntö pi mon na pod thinö na cwögi öthöö, kür iketh nyiing-gi i kin jö nön. Ka miti më komgi ödiögi, miö kwërö gini ketho gen-gi i kom Kiricito ökö, cë cakö gini bedo ki miti më nyom. 12 Pi manön miö kelo ngölö köp i komgi, piën nwongo ötürö gini cikërë na mëgi më acël. 13 Mëd i kom manön, lökerë gini dökö jö na komgi wac ëka nwongo bedo gini ka woth awotha i

öt ki öt. Gín ba obedo jö na komgi wac kékên, èntö dökö gini jö na twak atata, éka bedo gini jö na ridêrê i gin na ba obedo mëgi, bedo ka twakö gini köp na ba myero ötwak gini. 14 Pí manön ömiö akobo both mon na thîno na cwögi öthöo ni myero önyömêrê gini êk önywöl gini êthîno, éka ölöo gini pecigi êk kür ömii karê both lang onu më twakö gin mörö na rac i kom onu. 15 Piên jö mökö ki gin-gi dong ölökerê gini ökö më Lübö kör Catan. 16 Ka cê dhakö mörö n'oye Kiricito tye ki mon thöo na ên gwökögi, ên myero ömêdêrê më kõnyögi êk kür oketh pêkö i kom jö n'oye Kiricito, êk jö n'oye Kiricito obed gini ka kõnyö mon na cwögi öthöo na mitö êkõnygi. 17 Edite na löö jö n'oye Kiricito myero ëmiiigi wörö rwök, pol mërê jö na ticgi obedo më titö köp k'Obanga éka pwony. 18 Piên Cöc na Leng kobo ni, "Kür itwe dhö thwön ka tye ka nyönö kal më apwoda," éka ni, "Atic myero êcül öcara mërê." 19 Kür iye köp mörö më adoth i kom adit mörö thwara ka ecaden ariö onyo adek omoko gini kokogi i kome. 20 Edite na timö bal myero ijükgi ökö i nyim jii, êk ömii jö nõkênê obed gini ki lworö. 21 An dong aciki, i nyim Obanga éka i nyim Kiricito Yecu k'emalaika n'ëyêrö, më gwökö cik ni gini abonge lengere, éka kür ibed ngat na lengere. 22 Kür ibunyiri më ketho cingi i wi ngat mörö piöpiö, éka kür iribiri ki jö nõkênê i kom balgi. Èntö myero ibed na leng. 23 Cakêrê kobedini, kür imodh pii kékên, èntö cak madhö kõngö ölöc na nõnök më kõnyö ii pi two na maki karê ki karê. 24 Bal ka jö nõkênê nen ökö kanya leng, na bara othuno anyim i kabedo më ngölö-köp; èntö bal ka jö nõkênê Lübö kõrgi. 25 i yoo acël nõn, tic na bëcö nen ökö kanya leng, éka ba tye mörö na twêrö kanêrê.

6 Jö kibêc na tye gini i thê löc më opii, myero oti gini k'editegi na calö jö na myero ëwörgi ki wörö n'opong, êk ngat mörö kür ötwak köp na rac i nyiing Obanga éka pwony onu. 2 Jö na dong tye k'editegi n'oye myero kür ökwêr gini nyutho wörö bothgi, piên gin obedo utmego. Nakaka manön, gin myero otii tic bothgi na löö, piên jö na nwongo kõny ki i ticgi obedo gini jö n'oye éka jö na gin marö. Man ênê jami na in myero ipwony éka ikõnygi i yodhi kibêc na in itwêrö. 3 Ka ngat mörö pwonyo pwony na path nakun ba Lübö köp adyer ka Rwoth onu Yecu Kiricito éka ki kite na myero jö n'oye ökwö ködê, 4 nwongo ên kethere malö kênê k'awaka, èntö ba ngeo gin mörö kadî k'acël. Èn nwongo opong ki par na reco më pyem ki dhaa i kom köp mökö, na kelo nyeko, pyem, ayeny ki par na reco na miö gen rwenyo ökö ki i kin dhanö, 5 éka miö jö na thamagi ba tio, n'ope gini

dong ki köp më adyer. Gin thamö gini ni dini ênê obedo yoo më nwongo lönyö. 6 Lönyö dit rwök i dini ka cê iyeng ki gin mörö kékên na in itye ködê. 7 Piên onu ba ekelo gin mörö i lobo, éka onu ba ebino tero gin mörö ki i lobo. 8 Èntö ka onu etye ki cem ki ruk, jami ni bino römö onu. 9 Jö na mitö bedo ëlönyö dönyö gini i atëmatëma cê podho gini i bal, éka moko gini i miti na pol më mingo na miö rwenyo gini éka thöo gini ökö. 10 Piên marö lim ênê acaki më gin na reco kibêc. Man ênê gin n'ömiö jö mökö yaa gini ökö ki i yee, na tye gini ki miti rwök i kom lim, éka miö can na pol ata bino i komgi. 11 Èntö in, dhanö k'Obanga, kwêr jami ni kibêc, éka iketh cwinyi i kite n'atir, i lworö Obanga, i yee, i mar, i diö cwiny éka ki mwolo. 12 Lwëny lwëny na bër më yee. Mak kwö na ba thum na tæk na yam ecwodi iê i karê na in ituco yeeni i nyim ecaden na pol. (aiönios g166) 13 An aciki i nyim Obanga na miö kwö both gin na kibêc, éka i nyim Kiricito Yecu, na ên otuco yee mërê na bër i karê na ên ömiö caden mërê i nyim Pontio Pilato: 14 Gwök cik n'ëmiö bothi abonge bal mörö onyo köp mörö n'ejuki iê, naka ka Rwoth onu Yecu Kiricito bino nen, 15 n'Obanga bino kelo i karê mërê kikome—Obanga, n'ëpwöyö, ên acël kékên ênê Won Twêr, Rwoth ka rwodhi, 16 na ên Obanga acël kênê na ba thöo, na bedo i tar mörö na ngat mörö ba römö nyikö na cwök ködê, na ngat mörö pod bara önênö onyo twêrö nënö. Wörö éka twêr na ba jik obed bothe na twal. Amên. (aiönios g166) 17 Cik ëlönyö më karê ni, öwêk gini wakêrê, éka kür oketh gini gen-gi i kom lönyö, na gen mörö ope iê, èntö oketh gini gen-gi i kom Obanga na miö onu jami kibêc na büp na yomo cwinyi onu. (aiön g165) 18 Kob nigî otii tic na bëcö, éka obed gini jö n'ölöny i timö gin na bër. Po wigi më miö jamigi ki yom cwiny, éka önywak gini gin na gin tye ködê. 19 Ka ötimö gini kömanön, nwongo ökanö gini lönyö na bër pirgi kên-gi pi karê më anyim, êk ömak gini kwö na ênê kwö më adyer. 20 In Timoteo, gwök gin n'ëmiö i cingi. Gwokiri ki kom köp mökö n'ëtwakö na ba obedo më wörö Obanga, éka ki kom pyem mökö na yaa ki gin na gin cwodo twodo twodo ni ngec, 21 na jö mökö orwenyo yeegi ökö pi yeo koth twak ni. Kica k'Obanga obed kodwu.

2 Timoteo

1 Waraga ni öya ki both Paulo n'obedo akwëna ka Kiricito Yecu pi miti k'Obanga, na lübërë ki cîkërë mërë më miö onu kwö na tye i Kiricito Yecu. **2** Both Timoteo athîna na an amarö: Obanga Apap ëka Kiricito Yecu Rwoth onu ömîi bothi gum, kîca, ëka kuc. **3** An amîö pwöc both Obanga, na an atio bothe ki thama n'atîr, kite na kwerena otio ginî bothe. Kiceng ëka kiwor an apo piri i lëgana. **4** Ka an apo i kom pii wangi, miö athamö më nënöni, ëk ka twërë apong ki yom cwiny. **5** An apo i kom yeeni na twodo mörö ope ië, n'öcakö bedo both adhani Loi ëka ayani Yuneki, ëka an angeo ni yee nën tye bothi thon. **6** Pi tyën köp ni an apo wii më tic ki mîc n'Obanga omii i karë na an aketho cînga i wii. **7** Piën Obanga ba ömîö onu cwiny më lworo, ëntö cwiny na miö onu tékö, mar ëka gwökërë kën jö. **8** Dong pi manön lewic kür ömakî më miö caden i kom Rwoth onu, onyo i koma na an abedo amabuc mërë. Ki tékö n'Obanga mii, yubiri më dangö can köda pi köp më Emuth na Bër. **9** Ën ölarö onu ëka ocwodo onu më bedo jögë na leng—pathî pi gin mörö na onu ëtimö ëntö pi tyën köp më yüb mërë ëka kîca. Kîca ni ëmîö both onu i Kiricito Yecu na bara ecweo lobo, (aiönios g166) **10** ëntö kobedi dong enyutho ökö both onu i bino k'Alar onu Kiricito Yecu n'ökwanyö thöä ökö ëka okelo kwö na bedo na twal n'onen kanya leng pi köp më Emuth na Bër. **11** Obanga öyëra na calö akwëna ëka apwony më titö Emuth na Bër ni. **12** Man ënë gin n'ömiö an atye ka limö can kobedini. Ëntö an lewic ba ömaka, piën an angeo ngat na yeena ocung i kome ëka angeo ni ën twërö gwökö na bër gin n'eketho i cînga naka i nînö nön. **13** Köp na in iwinyo ki botha, gwök na calö gin na pîrgî ték më pwony, ki yee ëka mar na tye i Kiricito Yecu. **14** Gwök gin na bër n'eketho i cingi pi tékö ka Tipo Naleng na bedo iï onu. **15** In ingeo ni jö kibëc na bedo ginî i Acia öwëka ginî ökö, ëka Pugelo gin ki Kermogen tye ginî i kin-gî. **16** An alëgö ni Rwoth myero obed ki kîca i kom pacö k'Oneciporo, piën ën obedo ka kweo cwinya ëka lewic ba obino ömakö ën i koma i karë n'etwea i buc. **17** Ëntö i karë na ën othuno i Roma, obedo ka rangöna rwök naka obino onwonga. **18** An alëgö ni Rwoth myero ömîi ën onwong kîca na yaa ki both Rwoth i nînö nön! In ingeo na bër rwök kit köny na pol na ën ökönya ködë i Epeco.

2 Timoteo, athîna, cung na ték i kîca n'ëmiö both onu i Kiricito Yecu. **2** Gin na in iwinyo ki botha i nyim ecaden na pol, in thon ikob both jö na genere

na römö pwonyo ki jö nökökë. **3** Dang gin na rac n'ëtimö i komi kanya acël ködwa, calö acikari na bër ka Kiricito Yecu. **4** Acikari mörö ope na tye i dhö tic na miö tic ki yökö bodo wie, piën thama mërë tye ni myero eyom cwiny adit n'öcöä ën i acikari. **5** Röm aröma, ka ngat na tye ka pyem i ngwëc, ba twërö löönö ngwëc ka ba ölübö cîk më ngwëc. **6** Apur n'otio tic na ték ënë myero öcak camö gin n'öcëk ki i pwodho mërë. **7** Tham pi gin na an atye ka kobo. Rwoth bino miöni kite më nîang i kom jami ni kibëc. **8** Po i kom Yecu Kiricito, akwar Daudi n'Obanga oero ki kin jö n'öthöä. Man ënë köpna më Emuth na Bër, **9** na an atye ka limö can pîrë, nakun etwea ki nyör calö abal. Ëntö köp k'Obanga ba etweo. **10** Pi manön ënë gin n'ömiö atye ka limö can kibëc pi jö n'ëyërogî, ëk gin thon onwong larë na tye i Kiricito Yecu, kanya acël ki dheo na ba thum. (aiönios g166) **11** Man ënë köp më adyer: Ka onu ëthöä ködë, onu thon ebino kwö kanya acël ködë; **12** ka onu ëdangö can, onu thon ebino löc kanya acël ködë. Ka onu ëkwërö ën, ën thon bino kwërö onu, **13** ka onu ba egenere, ën gire genere naka naka, piën ën ba twërö kwërë kënë. **14** Bed ka po wi jö k'Obanga i kom köp ni, ëka icikgi döki i nyim Obanga ëk öwëk ginî pyem i kom köp mökö; piën manön ba bino könyö ngat mörö, ëntö balö jö kibëc na winyo. **15** Tim ki ték më miri keni both Obanga na calö atic n'ëpwöyö, atic na lewic myero kür ömakî ëka makö köp më adyer i yoo n'atîr. **16** Kwër boko köp mökö na ba obedo më wörö Obanga, piën jö na dönyö ië bino rwenyo arwenya i kite më wörö Obanga. **17** Pwonygi bino këth calö bür na camö kom dhanö. Kumenayo gin ki Pileto tye ginî i kin jö nön, **18** n'öläkërë ginî ökö ki kom köp më adyer. Gin kobo ni cer ötimërë dong ökö, ëka tye ka balö ginî yee ka jö mökö. **19** Ëntö acaki thërë n'Obanga oketho tye n'ocung na ték, na tye ki cöc i kome ni: "Rwoth ngeo jö n'obedo mëgë," ëka ni, "Dhanö acëlacël na cwodo nyîng Rwoth myero öläkërë ökö ki i kom bal." **20** I öt na thwönë, ba bedo ië jami më gol ki ryal këkën, ëntö bedo ië thon jami mökö n'ëyübögi ki bao ëka lobo; mökö ëyübö pi tic na pîrë ték ëka nökökë pi tic na pîrë ba ték. **21** Ka dhanö mörö ölönyërë nakun öwëkö kite mërë na reco ökö, ën bino bedo gin më tic n'etio ködë i karë më dheo, kwö mërë bino bedo na leng, ëka bino bedo dhanö na pîrë ték both Adwong nakun yübërë më tio tic mörö këkën na bër. **22** Pi manön, kwër miti më awobi ökö, ëntö iketh cwinyi i kite n'atîr, yee, mar ki kuc, kanya acël ki jö kibëc na tye ka cwodo ginî Rwoth ki i cwinygi na leng. **23** Kwër pyem më mingö ökö na bino pi kwia pîny, piën in ingeo koth pyem na calö manön kelo dhaa. **24** Atic

ka Rwoth myero obed ngat na ba dhaa atata, ɛntō myero obed ngat n'obedo akica both jō kibɛc, obed apwony na ryɛk na ngeo pwony, ngat na diō cwinye. 25 Obed ngat na twɛrō tirō jō na pyem kōdɛ kī mwolo, ɛk karɛ nōkɛnɛ Obanga twɛrō miō jō nōn cwiny mɛ ngut ɛk ōniang gini na bɛr i kom kōp adyer, 26 cɛ miō ryɛkōgī dwogo ɛka bino gini bwōth kī kom pawaka ka Catan n'onwongo miōgī tio gin na ɛn mītō.

3 Myero iniang unu nī i karɛ mɛ ajiki, piny bino bedo na rac. 2 Jīi bino marō komgī kɛn-gī, nakun bedo jō na marō līm, jō na wakɛrɛ, jō na caō jīi, jō na yanyō jīi. Ba bino gini winyo enyodogī, ba bino gini miō pwōc mōrō, bino bedo gini jō na ba leng, 3 ba tye gini kī mar, ba tīmō gini kica both jīi, obedo gini jō na twakō kōp mɛ twodo i kom jō nōkɛnɛ, obedo gini jō na mitigī ba jūkɛrɛ, jō na ger, jō na dag gini gin na bɛr, 4 obedo gini jō ɔrōrō, jō na tye atata na ba parō gini piny, jō na kethere gini malō kɛn-gī kī wakɛrɛ, jō na marō kwō na yot nakaka marō Obanga— 5 bino gini makō kite mɛ dini na nen kī yōkō, ɛntō kwɛrō gini tɛkō mɛrɛ ɔkō. Pokiri ɔkō kī i kom jō na calō manōn. 6 Jō mōkō tye i kin-gī na dōnyō gini i peci ka jō nōkɛnɛ, cɛ lōō gini thama ka mon mōkō na tye kī gōrū, na pɛkō mɛ bal obuogī ɔkō, na mitigī tye na papath cɛ bedo ka ywaōgī tungi kī tungi, 7 nakun pwonyere gini karɛ kibɛc, ɛntō ba twɛrō gini niang i kom kōp adyer. 8 Jō nōn rōm arōma kī Yane ɛka Yambure na yam opyem gini kī Muca. Gin thon tye ka pyem kī kōp adyer i kite acɛl nōn, ryɛkōgī dong ɔbal ɔkō, ɛka yeegī ba tye kakarɛ. 9 ɛntō gin ba bino mɛdɛrɛ anyim piɛn mingogī nōn bino ngere ɔkō both lwak kibɛc calō mɛ ka Yane ɛka Yambure. 10 ɛntō in, dong ingeo pwonyina ɔkō kibɛc, kī kite na an abedo ka kwō kōdɛ, yūbna kibɛc inɛnō, yeena, diō cwinya, mar na an atye kōdɛ, kī kite na an abedo ka dangō kī can kōdɛ, 11 inɛnō thon kite na gin obedo ka yelona kōdɛ, kī can na pol—dōk ingeo gin n'ɔtīmɛrɛ i koma i Antiokia, i Ikonio, kī Licitra, ayelayela na pol na an anwongo. ɛntō Rwoth ɔlara ɔkō kī iɛ kibɛc. 12 Adyer, jō kibɛc na mītō gini kwō i kite mɛ lworo Obanga i Kiricito Yecu ebino yelogī, 13 nakun jō na reco kī jō n'obedo gini etwodo bino gini mɛdɛrɛ kī bedo na rac rwōk na dong lōō ɔkō, nakun bwōlō gini jō nōkɛnɛ ɛka gin thon ɛbwōlōgī. 14 ɛntō na calō in, myero imediri i gin na in ipwonyiri iɛ ɛka na in iyeo, nakun ingeo jō na yam opwonyi gini, 15 ɛka kite na in ingeo kī Cōc na Leng kōdɛ i karɛ mɛ thionni na twɛrō miōni bedo na ryɛk i yoo mɛ larɛ pī yee i Kiricito Yecu. 16 Cōc na Leng kibɛc ɛcōō pī tɛkō ka Tipo Naleng k'Obanga. Kōnyō mɛ pwony, mɛ coko, mɛ tirō kite

ka dhanō, ɛka mɛ pwonyo dhanō i yoo mɛ kite atir, 17 ɛk dhanō k'Obanga obed n'otengo, na nwongo ɔyūbɛrɛ i yoo kibɛc mɛ tio tic na bɛr kibɛc.

4 Aciki i nyim Obanga ɛka i nyim Kiricito Yecu, na bino ngōlō kōp ka jō na kwō kī jō n'ɔthōō, ɛka ka bino dwogo mɛ lōc na calō Rwoth, an amiō cīk ni bothi: 2 Tit kōp k'Obanga; bed nī yubiri i karɛ na bɛr ɛka i karɛ na rac, tir jīi, cokgī ɛka icūk cwinygī—nakun idīō cwinyi rwōk ɛka kī pwony na pīrgī tɛk. 3 Piɛn karɛ tye ka bino na dhanō ba bino winyo gini pwony mɛ adyer. Nakaka manōn, gin bino rangō epwonye na bino yomo cwinygī mɛ kobo gin na ithgī mītō winyo. 4 Gin bino lōkō ithgi ɔkō kī kom kōp mɛ adyer ɛka lōkɛrɛ gini i kōp mōkō mɛ ɔdōdō. 5 ɛntō in, myero ibed ngat na gwōkɛrɛ i karɛ kibɛc, i dangō can, i diō cwinyi, tii tic mɛ titō kōp mɛ Emuth na Bɛr, dōk icob ticni kibɛc na bɛr. 6 An dong ɛcwōk ɔnyō remona calō gin mɛ atyɛra i wi keno tyɛr, ɛka karɛna mɛ wɛkō lobo ni dong cwōk. 7 An dong alwɛnyō lwɛny na bɛr, atyeko ngwɛc, ɛka agwōkō yee. 8 Kobedi dong ɛkanō nina tok mɛ kite atir, na Rwoth na ngōlō kōp atir bino miō botha i ninō nōn—ɛka pathi botha kɛkɛn, ɛntō both jō kibɛc na cwinygī tye ka kūrō pī dwogo mɛrɛ. 9 Tīm kī tɛk mɛ bino botha piōpiō, 10 piɛn Dema dong ɔwɛka ɔkō pī marō jami mɛ lobo ni, ɛka ɔcidhō ɔkō yo Tecalonika. Krecen ɔcidhō yo Galatia, ɛka Tito ɔcidhō yo Dalmatia. (aiōn g165) 11 Luka kɛnɛ ɛnɛ tye kanya acɛl kōda. Nwong kom Marako ɛka ibin kōdɛ, piɛn ɛn bɛr rwōk ɛka kōnya i dhō ticna. 12 An aoro Tukiko ɔcidhō yo Epeco. 13 Ka in ibino, kel nina bōngū na bor na yam awɛkō i Teroa i pacō ka Karpo. Kel thon bukɛna nōkɛnɛ na pīrgī tɛk n'ɛyūbō kī pyen. 14 Alegijanda n'obedo athedh mola ɔtīmō tīm na rac rwōk i koma, Rwoth bino cūlō ɛn i kom tīm mɛrɛ nōn. 15 In thon myero igwokiri rwōk kōdɛ, piɛn ɛn obino opyem rwōk i kom kōp onu. 16 I pidona mɛ acɛl, ngat mōrō ope n'obino ocung pīra. Jō kibɛc obino ɔwɛka gini ɔkō. Pī manōn Obanga kūr ɔngōl kōp i wigī. 17 ɛntō Rwoth ocung ka ngeta ɛka ɔmīa tɛkō, ɛk an abed ka tucō kōp mɛrɛ kakarɛ, ɛk Erok kibɛc ɔwiny gini. ɛka Rwoth obino ɔlara kī i dhō kibwor. 18 Rwoth bino larōna kī i kom gin na reco kibɛc, ɛka bino kelona na bɛr i ker mɛrɛ mɛ polo. Dheo obed bothe naka naka. Amɛn. (aiōn g165) 19 Moth Piricila gin k'Akwila, kī jō mɛ pacō ka Oneciporo. 20 Eracito obedo i Korinti, ɛka awɛkō Tropimo na two i Mileto. 21 Tīm kī tɛk ibin na bara karɛ mɛ ngicō ɔcakɛrɛ. Yubulo omothi, Pudɛn gin kī Lino, Kalaudia, ɛka utmego kibɛc. 22 Rwoth obed kodi. Kica mɛrɛ obed kodwu kibɛc.

Yakobo

1 Waraga ni öya kî both Yakobo atic k'Obanga ëka Rwoth Yecu Kiricito. Both kaka apar wie ariö n'ökêth ginî i wi lobo thükül. Amothowu. **2** Utmegona, bed unu kî yom cwiny na thwönë ka ëtëmöwu i yodhi na papath, **3** piën ingeo unu nî tëmö yeewu miö idiö unu cwinywu. **4** Wëk unu diö cwiny ocob tic mërë ëk ibed unu jö n'otengo, na bal mörö ope i komwu ëka döki ibed unu na gin mörö thon ba orem kî bothwu. **5** Ëntö ka ngat mörö tye i kinwu na ryëkö mërë nönök, myero ën ökwa kî both Obanga na miö both jö kibëc kî yom cwiny, nakun ba coko ngat mörö, ëka ebino miö bothe. **6** Ëntö ka ën lëgö, myero ën oyee ëka kür obed ka kalakala, piën ngat na tye ka kalakala röm kî pii më nam na tagere, na yamö cwarö. **7** Dhanö nön myero kür ötham nî ën ebino nwongo gin mörö kî both Rwoth, **8** piën ën obedo dhanö na thama mërë ariö, na ba cung na tük i jami kibëc na ën timö. **9** Jö n'oye n'obedo ëcan myero öwakërë ginî ka etingogi malö, **10** ëka ngat n'obedo alönyö myero öwakërë ka ëdwökö piny, piën ën bino rwenyo calö Thur lum. **11** Ceng donyo kî lyetho mërë ëka nero lum ökö, thure öny cë lengo mërë bal ökö. I kit yoo acël nön, ngat n'ölöny bino rwenyo ökö i dyere tic mërë më karë kibëc. **12** Ngat na cung na tük i atëmatëma tye kî gum, piën ka ën ölöö atëmatëma, ën bino nwongo tok më kwö n'Obanga öcükërë më miö both jö na marö ën. **13** Ka ëbwölö ngat mörö, ën kür okob nî, "Obanga ënë öbwöla." Piën gin na rac ba twërö bwölö Obanga, ëka ën thon ba bwölö ngat mörö. **14** Ëntö ngat acëlacël miti mërë kënë ënë bwölö ën, ywaö ën ökö, ëka ömö cwinye. **15** Cë kinge ka miti dong öyac, nywölö bal. Bal ka ödongö n'otengo dong, nywölö thöö. **16** Utmegona më amara, kür iwëk ëbwölu. **17** Gin mörö na bër ëka mïc kibëc na bal mörö ope ië bino kî malö both Obanga Apap, na ënë acwec më tar na ryëny, na ba lökërë calö tipo na wirë. **18** Ën öyërö më nywölö onu kî köp mërë n'adyer, ëk onu ebed calö cem na tye i pwodho n'öcakö cëk kî kin jami kibëc n'ecweo. **19** Utmegona më amara, ngee unu köp ni: Dhanö acëlacël myero owiny köp piöpiö, ëntö kür myero öbünyërë më twak, ëka kür akëmö ömak ën piöpiö. **20** Piën akëmö ka dhanö ba cobo kit kwö n'atir n'Obanga mitö. **21** Pî manön, kwër unu gin na kibëc më lewic ëka kî tim na reco na tye i kwöwu. Gam unu kî mwolo köp n'Obanga öpidhö i cwinywu na twërö laröwu. **22** Ëntö bed unu jö na ketho gin n'ëtwakö i tic. Kür ibed unu jö na winyo awinya kékën nakun i'bwölërë unu kenwu. **23** Piën ka dhanö mörö

obedo ngat na winyo köp ëka ba ketho i tic, ën bedo calö ngat na röpö wangë kî i kiyo. **24** Ëntö ka otyeko dong röpërë, cidhö ökö ëka cücüth wie wil ökö i kite na ën ebedo ködë. **25** Ëntö ngat na röpö i cîk na bal mörö ope ië na kelo kuc, ëka ketho thama mërë ië, na wie ba wil i kom gin na ën owinyo, ëntö tio gin nön—ën bino bedo kî gum i kom gin na ën tio. **26** Ka ngat mörö thamö nî ën ebedo adini nakun ba gwökö lëbë, ën nwongo tye ka bwölërë kënë kî i cwinye ëka dini mërë köny mërë ope. **27** Dini na leng i nyim Obanga Apap na gin mörö na rac ope ië ënë: më könyö ëthiñö kic ëka mon thöö na tye i can, ëka më gwökërë kën kür gin mörö më lobo obali.

2 Utmegona, na calö jö n'oye Rwothwa më dheo Yecu Kiricito, kür döki inyuth unu apokapoka mörö. **2** Cë ka dhanö mörö n'oruko agith më gol ëka kî böng na bëcö obino i athukowu, ëka döki dhanö n'obedo acan n'oruko böng na reco obino, **3** un i'cakö unu thamö pi ngat n'oruko böng na bëcö nakun ikobo unu nî, "Adwong, bed i then kany," ëntö both acan ikobo unu nî, "Cung kunön, onyo bed piny ka tyëna kany," **4** manön nwongo ba dong iketho unu apokapoka ökö i kinwu nakun ibedo unu ëngöl-köp kî thama na reco? **5** Winy unu, utmegona më amara: Pathi Obanga ënë öyërö ëcan i lobo ni më bedo ëlönyö i yee ëka më leeno ker na ën öcükö both jö na marö ën? **6** Ëntö un i'caö ëcan. Pathi ëlönyö ënë bürowu? Pathi gin ënë terowu i nyim okiko? **7** Pathi gin ënë jö na twakö köp na reco i kom nyiing na bër n'ëmiö bothwu? **8** Ka i'gwökö unu cîk na pirë tük n'ëcöö i Cöc na Leng nî, "Mar awodhi na calö imarö komi keni," nwongo itimö na bër. **9** Ëntö ka inyutho unu apokapoka, nwongo itimö unu bal ëka ebino ngölö niwu köp na calö jö n'ötürö cîk. **10** Piën ngat na gwökö cîk kibëc ka opodho i acël nwongo ötürö cîk kibëc. **11** Piën ngat n'okobo nî, "Kür idöny i elomi," ënë thon okobo nî, "Kür ineki." Cë ka ba idönyö i elomi ëntö ineko nek, nwongo ibedo ngat na türö cîk. **12** Twak na un i'twakö ëka tic na un itio myero obed na calö më ka jö n'ebino ngölö köp nigî kî cîk na kelo kuc. **13** Piën ngölö-köp abonge kica bino timërë both ngat mörö kékën na ba obedo timö kica. Ngat na timö kica ba bino lworö ngölö-köp. **14** Köny mërë ngö, utmegona, ka ngat mörö kobo nî eut kî yee nakun ba ketho i tic? Koth yee nön twërö larö ën? **15** Ka omego onyo amego mörö ope kî böngü ëka cem më ninö kibëc, **16** cë ngat mörö kî kinwu okobo ninë nî, "Apë kî kuc; komi obed na mömör ëka cem na bër," ëntö nwongo ba imiö ën gin mörö na mitërë pi kom, cë manön könyö ngö? **17** Kömanön thon, yee kékën, ka ba eketho i

tic, nwongo dong òthòò. **18** Èntò ngat mòrò bino kobo nĩ, “In iut kĩ yee; éka an aut kĩ tic.” Nyuth nĩna yeeni abonge tic, éka An abino nyutho nini yeena kĩ ngò na an atĩmò. **19** Un iyee nĩ Obanga tye acèl. Bèr! Cene thon yee kòmanòn—éka komgĩ myèl kĩ lworo. **20** In amingo, ìmitò nĩ enyuth nini nĩ yee abonge tic kòny méré ope? **21** Kwarò onu Abraam yam ba ékwanò nĩ kite atĩr pĩ gin na èn òtĩmò ì karè na èn òmiò wode lcaka mè aryèda ì wi keno tyèr? **22** Un ìnènò nĩ yee éka tic méré onwongo tio kanya acèl, éka yee méré onwongo ocobere pĩ gin na èn òtĩmò. **23** Òmiò Còc na Leng ocobere na kobo nĩ, “Abraam oyee Obanga, éka òmiò ékwanò èn nĩ kite atĩr,” éka dòkĩ ecwodo èn nĩ okone k’Obanga. **24** Un ìnènò nĩ ékwanò dhanò nĩ kite atĩr pĩ tic na èn timò éka pathĩ pĩ yee kèkèn. **25** Ì yoo acèl nòn, yam Raab n’obedo òlaya ba ékwanò nĩ kite atĩr pĩ ngò na èn òtĩmò ì karè na èn òjölò èròth piny éka òmiögĩ owok kĩ ì yoo nòkènè na path? **26** Kite na calò kom abonge yweo nwongo dong òthòò, yee abonge tic thon nwongo òthòò.

3 Utmegona, myero jò na pol kĩ kinwu kùr obed gĩnĩ epwonye, pièn ingeo un nĩ wan epwonye ebino ngölò niwa kóp na tèk na lòò jò nòkènè. **2** Adyer onu kibèc ètimò bal ì yodhi na pol. Èntò ka cè ngat mòrò ba òtĩmò bal ì ngò na èn kobo, nwongo èn obedo dhanò na kite bèr éka dòkĩ twèrò gwòkò kome kibèc. **3** Onu eketho nywenyo ì dhò angole èk òmĩi owiny onu, éka onu èròmò miò angole cidhò kanya onu èmitò. **4** Onyo nèn unu apor kĩ kom mel. Kadĩ bed nĩ dóngò gĩnĩ rwòk na yamò ènè kòlögĩ, èntò adwò mel twèrò wirò wie cidhò kanya èn mitò kĩ gin n’èdwò kĩ mel na tidi mòrò. **5** Kòmanòn thon, lèb obedo dul kom na tidi mòrò, èntò wakèrè ì kom jami na thwon rwòk. Nèn kite na mac na tidi mòrò wangò kĩ thwòn bunga kòdè. **6** Lèb thon cal kĩ mac, obedo tèkò na rac na balò kom dhanò. Lèb balò kwò ka dhanò kibèc, ketho kwò ka dhanò kibèc kanya rac, éka èn kikome mac mè kapiny moko ì kome. (Geenna g1067) **7** Dhanò ròmò gwòkò kwa leeni kibèc, winy, leeni na wotho ì ngòm kĩ korgĩ éka leeni na kwò ì pii, **8** èntò ngat mòrò ope na ròmò gwòkò lèb. Lèb rac éka ba jùkèrè, opong kĩ kwir na rac. **9** Kĩ lèb onu èpakò Rwoth onu éka Apap, éka kĩ lèb onu èlamò kĩ jò n’ecweogĩ ì thè cal k’Obanga. **10** Kĩ ì dhò jò acèl nòn donyo kĩ iè gum éka alem. Utmegona, man myero kùr obed kòmanòn. **11** Pii na mit éka pii na wac ròmò mól kĩ ì wang kulo acèl? **12** Utmegona, yath òlam twèrò nyakò yaü, onyo yath òlòk twèrò nyakò òlam? Kòmanòn thon pii na wac ba ròmò molo kĩ ì wang pii na mit. **13** Nga na tye kĩ ryèkò éka na nĩang kĩ ì kinwu? Èk èn onyuth tic

méré mè ryèkò kĩ mwolo pĩ kwò méré na bèr. **14** Èntò ka itye unu kĩ nyeko na reco, éka woro ì cwinywu, kùr ìwakèrè unu kòdè onyo ìkwèr unu kóp n’atĩr. **15** Koth “ryèkò” nòn ba obino piny kĩ ì polo èntò obedo mè lobo, ba wörò Obanga éka obedo mè ka cene. **16** Kanya nyeko éka woro ut iè, nwongo anyòbanyòba éka tim na reco kibèc ut iè. **17** Èntò ryèkò n’òya kĩ ì polo n’òcakò bedo na leng, éka bedo mè kuc, mè mwolo, gamò thama kibèc na bècò, opong kĩ kica, éka nyakò nyige na bècò, ngat na ute kòdè ba poko kin dhanò, bedo na cwinye atĩr. **18** Jò na kelo kuc cwòò gĩnĩ kodhi mè kuc éka kaò gĩnĩ kac mè kite atĩr.

4 Ngò na kelo dha éka lwèny ì kinwu? Pathĩ miti na reco na un itye kòdè ì cwinywu ènè tye ka lwèny ì dul komwu? **2** Un ìmitò gin mòrò èntò ba inwongo unu. Un ibedo kĩ miti ì kom jami ka jò nòkènè éka ineko unu nek, èntò ba inwongo unu gin na un ìmitò. Ìdhaa éka ìlwènyò unu. Ba inwongo gin ìmitò unu, pièn un ba ìkwaò kĩ both Obanga. **3** Ka ìkwaò unu, ba inwongo unu, pièn ìkwaò unu kĩ thama na rac, èk inwong unu gin na un ìmitò mè cobo mitiwu. **4** Un jò nĩ balò watwu k’Obanga, ba ingeo unu nĩ makò okone kĩ lobo miò dhanò dòkò langò k’Obanga? Ngat mòrò na yèrò mè bedo okone kĩ lobo bedo langò k’Obanga. **5** Onyo un ìthamò nĩ Còc na Leng na yam ècòò obedo kóp na thèrè ope na kobo nĩ, “Típo na yam Obanga oketho ì kom onu tye kĩ nyeko rwòk?” **6** Èntò èn miò both onu kica. Manòn ènè òmiò Còc na Leng kobo nĩ, “Obanga pyem kĩ jò na wakèrè, èntò miò kica both jò na mwol.” **7** Pĩ manòn dong, mĩrè unu kenwu mè bedo ì thè lóc k’Obanga. Kwèr unu Catan, éka èn bino ríngò òkò kĩ bothwu. **8** Nyingi unu na cwòk both Obanga, éka èn thon bino nyingo na cwòk bothwu. Lwòk unu cingwu, un èbal, éka ìlònyèrè unu ì cwinywu, un jò na thamawu tye ariò. **9** Bed unu kĩ cwer cwiny, kum unu, éka ikok unu. Nyèròwu myero òlòkèrè òdòk kumo, éka yom cwinywu myero òlòkèrè òdòk kumo. **10** Mwolere unu ì nyim Rwoth, éka èn bino tingowu malò. **11** Utmegona, kùr ìtwak unu kóp mòrò na rac ì kom awodhi. Ngat na twakò kóp na rac ì kom òmĩn méré, onyo ngölò kóp ì kom òmĩn méré, nwongo twakò kóp na rac ì kom cìk éka ngölò kóp ì kom cìk. Èntò ka in ìngölò kóp kĩ cìk, in ba ibedo ngat na cobo cìk èntò ìdòkò angòl-kóp. **12** Ngat na miò cìk éka angòl-kóp tye acèl, na ènè ngat na twèrò larò éka kĩ neko. Èntò in—ibedo nga mè ngölò kóp ì kom awodhi? **13** Winy unu, un jò na kobo nĩ, “Tin onyo diki wan ebino cidhò ì pacò ni onyo maca, wan ebino tyeko mwaka acèl kunòn, wan ebino cadhò jamiwa éka enwongo magoba.” **14** Un ba ingeo ngò

na bino tĩmērē diki. Kwōwu tye nĩngō? Un ĩcal k'edou na nen pĩ karē mōrō na nōnōk, ěka kinge rwenyo ōkō. **15** Nakaka manōn, un onwongo myero ikob unu nĩ, "Ka Rwoth oye, onu ebino bedo na kwō, ěka ětīmō man onyo maca." **16** Kite na calō, un ĩwakērē ěka inyuthere unu. Koth wakērē ni kībēc obedo gin na rac. **17** Ngat mōrō na ngeo gin na bēn na ěn myero ōtĩm, ěka ba ōtīmō, nwongo ěn ōtīmō bal.

5 Winy unu, un ělōnyō, kok unu ěka ikok unu rwōk, pĩ can na tye ka bino mē podho ĩ komwu. **2** Lōnyōwu dong ōtōp ōkō, ěka nyēnyē ōcamō bōngwu ōkō. **3** Gol ěka ryalwu nyalĩ ōmakō ōkō. Nyalĩ ěnē bino bedo caden ĩ komwu, ěka bino camō ringo komwu calō mac. Un ityeko kanō lōnyō pĩ karē mē ajiki. **4** Nēn! Ōcara k'etic n'otio gĩnĩ ĩ pwothiwu na un ĩkwērō cūlō, tye ka kok ĩ komwu. Koko k'ěkac owinyere ĩ ith Rwoth Won Twēr. **5** Un ĩkwō ĩ wi lobo kĩ jami na bēcō rwōk ěka kĩ yom cwiny. Un ĩcwēē unu, ěntō nĩnō mē nekowu dong ōrōmō. **6** Un ĩngōlō kōp ěka ineko unu ngat na kite atĩr, n'onwongo ba ōkwērōwu. **7** Utmegona, dīĩ unu cwinywu naka ĩ nĩnō na Rwoth bino dwogo kōdē. Nēn unu kite n'apur kūrō kĩ gin na bēn na cēk kĩ ĩ ngōm, ěka kite na ěn dīō kĩ cwinye kōdē naka kōth mē cwĩr kĩ oro cwee. **8** Un thon, dīĩ cwinywu ěka icung unu na tēk, piēn dwogo ka Rwoth onyingo na cwōk. **9** Kūr ĩngūngūta unu ĩ kinwu kenwu, utmegona, onyo ebino ngōlō niwu kōp. Nēn, Angōl-kōp ocung ĩ dholokek. **10** Utmegona, na calō apor mē dangō can ěka dīō cwiny, nēn unu apor kĩ both edwarpĩny na yam ōtwak gĩnĩ kĩ nyĩng Rwoth. **11** Na calō ingeo unu, wan ecwodo jō na yam ōdangō can nĩ jō na komgĩ gum. Un iwinyo kite na Job ōdangō kĩ can ěka ĩnēnō unu gin na Rwoth onwongo mītō. Rwoth opong kĩ tīmō gin na bēn ěka kica. **12** Na lōō kībēc, utmegona, kūr ikwong unu kwong—kĩ nyĩng polo onyo kĩ nyĩng lobo onyo kĩ nyĩng gin mōrō kēkēn. Mīĩ unu "Eyo" na mewu obed eyo, ěka "Pe" obed pe, onyo ebino ngōlō niwu kōp. **13** Ngat mōrō kĩ kinwu tye kĩ can? ěn myero ōlēg both Obanga. Ngat mōrō tye na cwinye yom? ěn myero ower wer mē pakō Obanga. **14** Ngat mōrō tye na kome lĩth? ěn myero ocwod edong ka jō n'oye Kĩricito ěk ōlēg gĩnĩ pĩrē ěka ewir ěn kĩ mōō ĩ nyĩng Rwoth. **15** ěka lēga n'ělēgō kĩ yee bino mīō atwo cang, ěka Rwoth bino tingo ěn malō. Ka ěn onwongo ōtīmō bal, ebino tīmō nĩnē kica. **16** Pĩ manōn ngat acēlacēl otuc bal mērē both awodhe, ěka ngat acēlacēl ōlēg pĩ awodhe, ěk ĩcang unu. Lēga ka dhanō na kite atĩr tēk ěka tio rwōk. **17** Eliya onwongo obedo dhanō kamē onu. ěn ōlēgō Obanga na tēk nĩ kōth kūr ocwee, ěka

kōth ba ocwee ĩ wi lobo pĩ mwaka adek kĩ nucu. **18** ěn dōkĩ ōlēgō, ěka ōmīō kōth ocwee kĩ ĩ polo, ěka lobo ōcēgō cem. **19** Utmegona, ka cē dhanō mōrō kĩ kinwu ōngēl ōkō kĩ ĩ kōp n'atĩr, ngat mōrō nōkēnē myero odwongi ěn cen, **20** po unu ĩ kōp ni: Ngat mōrō na bino lōkō abal kĩ ĩ yoo mērē na rac bino larō ěn kĩ kom thōō ěka ebino tīmō kica nĩnē.

The New Jerusalem

"I saw the holy city, New Jerusalem, coming down out of heaven from God, prepared like a bride adorned for her husband. I heard a loud voice out of heaven saying, 'Behold, God's dwelling is with people, and he will dwell with them, and they will be his people, and God himself will be with them as their God.'"

Revelation 21:2-3

Reader's Guide

Thur at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Thur at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Thur---Leb-Thur-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luke 8:31
Romans 10:7
Revelation 9:1
Revelation 9:2
Revelation 9:11
Revelation 11:7
Revelation 17:8
Revelation 20:1
Revelation 20:3

Tic k'Ēkwēna 3:21
Tic k'Ēkwēna 15:18
Romans 1:25
Romans 9:5
Romans 11:36
Romans 12:2
Romans 16:27
1 Jö Korinti 1:20
1 Jö Korinti 2:6
1 Jö Korinti 2:7
1 Jö Korinti 2:8
1 Jö Korinti 3:18
1 Jö Korinti 8:13
1 Jö Korinti 10:11
2 Jö Korinti 4:4
2 Jö Korinti 9:9
2 Jö Korinti 11:31
Jö Galatia 1:4
Jö Galatia 1:5
Jö Epeco 1:21
Jö Epeco 2:2
Jö Epeco 2:7
Jö Epeco 3:9
Jö Epeco 3:11
Jö Epeco 3:21
Jö Epeco 6:12
Philippians 4:20
Colossians 1:26
1 Timoteo 1:17
1 Timoteo 6:17
2 Timoteo 4:10
2 Timoteo 4:18
Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

1 Peter 1:25
1 Peter 4:11
1 Peter 5:11
2 Peter 3:18
1 John 2:17
2 John 1:2
Jude 1:13
Jude 1:25
Revelation 1:6
Revelation 1:18
Revelation 4:9
Revelation 4:10
Revelation 5:13
Revelation 7:12
Revelation 10:6
Revelation 11:15
Revelation 14:11
Revelation 15:7
Revelation 19:3
Revelation 20:10
Revelation 22:5

äidios

Romans 1:20
Jude 1:6

aiōn

Matayo 12:32
Matayo 13:22
Matayo 13:39
Matayo 13:40
Matayo 13:49
Matayo 21:19
Matayo 24:3
Matayo 28:20
Marako 3:29
Marako 4:19
Marako 10:30
Marako 11:14
Luke 1:33
Luke 1:55
Luke 1:70
Luke 16:8
Luke 18:30
Luke 20:34
Luke 20:35
John 4:14
John 6:51
John 6:58
John 8:35
John 8:51
John 8:52
John 9:32
John 10:28
John 11:26
John 12:34
John 13:8
John 14:16

Matayo 12:32
Matayo 13:22
Matayo 13:39
Matayo 13:40
Matayo 13:49
Matayo 21:19
Matayo 24:3
Matayo 28:20
Marako 3:29
Marako 4:19
Marako 10:30
Marako 11:14
Luke 1:33
Luke 1:55
Luke 1:70
Luke 16:8
Luke 18:30
Luke 20:34
Luke 20:35
John 4:14
John 6:51
John 6:58
John 8:35
John 8:51
John 8:52
John 9:32
John 10:28
John 11:26
John 12:34
John 13:8
John 14:16

aiōnios

Matayo 18:8
Matayo 19:16
Matayo 19:29
Matayo 25:41
Matayo 25:46
Marako 3:29
Marako 10:17
Marako 10:30
Luke 10:25
Luke 16:9
Luke 18:18
Luke 18:30
John 3:15
John 3:16
John 3:36
John 4:14
John 4:36
John 5:24
John 5:39
John 6:27
John 6:40
John 6:47
John 6:54
John 6:68

John 10:28
John 12:25
John 12:50
John 17:2
John 17:3
Tic k'Ēkwēna 13:46
Tic k'Ēkwēna 13:48
Romans 2:7
Romans 5:21
Romans 6:22
Romans 6:23
Romans 16:25
Romans 16:26
2 Jō Korinti 4:17
2 Jō Korinti 4:18
2 Jō Korinti 5:1
Jō Galatia 6:8
2 Jō Tecalonika 1:9
2 Jō Tecalonika 2:16
1 Timoteo 1:16
1 Timoteo 6:12
1 Timoteo 6:16
2 Timoteo 1:9
2 Timoteo 2:10
Titus 1:2
Titus 3:7
Philemon 1:15
Hebrews 5:9
Hebrews 6:2
Hebrews 9:12
Hebrews 9:14
Hebrews 9:15
Hebrews 13:20
1 Peter 5:10
2 Peter 1:11
1 John 1:2
1 John 2:25
1 John 3:15
1 John 5:11
1 John 5:13
1 John 5:20
Jude 1:7
Jude 1:21
Revelation 14:6

eleēse

Romans 11:32

Geenna

Matayo 5:22
Matayo 5:29
Matayo 5:30
Matayo 10:28
Matayo 18:9
Matayo 23:15
Matayo 23:33
Marako 9:43

Marako 9:45
Marako 9:47
Luke 12:5
Yakobo 3:6

Hadēs

Matayo 11:23
Matayo 16:18
Luke 10:15
Luke 16:23
Tic k'Ēkwēna 2:27
Tic k'Ēkwēna 2:31
1 Jō Korinti 15:55
Revelation 1:18
Revelation 6:8
Revelation 20:13
Revelation 20:14

Limnē Pyr

Revelation 19:20
Revelation 20:10
Revelation 20:14
Revelation 20:15
Revelation 21:8

Sheol

Acaki 37:35
Acaki 42:38
Acaki 44:29
Acaki 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Nwō C'ik 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6

Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

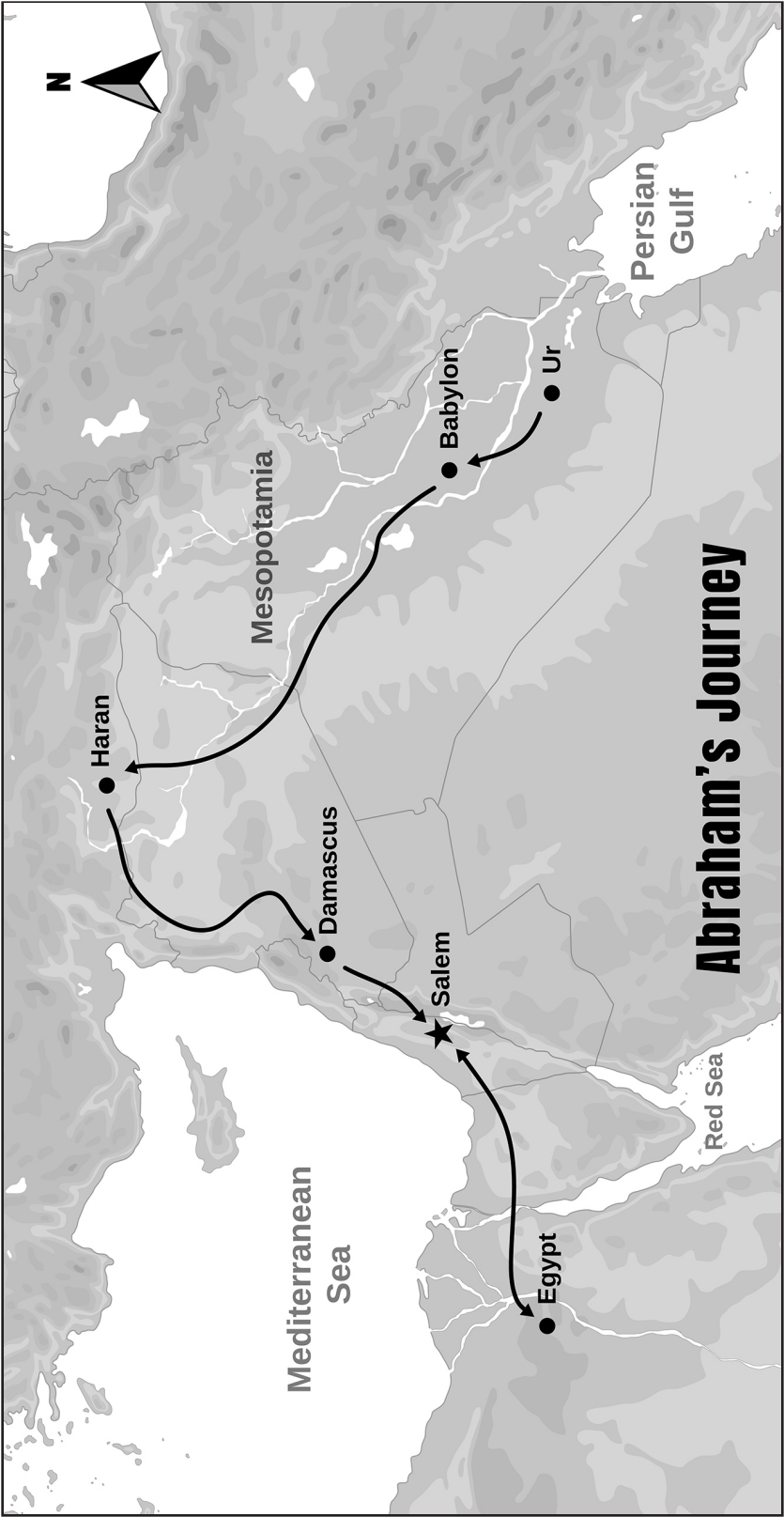
Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Jonah 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

2 Peter 2:4

Questioned

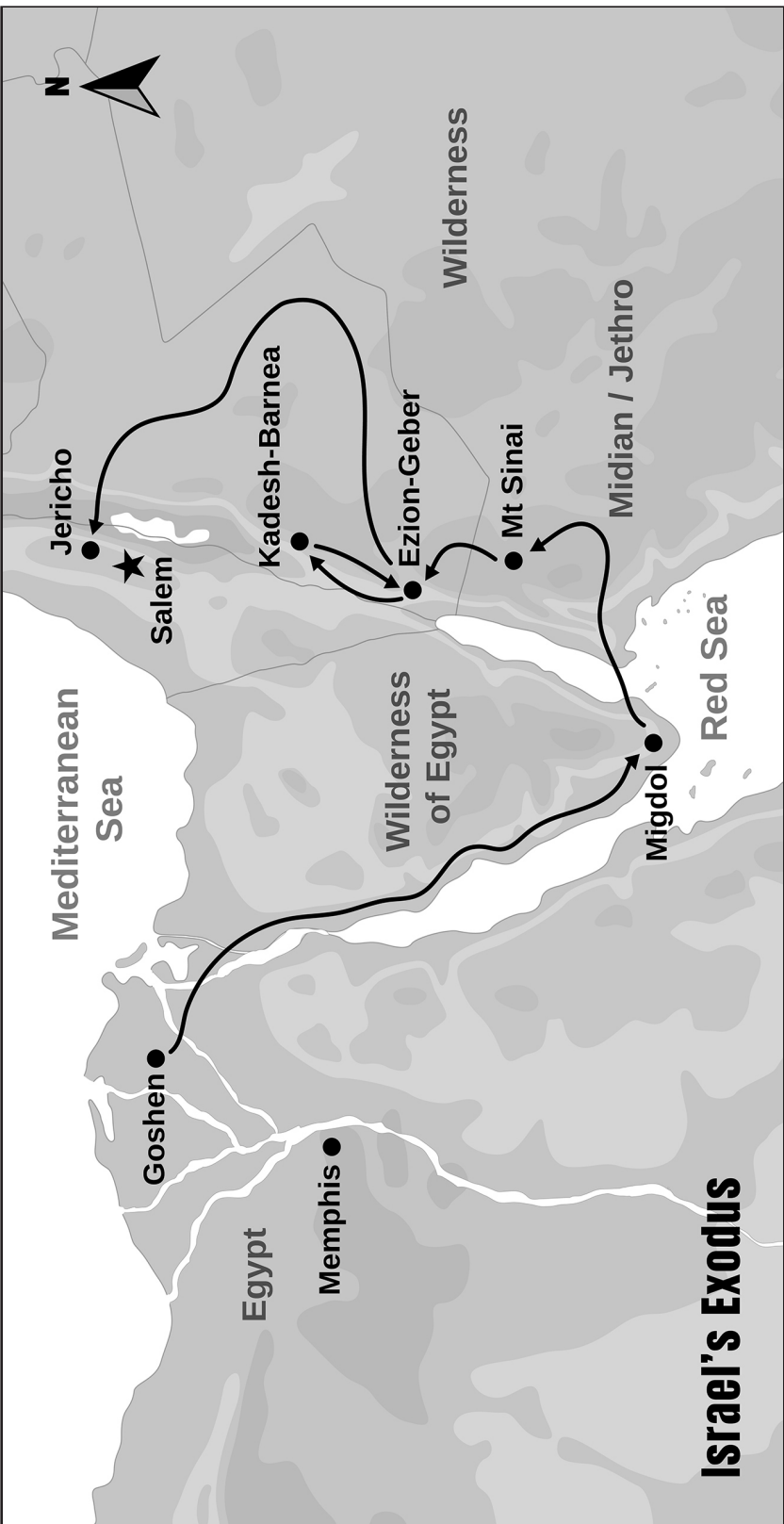
None yet noted

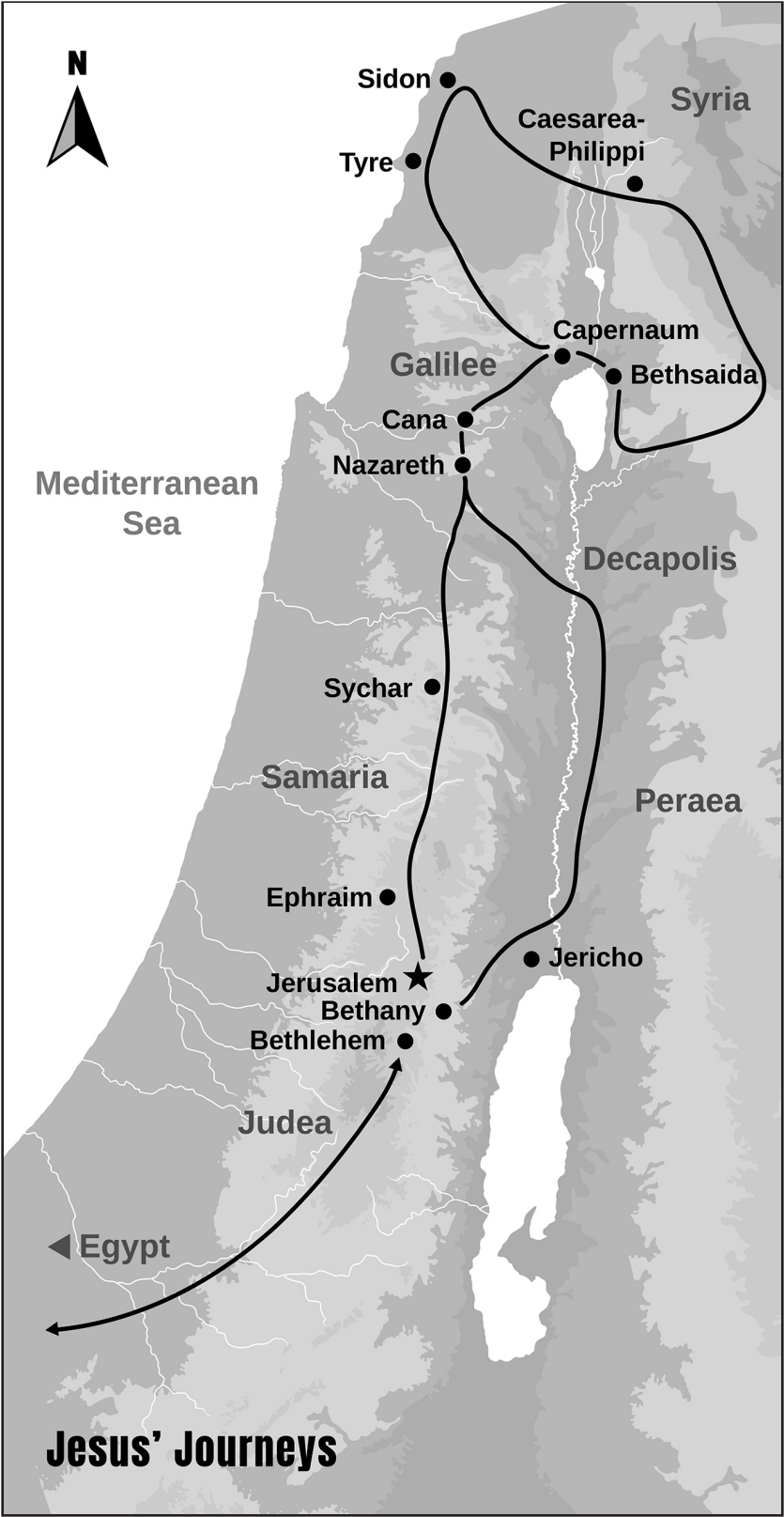
Abraham's Journey

"By faith, Abraham, when he was called, obeyed to go out to the place which he was to receive for an inheritance. He went out, not knowing where he went"

Hebrews 11:8

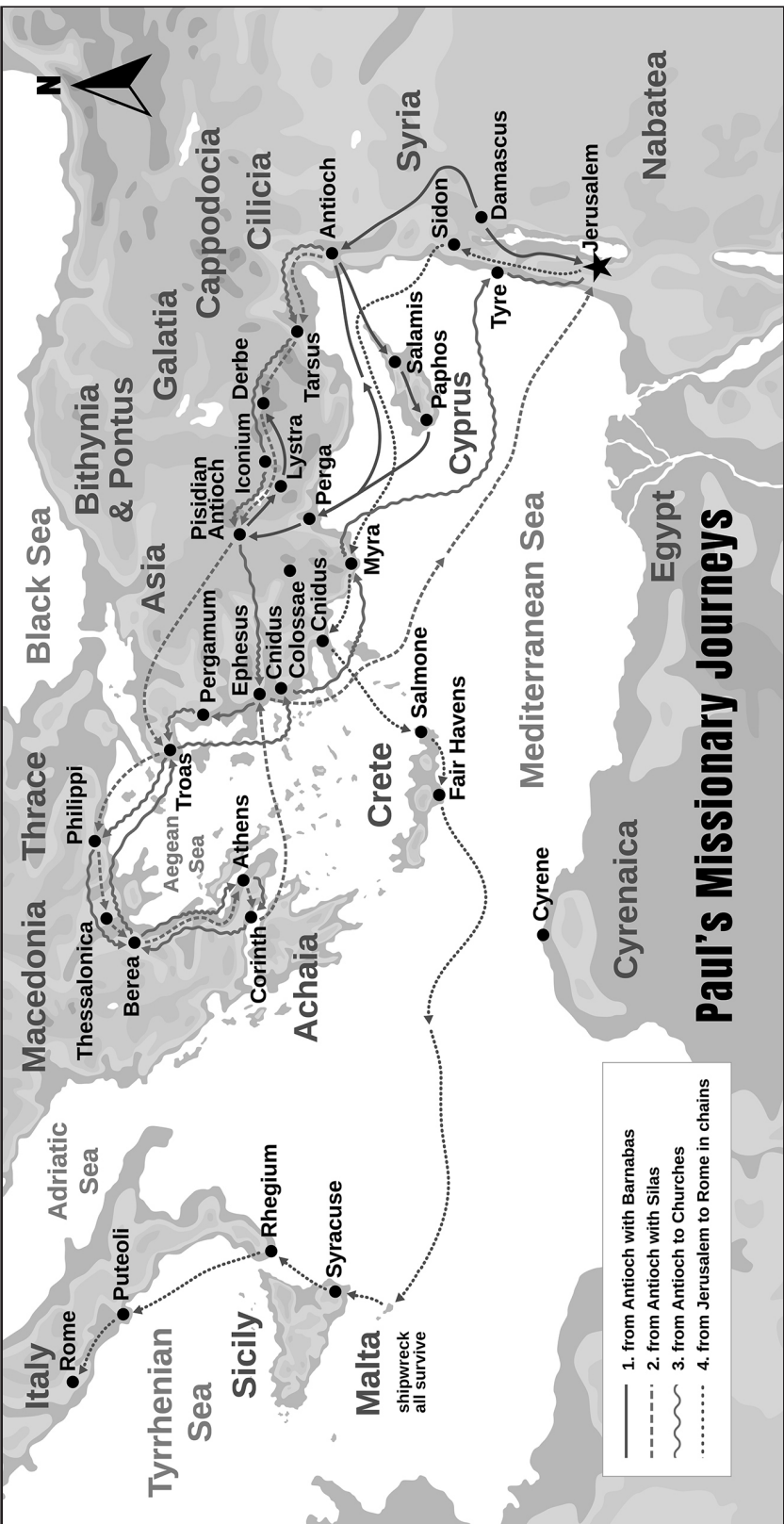

"When Pharaoh had let the people go, God didn't lead them by the way of the land of the Philistines, although that was near; for God said, 'Lest perhaps the people change their minds when they see war, and they return to Egypt'" Exodus 13:17

Naka thon Wod ka Dhanö ba obino ni'ëk etii ninë ëntö më tic pi' jii ëka më miö kwö mërë më kökö jö na pol. - Marako 10:45

Jesus' Journeys

"Paul, a servant of Jesus Christ, called to be an apostle, set apart for the Good News of God"
Romans 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Usher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

- Christ returns for his people**
- 1956** Jim Elliot martyrd in Ecuador
- 1830** John Williams reaches Polynesia
- 1731** Zinzendorf leads Moravian mission
- 1614** Japanese kill 40,000 Christians
- 1572** Jesuits reach Mexico
- 1517** Martin Luther leads Reformation
- 1455** Gutenberg prints first Bible
- 1323** Franciscans reach Sumatra
- 1276** Ramon Llull trains missionaries
- 1100** Crusades tarnish the church
- 1054** The Great Schism
- 997** Adalbert martyrd in Prussia
- 864** Bulgarian Prince Boris converts
- 716** Boniface reaches Germany
- 635** Alopen reaches China
- 569** Longinus reaches Alodia / Sudan
- 432** Saint Patrick reaches Ireland
- 397** Carthage ratifies Bible Canon
- 341** Ulfilas reaches Goth / Romania
- 325** Niceae proclaims God is Trinity
- 250** Denis reaches Paris, France
- 197** Tertullian writes Christian literature
- 70** Titus destroys the Jewish Temple
- 61** Paul imprisoned in Rome, Italy
- 52** Thomas reaches Malabar, India
- 39** Peter reaches Gentile Cornelius
- 33** Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we?			▶		Genesis 1:26 - 2:3	
How are we sinful?			▶		Romans 5:12-19	
Where are we?			▶			
					Innocence	
			Eternity Past		Creation 4004 B.C.	
▶ Who are we?	God	Father		John 10:30	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden	
		Son		God's perfect fellowship		
		Holy Spirit				
	Mankind	Living				
		Deceased believing				
		Deceased unbelieving				
	Angels	Holy		Genesis 1:1 No Creation No people	Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels	
		Imprisoned				
		Fugitive				
		First Beast				
		False Prophet				
		Satan				
Why are we?			▶		Romans 11:25-36, Ephesian 2:7	

Mankind is created in God’s image, male and female He created us

Sin entered the world through Adam and then death through sin

When are we?				
Fallen				Glory
Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth
1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light				Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3 God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City
John 8:58 Pre-incarnate		John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise	
Psalm 139:7 Everywhere		John 14:17 Living in believers		
Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth				
Luke 16:22 Blessed in Paradise				
Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment				
Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command				
2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus				Matthew 25:41 Revelation 20:10 Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels
			Revelation 20:13 Thalaasa	
1 Peter 5:8, Revelation 12:10 Rebelling against Christ Accusing mankind			Revelation 19:20 Lake of Fire	
			Revelation 20:2 Abyss	

For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all

Destiny

Thur at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, *"the gates of Hades will not prevail,"* Matthew 16:18. Paul asks, *"Hades where is your victory?"* 1 Corinthians 15:55. John wrote, *"Hades gives up,"* Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, *"Do not be afraid,"* because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to *"be afraid"* because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, *"out of the frying pan, into the fire?"* Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, *"Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. *"If the first fruit is holy, so is the lump,"* Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Pi manön ciah unu dong êk ilök unu jö më rok kibéc ödök gini ëlëbköra, baticagi unu ki nying Apap, éka Wod éka Tipo Naleng, - Matayo 28:19

